

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI

SOSYAL ÇALIŞMANIN
MEDYA YANSIMALARI:
ABD-TÜRKİYE ÖRNEKLERİ

DOKTORA TEZİ

Aylin YILDIRIM AYKURT

İstanbul
Ekim - 2020

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI

SOSYAL ÇALIŞMANIN
MEDYA YANSIMALARI:
ABD-TÜRKİYE ÖRNEKLERİ

DOKTORA TEZİ

Aylin YILDIRIM AYKURT

Danışman

Prof. Dr. İlhan TOMANBAY

İstanbul
Ekim - 2020

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Bilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Prof. Dr. İlhan TOMANBAY

Üye Prof. Dr. Kadir CANATAN

Üye Doç. Dr. Emel YURTSEVER

Üye Doç. Dr. Taner ARTAN

Üye Dr. Öğr. Üyesi Sena ÖKSÜZ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Ali Güneş

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Doktora tezi olarak hazırladığım “**Sosyal Çalışmanın Medya Yansımaları: ABD-Türkiye Örnekleri**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Aylin YILDIRIM AYKURT

ÖNSÖZ

Çalışmamın fikir aşamasından itibaren her adımda yanımda olan ve ufkumu genişleten tez danışmanım Prof. Dr İlhan Tomanbay'a, Tez jürisindeki soru ve önerileriyle tezimin sonuca ulaşmasına katkı sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Kadir Canatan, Doç. Dr. Emel Yurtsever, Doç. Dr. Taner Artan ve Dr. Öğ. Ü. Sena Öksüz'e çok teşekkür ederim.

Akademik çalışmalarında görüşleriyle bana umut veren ve zihnimi açan Doç. Dr. Elif Şeşen'e, doktora sürecinin en kritik noktadaki düğümleri benim için çözen ve desteğini hiç esirgemeyen Özgür Aktükün'e, ABD gazeteleri üzerinde yaptığım çözümlmelerde çeviriler için bana destek veren Funda Aydın'a, çalışma odamızı benim için kütüphaneye çeviren oda arkadaşlarım Aysun Tuncer ve Yasemin Turan Gürbüz'e teşekkür ederim.

Hayatımın her anında olduğu gibi bu tezde de bana güvenen, moral ve güç veren arkadaşlarıma, sevgili aileme, eşim Ufuk Aykurt'a ve canım kızım Duru'ya sonsuz teşekkürler.

ÖZET
**SOSYAL ÇALIŞMANIN MEDYA YANSIMALARI: ABD-
TÜRKİYE ÖRNEKLERİ**

Aylin YILDIRIM AYKURT

Doktora, Sosyal Hizmet

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İlhan TOMANBAY,

Temmuz, 2020 -366 Sayfa

Çalışmanın temel konusu, sosyal çalışmaya dair toplumsal algının oluşumunda medyanın rolüdür. Bu kapsamda medyanın meslek ve disiplin olarak sosyal çalışmayı, sosyal çalışmacıları ve sosyal sorunları ele alıp yansıtma biçimi incelenmiştir. Araştırma, ülkeler arası bir değerlendirme için ABD ve Türkiye gazetelerinin karşılaştırılması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Her iki ülkeden en yüksek tiraja sahip 10 gazete seçilmiş ve gazetelerin bir yıllık yayınları (1 Ocak ve 31 Aralık 2018) çözümlenmeye dahil edilmiştir. İnceleme, Teun van Dijk’ın söylem çözümlenmesi modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları, ABD örneğinde sosyal çalışmacıların olumlu bir imaja sahip olduğunu göstermektedir. ABD gazetelerinde sosyal çalışma, bireyin/toplumun güç kazanması ve kendini gerçekleştirme için harekete geçiren, yaratıcı ve saygın bir meslek olarak temsil edilmektedir. Türkiye örneğinde taranan haberler incelendiğinde sosyal çalışma mesleğine dair en dikkat çeken unsur; mesleğin ve meslek elemanlarının ismine dair kafa karışıklığıdır. Ayrıca Türkiye’deki haberlerde sosyal çalışma “yardım mesleği” olarak sunulmaktadır. Bu bağlamda sosyal çalışma mesleğinin uluslararası tanımından kopulmakta ve meslek yardım faaliyetine indirgenmektedir. Sosyal çalışmacılar ise yaratıcı bir iş yapmaktan ziyade yardımlara aracılık eden bir teknisyen rolünde resmedilmektedir. Haberlerde dezavantajlı grupların temsiline bakıldığında ise ABD medyasında bu grupların topluma entegrasyonu yönünde bir haber dili tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca sosyal çalışma mesleğinin sosyal sorunlara dair yürüttüğü çalışmalara ilişkin net bir çerçeve çizilmektedir. Türkiye’de ise dezavantajlı gruplara dair haberlerde dramatik yönün vurgulandığı ve yürütülen çalışmalarda kamu kurumlarının ve politik seçkinlerin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Sosyal çalışma, sosyal çalışmacılar ve dezavantajlı grupların

temsiline dair Türkiye ve ABD gazeteleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Ancak gazetelerin hepsi sosyal sorunların sorgulanmasına olanak tanımayan haber metinleri ile egemen ideolojinin yeniden üretimi noktasında aynı dile sahiptir. Bütün gazetelerde nedenleri sorgulamayan, bireyselleştiren ve kalıcı çözüme katkı sağlamayan bir temsil yapısı dikkati çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal çalışma, sosyal hizmet, sosyal çalışmacı, medya, temsil, dezavantajlı gruplar

ABSTRACT
MEDIA REFLECTION ON SOCIAL WORK:
USA-TURKEY EXAMPLES

Aylin YILDIRIM AYKURT

Ph. D. Social Work

Thesis Advisor: Prof. Dr. İlhan TOMANBAY,

July, 2020 - 366 Pages.

The main subject of this study is the role of the media in the formation of social perception related to social work. In this scope, the reflection of social work as a profession and a discipline, social workers and social problems in the media has been researched. In order to make a cross-country evaluation, the research was made by comparing newspapers from Turkey and United States. 10 newspapers with the highest circulation were selected from both countries. One-year (2018) publications of these newspapers (covering January 1 and December 31, 2018) were analyzed. The discourse analysis model of Teun van Dijk was used as method. The results of research regarding to USA sample show that social workers have a positive image. In addition to that social work is seen as a creative and a respected profession that activates the individual / society to gain strength and self-fulfillment. In the sample of Turkey, there is a confusion about the name of the social work profession and its members. Also social work is presented as an aid profession in Turkey news. Hence, it is disconnected from the international definition of the social work profession and limit its scope to aid activity. The social worker is depicted in the role of a technician who mediates aid rather than doing a creative profession. Considering the representation of disadvantaged groups in the news, it is seen that the news language is preferred in the US media is more inclined to support the integration of these groups into society. In addition, a clear framework is drawn on the works carried out by the social work profession on social problems. On the contrary, in Turkey, the news emphasize the dramatic aspects of the vulnerable groups and highlight the public institutions and the political elites. There are differences between Turkey and the US newspapers on the representation of social work, social worker and disadvantaged groups. However, all newspapers have the same language to

reproduce the dominant ideology with news texts that don't allow questioning of social problems. The same representation style that does not questioning the real causes and not contribute to the solutions is seen in all newspapers.

Key Words: Social work, social worker, media, representation, disadvantaged groups

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI.....	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Tezin Konusu ve Soruları	2
1.2. Tezin Amacı ve Önemi	3
1.3. Tezin Araştırma Yöntemi	4
1.4. Kuramsal Çerçeve.....	6
1.5. Tezin Düzeni.....	10
İKİNCİ BÖLÜM: SOSYAL ÇALIŞMA	11
2.1. Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmet Karmaşası.....	11
2.2. Bir Meslek ve Bir Disiplin Olarak Sosyal Çalışma	13
2.3. İnsan Hakları ve Sosyal Adalet Bağlamında Sosyal Çalışma.....	15
2.4. Bir İdeoloji Olarak Sosyal Çalışma	18
2.5. Geçmişten Bugüne Sosyal Çalışma	20
2.5.1. Türkiye’de Sosyal Hizmet ve Sosyal Çalışma.....	25
2.5.2. ABD’de Sosyal Çalışma	30
2.5.3. Sosyal Çalışma İçin Mesleki Birlik	32
2.6. 21. Yüzyıl’da Sosyal Sorunlar	36
2.7. Dezavantajlı Gruplar	39
2.7.1. Yoksullar.....	41
2.7.2. Çocuklar.....	43
2.7.3. Kadınlar	45
2.7.4. Engelliler.....	48
2.7.5. Yaşlılar.....	52
2.7.6. LGBTİ Bireyler.....	54
2.7.7. Mülteciler / Göçmenler	57

2.8.	Sosyal Dışlanma / Ötekileştirme.....	59
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: MEDYA.....		65
3.1.	İletişim / Kitle İletişimi / Kitle İletişim Araçları (Medya).....	65
3.2.	Medyada Temsil	69
3.3.	Dil, İdeoloji ve Söylem.....	73
3.4.	Haber Gerçeğin Kendisi midir?	76
3.5.	Medya ve Öteki.....	80
3.6.	Haberi Okumak.....	83
3.7.	Küreselleşme İle Değişen Dünya.....	87
3.7.1.	Küresel Dünyada Basından Medyaya Dönüşüm	89
3.8.	Sosyal Çalışma ve Medya İlişkisinde Genel Görünüm	93
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM ÜZERİNE		99
4.1.	Teun van Dijk'ın Söylem Çözümlemesi.....	99
4.2.	Evren - Örneklem.....	103
BEŞİNCİ BÖLÜM: BULGULAR.....		105
5.1.	ABD Örnekleme Üzerinde Söylem Çözümlemesi.....	105
5.1.1.	Nicel Veriler	105
5.1.2.	Söylem Çözümlemesi	106
5.1.2.1.	Makro Yapı.....	106
5.1.2.1.1.	Tematik Yapılar.....	106
a)	<i>Haber Başlıkları</i>	106
b)	<i>Öncelik Verilen Temalar</i>	113
c)	<i>Meslek Olarak Sosyal Çalışma</i>	115
	<i>Sağlık Alanında Sosyal Çalışma</i>	126
	<i>Eğitim Alanında Sosyal Çalışma</i>	130
	<i>Adalet Alanında Sosyal Çalışma</i>	134
	<i>Çalışma ve Sosyal Güvenlik Alanında Sosyal Çalışma</i>	136
	<i>Sosyal hizmet, Sosyal Yardım Alanında Sosyal Çalışma</i>	139
d)	<i>Disiplin Olarak Sosyal Çalışma</i>	142
e)	<i>Dezavantajlı Gruplar ve ABD Medyası</i>	145
	<i>Sosyal Programlar ile Hayata Tutunan Yoksullar</i>	146
	<i>Medyanın Masum Yüzü Çocuklar</i>	148
	<i>Sosyal Çalışmanın Mucizesi: Güçlü Kadınlar</i>	152
	<i>Engellilik bağımsızlığa engel değil</i>	154
	<i>Yılların Verdiği Bilgelik İle Sosyal Yaşamın Parçası Olmak: Yaşlılar</i>	155

<i>Kendileri Olmaya Çalışan LGBTİ Bireyler</i>	159
<i>Sınırdaki Hayatlar: Göçmenler</i>	161
f) <i>Fotoğraflarla Resmedilen Sosyal Çalışma</i>	165
g) <i>Ünlüler ve Sosyal Çalışma</i>	180
h) <i>Sosyal Çalışma Hangi Sayfanın Haberidir?</i>	184
5.1.2.1.2. <i>Şematik Yapılar</i>	186
a) <i>Hikâye Örgüsü (Durum)</i>	186
b) <i>Yorum</i>	189
5.1.2.2. <i>Mikro Yapı</i>	193
5.1.2.2.1. <i>Cümle Yapıları (Sentaktik Çözümleme)</i>	193
5.1.2.2.2. <i>Sözcüklerin Seçimi (Lexical Çözümleme)</i>	197
5.1.2.2.3. <i>Haberin Retoriği</i>	198
5.2. <i>Türkiye Örnekleme Üzerinde Söylem Çözümlemesi</i>	202
5.2.1. <i>Nicel Veriler</i>	202
5.2.2. <i>Söylem Çözümlemesi</i>	203
5.2.2.1. <i>Makro Yapı</i>	203
5.2.2.1.1. <i>Tematik Yapılar</i>	203
a) <i>Haber Başlıkları</i>	203
b) <i>Öncelik Verilen Temalar</i>	214
c) <i>Meslek Olarak Sosyal Çalışma/Sosyal hizmet</i>	217
<i>Sağlık Alanında Sosyal Çalışma</i>	228
<i>Eğitim Alanında Sosyal Çalışma</i>	234
<i>Adalet Alanında Sosyal Çalışma</i>	236
<i>Çalışma ve Sosyal Güvenlik Alanında Sosyal Çalışma</i>	241
<i>Sosyal Hizmet, Sosyal Yardım Alanında Sosyal Çalışma</i>	242
d) <i>Disiplin Olarak Sosyal Çalışma</i>	247
e) <i>Dezavantajlı Gruplar ve Türkiye Medyası</i>	252
<i>Sosyal Hayatın Çeperindeki Yoksullar</i>	252
<i>İhmal ve İstismar Mağduru Çocuklar</i>	254
<i>Şiddetin Kısıtladığı Kadınlar</i>	260
<i>Bakıma Muhtaç Engelliler</i>	265
<i>Emekli Maaşı İle Gündem Olan Yaşlılar</i>	273
<i>LGBTİ Bireyler mi (!)</i>	277
<i>Mazlum Mülteciler</i>	278
f) <i>Bakanlık Adında “Sosyal Hizmetler”</i>	282

g)	<i>Yerel yönetimler ile Sosyal Çalışma</i>	283
h)	<i>Ünlüler ve Sosyal Çalışma</i>	285
i)	<i>Sosyal Çalışma Hangi Sayfanın Haberidir?</i>	287
j)	<i>Fotoğraflarla Resmedilen Sosyal Çalışma</i>	289
5.2.2.1.2.	<i>Şematik Yapılar</i>	306
a)	<i>Hikaye Örgüsü (Durum)</i>	306
b)	<i>Yorum</i>	308
5.2.2.2.	<i>Mikro Yapı</i>	310
5.2.2.2.1.	<i>Cümle Yapıları (Sentaktik Çözümleme)</i>	310
5.2.2.2.2.	<i>Sözcüklerin Seçimi (Lexical Çözümleme)</i>	314
5.2.2.2.3.	<i>Haberin Retoriği</i>	316
ALTINCI BÖLÜM: SONUÇ VE DEĞERLENDİRME		319
YEDİNCİ BÖLÜM: ÖNERİLER		346
KAYNAKÇA		349
ÖZGEÇMİŞ		364

TABLolar LİSTESİ

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tablo 5.1: ABD örneklemleri üzerinde yapılan tarama sonucunda gazetelere göre haber dağılımı	105
Tablo 5.2: Sosyal çalışmanın medya temsilinde egemen olan temalar ve gazete haberlerinin bu temalar göre dağılımı	114
Tablo 5.3: Türkiye örneklemleri üzerinde yapılan tarama sonucunda gazetelere göre haber dağılımı.....	202
Tablo 5.4: Sosyal çalışmanın medya temsilinde egemen olan temalar ve gazete haberlerinin bu temalara göre dağılımı	215

ALTINCI BÖLÜM

Tablo 6.1: Sosyal çalışmanın medya temsilinde egemen olan temalar.....	325
--	-----

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 5.1: Fotoğraf üzerine başlık kullanım örneği	110
Fotoğraf 5.2: Fotoğraf üzerine başlık kullanım örneği	110
Fotoğraf 5.3: Fotoğraf üzerine başlık kullanım örneği	110
Fotoğraf 5.4: Amelia Earhart hakkındaki dosya haberin kapak fotoğrafı.....	122
Fotoğraf 5.5: Evlatlık çocuk ilanı.....	150
Fotoğraf 5.6: ABD-Meksika sınır politikasına dair bir haberin fotoğrafı.....	165
Fotoğraf 5.7: ABD-Meksika sınır politikasına dair bir haberin fotoğrafı.....	166
Fotoğraf 5.8: ABD-Meksika sınır politikasına dair bir haberin fotoğrafı.....	166
Fotoğraf 5.9: ABD-Meksika sınır politikasına dair bir haberin fotoğrafı.....	167
Fotoğraf 5.10: ABD-Meksika sınırında birbirlerinden ayrı kaldıktan sonra biraraya gelen anne ve oğlunun fotoğrafı.....	167
Fotoğraf 5.11: Çocuğun cinsel istismarına ilişkin bir haberin fotoğrafı	168
Fotoğraf 5.12: Cinsel istismar mağduru bir çocuğa ilişkin haberin fotoğrafı	168
Fotoğraf 5.13: Haiti’de devlet koruması altındaki çocuklara ilişkin haberin fotoğrafı	169
Fotoğraf 5.14: Venezuelalı’da devlet koruması altındaki çocuklara ilişkin haberin fotoğrafı.....	169
Fotoğraf 5.15: Evlatlık çocuk ilanları	170
Fotoğraf 5.16: Yoksulluk temasının işlendiği bir haberin fotoğrafı	171
Fotoğraf 5.17: Yoksulluk temasının işlendiği bir haberin fotoğrafı	171
Fotoğraf 5.18: Yoksulluk temasının işlendiği bir haberin fotoğrafı	171
Fotoğraf 5.19: Yoksulluk temasının işlendiği bir haberin fotoğrafı	172
Fotoğraf 5.20: Yardım/bağış haberinde yer verilen fotoğraf örneği.....	172
Fotoğraf 5.21: Yardım/bağış haberinde yer verilen fotoğraf örneği.....	173
Fotoğraf 5.22: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	173
Fotoğraf 5.23: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	174
Fotoğraf 5.24: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	174
Fotoğraf 5.25: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	174
Fotoğraf 5.26: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	175
Fotoğraf 5.27: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	175
Fotoğraf 5.28: Engellilerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı	175
Fotoğraf 5.29: Engellilerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı	176
Fotoğraf 5.30: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	176
Fotoğraf 5.31: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	177
Fotoğraf 5.32: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	177
Fotoğraf 5.33: LGBTİ bireylerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı.....	178
Fotoğraf 5.34: LGBTİ bireylerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı.....	178
Fotoğraf 5.35: LGBTİ bireylerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı.....	178
Fotoğraf 5.36: LGBTİ bireylerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı.....	179
Fotoğraf 5.37: LGBTİ bireylerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı.....	179
Fotoğraf 5.38: LGBTİ bireylerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı.....	179
Fotoğraf 5.39: LGBTİ bireylerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı.....	180
Fotoğraf 5.40: Haberde grafik kullanım örneği	200
Fotoğraf 5.41: Güneş gazetesi fotoğraf üzerinde başlık kullanım örneği	206
Fotoğraf 5.42: Haber Türk gazetesi fotoğraf üzerinde başlık kullanım örneği.....	206
Fotoğraf 5.43: Hürriyet gazetesi fotoğraf üzerinde başlık kullanım örneği.....	207
Fotoğraf 5.44: Güneş gazetesi fotoğraf üzerinde başlık kullanım örneği.....	207
Fotoğraf 5.45: Sabah gazetesi fotoğraf üzerinde başlık kullanım örneği.....	207

Fotoğraf 5.46: Takvim gazetesi fotoğraf üzerinde başlık kullanım örneği	208
Fotoğraf 5.47: Sosyal yardım haberlerinde para fotoğrafı kullanımı örneği	244
Fotoğraf 5.48: Engelli bir bireyin yer aldığı haberin fotoğrafı	269
Fotoğraf 5.49: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	275
Fotoğraf 5.50: Çocukların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	289
Fotoğraf 5.51: Çocukların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	290
Fotoğraf 5.52: Çocukların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	290
Fotoğraf 5.53: Çocukların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	291
Fotoğraf 5.54: Suriyeli mülzeci çocuğun ailesine kavuşma hikâyesine ait haberin fotoğrafları.....	291
Fotoğraf 5.55: Devlet koruma altındaki çocuklara ilişkin haber fotoğrafı örneği ...	292
Fotoğraf 5.56: Devlet koruma altındaki çocuklara ilişkin haber fotoğrafı örneği ...	292
Fotoğraf 5.57: Milliyet gazetesi stok fotoğraf kullanım örneği	293
Fotoğraf 5.58: Sabah gazetesi stok fotoğraf kullanım örneği	293
Fotoğraf 5.59: Milliyet gazetesi stok fotoğraf kullanım örneği	293
Fotoğraf 5.60: Çocukların yer aldığı bir haberin fotoğrafları	294
Fotoğraf 5.61: Çocukların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	294
Fotoğraf 5.62: Çocukların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	295
Fotoğraf 5.63: Çocukların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	295
Fotoğraf 5.64: Yoksulluk temasının ele alındığı bir haberin fotoğrafı	296
Fotoğraf 5.65: Yoksulluk temasının ele alındığı bir haberin fotoğrafı	296
Fotoğraf 5.66: Yardım/bağış haberinde yer verilen fotoğraf örneği	297
Fotoğraf 5.67: Yardım/bağış haberinde yer verilen fotoğraf örneği	297
Fotoğraf 5.68: Takvim gazetesi para fotoğrafı kullanım örneği	298
Fotoğraf 5.69: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	299
Fotoğraf 5.70: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	299
Fotoğraf 5.71: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	299
Fotoğraf 5.72: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	300
Fotoğraf 5.73: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	300
Fotoğraf 5.74: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	300
Fotoğraf 5.75: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	301
Fotoğraf 5.76: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	301
Fotoğraf 5.77: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	302
Fotoğraf 5.78: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	302
Fotoğraf 5.79: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	302
Fotoğraf 5.80: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı	303
Fotoğraf 5.81: Engellilerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı	303
Fotoğraf 5.82: Engellilerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı	303
Fotoğraf 5.83: Engellilerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı	304
Fotoğraf 5.84: Engellilerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı	304
Fotoğraf 5.85: Engellilerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı	304
Fotoğraf 5.86: Engellilerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı	305
Fotoğraf 5.87: LGBTİ bireylerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı	305

KISALTMALAR LİSTESİ

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
BM:	Birleşmiş Milletler
DPT:	Devlet Planlama Teşkilatı
GSMH:	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH:	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
IASSW:	Uluslararası Sosyal Çalışma Okulları Birliği
ICSW:	Uluslararası Sosyal Refah Konseyi
IFSW:	Uluslararası Sosyal Çalışmacılar Federasyonu
IMF:	Uluslararası Para Fonu
İGE:	İnsani Gelişme Endeksi
İGR:	İnsani Gelişme Raporu
NASW:	Amerikan Sosyal Çalışmacılar Ulusal Birliği
SHÇEK:	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SHUDER:	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
STÖ:	Sivil Toplum Örgütleri
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP:	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNICEF:	Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Sosyal çalışma, insan refahına odaklanan bir disiplin ve meslek olarak bireyin yaşam kalitesini artırmayı hedefler, bireyin kendini gerçekleştirme sürecine öncülük eder. Toplumun tüm kesimleri hedef kitledir ve farklı düzeylerde çalışmalar yürütülür. Bu kapsamda kimi zaman bireyin mevcut sorunlarının çözümüne katkı sunarak onların topluma entegrasyonunu sağlamaya çalışır. Kimi zaman ise sorunların çözümüne destek olacak sosyal politikaların üretim sürecine dahil olur. Teori ve pratikte bu yöndeki çalışmalar devam ederken toplumsal bellekte bu disiplin, meslek ve mesleğin çatısı altında çözüm aranan sosyal sorunlar bağlamında bir algı oluşmaktadır. Çoğumuzun kabul edeceği gibi algı oluşumunda ve yönetiminde son yılların en etkili aracı medyadır.

Medya araçları (televizyon, gazete, dergi ve günümüzde sosyal medya) her gün farklı konular için sonsuz sayıda mesaj üretmekte ve bu mesajları topluma yaymaktadır. Medya mecraları mesajlarını kurgusal metinler aracılığı ile sunar. Bu metinler bazen bir dizi, bazen bir reklam, bazen de bir haber için hazırlanır. Dizi ya da bir sinema filmi için hazırlanan metinlerin yazarlar tarafından kurgulandığı herkes tarafından kabul görmektedir. Ancak haberler için hazırlanan metinler kamuoyuna “gerçeğin kendisi” olarak sunulmakta ve okur/izleyici tarafından da öyle okunmakta/izlenmektedir. Televizyonda yer alan haber bültenleri izlenmeden önce “bugün neler olmuş, haberleri izleyip görelim.” diyerek izleme yapılır. Oysa haberler de o gün gerçekleşen olaylar içinden “haber olmaya değer” olarak görülüp seçilen ve muhabirler, editörler, haber müdürleri, spikerler tarafından yeniden yazılan metinlerdir. Bu bağlamda medya, kendi diliyle kendi gerçekliğini oluşturur. Nihai olarak aktarılan gerçeğin kendisi değil medya çalışanlarının seçtiği, kestiği, birleştirdiği, metnini yazdığı, görüntüsünü (ya da fotoğrafını) seçtiği halidir. İnsanlara sunulan “gerçeğin kendisi” değil, aslında farklı ideolojik çerçevelerle düzenlenen metinlerdir. İşte medya tarafından gerçekleştirilen bu çerçeveleme ve yeniden anlamlandırma sürecidir temsil. Hall’un ifadesi ile temsil, anlamın üretildiği ve kültüre ait üyeler arasında paylaşıldığı sürecin önemli bir parçasıdır; ancak bu basit ya da doğrudan bir süreç değildir, bir “inşa” sürecidir (Hall, 2010’dan akt. Torun, 2015).

Böylece sosyal gerçekliğin insanlar tarafından doğrudan deneyimlenemeyen yönleri medya aracılığı ile tanımlanmaktadır. Medya, sosyal çalışmayı da bilmeyenler için tanımlayarak, onların bir fikir sahibi olmalarını sağlamaktadır. İnsanların günlük yaşamlarında bir öğretmen ya da doktor ile karşılaşma olasılığı yüksektir, ancak bir sosyal çalışmacı ile karşılaşmak ve bu alanda gerçekleştirilen uygulamalara tanık olmak daha düşük bir olasılıktır. Franklin ve Parton'un ifadesiyle insanların gündelik yaşamında karşılığı olmadığı için sosyal çalışmaya dair medya tanımlamalarının yarattığı etki daha önemlidir (akt. Zugazaga, 2006: 632).

1.1. Tezin Konusu ve Soruları

Bu araştırmanın temel konusu, sosyal çalışmaya dair toplumsal algının oluşumunda medyanın rolüdür. Bu kapsamda medyanın sosyal çalışmanın alanına giren konuları, bir meslek ve disiplin olarak sosyal çalışmayı ve sosyal çalışmacıları ele alıp yansıtma biçimi incelenmiştir. Araştırma, ülkeler arası bir karşılaştırma ve değerlendirme olanağı sunması hedefiyle sosyal çalışmaya dair sivil toplum yapılanmasının daha güçlü olduğu ABD ve Türkiye medya mecralarının karşılaştırılması şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Türkiye'de ve ABD'de gazete haberlerinde sosyal çalışma disiplini ve mesleği nasıl temsil edilmektedir?
- Sosyal çalışmanın alanına giren konulara nasıl yer verilmektedir?
 - Genel çerçeve nasıl çizilmektedir?
 - Meslek/disiplin/çalışma konuları insanlara nasıl aktarılmaktadır?
 - Hangi unsurlardan faydalanılmaktadır?
 - İncelenen medya mecraları arasında birbirinden farklı bir söylem bulunmakta mıdır?
 - Türkiye ve ABD medya mecraları arasında farklılaşan yönler bulunmakta mıdır?
 - Ülkeler arasında temsil farklılıkları varsa bunların nedenleri neler olabilir?

1.2. Tezin Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın temel amacı, sosyal çalışmanın Türkiye'deki toplumsal algısının olumlu yönde gelişimi için katkı sağlamaktır. Sosyal çalışma mesleğinin ve disiplininin gelişimi, toplumsal algının gelişimi ile bağlantılıdır. İnsanların alana ve mesleğe dair bilgisi ve beklentisi mevcut algı ile şekillenmektedir. Bu anlamda medyanın topluma sunduğu “gerçekliğin” çözümlenmesi önem taşımaktadır. Mevcut gerçekliğe dair bilgiye ulaşmak bu alanda yapılabilecek çalışmalar için zemin oluşturabilecektir. Toplumsal aktivistliği, katılımı ve işlevselliği sağlayarak toplumun sosyal çalışma bağlamında taleplerini gün yüzüne çıkaracak araştırmalar ancak böyle bir zemin üzerine inşa edilebilir.

Sosyal çalışma, herkes için sosyal ve ekonomik adaleti mümkün kılmaya çalışırken insanların toplumsal kaynaklara ve hizmetlere eşit (bu eşitlik kimi zaman dezavantajlılar lehine bozulabilir) erişimini hedeflemektedir. Bu durumda sunulan sosyal hizmetler ve sosyal çalışma uygulamaları mesleği insanların her anlamda yoksulluklarını ve yoksunluklarını gidermek içindir. Başka bir ifadeyle ekonomik olanakların yanısıra toplumsal imkanlara erişimlerini, katılımlarını ve temsillerini sağlamak içindir sosyal çalışma mesleği. İşte bu noktada sosyal adaletin bir gereği olarak “toplumun aynası” olarak tanımlanan medyada sosyal çalışmaya ilişkin olguların, olayların, grupların ne kadar temsil edildiğine ve nasıl temsil edildiğine bakmak gerekmektedir. İşte bu gereklilik tez konusunun araştırılması için temel nedenlerden biridir.

Sosyal çalışmanın şemsiyesi altında yer alan sorun alanlarının medyada temsili farklı akademik çalışma alanları (gazetecilik, televizyon, sinema, sosyoloji vb.) tarafından ele alınarak incelenmiştir. Ancak konunun bütünlüklü bir bakış açısıyla sosyal çalışma disiplini perspektifinden ele alınması, hem mesleğe ilişkin algıya dair fikir edinmek adına hem de sosyal adalet bağlamında dezavantajlı grupların medyada ne kadar yer aldığını görmek adına gereklidir.

Medya metinlerinin eleştirel bir yaklaşımla incelenmesi ele alınan konuya dair nelerin sunulduğunun, nelerin görmezden gelindiğinin, kimlerin ön plana çıkarıldığının, kimlerin sesinin kısıldığına, hangi unsurlar ile konunun doğallaştırıldığına ya da marjinalleştirildiğinin, inandırıcılığı artırmak için nelerin araç olarak kullanıldığının görülmesi açısından önem taşımaktadır.

1.3. Tezin Araştırma Yöntemi

Araştırma, nitel araştırma olarak düşünülmüştür. Bu çerçevede kullanacak yöntem ise söylem çözümlemesidir¹.

Söylem Çözümlemesi

Türkiye ve ABD medya temsilleri üzerinde yapılacak inceleme Teun van Dijk'ın söylem çözümlemesi modelinden yararlanılarak yapılmıştır.

Burton, “söylem”i belirli anlayış biçimlerinin toplumdaki çeşitli kurumlar eliyle nasıl oluşturulduğunu ve var edildiğini gösteren bir terim olarak açıklamaktadır (1995: 225). Bu anlayış biçimlerini oluşturan ve var eden kurumlardan biri de medyadır. Medya kullandığı materyalleri değiştirir ve belirli yollarla şekillendirir. Ayrıca materyali ve onun içindeki anlamları oluşturur (Burton, age: 86). Söylem çözümlemesi, medya metinlerine dair anlam oluşturma sürecini değerlendirme yöntemlerinden biridir.

Söylem çözümlemesi, seçilen kaynak üzerinden “anlamı, mesajı, sistematik bir çözümleme ile ortaya koyma çabasıdır” (Doyuran, 2018: 301). Bu çerçevede herhangi bir konuda gerçekleştirilen söylem çözümlemesi ile metnin oluşturulmasında baskın olan ideoloji anlaşılabilir, metin ile arka plan bilgisi arasında bağlantı kurulabilir, ön plana çıkarılan unsurlara dikkat çekilebilir ve ayrıca saklı tutulmanın ortaya çıkarılması sağlanabilir. İdeolojiyi yeniden üretme yolunda seçerek söylemenin yanında seçerek saklı tutmanın da sık tercih edilen bir yöntem olduğu düşünüldüğünde söylem çözümlemesi yönteminin sunacağı detayların önemi anlaşılacaktır.

¹ Araştırmanın planlama sürecinde söylem çözümlemesi ile mevcut tablonun ortaya çıkarılmasının ardından bir odak grup görüşmesi yapılması öngörülmüştür. Sosyal çalışmacılar, iletişim uzmanları ve akademisyenlerden oluşan bir grup ile gerçekleştirilmesi planlanan odak grup toplantısında “Türkiye’de sosyal çalışma mesleğinin toplumsal algısına katkı sağlanması yönünde yapılması gerekenler nelerdir?” sorusuna yanıt aranması planlanmıştır. Ancak ABD ve Türkiye’de gerçekleştirilen gazete taramalarının ardından ulaşılan haber sayılarının yüksekliği ve çözümleme sonuçlarının yoğunluğu nedeniyle odak grup çalışmasının ayrı bir araştırma olarak gerçekleştirilmesinin uygun olacağına karar verilmiştir. Böylece araştırmanın odağı, söylem çözümlemesinden elde edilenler üzerinde toplanacaktır.

van Dijk, haberleri kamu söyleminin bir bölümü olarak kabul ederek, haber söylemini şekillendiren bağlamsal etkilerin önemine dikkat çekmektedir (1988b: 9). Benzer şekilde İnal da medya haberlerinin var olan güç/iktidar yapılarını pekiştirme yönünde işlediğini belirtmektedir (1996: 68). Medyanın bu pekiştirme işlevinin ve van Dijk'ın vurguladığı bağlamsal etkilerin ortaya çıkarılabilmesi açısından haber metinleri üzerinde söylem çözümlemesi yöntemini kullanan çalışmalara literatürde sık rastlanmaktadır.

van Dijk'ın yazılı basın haberlerinden yola çıkarak geliştirdiği bu çözümleme biçimi, iki bölümden oluşmaktadır. Bunlar makro yapı ve mikro yapıdır. Makro yapı, tematik çözümleme ve şematik çözümleme başlıkları altında incelenmektedir. Tematik çözümlemede; başlıklar, alt başlıklar, fotoğraflar, spot, haber girişleri incelenmektedir. Şematik çözümleme ise durum ve yorum olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Durum bölümünde hikâye örgüsü incelenir. Haberde ana olay, bunun sonuçları, arka plan bilgisi, olayın geçtiği ortama ilişkin bilgiler, olay öncesine ilişkin bilgiler “durum” başlığı altında incelenir. Yorum bölümü ise haber kaynaklarını ve olaya taraf olanların açıklamalarını içerir.

van Dijk'ın çözümlemesinin ikinci kısmını oluşturan mikro yapı ise, haber metinlerinin sentaksı, sözcük seçimleri ve retorik özelliklerinden oluşmaktadır. Sentaktik çözümlemede cümleler kısa/uzun, aktif/pasif ve basit/karmaşık olmaları açısından incelenmektedir. Sözcüklerin seçimi de gazetecinin ve yayın kurumunun olaya yaklaşımı konusunda bilgi verebilecek önemli bir diğer noktadır. Haberin retoriğinde ise haberin inandırıcılığını artırmaya yönelik unsurlar yer alır. Bunlar sayılar, istatistiksel bilgiler, görgü tanıklarının ifadeleri ve yapılan diğer alıntılardır.

Mevcut tabloda toplumun dezavantajlı kesimlerini güçlendirerek onların topluma entegrasyonunu sağlamaya çalışan bir disiplin bulunmaktadır. Ancak bu tablonun çerçevesi güçlü olanın küresel rekabet ortamında daha da güçlenmesini ve güçsüzler üzerinde egemenlik kurmasını temel çıkış noktası olarak kabul eden bir felsefe tarafından çizilmektedir. van Dijk'ın söylem çözümlemesi yöntemi ile haber metinleri üzerinde gerçekleştirilecek bu araştırma, egemen ideolojinin medyadaki yeniden üretim sürecinde sosyal çalışmanın bulunduğu noktanın anlaşılmasına da yardımcı olacaktır.

1.4. Kuramsal Çerçeve

Disiplinlerarası bir yaklaşımı gerektiren bu tez kapsamında kuramsal çerçeve iletişim ve sosyal çalışma disiplini kuramları ile oluşturulacaktır.

İletişim çalışmaları kapsamında temel olarak iki yaklaşım öncelikli olarak tercih edilmektedir: Liberal çoğulcu yaklaşım ve eleştirel yaklaşım. Belirtilen yaklaşımların medyanın temsiline ilişkin açıklamaları ancak arka planında yatan iktidar ve ideoloji tanımları bağlamında anlaşılabilir.

İki yaklaşımın bireyi ve iktidarı tanımlama biçimleri birbirinin çok uzağındadır. Liberal çoğulcu yaklaşıma göre birey, kendi seçimlerini aklıyla bularak faydasını en üst düzeye çıkarabilen bir canlıdır. Birey güç kullanım hakkından vazgeçer, iktidarını devreder. Böylece birey temsil edilerek devlet iktidarı kurulur. Eleştirel yaklaşım ise iktidarı ekonomik sistemin altında yatan dinamikler doğrultusunda tanımlar ve iktidarı belirli bir sınıfın (ya da grubun) kendi çıkarlarında kullandığı bir araç olarak görür.

İktidarı tanımlama biçimleri yaklaşımların medyayı tanımlama ve konumlandırma biçimlerini de etkilemektedir: Liberal çoğulcu yaklaşım medyayı ekonomi ve siyasetten ayrı bir güç olarak ele alır. Medyayı ekonomik ve siyasi gücün uzağında tanımlamak, medya içeriğinin güç ilişkilerinden bağımsız olarak oluşturulduğu sonucunu doğurmaktadır. Basın kuruluşlarındaki mülkiyet yapısı ve profesyonel yönetimlerin mevcut olması liberal bakış açısına göre bağımsız içeriğin en büyük garantisidir. Bu yaklaşıma göre medya içeriği tüketicinin (izleyici ya da okur) istekleri doğrultusunda belirlenir. Mülkiyet sahibi bu sürecin tamamen dışındadır. Dolayısı ile medya içeriği tamamen toplumun yansımasıdır ve bu yaklaşıma göre medya toplumun aynasıdır. Böyle bir yansıtma durumunda temsil sorununun yaşanması mümkün görünmemektedir. Bu nedenle liberal çoğulcu yaklaşım taraftarları medyada temsili ele almayı gereksiz görmektedir.

1940’lardan bu yana medya çalışmalarına ilişkin olarak çok sayıda eleştirel yaklaşım geliştirilmiştir. Birbirinden ayrışan yönlerine rağmen eleştirel yaklaşımların tanımlamalarında medya “mevcut kapitalist toplumlara ideolojik meşruiyet kazandırmak ve bireyleri o sistemin toplumsal oluşum çerçevesine entegre etmek şeklinde özel bir işleve sahip olmuştur” (Varol, 2011: 119). Eleştirel yaklaşım, bu bağlamda medyada temsilin eşit olmadığını, medyanın eşitsizliği yeniden kurduğunu

vurgular ve konuya dair araştırmalar yapar.

Liberal çoğulcu yaklaşım ve eleştirel yaklaşımın bireye, iktidara ve medyaya bakış aılları ve açıklama tarzları, bu kuramsal yaklaşımlar kapsamında seçilen araştırma yöntemlerini de etkilemektedir. Liberal yaklaşım, medyayı zgr bir yapı ve bağımsız bir g olarak tanımlarken, medya içeriğinde temsil problemi olmadığını ifade etmektedir. Medya objektif ve bağımsız yapısı ile kamuoyunu temsil etmektedir. Bu anlayış çerçevesinde “görünen anlam” üzerinde yoğunlaşan liberal yaklaşım medya metinlerini nicel araştırma yöntemleri çerçevesinde çözümlmeye çalışmaktadır. Oysa eleştirel yaklaşım “medya ve haber analizlerinde, toplumsal g/iktidar ilişkilerinin kurulma srcinde medya ve haberlerin oynadığı role ilişkin” eleştirel bir bakış açısına sahiptir. Bu bakış açısı doğrultusunda nitel araştırma yöntemleri ile olay ya da olguların arka planını çözümlmeye çalışarak “inşa edilen anlam” üzerinde yoğunlaşmaktadır. Eleştirel yaklaşım içinde araçsalcı yaklaşım ve yapısalcı yaklaşımın da birbirinden ayrışan yönleri bulunmaktadır. Bu farklılıklar bu iki alt yaklaşımı tercih eden araştırmaları konu ve yöntem seçimi bakımından birbirinden ayrıştırmaktadır. Her iki yaklaşım da eleştirel yaklaşımın temel varsayımları bağlamında toplumsal yapıya önem atfetmektedir. Bu yaklaşımlarda toplumsal yapıya ilişkin olarak Marksizm’den gelen alt yapı / st yapı ayrımı bulunmaktadır. Ekonomik ilişkiler ve üretim ilişkileri alt yapı olarak tanımlanırken toplumun manevi, siyasi ve düşünsel unsurları ise (aile, okul, din, kültür vb.) st yapıyı oluştırmaktadır. Marksizm’de st yapı, alt yapının bir yansıması olarak görülür. Başka bir ifade ile ekonomik ilişkiler, üretim ilişkileri ve üretimdeki aktörler st yapıyı oluştıran sistemleri de etkilemektedir. Benzer şekilde araçsalcı yaklaşımda yapı, ekonomik belirleyiciliğe göre açıklanarak sınırlandırılır. Katı bir ekonomik determinizm vardır: “alt yapı st yapıyı belirler.” Bu durumda medya kapitalist glerin, sermayedarların bir aracıdır; özerklik yoktur. Bu peşin kabulden hareketle medya içeriğine bakmanın bir yararı yoktur. Yapısalcı yaklaşım ise ekonominin belirleyiciliğini kabul etmekle birlikte, medyanın görece özerkliğine vurgu yapar. Ekonomik belirleyiciliğin yanısıra her toplum içinde st yapıyı etkileyen farklı koşullar bulunmaktadır. Medya içeriğine bakmak ve nitel zmlmeler yaparak bunlar üzerine açıklamalar yapmak bu yaklaşım bağlamında önemli ve gereklidir.²

² Medya çalışmalarındaki temel yaklaşımlar konusunda daha fazla bilgi için bakılabilecek kaynaklar: (Curran, 1993); (Hall, 1999); (İnal, 1996); (İnal, 1997); (Murduck, 1980).

İletişim kuramları bağlamında çizilen bu tablonun ardından gerçekleştirilecek çalışmanın yapısalcı yaklaşım çerçevesinde şekillendiğini söylemek mümkündür.

Araştırmada sosyal çalışma disiplini bağlamında ise ekolojik sistem yaklaşımı temel alınmıştır. 1960'lı yıllara kadar davranış bilim çalışmalarında Sigmund Freud tarafından geliştirilmiş olan Medikal Model etkindi. Medikal Model, duygusal ve davranışsal sorunların nedenlerini bireysel patolojiler ile açıklıyordu. Bireyin ruhsal süreçleri üzerine odaklanmış olan bu yaklaşımda birey "hasta" olarak kabul ediliyordu. Ancak 1929 yılında yaşanan Dünya Ekonomik Krizi ve sonrasında yaşanan İkinci Dünya Savaşı başka bir gerçeğe dikkat çekmiştir. Yaşanan bu toplumsal olaylar sonucunda yoksulluk, işsizlik, suçluluk, toplumsal stres artmıştır. Bu ortamda insan davranışının çevre içerisinde şekillendiği ve bu anlamda birlikte ele alınması gerektiği tartışılmıştır. 1960'lardan itibaren toplumsal gereksinimlere önem atfedilmesi ve birey-çevre etkileşimine ilişkin bilincin artması, sosyal çalışma alanında da bireyi çevresi ile birlikte ele alarak değerlendirmeyi beraberinde getirmiştir. Ekoloji kavramını sosyal çalışma uygulamalarına girişi Carel Germain'in 1979 yılında çevre insan organizması arasındaki karşılıklı önemi açıklamak için kullandığı uyum dengesi (goodness of fit) kavramı ile olmuştur (Danış, 2006: 46). Böylece gelişmeye başlayan ekolojik sistem yaklaşımı davranış bilimleri çalışmalarında kullanılmaya başlanmıştır.

Zastrow, sosyal çalışma alanında son yıllarda giderek artan şekilde kullanıldığını belirttiği ekolojik sistem yaklaşımın "çevresi içinde birey" vurgusu bağlamında insanları çevreleri ile dinamik ve karşılıklı etkileşim içinde olan canlılar olarak kabul ettiğinden iç ve dış etkenleri araştırdığını, sosyal ve fiziksel çevre ile bozuk olan etkileşimin reformunu temel alan bir müdahale sürecini içerdiğini belirtmektedir (2013: 16).

Ekolojik sistem yaklaşımı, sorunun tanımlanmasında ve çözümünde bireyin içinde bulunduğu çevreye dair tüm değişkenlerin öngörülmesini ve bütüncül bir şekilde değerlendirilmesini merkeze alır. Yaklaşım bağlamında tanımlanan sistemler: aile sistemi, sosyal hizmetler sistemi, politik sistem, istihdam sistemi, mal ve hizmetler sistemi, inanç sistemi ve eğitim sistemidir. Birey bu sistemlerle sürekli etkileşim içindedir (Danış, 2006: 48).

Bireyin çevresi ile olan bu etkileşimi, ekolojik yaklaşım kapsamında sosyal sorunların çözümü noktasında da dikkate alınmaktadır. Sosyal sorunlar sadece kişilerin psikolojik ya da kişilik özelliklerinden kaynaklanmaz. Sorunlar temel olarak birey ile çevresi arasındaki psikolojik, sosyal ve biyolojik etkileşimden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda sorun olarak nitelendirilen bir durum söz konusu olduğunda durum tanımlaması yapabilmek için bireyin davranışları, bireyin içinde yaşadığı sosyal çevresi ve sistemleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bireyin sosyal çevresi ile uyum dengesinin bozulduğu durumlarda sosyal işlevsellik bozulabilir. Bireyin iyilik haline yeniden kavuşabilmesi için uyum dengesinin sağlanması gerekir (www.istanbul.edu.tr).

Ekolojik sistem yaklaşımı, bireyler ve sosyal sistemler arasındaki karşılıklı bağımlılığın ve etkileşimlerin tanımlanması noktasında önemli rol oynamıştır. Yaklaşım içinde tanımlanan sistemler hiçbir zaman durağan değildir, sürekli değişerek ortama adapte olmaya çalışırlar (Sheafor ve Horejsi, 2016: 112).

Ekolojik yaklaşımın temel hedefi “bireyin işlevsel olmayan savunma mekanizmalarının ortadan kaldırılması, benlik saygısı ve sosyal çevreye uyum kapasitesinin artırılmasıdır”. Bu bağlamda bireyin işlevselliğini artıran ekolojik yaklaşım bireyin iyilik halinin artırılmasını hedeflemektedir. Bireyin iyilik halinin artırılması, sosyal çevre ile etkileşiminin ve işlevselliğinin artırılması sosyal çalışma mesleğinin de odak noktasında yer aldığı için ekolojik yaklaşımın bütüncül bakış açısı meslek açısından önem taşımaktadır (www.istanbul.edu.tr).

Ekolojik yaklaşım, iletişim ve sosyal çalışma disiplinlerinin kesişim noktasında yer alan bu çalışma için bireyi ve etkileşim içinde olduğu diğer toplumsal sistemleri sürece dahil eden bütüncül bir perspektif sunmaktadır. Bu perspektif, araştırmacının sosyal sorunları farklı boyutlarıyla birlikte ele alma çabası ile örtüşmektedir. Araştırma kapsamında sosyal çalışma mesleği ve sosyal sorunlar ekolojik yaklaşımın çerçevesi ile tanımlanmaktadır. Mesleğin ve sosyal sorunların medya yansımaları ise eleştirel yaklaşımın bakış açısı ile çözümlenmektedir. Böylece sosyal çalışma ve iletişim disiplinlerine ait bu iki yaklaşım araştırma kapsamında birbirini tamamlamaktadır.

1.5. Tezin Düzeni

Araştırmanın birinci bölümünde tezin konusu, temel soruları, amacı, önemi ve kuramsal çerçevesi açıklanacaktır. İkinci bölümde sosyal çalışma disiplini ve mesleğine dair bilgi aktarılacaktır. Sosyal çalışmanın dünyadaki, Türkiye'deki ve Amerika Birleşik Devletlerinde gelişimi ve mevcut durumu üzerinde durulacaktır. Üçüncü bölümde medya ve temsil başlığına değinilerek medyada temsilin alt boyutları incelenecek ve ideoloji bağlamında temsil süreçleri açıklanacaktır. Dördüncü bölümde eleştirel söylem çözümlemesi yöntemine ilişkin bilgiler aktarılacak ve beşinci bölümde araştırma bulguları sunulacaktır. Sonuç ve değerlendirme bölümünde bulgulara ilişkin yorumlar aktarılırken, araştırma sonucunda ulaşılan bulguların ışığında teorinin pratiğe aktırımına aracılık edebilecek görüşler ise Öneriler başlığı altında sunulacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM: SOSYAL ÇALIŞMA

2.1.Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmet Karmaşası

Sosyal çalışma, insan refahına odaklanan bir disiplin ve meslektir. Uluslararası Sosyal Çalışmacılar Federasyonu (IFSW) tarafından yapılan tanıma göre sosyal çalışma; sosyal değişime/gelişime, sosyal uyuma, bireylerin güçlenmesine ve özgürleşmesine katkı sağlayan uygulamaya dayalı meslek ve bir akademik disiplindir. Sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygı sosyal çalışmanın merkezindedir (IFSW, 2018).

Sosyal çalışma mesleğinin ortaya çıktığı ve kavramsallaştırıldığı ülkelerde meslek ve uygulama alanı iki ayrı terimle kavramsallaştırılmıştır. Sosyal çalışma (social work) mesleğin adı olarak kullanılırken, sosyal hizmet (social service), mesleğin çalışma alanını tanımlamak üzere kullanılmaktadır (Tomanbay, 2016: 105). Türkiye’de ise hem mesleği hem de çalışma alanını ifade etmek üzere “sosyal hizmet” kavramı kullanılmaktadır. Bu kullanım tercihi Tomanbay’ın ifadesi ile sosyal çalışma ve sosyal hizmet kavramlarının kullanımında bir karmaşaya neden olmaktadır (2016: 105).

Sosyal hizmet, içinde sosyal çalışmanın da bulunduğu alanın adıdır. Tomanbay, sosyal hizmeti; özel gereksinim gruplarının yardımsız çözemedikleri bireysel ve toplumsal sorunların çözümü için geliştirilen sistemli, düzenli ve sürekli faaliyetler olarak tanımlamaktadır. Bu faaliyetler resmi, yarı resmi ve gönüllü etkinlikler olarak gerçekleştirilebilmektedir (1999: 237). Sosyal hizmetler ile dezavantajlı grupların yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik yardım ve destekler sunulmaktadır. Bu bağlamda hayırseverlik sosyal hizmetin çerçevesi içinde yer almaktadır. Buna karşılık sosyal çalışmanın temelinde bireye yardım etmek değil, bireyi kendine yeterli hale getirmek yer almaktadır.

Sosyal hizmet alanı içinde farklı meslek grupları bulunmaktadır. Doktor, hemşire, bakıcı, öğretmen, hukukçu, sosyal çalışmacı (Tomanbay, 2016: 202). Bu meslek grupları sosyal iyiliği teşvik etmek ve ihtiyacı olan insanlara yardım etmek için önemlidir. Dezavantajlı insanlara hizmet etmek için bu meslek gruplarından her biri kendi uzmanlık alanı içinde çalışmalar yürütmektedir. Sosyal çalışmacılar da kendi bilimsel temellerine, değerlerine ve yeteneklerine uygun olarak uygulama

gerçekleştirmektedir. Thompson sosyal çalışmacıların insan ihtiyaçlarını anlayabilmesi için insanın gelişimine, sosyal sisteme ve farklılıklara dair bilgiye sahip olması gerektiğini belirtmektedir (2013: 83-116).

Sosyal çalışma yapılandırılmış bir sosyal hizmettir. Carkhuff'un ifadesiyle, sosyal çalışma mesleğinde müracaatçının problemini anlamak, müracaatçının kendi problemini anlamasına yardımcı olmak ve sorununu tam olarak anlayan müracaatçının harekete geçmesini sağlamak amaçlanır (akt. Serpen ve Hasgöl, 2015: 39). Sosyal çalışma, bir meslek olarak insanların yaşamları üzerindeki kontrolünü yeniden kazanmaları için onlara destek olmaktadır. Bu yapılandırılmış uygulamayı gerçekleştirebilmek için sosyal çalışmaya dair eğitim almış olmak gerekmektedir. Sosyal çalışma kapsamında müracaatçılarda birebir çalışmayı içeren mikro boyutta çalışmalar yürütülebileceği gibi dezavantajlı gruplarla ilgili politikaların oluşturulması sürecine yön veren makro düzeyde çalışmalar da gerçekleştirilmektedir. Hangi düzeyde gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin sosyal çalışma uygulaması bilimsel bir temel üzerine inşa edilir.

Tomanbay, Türkiye'de sosyal çalışma mesleğine ilişkin terminolojinin oluşturulurken İngilizceden çeviri yapan sorumlu kişilerin, social work teriminin karşılığı olarak sosyal hizmet, social services teriminin karşılığı olarak da sosyal hizmetler kavramını getirdiklerini belirtmektedir. Türkçe kullanım açısından bakıldığında kavramın tekili ve çoğulu arasında böyle bir anlam farklılığını açıklamak mümkün görünmemektedir. İşte kavram karmaşası tam da bu noktada ortaya çıkmaktadır: Meslek adı ve alan adı birbirine karıştırılarak kullanılmaktadır (2016: 105, 109).

Tuncay, Türkiye'de sosyal çalışma mesleğine isim verilme sürecine farklı bir yorumla açıklık getirmektedir: Tuncay, Marry Richmond ve çağdaşlarının mesleğin adı ve kimliğine ilişkin çalışmalarda teorik bir disiplin imgesinden uzaklaşarak doğrudan bir eylem tanımlaması yapmak istedikleri için "sosyal çalışma" şeklinde tanımladıklarını ancak Türkiye'de bürokratik bir bütüne dâhil olmaya yatkın bir kimlik tanımı olarak "sosyal hizmet"te durulduğunu ve ısrar edildiğini belirtmektedir. Tuncay, Türkiye'de bu yapılanma içinde çalışanların teoriye değil, yönetmeliğe ya da kuruluş idaresine atıfta bulunmasının bir sonucu olarak mesleğin gelişemediğini ve toplum ile gereği gibi bütünleşemediğini ifade etmektedir (Tuncay, 2018). Mesleğin Türkiye'de tanımlanma sürecinde Tuncay'ın belirttiği saiklerle mi

karar alındığı bilinmez ama bugün gelinen noktada sosyal çalışmaya dair uygulama incelendiğinde Türkiye’de tam da Tuncay’ın belirttiği gibi bir yapı dikkati çekmektedir.

Uluslararası literatür sosyal çalışma ve sosyal hizmet arasındaki ayrımı net bir şekilde ortaya koymuş durumdadır. Türkiye’de sosyal çalışma ve sosyal hizmet ile ilgili kavramsallaştırma maalesef net değildir. Bu bulanık tablo maalesef sosyal çalışma bağlamında uluslararası literatür ile entegrasyonu da güçleştirmektedir. Türkiye’de farklı üniversitelerin çatısı altında sosyal çalışma disiplinine dair bilimsel araştırmanın yapıldığı bilim dallarının adı “sosyal hizmet” olarak belirlenmiştir. Oysa bu mesleğin bilimselleşmesinin ve bilim dalının adı da sosyal çalışmadır (social work). Öteyandan bu bölümün mezunları devlet kurumlarında sosyal çalışmacı kadrosu ile çalışmaktadır. Mesleğin yasal adı sosyal çalışmadır.

Kafaları karıştıran bu tablo içinde yapılan bu araştırmada uluslararası literatüre uygun bir biçimde mesleğin ve disiplinin adı “sosyal çalışma”, alanın adı ise “sosyal hizmet” olarak kullanılacaktır. Ancak medya üzerinde gerçekleştirilecek çözümlemede Türkiye’deki kullanım tercihleri de (sosyal hizmet, sosyal hizmetler, sosyal hizmet uzmanı) dikkate alınacaktır.

2.2. Bir Meslek ve Bir Disiplin Olarak Sosyal Çalışma

Temel çalışma alanı insan olan diğer sosyal bilimler gibi sosyal çalışma disiplini için de çeşitli tanımlar mevcuttur. Sosyal çalışmanın farklı boyutlarına odaklanarak, farklı yönleri ön plana çıkarılarak çok sayıda tanım yapılmaktadır.

Sosyal çalışmanın temeli, toplumsal yaşamda problem yaratan, katkıda bulunan ya da yön veren çevresel güçlere dikkat çekmektir (NASW). Bu bağlamda sosyal çalışma, insan refahına odaklanan bir disiplin ve meslektir.

NASW (National Assosiation Social Workers) sosyal çalışma mesleğinin temel misyonunu, “insanların refah düzeyini artırmak ve savunmasız, baskı altında olan ve yoksulluk içinde yaşayan insanların ihtiyaç ve güçlenmelerine özellikle dikkat ederek, tüm insanların temel ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olmaktır” şeklinde açıklamıştır (www.socialworkers.org). Duyan ise yaptığı tanımda insanı odak noktasına alarak sosyal çalışmayı insanlar için ve insanlarla birlikte mücadele eden bir meslek olarak betimlemiştir (2012: 3).

Uluslararası Sosyal Çalışmacılar Federasyonu (IFSW) tarafından yapılan tanıma göre

sosyal çalışma; uygulamaya dayalı bir meslek ve sosyal değişimi ve gelişmeyi, sosyal uyumu ve insanların güçlendirilmesini ve özgürleşmesini teşvik eden akademik bir disiplindir. Sosyal adalet, insan hakları, kolektif sorumluluk ve çeşitliliğe saygı ilkeleri sosyal çalışmanın merkezinde yer alır. Sosyal çalışma, sosyal bilimler, beşeri bilimler ve yerli bilgi teorileri ile desteklenir; yaşam zorluklarını ele almak ve refahı arttırmak için insanları ve yapıları birleştirir (IFSW, 2020).

Sosyal çalışmanın amacına bakmak, tanımları daha geniş bir perspektiften değerlendirmek adına yararlı olacaktır. Zastrow, mesleğin amaçlarını aşağıdaki gibi sıralamıştır

- *İnsanların sorun çözme, başetme ve gelişimsel kapasitelerini artırmak,*
- *İnsanlara kaynak, hizmet ve olanak sağlayan sistemlerle müracaatçıları bağlantılandırmak,*
- *Sistemlerin etkili ve insancıl olarak işlev görmesini sağlamak,*
- *Sosyal politikaların gelişimi ve ilerlemesi için katkıda bulunmak,*
- *Risk altındaki bireyleri güçlendirmek,*
- *Profesyonel bilgi ve becerileri geliştirmek (1999'dan Akt. Duyan, 2012: 11).*

Kut “insan haklarını güvence altına alma”nın sosyal çalışmanın amaçları arasında yer aldığını ifade etmektedir (1988: 3).

Görüldüğü gibi mesleğin ve disiplinin amacı yalnızca mevcut sorunları çözmek değildir; sorunların nedenlerini bulmak, nedenlere dair alınabilecek tedbirler için sosyal politika üretimi sürecine dahil olarak bireyin iyilik halinin devamını sağlamak; insan haklarını güvence altına alarak bireyin hakkı olan hizmetlerden faydalanmasını sağlamak amaçlar arasındadır.

Miley vd. ise, sosyal çalışma mesleğinin birbiriyle bağlantılı üç işlevi olduğunu belirtmektedir: Danışmanlık, kaynak yönetimi ve eğitim. Birey, grup, aile, örgütler ya da toplulukların sosyal işlevselliklerinde sorun olması durumunda sosyal çalışmacılar mevcut soruna çözüm bulmak adına onlarla birlikte çalışır ve kaynaklara ulaşmalarını sağlar. Ayrıca mevcut olmayan kaynakların da geliştirilmesini sağlar sosyal çalışma. Eğitim işlevinde ise sosyal çalışmacıların araştırmacı rollerini ön plana çıkararak bilgi üretme ve müracaatçı sistemini/toplumunu bilgilendirme sürecine

vurgu yapılmaktadır (Akt. Duyan, 2012: 25)³

Belirtilen amaç ve işlevler doğrultusunda uygulamalar gerçekleştirilen sosyal çalışma mesleği kapsamında sosyal işlevselliği artırmak, kapasiteyi geliştirmek, uygun toplumsal koşulları oluşturmak üzere farklı düzeylerde (bireylerle, gruplarla, ailelerle, topluluklarla) çalışmalar yürütülmektedir (Zastrow, 2013: 6).

Türkiye açısından mesleğe dair üzerinde uzlaşılamayan bir diğer husus ise mesleğin ve uygulayıcıların adına dair farklı kullanımlardır: Sosyal çalışma / sosyal hizmet, sosyal çalışmacı / sosyal hizmet uzmanı. Sosyal çalışmacılar, farklı kurum ve kuruluşların çatısı altında farklı ünvanlar ile çalıştırılmaktadır.

Araştırma kapsamında disiplin ve meslek adı olarak “sosyal çalışma” kullanılacaktır. Ancak medya temsilleri incelenirken Türkiye’de yaygın olarak tercih edilen isim olması nedeniyle “sosyal hizmet” ve “sosyal hizmet uzmanı” kullanımları da incelemeye dahil edilecektir. ABD örneklemini üzerinde ise yalnızca social work/social worker anahtar kelimeleri üzerinden tarama yapılacaktır.

2.3. İnsan Hakları ve Sosyal Adalet Bağlamında Sosyal Çalışma

Temelinde insan olan bir disiplin ve meslek olarak sosyal çalışmanın tanımı, amaçları, hedefleri üzerine tartışmalar sürerken üzerinde durulması gereken önemli iki kavram bulunmaktadır: İnsan hakları ve sosyal adalet. Sosyal çalışma, bireylerin kendini gerçekleştirme yolunda onları güçlendirirken insanların yalnızca insan olmalarından kaynaklanan haklara sahip olduğu ve sosyal adaletin sağlanarak bireylere bu hakların sunulması gerektiği önkabulünden yola çıkmaktadır.

Sosyal çalışma, “insan haklarını gerçekleştirmenin bir yöntemi” olarak insan haklarının anlaşılmasının ve korunmasının bir aracı konumundadır (Ife, 2017: 222, 225). Bu hedef doğrultusunda uluslararası antlaşmalar ve teamüller, bölgesel bildirgeler, ulusal anayasalar ve hak bildirgeleri sosyal çalışmacılara insan hakları

³ Sosyal çalışmaya dair Türkiye’de mevcut kavram karışıklığının bir uzantısı olarak bilimsel yayınlarda da farklı kullanımlar göze çarpmaktadır. Türkiye’de yazılan ya da dilimize çevirisi yapılan kimi yayınlarda mesleğin ve disiplinin adı “social work” karşılığı olarak “sosyal hizmet” şeklinde yer almaktadır (Duyan, 2012; Zastrow, 2013; vb.). Bazı sayınlarda ise “sosyal çalışma” kavramının kullanıldığı görülmektedir. Bu araştırmada mesleğin dili açısından bir bütünlük sağlayabilmek adına yayınlardan aktarım yapılırken “sosyal hizmet” yerine “sosyal çalışma” kullanımı tercih edilmiştir.

konusunda yol gösteren metinlerdir (Ife, 2017: 181). Bunların dışında mesleki etik ilkeler de sosyal çalışmacıların sorumlulukları konusunda fikir vermektedir. Bütün mesleklerde olduğu gibi sosyal çalışma mesleğinde de etik değerler mesleki uygulamalardaki iyi ve kötüyü tanımlar. Mesleki uygulamaların nasıl daha iyi olacağını hangi durumlarda iyi olmayacağını açıklar. Bu bağlamda Amerikan Sosyal Çalışmacılar Ulusal Birliği'nin (NASW) sosyal çalışmacıların gündelik mesleki davranışlarına rehberlik etmek amacıyla hazırladığı Etik Kod insan hakları ve sosyal adalet bağlamında ilke ve standartlar tanımlamaktadır. Ayrıca Türkiye'de sosyal çalışmacılar için hazırlanan "Sosyal Hizmet Uzmanları İçin Etik Klavuz"un Birinci Maddesi, sosyal çalışma mesleği için insan haklarının ve sosyal adaletin gerekliliğini ortaya koymaktadır: "Sosyal hizmet uzmanı, sosyal hizmet mesleğinin insan haklarına ve insan sevgisine dayandığını kabul eder. Bu temel değerlerin korunabilmesi ve sosyal adaletin gerçekleşebilmesi için yalnız kişinin esenliğinin değil, içinde yaşadığı toplumun refahının ve çevrenin korunmasının da dikkate alınmasını gerekli görür."⁴

İnsan hakları, sosyal çalışmacıların değer temelinde yer alan bir kavramdır. Mesleğin önceliği; insanların doğuştan sahip olduğu haklarının karşılanması için gerekli yaşam koşullarına ulaşabilmeleri için onları güçlendirmektir. Bu bağlamda sosyal çalışma, bir insan hakları mesleği olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım, bizi hak temelli yaklaşıma götürmektedir. "Hak temelli yaklaşımda söz konusu olan; bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak bir anlamda haklarını yerine getirmektir... Hak temelli bir yaklaşım bu hizmeti 'hayır' için yapmaz, o kişinin buna 'hakkı' olduğu için yapar" (Tufan vd, 2009: 77-83). Alınçık ve Üstübcü hak temelli yaklaşımın ideal bileşenlerini "eşit üyeliğe dayalı olarak evrensel, eşitlikçi, koşulsuz ve yeterli hak ve

⁴ Sosyal Hizmet Uzmanları İçin Etik Klavuz, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği tarafından ortaklaşa finanse edilen ve Türkiye Felsefe Kurumu Derneği tarafından Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin işbirliği ve Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Derneği, Gündem Çocuk Derneği, Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği, Kadın Çalışmaları Derneği, Kuçuradi Felsefe ve İnsan Hakları Vakfı, Maltepe Üniversitesi İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Toplumsal Etik Derneği ve Türkiye Biyoetik Derneğinin katılımıyla gerçekleştirilen "Sosyal Hizmetlerde Yolsuzluk ve Diğer Etik Sorunları Aşmada ve Önlemede Bir Yol Olarak Etik Kapasite Geliştirme" konulu projenin bir parçası olarak hazırlanmıştır.

hizmetlere erişim” olarak tanımlamıştır (2012: 172).

Tanımlardaki vurgu, hak temelli yaklaşımın uygulayıcısı olarak hükümetlere ve uluslararası örgütlere götürmektedir bizi. Eşit üyeliği, sosyal adaleti, hak dağılımını ve haklara ilişkin yasal yükümlülükleri sağlayacak olan yapılar bunlardır. Toplumun tüm üyeleri haklara ulaşım bağlamında hak temelli yaklaşımın hedef kitlesini oluşturmaktadır. Ayrıca dezavantajlı olarak tanımlanan risk altındaki kırılgan nüfus gruplarına öncelik verilmektedir. (Libal ve Harding'den akt. Zengin ve Altındağ, 2016: 187).

Hak temelli yaklaşımın süreci yapısal olarak ele almaktadır. Bireylerin hayatında sorun yaratan noktaların çözümünde ya da onların hakkı olan hizmetlere erişimlerinin sağlanmasında var olan durum bir bütün olarak ele alınarak değişim yaratılmaktadır. Yapıya ve bağlama ilişkin bu vurgu bağlamında hak temelli yaklaşım, iletişim disiplininin eleştirel yaklaşımları ile aynı perspektiften bakmaktadır.

Sosyal çalışma mesleği ve disiplinin nihai hedefi sosyal adaleti sağlamaktır. Sosyal adalet, toplumun tüm üyelerinin eşit haklara ve sorumluluklara sahip olmasını ifade etmektedir (Wendorf vd. (2002)'den akt. Tuncay ve Erbay, 2006: 56). 1960'lı yıllarda sosyal çalışma disiplinine yönelik olarak dar ve bireysel ilgi odağına sahip olduğu ve sosyo-politik bağlamı dikkate almadığı gibi eleştirilerin yaygınlaşmasının ardından sosyal adalet de sosyal çalışma alanında tanımlanan sosyal ve yapısal değerlerden biri olarak karşımıza çıkmıştır.

NASW Etik Kodu “Sosyal çalışmacılar müracaatçıları adına sosyal adaleti ve sosyal değişimi teşvik eder” ifadesiyle uygulayıcılara yol göstermektedir. Ayrıca sosyal adalet NASW tarafından sosyal hizmetin altı temel değeri arasında yer almaktadır: - hizmet, - sosyal adalet, - insanın onur ve değeri, - insan ilişkilerinin önemi, - dürüstlük, - yeterlik. NASW tarafından sosyal adalet değeri ile ilgili olarak belirlenen etik ilke “Sosyal çalışmacılar sosyal adaletsizlikle mücadele eder” şeklinde belirlenmiştir.

Craig sosyal adaletin kapsamını belirlerken (a) bireylerin eşit değere sahip olması, (b) temel gereksinimlerin karşılanmasında eşit haklara sahip olmaları, (c) yaşam şanslarını ve fırsatları olabildiğince geniş oranda kullanmaları ve (d) her türlü adaletsiz düşünce ve eyleme karşı korunmaları olarak dört boyutta ele almıştır (akt.

Tuncay ve Erbay, 2006: 56). Ancak toplumun tüm üyelerinin eşit hak ve sorumluluklara sahip olması kimi durumlarda güçlü olanın korunmasını yani hiyerarşik yapının ve eşitsizliklerin devamını getirebileceğinden dolayı dezavantajlı olanların durumları diğerleriyle aynı noktaya gelene kadar desteklenmeleri gerekmektedir. Aksi halde sosyal adaleti sağlama çabaları, adaletsizliğin sürdürülmesi sonucuna götürür. Sosyal çalışmacılar tam da bu adaletsizliği önlemek için çaba harcamalıdır. Sosyal çalışmacılar her gün yoksullar ve sosyal adalete ihtiyaç duyan diğer dezavantajlı gruplarla çalışma yürütmektedir. Dolayısıyla her gün farklı müracaatçılar için sosyal adaleti sağlama yolunda planlama ve uygulama yapmak durumundadırlar.

2.4. Bir İdeoloji Olarak Sosyal Çalışma

Bu başlık altında sosyal çalışma disiplini ve mesleğine dair farklı bir bakış açısı sunulacaktır. Bazı araştırmacılar bunu sosyal çalışma bağlamında “büyük resim” olarak tanımlamaktadır (Hyslop, 2018).

Büyük resme bakanların ifadesi ile sosyal çalışma bir ideolojidir. Tuncay, sosyal çalışmanın ideolojik yönünü şu şekilde açıklamaktadır: “Sosyal çalışmanın siyasi ideolojiler gibi makbul insanla ilgili bir tasarımı var. Faklılıklara karşı çok hoşgörülüyüz ama bazı şeylerle ilgili de hiç hoşgörümüz yok, bir idealimiz var. Makbul insanla ilgili de bir ideali var sosyal çalışmanın: makbul yaşlı, makbul engelli. Bir insan tasarımı var. Böyle bir tasarım varsa, eyleminiz, planınız varsa o zaman siz (sosyal çalışma) ahlaki de bir girişimsiniz demektir. Toplumu biçimlendirmekle ilgili bir ideale bulaştığımız anda ister istemez siyasi ideolojilerden istifade ediyoruz” (Tuncay, 2018). Tuncay’ın çizdiği bu çerçeve sosyal çalışmaya dair ideolojik arka planı anlamak için yol gösterici niteliktedir. Tuncay, mesleğin uluslararası organizasyonlar tarafından kabul gören tanımında sosyal demokrasi, liberal ideoloji ve sosyalist ideolojilerin izlerini görmenin mümkün olduğunu belirtmektedir: Toplumun dezavantajlı kesimlerini güçlendirme bağlamında sosyal demokrasiye yaklaşırken, sosyal değişimi sağlama hedefi doğrultusunda sosyalizm içermektedir. Sorun çözme mesleği tanımı ise, ideal insana ulaşarak toplumsal sürdürülebilirliği sağlama noktasında liberal ideolojiyi hayata geçirmektedir. Bu doğrultuda sosyal çalışmanın ülkelerin mevcut egemen ideolojileri bağlamında ağırlık kazanan bir yaklaşıma sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Lehnhardt ve Offe, sosyal çalışmanın onlarca yıldır aktif ve pasif proleterleşmenin politikası olarak görülerek eleştirildiğini belirtirken aslında sosyal çalışmanın liberal ideolojiye hizmet ettiğine vurgu yapmaktadır. Sosyal çalışma kapsamında anormal olanların entegrasyonu ve normalleştirilmesi bu sürecin bir parçası olarak görülmektedir (akt. Hirschfeld, 2009: 700). Benzer bir yaklaşıma sahip olan Lorenz, sosyal çalışmanın kapitalizmin aşırılıklarını çözmek için kilit bir mekanizma olduğunu savunarak, kapitalizmin kendisinden korunmasına etkili bir şekilde yardımcı olma görevini yerine getirdiğini belirtmektedir (akt. Hyslop, 2018).

Yapısal nedenleri incelenmeden, anlık müdahaleler ile sosyal sorunların çözümüne yönelik çalışma yürütebilmek mevcut sorun için yalnızca yatıştırıcı bir nitelik taşıyacaktır. Sanayi devrimi sonrasında ortaya çıkan ve 21. Yüzyıl için geçerliliğini koruduğunu belirttiğimiz sosyal sorunların bir kısmı zaten liberal ekonomik yapılanmanın sonuçlarıdır, bazıları ise liberal ekonomi ile derinleşmiş problemlerdir. Peki bu ekonomik yapı devam ettiği sürece bu sosyal sorunları gerçek anlamda çözüme kavuşturabilmek mümkün müdür? Yoksulluk örneğine baktığımızda mümkün görünmemektedir. Zastrow, mevcut ekonomik ve toplumsal yapı içinde yoksulluğun işlevlerini sıralamaktadır. Bu işlevlerden bazıları şunlardır:

- *Yoksullar başka kimsenin yapmak istemeyeceği işlerde çalışırlar,*
- *Zenginlerin hayatlarını kolaylaştıran işleri ucuza yaparlar (gündelikçi kadınlar),*
- *Yoksullar aksi halde asla satılmayacak düşük kalite malların satılmasını sağlarlar,*
- *Yoksulluk çoğunluğun onaylamayacağı anormallikler yaratarak baskın normları destekler,*
- *İnsanlara, kendileri kadar şanslı olmayana yardım elini uzatma imkanı vererek “iyi insanı oynama” fırsatı sunarlar. (adil dünya inancı),*
- *Kaliteli bir eğitim ve iyi işler için rekabet etme şansından uzak olduklarından diğer insanlar için bir devinim yaratırlar,*
- *Değişimin faturasını çoğu zaman yoksullar öder,*
- *İş alanları yaratılmasını sağlarlar (örneğin yoksullara hizmet vermek için açılan sosyal çalışmacı kadroları),*
- *Kimi politik gruplar için bir sembolik düşman bazıları içinse potansiyel seçmen rolü oynarlar (2013:180).*

Sistem içerisindeki işlevleri dolayısıyla yoksullar liberal sistemin vazgeçilmezidir. Bu nedenle de yoksulluğa yönelik çalışmalar genellikle sosyal yardımlar ile sınırlı tutulmakta ve bu sosyal sorunun temel nedenlerine inilmeden çözüm üretilmeye çalışılmaktadır. Uygulamanın bu hali, sosyal çalışmanın liberal ideoloji için yürüttüğü tampon bölge görevine örnek oluşturmaktadır.

1960'lı yıllar baskı altındakilerin deneyim ve görüşlerine önem veren yeni bir yaklaşımı beraberinde getirmiştir: Baskı karşıtı sosyal çalışma. Marksist, feminist, postmodernist, post-yapısalcı, eleştirel yapısalcı, ırkçılık ve sömürgecilik karşıtı yaklaşımları ifade eden bu yaklaşım yapısal eşitsizlikleri vurgulamış ve liberal ideolojiye hizmet eden sosyal çalışma uygulamalarını eleştirmiştir (Güldalı, 2018: 230, 238).

Akbaş 1950'lerden sonra sosyal sorunların yapısal nedenlerine dair sorgulama yapan bu yeni yaklaşımlar ile birlikte sosyal çalışmanın "sosyal" bir meslek olarak yeniden tanımlandığına vurgu yaparken "sosyal" kavramını "netameli" olarak değerlendirmiştir: "Bir yandan sosyal sorunların yapısal nedenlerine dair bir ilgiyi ortaya çıkarması bağlamında eleştirel geleneğe imkan verme kudretine haizdir, ama diğer yandan modern ulus devletinin düzenleyici rolünü etkin kılma bağlamında bir tür inşa olarak tartışmalıdır" (Akbaş, 2017: 4). İşte bu bıçak sırtı alan sosyal çalışma disiplini ve mesleğinin ideolojik olarak konumlandığı yerdir: İnsan hakları, adalet, eşitlik, özgürlük, dayanışma, dinsel hoşgörü ilkeleri doğrultusunda değer temelini şekillendiren sosyal çalışma bu yönüyle eleştirel perspektifi ve sosyal demokrasiyi kucaklarken, ideal bireye ulaşarak uyumun artırılması ve mevcut düzenin korunması bağlamında da liberal ideolojiye hizmet etmektedir.

Günümüzde yürütülen uygulamalara bakıldığında baskı karşıtı yaklaşımın aktif bir uygulama alanı bulduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Mevcut çalışma biçimine bakıldığında sosyal çalışmanın da medya gibi egemen ideolojiye hizmet eden bir potansiyeli barındırdığını görüyoruz⁵. Bu kesişim noktası sosyal çalışmanın medya yansımalarının işlevsel olarak önemini artırmaktadır.

2.5. Geçmişten Bugüne Sosyal Çalışma

Sosyal çalışmanın meslek olarak tanımlanması sanayi devrimi sonrasında

⁵ Medyanın egemen ideoloji bağlamındaki rolü "Dil, İdeoloji ve Söylem" başlığı altında tartışılmıştır.

gerçekleşmiştir. Öncesinde dezavantajlı olan gruplara yönelik yardımlaşma ve dayanışma faaliyetleri dinsel inanış ve değerler çerçevesinde yürütülmüştür. Gönüllülük temeline dayanan bu çalışmaların örneklerine milattan önce devirlerde de rastlanmaktadır. Kaynaklar Etiler ve Uygurlarda çocukların korunması için vakıfların varlığına vurgu yaparken, Eski Atina’da kimsesiz çocukların bakımının 18 yaşına kadar devlet koruması altında gerçekleştirildiği bilinmektedir (trtokul2018). Bu uygulamalar hayırseverlik anlayışı temelinde yoksullara, muhtaçlara, acizlere toplum tarafından bakılmasının örneklerini oluşturmaktadır. Hayırseverlik temelli bu çalışmaların temel motivasyon kaynağı dini ya da ahlaki zorunluluklardır. İnsanlar inançları gereği zor durumda olan insanlara yardım etmeyi istemektedir. Bireyleri ya da grupları sorunlarından/acılarından kurtarmayı amaçlayan bu hayırseverlik çalışmalarında “yardıma layık görülen” kişi ya da gruplar seçilmektedir. Ancak toplumun tümünü kapsamaktan uzak olan bu çalışmalar elbette sürdürülebilir bir yapıya sahip olmayıp yardımı yapan kişi ya da grubun varlığı ile sınırlı bir ömre sahiptir (Libal ve Harding’den akt. Zengin ve Altındağ, 2016: 187).

Sosyal sorunlara çözüm arayışlarında hayırseverlik esasına dayalı olarak sürdürülen çalışmalar sanayi devrimine kadar yeterli görülmemiştir. Pek çok gönüllü kişi ya da grubun sosyal sorunların çözümü için çalışmalar yürüttüğü görülmektedir. Bu çalışmalar kimi zaman hapisane sistemlerini iyileştirmeye yönelikti, kimi zaman yoksul çocuklara eğitim, kimi zaman yoksul köylülere sadaka, kimi zaman yoksul yetişkinler için eğitim, kimi zaman da konut ihtiyaçlarını karşılamaya yönelikti. Pierson sosyal çalışmanın öncüleri olarak tanımladığı bu hareketlerin çoğunun dönem şartları itibariyle yerel olduğunu, özellikle gönüllü örgütlenmelerin birbirleriyle rekabet halinde olduğunu ve eğitim temeline dayanmadan yapıldığını belirtmektedir (2011: 9). Ancak 1850-1900 yılları arasında hızlanan sanayi devrimi, geleneksel toplum düzeninin büyük ölçüde değişmesine yol açmıştır. Üretim ilişkileri değişmiştir. Aileler topraklarından ayrılmaya zorlanmış; köylüler ve zanaatkarlar mülksüz, yoksul sanayi işçisi haline gelmiştir. Büyük kentler kurulmuş ve birincil ilişkilerin azaldığı bir toplum yapısı doğmuştur (kitle toplumu). Tarım toplumları yerine endüstri toplumları yönünde değişen toplum yapıları bireyin yalnız kalmasına neden olmuştur. Erkeklerin yanısıra kadınlar ve çocuklar da günde 14-16 saat çalıştırılmıştır. Çocuk ve bebek ölüm oranları artmıştır. Sanayi toplumunun işçi sınıfını oluşturan yığınlar yoksulluk, salgın hastalıklar, beslenme, barınma sorunları

ile karşılaşmışlardır. Kadın ve erkeğin çalışması evdeki çocuk ve yaşlı bakımını problem haline getirmiştir. Sınıf mücadeleleri başlamış ve kentlerde toplumsal denetim işlemez hale gelmiştir (Talas, 1997: 59-76). Sanayi devriminin lokomotifini oluşturan “bırakınız yapsınlar” felsefesi, sanayileşme sürecini hızlandırırken toplumsal sorunların derinleşmesine neden olmuştur. Piyasaların kendi başlarına faaliyet göstermeleri için tamamen serbest bırakılması gerektiğini savunan bu felsefe sermaye sahiplerine güç kazandırırken işçileri olumsuz koşullara sürüklemiştir. İlk sanayileşen ülke olması nedeniyle bu olumsuz koşullar öncelikle İngiltere’de oluşmuş, çözüm çabalarının başlangıç noktası da yine İngiltere olmuştur.

Sanayi devrimi ile yaşanan sosyal değişimi anlama ve ortaya çıkan problemlere çözüm arama çabaları sosyal bilimlerin doğuşunda ve sosyal çalışmanın bir bilim ve meslek haline gelmesinde önemli rol oynamıştır. Tomanbay’ın ifadesi ile 18 ve 19. Yüzyıl’da sosyal bilimlerin gelişimi ile diğer alanlardaki gelişmeler bilimsel bir disiplin olarak tanımlanan sosyal çalışmaya dair gelişmeyi de hızlandırmıştır. Devletin yasalarla düzenleyici ve hizmet sağlayıcı olarak sorumluluk üstlenmesi de bu gelişmelerin ardından olmuştur. Devlet, zamanla hayırsever bireylerin ve gönüllü kuruluşların başa çıkamadığı sorunlarla çok daha düzenli ve kapsamlı olarak ilgilenmeye başlamıştır (Tomanbay, 1999: 14).

1800’lerin sonu ve 1900’lerin başından itibaren sosyal çalışma adına çalışmalar hızlanırken, eğitimler verilmeye başlanmıştır. Sosyal çalışmanın bilimsel metodoloji geliştirmesinin temellerini oluşturan kişi Mary Ellen Richmond’dur. 1917 yılında yayımladığı Sosyal Teşhis isimli kitabı ile teşhisin içeriğini ve metodolojisini sistematik bir şekilde geliştirmiştir. Richmond’un ilk prensibi teşhis için müracaatçının durumuna odaklanmaktır. Zastrow, bu kitabın vaka çalışması için gerekli olan bilgi bütünü formüle etmesinden dolayı alan için önemli olduğunu belirtmektedir (2013: 4).

Ancak bu gelişmelere rağmen 1. Dünya Savaşı sonuna kadar sosyal çalışma yaygın kabul görmüş bir meslek değildi. 1929 Ekonomik Kriziyle ilk kez, kitlesel işsizlik, ekonominin daha önce hiç görülmemiş seviyelerle yarı kalıcı, yapısal bir özelliği haline gelmiş ve sonrasında yerel otoriteler yoksullukla mücadelede daha doğrudan görev almaya başlamıştır (Pierson, 2011: 64). Ekonomik bunalım ve sonrasında 1935 sosyal güvenlik hareketinin yasalaşması ile sosyal çalışma geniş çaplı bir yayılma olanağı bulmuş ve ardından sosyal çalışmacılar için iş fırsatları yaratmıştır (Zastrow,

2013: 4).

Sosyal çalışmanın gelişim süreci elbette diğer sosyal bilimlerin çalışmalarından ve dünya konjonktüründen de etkilenmiştir. 1920'lerde Freud'un kişilik gelişim ve tedavi kuramının popüler hale gelmesi sosyal çalışma disiplini ve mesleğini de etkilemiştir. Uzun yıllar etkili olan bu yaklaşım, 1960'lı yılların sosyo-ekonomik yapısı içinde sorgulanmaya başlanmıştır. Böylece sosyal çalışmada yeni yaklaşımlar da etkisini göstermeye başlamıştır. Ayrımcılık karşıtı uygulamanın temelleri atılmış, teori ve uygulamada değişim yaşanmıştır. Güç, eşitsizlik, sosyal adalet gibi yeni değerlerin ortaya çıkması bu gelişmelerin ve değişimin bir sonucudur. Bu dönüşüm süreci feminist sosyal hizmet çalışmalarının da önünü açmıştır.

1980'lerden itibaren ise küreselleşme olarak tanımlanan ve tüm dünyayı etkisi altında alan ekonomik, sosyal ve siyasal entegrasyon süreci sosyal çalışma uygulamalarını da etkileyen sonuçları beraberinde getirmiştir. Küreselleşme sürecinin ülke ekonomilerinde meydana getirdiği dönüşümlerin dışında bütün devletlere politika ve kurumlarını belli bir doğrultuda değiştirmeleri yönünde baskı yapmaktadır. Bu süreçte uluslararası ve uluslararası kuruluşlar, pek çok alanda ulus devletin yetki ve otoritesini onun elinden almaya başlamışlardır. Ulus devletlerin etkisinin giderek zayıflaması, buna karşılık çokuluslu şirketlerin başat bir rol üstlenmesi de küreselleşme sürecinin en temel özellikleri arasında yer almaktadır (Şenses, 2004: 13-14).

Küreselleşme süreci özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için gelişmiş ülkeler karşısında geride kalma sebeplerini daha da derinleştirmiştir. Bu ülkelerin küreselleşme sürecine entegrasyonu ile yoksulluk artmış, işsizlik oranları yükselmiştir. Sendikal faaliyetler güç kaybederken istihdam standartları ve işçi hakları gerilemiştir. Özelleştirmeler ile devletin sosyal yönü zayıflamış ve ücretsiz ulaşılabilen hizmetler daralmıştır. Çevre ve doğanın bozulması ile yeni sağlık problemleri gündeme gelmiştir. Ekonomik entegrasyon ile yeni sömürü biçimleri ortaya çıkmış (uzak ülkelerde ucuza işçi çalıştırma vb.), ülkeler içinde ve ülkeler arasında zengin-yoksul uçurumu büyümüştür. Bu süreçte ötekileştirilen/marjinalleştirilen kesimler toplumdan dışlanmıştır (Bello, 1998; Bello ve Malig, 2008; Buğra ve Keyder, 2003; Çeken vd., 2008; Freeman, 2008; Freeman ve Kagarlitsky, 2008; Hardt ve Negri, 2001; Hardt ve Negri, 2004; Işık ve Pınarcıoğlu, 2001; Robinson, 2008; Soyak, 2004; Şenses, 2002; Şenses, 2004;

Yılmaz ve Cural, 2009; Yüceol, 2005).

Görüldüğü gibi küreselleşme, yeni toplumsal sorunların ortaya çıkması ya da var olan sosyal problemlerin derinleşmesi bağlamında sosyal çalışmanın müracaatçı sayısını artırmış ve üzerine çalıştığı sorun sayısını çeşitlendirmiştir. Bu ortamda sorunlar için çözüm üretimi aşamasında ulus devletlerin yanısıra uluslararası örgütler de devreye girmektedir. ILO (Dünya Çalışma Örgütü), WHO (Dünya Sağlık Örgütü), Birleşmiş Milletlere bağlı yapılanmalar: UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü), UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu), UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) vb. sosyal çalışmanın uygulama alanına giren sosyal sorunlarla mücadele için çalışmalar yürütmektedir.

Küreselleşmenin sosyal çalışma bağlamında ortaya çıkardığı genel sonuçlara değinen Adams vd. aşağıdaki süreçlere dikkat çekmektedir:

- *Kamu hizmeti sunumunda özelleştirmelerin ve yerel uygulamaların teşviki,*
- *Ulus devlete bağlı uygulama biçimlerinin evrensel uygulanabilirliği ölçüsünde teşviki,*
- *Sömürü sürecinin parçası haline gelme,*
- *Yalnızca doğal ya da insan kaynaklı afetler zamanında insanlara yardım etme,*
- *Uluslararası arenada etkiye sahip olma (2015: 46-51).*

Reamer, küreselleşme sürecinin sosyal çalışma açısından bir başka önemli sonucuna dikkat çekmektedir. 1980'den sonra iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve internetin kullanımı ile sosya çalışma için “dijital dönem” başlamıştır. Sosyal çalışma uygulamaları müracaatçılara hizmet sunumunda çok sayıda araç da dahil olmak üzere çok daha geniş bir dizi dijital ve elektronik seçeneği içermeye başlamıştır: online danışmanlık, video danışmanlığı, e-posta terapisi, avatar (sanal) terapisi, telefon terapisi, sosyal ağlar ve kısa mesaj tabanlı müdahale... (Reamer, 2014: 172-175). Sürecin etik açıdan tartışmalı boyutları bulunmakla birlikte bu uygulamalar, teknolojideki gelişmeler sürdükçe çeşitlilik kazanacak ve sosyal çalışma uygulayıcıları için araç haline gelecektir.

Sosyal çalışma mesleği için önemli bir diğer tarihsel gelişme ise özel sosyal çalışma uygulamalarının başlamasıdır. 1990'lı yıllardan itibaren sosyal çalışmada ödeme

temelli özel danışmanlık hizmetleri verilmeye başlanmıştır. Müracaatçılar kendilerine sunulan hizmet karşılığında ücret ödemektedir. Amerika’da psikoterapi, grup terapisi ve aile/çift terapisi şeklinde sunulan hizmetlerde özel sosyal çalışma uygulaması yaygındır. Türkiye’de ise son yıllarda aile/çift terapisi bağlamında ücret temelinde hizmet verildiği görülmektedir. Sosyal çalışma uygulamasının bu tipi, özel doktorların hizmet sunma biçimlerine benzemektedir (Zastrow, 2013: 25-26).

Birey için ve bireyle birlikte çalışma yürüten bir meslek olması dolayısı ile sosyal çalışmanın gelişim süreci her gün devam etmektedir. Yerel, bölgesel, ulusal, uluslararası her bir değişim McLuhan’ın ifadesiyle “küresel köy” olarak tabir edilen dünyada sosyal çalışma disiplini ve mesleğini de değiştirmekte ve dönüştürmektedir.

2.5.1. Türkiye’de Sosyal Hizmet ve Sosyal Çalışma

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi

Türkiye’de sosyal hizmete dair faaliyetlerin geçmişi Selçuklular dönemine kadar götürülebilir. Selçuklu döneminde Anadolu’daki ilk esnaf örgütlenmeleri olan fütüvvetler (Ahilik); sanatkârları korumak, iş ahlâkını yerleştirmek, muhtaç ve yoksullara yardım etmek, edebiyat ve müziğin gelişimine destek olmak gibi farklı amaçlara sahiptir (Gülerman ve Taştekil’den akt. Çeker, 2008: 24). Osmanlı döneminde esnaf örgütlenmeleri daha da gelişmiştir. Ahilik teşkilatlarının kurallarının yazılı olduğu fütüvvetnameler incelendiğinde, bu birlikler aracılığı ile ekonomik, sosyal, dini, ahlaki, siyasi ve askeri pek çok fonksiyonun yerine getirildiği görülmektedir. Öncelikle üyeleri için sosyal yardımlaşmayı sağlayan bu meslek grupları, ayrıca toplumdaki yoksulları, acizleri (engeli olanlar, çalışmayanlar, kadınlar, çocuklar) ve düşkünleri koruyordu. 19. Yüzyıl’da Müslüman olmayanların da dahil olduğu bu yapılanmalar 20. Yüzyıl başına kadar varlıklarını sürdürmüştür.

Vakıflar, Osmanlı İmparatorluğu döneminde sosyal hizmet çalışmaları arasında önemli rolü olan yapılardı. Varlıkları kamu yararına kullanılmak üzere farklı amaçlarla kurulan vakıflar Osmanlı döneminde, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, ibadet ve bayındırlık gibi konularda etkinlik göstererek bir yandan devlet ekonomisine katkı sağlarken, bir yandan da ihtiyacı olan kesimleri korumaktadır (Bostan, 2017: 123-126). Vakıflar, Osmanlı İmparatorluğu çatısı altında 19. Yüzyıl’ın sonuna kadar belirtilen işlevlerini yerine getirerek sosyal sorunların giderilmesinde kamu yararına çalışmışlardır. Cumhuriyet döneminde de önemli

çalışmalar yürüten vakıflar bulunmaktadır.

Vakıflar ve ahilik teşkilatının dışında Osmanlı İmparatorluğunda tekke ve zaviyelerde insanların karnı doyurulur, temizlik imkanı sağlanır, sohbet edilirdi. Sosyal ilişkilerin geliştiği bu yapılar da Anadolu'nun her köşesinde yaygın olarak Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar varlıklarını sürdürmüştür.

19. Yüzyıl'ın sonunda vakıflar ve Ahilik teşkilatı gibi geleneksel yapılar eski güçlerini kaybetmiştir. 19. Yüzyıl'da refah sisteminin ve yardım ağı işlevinin merkezi devlet tarafından üstlenmeye başladığı görülmektedir (Özbek, 2006:423). Devletin bu sürece dahil olmasında kaybedilen savaşlar sonrasında esirler, muhacirler ve kimsesizlerin sayısının artması da etkili olmuştur. Böylece padişah iradesiyle toplum sağlığı, çocukların koruma altına alınması gibi amaçlarla Darülaceze, Hamidiye Etfal Hastane-i Alisi, Darül-Hayr-ı Ali gibi kuruluşlar açılmıştır (Özbek, 2006:431). Ancak bu kuruluşlar İmparatorluğun her yerinde yaygın değildi. Kuruldukları illerde hizmet veren yerel yapılanmalardı.

Görüldüğü gibi Cumhuriyet dönemi öncesinde sosyal sorunlara hayırseverlik çerçevesinde çözüm aranmıştır. Bireyler ya da merkezi yönetim “yardımı hak ettiğini” düşünerek seçtiği bireylere çeşitli hizmetler sunmuştur: Çalışamayacak durumda olanlar, çocuklar, kimsesiz kadınlar... Toplumun muhtaç olarak tanımlanan ve yardımı hak ettiği düşünülen bu kesimleri için barınma evleri, ıslahhaneler, yurtlar, okullar vb. açılmıştır ⁶ (Çavuşoğlu, 2014).

Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet dönemi, sosyal hizmet uygulamaları bağlamında bir değişimi başlatmıştır. Sosyal devlet çalışmaları kapsamında ihtiyacı olan vatandaşlara hizmet sunulmaya başlanmış ve böylece sosyal hizmetler ülke çapında ve devlet koruması altında gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti çatısı altında yapılan kurumsal düzenlemelerde ve çıkarılan kanunlarda sosyal yardımların ve sosyal hizmet alanına giren konuların devlet tarafından sunulması ya da denetlenmesi esas alınmıştır: Daha Cumhuriyet ilan edilmeden 1920 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarında Sağlık ve

⁶ Bu dönemde kurulan sosyal hizmet kuruluşlarından örnekler için bakınız: (Çavuşoğlu, 2014).

Sosyal Yardım Bakanı (Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekili) yer almaya başlamıştır. Sosyal yardım çalışmalarına verilen önemin bir göstergesi olan bu yapılanma içerisinde Sosyal Yardım Komisyonları ile sosyal hizmetlere yönelik faaliyetler yürütülmüştür. Osmanlı İmparatorluğu döneminde kurulmaya başlanan Darüleytamların denetiminin bu komisyon tarafından gerçekleştirilmesi, merkezi yönetimin önceliklerinin göstergesi olarak düşünülebilir. Osmanlı döneminde kurulan örgütler Cumhuriyet döneminde kurulan bazı örgütler, Cumhuriyet döneminde de varlıklarını korumuştur. Örneğin 11 Haziran 1868 tarihinde "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla kurulan örgüt, 1877'de "Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti", 1923'de "Türkiye Hilaliahmer Cemiyeti", 1935'te "Türkiye Kızılay Cemiyeti" ve 1947'de "Türkiye Kızılay Derneği" adını almıştır (www.kizilay.org.tr). Çeşitli kanunlar çıkarılarak çocuk, kadın, aile gibi konularda farklı düzenlemeler (Türk Medeni Kanunu, Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu vb.) yapılmış ve farklı yapılanmalar oluşturulmuştur. Sosyal sigorta kuruluşlarının oluşturulması ile Cumhuriyet döneminde çalışanları ve emeklileri koruyan yapılar kurulmuştur.

1960'lı yıllar gerek sosyal politikalar gerekse çalışma yaşamı ilişkilerine ilişkin düzenlemeler ve sosyal güvenlikle ilgili kaydedilen gelişmeler bakımından bir zihniyet dönüşümünün yaşanmaya başladığı yıllar olarak kabul edilebilir (Taşgın ve Özel, 2011: 181). 1961 Anayasası, dönemin özgürlükçü yapısının da etkisiyle temel hak ve özgürlükleri düzenlemiş ve sosyal devlet anlayışını getirerek sosyal hizmetleri devletin görevleri arasında tanımlamıştır. 1963 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı olarak Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Her türlü sosyal yardım ve sosyal güvenlik hizmetlerini düzenlemek, korumaya muhtaç çocuklarla sakatlar ve yaşlıların bakım, yetiştirilme ve rehabilitasyonunu ve yoksul kimselerin sosyal güvenliğini sağlamak ile görevlendirilmiştir. 1994 yılında Başbakanlığa bağlı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı kurulmuş ve SHÇEK bu müsteşarlığa bağlanmıştır. Böylece sosyal yardım ve sosyal çalışmaya dair uygulamalar müsteşarlık seviyesinde çözüme kavuşturulmaya başlanmıştır.

1980'li yıllardan itibaren tüm dünyada başlayan neoliberalizm akımı farklı düzenlemeleri beraberinde getirmiştir. Böylece sosyal devlete yönelik eleştiriler sistemli bir şekilde yürütülmüş ve "müdahaleci sosyal devlet olgusu yerini piyasaya bırakmıştır" (Akyıldız, 2010: 48). Sosyal çalışmanın dünya tarihindeki gelişim

seyrinin bütünleyicisi olarak Türkiye’de de 1980’lerin ardından sosyal politikalar gözden geçirilerek sosyal hizmetler bağlamında gerçekleştirilen uygulamalara dair düzenlemeler yapılmıştır. Sosyal devlet uygulamaları sınırlandırılırken yerel yönetimlerin ve sermayenin gücü artırılmıştır.

Avrupa Birliği adaylık süreci, Türkiye’de sosyal çalışma bakımından pek çok sorunu görünür hale getirmiştir (Taşgın ve Özel, 2011: 183). Böylece 2000’li yıllardan itibaren bu sorunların çözümüne yönelik yapılanmaların oluşturulmaya başladığı görülmektedir. 2011 yılında farklı devlet bakanlıkları ya da Başbakanlığa bağlı olan sosyal hizmetlerin tek çatı altında toplanmasını sağlayan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur. 2018 yılında ise Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birleştirilen Bakanlığın ismi Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak belirlenmiştir.

Bakanlık merkez teşkilatında Aile ve Toplum Hizmetleri, Çocuk Hizmetleri, Sosyal Yardımlar, Şehit Yakınları ve Gaziler, İş Sağlığı ve Güvenliği, Çalışma, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri, Kadının Statüsü genel müdürlüklerinin çatısı altında sosyal çalışmaya ilişkin faaliyetler yürütülmektedir. Ayrıca Eğitim ve Yayın Dairesi tarafından hem kurum personeli hem de kamuoyu için bilgilendirici ve tanıtıcı yayınlar yapılarak dağıtımı gerçekleştirilmektedir (www.ailevecalisma.gov.tr). Türkiye’de sosyal çalışmacıların büyük çoğunluğu Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı çatısı altında görev yapmaktadır. Bunun dışında Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum örgütleri, uluslararası kuruluşlar ve örgütlerin Türkiye temsilcilikleri ve bağlı kuruluşları tarafından sosyal çalışma uygulamaları gerçekleştirilmekte ve sosyal çalışmacı unvanlı personel çalıştırılmaktadır. Türkiye’de sosyal çalışmacılar sağlık, eğitim, adalet, sosyal hizmet, sosyal yardım alanlarında görev yapmaktadırlar.

Bugün Türkiye’de sosyal çalışma kapsamında kamu, özel sektör, sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimlerin dahil olduğu karma bir hizmet yelpazesi bulunmaktadır. Ancak geline nokta sosyal politika bağlamında yer alan kavramların anlamlarının geçen yüzyılda günümüzden daha zengin olduğu, o dönemde sunulan hizmetlerin “hak temelli anlayış” çerçevesinde şekillenirken günümüzde “hayırseverlik” temelinde uygulamalar gerçekleştirildiği şeklinde eleştiriler bulunmaktadır (Akyıldız, 2010: 52). Bu eleştiriler çerçevesinde sosyal

çalışmanın kapsamında yer alan sosyal sorunlara yönelik olarak akademik disiplin bağlamında şekillenen çalışmalar yerine sorunlara geçici çözümler üreterek uzun vadede yarar sağlamayan uygulamalar yürütüldüğü söylenebilmektedir.

Devlet kademelerinde oluşturulan bu yapılanmaların dışında 1959 yılında Birleşmiş Milletler öncülüğünde Sosyal Hizmetler Enstitüsü kurulmuştur. Enstitü mevcut duruma ilişkin çözümlenme yapmak, araştırmalar yapmak, kurum ve kuruluşlara bilgi ve görüş sunmak, sosyal hizmet programları yapmak üzere görevlendirilmiştir (www.resmigazete.gov.tr). 1961 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde Sosyal Hizmetler Akademisinin kurulmasının ardından Türkiye’de sosyal çalışma eğitimi başlamıştır. 1967 yılında ise Hacettepe Üniversitesinde Sosyal Çalışma Yüksekokulu kurulmuştur. 1982 yılında Sosyal Hizmetler Akademisi Hacettepe Üniversitesi bünyesine alınmış ve Sosyal Hizmetler Yüksekokulu olarak 2006 yılına kadar eğitim vermiştir. 2006 yılından itibaren Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde Sosyal Hizmet Bölümü olarak dahil olmuştur (www.shy.hacettepe.edu.tr). Hacettepe Üniversitesi, 2000’li yıllara kadar sosyal çalışma alanında yüksek eğitim veren tek kurum olarak kalmıştır (Taşgın ve Özel, 2011: 180). 2002 yılında Başkent Üniversitesinde Sosyal Hizmet Bölümü açılmıştır. Bu tarihten itibaren farklı devlet üniversiteleri ve vakıf üniversiteleri bünyesinde yeni bölümler kurulmuştur. Günümüzde Türkiye’de sosyal çalışmaya ilişkin eğitim ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde verilmektedir.

Görüldüğü gibi Türkiye’nin tarihsel sürecinde farklı kurum ve kuruluşların çatısı altında sosyal çalışma uygulamaları yürütülmüş ve 1950’li yılların sonundan itibaren akademi de bu alana ilişkin bilimsel bilgi üretilmeye başlanmıştır. Ancak günümüze kadar geçen yaklaşık 70 yıllık zaman diliminde sosyal çalışmanın kimlik inşasında sular durulmamıştır. Hem mesleğin hem mesleği icra edenlerin ismi üzerinde dahi uzlaşmaya varılamamıştır: Sosyal çalışma/sosyal hizmet/sosyal hizmetler, sosyal çalışmacı/sosyal hizmet uzmanı/sosyal hizmetler uzmanı.

Sosyal çalışma, temelinde insan olan diğer disiplinler ve meslek grupları gibi değişime açıktır ve inşa süreci süreklilik arz eder. Ancak Türkiye’de mesleğe dair tartışmalı tanımların altında farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Prof. Dr. Tarık Tuncay, “Sosyal Çalışma Mesleğinin Teorisi ve Pratiği Arasında Köprü Kurmak” başlıklı konuşmasında Marry Richmond ve çağdaşlarının mesleğin adı ve kimliğine ilişkin çalışmalarda teorik bir disiplin imgesinden uzaklaşarak doğrudan

bir eylem tanımlaması yapmak istedikleri için “sosyal çalışma” şeklinde tanımladıklarını ancak Türkiye’de bürokratik bir bütüne dâhil olmaya yatkın bir kimlik tanımı olarak “sosyal hizmet”te durulduğunu ve ısrar edildiğini belirtmektedir. Tuncay, Türkiye’de bu yapılanma içinde çalışanların teoriye değil, yönetmeliğe ya da kuruluş idaresine atıfta bulunmasının bir sonucu olarak mesleğin gelişemediğini ve toplum ile gereği gibi bütünleşemediğini ifade etmektedir.

Sosyal çalışmanın kimliğine dair Türkiye’deki bu kafa karışıklığı gerek akademide gerekse toplumda sosyal çalışmanın gelişiminin önünde engel olarak görülmektedir.

2.5.2. ABD’de Sosyal Çalışma

17. Yüzyıl başından itibaren büyük çoğunluğu İngiltere’den olmak üzere Avrupa’nın pek çok ülkesinden çok sayıda kişi Amerika kıtasına yerleşmiştir. Bu yerleşimler sırasında kıyı liman kasabalarındaki yerel yönetimler ilk sosyal hizmet uygulamalarını gerçekleştiren örgütlerdir. Göç edenler içerisinde dul, yetim, hasta, yaşlı gibi çalışamayacak durumda ve yardıma muhtaç olanlar, yardımlar ve mahalli kiliseler aracılığı ile korunuyordu. Zaman içinde acizevleri ve iş evleri kurularak bakıma muhtaç olanlar buralarda tutulmuştur. Ancak 18. Yüzyıl sonunda dönemin ruhunun da etkisiyle hümanist hareketler ön plana çıkmış ve “halkın okutulması, kadın hakları, fakirlerin, delilerin daha iyi muamele görmeleri, cezaevlerinde reform yapılması” gibi düşünceler daha çok destekçi bulmuştur. 19. Yüzyıl’dan itibaren eyaletlerde bakıma muhtaç olanlar için farklı kanunlar çıkarılmıştır. Zaman içinde eyalet yönetimleri bakım sorumluluğunu mahalli idarelerden alarak üstlenmeye başlamıştır; “deliler”, “geri zekalılar”, “körler”, “sağırlar ile sağır ve dilsizler” için okullar ya da bakımevleri açılmıştır. Yoksullara İngiltere’deki Fakirler Kanunu benzeri düzenlemeler ile yardımlarda bulunulmuş, suçlular ceza ve ıslahevlerinde tutulmuştur. 19. Yüzyıl’da eyalet yapılanmalarının yetersizliğinden ötürü özel sosyal hizmet kuruluşları da hizmet vermeye başlamıştır. 19. Yüzyıl’ın son çeyreğinde ise bu girişimlerin de yetersiz görülmesinden ötürü “Hayırseverlik Teşkilatı Cemiyetleri” sürece dahil olmuştur. Bu dönemde “Yerleşim Evi Hareketi” de yoksul bölgelerde yaşayanlar için önemli çalışmaları içermektedir. Genellikle orta ve üst sınıftan kişilerin kurduğu bu yapılarda yoksul bölgelerdeki insanların barınak, sağlık ve yaşam koşullarını iyileştirme konularında çözümler aranarak onlara farklı konularda eğitimler verilmiştir. Yerleşim evleri sadece yerel sorunlarla ilgilenmemiş, mevzuat ve sosyal politika üretimi süreçlerinde önemli roller oynamıştır. 20.

Yüzyıl'ın başında ise sosyal refahın önünde engel oluşturan sorunların eyaletlerdeki mahalli çalışmalar yerine ülke çapında ele alınması için Federal Hükümet uygulamaları gerçekleştirilmiştir. 1929 Ekonomik Krizinin ardından ABD sosyal çalışma uygulamalarında büyük değişimler yaşanmıştır. 1933 yılı Federal Acil Yardım İdaresi ile birlikte Federal Hükümet insan refahı ile ilgili sorumluluğu üstlenmiştir. Acil Yardım İdaresi geçici süre ile uygulanmış olsa da sosyal refaha ilişkin müdahalelerin federal seviyede gerçekleştirilmesinin gerekliliğini ortaya koymuştur. 1935 yılından itibaren ABD'de sosyal refah alanına ilişkin federal kanunlar çıkarılmıştır. 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde bakıma muhtaç kadın, çocuk, yaşlı ve engelli problemlerine ilişkin olarak çözüm üretme aşamasında yine federal seviyede önlemler alınmıştır (Friedlander, 1966; Zastrow, 2013; www.historyofsocialwork.org).

Sosyal çalışmanın ABD'deki gelişim seyrine baktığımızda ilk çalışmaların yine hayırsever vatandaşlar ve kiliselere bağlı hayırseverlik teşkilatları tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Sosyal çalışma alanında mesleki eğitim ilk defa 1898 yılında New York Hayırseverlik Teşkilatı Cemiyeti tarafından verilen altı haftalık yetiştirme kursu ile hayata geçirilmiştir. Daha sonra kursun süresi altı aya çıkarılmış ve ardından New York Sosyal Çalışma Okulu haline gelmiştir. 1900'lü yılların başından itibaren farklı eyaletlerde sosyal çalışma okulları açılmıştır (Friedlander, 1966; Zastrow, 2013; www.historyofsocialwork.org). ABD'de 1980'lerden itibaren birçok devlet üniversitesi ve teknik okulda sosyal çalışma alanında 2 yıllık ön lisans eğitimi de verilmektedir. Ayrıca ABD'de uzmanlığa hazırlama bağlamında alan araştırmasına ve uzmanlaşma derslerine ağırlık veren yüksek lisans programları mevcuttur. Uzmanlaşma alanlarından bazıları: politika analizi, topluluk örgütlenmesi, toplum ruh sağlığı, aile işlevi, okul düzeni içinde sosyal çalışma, çocuk yardımı, danışmanlık, yaşlılık vb. (Zastrow, 2013: 157-158).

ABD'de 1. Dünya Savaşı sonuna kadar sosyal çalışma bir meslek olarak tanınmıştı (Friedlander, 1966: 585). Bu tarihlerden günümüze kadar sosyal çalışmacılar farklı kurum ve kuruluşların yapılanması içinde görev almışlardır. ABD'de günümüzde Amerikalıların sağlığını korumak ve temel insan hizmetleri sağlamak için ülkenin başlıca kurumu olarak Sağlık ve İnsani Hizmetler Departmanı çalışmalar yürütmektedir. Bu kurumun tarihçesine baktığımızda başlıca etkinliklerin listesi, 1792 yılında tüccar denizcilerin bakımı için federal hastane ağı kurulmasına ilişkin

kanunun yürürlüğe konulmasından itibaren başlatılmakta ve kabine düzeyindeki ilk yapılanmanın 1953 yılında oluşturulduğunu belirtmektedir. 100'den fazla program ile çalışmalar yürüten kurum, sosyal çalışma kapsamında Refakatsiz Yabancı Çocuklar, Kendine Yetme, Yoksul Ailelere Geçici Yardım (TANF), Ek Beslenme Yardım Programı (SNAP), İlk Adım Ofisi, Çocuk Destek Uygulaması, Çocuk Bakımı İçin Ödeme, Koruyucu Aile Bakımı, Evlat Edinme, Ev Ziyaretleri Programı, Ev Enerjisi Yardımı, Engelliler İçin Programlar, Yaşlılar İçin Programlar, Evsizlik, Asker Ailelerini Destekleme başlıkları altında hizmetler sunmaktadır (www.hhs.gov).

ABD'de günümüzde yürütülen sosyal çalışma uygulamasına ilişkin bilgi, NASW tarafından paylaşılmaktadır. Derneğin web sitesinde "Uygulama" sekmesi altında sosyal çalışmacıların çalıştığı başlıklar sıralanmaktadır: Yaşlanma, davranış sağlığı, çocuk refahı, klinik sosyal çalışma, etnisite/ırk, sağlık, LGBT ve okul sosyal çalışması. ABD'de 65 yaş üzeri nüfustaki artış ile toplam nüfusun yaşlanması sonucunda bu nüfus grubunun ihtiyaçları çeşitlenmiştir. Aileler, işyerleri ve sosyal hizmet sunum sistemleri, nüfus yapısındaki bu değişimden etkilenmiştir. Bu bağlamda ABD'de sosyal çalışmacıların uygulama yaptığı konulardan biri yaşlanmadır. Benzer şekilde sosyal çalışmacılar çocukların, LGBT bireylerin, farklı etnik kökenden ya da ırktan olan bireylerin refahını artırmaya çalışmaktadır. Bir diğer konu ise davranış sağlığıdır. Sosyal çalışma uygulaması; ruh sağlığının, madde kullanımının ve diğer bağımlılıkların değerlendirilmesi, teşhisi, tedavisi ve önlenmesi yoluyla bireylerin sağlık durumunu iyiye götürür. ABD'de sosyal çalışmanın özel uygulama alanlarından biri de klinik sosyal çalışmadır. Bu alanda sosyal çalışmacılar ruh hastalıklarının, duygusal rahatsızlıkların ya da davranış bozukluklarının değerlendirilmesi, teşhisi, tedavisi ve önlenmesine odaklanmaktadır. Bireysel terapi, grup ya da aile terapisi uygulamaktadır. Sosyal çalışmacılar eğitim alanında da görev yapmaktadırlar. Okullarda görev yapan sosyal çalışmacılar, öğrencilerin akademik başarıya ulaşmalarına yardımcı olmak için okul, ev ve toplum arasında tamamlayıcı bağıdır. NASW'nun sosyal çalışmacılar için belirttiği son uygulama alanı ise sağlıktır. Sosyal hizmet ABD sağlık sisteminin tamamlayıcı bir bileşenidir (www.socialworkers.org).

2.5.3. Sosyal Çalışma İçin Mesleki Birlik

ABD'de Büyük Bunalım döneminin ardından sosyal çalışmacılar toplumsal

reformların yapılandırılmasında önemli roller üstlenmişlerdir. Müdahale stratejileri, eğitim programları ve düşünce okullarının oluşumu ile ilgilenen sosyal çalışmacılar mesleğin geleceği hakkında tartışmalar yürütmüşlerdir (Reamer, 2014: 166-167). Bu tartışmaların ve tarihsel dönemin mesleki birliklere verdiği önemin bir sonucu olarak 1955 yılında Amerikan Sosyal Çalışmacılar Ulusal Birliği (NASW) kurulmuştur. O tarihlerde ilk adımlarını atan NASW, bugün dünyadaki profesyonel sosyal çalışmacıların en büyük üyelik organizasyonudur. Üyelerinin profesyonel bir çerçevede gelişmesini sağlamak, sosyal çalışmacılar için profesyonel standartlar oluşturmak, bunları sürdürmek ve sosyal politikalar geliştirmek için kurulan organizasyon, bugün de ABD’de sosyal çalışma alanında otorite kuruluş olarak çalışmalarını sürdürmektedir (www.socialworkers.org).

NASW’nun kurulduğu 1950’li yılların sonu ve 1960’ların başı aslında sosyal çalışmacıların mesleğin değerleri ile ilgili tartışmaları da yürüttüğü yıllardır. Sosyal adalet, haklar ve yapısal reformlara dikkatlerini çeviren sosyal çalışmacılar bu tartışmaların bir ürünü olarak 1960 yılında NASW çatısı altında 14 maddeden oluşan ilk etik kodlarını yayınlamışlardır (Reamer, 2014: 177). Bu tarihten sonra günün gereklerine uygun revizyonlar geçiren etik koda ilişkin son güncelleme 4 Ağustos 2017 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Etik kodun hizmet ettiği amaçlar, NASW’nun üyesi olan sosyal çalışmacılar için önemini ortaya koyar niteliktedir:

1. *Kod, sosyal çalışmanın misyonunun dayandığı temel değerleri tanımlar.*
2. *Kod, mesleğin temel değerlerini yansıtan yaygın etik ilkeleri özetler ve sosyal çalışma uygulamalarına rehberlik etmek için kullanılması gereken bir takım etik standartlar oluşturur.*
3. *Bu kod, mesleki yükümlülükler çatıştığında ya da etik belirsizlikler ortaya çıktığı zaman sosyal çalışmacıların dikkate alınacak ilgili hükümleri belirlemesine yardımcı olmak için tasarlanmıştır.*
4. *Kod, kamuoyunun sosyal çalışma mesleğini sorumlu tutabileceği etik standartları sağlar.*
5. *Kod, alana yeni giren uygulayıcıları, sosyal çalışmanın misyonu, değerleri, etik ilkeleri ve etik standartları ile kaynaştırır.*
6. *Kod, sosyal çalışmacılara etik olmayan davranışlarda bulunup bulunmadıklarını değerlendirmek için kullanabileceği standartları açıklar. NASW, üyelerine karşı oluşan etik şikayetleri hükme bağlamak için resmi prosedürlere sahiptir (www.socialworkers.org).*

Görüldüğü gibi NASW etik kodu, hem sosyal çalışma mesleğinin değerlerini, etik ilkelerini ve etik standartlarını tanımlamakta; hem kamuoyuna ve sosyal çalışmacılara yol göstermekte; hem de üyesi olan sosyal çalışmacılara yönelik yaptırımlar için çerçeveler çizmektedir. Böylece sosyal çalışma mesleğinin gereği gibi sürdürülmesine dair çalışma yürütmenin yanısıra mesleğin ve meslek mensuplarının imajının oluşturulmasında ve korunmasında aracılık etmektedir.

Sosyal çalışmanın Türkiye’deki tarihi ile orantılı olarak mesleki örgütlenmesi de çok uzun bir geçmişe sahip değildir. Sosyal çalışmacılar, ilk mesleki örgütlenmeyi 1972 yılında “Sosyal Hizmet Mütahassısları Derneği” adıyla gerçekleştirmişlerdir. 1979 yılı sonunda düzenlenen genel kurulda adı “Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği” olarak değiştirilmiştir. 1980 darbesi ile kapatılan Dernek, 1988 yılında aynı adıyla yeniden kurulmuştur. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin (SHUDER) amacı “sosyal hizmet uzmanları ve toplum arasında dayanışmayı sağlamak, sosyal hizmet mesleğinin tanıtılması ve gelişmesine katkıda bulunmak, mesleğin etkililiğinin artırılması için çalışmalar yapmak, sosyal hizmet uzmanlarının rol ve işlevlerini çağdaş sosyal hizmet anlayışına uygun olarak yerine getirmelerini sağlayıcı faaliyetlerde bulunmak, sosyal hizmet ile ilgili konu ve alanlarda bilimsel araştırma, inceleme ve yayınlar yapmak, görüş oluşturmak ve önerilerde bulunmak, sosyal hizmet uzmanlarının haklarını korumak ve haklarının gelişmesini sağlamak, sosyal hizmet uzmanları arasında birlik, dayanışma, mesleki disiplini ve ahlakını korumaktır” şeklinde ifade edilmiştir (www.shudernegi.org).

Amaçlar açısından baktığımızda NASW kadar kapsamlı hedefleri olan SHUDER’in çalışmaları incelendiğinde amaçları gerçekleştirmekten uzak faaliyetler gerçekleştirdiği görülmektedir. Sosyal çalışma uygulamalarında sosyal çalışmacıya yol göstermek ve sosyal çalışma uygulamalarında yer alan sistemleri korumak üzere geliştirilen etik ilkelere ilişkin kılavuz bu konuda fikir verir niteliktedir. Her ülkede sosyal çalışmacılar meslek birlikleri aracılığıyla uluslararası düzeyde tanımlanan değer ve ilkeleri baz alarak ve ülkelerinin kültürel kodlarını da dikkate alarak etik ilke ve standartlar oluşturmaktadır. Bu ilke ve standartlar NAWS örneğinde olduğu gibi mesleğin yeterliğinin toplum düzeyinde tanınması açısından da önem taşımaktadır. Türkiye’deki Sosyal Hizmet Uzmanları İçin Etik Kılavuz, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği tarafından ortaklaşa finanse edilen ve Türkiye Felsefe Kurumu Derneği tarafından Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin işbirliği ve Çocuk

İhmalî ve İstismarını Önleme Derneği, Gündem Çocuk Derneği, Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği, Kadın Çalışmaları Derneği, Kuçuradi Felsefe ve İnsan Hakları Vakfı, Maltepe Üniversitesi İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Toplumsal Etik Derneği ve Türkiye Biyoetik Derneğinin katılımıyla gerçekleştirilen “Sosyal Hizmetlerde Yolsuzluk ve Diğer Etik Sorunları Aşmada ve Önlemede Bir Yol Olarak Etik Kapasite Geliştirme” konulu projenin bir parçası olarak hazırlanmıştır. Nisan 2017 tarihinde yayımlanan bu kılavuzu hazırlayan taraflara ilişkin yelpaze farklı sivil toplum örgütlerinin işbirliğini göz önüne sermekle birlikte bu alanda temel söz sahibi olması gereken sosyal çalışmacıların etkisinin sınırlı kaldığını göstermektedir. Ayrıca NASW’nun 2017 yılında yayınladığı kod ile karşılaştırıldığında 15 maddeden oluşan bu kılavuzun günümüzde yürütülen sosyal çalışma uygulamaları ve sosyal çalışmacılar için yetersiz kaldığı görülmektedir.

NASW bugün sosyal çalışmacılara, emekli sosyal çalışmacılara, sosyal çalışma öğrencilerine, sosyal çalışma dışında eğitim alan öğrenciler, sosyal çalışmanın uygulama yaptığı müracaatçı grupları ile ilgilenen veya onları destekleyen profesyonellere açık bir üyelik yapısına sahiptir. Her bir grup için farklı yıllık aidat ücreti belirlenmiştir. SHUDER ise dernek üyeliğini aşağıdaki şartlara sahip olanlara yönelik olarak sınırlandırmıştır:

- *Sosyal hizmet uzmanı (veya mütehassısı) unvanına sahip olmak ya da*
- *Yurt içi veya yurt dışındaki herhangi bir sosyal hizmet lisans mezunu olmak; ya da*
- *Sosyal hizmet alanında lisansüstü öğrenim derecesine sahip olmak ya da*
- *Akademik kariyer ve ünvanını (Doç. Prof. gibi) sosyal hizmet alanında yapmış olmak ve almak (<http://shuder.org/>).*

NASW’nun üyelik yelpazesinin genişliği aslında alana dair kapsayıcı yönünü ortaya koymaktadır. Türkiye’de sosyal çalışma alanında faaliyet yürüten meslek grupları (sosyolog, psikolog vb.) dikkate alındığında SHUDER’in alanda çalışma yürüten grupları dışarıda bırakan bir yapılanmaya sahip olduğu görülmektedir.

Gerçekleştirilen araştırmanın amacı NASW ve SHUDER yapılanmalarının karşılaştırılması olmadığı için bu konuda daha fazla detaya girilmeyecektir. Ancak mesleğe ve meslek çalışanlarına dair imajın güçlendirilmesi bakımından WEB sayfaları büyük önem taşımaktadır. NASW günün trendi olan WEB yapısı, güncel

paylaşımları ve önemli bilgilere kısa erişim yolları ile aktif bir WEB tasarımına sahiptir. SHUDER'in WEB sitesi ise tasarım açısından yenilikçi değildir. Gündemi takip etmeyen, güncelliğini yitirmiş paylaşımlar maalesef kullanıcılar ile uzun süreli etkileşimler için uygun değildir. Ziyaretçilerin tekrar ziyaret etmesini sağlayacak dinamik bir yapıya sahip olmayan WEB sitesinde ziyaretçilerin ilgisini çekecek içeriği ön plana çıkararak kısa yollar bulunmamaktadır. Dernek WEB sitesinin mevcut yapısı, alana ve mesleğe ilişkin faaliyetlerin, istatistiklerin ve gelişmelerin duyurulmasında aksayan yönler olduğunu ortaya koymaktadır. Meslek birliğinin mevcut çalışmaları ve kamuoyuna dönük yüzü olan WEB sitesine ilişkin bu yetersizlikler, Türkiye'de sosyal çalışma mesleğinin kamuoyu tarafından daha fazla tanınmasının ve mesleki yeterliğin sağlanmasının önündeki engellerden biri olarak değerlendirilebilir.

2.6. 21. Yüzyıl'da Sosyal Sorunlar

Sosyal sorunlar, insanların mevcut durumları nedeniyle eşit olmayan muamele ve fırsat eşitsizliklerine maruz kalmalarına neden olan durumları ifade etmektedir. Sosyal problemler farklı açılardan herkesi etkileyebilir. İnsanlar ırkları, din, cinsiyet ya da gelir seviyeleri nedeniyle çeşitli ayrımlar yaşamaktadır. Bunun dışında bağımlılıklar, aile yapısındaki dağınıklık, teknolojik değişim, suç, şiddet, çevresel kirlilik, terörizm vb. sosyal sorunlardan bazılarıdır. Bu sorunlardan hangisinin en etkili ya da en önemli olduğu konusunda fikir birliği bulunmamaktadır. Ayrıca sosyal sorunların tanımlanması da fikir birliğini gerektirmektedir: Sosyal bir durumun sosyal sorun olarak tanımlanabilmesi için bazı güçlü grup üyelerinin bu durumu kendilerini etkileyen bir sorun olarak algılaması gerekmektedir (Parrillo, 2008: xli). Bu tanımlama biçimi aslında sosyal adalet açısından yine eşitsiz durumları ortaya çıkarmaktadır. Çünkü her bir sosyal sınıfın üyesi mevcut durumu kendi deneyiminden ve dolayısı ile kendi bakış açısından görme eğilimindedir. Otorite konumunda olan ya da daha güçlü olan kabul edene kadar güçsüz olanın yaşadığı sorun yok sayılmaktadır.

Güçlünün güçsüzün durumunu tanımlaması tarihin her döneminde yaşanan bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır, ancak gelişmiş toplumlarda çeşitlenen ve derinleşen sosyal sorunların gün yüzüne çıkmak için bu gerçekliğe takılı kalması çözüm üretme süreçlerini de tıkamaktadır.

Sosyal sorunların tanımlanma ve çözüm üretme aşamasında üzerinde durulması gereken bir diğer nokta ise; bazı kesimlerin bu sorunlardan kar ettiği gerçeğidir. Örneğin sanayi üreticileri ve daha geniş perspektiften baktığımızda gelişmiş ülkeler çevre kirliliğine karşı düzenlemelere direnç göstermektedir. Çünkü yapılacak düzenlemeler üretimden kar eden çevrelerin ve gelişmiş ülkelerin avantajlı durumlarını kaybetmelerine neden olabilecektir. Mevcut durumu koruma çabası yalnızca parasal avantajı sürdürmenin ötesine geçmektedir. Kadınların üst yönetim pozisyonlarına getirilmemesi, toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde kadınları erkeklerden arka plana iten uygulamaların desteklenmesi de ataerkil toplum yapılarının sürdürmek istediği başka bir sosyal soruna işaret etmektedir (Parrillo, 2008: xlii).

Toplumların tarihinde sorun yaşayan insanlar her zaman var olmuştur. Ancak belirli gruplar tarafından paylaşılan sorunların “sosyal sorun” olarak tanımlanarak yetkililerin müdahalelerini gerektirecek boyuta taşınması kapitalizmin ortaya çıkması ve gelişmesiyle bağlantılıdır. Yoksulluk, sosyal dışlanma, yaşlı ve çocuk bakımı vb. sorunlar sanayi devriminin ardından karar mekanizmalarının gündemine alınmıştır. Sanayi devriminin yarattığı ekonomik ve sosyal dönüşüm pek çok sosyal sorunu beraberinde getirmiştir. Özellikle 18. Yüzyıl’dan itibaren ağırlık kazanan bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır (Buğra ve Keyder, 2015: Önsöz).

Kapitalizm ile “sosyal” olarak tanımlanmaya başlanan sorunlar küreselleşme süreci ile çeşitlenmiş ve derinleşmiştir. Örneğin tarihin her döneminde var olan yoksulluk, sanayi devrimi sonrasında artarak büyümüştür. Uluslararası yardım kuruluşu Oxfam’ın 2019 yılı başında yayınladığı rapor, dünyadaki gelir dağılımındaki adaletsizliğin her geçen gün arttığını ortaya koymaktadır. Servetin giderek daha az sayıdaki insanın elinde toplandığını gösteren rapor, nüfusun en yoksul yüzde 50'sinin sahip olduğu servet miktarına eş değer servete sahip olan milyarderlerin sayısının 2016'da 61 iken 2017'de 43'e ve 2018'de ise 26'ya düştüğünü göstermektedir (www.haberturk.com). 1980 sonrası neoliberalizm dalgası da yoksulluğu artırmıştır. Sınıf altı yoksulluk, yeni yoksullar, insani yoksulluk gibi tanımlamalar ortaya çıkmıştır.

1980 sonrası neoliberalizm dalgasının etkilerini ortaya koymak açısından Türkiye deneyimine bakmak 21. Yüzyıl’ın yarattığı ekonomik ve sosyal değişim ile sosyal

sorunların ortaya çıkma ve büyüme hızını görmek açısından yararlı olacaktır: Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu 1923 yılından günümüze pek çok değişimi yaşamıştır. Kurulduğu yıllarda nüfusunun neredeyse tamamını tarımda istihdam eden ve kırsal yerleşimin hakim olduğu bir ülke iken günümüzde kent nüfusunun yoğun olduğu, hizmet ve sanayi sektörlerine dayanan bir yapıya evrilmiştir (Kaya, 171-172). Bu değişim sürecinin lokomotifini 1980 yılından sonra yaşanan küreselleşme serüveni oluşturmaktadır. 1980 sonrası Türkiye'nin toplumsal yapısında önemli değişimler yaşanmıştır. İlk olarak köyden kente göç sonrasında formel sektörde iş bulamayanlar yasal koruma olmaksızın çalışmaya başlamışlardır. Şenses bu sürecin yüksek ve değişken enflasyon ile birlikte önemli gelir dağılımı sorunlarına neden olduğunu belirtmektedir (2009: 684). Böylece toplumsal yapı içinde çalışmasına rağmen yoksul olanlar ortaya çıkmıştır.

Bu değişimlerle birlikte yaşanan diğer bir dönüşüm aile yapısında olmuştur. Geniş aileden çekirdek aileye doğru bir değişim yaşanmıştır. 1980'li yıllara kadar yaşlılık, hastalık, işsizlik veya kazancın geçinmeye yetmeyişi, evsizlik gibi sorunlar karşısında kişisel destek mekanizmalarını kullanan birey, bu süreçten sonra uygulanan politikaların ve değişen toplum yapısının sonucunda yalnızlaşmıştır (Buğra, 2016: 17-18). Aile bağları ve hemşehrilik ilişkilerinin yoksulluktan kurtulmak adına bireye sunduğu destek mekanizmaları zarar görmüştür (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001).

Küreselleşmenin tetiklediği baş döndürücü hız, yaşadığımız dünyayı hiç olmadığı kadar değişken bir hale getirmiştir. Bu ortamda yeni sorunlar keşfediliyor, eski sorunlar yeniden tanımlanıyor, yeni çözümler üretilmeye ve uygulanmaya çalışılıyor (Peyrot 1984'ten akt. Peyrot ve Burns, 2010: 3). Sosyal sorunların sürekli bir değişim içinde olması sorunları çözümlenmeyi güçleştirmektedir (Smith, 2014: 429-430). Gelişmiş toplumların karmaşık yapıları ve bu toplumlarda yaşanan sorunların değişken yapıları nedeniyle herhangi bir sosyal sorunu incelemeye çalışmak bireysel boyuttan küresel boyuta kadar geniş bir çerçeveden bakmayı gerektirmektedir. Parillo bu sorunların incelenebilmesi için antropoloji, biyoloji, işletme, kimya, demografi, ekonomi, eğitim, coğrafya, sağlık, tarih, dilbilim, siyaset bilimi, psikoloji, sosyal çalışma, sosyoloji gibi farklı disiplinlerin çalışmalarının gerekliliğini dile getirmektedir (Parrillo, 2008: introduction).

Küreselleşme ile tüm dünyayı etkisi altına alan değişimler ve bu durumun yarattığı

sosyal sorunlar uluslararası boyutta çözüm arayışlarını ve örgütlenmeleri beraberinde getirmiştir. 21. Yüzyıl'ın hemen başında, 2000 yılının Eylül ayında toplanan Birleşmiş Milletler Binyıl Zirvesinde Binyıl Kalkınma Hedefleri kabul edilmiştir: Aşırı yoksullukla mücadele, temel eğitimin sağlanması, kadınların konumunun güçlendirilmesi, çocuk ölümlerinin azaltılması, salgın hastalıklarla mücadele, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ve kalkınma için küresel ortaklıkları içeren bu hedefler ile toplumsal sorunlara küresel ölçekte çözüm aranması süreci başlamıştır. BM, tartışılan bu sorunlar için sosyal çalışma alanında kilit rolleri olan Uluslararası Sosyal Çalışmacılar Federasyonu (IFSW), Uluslararası Sosyal Çalışma Okulları Birliği (IASSW) ve Uluslararası Sosyal Refah Konseyi (ICSW) ile birlikte çalışmalar yürütmeye başlamıştır (Çoban vd, 2018).

Değişimin bu denli hızlı yaşandığı günümüz dünyasında mevcut ve tanımlı olan sosyal sorunların gelecekte nasıl şekilleneceğini ya da başka ne tür sosyal sorunların ortaya çıkacağını tahmin etmek zordur. Ancak sosyal çalışma bugün ve gelecekte sosyal sorunları hafifletmek için pek çok yöntemle çözüm arama çalışmalarına devam edecektir. Reid'in ifadesiyle sosyal çalışmacılar uygulama ile ilgili her türlü veriden kendi hipotezlerini geliştirerek uygulamaya yönelik çalışmalarına devam etmelidir (1977: 378).

2.7. Dezavantajlı Gruplar

Sosyal çalışma tarihi, sosyal sorunlara ilişkin yaraların sarılmasına ve sorun yaratan unsurların gözden geçirilerek yeniden yapılandırılmasına ilişkin çalışmalardan oluşmaktadır. Sosyal çalışma insanların yaşam kalitelerinin ve yapabilirliklerinin artırılmasını sağlamaya yönelik uygulamalarında nüfusun kırılgan, incinebilir, dezavantajlı olarak tanımlanan gruplarına öncelik vermektedir. Bu bağlamda kadınlar, çocuklar, yaşlılar, eşcinseller, engelliler, şehit ve gazi yakınları, göçmenler, mülteciler önceliklendirilerek sosyal çalışma uygulamaları gerçekleştirilmektedir.

Dezavantajlı gruplar UNESCO tarafından ekonomik durumları, cinsiyetleri, etnik ve dilsel kökenleri, din ya da politik statüleri (mülteci) nedeniyle sosyal ve ekonomik olarak daha az bütünleşme şansı olan insanlar olarak tanımlanmıştır. Bu grupların toprağa ya da gelir getirici faaliyetlere her zaman erişimleri yoktur ve genellikle sağlık, barınma ve eğitim gibi temel hizmetlerden mahrum kalırlar. Etnik, dilsel ya da politik statüleri açısından dezavantajlı grupların tanımı ulusal bağlama

dayandığından ülkeler arası farklılıklar bulunabilir. Benzer şekilde ülkelerin ortalama ekonomik düzeyi, eğitim seviyesi gibi değişkenler de ülkelerdeki dezavantajlı grupların özelliklerini farklılaştırabilmektedir. Örneğin birçok Afrika ülkesinde dezavantajlı olanların büyük çoğunluğu dört ya da beş yıllık ilköğretime erişimi olmayanlardır. Ancak gelişmiş ülkelerde meslek edinmek daha yüksek bir profil gerektirdiğinden bu ülkelerde dezavantajlı olarak tanımlananlardan bazılarının Afrika ülkelerine göre daha yüksek düzeyde eğitim oranına sahip olması muhtemeldir (UNESCO, 1998: 10).

Ife, dezavantajlı grupları farklı nedenlerle baskı altında olan insanlar olarak ifade etmekte ve baskıyı oluşturan nedenleri de yapısal problemler olarak tanımlamaktadır. Bireyleri güçlendirme mücadelesinin bir parçası olarak sosyal çalışmacılar uygulamalarında bu sorunlara dikkat çekmelidir. Ife'ye göre yapısal eşitsizlik ve baskı sosyal çalışmacıların uygulamalarının bağlamıdır. Eğer sosyal çalışmacılar bu sorunlara dikkat çekip çözümün bir parçası olmaya çalışmazsa “kaçınılmaz olarak sorunun bir parçası haline gelecektir” (2017: 200).

Sosyal çalışma bağlamında uygulama yapabilmek için belirli grupları ve sorunları anlamak ve dolayısıyla dezavantajları birey üzerinden açıklamak gerekli gibi görünmektedir. Ancak bu tanımlama durumu anlamak noktasında yetersizdir. Gelir eksikliği bulunan ya da toplumdaki ekonomik-sosyal imkanlardan yeterince yararlanamayan kişi ya da gruplar “yoksul” olarak tanımlanmaktadır. Ancak bu bireyin ya da ya da grubun neden yoksulluk içinde olduğuna dair bir sorgu yapılmamaktadır. Ife, sosyal çalışmacının tam da bu sorgulamayı yapması gerektiğini belirtmektedir (2017: 199).

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise sosyal çalışma uygulamalarında ve vatandaşın hakkı olan sosyal hizmetlerin tamamında dezavantajlı olarak tanımlamanın etiketlemeye dönüşmemesi ve ötekileştirmeye sonuçlanmamasıdır.

Bu araştırma bağlamında ABD ve Türkiye’den seçilen gazeteler üzerinde yapılan söylem çözümlemesinde, sosyal çalışma mesleğinin medya temsilinde aşağıda yer verilen dezavantajlı grupların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu nedenle söylem çözümlemesinin sonuçlarını değerlendirebilmek adına bu gruplara dair bilgi paylaşımının uygun olacağı düşünülmüştür:

2.7.1. Yoksullar

Dezavantajlı gruplar dendiğinde öncelikli olarak akla gelenler genellikle yoksullardır. Peki kimdir yoksul? Yoksulluk nasıl tanımlanır? Bu konuda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Türk Dil Kurumu yoksulu “Geçinmekte çok sıkıntı çeken (kimse, toplum, ülke), parasız, yoksuz, varlıksız, varyetsiz, fakir, fukara, zengin, varıl karşıtı” olarak, yoksulluğu “Yoksul olma durumu, yoksuzluk, sefillik, sefalet, fakirlik” şeklinde açıklamaktadır.

Yoksulluk bağlamında literatürde iki yaklaşım dikkati çekmektedir. Bunlardan ilki gelire dayalı yoksulluktur. Bu yaklaşım çerçevesinde bireylerin ya da hanelerin gelir ve harcama düzeyleri dikkate alınarak tanımlama yapılır. Çeşitli unsurlar dikkate alınarak bir yoksulluk sınırı belirlenerek bireyin (veya hanenin) gelir ya da harcama durumu bu sınır ile mukayese edilir. Gelir yoksulluğunda, yoksulluk düzeyinin belirlenmesi için mutlak, görel ve öznel yoksulluk yaklaşımları bulunmaktadır.

Yoksulluk tanımlamalarında yaygın olarak kullanılan mutlak yoksulluk çizgisi yaklaşımıdır. Bu yaklaşım bağlamında yoksulluk, “insanların ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli kaynağa sahip olamama durumu” ve “mutlak asgari refah düzeyinin altında kalma durumu” veya “yaşamda kalabilmek için gerekli mal ve hizmetlere olan ihtiyaçların karşılanamaması durumu”dur (Şenses, 2002: 62-63).

Mutlak yoksullukta ailedeki birey sayısı ve tüketilecek mal/hizmet ihtiyaçları ile harcama düzeyinin belirleyicisi olarak mal ve hizmet fiyatları göz önünde bulundurularak bireyin (veya hane halkı) hayatını sürdürmek için gerekli olan asgari gelir ve harcama düzeyi belirlenir. Bu gelir ve harcama düzeyi doğrultusunda bir yoksulluk sınırı tanımlanır. Bu sınırın altında kalanlar yoksul olarak tanımlanır (Dumanlı, 1996: 7).

Mutlak yoksulluğun eleştirilen yönleri bulunmaktadır: Yoksulları homojen bir grup gibi ele alarak farklılıkları gözden kaçırmaması (Seyyar, 2003: 42), yalnızca ekonomik yönü içererek bireyin sosyal katılımını, sosyal rolünü dikkate almaması (Şenses, 2002: 80-96).

Bu eleştiriler doğrultusunda geliştirilen görel yoksulluk yaklaşımında ise bireyin asgari gereksinimlerinin toplumlara göre ve aynı toplumda tarihsel süreç içerisinde değiştiği iddia edilmektedir (İnsel, 2001: 66). Bu yaklaşım, gelir ve refah dağılımındaki farklılıklara bakarak bu konudaki eşitsizliği yansıtmaktadır. Birey

(veya hane halkı), yaşadığı toplumda ortalama gelire sahip kabul edilen birey (veya hane halkı) ile karşılaştırılır. Bu karşılaştırmada ortalamanın altında gelir veya harcamaya sahip olan birey (veya hane halkı) görece anlamda yoksul sayılmaktadır (www.tuik.gov.tr).

Gelire dayalı yaklaşımların üçüncüsü ise öznel yoksulluk yaklaşımıdır. Bu yaklaşım kapsamında yoksulluk çizgisi yoksulların kendi değerlendirmeleri ile belirlenir. Temel ihtiyaçları karşılamak için gerekli olan asgari gelir ile ilgili sorular hane halkı tarafından yanıtlanır ve yoksulluk sınırı bu yanıtlar çerçevesinde belirlenir (İnsel, 2005: 6).

Gelire dayalı tanımlamalara yönelik eleştiriler sonucunda Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 1997 yılında İnsani Gelişme Raporu ile insani gelişme kavramına ek olarak insani yoksulluk tanımı yapılmıştır. Bu yaklaşım ile yalnızca gelire bağlı tanımların ötesine geçilerek toplumsal hayata katılım dikkate alınmaya başlanmıştır. Uzun ve sağlıklı yaşam, eğitim olanaklarından yararlanma, sosyal güvenceye sahip olma, sosyal ilişkilerin durumu, toplumsal faaliyetlere katılma gibi yaşam düzeyine ilişkin unsurlar hesaplamalara dahil edilmiştir (Şeker, 2008: 9).

UNDP tarafından her yıl yayınlanan İnsani Gelişme Endeksinin 2018 Yılı İstatistiksel Güncellemesi'ne göre Türkiye, yüksek insani gelişme kategorisinde yer alarak 188 ülke ve bölge arasında 64. olmuştur. Her yıl çeşitli istatistiksel verileri ekleyen UNDP son raporunda insani gelişme kalitesi; yaşam boyu toplumsal cinsiyet farkı; kadının güçlenmesi; çevresel sürdürülebilirlik; ve sosyo-ekonomik sürdürülebilirlik göstergelerini de rapora eklemiştir (www.undp.org.tr).

Yoksulluk çok boyutlu bir kavramdır ve etkileyen faktörler açısından değerlendirme yapılırken bu boyutlar göz önünde bulundurulmalıdır. Dünya Bankasının 2005 yılı raporunda yoksulluğu etkileyen dört ana faktör üzerinde durulmuştur. Bunlar; bölgesel özellikler, toplumsal özellikler, haneye ilişkin özellikler ve kişisel özelliklerdir. Bu faktörler çerçevesinde bölgesel uzaklık, kaynaklara erişim, hava şartları, bölgesel yönetim mekanizmaları, altyapı eksiklikleri, arazi paylaşımı, kamu mal ve hizmetlerine erişim, sosyal yapı ve sosyal sermaye, hane halkı büyüklüğü, çalışan yetişkinlerin sayısı, çalışma şekilleri, mal varlığı, hane halkının eğitim ve sağlık durumları, yaş, eğitim, istihdam, sağlık durumu, cinsiyet ve etnik köken vb.

yoksulluğu oluşturan ya da tetikleyen unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır (www.worldbank.org).

Günümüzde yoksulluğun nedenlerinden en çok tartışılanı kuşkusuz küreselleşmedir. Bu süreç ile birlikte gelen yeni iktisadi ve sosyal yapılanmalar ile yoksullaşanlar yeni yoksullar olarak tanımlanmaktadır. Işık ve Pınarcıoğlu yeni yoksulluğu, “gelişmiş ülkelerde yaygınlaşan sistem dışına atılmış, kronik yoksulluğa mahkûm, mücadele yeteneğini kaybetmiş, kent içinde tecrit edilmeye çalışılan, ekonomik, sosyal ve kültürel süreçlerden dışlanan, yoksulluğuyla başetmek için de hiçbir ümidi olmayan bireylerin oluşturduğu” yoksulluk biçimi olarak ifade etmektedir. Toplumdan dışlanan yeni yoksullar, mücadele gücünü ve yaşamlarını iyileştirecek “yapabilirliklerini” kısmen ya da tamamen yitirmişlerdir. Böylece ekonomik olarak toplumun dışında kalmanın yanısıra toplumsal olarak da sosyal hayatın dışında kalmışlardır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001: 66-73). Geldiğimiz noktada yeni yoksullar, sosyal çalışma disiplini ve mesleği için kendini gerçekleştirebilme yolunda güçlendirilmesi gereken gruplar arasında geleneksel yoksulların yanında yerini almıştır.

2.7.2. Çocuklar

Çocuklar, sosyal politika ve sosyal hizmet çalışmalarında öncelik verilen dezavantajlı grupların başında yer almaktadır. Çocuklar kendini koruyacak güç ve yeterlilikte olmadıkları için, sosyal sorunlardan yetişkinlere göre daha çok etkilenmektedir. Savaş, yoksulluk, göç gibi tüm toplumu olumsuz etkileyen durumlar çocukların büyümesi ve gelişmesi açısından ihtiyaç duydukları imkanları ellerinden almakta ve mevcut durumdan ileriye yönelik olarak da daha fazla etkilenmelerine sebep olmaktadır. Bu bağlamda çocuklar, bütün toplumlarda özel önem atfedilen nüfus gruplarından olmuştur. Özellikle sosyal devlet anlayışı çerçevesinde devlet, çocuklara bakmakla yükümlü kılınmıştır.

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu on sekiz yaşına kadar her insanın çocuk sayıldığını belirtirken (UNICEF, 2007; 2016) uluslararası örgütler tarafından hazırlanan sözleşmeler (Örneğin Birleşmiş Çocuk Haklarına Dair Sözleşme), anayasalar, yasalar ve yönetmelikler dünyada çocukların korunmasına dair önlemlerin alındığı yasal çerçeveleri çizmektedir.

Geçmişte daha çok kimsesiz ve yetim çocuklar, korunmaya muhtaç olarak

değerlendirilirken, sanayi devrimi sonrasında ekonomik anlamda yetersiz olan ailelerin çocukları da bu kapsamda değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu dönemde ucuz işgücü olarak kullanılan çocukların yaşadıkları sağlık problemleri ve ölüm oranlarındaki artış neticesinde çocuk bakımı sosyal sorun alanlarından biri haline gelmiştir.

Eski çağlardan günümüze her toplum ve kültür çocuğu farklı şekillerde tanımlamış ve farklı değerler atfetmiştir. İçinde yaşanan tarihsel dönem, dünya konjonktürü, ülkenin ekonomik ve sosyal durumu, mevcut kaynaklar korunmaya muhtaç çocuklar için sunulan hizmetleri farklılaştırmaktadır. Örneğin savaşların yaşandığı dönemde anne ve/veya babalarını kaybeden çocukların bakımı ve korunması öncelikli iken zaman içinde sanayi toplumunun sonuçlarından biri olarak düşük ekonomik gelir kaynaklı bakım problemleri ve bunlara yönelik hizmetler önceliklendirilmiştir. Günümüzde geline nokta ise çocuk modern aile ile sosyolojik açıdan önemli bir yer edinmiş ve çocuğun gelişiminden ve her türlü haklarından yetişkinler sorumlu tutulmuştur (Bak, 2017: 168-170).

Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar ve suça sürüklenen çocuklar, çocuk koruma sistemindeki önemli başlıklardır. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, korunmaya ihtiyacı olan çocuğu; *“Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru”* olarak tanımlarken, suça sürüklenen çocuğu ise *“Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk”* şeklinde tanımlamaktadır (Madde 3/1).

Bir sorun alanı olarak ele alındığında çocuk olgusuyla ilgili üzerinde durulması gereken bir diğer başlık ihmal ve istismardır. Dünya Sağlık Örgütü, ihmal ve istismarı da içerecek biçimde “kötü muamele” kavramını kullanmakta ve çocuklara fiziksel ve duygusal anlamda yanlış davranılmasıyla, cinsel istismarla, çocuklara yönelik ilgisizlik ve ihmalkarlıkla, ayrıca çocukların ticari anlamda ve başka biçimlerde sömürülmesi olarak tanımlamaktadır. Kötü muamele çocukların fiziksel ve zihinsel sağlığı üzerinde yaşam boyu olumsuz etkiler yaratabilme ve toplumu da olumsuz etkileme potansiyeline sahip olması dolayısı ile küresel ölçekte önem atfedilen bir sorundur (www.apps.who.int).

Sosyal sorunlardan en çok etkilenen grupların başında yer alan çocuklar, yoksulluk durumunda pek çok açıdan olumsuz etkilenmektedir. Maddi yoksunluklardan dolayı yeterli beslenme, eğitim, sağlık, ulaşım vb. imkanlardan yararlanamamanın yanısıra yoksul ailelerin geçinme stratejilerinden biri olarak çocuklar ruhsal ve bedensel sağlıklarına zarar verecek işlerde çalıştırılmaktadır. Ayrıca günün büyük bölümünde sokakta çalışan çocuklar da bulunmaktadır. Böylece yoksulluk; çocukları fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimini olumsuz etkileyen bir unsur haline gelmektedir (Kurnaz, 2007: 53).

Sokak ve çocuk ilişkisi açısından tanımlanması gereken bir diğer kavram ise sokakta yaşayan çocuklardır. Bunlar, sokakta çalışan çocuklardan farklı olarak, “yaşam mekanı olarak sokakları kullanan sahipsiz çocuklar”dır. Aile desteğinden kısmen ya da tamamen kopuk olan bu çocuklar, genellikle evden atılmış, sokağa terk edilmiş, aile içi şiddet, istismar vb nedenlerden dolayı evden kaçmış veya ailesi olmayan çocuklardır. Barış, sokakta yaşayan çocukların sosyolojik özelliklerini; madde bağımlılığı, risk altında bir hayat, marjinal hayat tarzı, toplumsal alandan tecrit, şiddete maruz kalma, suç işleme ve zayıf aile ilişkileri olarak belirtmiş ve sokakta yaşadıkları için bulaşıcı hastalık, istismara uğrama, fuhuş, suç işlemeye zorlama gibi pek çok riskle karşı karşıya olduklarını belirtmiştir (2009: 91-94, 101-104).

Görüldüğü gibi sosyal sorunlar çocukların hayatında başka sorunları da tetikleyerek bir sarmala dönüşmekte ve sürekli olarak yeniden üretilmektedir. Bu süreçte fiziksel, zihinsel ve psikolojik olarak yaşlılarından farklı noktalarda olan çocuklar ayrıca toplumdan dışlanmaktadır. Tinerci çocuklar, kapkaççılar, madde bağımlısı çocuklar vb. başlıklar altında medyada etiketlenen çocuklar böylece korku unsuru olarak lanse edilerek mağdur edilmektedir.

2.7.3. Kadınlar

Tarihsel süreç içerisinde kadın ve erkeğin toplumsal rollerinin neredeyse eşit kabul edildiği bir dünya düzeni mevcutken sanayileşme ile birlikte erkek egemenliğinin ön planda olduğu bir toplumsal düzen ortaya çıkmış ve bu yapı 1970’li yıllardan itibaren eleştirilmeye başlanmıştır. Eleştirilerin temeli toplumsal cinsiyet ayrımını vurgulamaktadır. Kadın ve erkeğin cinsiyet olarak ayrımını temel alan ve bunu sosyolojik sınırlar ile destekleyen bir kavram olarak toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeğin toplum yapısı içindeki rollerini açıklamaktadır (Asoy, 2018: 86, 93). Başka

bir ifade ile toplumsal cinsiyet toplumun verdiği roller, görevler, sorumluluklar, toplumun bireyi nasıl gördüğü, algıladığı ve beklentileri ile ilgilidir (Üner, 2008'den akt. Yıldırım vd., 2017: 38). Toplumsallaşma ile kadın ve erkek rollerinin belirlenerek buna bağlı davranış şekilleri oluşmaktadır. Bu süreçte kadın ve erkekler için farklı değerler içselleştirilerek kalıpyargılar ortaya çıkmakta ve roller dağıtılmaktadır. Bu dağılımda kadınlara anne/eş gibi geleneksel roller verildiği ve bu yapının medya aracılığı ile de meşrulaştırıldığı gözlenmektedir (Terkan, 2014).

Toplumsal cinsiyet, kadınlık ve erkeklik ile ilgili olarak toplumsal olarak kurulan ve öğrenilen kalıplar olduğunu anlatır (Üstün, 2011: 9). Türkiye'de konuyla ilgili yapılan araştırma sonuçları toplumsal cinsiyetin geleneklere, çevre koşullarına, sosyal ve ekonomik durumlara bağlı olarak farklılıklar gösterdiğini ancak bu değişikliklere rağmen her yerde kadınların aleyhine kurgulanmış bir nitelik taşıdığını ortaya koymaktadır (Yıldırım vd., 2017: 38). Cinsiyete dayalı bu eşitsizlikler kadınlarla erkekleri farklılaştırmanın yanısıra toplumsal kaynaklara erişim açısından kadınları sınırlandırır ve eşitsiz bir durum ortaya çıkarır ve böylece ayrımcılığın körüklendiği toplumsal yapı içinde ekonomik, siyasal ve kültürel gelişim zarar görür (Özaydınlık, 2014: 94).

Zastrow, cinsiyetçiliğin kadınlara karşı bir önyargı ve ayrımcılık olduğunu belirtmektedir; "Kadınlar, ABD'de çoğunluğu teşkil etmesine rağmen, azınlık grubu olarak değerlendirilmektedir, çünkü birçok açıdan ayrımcılığın ve değerli kaynaklara eşitsiz erişimin mağdurlarıdır" (2013: 611). Türkiye için de benzer bir durum söz konusudur. TÜİK verilerine göre 2018 yılında 82 milyon olan Türkiye nüfusunun 41.1 milyonu erkek, 40.8 milyonu ise kadındır (www.tuik.gov.tr). Birbirine çok yakın olan bu oranlara karşın kadınlar Türkiye'de öncelikli hizmet verilmesi gereken dezavantajlı gruplar arasında yer almaktadır.

Toplumsal cinsiyet çerçevesinde belirlenen roller incelendiğinde kadın için; anne, duygusal, uysal, hassas, kırılğan, iyi yemek yapan, temizlik konusunda yetenekli gibi aile rolleri ön plana çıkarılırken erkekler ise mantıklı, rekabetçi, otoriter, güçlü, koruyucu, evi geçindiren gibi iş rolleri üzerinden tanımlanmaktadır. Tanımlanan geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinden bakıldığında erkek yönetmekle ve iktidar ile eşleştirilirken kadın yönetilmeye ve iktidara uyum sağlamaya yönlendirilmektedir. Bu bakış açısı, kadınların yaşadıkları sorunların temelini oluşturmaktadır: erkek karşısında güçsüz bırakılma, şiddete maruz kalma, kariyer

olanaklarının sınırlandırılması... Bunların dışında ülkelere ve bölgelere özgü sorunları da yaşamaktadır kadınlar. Türkiye özelinde baktığımızda; şiddet, kadın erkek eşitsizliği, sokakta baskı ve taciz, eğitimsizlik, çevre baskısı, işsizlik, aile baskısı, iş yerinde baskı ve taciz, politik baskı ve şiddet kadınların toplumda yaşadığı en büyük sorunlar olarak tanımlanmaktadır. Bunlara ayrıca çocuk evlilikler, iş hayatında fırsat eşitsizliği, kariyer olanaklarının engellenmesi, kadının seçimle gelen temsil olanaklarını sınırlandırılması gibi sorunlar da eşlik etmektedir (Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması).

Soyseçkin tarafından Türkiye’de çalışan orta sınıf anneler üzerinde yapılan araştırma, cinsiyet eşitsizliğinin kadınların yaşadığı iş ve aile çatışmalarını yoğunlaştırdığını ortaya koymuştur. Erkekler ev ve çocuk bakım rollerini nadiren üstlendiği için kadınlar iş ve aile hayatı arasında denge kurma konusunda da yalnız kalmaktadır (2015: 138-139). Görüldüğü gibi cinsiyetler arası eşitsizlikler kadınların hayatlarının tüm evrelerinde haklar açısından erkeklerden geri planda, sorumluluklar açısından ise ön sırada yer almasına neden olmaktadır.

Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri tarafından sınırlandırılmış konumları, kadın emeğinin değersizleştirilmesine, yedek işgücü konumunda kalmalarına, daha düşük ücretle çalışmalarına, kaynaklara erişememelerine, mülkiyet üzerinde söz sahibi olamamalarına, ev içindeki üretim ile ilgili sorumluluklarının artmasına neden olmaktadır (Ecevit, 2003: 85). Bunların sonucunda kadınlar yoksulluğu anlam ve yoğunluk açısından erkeklerden farklı yaşamaktadır. Kadın yoksulluğu olarak tanımlanan bu kavram ilk kez 1970’lerin sonunda Diane Pearce tarafından Amerika’da kadınların işgücüne katılımındaki artışa rağmen, yoksul kadın sayısının giderek artması durumunu açıklamak için kullanılmıştır. Özellikle 1980’lerden sonra güçlenen bu yaklaşım sonucunda kadınlar, yoksulluğun yükünü taşıyan ve onunla mücadele eden aktörler olarak görülmeye başlanmıştır (Uçar, 2011: 23).

Cinsiyetçilikle bağlantılı olarak kadın başlığı altında ele alınması gereken bir diğer konu “şiddet”tir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından “Fiziksel güç ya da kuvvetin, amaçlı bir şekilde kendine, başkasına, bir gruba ya da topluluğa karşı fiziksel zarara ya da fiziksel zararlar sonucunda ihtimalini artırmasına, psikolojik zarara, ölüme, gelişim sorunlarına ya da yoksunluğa neden olacak şekilde tehdit edici biçimde ya da gerçekten kullanılması” olarak tanımlanmıştır (2002: 5). Fiziksel, ekonomik, sözel, psikolojik, cinsel gibi farklı türlerde uygulanabilen şiddet günümüzde çoğunlukla

erkek tarafından kadına uygulanmaktadır. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (CEDAW), kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti, “bir kadına sırf kadın olduğu için yöneltilen ya da oransız bir şekilde kadınları etkileyen şiddet” olarak tarif etmektedir (CEDAW Komitesi Tavsiye Kararları).

Dünya Sağlık Örgütü Kadına Yönelik Şiddetin Yaygınlığı ile İlgili Rapor, dünya genelinde kadınların yüzde 35’inin yaşamları boyunca eşleri tarafından fiziksel / cinsel şiddete maruz kaldığını ve eşleri olmayan bir kişi tarafından cinsel şiddete maruz kaldığını ortaya koymaktadır (www.who.int). Belirtilen oran, şiddetin yaygınlığı ve çözüm üretilmesi gereken bir konu olarak aciliyeti hakkında fikir vermektedir. Bu bağlamda Dünya Sağlık Örgütü, kadına yönelik şiddeti küresel bir halk sağlığı sorunu olarak tanımlayarak çok sektörlü çözüm üretme çabalarının gerekliliğini ifade etmektedir.

Toplumsal cinsiyet rollerini erkekler açısından inceleyen Çelik, erkeklerin de özgür bir kimlik inşasından mahrum olduğu, “erkekler ağlamaz”, “güçlü olur”, “başarılı olur” gibi söylemlerle çevrili bir toplumsal yapının erkeklik inşasını ve erkek şiddetini yapılandırıldığını, geliştirdiğini ve sürdürdüğünü ifade etmektedir (2016). Dolayısı ile cinsiyet eşitsizliği erkeklerin de kimlik inşasını sınırlandıran sonuçlar içermektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği, hangi biyolojik cinsiyet ile doğmuş olursa olsun bireylerin sosyal işlevselliğini maksimum düzeye ulaştırmasını mümkün kılacak haklara sahip olmasının altını çizer (Kaylı ve Şahin, 2016: 142). Toplumsal cinsiyet bağlamında eşitliğin sağlanması için toplumsal cinsiyete yönelik farkındalığın artırılması ülkelerin ve uluslararası örgütlerin gündeminde yer almaktadır. Ayrıca pek çok disiplin tarafından ele alınarak çözüm arayışları devam etmektedir.

2.7.4. Engelliler

Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (2009)’de engelli kavramı, ‘diğer bireylerle eşit koşullar altında topluma tam ve etkin bir şekilde katılımlarının önünde engel teşkil eden uzun süreli fiziksel, zihinsel, düşünsel ya da algısal bozukluğu bulunan kişileri’ ifade etmektedir (www.ttb.org.tr).

Engellilik çocuk felci, doğal afetler, trafik kazaları, iş kazaları, doğum hataları, terör, çocuklukta geçirilen viral hastalıklar, doğum öncesinde annenin geçirdiği hastalıklar, anne-babanın madde bağımlılığı, genetik bozukluklar, doğum öncesinde bebeğin

radyasyon alması gibi çeşitli nedenlerle oluşmaktadır (Ayyıldız, 2018: 5). Belirtilen nedenlerle topluma katılamayan ya da kendini gerçekleştiremeyen engelliler, sosyal devletler tarafından sunulan hizmetler açısından öncelikli gruplar arasında yer almaktadır.

Çeşitli hizmetler açısından öncelik verilmekle birlikte engelliler farklı kısıtlamalara maruz kalmakta ve bunlar dolayısı ile toplumdan dışlanmaktadır. Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme, "Engelliliğe dayalı ayrımcılığın" siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı kapsadığını belirtmektedir. Engelliliğe dayalı ayrımcılık, makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dahil her türlü ayrımcılığı içermektedir (www.ttb.org.tr).

Engelliler çok tanrılı dinlerin hakim olduğu dönemlerde ailenin günahlarının bedeli olarak tanımlanırken, zaman içinde toplumda hor görülüp aşağılanmanın bir sonucu olarak değirmen, su deposu gibi gözlerden uzak işlerde çalıştırılarak toplum dışında tutulmuştur (Öztürk, 2011: 16). Günümüzde engellilere karşı bu tür katı bir dışlanma söz konusu olmamakla birlikte engelliler için yeterli eğitim olanaklarının bulunmaması, istihdam olanaklarının sınırlandırılması, sosyal güvenceden mahrum bırakılmaları da engellilere karşı ayırım yaratmakta ve bu olanaklardan mahrum bırakılan engeller yoksullaşmaktadır. Öztürk'ün ifadesi ile "Engelli bireylerin toplumsal yaşama katılımlarının sağlanamaması (eğitim, istihdam vb.) engelli bireyin yoksunluk ve yoksulluk içerisinde olmasına neden olmaktadır" (2017: 369).

Engellik farklı türlerde yaşanmaktadır:

- *Görme Engelli: Tek veya iki gözünde tam veya kısmi görme kaybı veya bozukluğu olan kişiler*
- *İşitme Engelli: Tek veya iki kulağında tam veya kısmi işitme kaybı olan kişiler*
- *Dil ve Konuşma Engelli: Herhangi bir nedenle konuşamayan veya konuşmanın hızında, akıcılığında, ifadesinde bozukluk olan ve ses bozukluğu olan kişiler*
- *Ortopedik Engelli: Kas ve iskelet sisteminde yetersizlik, eksiklik ve*

fonksiyon kaybı bulunan kişiler

- *Zihinsel Engelli: Çeşitli derecelerde zihinsel yetersizliği olan kişiler*
- *Süreğen Hastalıklar: Kişinin çalışma kapasitesi ve fonksiyonlarının engellenmesine neden olan, sürekli bakım ve tedavi gerektiren hastalıklara sahip kişiler*
- *Ruhsal ve Duygusal Engelli: Duygu, düşünce ve davranışlardaki normalden farklı örüntüler nedeni ile günlük yaşam aktivitelerine tamamlamada, kişiler arası ilişkilerini devam ettirmede güçlük yaşayan kişiler, olup,*
- *Çoklu Engellilik: Birden fazla engele sahip olan kişilerin dâhil olduğu gruptur (Öztürk, 2011:18-19; Ayyıldız, 2018: 10).*

Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre 7 milyardan fazla olan dünya nüfusunun 1 milyardan fazlasında çeşitli engellilik durumu bulunmaktadır. Başka bir ifade ile dünya nüfusunun yaklaşık 15'i farklı engel gruplarında yer almakta ve bu rakam her geçen yıl artmaktadır (www.milliyet.com.tr). Bu oran, engellilik ile ilgili koruyucu ve önleyici çalışmalar ile birlikte mevcut engellilerin topluma adaptasyonuna yönelik çalışmaların önemini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Engelli bireylerin toplumda var olabilmelerinin araçlarından ilki eğitimidir. Farklı engel kategorilerine göre oluşturulacak eğitim içerikleri engellilerin hayata tutunma çabalarında ilk adımı oluşturmaktadır. Türkiye’de engellilere sunulan eğitimi inceleyen araştırmalar, yetersiz kalan bir profili ortaya koymanın yanısıra genel yapıdan soyutlanmış eğitim kurumlarının varlığına dikkat çekmektedir (Çarkçı, 2011: 58-59).

Engellilerin istihdamı da topluma adaptasyonları için önemlidir. Armitage tarafından gerçekleştirilen çalışma, engelli gençlerin kendi temel ihtiyaçlarını karşıladığı ya da temel hedeflerine ulaşma yollarının açık olduğuna inandığı durumlarda bağımsızlığının arttığı ve bu durumun engelli gençlerin sosyal çevre uyum ve bütünleşmesine katkı sağladığını ortaya koymuştur (1983’den akt. Öztürk, 2017: 369).

Türkiye açısından mevcut duruma baktığımızda 2000’li yıllardan sonra engelli bireylerin eğitim, istihdam, sağlık ve sosyal güvenliğe olan erişimlerini artırmaya yönelik kanuni düzenlemeler gerçekleştirilmiş, merkezi yönetim ve yerel yönetimler

aracılığı ile sunulan hizmetler artırılmıştır. İstihdam açısından baktığımızda Türkiye’de 4857 Sayılı İş Kanunu’nun 30. Maddesine göre; işverenlerin, elli veya daha fazla işçi çalıştırdıkları özel sektör işyerlerinde yüzde üç engelli, kamu işyerlerinde ise yüzde dört engelli çalıştırma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu zorunluluklar bulunmakla birlikte istihdam konusunda yetersizlikler bulunmaktadır. Küçükali tarafından gerçekleştirilen çalışmaya katılan engellilerin %28,7’si iş bulma olanaklarının artırılması gerektiğini dile getirmiştir (2014). Genç tarafından 258 engelli birey ve aileleri ile yapılan görüşmelerde katılımcıların tamamına yakını gelir getiren bir işte çalışmamaktadır. Ancak bu bireylerin yalnızca yüzde 10’unun iş aradığını belirtmektedir. Çünkü engelli aylığı alan bireyler çalışma gereği duymamaktadır (2015: 73). Bu sonuç ise Türkiye’de engellilere yönelik destek mekanizmaları hakkında soru işareti yaratmaktadır.

Engelli bireyler yaşadıkları fiziksel ya da zihinsel engelin dışında ekonomik zorluklar, bakım/özbakım zorluğu ve psikolojik sorunlar da yaşamaktadır. Hizmetlere erişim problemleri de yine engelliler tarafından dile getirilen diğer bir sorun alanıdır. Genç’in dikkat çektiği bir diğer sınırlılık ise engellilerin örgütlenme ve dayanışmalarının yetersizliğidir (Genç, 2015: 83). Günümüzde sivil toplum örgütlerinin (yasama, yürütme ve yargının yanında) dördüncü güç olarak tanımlandığı konjonktür içerisinde engelliler teknolojinin imkanlarından faydalanarak örgütlenmeli ve taleplerini politika yapıcılara iletebilmelidir.

Engelliler başlığı altında engelli olmayanların engellilere yönelik düşünceleri ve bakış açıları da sorunlara çözüm üretme noktasında önem taşımaktadır. Burcu tarafından gerçekleştirilen araştırmada Türk sosyo-kültür yapısında engelli bireylere yönelik olarak dört tanım kategorisi dikkat çekmiştir: “Acınan, dışlanan, işe yaramaz/yetersiz bulunan ve mücadeleci” (Burcu, 2011). Bu bakış açısı değiştirilebildiğinde gerçek toplumsal içerme mümkün hale gelebilecektir.

Birleşmiş Milletler engelli bireylere yönelik sorunlara dikkat çekebilme ve kendi hedeflerini göstermek adına 2018 yılı Dünya Engelliler Günü temasını “Engelli bireyleri güçlendirmek, kapsayıcılığı ve eşitliği sağlamak” olarak belirlemiştir. Bu yaklaşım biçiminin tüm dünya insanları benimsediği gün engellilerin sorunları minimuma inecektir.

2.7.5. Yaşlılar

Yaşlılık, insan yaşamındaki uzun yıllardan sonra gelen son evreyi belirtmek için kullanılmaktadır. Günümüzde pek çok ülkede bu evrenin başlangıcı 65 yaş olarak kabul edilmektedir. Ancak farklı toplumsal yapılarda, yaşlı bireylere ve yaşlılık evrelerine ilişkin değişik algıların oluştuğu bilinmektedir. Taşdelen yaşlılığa bakış açısının toplumdan topluma farklılaştığını belirtirken aynı zamanda yaşlılığın toplumdaki değişim ve dönüşümlerden etkilendiğini ifade etmektedir (2017: 284). Konuyu netleştirebilecek olan örnek Tezcan tarafından yapılmıştır: Kabile toplumlarında kıt kaynaklar dolayısı ile avcılık yapamayacak olan ya da göç edemeyecek durumda olan yaşlıların terk edildiği bilinmektedir. Yerleşik tarım toplumlarında yaşlılar aile üzerinde otorite ve saygınlık sahibi bir konumda itibarlı bir statü kazanmışlardır (1982'den akt. Kalaycı ve Özkul, 2017: 91). Ancak sanayi devrimi ile toplum yapısında meydana gelen değişim yaşlıların statüsünü de etkilemiştir. Köyden kente göç artmış ve geleneksel aileden çekirdek aileye bir dönüşüm başlamıştır. Bu süreçte yaşlılar geleneksel toplumlarda sahip oldukları statülerini kaybetmişlerdir. Yaşlıların işlevselliğinin azalması ile yoksulluk ve bakım problemleri ortaya çıkmıştır. Böylece yaşlılar dezavantajlı gruplar arasında yer almaya başlamıştır. Toplumların yaşlılara muamelesi son dönemlerden itibaren toplumsal bir sorun olarak görülmeye başlanmıştır. (Zastrow, 2013: 639).

Dünya Sağlık Örgütü yaşlanmayı kronolojik olarak ele almış ve üç dönemde kategorize etmiştir:

- 65 - 74 yaş genç yaşlılık,
- 75 - 84 yaş yaşlılık,
- 85 yaş ve üstü ileri yaşlılık olarak ifade edilmektedir (Göz ve Erkan, 2008'den akt. Pehlivan, 2018: 5)

Yaşlılık pek çok fizyolojik, psikolojik ve çevresel boyuta sahiptir. Bu bağlamda yalnızca yaş ile açıklanabilecek bir olgu değildir. Aynı yaş grubunda yer alan insanların aynı işlevsellik boyutunda olmaması bunu kanıtlar niteliktedir. Ayrıca tarihsel sürece baktığımızda toplumların yaşam ve üretim biçimlerinin de yaşlılığın tanımlanmasında ve toplum içinde konumlanmasında önemli olduğu görülmektedir. Bu bağlamda aynı yaş grubunda yer alan bir birey kabile toplumunda farklı, geleneksel tarım toplumunda farklı, endüstrileşmiş modern toplumda farklı biçimde

tanımlanmakta, işlevselleştirilmekte (ya da işlevselliği elinden alınmakta) ve konumlandırılmaktadır. Dolayısı ile toplumsal ve çevresel faktörler de yaşlılığın ve yaşlıların tanımı için kritik önemdedir. Bugün liberal toplum düzeni içinde yaşlılık için 65 yaşın sınır olarak kabul edilmesi çalışma hayatının sona erdiği yaş olarak belirlenmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Yani aktif olarak çalışmayan bireyler yaşlı olarak kabul edilmektedir.

Tarihsel süreç içerisinde sağlıklı beslenme, çalışma koşullarındaki iyileştirmeler, tıp alanındaki gelişmeler ile enfeksiyon hastalıklarına karşı koruyucu önlemlerin alınması, kronik hastalıkların kontrol altına alınması, hastalıklara ilişkin tedavi olanaklarının gelişmiş olması, bireylerin aktif ve sağlıklı yaşam konusunda bilinçlenmiş olmaları yaşam koşullarını değiştirmiş ve bireylerin beklenen yaşam süresi artmıştır. Modern toplumlarda yaşam süresinin artmış olması ve doğurganlık oranlarının azalması ile yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı artmaktadır. Oluşan bu yeni nüfus yapısı “yaşlı toplum” olarak tanımlanmaktadır (Kalaycı ve Özkul, 2017: 97).

Yukarıda belirtilen gelişmeler nedeni ile toplumların yaşlanma oranı artarak devam edecek gibi görünmektedir. TÜİK verilerine göre 2017 yılı itibariyle yaşlı nüfus oranı geçen beş yıla göre yüzde 17 artmış ve genel nüfusa oranı %8,5'e yükselmiştir. Bir ülkedeki nüfusun yaşlı/genç olmasını belirleyen oran BM tarafından açıklanmıştır. Buna göre yaşlı nüfusun toplam nüfusa oranını yüzde %8 ile %10 arasında olan ülkeler yaşlı, yüzde 10'un üzerinde olan ülkeler ise çok yaşlı olarak tanımlanmaktadır. Türkiye açısından duruma baktığımızda yaşlı nüfusa sahip bir ülke ile karşı karşıya olduğumuz görülmektedir. Araştırma kapsamında karşılaştırma yapılacak ABD'nin nüfus yapısına bakıldığında ise yaşlı nüfusun toplam nüfusa oranının yüzde 15,6 olduğu görülmektedir (www.tuik.gov.tr).

Yaşlı nüfusun artması yaşlılara dair sorunları da görünür kılmıştır. Yoksulluk, bakım, sağlık, beslenme, ulaşım, barınma gibi sorunların yanısıra toplumsal statülerini kaybetmiş olmaları, yaşlılara dair yanlış algılar (tutucu, sıkıcı vb.) ile sınırlandırılıyor olmaları, çocukları ya da yakınları tarafından istismar ediliyor olmaları da (parasal ya da bakım amaçlı) yaşlıların yaşadığı sorun listesinde yer almaktadır. Kapitalist toplum düzeni, üretim sürecinin bir parçası olan gençliği yüceltirken yaşlıları toplumdan dışlamaktadır. Bu süreçte bakımevleri, huzurevleri, rehabilitasyon merkezleri çözüm olarak gündeme taşınmakla birlikte yaşlıların toplumsal açıdan

işlevsel hale gelerek kendilerini gerçekleştirebilmeleri anlamında yeterli görülmemektedir. Bu bağlamda yaşlılıkla ilgili olarak uluslararası örgütler, hükümetler ve STÖ'ler tarafından çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Örneğin Dünya Sağlık Örgütü'nün yaşlılık ile ilgili çalışmalarının odak noktasında “sağlıklı yaşlanma” bulunmaktadır. WHO 2015-2030 yılları için öngörülerini bu kavram etrafında şekillendirmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü sağlıklı yaşlanmayı, “ileri yaşlarda iyiliğe olanak tanıyacak yeteneğin geliştirilmesi ve sürdürülmesi süreci” olarak tanımlamaktadır. Bu yetenek, bireyin içsel kapasitesi, çevresel özellikleri ve bunların ikisi arasındaki etkileşimden oluşmaktadır. İçsel kapasite, bireyin kullanabileceği tüm zihinsel ve fiziksel kapasiteyi içerir: Yürüme, düşünme, görme, duyma ve hatırlama vb. Çevre ise ev, topluluk ve toplum arasındaki tüm faktörleri içerir: insanlar ve ilişkiler, tutumlar ve değerler, sağlık ve sosyal politika vb. İçsel kapasite ve işlevsel yeteneği destekleyen ve sürdüren ortamlarda yaşayabilmek sağlıklı yaşlanmanın anahtarı olarak belirtilmektedir.

Bu süreç şu yetenekleri içermektedir:

- *Temel ihtiyaçlarını karşılamak*
- *Öğrenmek, gelişmek ve kararlar almak*
- *Mobil olmak*
- *İlişki kurmak ve sürdürmek*
- *Topluma katkıda bulunmak (www.who.int).*

Zastrow ise, yaşlılıkla ilgili olarak hazırlıkların emeklilik öncesinde gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Sağlık, parasal durum, ilgi alanları ve hobiler, öz kimliğe dair farkındalık, geleceğe yönelik bakış açısı ve etkin problem çözümü yeteneği yaşlılık döneminde rahat edebilmek için gençlik döneminde dikkat edilebilecek alanlardan bazılarıdır (2013: 677).

2.7.6. LGBTİ Bireyler

Ekitli ve Çam'ın ifadesiyle lezbiyen, gay, biseksüel, transseksüel ve interseks (LGBTİ) bireyler düşünce, tutum ve davranış açısından toplumun belirlediği normallerin dışında çıktıkları için, toplumsal düzenin bozulmasını tehdit etmekle suçlanmaktadır. Bu tehdit algısı doğum, hastalık, yaşam ve hatta ölüm sürecinde bu bireyleri adaletsiz muameleye maruz bırakmaktadır (2017: 179). İnsan olmalarının

gereği olarak hak ettiklerini alamamak bu grubu dezavantajlı bireyler arasına sokmaktadır.

Biyolojik olarak bakıldığında cinsiyet, kadın ve erkek olarak sınıflanan insan doğasını tanımlarken, bu sınıfların dışında toplumun kadın ve erkeklikle ilgili olarak bireylere yüklediği rolleri tanımlamak üzere toplumsal cinsiyet kavramı ortaya çıkmıştır. Cinsiyet ile ilgili bir diğer kavram ise cinsel yönelimdir. Duygusal ve cinsel çekimi ifade eden bu kavram bireylerin yönetemediği bir kişilik özelliğine vurgu yapmaktadır. Üç cinsel yönelim tipi tanımlanmıştır: Karşı cinse (heteroseksüelite), kendi cinsine (homoseksüelite: geylik/lezbiyenlik) ve her iki cinsiyete (biseksüelite) yönelik. Cinsel yönelim yerine “cinsel tercih” kavramı kullanılarak sürecin bireyin tercihinin sonucu olduğuna vurgu yapılmaktadır. Bu kullanım LGBTİ bireyler tarafından tepkiyle karşılanmaktadır.

Eşcinsellik farklı yerlerde ve zamanlarda semavi dinler tarafından ahlak dışı, devlet tarafından suç, psikoloji bilimince ise akıl hastalığı olarak tanımlanmıştır (Ügümü, 2017: 246). Örneğin Amerika Birleşik Devletleri’nde eşcinsellik, 1973 yılına kadar bir hastalık ya da sapkınlık olarak görülmüş; ancak Amerikan Psikiyatri Birliği, zihinsel bir anormallik olmadığına karar verdikten sonra alternatif bir yaşam biçimi olarak kabul edilmeye başlanmıştır (Lehrman, 2005’den akt. Kılıçaslan ve Akkuş, 2016: 30).

Suçlamaya ya da etiketlemeye yönelik farklı tanımlama/açıklama biçimleri LGBTİ bireylere karşı toplumsal bir etiketleme, marjinalleştirme ve dışlama sonucunu doğurmuştur. Bu toplumsal baskıların sonucu olarak LGBTİ bireyler cinsel yönelimlerini gizleyerek yaşamlarını sürdürmektedir. Aynı zamanda aileleri tarafından da dışlanarak yalnız bırakılmaktadır. İzole edilmenin yanısıra barınma, eğitim, sağlık, istihdam, sosyal güvenlik, kişisel güvenlik gibi alanlarda da sorunlar yaşamaktadırlar (Kılıçaslan ve Akkuş, 2016: 28).

LGBTİ bireyler farklı ortamlarda farklı şiddet türlerini (fiziksel, sözel, cinsel, ekonomik vb.) deneyimlemektedirler. Nefret suçu kavramının sık sık bu bireylere yönelik olarak işlenen suçlar bağlamında dile getirildiği görülmektedir. Nefret suçu, “failin din, dil, ırk, etnik köken, engelli olma, cinsiyet ve cinsel yönelime dair sahip olduğu önyargı ile bu özelliklerden birine sahip olduğunu bildiği veya varsaydığı bir diğer kişiye karşı gerçekleştirdiği suç” şeklinde tanımlanmaktadır (Rayburn vd.

2003'den akt. Demirbaş, 2017: 2698). Nefret suçlarında mağdura yönelik kişisel bir tanışıklık, husumet ya da nefret olmayabilir. Fail tanıdığı ya da tanımadığı bir kişiye karşı yalnızca mağdurun mensup olduğu grup dolayısı ile suç işleyebilir. Nefret suçları aslında mağdur nezdinde gruba yönelik işlenmekte ve suç aracılığı ile gruba mesaj verilmektedir (Demirbaş, age: 2699). Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere, birçok ülkede özel olarak 'nefret suçları'nı düzenleyen kanunlar bulunmaktadır ancak Türkiye'de nefret suçlarına dair özel bir kanun bulunmamaktadır. Türk Ceza Kanununun 122. Maddesi 2014 yılında düzenlenerek başlığı "Nefret ve Ayrımcılık" olarak değiştirilmiştir. Ancak bu madde uluslararası belgelerde ya da farklı ülkelerde nefret suçuna dair kanunlarda belirtilen şekliyle nefret suçuna dair bir tanımlamayı içermemektedir. 2016 yılında Yargıtay 18. Dairesi tarafından yapılan değerlendirmede "TCK'nın 122. maddesinde nefret suçunun adı var, kendisi de cezası da yok" denilerek nefret suçuna dair kanuni durum ortaya koyulmuştur (www.hurriyet.com.tr).

Bir grup olarak değerlendirildiğinde LGBTİ bireyler için tanımlanan öncelikli sorunlar bunlardır ancak her LGBTİ bireyin kendi yaşamışlığı doğrultusunda farklı problemleri ve farklı destek ihtiyaçları bulunmaktadır. 1990'lı yıllardan itibaren LGBTİ bireylerin seslerini duyurma imkânları ve görünürlükleri artmıştır. Hemcins partnerlikleri ve evliliklerini kabul eden ülke sayısı artmıştır. LGBTİ bireylerin sorunlarının çözümüne ve sosyal entegrasyonuna yönelik hizmetler sosyal politika konusu olarak bakanlık düzeyinde ele alınmaktadır. ABD örneğine baktığımızda konuyla ilgili politika düzenlemesi ve uygulamaların Sağlık ve İnsani Hizmetler Departmanı tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak ataerkil değerlerin ağırlığını koruduğu toplumlarda LGBTİ bireyler tanımlanan sorunları yaşamaya devam etmektedir (Kılıçaslan ve Akkuş, 2016: 31, 46). Türkiye'deki duruma baktığımızda LGBTİ bireylere karşı bir toplumsal kabulden söz etmek mümkün değildir. Aileleri tarafından desteklenen bireyler hayata tutunmaya çalışırken, aile desteği de bulamayanlar ekonomik olarak seks işçiliğine mahkum edilmekte ve yukarıda tanımlanan sorunları yaşamaya devam etmektedir. Sorunların çözümü noktasında ise bakanlık seviyesinde bir otorite bulunmadığı gibi konunun yalnızca sivil toplum örgütleri tarafından gündeme taşındığı görülmektedir.

Diğer dezavantajlı gruplarla ilgili konularda ve sosyal sorunlarda olduğu gibi bu konuda da iyileşmeyi sağlayacak olan ancak toplumsal bilincin artması ve gerekli

algı dönüşümünün sağlanmasıdır. Günümüzde tüm dünyada artan toplumsal hareketler LGBTİ bireylerin medyada daha çok yer bulmaya başlamasını beraberinde getirmiştir. Ancak medyada her yer alış, temsil edilen grubu olumlu biçimde yansıtmayabilir. Kimi zaman medya metinleri ötekileştirmenin bir aracı olabilmektedir. Bu bağlamda yapılacak söylem çözümlemesi bize günümüz medyasının LGBTİ bireyleri nasıl yansıttığı hakkında bilgi verecektir.

2.7.7. Mülteciler / Göçmenler

Mülteciler için farklı statü ve haklar, Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme (1951 Cenevre Sözleşmesi) ile tanınmıştır. Bu sözleşme, “ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi”yi mülteci olarak tanımlamaktadır.

Mülteciler, çatışma ve zulümden dolayı ülkelerinden kaçan insanlardır. Daver, mültecilerin bazı tehdit unsurlarının baskısıyla, fakat kendi arzularıyla ülkelerinin dışına çıktıklarını belirtmektedir (1953: 186). Buz; savaş, ayrımcılık vb. nedenlerle başka bir devlete sığınan mültecilerin yaşadıkları travmalar nedeniyle incinebilir durumda olduklarını ve özel ilgi gereksinimi olan gruplar arasında yer aldıklarını belirtmektedir (Buz, 2003: 55).

20. Yüzyıl, savaşlar (1. ve 2. Dünya Savaşları, ülkelerdeki iç savaşlar) ve sömürgeciliğin tasfiyesi gibi nedenlerle milyonlarca mültecinin ortaya çıktığı bir yüzyıl olarak tarihe geçerken bu yüzyılda mültecilere yönelik düzenleme çabalarının da ortaya çıktığı görülmektedir. Uluslararası standartlar ve normlar belirlenmiştir (Buz, age: 56). Uluslararası hukuk bağlamında korunan mülteciler, “sınır dışı edilmemeli ya da hayatlarının veya özgürlüklerinin tehlikede olacağı koşullara geri dönmek durumunda bırakılmamalıdır” (www.unhcr.org/tr/).

Savaşlar, otoriter ve diktatoriyal rejimler mülteci sayısını artırırken, mülteci sayısı karşısında hükümetler tarafından alınan tedbirler de mültecilerin durumunu güçleştirmektedir (Daver, 1953: 185). Daver tarafından yaklaşık 70 yıl önce fotoğrafı çekilen bu manzaranın bugün hala geçerliliğini koruduğunu görüyoruz. Yine savaşlar, katı yönetimler insanları göçe zorlamakta ve diğer ülkeler tarafından alınan tedbirler durumun vahametini artırmaktadır.

Mültecilik başlığı altında sığınmacı/mülteci kavramsallaştırmalarının açıklanması gerekmektedir. Buz'un ifadesi ile "Sığınmacı, zulme uğrayacağından haklı nedenlerle korktuğundan, diğer bir devletten ikamet ya da koruma isteyen, ancak henüz isteği kabul edilememiş kişi iken, mülteci bu iddiası kabul edilen kişidir" (2003: 57).

Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne taraf olurken, "coğrafi sınırlama" şerhi koymuş ve bu sınırlamayı günümüze kadar da korumuştur. Buna göre Türkiye, yalnızca Avrupa ülkelerinden gelip Türkiye'ye sığınanlara mülteci statüsü vermektedir. "Avrupa dışında meydana gelen olaylar sebebiyle mülteci tanımındaki şartlara haiz olduğunu iddia ederek, üçüncü ülkelere iltica etmek üzere Türkiye'den uluslararası koruma talebinde bulunan kişilere 'şartlı mülteci' statüsü verilmektedir". Şartlı mülteciler, üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de kalabilmektedir (www.goc.gov.tr).

Türkiye, çevresindeki ülkelerde yaşanan savaş (İran-İrak Savaşı) ya da iş savaşlar nedeniyle mülteciler için önemli bir liman olmuştur. Yakın tarihimizin tüm dünyada en bilinen örneği Suriye iç savaşı sonrasında ülkesini terk etmek durumunda kalan mültecilerdir. 2011 yılından itibaren ülkelerindeki iç savaştan kaçan Suriyeliler sığınma hakkı talebi ile Türkiye'ye göç etmiştir. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 7 Şubat 2019 tarihi itibarıyla 3 milyon 644 bin 342 kişinin geçici koruma altına alındığını bildirmiştir (mülteciler.org.tr).

Mülteciler daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak için ülkelerinden ayrılmakla birlikte gittikleri ülkelerde de pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacılar barınma, güvenlik, beslenme, sağlık, yasal statü, istihdam, eğitim ve entegrasyon gibi alanlarda sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler gibi dezavantajlı nüfus grupları savaş ve göç gibi olumsuzluklardan daha fazla etkilenmekte ve daha fazla mağdur duruma düşmektedir. Mülteci kadınların cinsel şiddet, sağlık ve doğum kontrolü konularında yaşadıkları sorunların yanısıra kumalık ve çocuk yaşta evlilikler de kadınlar ve çocukları bir kez daha mağdur etmektedir. Sığınmacı ailelerin ekonomik durumlarından ötürü çok sayıda kız çocuğu erken yaşlarda evliliğe zorlanmaktadır. Yine daha iyi bir yaşam umuduyla AB ülkelerine ulaşmaya çalışırken kazalar ve ölümler yaşanmakta, kimi sığınmacılar ise dolandırılmaktadır (Aktaş, 2018). Ayrıca ülkelerinden ayrılma sürecinde aile üyelerinden ayrılma, yakınlarını kaybetme, kendi

ülkelerinde mevcut olan sosyal rollerin değişimi ya da kaybı, toplum desteğinin kaybı, önceki normların değişimi (alışkanlıklar, gelenekler vb.) de mültecilerin sorun yaşadığı diğer konulardır (Buz, 2003: 57).

Mülteciler için bir diğer sorun noktası ise sığındıkları ülke vatandaşlarının gözündeki konumlarıdır. Örneğin Suriyeli mülteciler, savaş durumunda ülkelerini bırakıp kaçtıkları, Türkiye'nin imkanlarını kullandıkları ya da suç unsuru olarak görüldükleri için problemler yaşamaktadırlar. Bu bağlamda Gaziantep ve Kilis illerinde Suriyeli sığınmacılara yönelik saldırı haberleri zaman zaman medyada yer almaktadır. Bu durum sosyal olarak dışlanmalarına neden olmaktadır.

Mülteciler topluma entegrasyonu gereken dezavantajlı gruplar arasında yer almaktadır. Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütler, hükümetler ve sivil toplum örgütleri şartların mülteciler lehine iyileştirilmesi için çalışmalarını sürdürmektedir. Bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlara destek olabilecek önemli bir mekanizma medyadır. Mevcut araştırmalar medyanın mültecileri göç etmek zorunda kalan yoksul ve yardıma muhtaç pozisyondaki kişiler olarak sunarken bir yandan da toplum güvenliği ve ülke ekonomisi için bir tehdit olarak ön plana çıkardığını göstermektedir. Bu temalar dramatik ve çarpıcı görsellerle desteklenerek sunulmaktadır (Pandır, M. v.d., 2016; Şen, 2017; Boztepe, 2017; Erdoğan, 2015; Öztürk, 2018; Şentöregil, 2017).

2.8. Sosyal Dışlanma / Ötekileştirme

Toplumsal yaşamdaki karşılığı tarihsel olarak çok eski dönemlere dayandırılan sosyal dışlanma kavramı, ilk kez 1974 yılında Fransa'da Rene Lenoir tarafından kullanılmıştır. Leonir, kavramı sosyal açıdan uyumsuz olarak görülen fizyolojik ve psikolojik engellileri, yaşlıları, uyuşturucu madde bağımlılarını, suçluları ve intihara eğilimli bireyleri tanımlamak üzere kullanmıştır (Saith, 2001'den akt. Güler, 2014: 4). Cılga, sosyal dışlanmayı; merkez ülkelerdeki yapısal bunalımı aşma çabası olarak ortaya çıkan ekonomik, siyasal ve sosyal politikaların sonucunda ortaya çıkan eşitsizlikler ve adaletsizlikler dünyasında haksızlığa uğrayanların tanımlandığı kavram olarak açıklamıştır. Günümüze kadar geçen süreç içerisinde kavramın kapsamı genişlemiş ve sosyal dışlanmaya maruz kalanlar artarak şu kesimleri de içermeye başlamıştır: Engelliler, evsizler, kimsesizler, kadınlar, çocuklar, yaşlılar, işsizler, eğitim düzeyi düşük ve kalifiye olmayan işgücü, düşük gelirliler, madde

bağımlıları, çalışan çocuklar, sokak çocukları, insan ticareti mağdurları, kayıt dışı çalışanlar, göçmenler, sosyal haklardan yararlanamayanlar ve el sanatkarları (Cılgı, 2009: 8-9).

Adaman ve Keyder, sosyal dışlanmanın tanımında, kavramın çok boyutlu yapısını göz önünde bulunduran Avrupa Komisyonu ifadelerini kullanmayı tercih etmişlerdir: “Sosyal dışlanma, kişilerin—yoksulluk, temel eğitim/becerilerden mahrumiyet ya da ayrımcılık dolayısıyla—toplumun dışına itilmeleri ve toplumsal hayata dilediklerince katılımlarının engellenmesi sürecine karşılık gelmektedir. Bu durum bu kesimin bir yandan emek piyasalarına, gelir getirici faaliyetlere, eğitim ve öğretim imkanlarına ulaşımında zorluklar yaşamasını getirirken, diğer yandan da toplumsal ve çevresel ağlar ve etkinlikler kurmasında engeller oluşturmaktadır. Bu kesimin elindeki güç oldukça sınırlı olup, karar alma süreçlerine katılımı sınırlı gerçekleşmektedir; dolayısıyla da bu kesim genelde kendini güçsüz ve günlük yaşamını etkileyecek kararların alımında kontrolü elinde tutmaktan aciz hisseder” (2006: 6).

İlk kez Fransa’da kullanılan sosyal dışlanma kavramının yaygınlaşma sürecinde Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşların (ILO, UNDP vb.) çalışmaları etkili olmuştur. Bugün Avrupa’da 120 milyondan fazla kişinin yoksulluk ve sosyal dışlanma riski ile karşı karşıya olduğu belirtilmektedir. Bu sayı, Avrupa nüfusunun yüzde 24’üne karşılık gelmektedir. Başka bir ifadeyle Avrupa’da her 4 kişiden 1’i sosyal dışlanma konusunda sınırdadır (www.ec.europa.eu). Az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde durumun daha kötü olduğunu tahmin etmek zor değil. Dolayısı ile sosyal dışlanma, bugün bütün dünyayı ilgilendiren bir sorun olarak gündemdedir.

Sosyal dışlanma, ekonomik, sosyal ve siyasal boyutları olan dinamik bir süreçtir. Ekonomik boyutuna bakıldığında toplumdaki belirli kesimlerin toplumsal bütünün ve sermaye birikim sürecinin dışında kaldığı ve ekonomik büyümeye yaptığı katkıya rağmen bu büyümeden adil ölçülerde yararlanamadığı görülmektedir (Burchardt, 2002’den akt. Doğan, 2014: 137). Sosyal katılımdan yoksunluk, sosyal dışlanmanın bir diğer boyutudur. Birey ya da gruplar çeşitli nedenlerin sonucu olarak tamamen ya da kısmen içinde yaşadıkları toplumun dışında kalmakta ve bu toplumdaki yurttaşlığa ilişkin üretim, tüketim, tasarruf, siyasal ve sosyal yönlü eylemlerin dışında kalmaktadır (Sapançalı, 2005’ten akt. Doğan, 2014: 138). Sosyal dışlanmanın siyasi boyutu ise, birey ya da grupların her türlü örgütlenmelerden ve karar verme

mekanizmalarından uzak kalmasını ve vatandaşlık haklarına erişememelerini içermektedir (Beall ve Piron, 2005'ten akt. Doğan, 2014: 140).

Sosyal dışlanma kavramına ilişkin olarak dayanışmacı, liberal ve sosyal demokrat yaklaşımlardan söz edilebilir. Dayanışmacı yaklaşım, Durkheimci bir perspektif ile bireyin toplumla olan kültürel, ahlaki ve sosyal bağlarının kopması olarak tanımlanmaktadır. Liberal yaklaşım ise sosyal dışlanmayı, dışlanan bireyin suçu olarak görmektedir. Vasıfsız olan birey piyasa kaynaklarını etkin bir şekilde kullanamamakta ve sosyal dışlanmanın aktörü haline gelmektedir. Sosyal demokrat yaklaşım ise, sosyal dışlanmayı, sınıf temsili üzerinden açıklamaktadır (Özdemir, 2008: 74). Özdemir, bu yaklaşımların ortak bir değerlendirmesi ışığında sosyal dışlanma kavramı ile ilgili olarak aşağıdaki özellikleri sıralamaktadır:

- *Sosyal dışlanma, sınıf kavramını toplumsal analizlerin dışına itmektedir.*
- *Sosyal dışlanma, sınıfı yok saydıktan sonra, toplumu “sosyal dışlanmışlar” ve “sosyal dışlanmamışlar” olarak açıklama peşindedir.*
- *Sosyal dışlanma, bölüşüm ilişkilerini sorgulamaya engel bir yaklaşımdır.*
- *Sosyal dışlanma, bölüşüm sorunu üzerine oturan yoksulluk kavramının reddidir.*
- *Sosyal dışlanma ile, Avrupa toplum modeli ve Avrupa'nın sosyal demokrasi geçmişi görünmez kılınmaktadır.*
- *Sosyal dışlanma, işçi sınıfının önemli bir bölümüne “sosyal dışlanmış”lar olarak seslenirken; onların kendi sözlerini, ifadelerini ve kültürlerini yok saymaktadır (agy: 74-78).*

Çok boyutlu yapısından dolayı sosyal dışlanmayı tek bir nedenle bağlantılandırmak doğru değildir. Küresel ya da yerel düzeyde; ekonomik, siyasal ve sosyal yapılarda bulunan farklı nedenler sosyal dışlanmanın yaşanmasına neden olabilir (Doğan, 2014: 133).

Sosyal dışlanmanın boyutlarından biri olarak ötekileştirme kavramının da üzerinde durmak medya üzerinde yapılacak incelemeler açısından anlamlı olacaktır.

Toplumsal yapı içerisinde kendini “biz” olarak tanımlayanların değerleriyle yargılanarak “öteki” olarak tanımlanan; toplumsal normlara dahil olamayan birey ya da gruplar bulunmaktadır. Gölcü ve Dağlı, bir kavram olarak “öteki”ni ben veya bizden farklı olarak tanımlanan, insanların kendi kimliğini oluşturduğu, önyargıların ve ayrımcılığın bir arada görüldüğü bütüncül bir süreç şeklinde tanımlanmaktadır

(2017: 15).

“Biz” ve “öteki” tanımlaması “biz” olabilenler tarafından yapıldığı için ötekiler, “toplumun eksik, bozuk, sorun çıkartan kesimleri” olarak negatif özellikleriyle resmedilmekte, değersizleştirilmekte ve marjinaler olarak bir çerçeve içine alınıp sunulmaktadır (Kılıç, 2011: 147-148). Bu ötekileştirme sürecinin karar vericileri “biz”e dahil olabilenler iken, bunun dışında kalan ve genel kabulden dışlanan herkes “öteki” olur. Bauman’ın ifadesiyle kimlik inşasında “biz” iyi özelliklerden oluşurken, “biz” in dışında kalan her grup kötü özellikleri üzerinden tanımlanan “onlar”dır ve “onlar” yabancılaştırılarak ötekileştirilir (Bauman 2009’dan akt. Gölcü ve Dağlı, 2017: 15-16). Dolayısıyla toplumsal dışlanmaya maruz kalan yoksullar, kadınlar, eşcinseller, göçmenler vb. ötekileştirilenlerdir. Bu dışlanmışlıkları, ötekileştirilmişlikleri ve hayatın dışında kalmışlıkları nedeniyle dezavantajlı olarak tanımlanan bu bireyler ya da gruplar sosyal çalışmanın güçlendirerek topluma dahil etmeye çalıştığı kesimleri oluşturmaktadır⁷.

⁷ Ötekileştirme sürecinde medyanın rolü “Medya ve Öteki” başlığı altında tartışılmaktadır.

İnsan ve toplum değişime ve gelişime açık yapılar olarak varlıklarını sürdürürken farklı dönemlerde farklı sorunlarla mücadele etmek durumunda kalmışlardır. Sanayi devrimi, avcı-toplayıcı ve tarım toplumlarından çok farklı bir toplum yapısının oluşmasına neden olmuştur. Üretim ilişkileri değişmiş, sanayi işçileri bir sınıf olarak doğmuş, büyük kentlerin kurulması ile aile yapısı değişmiş ve birincil ilişkilerin azaldığı bir kitle toplumuna adım atılmıştır. Bu yeni toplumsal sistem pek çok sorun ile birlikte gelişmiştir: Yoksulluk, salgın hastalık, beslenme, barınma, sınıf mücadeleleri, yaşlı ve çocuk bakımı...

Oluşan bu yeni yapı içerisinde toplumsal denetimin işlemez hale geldiği noktada mevcut sorunlara bilimsel bir temele dayalı olarak çözüm arama yolunda sosyal çalışma disiplini ve mesleği doğmuştur. Ülkelerde sanayinin gelişimine koşturarak farklı gelişme seyri gösteren sosyal çalışma, sanayi devriminin ardından hızla sanayileşen ülkelerde daha hızlı bir gelişim ve olgunlaşma sürecine girmiştir.

Ülkelerin mevcut gereklilikleri doğrultusunda meslek elemanı ihtiyacı artmış, bu mesleğin bilimsel arka planını destekleyecek akademik çalışmalar hızlanmıştır. Ayrıca dünyadaki düşünce ikliminin bir sonucu olarak 1960'lı yıllarda sosyal çalışma alanında da mesleki birlikler oluşmaya başlamıştır. Türkiye bu gelişmeleri biraz geriden takip etmekle birlikte 1950'li yıllarda Birleşmiş Milletlerin desteği ile sosyal çalışma kendine yer edinmeye başlamıştır.

Bugün geldiğimiz noktada sanayi toplumu, insanı ve bilgi teknolojilerini merkeze alan bilgi toplumuna evrilirken sanayileşmenin getirmiş olduğu toplumsal sorunların çözümlenemediğini görüyoruz. 21. Yüzyıl'da nüfusun kırılğan, incinebilir, dezavantajlı olarak tanımlanan gruplarına baktığımızda yoksullar, çocuklar, kadınlar, engelliler, yaşlılar, LGBTİ bireyler, mülteciler bugün en çok adı geçenler. Bunlar, günümüzde sosyal çalışmanın üzerinde en çok çalışma yürüttüğü, söz söylediği, güçlendirmeye çalıştığı, toplumsal arka planına çare aradığı kesimler. Güçlülerin güçsüzler üzerinden zenginleştiği kapitalist toplum yapısı içinde dışlanan, "biz" olamayan ve ötekileştirilen kesimler.

Sosyal çalışma, sosyal sorunlar nedeniyle dezavantajlı durumda olan bu kesimlerin toplumsal entegrasyonunu sağlamaya çalışırken bir yandan da "bu ötekileştirmenin bir aracı olma" yönünde eleştirilmektedir. Tanımı itibariyle farklı siyasal ideolojilerin önceliklerini içeren bu meslek, ortaya çıktığı dönemden bugüne liberal

ideolojinin açtığı yaralara yönelik çalışmalar yürütmektedir. Ancak çözüm arayışlarının yapısal nedenlerine inilmeden yüzeysel ve mikro boyutta kalması, sorunların sarmal şeklinde devam etmesini beraberinde getirmekte; mevcut yapıyı korumakta ve sosyal çalışmaya yönelik eleştirileri artırmaktadır. Sanayi devriminden bu yana geçen yıllar içerisinde aynı başlık altındaki sorunların giderilmemiş olması (hatta sorunların derinleşmesi) ve yeni sorun alanlarını ortaya çıkması da durumun vahametini artırmaktadır.

Konuyla ilgili mevcut araştırmalar, toplumsal olguların ve sorunların tanımlanmasında; algı oluşumunda medyanın önemli bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Sosyal çalışmaya ilişkin toplum düzeyinde algı oluşumunda da medyanın rolü incelenmeye değerdir. Bir diğer önemli nokta ise sosyal çalışmanın alanında yer alan dezavantajlı grupların toplumun dışında tutulma sürecinde medyanın işlevinin olup olmadığıdır. Bu bağlamda bir sonraki bölümde medyada temsil süreci ele alınacak ve ideolojinin meşrulaşma sürecinde medyanın rolü üzerinde durulacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: MEDYA

Alanyazın incelendiğinde sosyal çalışma ve iletişim disiplinlerinin kesişim noktası olarak sosyal çalışmacıların iletişim becerileri üzerinde durulmaktadır (Zastrow, 2013; Thompson, 2013; Duyan, 2012; Teater, 2015; Shaefor ve Horejsi, 2016; Artan ve Kumbasar, 2017). Sosyal çalışmacılar gerçekleştirdikleri her türlü faaliyette iletişim becerilerini kullanırlar, farklı iletişim türlerinden yararlanırlar. Günlük faaliyetlerini gerçekleştirirken müracaatçı ile, kurum içi çalışanlar ile ve farklı kurumlarda çalışan kişiler ile yüz yüze, telefonla, yazılı vb. çeşitli biçimlerde iletişim kurmak durumunda kalırlar. Ayrıca savunuculuk rollerinin bir gereği olarak kimi zaman müracaatçıları için medya mecraları (radyo, televizyon, gazete vb.) ile ortak çalışma yürütmeleri de gerekli olabilir. Kurumsal çalışmalarının tanıtımı için kimi zaman sosyal medya dahil farklı mecralara (dergi, gazete, broşür, web vb.) içerik hazırlamak durumunda kalabilirler. Bu bağlamda sosyal çalışmanın günlük pratiği için iletişim becerileri olmazsa olmaz kabul edilmektedir.

Sosyal çalışmacıların iletişim becerileri, kişilerarası iletişim için önemli olmakla birlikte konunun makro boyutu dikkatlerden uzak tutulmamalıdır. Sosyal çalışma, gerek topluluk düzeyinde yürütülen çalışmalar bağlamında gerekse mikro düzeyde yapılan çalışmalara dair politika üretme bağlamında makro boyutta medya desteğine ihtiyaç duyan bir alandır. Dolayısı ile bu iki alan arasında sıkı ilişkilerin oluşması ve sürdürülmesi gerekmektedir. Bu ilişkinin temeli akademik çalışmalar bağlamında oluşturulmalı ve uygulamalar ile desteklenmelidir. Ancak sosyal çalışma literatürü medya ile ilgili akademik üretime ilişkin maalesef çok derin bir içerik sunmamaktadır. Uluslararası yazında konu hakkında kitap ve makaleler bulunmakla birlikte Türkiye bu konuyu göz ardı etmiş görünmektedir.

Sosyal çalışma ile iletişim disiplinleri ele alındığında üzerinde durulması gereken bir konu ise sosyal çalışma disiplini/mesleğinin toplumsal algısında medyanın rolüdür. Bu çalışmanın odak noktasında bu konu yer almaktadır.

3.1. İletişim / Kitle İletişimi / Kitle İletişim Araçları (Medya)

Bir paylaşım sürecine işaret eden iletişim (communication) kavramı, Latince “paylaşma, ortaklık” anlamına gelen “communis” sözcüğünden türetilmiştir. İletişim; bilgi, duygu, düşünce alışverişidir. Berelson ve Steiner iletişimi bilginin, fikirlerin, duyguların, becerilerin vb. simgeler kullanılarak iletilmesi olarak tanımlamaktadır

(akt. Mutlu, 1995: 168).

İletişim en yalın tanımı ile, bir kaynaktan çıkan bir mesajın (bilgi, haber, düşünce, durum, duygu vb.) bir araçla (yazılı, sözlü, görsel vb.) alıcıya iletilmesidir. Bu iletim sürecine insanlar, hayvanlar veya makineler taraf olabilmektedir.

İletişim süreçleri kişi içi (içsel) iletişim, kişilerarası iletişim, örgütsel iletişim ve kitle iletişim olarak sınıflandırılabilir. Bu bağlamda iletişim, Gürüz ve Yaylacı'nın ifadesi ile "bireyin öz benliğinde-iç dünyasında başlayan bireyler arası, gruplar ve örgütler genelinde, kitlesel biçimde ve teknolojik düzeylerde olmak üzere yaşamın tüm alanlarında karşımıza çıkan bir olgu konumundadır" (Gürüz ve Yaylacı, 2004: 46).

Kişi içi iletişim, bireyin kendi içinde ürettiği mesajların yorumlanması iken, kişilerarası iletişim; kaynağında ve hedefinde insanın bulunduğu, en az iki kişi arasında gerçekleşen iletişimdir. Kişilerarası iletişim kimi zaman yüz yüze kimi zaman telefon gibi araçlar aracılığı ile gerçekleşmektedir. Örgütsel iletişim, örgütlerin varlıklarını sürdürebilme yolunda iç ve dış çevre ile olan iletişim süreçlerine vurgu yapmaktadır. Gürüz ve Yaylacı, örgütlerin de bireyler gibi çevreleriyle ilişki kurduğunu ve bilgi alışverişinde bulunduğunu belirtmektedir (2004: 49).

Medya temsili üzerine çözümlene yapılan bu araştırmanın temelinde kitle iletişimi yer almaktadır. Kitle iletişimi, kitlesel bir araçla (televizyon, radyo vb.) dolaymlanan iletişimdir (Mutlu, 1995: 211). Medya (İngilizce media) kelimesi ise Latince ortam, araç anlamına gelen medium kelimesinin çoğuludur. Kitlesel iletişim yapan araçlar topluluğunu kapsayan bir kavramdır. Araçlar (radyo, televizyon, internet, gazete vb.) birbirinden farklı özellikler taşımasına rağmen verilen mesajları çoğaltmaları ortak önemli özellikleridir (Aziz, 2012: 118).

İnsanlar, ilişki içinde olma ve haber alma ihtiyacından kaynaklı olarak tarihin her döneminde yakın çevreleriyle iletişim kurma gereği duymuşlardır. Ancak toplumsal yapının değişimi ile bireyin çevre olarak tanımladığı halka genişlemiş ve uzaklarda meydana gelen olaylarda önemli hale gelmiştir. Coğrafi keşifler ve yeni ticaret yolları iletişim olanaklarını artırmış ve ilk kitle iletişim aracı olarak haber mektupları kullanılmıştır. Önce Avrupa'da ardından ABD'de hazırlanan haber mektupları, bireylerin haberdar olma ihtiyacını karşılamıştır. Zaman içinde yaşanan teknolojik gelişmeler ve toplumsal yapının evrimi ile yeni iletişim araçları (radyo, televizyon,

internet) ortaya çıkmıştır (Alemdar, 1996). Kitle iletişiminin oluşması için gereken koşulları kentleşme ve sanayileşme olgusu yaratmıştır. Teknolojik gelişmeler, kitle iletişim araçlarının katkısıyla sınır tanımayan bir endüstrinin (gazete, radyo, televizyon, afiş, sinema) doğmasına neden olmuştur (Bıçakçı, 2012: 283).

Kitle iletişim araçları (medya) olarak tanımlanan bu araçların ortaya çıkışı kimi çevrelerce toplumsal yapının geldiği noktanın bir sonucu ve demokratikleşmenin bir aracı olarak açıklanırken, kimi araştırmacılar ise kitle iletişim araçlarının toplumsal yapıyı belirleyen egemen üretim ilişkilerini sürdürmenin bir gereği olarak ortaya çıktığını ifade etmektedir. Temel çıkış noktası farklı çevrelerce farklı şekillerde açıklanan kitle iletişim araçları 1980 sonrasında getirdiği neo liberal dalga ve küreselleşme ile kabuk değiştirmiş ve medya olarak tanımlanmaya başlanmıştır⁸.

Arklan, kitle iletişim araçlarını toplumsal yapının geldiği noktanın sonucu olarak şu şekilde açıklamaktadır: 20. Yüzyıl'ın ikinci yarısından itibaren bilginin egemen olduğu bir toplum yapısına geçilmiştir. Bu toplum yapısı içinde bilgisayar ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ile sınırlar ortadan kalkmış, dünya küçük bir yer durumuna gelmiş ve insan ön plana çıkmıştır. Toplumsal yapı ve süreçler bilgi üzerine kurulu olduğu için bilgiye ulaşmak büyük önem taşımaktadır. Bilgiye ulaşımın aracı ise kitle iletişim araçları ve internettir (2013: 71, 77). Bu araçlar ile kitle iletişimi olarak adlandırılan yeni bir iletişim süreci tanımlanmıştır.

Süreci egemen ideolojinin hakimiyetini koruma ve sürdürme boyutu üzerinden tanımlayanlar ise kitle iletişim araçlarının siyasal ve ekonomik güç sahiplerine hizmet ettiğini ifade etmektedir. Erdoğan, egemen güçlerin kitle iletişimini “dinlemek” için değil “söylemek” için kullandıklarını ve kitlelere paketlenmiş enformasyonu sunarak amaçlarını ilettiklerini belirtmektedir. Amaç, herhangi bir ürünün tanıtımı, belli tutumu, görüş, davranış, alışkanlık, zevk ve tüketim biçiminin teşviki, ekonomik sömürünün ekonomik kalkınma olarak satılması, belli güçlerin siyasal egemenliğinin demokrasi olarak yutturulması, izleyici sayısı ile reklam gelirin arttırılması olabilir. Kitle iletişimini egemen güçlerin tek yönlü olarak, belirli bir siyasal ve ekonomik sistemin pazarlaması ve satışı olarak tanımlayan Erdoğan, bu nedenle kitle iletişiminin gerçekte anti-demokratik ve otoriteryan bir iletişim biçimi olduğunu vurgulamaktadır. Erdoğan'a göre kitle iletişimi egemenlik (ve mücadele)

⁸ Küresel Dünyada Basından Medyaya Dönüşüm başlığı altında detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

iletişimidir (Erdoğan, 2018). Erdoğan, küresel sömürü yapan kapitalist sınıfların ve onlarla işbirliğinde olan yerel egemen yapıların çıkarlarına hizmet eden medya için diktatörlüğün medyası kavramını kullanmaktadır (agy).

Kitle iletişimi terimi ilk kez Lasswell tarafından 1940 yılı başında siyasal güç ve propaganda üzerine yapılan araştırmalarda kullanılmıştır. Bu terimin amacı toplumun örgütlenmesini yöneten modern koşulları belirtmek ve politik karar alma süreçlerinde, bürokrasilerle onların iletişim teknolojilerinin rolünü vurgulamaktır. Böylece toplumsal fenomenlerin çözümlenmesinde iletişimin öneminin de tanınmasını sağlamıştır (Mutlu, 1995: 211).

Erdoğan'ın ifadesiyle kitle iletişimi, medyayı kullanarak kitle ile iletişimi ima eder, fakat bu kesinlikle kitlelerin kitlelerle iletişimi olarak anlaşılmamalıdır. Kitle iletişimi, ne olduğu belli olmayan yığın iletişimini anlatır. Kitle iletişiminde "kitle" kavramı izleyicilerin sosyal, siyasal ve ekonomik bakımlardan belirsiz, ayırdedilemeyen kişiler kümesi olduğunu ima eder (www.irfanerdogan.com).

Mutlu'ya göre kitle iletişiminin özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- 1) Kitle iletişiminin izler kitlesi görece geniştir; 2) İzler kitle çeşitli toplumsal kümelerden gelen ve değişik ve çeşitli niteliklere sahip insanlardan oluşan ayrı türden bir topluluktur; 3) İzler kitle kimliksiz bir topluluktur; yani izler kitle üyesi ve iletişimci genellikle birbirlerini kişisel olarak tanımazlar; 4) Kitle iletişimi kamusaldır; yani içeriği herkese açıktır; 5) Kitle iletişim araçları kaynaktan uzakta bulunan, birbirlerinden ayrı olarak konumlanmış çok sayıda insanla aynı anda ilişki kurabilir; 6) Kitle iletişimi karmaşık biçimsel kurumları gerektirir; 7) İletişimciyle izler kitle arasındaki ilişki izler kitlenin kişisel tanışıklığı olmayan, profesyonel iletişimci rolündeki kişiler aracılığıyla kurulur; 8) İletişim geri döndürülmezcesine tek yönlüdür ve izler kitlenin anında yanıt verme olasılığını fiilen dışlamaktadır, böylelikle iletişim sisteminde göndericiyle alıcı arasında keskin bir kutuplaşma söz konusudur; 9) Kitle iletişim araçlarının ürünleri hem fiziksel anlamda hem de bireye maliyetinin oldukça az olması nedeniyle parasal anlamda halkın çoğunluğu için kolayca elde edilebilirdir (1995: 211).

Bu yeni iletişim sürecinin araçları kitaplar, dergiler, gazeteler, radyo, televizyon ve internettir. Bu araçlar ulaştığı hedef kitle üzerinden tanımlanarak kitle iletişim

araçları olarak isimlendirilmiştir. Erdoğan kitle iletişiminde kullanılan araçların (medya) genellikle radyo, TV ve basın olduğunu sinema ve plak endüstrisinin de bu tanım içine sokulduğunu, fakat ikinci planda bırakıldığını belirtmektedir. Gerçek anlamıyla kitlelerin birbiri arasında ikili iletişim için kullandıkları telefon ise bu medya içine sokulmamaktadır (www.irfanerdogan.com).

Mc Quail kitle iletişim araçlarının işlevlerini beş temel kategoride sıralamaktadır:

- 1. Enformasyon İşlevi: Dünyadaki ve toplumdaki olaylar ve durumlar hakkında enformasyon sağlamak, yenileşmeyi ve gelişmeyi kolaylaştırmak.*
- 2. Karşılıklı Bağ Kurma İşlevi: Bilgi ve olaylar hakkında açıklama ve yorumlarda bulunma, kurallar ve egemen görüşler için destek sağlama, toplumsallaştırma, oybirliği sağlama, toplum için öncelikleri saptamak.*
- 3. Devamlılık Sağlama İşlevi: Kültürü ifade etme, alt kültürü ve yeni kültürlerin gelişmelerini sağlama ve ortak değerleri muhafaza etme.*
- 4. Eğlendirme İşlevi: İyi ve hoş vakit geçirme, günlük baskılardan uzak dinlenme olanakları sağlama.*
- 5. Harekete Geçirme Görevi: Siyasi olaylar, savaş, ekonomik kalkınma vb. toplumsal amaçlar için kampanyalar oluşturma (akt. Erdoğan 2005:311).*

Kitle iletişiminde içerik bireylere özgü değildir, bu anlamda kamusal nitelik taşımaktadır. Ayrıca kitle iletişiminde temel amaç mesajların hızlıca izleyiciye iletilmesidir. Mesajlar anlıktır, içerik çabucak tüketilir ve bir sonraki güne değerini yitirir. Bu hız ve geçicilik de kitle iletişimi diğer iletişim türlerinden ayıran özelliklerdir (Bıçakçı, 2012: 283-284).

3.2. Medyada Temsil

Medya, hedef kitle olarak tanımlanan farklı sosyo kültürel yapıdaki insanlara içerik transferi yapmaktadır. İçerik kimi zaman bir görüntü, kimi zaman bir fotoğraf, yazılı metin ya da sestir.

Bilgilendirme, eğitime, eğlendirme, kamuoyu adına eleştirme ve denetleme işlevleri ile tanımlanan medya günümüzün dijital dünyasında önemli bir yere sahiptir. Bugün dördüncü güç olarak ifade edilen medya, gündem belirleme ve kamuoyu oluşturma işlevi ile ön plana çıkmaktadır. Bu noktada medyanın sahip olduğu özelliklerin dışında aktardığı içerik önem kazanmakta ve tartışılmaktadır. Medyanın aktarım süreci “temsil” kavramı ile ifade edilmektedir.

Türk Dil Kurumu, temsili “Birinin veya bir topluluğun adına davranma” şeklinde tanımlamaktadır. Temsil kavramı, iletişim disiplini açısından yalnızca birinin (ya da bir topluluğun) adına davranmaktan fazlasını ifade etmektedir. Mutlu tarafından hazırlanan İletişim Sözlüğünde temsil, “göstergelerin, anlamlarının yerine geçirilmesi süreci” olarak açıklanmıştır (Mutlu, 1995; 328). Temsil, eleştirel medya çalışmaları çerçevesinde söylemin ve dolayısıyla anlamın yeniden inşa edilmesine vurgu yapmak üzere kullanılmaktadır. Hall, anlamın inşa sürecine vurgu yapacak şekilde temsili “göstermek, imgelemek, tasvir etmek, başka bir şeyin tasvirini sunmak” olarak açıklamaktadır (Akt. Polat, 2018: 48). Medya için temsil (presentation) kavramını dünyanın “yeniden sunumu” (re-presentation) olarak tanımlamak her türlü medya metninde Hall’un üzerinde durduğu inşa sürecini vurgulamak adına önemlidir (Öztürk, 2018: 83).

Bu yönüyle medya iletisi önem taşımaktadır. Medya içeriği, iletisi, üretilenler mesaj olarak isimlendirilir. Mesaj kimi zaman söylenen bir söz, kimi zaman yazılan bir makale, kim zaman bir program kimi zaman ise haberlerdir. Erdoğan mesajı amacın paketlenmiş hali olarak tanımlamaktadır. Dil bilimciler ya da içerik üzerinde çözümleme yapanlar ise kitle iletişim araçlarının içeriğini “metin” olarak tanımlamaktadır (www.irfanerdogan.com). Bu metinler medyanın kitleler üzerindeki etkilerine yönelik olarak incelenmekte; söyledikleri, söylemedikleri, alt metinleri ile birlikte değerlendirilmektedir.

Medya, anlam üretimindeki temel kaynaklardan biridir. Temsil kavramı, medyanın dünya hakkında anlamlar üretmesi temeline dayanır. “Medya kişiler, kurumlar, olaylar veya olgulara ilişkin temsil üretir. Bu temsiller ise gerçekliği dışlamaz ancak bir düz ayna saydamlığı ve nötrlüğüde de anlatmaz” (UNICEF, 2007). Medya, dünyayı temsil eder ve böylece izleyicilerin dünyayı anlamlı hale getirmesine yardımcı olur (O’Sullivan’dan akt. Öztürk, 2018: 83).

Anık, insanların günlük yaşamlarında çevreden gelen mesajları zihinsel sistemlerinde var olan kodlara uygunluğuna göre anlamlandırmaya çalıştıklarını belirtmektedir. Birey için gelen iletiye dair uygun bir kod mevcut değilse zihinsel sistemindeki en yakın kodu kullanır. Bireyin uygun kodları zihinde üretmesi ve bu kodları içselleştirmesi anlamlandırma süreci için çok önemlidir (Anık’tan akt. Polat, 2018: 49). Dolayısı ile temsil sürecinde sunulan içerik yerini meşrulaştırarak toplumda içselleştirilir (agy: 49).

Modern dünyada temsil konusunda en önemli araç medyadır. Medya her gün sayısız mesaj sunarak bireylerin kendi deneyimleri dışında kalan dünyayı kavramalarına aracılık etmektedir. Ancak medya bu süreçte temsil ettiği içeriğin gerçekliğine dair herhangi bir sorumluluk almaz. Mansfield'ın ifadesi ile medya, doğruluğuna/gerçekliğine dair sorumluluk kabul etmeden sıklıkla bilgi taşır (1979: 324).

Medya aracılığı ile insanlara sunulan, farklı ideolojik çerçevelerle düzenlenen metinlerdir. Çerçeveler insanların bilgiyi “bulmalarına, anlamalarına, tanımlamalarına ve etiketlemelerine” yardımcı olur (Goffman, 1986: 10). Medya, temsil edilen kişi, kurum, olgu ya da nesnenin toplumsal yaşamdaki yerine dair çerçeveler sunar, bu çerçevelere meşruiyet kazandırır. Böylece birbirine eklenen temsiller bir ideolojiyi yansıtır ve bu ideoloji sürekli yeniden üretilir. Burton, medyanın temel gücünün bu noktada yattığını belirtmektedir “medya, insanların dünya görüşünü belirleme gücünü elde etmektedir” (1995: 14-70-72).

Kahneman ve Tversky, insanların olgu ya da olaylara tepkilerinin kendilerine sunulan farklı çerçevelere bağlı olarak farklılaşabileceğini ifade etmektedir (1984). Bu bilgi bizim için önemli bir noktaya işaret etmektedir: Medya sunduğu çerçeveler ile bireylerin tepkilerini şekillendirme gücüne sahiptir. Medya çerçeveler çizerek bir konunun bazı parçalarının daha önemli olduğu hissini uyandırabilir, bazı düşüncelere dikkat çekerek diğerlerinin daha görünmez hale getirebilir (Pan ve Kosicki, 1993: 59).

Gönenç'e göre kitle iletişim araçları bizi dünyadan haberdar etmektedir ancak bu dünya bizim yaşadığımız bir dünya değil, haberdar olduğumuz dünyadır (2012: 136). Gönenç, bu ifade ile medya içeriğinin kurgulanarak izler kitleye aktırıldığına vurgu yapmaktadır. Medyanın bu aktarım süreci “temsil” kavramı ile ifade edilmektedir.

Temsil kavramı, medyanın dünyayı yeniden anlamlandırmasına dayanır. Bu anlamlandırma süreci izler kitlenin de kendisine sunulan içerik üzerinden dünyayı tanımasına ya da çerçeveler çizmesine yardımcı olduğu için medya/izler kitle çalışmaları için önem arz etmektedir. Kitle iletişiminin kitleler üzerindeki etkilerine yönelik ilk çalışmalarda araştırmacılar, iletişim araçlarının mutlak gücü olduğunu belirtmiştir. Bu ilk araştırmalarda, büyük savaşların da etkisiyle propaganda kavramı üzerinden kitle iletişim araçlarının izleyiciler üzerinde etkileri çok güçlü kabul

edilmiştir. Sonraki yıllarda gerçekleştirilen araştırmalarda izleyici ön plana çıkmıştır. Kitle iletişim araçlarının izler kitle üzerindeki etkilerinin ilk araştırmalarda sanıldığı kadar güçlü olmadığı belirtilmiş ve minimal etki terimiyle açıklanmıştır süreç. Ancak 1960'lı yıllarda ortaya çıkan televizyon ile kitle iletişim araçlarının etkisi ile ilgili olarak başlangıçtaki teze dönülmüş ve etkinin güçlü olduğu ancak anlık değil uzun erimli olduğu üzerinde durulmaya başlanmıştır (Bıçakçı, 2012: 289; Ayhan ve Çavuş, 2014).

Medya ve izleyici arasındaki ilişki, iletişim araştırmalarında ağırlıklı olarak medyanın izleyici üzerindeki etkisi üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Eleştirel medya araştırmalarında bu süreç, izleyicilerden ziyade medya içeriği üzerine yapılan çalışmalar ile çözümlenmeye çalışılmaktadır. Temsil sürecini çizgisel boyutta ve basitleştirerek tanımlamak mümkün değildir. Süreci etkileyen pek çok unsur bulunmaktadır. Ancak eleştirel medya çalışmalarında temsil sürecini etkileyen en önemli unsurun egemen ideolojik yapı olduğu vurgulanır.

Eleştirel görüşe göre medya, egemen düzenin bilinç yönetimini ve ideolojik propagandasını yapar (Erdoğan, 2005: 313). Eleştirel kuram, medya temsillerinin her birinin arka planında toplumsal ve siyasal bir boyut bulunduğuna dikkat çekmektedir. Egemen ideolojinin meşrulaş(tır)ma ve sürekli yeniden üretme sürecinde medya kitlelerin ikna edilmesini sağlar.

Bu bağlamda eleştirel medya çalışmaları için medya metinleri üzerine yapılan çalışmalar önem arz etmektedir. Çünkü bu çalışmalar, medyanın ideolojiyi aktarma yani temsil etme sürecine açıklık getirecektir.

Medya içeriği üzerinde yapılan çalışmalar büyük oranda haberler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunun temel sebeplerinden birisi haberlerin izleyiciler tarafından “gerçek” olarak algılanmasından kaynaklanmaktadır. Oysa medyanın temsil türlerinden biri olarak haber de kurgu metinlerden oluşmaktadır. Erdoğan'ın deyimiyle medya profesyonelleri “haber” denen şeyleri “olan şeyler” arasından seçerler ve anlatırlar. Bu nedenle haber “olmaz”, “yapılır, kurulur, inşa edilir ve yayılır”. İşlenmiş bir ürün olan haber yapılırken “işlevsel olmayan gerçekler ve karşıt düşünceler saptırılır, bir kenara itilerek yok sayılır, anormalleştirilir veya önemsizleştirilir. Bu yollarla haberin ve yorumun ilkeleri belirlenir; neyin haber olabileceği ve neyin olamayacağı saptanır; haber olacakların içeriklerinin nasıl

doldurulacağı belirlenir. Bu tür haber üretim biçimi normalleştirildiği için, haberleri yapanlar haberleri ‘nesnel bir şekilde’ profesyonel haber ölçütlerine göre seçip verdiklerine inanırlar. Bu kişileri biçimlendiren mekanizmalar öyle güçlü ve sistemin içinde öyle esaslı bir yere sahiptir ki, haber üretiminde başka yolları hayal bile edemezler. Etseler bile, onları gayrimeşru ve anormal olarak görürler” (erdoganirfan.blogspot.com).

Peki bu tanımlama, ön plana çıkarma, tekrarlarla meşrulaştırma ya da görmezden gelme süreci tesadüfi olarak mı işlemektedir? Arka planında neler vardır? Temsil sürecini çizgisel boyutta ve basitleştirerek tanımlamak mümkün değildir. Süreci etkileyen en önemli unsur egemen ideolojik yapıdır.

3.3. Dil, İdeoloji ve Söylem

Eleştirel medya çalışmalarında iktidarı elinde bulunduranların ideolojilerini yaygınlaştırmak amacıyla dili ve dilsel pratikleri (söylemi) kullandıkları vurgulanmakta ve bunun üzerine araştırmalar yapılmaktadır. Eleştirel görüşe göre medya, egemen düzenin bilinç yönetimini ve ideolojik propagandasını yapar (Erdoğan, 2005: 313). Eleştirel kuram, medya temsillerinin her birinin arka planında toplumsal ve siyasal bir boyut bulunduğuna dikkat çekmektedir.

İdeolojiyi temel tartışma başlıklarından biri olarak ele alan Marksist düşünceye göre ideoloji, tümüyle üretim ilişkilerine bağlı bir değerlendirme biçimi olarak kapitalist düzeni ve siyasal iktidarı meşrulaştırmaya çalışır ve bireyi sisteme entegre etmeye yardımcı olur (Kazancı, 2006: 70). İdeolojinin bu meşrulaş(tır)ma sürecinde dil önemli bir araçtır. Toplumsal yapı içinde ideolojiyi yeniden üretme süreci dil aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Birey içinde doğduğu yapının sunduğu değerleri ve bu değerlere dair kodlamayı dil aracılığı ile benimser. Böylece egemen söylemin yarattığı temsillerin aktarımı gerçekleştirilir. Dil ve ideolojik sistem birbirleriyle etkileşim içinde döngüsel bir yapıda birbirini yeniden üretmektedir (Karaduman, 2017: 32). Büyükkantarcıoğlu, bu aktarım ve yeniden üretim sürecinin egemen güç tarafından oluşturulan ve sürdürülen ideolojinin telkin ettiği her türlü ayrımı rasyonelleştirdiğini ifade etmektedir (2012: 178).

20. Yüzyıl’ın önemli Post-Marksist düşünürlerinden Althusser’e göre ideoloji, devletin baskıcı aygıtlarının yaptırım mekanizmasını işleten bir aygıttır. Siyasal ve ekonomik iktidarın bu ideolojik ikna süreci için Devletin İdeolojik Aygıtları (DİA)

dediği sistemlere ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir: Dinsel DİA, eğitimsel DİA, aile DİA'sı, hukuki DİA, siyasal DİA, sendikal DİA, haberleşme DİA'sı (basın, radyo ve televizyonlar), kültürel DİA (edebiyat, güzel sanatlar, spor vb.). Althusser'e göre bu araçların hedefi kapitalizmin sömürü ilişkilerinin devamını sağlamaktır. Kitle iletişim araçları, haberleşme konusunda devletin ideolojik aygıtlarından biri olarak aynı amaca hizmet etmektedir. Kazancı, Althusser'in ideolojiyi tüm sınıfların katıldığı ve her yana yayılmış pratikler dizgesi olarak yeniden tanımladığını belirtmektedir. Böylece tüm sınıflar tarafından içselleştirilen bu pratikler başat sınıfın çıkarlarına daha etkili biçimde hizmet etmeye başlamıştır. Kazancı, başat ideolojinin işleyişini şu şekilde açıklamaktadır: “İdeoloji hiçbir zaman ben bir ideolojiyim demez ama egemen ideoloji isimlendirme, çağırma gibi yöntemleri kullanarak; okul, kilise, yığın iletişim araçları gibi araçların gücünden yararlanarak bireyin üzerine çökmektedir. Ancak bu durumdan birey rahatsız değildir. Hatta memnundur. Çünkü bireyin kendini çevreleyen, içinde yaşadığı ve varlığını sürdürdüğü ideolojik ortamı, başka ideolojik ortamlarla karşılaştırma olanağı yoktur. Zaten toplumun önemli bir çoğunluğuna göre de başka ideolojik ortam yoktur” (Kazancı, 2006: 79).

Kapitalist ideolojinin egemen hale gelmesinde medyanın önemli işlevi olduğu belirten Marcuse, Adorno ve Horkheimer, tek tipleştirici ve seri üretime geçmiş kitle üretiminin müşteri olarak gördüğü toplumun eleştirel reflekslerini yok ettiğini belirtmektedirler (akt. Öztürk, 2018: 80). Shoemaker ve Reese'e göre medya hakim ideolojik yapı doğrultusunda dilsel ve göstergesel kodlar geliştirerek normal ve marjinal olarak tanımlama kalıpları belirler ve bu kalıpları sürekli sunarak toplumsal kuralları yeniden onaylar ve sınırları yeniden çizerek tanımlar (2002). Medyanın sunduğu temsiller insanların ne üzerine düşüneceğini, hangi çerçeveler içinde ve nasıl düşüneceğini belirlemektedir (Terkan, 2007: 563). Böylece birey sorgulamaya gerek kalmadan kendine sunulan çerçeveler içinde düşünmeye ve yaşamaya devam etmektedir.

Medya toplum ve birey açısından iletişim içinde olma, haberdar olma, bilgilenme gibi önemli işlevleri yerine getirmektedir. Ancak “kitle iletişim araçları istenirse çok etkin bir propaganda aracı ve çok güçlü bir beyin yıkama silahı olarak da kullanılabilir” (Kara, 2016: 158). Bu durumun en bilindik ve en güçlü örneği Nazi Almanyası döneminde Halkı Aydınlatma ve Propaganda Bakanı Joseph Goebbels'in çalışmalarıdır. Goebbels'in günlüklerinde yer alan şu sözler Nazi

döneminde medya içeriğinin nasıl oluşturulduğunun kanıtıdır: “Gerçek olaylar ve durumlar hakkında açık seçik bir malumata sahip olsalardı, bu haberleri okuyarak gitgide gevşeyip çökebilirdi insanlar. Alman halkının bütün bunları öğrenmemesi ne iyi! Sahip olacağı kanaat hazır halde önüne konuyor” (Bora’dan akt. Çoban, 2014).

Medyanın temsil süreci egemen ideolojinin kendini yeniden var etme sürecinin bir parçasıdır. Sinema filmleri, romanlar, diziler, haberler, reklamlar vb. egemen söylemin tekrarlanarak bireylere sunulduğu söylem türleridir. Bu bağlamda eleştirel yaklaşım kapsamında gerçekleştirilen çalışmalarda “ideolojinin gündelik hayatta ve dilsel pratikler yoluyla çözümlenmesine olanak tanıyan söylem kavramı” ön plana çıkmış (Karaduman, 2017: 35) ve ideoloji ile söylem arasındaki ilişkiyi dil üzerinden inceleyen söylem çözümlemesi çalışmaları ağırlık kazanmıştır. Söylem çözümlemesine dayanan bu çalışmalar özellikle “gerçeklik” vurgusu her fırsatta dile getirilen haber metinleri üzerinde yapılmaktadır. Çünkü haber söylemi, güç ve iktidar odaklarının dayatmak istediği egemen ideolojiden bağımsız değildir (İnal, 1996: 97).

Bilgili, medya içeriğinin belirlenme sürecinde “devlet aygıtının örgütlenme biçimi, uygulanan ekonominin niteliği, üretim girdilerinin ekonomik değeri, üretilen ürünün değişim değeri ve tüketim pazarının davranışları” gibi ana kaynakların etkilerinin olduğunu ifade ederken, bunların görünmez nitelikte kontrol noktaları oluşturduğunu belirtmektedir. Bilgili, bulanıklaşan ve çeşitlilik gösteren bu durumu “görünmez el” metaforu ile açıklamaktadır (Bilgili, 2005: 105-106). Medya çıktılarını çözümlemek, ideoloji ve bunu çerçeveleyen söylem hakkında fikir verecektir ancak sürecin işlenmesini sağlayan “görünmez el”i görünür kılmayacaktır.

Işık, siyasal sistem tarafından çizilen hukuki çerçevenin medyanın genel işleyiş ve faaliyet biçimlerini belirlediğini belirtmektedir. Ayrıca medya mülkiyet biçimleri de yine hukuki çerçeve ile kontrol altında tutulmaktadır. Kapitalist sistem içindeki büyük firmalar da reklam baskısı aracılığı ile medyayı kontrol altında tutmaktadır (2005: 115-117). Medya içeriği ise bu kontrol süzgeçlerinden geçebilenleri yansıtmaktadır. Bugün medya sektörünün reklamlar aracılığı ile ayakta kalabildiği düşünüldüğünde editörlerin, yapımcıların, muhabirlerin üzerindeki piyasa baskısı daha net bir biçimde görülmektedir.

Şen ve Avşar’ın Türkiye’de neoliberal politikaların haber medyasına yansımaları üzerine gerçekleştirdikleri çalışmanın sonuçları, medya endüstrisine dair durumu

ortaya koymaktadır:

Günümüzde medya endüstrisinin temel sorunu, ekonomik bağımlılığın gazetecilerin özerkliğine olan olumsuz etkileridir. Neoliberalizm sürecindeki egemen medya düzeni, editoryal bağımsızlığı olanaksız hale getirmekte, gazetecilerin örgütsüz çalışma ilişkileri içinde istihdam edilmesi ve iş güvencelerinin olmaması haberlerde eleştirel bakışı ortadan kaldırmakta ve gazetecilerin bağlı buldukları medya grubunun çıkarlarına göre hareket etmelerine neden olmaktadır. Haber içeriklerinde belirli konuların öne çıkartılması, kamu yararını ilgilendiren ve demokrasinin temelini oluşturan ekonomik ve sosyal güvenlik haklarına ilişkin sorunların haber çerçevesinin dışında tutulması demokratik bir toplumda medyanın kamusal sorumluluk bilincinden kopması anlamına gelmektedir. Sermaye sınıfı ve siyasi iktidar arasındaki güçlü ittifak; haber medyasında tek yönlü ve türdeş bir içeriğin oluşturulması, egemen ideolojinin medya aracılığıyla meşrulaştırılması ve yeniden üretilmesi sonucunu doğurmaktadır (2012).

Medyanın sahiplik yapısının medya metinleri üzerindeki etkisinin bir diğer boyutu ise küreselleşme sonrasında uluslararası bir yapı kazanan ve tekelleşen medya kuruluşlarının faaliyet yürüttükleri ülkelerde kendi uluslararası yapılanmalarının bağımlılık ilişkilerini de gündeme dahil etmeleridir.

Medya içeriğinin oluşturulmasında etkili bir diğer unsur ise ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre yönetimler üzerinde baskı oluşturan uluslararası konjonktürdür. Kongar, medya çözümlerinin uluslararası konjonktürden bağımsız olamayacağını söylerken tam da bu noktaya vurgu yapmaktadır (www.kongar.org). Uluslararası arenada güçlü olan yapıların (kimi zaman bir devlet, kimi zaman uluslararası bir örgüt) ülkelere yönelik yaptırımları medya metinlerinin arka planını oluşturabilmektedir.

Arka planında böylesi çeşitli görünmez ellerin bulunduğu medyada haberler kamuoyuna ne anlatıyor?

3.4. Haber Gerçeğin Kendisi midir?

Medyanın temsil biçimlerinden biri olan haber, bireyler tarafından günlük hayatın ya da gerçeğin kendisi olarak tanımlanmaktadır. Bu algı bireylerin medya karşısında yanlış okuma yapmasına neden olmaktadır. Postman ve Powers haber ve gerçeklik

konusunda şunları ifade etmektedir: “İnsanlara ‘Haber nedir?’ diye sorulduğunda, alınan en yaygın yanıt haberin ‘o gün ne olduğu’ dur. Bu aslında aptalca bir yanıtır çünkü bu yanıtı verenler bile bütün gün boyunca kahvaltıda ne olduğunu da kapsayan ve hiçbir biçimde haber olarak sınıflandırılmayacak sayısız şeyin olduğunu söyleyebilirler” (1996: 19-20).

Postman ve Power haberin tanımı için “Günlük olayların içinden nasıl seçim yapılarak haber haline getiriliyor?” sorgusundan yola çıkmaktadır. Olaylar neye ya da kime göre önemli ve ilginç bulunarak haber haline getirilmektedir? Haberde yer alması gereken kişiler kimlerdir? Gazeteciler/editörler neye göre karar verirler? Haber sağlayıcıların kültürel arka planları, politik inançları ya da ekonomik durumları haber olacak olayın seçimini ya da sunumunu etkiler mi? Yazarlar, bu soruların ardından haber nedir sorusunun basit bir yanıtının olmadığını vurgulamaktadır (age: 28).

Van Dijk, meydana gelen olayların birçoğu hakkında bilgi edinmenin ve fikir sahibi olabilmenin büyük ölçüde medyanın haber söylemine dayandığını ifade etmektedir (1999: 370). Bu ifade, haber söyleminin gücünü ortaya koymaktadır. Hedef kitleye hangi olayların haber haline getirilerek iletileceğini belirleyen medya, önemli bir temsil aracıdır.

“Gerçeğin kendisi” olarak kabul edilen haber metinleri de aslında günlük hayatın içinden seçilen, şekillendirilen, dolayısı ile yeniden inşa edilen temsillerdir, kurgulanmış metinlerdir. Bu kurgu metinler, haber değerleri etrafında şekillenmektedir. Tokgöz haber değerlerinin haberin içinde yer alan temel öğeler olduğunu belirtirken haberciliğin dayandığı temel ilkeleri gösterdiğini belirtmektedir. Tokgöz geleneksel haber değerlerini “zamanlılık, yakınlık, önemlilik, sonuç ve insanın ilgisini çekme” şeklinde sıralamaktadır (Tokgöz, 2000: 175-182). Eğer muhabirin ya da editörün önüne gelen olay bu değerlerden birini içeriyorsa haber olmaya değer görülür. Örneğin Erzurum’da yağın kar haber medyası için önem taşımaz ancak İstanbul’da yağın kar “yakınlık”, “sonuç” ve “insanın ilgisini çekme” haber değerleri bağlamında önemlidir. Çünkü İstanbul’da yağın kar daha çok insanın ilgisini çekecektir, mekan olarak ülkenin merkezi konumundaki ildir ve ulaşımın aksaması tüm ülkeyi etkileyebilecek sonuçlar doğurabilecektir. Bu temel değerlerin yanısıra medya kuruluşunun tercihinine göre başka haber değerleri de olayların haberleştirilmesinde etkilidir: Dramatize etme, sansasyonel olanı tercih etme, görsel

dile uygun olma vb.

Utma, haber metinleri sayesinde toplumsal, ekonomik ve kültürel gerçekliklerin yanısıra bir medya gerçekliğinin de inşa edildiğini ve çoğu zaman dünyasal gerçeğin medyatik gerçeğe dönüştürüldüğünü ifade etmektedir (2018: 2911). Gazeteci Hıfzı Topuz, medya metinlerinin yeniden inşasını şu sözlerle açıklamaktadır:

Her gün mesaj, ya da haber, bilgi ve program bombardımanı altındayız. Bu mesajlar nereden geliyor? Gazetelerden, dergilerden, TV programlarından, Radyo- TV'lerden, ajans bültenlerinden ve internetten. Bunların yansız ve objektif olduğunu kim söyleyebilir? Mesajlar birçok kişinin seçiminden ya da denetiminden geçiyor. Bazı olayları hiç medyaya yansıtıyor, görmezden geliyorlar (Buna "omision" diyoruz). Bazıları abartılarak ön olana çıkartılıyor (exagération), bazıları saptırılıyor (Buna "distosion" deniyor). Bazıları göze görünmeyecek, ya da hiç dikkati çekmeyecek bir biçimde küçültülüyor. Her bir gazete ya da TV kanalı haberi kendine göre küçültüyor, büyütüyor, ya da yok ediyor. Magazine ağırlık veren gazeteler ve TV kanalları birçok önemli olayı yok sayarak dikkatleri başka yere çekiyor ve toplumun gündemini kendi doğrultularında oluşturmaya yöneliyorlar (2006:1).

Özerkan'ın ifadesi ile "haber herhangi bir görüşü savunmuyor gibi olsa da, gazeteci, yazdığı metinde her şeyden önce 'inandırmak' ister ve 'gerçeği ilettiğini' duyumsatmayı amaçlar. Bu da, kendi içinde bir ikna girişimidir" (2002: 69). Bu ikna girişiminin sonucu olarak uzman görüşlerine başvurulur, otorite kabul edilen isimlerin (polis, muhtar, vb.) açıklamalarına yer verilir, sayısal ifadeler ve grafikler kullanılır, haber metni görsel malzeme ile desteklenir. Türk, özgün gerçekliğin medya tarafından kurgulanması ve yeniden şekillendirilmesini şu ifadelerle örnekler: "Fotoğraf ya da görüntünün çekilme biçiminden, bireyin olayın olduğu yerdeki bulunuş durumuna kadar her şey özgün gerçekliği etkilemekte, bunun sonucunda da objektifliği ortadan kalkmaktadır (Türk, 2014: 26).

Objektiflik, tarafsızlık gazetecilerin etik kodları arasında yer almaktadır. Ancak İnal, medyada yer alması için seçilen her bir sözün ve her bir cümlenin belli seçimler gerektirdiğini belirtmektedir. Aynı olguyu anlatmak için farklı sözcükler seçilebilir. Gerçekleştirilen seçimler ideolojik tercihleri yansıtmaktadır. Bu bağlamda mutlak bir

nesnellik ve tarafsızlık olanaksızdır. İnal'a göre "Haber, dili kullandığı ve dil de tarafsız olamayacağı için tarafsız olamaz". İnal, ayrıca farklı iletişim araçlarının farklı kodlama sistemleri olduğunu belirtmektedir. Örneğin her bir gazetenin kendine özgü bir sayfa düzeni, fotoğraf kullanım biçimi ya da başlık kullanım biçimi bulunmaktadır. Bu kullanım biçimleri de haber içeriğinin yansıtılmasında farklılık yaratır (İnal, 1995: 111-135). Böylece hem kullandığı dil açısından hem de gazetenin kendi kodlama sistemi açısından habere konu olan olay üzerindeki vurgu ya da anlam farklılaşabilmektedir. Onursoy, görsel tasarımın haberin gösterilmesi ya da gizlenmesinde önemli bir araç olduğunu belirtmektedir. Sayfalarda fotoğraf, başlık, boyut ve renk gibi temel görsel elemanlar okuru çekmek için kullanılmaktadır. Bu unsurlar kullanılarak okura haberi okumasında "rehberlik edecek bir yol" oluşturulmakta ve oluşturulan "görsel hiyerarşi" ile okura bir okuma düzeni sunulmaktadır. Böylece önemli sayılacak bir haber okunurluğu azaltılarak dikkatler daha az önemli olan bir başka habere çekilebilmekte ve böylece bir taraf olma durumu gözlenmektedir (2005: 142-144).

Eleştirel yaklaşım çerçevesinde haberler üzerinde değerlendirme yapan Schudson, Tuchman, Hall, Hackett, Van Dijk ve Fowler, gücün iktidar yapısını pekiştirme yönünde işlediği üzerinde durmaktadırlar (İnal, 1999: 68). Medyanın çoğulculuk ve daha fazla demokrasi getirdiğini savunanların karşısında Hardt da eleştirel bir yaklaşıma sahiptir. Kitleler için Mitler başlıklı kitabında kitle iletişiminin medya izleyicileri için gerçekliği tanımlayarak demokrasiyi engellediği ve böylece özyönetim için gerekli olan bilgiden kitleleri mahrum bıraktığını belirtmektedir. Hardt'a göre kitle iletişimi, baskın sınıfların çıkarına kasıtlı olarak hizmet etmek amacıyla baskın anlatıları anlatmakta ve izleyicileri pasif ve atomize tüketicilere dönüştürmektedir (akt. Hampton, 2005: 240).

Haberlerde toplumun her kesimi temsil edilir. Ancak önemli olan hangi durumlarda ve hangi bağlamlarda temsil edildiğidir: Ekonomik, siyasal ve kültürel seçkinler olumlu yanlarıyla gündeme taşınırken, toplumun daha kırılgan kesimleri olan dezavantajlı gruplara yönelik haberlerde olumsuz içerik ön plana çıkarılmaktadır. Dursun'un ifadesi ile haberler, bu ideolojik arka planları ile egemen söylemin yeniden üretildiği söylem biçimlerine dönüşmektedir (Akt. Demircioğlu ve Atik, 2016: 129). Bu söylem üretiminin temelinde haber kaynağı olarak "sembolik seçkin" olarak tanımlanan gazeteciler, yazarlar, sanatçılar ve akademisyenler yer almakta ve

gündemi oluşturmaktadır. Sıradan insanlar ise ancak mağdur ve fail olduklarında medyada görünür olabilmektedir (Bourdieu, 2000: 192).

Medya herkese eşit noktada durmuyor ve yayınlarında da bu yanlılığı yansıtıyorsa çerçevenin dışında kalanlar kimlerdir?

3.5. Medya ve Öteki

Medyada, egemen ideoloji bağlamında içerik oluşturulurken normal ve marjinal olan tanımlanır ve ilgili çerçeveler oluşturulur. Bu tanımlamada egemen ideolojinin üretim sürecine katkıda bulunan dil çerçevesinde biz ve onlar, biz ve diğerleri, biz ve ötekiler ayrımları ortaya çıkmaktadır. Durna bu ayrımda “öteki” olanların, kendilerini nasıl tanımladıkları üzerinden değil, güçlünün onları nasıl tanımladığı üzerinden kimlik sahibi olduklarını belirtmektedir: “..öteki kendisini nasıl tarif ederse etsin son noktayı egemen koyar. Bu son noktanın meşrulaştırılması ve hegemonik hale gelmesinde ise yaygın medyanın son derece hayati bir yeri vardır” (Durna, 2014: 152).

Medya içeriği, kişiler, gruplar, olaylar ve olgular ile ilgili tanımlamalar ve çerçevelemeler yapar. Gölcü ve Dağlı, ötekinin oluşum ve temsil sürecinde medyanın ayrıştırıcı tanımlamalar, etiketlemeler ve konumlandırmalar ile süreci pekiştirdiğini ve kamuoyunun da bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde bu ayrıştırıcı söylemi kabul ederek davranış ve düşünce kalıpları geliştirdiğini belirtmektedir (2017: 17). Böylece “öteki” için oluşturulan bu olumsuz temsiller kamuoyunda karşılık bularak sürekli yeniden üretilmektedir.

Medya, egemen ideoloji doğrultusunda toplumsal haritayı çıkarırken içerde ve dışarda kalanları (medyanın idealize ettiği biçimde) belirler ve dışarda kalmasını gerekli gördüğü kesimleri “öteki” olarak ayırt eder. Şeker ve Şimşek, ötekileştirmenin, toplum içinde farklı ve marjinal olarak tanımlanan kesimleri dışlamayı ve pasifize etmeyi amaçladığını belirtmektedir (akt. Gölcü ve Dağlı, 2017: 16). Peki kimdir öteki olarak tanımlananlar? Kimler toplum için tehdit oluşturabilecek diğerleridir? Kadınlar, yoksullar, başlarına felaket gelmiş sıradan insanlar, suç ve şiddet mağduru çocuklar, sapkın olarak temsil edilen cinsel tercihi farklı olanlar, suçlular, hırsızlar “öteki” olarak temsil edilmektedir (Karaduman’dan akt. Gölcü ve Dağlı, 2017: 18). Günümüzde dezavantajlı olarak tanımlananlardır ötekileştirilenler. Sosyal, siyasal ve ekonomik anlamda toplumla bütünleşme şansı

sınırlı olan bu bireyler/gruplar medyanın çizdiği ve kamuoyunun içselleştirdiği sınırların dışında kalarak mevcut bütünleşme olanaklarını da kaybetmektedir.

Toplum için tehdit olarak sunulan bu kesimler medya içeriğinde olumsuz içerikle birlikte sunularak onlara karşı ön yargı geliştirilmesi sağlanmaktadır. Örneğin yoksullar suç ve şiddet ile özdeşleştirilmekte, korkuyla birlikte anılmaktadır. Yoksullar kişisel yeteneksizlikleri dolayısıyla hem kendi yoksulluklarının sorumlusu hem de toplumsal tehdit olarak görülmekte ve suçlanmaktadır. Gazetelerin 3. Sayfa haberleri yoksulluğun bu olumsuz görüntülerinin ve tehlikeli sınıflar sunumuna dayanan fobik temsillerin en sık yer aldığı yerlerdir (Aykurt, 2010: 51, 65).

Medya temsil sürecinin bir parçası olarak haber söyleminde de benzer bir durum gözlenmektedir. Aslan'a göre haberlerde olayların, olguların ikili karşıtlıklarla biz-onlar, yerli-yabancı, elitist popülist şeklinde sunularak egemen değer yargılarının çerçevesinde ikilikler yaratılmaktadır (Aslan, 2004: 29). Dirini, Türkiye'de ana akım medyanın biz tanımı içine "Türk", "Müslüman", "sünni", "heteroseksüel", "erkek", "muhafazakar" kalıplarının yer aldığını belirtmektedir (akt. Vardal, 2015: 138).

Van Dijk, medyada yayınlanan haberlerde, bağımlı durumdaki toplumsal grupların hangi söylem pratikleri aracılığıyla ve nasıl temsil edildiklerini incelediği çalışmalarında şunları ortaya çıkarmaktadır: Azınlıklar, göçmenler, üçüncü dünya ülkeleri ve insanları genellikle güçlü grupların tersi yönünde ve benzer şekillerde temsil edilmektedir. Başat gruplara karşın, güçsüz toplumsal gruplar ana akım medyada daha az yer bulmakta ve haber kaynakları olarak daha az kullanılmaktadır. Onlar, "biz" in normları, amaçları ya da kültürü ile kıyaslanarak değerlendirilmektedir (Van Dijk, 1999: 368-369).

Egemen ideoloji doğrultusunda "biz" in normları dışında kalarak öteki olan dezavantajlı gruplardan biri kadınlardır. Medyada mevcut durumun yansıtıldığına dair savunmayı kadınların temsili açısından eleştiren Stratford kadınların yaşamlarına dair ulusal çaptaki gelişmelerin medya çıktıklarına yansımadığını, cinsiyetçi önyargılar çerçevesinde kadınların geleneksel roller üzerinden temsil edildiğini belirtmektedir (1998: 167-168). Sonuç olarak, medya 'biz' ve 'ötekiler' formülü ile ulusal topluluklarda kimin içeride kimin de dışarıda olduğunu belirtirken toplumun sınırlarını belirleyen bir 'sosyal harita' oluşumuna da yardımcı olmaktadır (Uluç'tan akt. Gölcü ve Dağlı, 2017: 17).

Ötekileştirmek medya türleri içinde hiç yer vermemek midir? Bu sorunun yanıtı söylem çözümlemelerinin gerekliliği bağlamında önem taşımaktadır. Ötekileştirilen grupları tanımlama ya da sosyal haritanın dışında tutma bağlamında medya içeriği incelendiğinde dezavantajlı gruplara dair temsillerin mevcut olduğu görülmektedir. Peki nicelik olarak medyada yer almak gerçek anlamda temsil edilmek midir? Sunum sıklığı temsilin içeriği hakkında bilgi verebilir mi?

Biz'in dışında kalan (dışında bırakılan) gruplar medyada yer alırlar. Ancak bölümün başından itibaren belirtildiği gibi sayısal olarak medyada varlık göstermek her zaman doğru çerçevede yansıtılmak anlamını taşımamaktadır. Bir örnekle açıklamaya çalışalım: Aykurt tarafından gerçekleştirilen ve medyada yoksulluğun temsili konusunu edinen araştırmada bir aylık dönem içerisinde Türkiye'de yayın yapan 4 gazetenin yoksulluğa ilişkin haberleri incelenmiştir. Sayısal olarak bakıldığında gazetelerde toplam 81 haberin yer aldığı görülmektedir. Ancak söylem çözümlemesinin ortaya çıkardığı sonuçlar bu haberler aracılığı ile yoksulların ve yoksulluk hallerinin egemen söylem bağlamında şekillendiğini göstermektedir: Haberlerde yoksulluk toplumsal bir olgu olmanın dışında bireyselleştirilen örnekler üzerinden yalnızca sonuçlarına yer verilerek sunulmaktadır; yoksulluk hep olumsuz özelliklere sahip doğal bir olgu olarak sunulurken üzerine sorgu yapmayı gerektirmeyecek bir çerçeve içine yerleştirilmektedir; yoksulluğun nedenleri haberlerde yer bulamazken haberlere taşınan olaylara ilişkin arka plana/bağlama ilişkin bilgiler de açıklanmamıştır; haberlerde yoksulluğun beslenme, barınma gibi maddi yönüne vurgu yapılarak mutlak yoksulluk tanımı doğrultusunda çerçvelendiği dikkati çekmektedir; yoksulluğun sosyal imkân ya da haklardan mahrum kalma yönüne değinilmemektedir; yoksulluk olgusu haberlerde fotoğraflarla desteklenerek inandırıcılık artırılmaya çalışılmakta ve olayın dramatik yönü ön plana çıkarılmaktadır; haberlerin aktörlerinin (haberde aktarılan olayı/olayları yaşayan bireyler) kendi ifadeleri yalnızca birkaç haberde yer alırken polis, kurum/kuruluş yetkilileri yoksullar adına/yerine konuşmaktadır. Sonuç olarak 81 haber, "sayısal olarak gazetelerde yer almak" olarak tanımlanabilecekken, söylem çözümlemesi bize yoksulluğa dair haber metinlerinde egemen söyleme dair bir kapanma görüldüğünü, yoksulluğa dair mevcut tanımlar ve değerler pekiştirilirken farklı söylemlerin yer bulamadığını göstermektedir (2010: 163-175). Dolayısı ile sayısal olarak yer alma kabul edilse dahi egemen söylemin tanımları ve değerleri çerçevesinde bir yer

almadır söz konusu olan.

Chomsky ve Herman, medya temsiline ilişkin önemli bir noktayı şu şekilde vurgulamaktadır: Medya sistemi içinde muhalefet ve “öteki”, belli sınırlar içerisinde tutulmaktadır. Böylece onların varlığı aracılığıyla sistemin tek taraflı olmadığı vurgulanmaya çalışılmaktadır. Bununla birlikte, resmi gündemi bozacak güce erişmelerine de izin verilmemektedir (akt. Öztürk, 2018: 84). Medyanın çizdiği çerçeveler içinde tanımlı olan öteki ya da muhalefet, kamuoyunun gündeminden uzak tutularak halkın gözünde meşruiyet ve destek kazanması engellenmektedir.

Yeni iletişim teknolojileri keşfedildikleri her dönemde daha demokratik ve barışçıl bir dünya düzeninin habercileri olarak görülmüştür (Tutal, 2005: 21). Ancak gelinen noktada iletişim teknolojilerine dair atılan her adımın aslında güçlüyü daha da güçlü kılmaya yönelik olduğu ve topluma yaygın bir demokrasiden söz etmenin mümkün olmadığı görülmektedir.

Işık, medyanın denetim, eleştiri, eğlendirme, eğitim gibi temel işlevlerinin yanısıra bireyleri toplumun bir parçası haline getirme (toplumsallaştırma), bireylerin toplumsal amaçlar doğrultusunda çalışmasına yönelik olarak onları güdüleme, tartışma ortamı yaratma gibi işlevleri de bulunmaktadır (Işık, 2005: 116). Işık, ideal olanı tanımlarken günümüz gerçeğine döndüğümüzde medyanın toplumsallaştırmaktan ziyade ötekileştirme boyutuyla ayrıştırmaya hizmet ettiği görülmektedir.

3.6. Haberi Okumak

Eleştirel yaklaşım doğrultusunda haber, medya tarafından inşa edilen bir kurgu olarak kabul edildiğinden haber yazımında etkisi olduğu belirtilen unsurları dikkate alarak okuma yapmak gerekmektedir. Haberin nasıl inşa edildiği, kimlerin anlamlarının meşrulaştırıldığı, bu süreçte hangi unsurlardan yararlandığı üzerine değerlendirme yapabilmek ancak bu okuma ile mümkün olabilecektir.

Hackett, medyanın temsil ettiği birey, grup, olay veya olgu ile ilgili olarak;

- *İzleyicilere ya da okuyuculara belirli bakış açılarını sunan çerçeveler kurarak;*
- *Çizdiği çerçevenin içindeki iktidar yapılarını ve onun içindeki eşitsizlikleri doğallaştırarak ve*
- *İnsanlarda gerçeğe tanık oluyormuş hissi uyandırıp kitle iletişim*

araçlarının karşısına böyle geçmelerini sağlayarak (konumlandırma) egemen ideolojiyi meşrulaştırdığını belirtmektedir (Hackett, 1998).

Egemen yapının haberlerde nasıl aktarıldığına ilişkin örnek bir çalışma Arar tarafından 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamalarına yönelik haberler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma haberlerde ana konu ve aktörlerden ziyade tali konu ve aktörlerin ön plana çıkarılarak bir temsil problemi yaratıldığını ortaya koymuştur. İşçiler yerine bayrama katılan travestiler habere konu olurken her yayın organı kendi ekonomi-politik arka planı çerçevesinde kendi olay merkezini yaratmış, kendi aktörlerini ve diyaloglarını sergilemiştir (travestiler, hükümet temsilcileri, tartışma ve kavga görüntüleri vb). Arar, araştırmanın sonucunda şunları ifade etmektedir: “Gerek aktörler gerekse söylemler bazında yaşanan bu temsil sorunu toplumsal yaşamdaki problemlerli alanların, sorunların üstünün örtülmesini beraberinde getirmekte, suya sabuna dokunmayan konular ve kişiler üzerinde kurulan haberler toplumsal uzlaşmayı kolaylaştırmaktadır” (2006: 139). Temsil edilmeyen ya da konuşulmayanlar üzerinde ne kadar uzlaşma sağlanabileceği ise bir soru işareti olarak kalmaktadır. 1 Mayıs’a dair haberleri bu bakış açısıyla okumayan/izlemeyen hedef kitle kendisine sunulan içerik ile yetinirken aktif okuma yapan bireyler temsil problemlerini ve haberlerin arka planını sorgulamaktadır.

Haber okuma ya da habere erişim noktasında sansür önemli bir kavramdır. Sansür, genellikle otoriter düzenlerle birlikte anılır. Bu yapılar içerisinde haber dolaşımı kısıtlanır, yasaklanır, kesintiye uğrar ya da haber hasıraltı edilir. Ancak Ramonet demokratik yönetimlerin sansür biçiminin geleneksel sansürden farklı olarak haberin birikmesini, doyum noktasına ulaşmasını, aşırılışmasını, aşırı ölçüde bollaşmasını sağlayarak gerçekleştirildiğini belirtmektedir. Böylece aşırı bilgi sunumu ile gizlenmek istenen haber yok edilmektedir. “‘Paravana etkisi’ ile önemli olaylar medyanın paravanasının ardında görünmez hale gelip dünyanın dikkatinden kaçmaktadır” (2000: 32-35).

Sansürün dışında haberler ve bilgi, ekonomik, siyasal, dinsel, etnik ve örgütsel çıkar çevrelerinin veya kişisel beklentiler doğrultusunda kullanılarak yönlendirme yapılabilmektedir. Ayrıca bilgiyi ve haberi kasıtlı olarak yanlış işleyerek kamuoyu yanıltılmaktadır. Eksik, yanlış veya fazla bilgi vererek haberler aracılığı ile yönlendirme ve çarpıtma (dezenformasyon) yapılabilmektedir (Karakaya, 2006:179). Yönlendirme ve çarpıtma sonucunda ortaya çıkan içerik kitleler açısından inandırıcı

ve kışkırtıcı olabilmektedir. Bu açıdan Utma manipüle edilerek kamuoyuna sunulan haberlerin tehlikeli olduğunu ifade etmektedir (2018: 2911).

Medya tarihinde kamuoyunu yönlendirmeye yönelik olarak hazırlanan haberlerden bir tanesi Körfez Savaşı sırasında yayınlanmıştır: “Genç bir Kuveytli hemşire, iki gözü iki çeşme, Irak askerlerinin Kuveyt kenti hastanesinin bebek bakım bölümüne barbarlar gibi daldıklarını, kuvözler içinde yatan bebekleri çıkarıp yerlere atarak ölmelerine neden olduklarını, sonra da kuvözleri alıp gittiklerini anlatıyordu... Anlatılanların hepsi yalandı: ‘Hemşire’, Kuveyt’in Washington büyükelçisinin kızıydı ve Amerika’da öğrenim görüyordu: kuvöz öyküsüne gelince, en ince ayrıntısına kadar Mike Deaver adında biri (bu kişi, Başkan Reagen’in eski basın danışmanlarından biriydi) ve Amerikan halkla ilişkiler şirketi Hill and Knowlton tarafından uydurulmuştu, ödemeyi yapan da Kuveyt Emirliği” (Ramonet, 2000: 82). Bu örnek, haber oluşumu aşamasında etkisi olan unsurlar hakkında da fikir vermektedir.

1990 yılının Ağustos ayında Irak’ın Kuveyt’e girmesiyle birlikte ortaya çıkan gerginlik, 1991 yılının Ocak ayında başta ABD olmak üzere İngiltere, Fransa, Suudi Arabistan, Kuveyt, Mısır ve Suriye’den oluşan ana koalisyon ortaklarının Irak’a müdahalesi ile savaşa dönüşmüş ve Körfez Savaşı olarak anılan bu savaş, 1991 senesinin Mart ayında Irak’ın yenilgiyle sonuçlanmıştır. Irak’ın Kuveyt’e girmesinin ardından koalisyon güçlerinin müdahalesini haklı göstermek için hazırlanan bu düzmece röportaj, yayınlandığı tarihte büyük yankı uyandırmıştır. Kuveytli genç kızın ürkütücü anlatımı Amerikan Kamuoyunda Körfez İşgalini onaylamaya dönük bir haklılık uyandırmış ve Başkan Bush’un Kongreden savaş için onay almasını kolaylaştırmıştır (www.radikal.com.tr).

Haberin yönlendirici niteliğinin değerlendirilmesi açısından Körfez Savaşı kritik bir dönüm noktasıdır. Körfez Savaşı, egemen söylemleri güçlülerin belirlediğini ve arada basit anlamda bir ekonomik ilişki olmasa da medyanın son kertede güçlülerin tanımlarını yeniden ürettiğini göstermiştir. Savaş sırasında koalisyon güçlerinin karşısındaki tarafın gösterilmemesi; savaş ile ilgili olarak şiddet ve acı içeren sahnelere yer verilmemesi; tarafların güçlerinin eşitmiş gibi gösterilmesi (Irak’ın potansiyelinin mevcut olandan tehlikeli gösterilmesi); koalisyon güçlerinin insancıl görüntülerine yer verilmesi gibi çerçevelemeler yapılmıştır. Körfez Savaşında medya, kontrol sürecinin bir parçası olarak hareket etmiştir (Özkaya, 1997: 578).

Kitle iletişim araçlarının temsil süreci, aktarılanlar çerçevesinde işlerken izleyici/okur bu yapıya dair farkındalığını artırmak durumundadır. İzleyicinin medyanın içerik üretim süreçlerine dair farkındalığını artırarak medya karşısına geçmesi medya okuryazarlığında karşılığını bulmaktadır. Kavram ilk kez 1970'li yılların sonunda Finli araştırmacı Sirkka Minkkinen tarafından sistematik olarak tanımlanmıştır. Medya okuryazarlığı yazılı ve yazılı olmayan farklı formatlardaki (televizyon, video, sinema, reklamlar, internet vb.) iletilere erişim, onları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (İnceoğlu, 2006: 4). Kendi mesajlarını/haberlerini üretebilme yeteneğini de içeren medya okuryazarlığı ile birlikte bireylerin medya karşısında daha aktif ve sorgulayıcı bir konuma yerleşecekleri ve bunun da bilinçli yurttaşlık için bir fırsat yaratabileceği öngörülmektedir (Bezgirgan Arar, 2006: 132).

Bireyin medya karşısındaki bilinçli tavrı, medya içeriğine ilişkin sorgulama sürecini artıracaktır. Bu sürecin sonunda bireyin algı yönetiminin etkisinden kurtularak özgürleşmesi, bilinçli hedef kitle için içeriklerin daha özenle hazırlanması, içerik yelpazesinin genişlemesi, farklı olanların da medyada temsil edilmesi gibi çok sayıda geri dönüş alınabilecektir.

İngiltere, Avustralya, Kanada ve ABD'de medya okuryazarlığı eğitimcileri bazı ilkeler konusunda uzlaşmaya varmışlardır. Bu ilkeler:

1. *Medya mesajları itinayla seçilmiş, düzenlenmiş, gözden geçirilmiş ve kurgulanmış yapılardır. Her ne kadar gerçek gibi görünse de bize sergilediği dünya gerçek olan değil, gerçeğin medya tarafından temsil edilmiş biçimidir.*
2. *Medyanın bize dünyayı sunuş biçimiyle medya tüketicilerinin dünyayı algılayışı arasında sıkı bir ilişki vardır.*
3. *Medya iletileri bünyesinde değer ve ideolojileri barındırır.*
4. *Medya mesajları, ekonomik, sosyal, siyasal, tarihsel ve estetik bağlamlar içerisinde üretilir.*
5. *Medya iletileri, insanların sosyal gerçekliği kavramalarını sağlar* (İnceoğlu, 2006: 5).

Medya karşısında konumlanma ve medya metinleri ile ilgili olarak daha doğru değerlendirme yapabilmek sosyal medyanın bu kadar yaygın olarak kullanıldığı

günümüz dünyası için önem taşımaktadır. Çok sayıda bilgi ve haber kontrolsüz bir ortamda ve çok kısa süreler içinde dünya çapında yaygınlaşabilmektedir. Bireyler kendilerine gelen içeriği kimi zaman sorgulamadan kendi takipçileri arasında dolaşıma sokmaktadır. Medyanın harekete geçirici yönü düşünüldüğünde yönlendirme içeren bilgilerin doğurabileceği sonuçlar korkutucudur.

Bugünün koşullarında baktığımızda medyanın gücü ortadadır. Ama bu gücün yalnızca bazı çevrelerin hizmetinde olduğu da gözle görülür durumdadır. Aslında medyanın bugünü, küreselleşme sürecinin sonuçlarından biridir.

3.7. Küreselleşme İle Değişen Dünya

1970’li yıllarda dünya yeni bir ekonomik bir krize girmiş ve krizden kurtulabilmek için 1980’lerde yeni bir dünya düzeni kurulmaya başlanmıştır. Bu yeni dönem dünyayı her anlamda etkisi altına almış ve ekonomik, siyasal ve kültürel bir entegrasyon sürecini başlatmıştır. Temelde pazarı büyütme amacıyla çıkarılan bu yolda ülkelerin karşılıklı olarak bağımlı olacağı ve bu süreçte herkesin kazanacağı tezi savunulmuştur. Kışlalı’nın sömürgeciliğin en son ideolojisi olarak tanımladığı küreselleşme (Kışlalı’dan akt. Kara, 2016: 157), ekonomik krizin çıkış noktası olarak görülmüştür. Ancak önceki yüzyıllarda yaşanan sömürgecilikten farklı olarak çağdaş küreselleşmede düşünceler ve üretilenler daha önce görülmemiş bir hızla ve yoğunlukla dünyada dolaşıma girmiştir. Bunun anahtarı ise teknik kapasitenin artmış olmasıdır (Tural, 2005: 36).

Küreselleşme ile büyüyen pazar maalesef olumlandığı gibi herkese zenginlik getirmemiştir. Vaad edilen karşılıklı bağımlılık, ekonomik ve siyasal olarak eşit güçte olmayan ülkeler arasındaki ilişkide güçsüzlerin sömürsüyle sonuçlanan bir noktaya doğru ilerlemiştir. Ancak Tural’ın deyimiyle “fakir ve üçüncü dünya ülkelerinin” sürecin dışında kalmasına karşı önlemler alınmıştır. Bu önlemlerden biri de kitle iletişim araçlarında küresel düzenin savunucularının söylemlerine yer verilmesidir. Bu söylemler küreselleşmenin tüm kötülüklerin çaresi olduğu vurgusunu yaparken yoksulluğun yaygınlaştığı, evsizlerin arttığı, köylülerin topraklarını kaybettiği, şiddet ve gelecek korkusunun hızla yükseldiğine hiç değinmemektedir (2005: 24-25).

Küreselleşme ekonomik temelli bir entegrasyonu hedeflerken bunu sağlayabilmenin yolu ülkelerin siyasal altyapılarının hazırlanmasından geçiyordu. Bu bağlamda ulus

devletlerin yetkilerini farklı alanlarda uluslararası organizasyonlara devrettiği bir döneme geçildi. Ancak küreselleşme yolunda yalnızca siyasal entegrasyon da yeterli görünmüyordu. Yeni dünya düzenin kitleler için meşrulaştırılması ve kültürel entegrasyon da gerekiyordu. Bunun aracı ise kitle iletişim araçlarıydı.

Küreselleşmenin lokomotifi medya olmuştur. Küreselleşme, medya aracılığı ile olumlanarak sunulmuş ve o ölçüde yayılma imkanı bulmuştur. Küreselleşmenin toplumsal kabulü aşamasında topluma ait karar alma süreçlerinin toplumdan izole edildiğini ve pazarın otoritesi altında işletildiğini iddia eden McChesney, bu şekilde medya ve iletişim desteği ile küresel kapitalizmin geliştiğini belirtmektedir (akt. Mora, 2011: 248).

Küreselleşmenin kaçınılmaz olarak kabul edilmesi için buna yönelik kültürel alt yapı medya tarafından dünya çapında pompalanmıştır. Savran süreci şu şekilde açıklamaktadır: “Küreselleşme teorisi öylesine etkinlik kazanmıştır ki, kurulu düzenin düşünürleri ve sözcüleri için tabiri caizse ortak akıl haline gelmiş, belli başlı fikirleri popüler medyada yadsınması imkânsız bir dogma biçiminde yaygınlık kazanmıştır” (Savran, 2008: 152).

Mora, kitlelerin küreselleşme sürecinde “tüketime yönelik, boşaltılmış, yapay kültürel ürünler” sunularak “kültürel obezite” yaratıldığını ve bunun sonucunda düşünmeyen, sorgulamayan, demokratik tepkilerini göstermeyen ve kolayca kontrol edilebilir kitleler yaratıldığını ifade etmektedir (2011: 250). Mora’nın bu tespiti Atılğan tarafından tanımlanan yeni toplumsal düzen ile uyuşmaktadır. Atılğan, yeni toplumsal düzenin fikirlerin baskıcı yöntemlerle değil, rızayla kabul edilmesi yönünde olduğunu belirtirken bunu gerçekleştirmek için toplumsal uzlaşmanın sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Uzlaşmayı yaratacak olanlar ise medya dahil olmak üzere toplumun pek çok kurumudur (Atılğan, 2001: 239).

Küreselleşmenin kabulü sürecinde etkili olan medya mecralarından biri de sinemadır. King’in ifadesi ile kültürel anlamda küresel kitle kültürü, modern kültürel üretim araçlarının egemenliğindedir. Bu araçlarda tüm dillerde anında konuşan görüntü egemendir. Küresel kitle kültürü, televizyon, sinema, görselleşme, kitle reklamcılığı gibi kitle iletişim biçimlerinde kendini gösterir (akt. Atılğan, 2001: 239). Kültür emperyalizmi ile küresel kitle kültürünün oluşturulmasında bu iletişim biçimlerinin hepsinin etkisi ve katkısı bulunmaktadır.

Yüksel, bugün uluslararası alanda dolaşıma giren kültür ürünlerinin çoğunun ABD kaynaklı olduğunu belirtmektedir (2018: 333). Bu durum, kültür emperyalizminin bir sonucudur. ABD emperyalizminin en önemli araçlarından biri olarak kabul edilen Hollywood, yıllarca yaptığı filmler üzerinden eleştiriler almıştır. Hedetoft, Hollywood üzerine yaptığı değerlendirmede, üretilen filmlerin tematik yapısının ve bu yapı içinde sunulan fikirler ve değerlerin, Amerikan insanının dünyayı ve toplumu yorumlayış biçimiyle bağlantılı olduğunu ancak bu algının tüm insanlığın evrensel sorunları olarak yansıtıldığını belirtmektedir (akt. Yüksel, 2018: 334). Böylece uluslararası arenada dolaşıma sokulmak istenen temalar Hollywood filmleri tarafından dünyanın dört bir yanına ulaştırılmaktadır.

1990'lı yılların sonuna doğru ise DVD izleme ve kiralama projesi olarak ortaya çıkan ve zaman içerisinde internet üzerinden erişim sağlayan yeni bir film/dizi yayın şirketi bayrağı devralmış görünmektedir. Amerikalı girişimciler tarafından 1997 yılında kurulan Netflix bugün dünyanın önde gelen sinema/dizi yayın ve yapım şirkettir. 2011 yılından itibaren kendi özgün içeriğini oluşturmaya başlayan şirkette yapımlar (film, dizi vb.) internete bağlı cihazlar üzerinden abone olan müşterilere ulaştırılmaktadır. 2018 yılı verilerine göre abone sayısı 130,1 milyonu geçmiş olan Netflix, bugün dünyanın yüzde 90'ına hizmet sunmakta ve dünyanın internet trafiğinin yüzde 15'ini harcamaktadır (www.cnnturk.com). Ulaştığı ülke ve abone sayısı itibariyle bugün Netflix, kitle kültürünün önemli bir aracı olarak dikkat çekmekte ve kültür emperyalizminin yaygınlaşma sürecine katkı sağlamaktadır.

3.7.1. Küresel Dünyada Basından Medyaya Dönüşüm

1980'li yıllar ile birlikte sermaye, medyanın sahip olduğu bu gücün farkına varmış ve büyük sermaye grupları medya yatırımlarına başlamıştır. Ardından medya sermayesi tekelleşme ve uluslararasılaşma sürecine girmiştir. Adaklı, küreselleşme sürecinde dünyada ve Türkiye'de medyada gözlenen gelişmeleri şöyle özetlemektedir:

- *Medya yatırımının görece büyük sermaye yatırımını gereksinmesi, medya sermayesinin tekelleşme ve uluslararasılaşma eğiliminin büyük bir ivme kazanması ve böylece alternatif medya olanaklarının iyice zayıflaması,*
- *Medya şirketlerinin medya dışı alanlarda yatırımlar yapması,*

- *Medyanın içerik düzleminde özellikle yeni habercilik biçimleri (ör. 24 saat habercilik, CNN effect, vb) ve melez türlerle karakterize olan yeni programcılık anlayışları ile birlikte yeni bir ideolojik yapıya dönüşmesi*
- *Medyadaki emek süreçlerinin, bu çok kollu, devasa ve karmaşık yapılar içindeki dönüşümü, yeni bir işbölümü yapısı,*
- *Medya içindeki reorganizasyonun, yönetici sınıfın yeni kontrol biçimlerini (sermaye, emek, siyaset, içerik, vb. üzerinde) gündeme getirmek suretiyle mevcut etik kodlar üzerindeki “aşındırıcı” etkisi, politik ve ideolojik yeniden yapılanma (2014: 69-70).*

Böylece küreselleşme süreci ile birlikte dünyadaki pek çok şey gibi medya yapılanması da değişmiş, piyasa koşullarına hızla adapte olmuştur. 1980 sonrasında medya tarihi açısından önemli bir diğer gelişmesi ise televizyon yayıncılığında kamu tekellerinin kırılmaya başlanması ve özel televizyon yayınlarının başlamasıdır. Öncelikle Avrupa’da açılan özel televizyon kanallarını takiben 1993 yılında Türkiye’de de özel televizyon kanalları yayın hayatına başlamıştır. Ayrıca yine 1990’lı yılların başında özel radyo yayınları başlamıştır. Böylece medya mecralarının çeşitlenmiş ve sayıları artmıştır.

Medyada yatay ve dikey tekelleşme süreci ile bir yayın grubu birden fazla gazete, radyo ya da televizyona sahip duruma gelmiştir. Medya sahiplik yapısında yaşanan değişim yayın içeriğine de yansımıştır. Müşteri olarak görülen hedef kitleyi kaybetmemek için popüler yayın politikaları tercih edilmeye başlanmıştır. Çeşitliliğin ve çok sesliliğin artması olarak sunulan bu gelişme yayın içeriklerine bakıldığında aslında bilinenin farklı kanallardan tekrarı noktasında kalmıştır. Aynı türdeki yayınlar farklı mecralardan kamuoyuna sunulmuş ve alternatifin olmadığı yayınların en büyük bahanesi “halka istediğini veriyoruz” açıklaması olmuştur. Bennett’a göre “...farklı etiketler altında farklı imajlar satmak, pahalı başarısızlık riski taşıyan farklı ürünler üretmekten çok daha karlıdır” (2000: 53).

1980 sonrasında medya sektörü artık ticari/ekonomik bir etkinlik olarak nitelendirilmeye başlamıştır. Bu yapı içerisinde Işık’a göre ekonomiyi yönlendiren ana ilkeler medya içinde geçerli olmaya başlamıştır. Bugün medya, siyasal ve ekonomik aktörlerin çıkarlarına yönelik manipülasyona açık durumdadır (2005: 115).

Basının medyaya dönüşüm sürecinde İnal'ın ifadesi ile haber değerleri bile değişmiştir, 1980 sonrasında haber, "... seyirlik bir anlatıya dönüşürken, kurmaca ve 'gerçek' arasındaki sınır iyice bulanıklaşmıştır" (İnal, 2001; 43). Basın için belirlenen temel işlevler bir kenara bırakılmış, daha fazla reklam alabilmek için daha çok izleyici/okur çekme yarışı başlamıştır. Böylece haberin doğruluğundan ziyade ilgi çekmesi önem kazanmıştır. Görüntü (video/fotoğraf) daha etkin kullanılmaya başlanmış ve haberde dramatik, sansasyonel, magazinsel unsurların kullanımı artmıştır.

Medya sermayesinin gelişimi ve tekelleşmelerin artması başka bir tartışmayı gündeme taşımıştır: Medyanın mülkiyet yapısındaki bu değişim politik etkiye dönüşür mü? Medya mecraları küreselleşme sonrasında büyük bir güç elde etmişlerdi ve bu güç yerine ve zamanına göre patronlar lehine kullanılan bir araçtı. 1 Mayıs 1988 yılında Hürriyet gazetesi sahibi Erol Simavi, gazetenin sürmanşetinden Turgut Özal'a açık bir mektup yazmıştı. "Türkiye'de birinci kuvvet medyadır" diyen Simavi, sonrasında yaptığı açıklamalarda mevcut yönetime tehdit niteliğindeki şu sözleri söylüyordu "Basın için dünyada 'Beş büyük kuvvetten biridir... Dördüncü kuvvettir' derler. Bu söz Türkiye için geçerli değil... Hakimiyet elbette kayıtsız şartsız milletindir... O başka... Ama birinci kuvvet Türkiye'de ordu mu? Hayır... Basındır... İkincisi ordudur... Çünkü orduyu ihtilallere basın hazırlar" (Barutçu, 2004: ix). Bu sözler medyanın politik güce dönüştüğünün açık kanıtını oluşturuyordu. Işık'a göre, İtalya'da 1994 yılında gerçekleştirilen seçimler bunun diğer bir örneğidir. Medya sahibi olan Berlusconi, bunun avantajını kullanarak diğer adayların önüne geçmiş ve seçimi kazanmıştır (2005: 118).

Bu gelişmelerin dışında Türkiye'de medya ve hükümet özerkliğini ortadan kaldıran gelişmeler de yaşanmıştır: 1980'li yılların ardından medya grupları genişlemeye başlamış, 2000'li yıllara kadar farklı alanlarda yatırımlar yapmış ve hatta kendi bankalarını kurmuşlardır. Ancak 2001 krizinden sonra uygulanan yeni bankacılık düzenlemeleriyle medyanın finans sektörüne yatırımları ağır devlet müdahaleleriyle yüz yüze kalmıştır. Bu bankaların bir kısmı kendi sahipleri tarafından başka ortaklara devredilirken, çoğuna TMSF tarafından el konulmuş ve 2000'li yılların ortalarında Türkiye Cumhuriyeti Devleti, fiilen ülkenin en büyük medya patronu haline gelmiştir. Ardından bu medya kuruluşları dönemin iktidar partisi olan Adalet ve Kalkınma Partisine yakın gruplara geçmiş ve böylece Türk Medya tarihinde yeni bir

dönem başlamıştır (Adaklı, 2014: 78). “AKP Medyası” olarak tanımlanan medya gruplarının sayısı artarken medya özerkliği ve tarafsızlığı bu tezin yazıldığı dönemde artık gerçeklikten uzak bir konuma taşınmıştır.

Başaran, küreselleşme sonucunda gelinen noktada iletişim alanında sermayenin egemenliği artarken, medya ve iletişim pratiklerinin küresel bir ticari faaliyet alanı haline geldiğini belirtmektedir. Böylece ticari ve siyasi çıkarlar doğrultusunda manipüle edilmiş bir bilgi ve hizmet alanı ortaya çıkarken tekelleşmeler artmış, enformasyon akışındaki çeşitlilik azalmış ve iletişim süreçlerinin antidemokratik yapısı artmıştır (Başaran, 2016: 70).

Liberal söylem, demokrasinin kanıtı olarak herkesin iletişim araçlarına sahip olabileceğini ve dolayısıyla fikirlerini iletebileceğini belirtmektedir. Ancak bu tezin aksine bugün medya yatırımları çok pahalı olduğu için erişim problemi bulunmaktadır. Ayrıca ana akım medya karşısında alternatif medya mecralarının hayatta kalma şansı yok denecek kadar azdır. Çünkü siyasi ve ekonomik baskıların dilediği ölçüde yaşam alanı bulabilmektedirler. Işık, mevcut durumu şu şekilde değerlendirmektedir: “Büyük sermaye gruplarının yer aldığı iletişim pazarına girmek ve devamlılık sağlamak her geçen gün zorlaştığından, pazar koşullarının egemen olduğu bir medya ortamında parası olanın sesini duyurabildiği ve düşüncelerini yansıtılabildiği çarpık bir demokrasi anlayışı gündeme gelmektedir” (2005: 119).

İdeal tanımında toplumsal çeşitliliği yansıtma ve toplumsal katılımı artırma yönünde demokrasiye katkı sağlayacağı düşünülen medya, bugün demokrasinin ve çok sesliliğin önündeki engellerden biri olarak görünmektedir. Küreselleşme sonrasında ekonomik, siyasal ve kültürel olarak değişen dünya düzeni içinde medya da büyük değişim geçirmiş ve liberal yaklaşımlar tarafından tanımlanan tarafsızlık, nesnellik, dengelilik kodları artık yalnızca kağıt üzerinde kalmıştır. Bu ortamda medya farklı çıkar çevreleri için taraf olmakta, toplumsal çeşitliliği göz ardı etmekte ve egemen ideolojiyi koruma yolunda bazı grupları ötekileştirmektedir. Haber başlığı altında üretilen içerik için de durum farklı değildir. Gerçeğin kendisi olarak izlenen ya da okunan haberler de aynı ideolojik arka plana dayanarak inşa edilmektedir.

Gelinen noktada yanıt aradığımız soru medyadaki bu inşa sürecinin sosyal çalışma mesleği/disiplini için nasıl işlediği ve medyanın sosyal çalışmayı ve ilgili konuları nasıl temsil ettiği. Araştırmanın uygulama bölümüne geçmeden sosyal

çalışma/medya ilişkisinde mevcut araştırmaların ortaya koyduğu sonuçları gözden geçirmek yararlı olacaktır.

3.8. Sosyal Çalışma ve Medya İlişkisinde Genel Görünüm

Sanayi devrimi sonrasında gelişen yeni üretim ve pazarlama dünyasının farklı aşamalarında ortaya çıkan ya da kabuğunu değiştiren iki yapı, bu çalışmanın temel alanlarını oluşturmaktadır: Sanayi devrimi sonrasında toplumsal sorunlara bilimsel temele dayalı olarak çözüm arama yolunda ortaya çıkan sosyal çalışma ve 20. Yüzyılın üretim krizini aşmak üzere kurulan yeni liberal dünya düzeninin yapısını değiştirdiği medya. Sosyal kavramlar ve olguların tamamında olduğu gibi etkileyen pek çok faktörün olduğu iki başlık ele aldıklarımız. Dünya konjonktürü, ülkelerin yönetim biçimleri, üretim biçimleri, üretim ilişkileri, toplumsal yapı, aile yapısı, birey vb. Her biri farklı düzeylerde etkilidir. Dolayısı ile makrodan mikroya geniş bir yelpaze var bu başlıklarla ilgili olan. Bu geniş yelpaze içinde egemen ideolojiye katkı sunduğu yönünde eleştirilen bu iki alanın kesişim noktasında yer alan haberlere dair çözümleme yapmayı amaçlayan bu araştırma, sosyal çalışma ve uygulama alanına giren konuların medya metinlerinde temsili ile sınırlı tutulacaktır.

Sosyal çalışma, gerek topluluk düzeyinde yürütülen çalışmalar bağlamında gerekse mikro düzeyde yapılan çalışmalara dair politika üretme bağlamında medya desteğine ihtiyaç duyan bir alandır. Dolayısı ile bu iki alan arasında sıkı ilişkilerin oluşması ve sürdürülmesi gerekmektedir. Ancak literatür incelendiğinde medya ile sosyal çalışma ilişkisini inceleyen araştırmaların sayısının sosyal çalışmanın diğer başlıklarına oranla sınırlı olduğu gözlenmektedir. ABD’de sosyal çalışma ve medya ilişkisi üzerine çalışmalar 1950’lerin sonlarına kadar dayanırken (Cordoba, 2016: 73), Türkiye’de o yıllarda sosyal çalışmaya dair ayak sesleri daha yeni duyuluyordu. Günümüze kadar uzanan süreçte de sosyal çalışma ve medya ilişkisi çok ilgi çeken bir konu olamamıştır.

Galilee, sosyal çalışmanın da medya açısından çok ilgi çeken bir konu olmadığını belirtmektedir. Sosyal çalışma, karmaşıklığı ve uzun süren doğası nedeniyle medyanın ilgi alanına girmez. Yalnızca sistemde büyük başarısızlıklar olduğunda ya da çocukla ilgili bir olay yaşandığında haber değeri taşıyarak medyada yer alır (2005).

Sosyal çalışma ve medyaya dair literatürü inceleyen Cordoba da benzer şekilde medyada sosyal çalışmaya dair olumsuz temsillere yer verildiğini ve bu durumun alanda çalışanları olumsuz etkilediğini ifade etmektedir (2016: 60). Olumsuz durumlarda haber değeri kazanmasından dolayı sosyal çalışmanın medyada olumsuz ve yanlış bir temsil durumunun dikkati çektiğini ifade eden Galilee, konuyla ilgili olarak sosyal çalışmacılar ile yapılan bir anketin sonuçlarını paylaşmaktadır: 2000 yılında bir toplum sağlığı dergisi tarafından 1000 İngiliz sosyal çalışmacı ile yapılan anketin sonuçlarına göre; katılımcılardan yüzde 90'ı olumsuz içerikteki haberlerin kamuoyunda mesleğe karşı düşmanlığı artırdığını ve yüzde 80'i de hizmet kullanıcılarının sosyal çalışmaya karşı güvensizliği artırdığını düşünmektedir. İskoçya'daki sosyal çalışmacılar üzerinde gerçekleştirilen diğer bir araştırma ise katılımcıların yüzde 88,6'sının medya tarafından adil bir şekilde temsil edilmediklerini düşündüklerini ortaya koymuştur (Galilee, 2005). Konuya ilişkin bir diğer araştırma ise Clearfield tarafından ABD'de yapılmıştır. Clearfield, NASW'ya üye olan sosyal çalışmacılar üzerinde yaptığı araştırmada mesleğe dair basmakalıp imajların profesyonel geleneğin bir parçası haline geldiğini ve bu olumsuz imajın da medya temsilleri tarafından oluşturulduğunu belirtmektedir (akt. Cordoba, 2016: 74). Farklı ülkelerde sosyal çalışmacılar üzerinde yapılan bu araştırmalar Cordoba'nın açıklamasını destekler niteliktedir: Medyanın sosyal çalışmaya dair yansıttığı olumsuz imaj, sosyal çalışmacıları olumsuz etkilemektedir.

Medya tarafının açıklaması, sosyal çalışmaya dair bakış açısını özetler niteliktedir: “Yaptığımız iyi şeyler kesinlikle önemsiz, kağıtları (gazete/dergi) kötü haberler ve skandallar satar. Bu kadar basit” (Galilee, 2005). Bir topluluk bakım dergisi muhabirinin bu sözleri aslında küreselleşme çağının pazara bağlı medya tavrının bir yansımasıdır. Daha fazla reklam için daha fazla müşteri (okur ya da izleyici). Olumsuzluk haber değerini ön plana çıkaran bu bakış açısı maalesef yalnızca haberin pazar açısından değerini düşünmektedir. Haberlerin kamuoyunun konuya dair algısı üzerindeki etkisini ya da sosyal çalışmacıların habere nasıl etkilendiğini gözardı etmektedir.

Sosyal çalışma ve haber medyası ilişkisini inceleyerek “umutsuz vaka” olarak tanımlayan Aldridge, makalesinde haber değerlerinin öneminden bahsetmekte ve haber değerlerini yakınlık, dramatize etme, kişiselleştirme, basitleştirme, merak uyandırma, yapılandırılmış başarı ve geleneksellik olarak ifade etmektedir. Kar

amacı ile hareket eden medyanın seçimlerinin bu doğrultuda olacağını belirten Aldridge, sosyal çalışma disiplini kapsamında araştırma yapan akademisyenlerin ve sosyal çalışmacıların medyayı yönlendirme ya da eğitime faaliyetlerinin sınırlı bir etkiye sahip olacağını kabul etmekle birlikte daha dikkatli bir şekilde hedeflenmiş çalışmalar yapılması gerektiğini ifade etmektedir (Aldridge, 1990).

Araştırmaların gerçekleştirildiği coğrafyalar farklı olsa da Aldridge'in çalışmasını doğrulayan bir diğer çalışma ise Zugazaga vd. tarafından 2006 yılında ABD'de gerçekleştirilmiştir. 665 sosyal çalışmacı ile gerçekleştirilen araştırmada sosyal çalışmacıların haber ve eğlence medyasında mesleğin sunumunu olumsuz algıladıkları ortaya koyulmuştur. Bu olumsuz algılama elbette yalnızca sosyal çalışmacıların kırılğanlığından kaynaklanmıyordu. Çağdaş toplumlarda medyanın kamuoyunun şekillenmesinde çok önemli bir role sahip olduğunu ifade eden araştırmacılar, medyanın sosyal çalışma mesleğini de tanımladığını ifade etmektedir. Ancak belirtilen araştırmalar sosyal çalışmanın olumsuz temsil edildiğine dair bulgular içermektedir. Dolayısı ile halkın kendisine sunulan içerik aracılığı ile algıladığı sosyal çalışma disiplininin/mesleğinin kendisi değil medya tarafından kurgulanan “olumsuz” temsili olmaktadır.

Reid ve Misener, konuyu ülkelerarası karşılaştırma yaparak ele almışlardır. 2001 yılında gerçekleştirilen araştırmada İngiltere ve ABD basını belirli bir zaman dilimi boyunca karşılaştırılarak incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre her iki ülkede sosyal çalışmaya dair haberler çocuk istismarı, evlat edinme, koruyucu bakım ve grup evleri gibi çocukla ilgili konulara odaklanmıştır. İngiltere basınında sosyal çalışmanın ciddi bir imaj sorunu olduğu ve mesleğin ABD'de çok daha olumlu bir şekilde temsil edildiği sonucuna varılmıştır. Araştırmacılar İngiltere ve ABD basınına sosyal çalışma konusunu temsilinde görülen farklılıkların nedenleri ile ilgili olarak şunları sıralamışlardır: Amerikan basınının yerel haberleri ön planda tutan yapısı, geleneksel olarak sosyal çalışmacılara ve sosyal devlete karşı önyargılı olan İngiliz basınının muhafazakâr tutumu, ABD'de sosyal çalışma eğitiminin niteliklerinin geleneksel olarak daha yüksek oluşu ve meslek olarak sosyal çalışmayı tanımlarken kullanılan yetkinliklerde büyük bir istikrar oluşu (2001: 196-200).

Galilee incelediği araştırmalar üzerinden sosyal çalışmaya dair medyada olumsuz bir imajın temsil edildiğini kabul etmekle birlikte bu imajın kamuoyunda sosyal çalışmaya karşı yaygın bir olumsuz bakışa dönüşmeyebileceğinin de altını

çizmektedir (Galilee, 2005). Oysa İngiltere’de sosyal çalışmacı olarak görev yapan Mason, sosyal çalışmanın medyadaki çarpık temsilinin haksız ve tehlikeli olduğunu belirtmektedir. Mason, sosyal çalışmacıların karşılaştığı sorunlar ve yönetmeleri talep edilen riskler hakkında çok az takdir gördüklerini belirtirken, medya tarafından yapılan haberlerin sosyal çalışmacılar ve müracaatçılar açısından riskleri artırdığını ifade etmektedir (Mason, 2018). Jahan ve Rahman da benzer kaygılar nedeni ile medya temsillerinin daha duyarlı olması gerektiğini söylemektedir: medya tarafından yapılan olumsuz ve hatalı temsiller halkın sosyal çalışmaya olan güvenini zayıflatırken sosyal çalışma mesleğinin profesyonelliğine de meydan okumaktadır (2016: 71).

Galilee, haberlerin izleyiciler/okurlar üzerinde yaygın bir görüş oluşturmayacağını ifade ederken aktif izleyici araştırmalarını referans almaktadır. İzleyicilerin kendilerine sunulan içeriği birebir kodlandığı biçimde algılamadığı, kendi bilinç süzgecinden geçirerek değerlendirdiği temel tezine dayalı olan aktif izleyici araştırmalarının bu savunusunun toplumların ekonomik ve kültürel seviyelerine göre değişebileceği açıktır.

Tower, sosyal çalışmanın popüler medyadaki bu olumsuz imajının yenilenmesi için tarihsel süreçte sosyal çalışmacıların herhangi bir çabada bulunmadığını belirtirken, 1992 yılından itibaren okullarında (Nevada Üniversitesi Sosyal Çalışma Okulu) bu imajı değiştirme yönünde yayın içerikleri hazırladıklarını ve dağıttıklarını belirtmektedir. Tower’a göre medyadaki imajı değiştirmek için sosyal çalışma eğitiminde medya bilincinin geliştirilmesine yönelik içeriğe sahip bir eğitim anlayışı kurgulanmalıdır (Tower, 2000). Aldridge’nin belirttiği planlı medya ilişkileri için önemli bir basamak oluşturabilecek bu çalışmalar medyanın sosyal çalışmaya ilişkin bakış açısını ve temsilinin içeriğini değiştirme yönünde gereklidir.

Mevcut literatür medyada sosyal çalışmaya dair olumsuz imajın değiştirilebilmesi için medya ile daha iyi ilişkiler kurulması gerektiğini ifade etmektedir. Literatür tarafından belirtilen öneriler: sosyal çalışmacıların iletişim ve medya eğitimi alması, sosyal çalışma ekiplerinde iletişim uzmanı bulunması, medya planlaması ve medya organizasyonlarının yapılması, kriz yönetiminin gerçekleştirilmesi ve mesleki jargondan kaçınılmasıdır (Galilee, 2005). Akademinin yaptığı bu önerileri destekleyen bir açıklamada uygulamanın içinden gelmiştir: İngiltere’de sosyal çalışmacı olan Niven, çalışma hayatı boyunca mesleğinin medya eleştirileri

karşısında kendini savunmasını izlediğini ifade etmektedir. Niven, daha olumlu bir imaj ortaya koyma özgürlüğümüz olmalı diyerek sosyal çalışmacıların başarı öykülerini medya ile paylaşmaları ve medyada olumlu imajın oluşturulmasına yönelik daha fazla çabalamaları gerektiğini belirtmektedir (Niven, 2017). Sosyal çalışmacıların mesleklerinin gelişimi için medyayı kullanması yönündeki görüşü paylaşan bir diğer sosyal çalışmacı ise Caitlin Moe'dir. ABD'de sosyal çalışmacı olarak görev yapan Moe, günümüzde sosyal çalışma bağlamında medyayı (mesaj iletme için kaynak olarak) kullanmanın önemine dikkat çekerek topluluklara olumlu sosyal mesajları iletme için kitlesel iletişimin etkili bir araç olabileceğini ifade etmektedir. Moe, bir sosyal çalışmacı olarak mesleğini daha verimli bir şekilde uygulamak için yenilikçi yollar aramak gerektiğini ifade etmektedir (www.socialworker.com).

Medya ve sosyal çalışma ilişkisi üzerine yapılan bu araştırmalar ve açıklamalar tablonun çok parlak olmadığını göstermektedir. Medyanın, sosyal çalışmaya ve uygulama konularına bakış açısı haberlerde yer alan diğer temalardan farksızdır: Daha fazla satış ve daha fazla reklam için olayın/olgunun sansasyonel olan, trajik olan, ses getiren yönleri ön plana çıkarılmaktadır. Bu olumsuz tablo karşısında sosyal çalışmacıların medya ile ilişkilerini geliştirmeleri gerektiği akademi çalışanları ve uygulayıcılar tarafından çözüm önerisi olarak sunulmaktadır.

Mevcut araştırmalar ABD medyası hakkında bir öngörude bulunmamıza aracılık ederken Türkiye'deki medyanın sosyal çalışma mesleğine/disiplinine dair temsil süreci bu araştırma kapsamında yapılacak çözümlene sonrasında ortaya çıkacaktır. Böylece iki ülke arasında karşılaştırma ve değerlendirme yapabilmek mümkün olacaktır.

Türkiye'de sosyal çalışmanın alanına giren sosyal sorunların (yoksulluk, çocuk, kadın, engelliler, LGBTİ bireyler, yaşlılar, göçmenler) medyadaki yansımalarını inceleyen araştırmalar ele alındığında iletişim disiplininin ağırlığı görülmektedir: Gazetecilik, radyo ve televizyon, basın ve yayın vb. Bunun dışında siyaset bilimi ve sosyoloji alanından araştırmacıların da medya temsiline ilişkin çalışmaları bulunmaktadır. Ancak sosyal çalışma disiplini açısından konuya yaklaşan bir araştırma bulunmamaktadır.

Topluma entegrasyon sürecinde “dezavantajlı” olarak tanımlanan gruplar (yoksullar, kadınlar, yaşlılar, çocuklar, engelliler, eşcinseller, göçmenler) ile toplum arasındaki mesafe medyanın söylemleri ile biraz daha büyümektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde bir dizi senaryosu ya da haber metni, yoksulluğu suçun/suçluluğun sebebi olarak gösterebilmektedir. Kadınları magazin figürü ya da aile içi şiddet haberlerinin figüranı haline getiren medya, göçmenleri toplumsal huzursuzluğun sebebi olarak sunmaktadır. Engelliler bir mağduriyetin simgesi, LGBTİ bireyler (kendilerine yer bulabilirlerse) marjinalliğin vücut bulmuş halidir filmlerde, dizilerde, haberlerde. Yaşlılar çoğunlukla görmezden gelinir; çocuklar kimi zaman şiddetin mağduru, kimi zaman batan bir botun ölüme sürüklediğidir. Ama medyada yer alışların her birinde bireyseller temsiller vardır: Dezavantaja sahip olan bireydir, dezavantajlı olma nedeni yoktur, olgu olarak ele almamış, arka planına yer verilmemiştir, çözüm için alternatif sunulmamıştır. Araştırmalar farklı disiplinler tarafından gerçekleştirildiği için sosyal çalışma ile temsillere konu olan sosyal sorunların ve dezavantajlı grupların bağı kurulmamıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM ÜZERİNE

4.1. Teun van Dijk'in Söylem Çözümlemesi

Bu çalışmada yöntem olarak Teun van Dijk'in söylem çözümlemesi modelinden yararlanılmıştır. Model, van Dijk tarafından ilk kez 1983 yılında ortaya atılmış ve 1988 yılında yayımlanan "News as Discourse" adlı kitapta da çözümlemeye dair ilkeler belirlenmiştir. Van Dijk, eleştirel söylem çözümlemesinin bir yöntemden ziyade pek çok yöntemi bir arada kullanan multidisipliner eleştirel bir yaklaşım olduğunu belirtmektedir (2016: 4). Eleştirel söylem çözümlemesinin beşeri ve sosyal bilimlerin tüm yöntemlerini kullanabileceğini belirten van Dijk, yaklaşımın disiplinlerarası yönüne dikkat çekmektedir. Böylesi bir yöntem çeşitliliği olan eleştirel söylem çözümlemesinin bir yöntem yerine çalışma olarak tanımlamanın daha doğru olduğunu ifade etmektedir. Ancak eleştirel söylem çözümlemesi çok bilinen isim olarak kullanılmaya devam etmektedir (van Dijk, 2015: 466).

Eleştirel söylem çözümlemesi, söylemin analitik araştırmasıdır. Bu araştırmalarda sosyal gücün kötüye kullanımının ve eşitsizliğin nasıl gerçekleştirildiği, yeniden üretildiği, meşrulaştırıldığı ve karşı konulduğu sosyo-politik bağlam içinde (metin ve konuşmalar üzerinden) incelenir. Böyle muhalif bir araştırma ile eleştirel söylem üzerine çalışanlar açık bir pozisyon almaktadır. Araştırmacılar sosyal eşitsizliği anlamak, ortaya çıkarmak ve nihayetinde meydan okumak isterler. Bu duruş aynı zamanda eleştirel söylem çözümlemesinin politik olarak kararlı araştırmacıların sosyal hareketi olarak nitelendirilmesinin de nedenidir (agy: 466).

Fairclough ve Wodak eleştirel söylem çözümlemesinin temel ilkelerini şöyle özetlemiştir:

- *Eleştirel söylem çözümlemesi sosyal sorunları ele almaktadır.*
- *Güç ilişkileri söylemseldir.*
- *Söylem toplumu ve kültürü oluşturur.*
- *Söylem ideolojik çalışma yapar.*
- *Söylem tarihseldir.*
- *Metin ve toplum arasındaki bağlantıya aracılık edilir.*
- *Söylem çözümlemesi yorumlayıcı ve açıklayıcıdır.*
- *Söylem, bir sosyal eylem biçimidir (agy: 467).*

Bu bağlamda söylem çözümlemesi yapmak toplumdaki sorunların güç ilişkilerine dayanan bağlamlarını ve ideolojik arka planlarını ortaya çıkarmak için önemlidir.

Haberleri kamu söyleminin bir parçası olarak kabul eden van Dijk, (eleştirel yaklaşım doğrultusunda) haber söyleminin temel yapısını şekillendiren bağlamsal etkilerin üzerinde durmaktadır (1988b: 9). Haber söyleminin çözümlemesi açısından sistematik bir teori geliştirmiş olan van Dijk için haberler, iletişimin metinsel ve bağlamsal boyutlarıyla özel bir söylem türüdür. Van Dijk, haberle ilgili olan üç alanı açıklamaya çalışmaktadır: metin, sosyal üretim ve anlama. Dedeoğlu, van Dijk'ın yaklaşımında söylemin tam anlamıyla çözümlenmesinin metin ve bağlamın entegrasyonunu kapsadığını belirtmektedir (2013: 45). Eleştirel söylem çalışmaları, ideolojinin bir biçimi olarak söylemi ve bir söylem türü olarak haberi metin ve bağlam olarak incelerken, sadece ürüne değil, bu ürünün üretimi ve anlaşılmasına da önem vermektedir. Bu nedenle eleştirel söylem çözümlemesi, haberi metin olarak incelemenin yanında bağlamsal boyutuyla, medya söylemini sosyobilişsel bir olgu olarak ve içinde bulunduğu tarihi sosyo-ekonomik ve kültürel etmenlerle ele almaktadır (agy: 38).

van Dijk bireylerin yalnızca kişisel tarihleri, bireysel deneyimleri, bilgileri, bakış açıları ve duyguları ile söylem üretmediğini ya da söylemi anlamadığını ifade ederken insanların sosyal yönlerine vurgu yapmaktadır. Bireyler aynı zamanda sosyal aktörler olarak bir grubun, bir topluluğun, bir örgütün ya da kurumun üyesi olarak da söylem üretir ve söylemi anlarlar. Düşünmek, algılamak, tanımak, inanmak, anlamak, yorumlamak, planlamak, umut etmek, hissetmek gibi bilişsel süreçler, sosyal grupların ve toplulukların üyeleri olarak bireysel aktörlerin zihninde veya hafızasında yer alır. Bu süreçler ve temsiller, tüm insani eylem ve etkileşimlere neden olur ve onları kontrol eder. Dolayısı ile aynı zamanda dil kullanımı ve söylemi de kontrol eder. Söylemi zihnin bu temel özellikleri açısından kısmen tanımlar ve açıklarız. Doğuştan olmayan öğrenilmiş tutumlarla ilgili bilgi edinme, bireyin günlük deneyimlerine dayanmayan konularda kamuoyunun söylemiyle gerçekleşmektedir. Gazete ve televizyon ise sembolik seçkinlerin bu tür ideolojik manipülasyonlarında temel rol oynamaktadır (van Dijk, 2016: 5, 6, 24).

van Dijk'a göre eleştirel söylem çözümlemesi ile yalnızca söylemin sosyal ve politik çözümleme yapılmaz aynı zamanda medya kuruluşlarının çeşitli konularda (örneğin göç) kamuoyunu manipüle ederek sahip olduğu iktidarı kötüye kullanması üzerinde

de durulur. Bu durum siyasetin ve medyanın kamusal söylemi ve tutumu nasıl kontrol edebildiğini de açıklamaktadır (agy: 2). Dolayısı ile eleştirel söylem çözümlemesi, medya temsillerini arka planlarını irdeleyerek ele alır ve böylece daha geniş bir perspektiften değerlendirme yapmaya imkan tanır. Dedoğlu'nun deyimi ile eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımı kültürel bir olgu olarak haber metnini incelerken, bu metnin üretildiği ve tüketildiği bağlama da önem vermektedir (2013: 39-40).

van Dijk, sosyal iktidarı, kontrol üzerinden tanımlamaktadır. Gruplar, diğer grupların (grup üyelerinin) eylemlerini ve zihinlerini az ya da çok kontrol edebiliyorlarsa güce sahip olurlar (az ya da çok). Mayr'a göre bu yetenek; baskı, para, statü, şöhret, bilgi, kültür ya da kamu söyleminin ve iletişimin çeşitli şekilleri gibi sınırlı sosyal kaynaklara ayrıcalıklı erişimin gücünü gerektirmektedir (akt. van Dijk, 2015: 469). Bu güce sahip olanlar söylem türleri üzerinde de daha fazla kontrole sahiptir. Kontrol gücüne sahip olanlar, kamusal konuşma ve metinlerde pasif durumda olan gruplara neye inanacaklarını ya da ne yapacaklarını söylerler.

van Dijk'a göre söylem üzerine yapılan eleştirel araştırma, aşağıdaki genel özelliklere sahiptir:

- *Öncelikle sosyal problemlere ve politik konulara odaklanır.*
- *Sosyal sorunların bu eleştirel çözümlemesi genellikle çok disiplinlidir.*
- *Söylem yapılarını yalnızca tanımlamak yerine, toplumsal etkileşimin özelliklerini özellikle sosyal yapı açısından açıklamaya çalışır.*
- *Eleştirel söylem çözümlemesi, daha spesifik olarak, söylem yapılarının toplumdaki egemenlik ilişkilerini kurma, doğrulama, meşrulaştırma, yeniden üretme veya bunlara meydan okuma yollarına odaklanmaktadır (agy: 467).*

van Dijk'a göre eleştirel söylem çözümlemesi, söylemin kendisinden kaynaklanan ya da sonuçlanan eşitsizliğin, haksızlığın ve güç/iktidarın kötüye kullanımının söylemsel boyutlarıyla ilgilenmektedir (1993: 252).

Ülkü, "Söylem çözümlemesinde ana amaç anlamlandırma ya da yorumlamadır. Eleştirel söylem çözümlemesinde ise, söylemin dünyayı temsil eden bir sosyal uygulama olması; zaman, yer, sosyal, kültürel ve ideolojik bağlam içinde anlam kazanması; dil bilgisel özellikler ve yapıların bilinçli seçilmiş ya da seçilmemiş

olmasına bağılı olmaksızın amaçlı olması; yanlılık, güç, direnme gibi sosyal uygulamaların temsil edilmesinin yanısıra bunların oluşumunu sağlaması; güç ilişkilerinin üretimi, uygulanması ve söylem yoluyla yeniden üretilmesi nedeniyle” eleştirel söylem çözümlemesinde yorumlama düzeyinin ötesine geçilip, sözü edilen faktörlerin değerlendirilmeye alınarak açıklandığını belirtmektedir (2004: 385).

Eleştirel söylem çözümlemesi van Dijk’ın tanımladığı gibi “makro yapı” ve “mikro yapı” olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Haber söylemi bu yapısal özelliklerin bir bütünüdür ve bu bütünlüğü anlayabilmek için haberin üretim ve anlamlandırma süreçlerini birlikte ele almak gerekmektedir (van Dijk, 1988a). Dilin kullanımı olarak görülen söylem, sözel iletişim ve etkileşim toplumsal düzenin mikro düzeyine aitken, toplumsal gruplar arasındaki iktidar, tahakküm ve eşitsizlik gibi terimler makro çözümleme düzeyine ait olarak değerlendirilmektedir (Evre’den akt. Dedeoğlu, 2013: 44). Günlük etkileşim ve deneyimlerde makro ve mikro seviyeler birleşik bir bütünü oluşturmaktadır. Örneğin meclisteki ırkçı bir konuşma mikro düzeyde, tartışmanın kendine özgü durumundaki etkileşimli bir söylemdir. Ancak bu konuşma aynı zamanda makro seviyede ırkçılığın üretimini teşvik edebilir ya da yasal bir değişikliği tetikleyebilir (van Dijk, 2015: 468).

van Dijk; “silme”, “genelleme” ve “inşa” olarak tanımladığı üç makro kuralla bir metnin bilgisinin konularına indirgenebileceğini söylemektedir. Buna göre metnin gerisinde ilgili olmadığı düşünülen bilgiler elenerek silinmektedir. İkinci olarak metindeki detay bilgiler genellenerek verilmektedir. Üçüncü olarak ise ele alınan konuya dair unsurlar ya da olayın sonuçlarını gösteren önermeler makro önermeyle yer değiştirilerek yeni bir sözel inşa gerçekleştirilmektedir. Ancak bu makro kuralla gerçekleştirilen düzenlemeler sonucunda oluşan metin her okuyucu tarafından farklı şekilde anlamlandırılabilir. Kişilerin mevcut bilgileri, inançları, ilgi alanları metne dair anlamın oluşmasında etkili olmaktadır (1988a: 32-34).

Eleştirel söylem çözümlemesi kapsamında makro yapı, tematik çözümleme ve şematik çözümleme başlıkları altında gerçekleştirilmektedir. Mikro yapı ise, haber metinlerinin cümle yapıları (sentaks), sözcük seçimleri ve retorik özelliklerinden oluşmaktadır.

ABD’de yayımlanan gazetelere ilişkin tarama tam metin haberlere erişim sağlayan bir veri tabanı olan LexisNexis Akademik Haber İndeksi (LexisNexis Academic

News Index) veri tabanı üzerinden gerçekleştirilmiştir. LexisNexis veri tabanında belirlenen tarih aralığında “social work” ve “social worker” olarak belirlenen iki İngilizce anahtar kelime ile arama yapılmıştır. Veri tabanı gazetelerin WEB yayınları ve basılı örneklerini birlikte taramaktadır. Tekrardan kaçınmak için aynı haberin tek baskı versiyonu çözülemeye dahil edilmiştir.

Türkiye’de yayınlanan gazetelere ilişkin tarama ise gazetelerin web siteleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Türkiye’deki örneklem gazeteler üzerinde gerçekleştirilen taramada sosyal çalışmaya ilişkin olarak Türkiye’de oluşturulan terminoloji dikkate alınmış ve 4 anahtar kelime için tarama yapılmıştır: “Sosyal çalışma”, “sosyal çalışmacı”, “sosyal hizmet” ve “sosyal hizmet uzmanı”⁹.

4.2. Evren - Örneklem

Araştırma evrenini Türkiye ve ABD’de yayınlanan ulusal çaptaki günlük gazeteler oluşturmaktadır. Ülkelerdeki günlük gazetelerin tamamı üzerinde araştırma yapmak mümkün olamayacağından örneklem seçimi yapılmıştır. Eleştirel söylem çözümlemesi yapılacak gazetelerin seçiminde tirajlar dikkate alınmıştır. 2018 yılı ocak ayındaki gazete tirajları dikkate alınarak, o dönemde her iki ülkede en yüksek tiraja ulaşan ilk 10 gazete örneklem olarak seçilmiştir.

Türkiye ulusal basınından seçilen gazeteler: Hürriyet, Sabah, Sözcü, Posta, Haber Türk, Türkiye, Milliyet, Takvim, Yeni Şafak, Güneş¹⁰ (gazetetirajlari.com/HaftalikTirajlar.aspx).

ABD ulusal basınından seçilen gazeteler: USA Today, The Wall Street Journal, The New York Times, New York Post, Los Angeles Times, The Washington Post, Star Tribune, Newsday, Chicago Tribune, Boston Globe (www.statista.com)

Belirlenen gazetelerin 1 Ocak ve 31 Aralık 2018 tarihlerini kapsayan bir yıllık (2018 yılı) yayınları çözülemeye dahil edilmiştir.

⁹ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için Kavramsal Çerçeve başlığına bakınız.

¹⁰ Türkiye’de belirlenen dönem için gazetelerin satış oranlarına bakıldığında ilk 10 gazete içinde Fotomaç gazetesinin yer aldığı görülmektedir. Ancak fotomaç spor temalı bir gazete olduğu için bu gazete örnekleme alınmayarak onun yerine 11. Sırada yer alan Güneş gazetesi eklenmiştir. Belirtilen tarihte ayrı bir gazete olarak çıkarılan Güneş, 31 Aralık 2019 tarihinden itibaren Akşam gazetesinin eki olarak yayın hayatına devam etmektedir.

Belirlenen dönem içinde örnekleme dahil olan gazetelerin sosyal çalışmayı bir disiplin ya da bir meslek olarak nasıl tanımladıkları, haber metinlerinde dezavantajlı gruplara nasıl yer verdikleri, haberlerde hangi unsurlardan faydalandıkları, birbirlerinden farklı bir söylemlerinin bulunup bulunmadığı, ülkeler arası farklılıkların olup olmadığı noktalarına bakılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM: BULGULAR

5.1. ABD Örnekleme Üzerinde Söylem Çözümlemesi

5.1.1. Nicel Veriler

LexisNexis Akademik Haber İndeksi ile 10 gazete üzerinde (USA Today, The Wall Street Journal, The New York Times, New York Post, Los Angeles Times, The Washington Post, Star Tribune, Newsday, Chicago Tribune, Boston Globe), “social work” ve “social worker” anahtar kelimeleri ile yapılan tarama neticesinde toplam 1032 habere ulaşılmıştır. Haberlerin gazetelere göre dağılımı Tablo 5.1.’de paylaşılmıştır. Buna göre belirlenen bir yıllık dönem içinde en çok haber The Washington Post (340) gazetesinde yer almıştır. Konuya ilişkin en az sayıda haber ise USA Today (21) gazetesinde taranmıştır.

Tablo 5.1: ABD örnekleme üzerinde yapılan tarama sonucunda gazetelere göre haber dağılımı

Örneklem olarak seçilen gazeteler	2018 yılında sosyal çalışmaya dair haber sayıları
The Washington Post	340
Boston Globe	174
Chicago Tribune	101
The Wall Street Journal	94
Los Angeles Times	81
News Day	73
Star Tribune	66
The New York Times	44
New York Post	38
USA Today	21
Toplam	1032

Bu tablo, gazetelerin sosyal çalışmaya ilişkin haberlerinin içeriğine ilişkin fikir vermemekle birlikte örneklem olarak seçilen gazetelerin konuyu ne sıklıkta gündeme taşıdıklarına ilişkin bilgi vermesi açısından önem taşımaktadır. Araştırma için esas olan, haberlerin sayısal çokluğundan ziyade konunun nasıl ele alındığıdır. Tabloda yer alan rakamlar sonucunda görülmektedir ki; The Washington Post Gazetesinde neredeyse yılın her günü sosyal çalışma kelimesini içeren haberler yapılmaktadır. Bu, sosyal çalışma disiplini ve mesleğinin kamuoyunun gündemine taşınması

açısından elbette önemlidir. Ancak yalnızca bu tabloda yer alan veriler doğrultusunda The Washington Post Gazetesinin sosyal çalışma mesleğini hangi haber değerleri doğrultusunda gündeme taşıdığı, konuyu nasıl işlediği, okurun dikkatini hangi noktalara çektiği konusunda bilgi sahibi olamıyoruz. Bu bilgileri içeren verilere haberin söyleminden ulaşılabilecektir.

5.1.2. Söylem Çözümlemesi

5.1.2.1. Makro Yapı

Makro yapıya dair çözümlemeler tematik ve şematik yapı başlıkları altında ele alınacaktır.

5.1.2.1.1. Tematik Yapılar

Tematik yapı, haber metninde ön planda tutulan bilginin ne olduğunu anlamamıza yardımcı olurken, haberde hangi temanın önceliklendirildiğini, konular arasındaki hiyerarşinin nasıl oluşturulduğunu içerir. Okur, tematik yapının unsurları aracılığı ile haber hakkında ilk izlenimlerini oluşturmaktadır.

Başlık, üst başlık, alt başlıklar, spotlar, haber girişleri, fotoğraflar tematik yapı kapsamında okurun fikir edinmesini sağlayan araçlardır. Tematik yapı çerçevesinde belirtilen unsurlara dair çözümleme sonuçlarına yer verilecektir.

ABD örnekleme üzerinde yapılan çözümlemede incelenen bütün gazetelerde haberlerin biçimsel özellikleri şu şekilde açıklanabilir: haberin ilgi çekici yönünü vurgulayan bir ana başlık, ana başlığı açıklayan bir alt başlık, haberi özetleyen bir spot cümle (haber ana sayfada yer alıyorsa), olayın detaylarını içeren bir haber metni ve aktarılanları görsel dil ile desteklemek üzere bir ya da birkaç fotoğraf kullanılmıştır.

a) Haber Başlıkları

Başlık, bir haberin diğer haberlerden ayrışmasını sağlayan öğelerin başında gelmektedir. Habere dikkat çekmeyi sağlamak için büyük punto tercih edilirken, büyük-küçük harf kullanımı haber içeriğini vurgulama önemli bir diğer araçtır. Ayrıca renkli zemin kullanımı ve noktalama işaretleri de habere yönelik dikkati artıran unsurlardır. Gazetecilik haber yazım kuralları çerçevesinde haberde en dikkate değer tema başlıkta sunulmalıdır. Okur, haberin konusunu ve bu konunun hangi yönde ele alındığını başlık aracılığı ile anlamaktadır.

Örneklem üzerinde yapılan tarama ile ulaşılan haberler incelendiğinde ABD gazetelerinin başlık kullanımını meslek öncelikleri doğrultusunda gerçekleştirdiklerini göstermektedir: Bütün gazetelerde konunun en hassas ve dikkat çeken yönü başlığa taşınmıştır. Sosyal çalışmacıların üzerinde çalıştığı ve söz söylediği gruplara ilişkin haberlerde ilginç olan ya da ön plana çıkarılmak istenenler öncelikle başlığa taşınmaktadır:

- “En saldırgan olanlara iş ve terapi hizmeti sunuluyor” (Chicago Tribune, 05.06.2018: 1)
- “Ajans, Asyalı Amerikalıların çocuklara evlerini açmasına yardım ediyor” (Los Angeles Times, 17.12.2018: 3)
- “Kütüphaneler evsizlere şefkat gösteriyor” (Los Angeles Times, 18.20.2018: 18)
- “25 Yaşındaki LGBT Ağı, Long Island’da gelecek nesillere ilham veriyor” (News Day, 29.11.2018: WEB)
- “Akıl hastalıklarına basit bir çözüm yok” (The Boston Globe, 9.02.2018: 6)
- “Kardeşi onu binadan attıktan sonra 4 yaşında öldü” (New York Post, 30.09.2018: 9)
- “9 Yaşında Annesini Çete Şiddetinden Kaybetti. 12 Yaşında Babasını Trump’ın Göç Politikaları Nedeniyle Kaybetti” (The New York Times, 03.07.2018: WEB)
- “Daha iyi bir ‘mülteci’ tanımına ihtiyacımız var” (The Washington Post, 18.12.2018: WEB)
- “Okulların danışmanlara ihtiyacı var, silahlara değil” (The Washington Post, 21.12.2018: WEB)
- “Flört Koçu Ruh Eşini Bulmana Yardımcı Olabilir mi?” (The Wall Street Journal, 10.12.2018: WEB)

Gazetelerde (özellikle basılı versiyonlarında) habere dikkat çekmek, haber konusunu ön plana çıkarmak ve vurguyu artırmak için büyük harf kullanımı gözlenmektedir.

- “DEMANSIN GİZLİ YÜZÜ” (USA Today, 30.10.2018: 1)
- “SOHBETE KATILMAKTAN KORKMA” (Chicago Tribune, 29.04.2018: 10)
- “EMEKLİLİKTEN EMEKLİ OLMAK” (Chicago Tribune, 11.02.2018: 10)

- “BU BİZİM İÇİN BİR TEHLİKE İŞARETİDİR” (The Los Angeles Times, 18.07.2018: 1-7)
- “EVSİZ ÖLÜMLERİ ARTIYOR” (The Washington Post, 13.14.2018: WEB)
- “SESSİZ BİR SUÇ” (The Washington Post, 09.11.2018: WEB)
- “ÇOCUK AYRILIKLARI” (Star Tribune, 20.06.2018: 10)
- “WARHOL’U KURTARABİLİRDİM” (The New York Post, 03.06.2018: 26)
- “İNCİNMIŞ BİR ARKADAŞINIZA NASIL YARDIMCI OLURSUNUZ?” (The New York Post, 29.11.2018: 36)
- “SENİ SAKİNLEŞTİRECEK KİMSE YOK” (The Washington Post, 21.11.2018: WEB)

Yine sayfa içerisinde yer alan diğer haberler arasında öne çıkmayı sağlamak amacıyla büyük punto kullanımı da gözlenmektedir:

- “Evsiz ikilemi için çözüm aranıyor” (The Los Angeles Times, 15.02.2018: 4)
- “Hayatım boyunca cehennemdeydim” (The Boston Globe, 25.11.2018: 14)
- “2018 yılında neler okudunuz?” (The Boston Globe, 25.12.2018: 8)
- “Hayatını Yeniden Yapılandırıyor” (The Boston Globe, 22.10.2018: 1)

Haberlerin sayfada diğerlerinden ayrışmasını sağlayan bir diğer teknik ise renkli zemin üzerinde kullanılan beyaz başlıklar ve renklendirilmiş başlıklardır.

- Baby Boomer’lar Arkadaşlar Hakkında Daha Seçici (The Wall Street Journal, 18.07.2018, WEB) - Siyah zemin üzerinde beyaz başlık,
- “Orta Yaş İntiharlarındaki Gizem” (The Wall Street Journal, 14.06.2018, WEB) - Siyah zemin üzerinde beyaz başlık,
- “CHARLIE BAKER 4 YIL SONRA” (The Boston Globe, 09.09.2018: 6),
- “Kanser veya Ciddi Kan Hastalığı Olan Gençleri Destekleme” (The Los Angeles Times, 27.08.2018: 2) - mor başlık¹¹

¹¹ Bu haber, Ucla Mattel Childrens Hospital için hazırlanan bir tanıtıcı reklamdır.

Tanıtıcı reklam (Advertorial), “Advertisement” ve haber içeriği yani “Editorial” kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşturulmuştur. Gazete ya da dergilerdeki makaleler ile benzer sayfa tasarımına ve görüntüye sahiptir. Ancak içerik, reklamcı ve yayıncı arasındaki anlaşma gereği ticari bir amaçla hazırlanmaktadır (Okumuş vd., 2011:178).

Haber başlığında haber aktörlerinin birinden alıntı yapıldığında ya da özel bir isim kullanıldığında italik harf tercih edildiği gözlenmektedir.

- “*Küçük Çocuklara Acı Çektirilmisin*” (The Wall Street Journal, 22.05.2018, WEB)¹²
- “*Kate Barrant Hakkında Bilmeniz Gereken Beş Şey*” (The Bostan Globe, 17.01.2018:)
- “*Ev Ziyaretleri Karşılıklı Sevinç ve Şifa Sağladı*” (The Wall Street Journal, 14.02.2018: WEB)
- “*Bir Bekar Anne Haftada bir Hastanede Ne Yapmalı?*” The Wall Street Journal, 23.03.2018: WEB)

Fotoğraflar üzerinde kullanılan başlıklar, habere dikkat çekmenin ve habere konu olan olayı okurun zihninde şekillendirmenin bir aracıdır. Sosyal çalışma, dezavantajlı gruplarla çalışma yürüten bir alan olarak haber konusunun görsel unsurlar aracılığı ile yönlendirilmesine çok açıktır. Haber fotoğrafları ile ilgili olarak bu bölümde daha ayrıntılı bir değerlendirme yapılacaktır. Ancak fotoğraflar üzerinde kullanılan başlıklar bu konuya değinmeyi gerektirmektedir. Fotoğraflar, haber başlıkları gibi okurun zihninde çerçeveler çizmenin araçlarından biridir. The Washington Post Gazetesinde “*SESSİZ BİR SUÇ*” başlığı ile yer alan bir haberde başlık büyük bir fotoğraf üzerinde kullanılmıştır. Fotoğrafta asılmış çamaşırların ardında kalan bir kız çocuğu görülmektedir. Çocuğun yüzünün gizlenmiş olması “istismarla ilgili bir haber mi?” diye düşündürürken alt başlık haberin çerçevesini tamamlamaktadır: “Brezilyalı yetkililer Amazon’da çocuklara yönelik cinsel istismarı azaltmaya çalışıyor. Fakat bir peri masalı bu savaşı engelliyor”. Görüldüğü gibi haber başlığı ve seçilen fotoğraf okura haberin özetini sunar niteliktedir. Okur daha haber metnini okumadan düşünsel bir çerçevenin içine çekilmektedir. Benzer kullanımlar diğer gazetelerde de görülmektedir:

¹² Bu haberde italik başlık kullanmasının bir nedeni de The Smith grubu tarafından söylenen Suffer the Little Children şarkısına bir gönderme olabilir.

Fotoğraf 5.1: Fotoğraf üzerine başlık kullanım örneği

Kaynak: The Wall Street Journal, 28.04.2018: WEB

Fotoğraf 5.2: Fotoğraf üzerine başlık kullanım örneği

Kaynak: The Wall Street Journal, 29.09.2018: WEB

Fotoğraf 5.3: Fotoğraf üzerine başlık kullanım örneği

Kaynak: The Wall Street Journal, 26.09.2018: WEB

Başlıkların haberin en dikkat çekici yönünü içerdiği gerçeğinden hareketle, tam da bu noktada “Sosyal çalışma/sosyal çalışmacı başlıkta yer alıyor mu?” sorusuna yanıt aramamız gerekiyor.

- “LI¹³ sosyal çalışmacı, stressiz bir okul yılı için atölye çalışmasına liderlik ediyor” (Nesw Day, 24.09.2018: WEB)
- “Libby Gould Herra, Sevgili Eş, Anne, Sosyal Çalışmacı, Bahçıvan, Newton Hilglands’lı”¹⁴ (The Boston Globe, 21.02.2018: 7)
- “Allison Nistico 53 yaşında öldü; sosyal çalışmacı 'herkesin annesiydi’”¹⁵ (Nesw Day, 01.05.2018: WEB)
- “D.C. polisi, kavşakta vurulan genç sosyal çalışmacının ölümündeki şüpheliyi tutukladı”¹⁶ (The Washington Post, 28.12.2018: WEB)
- “Sosyal çalışmacıların çocuğun ölümündeki suçlamaları onandı” (The Los Angeles Times, 14.09.2018: 3)
- “Davalar istismar vakalarında sosyal çalışmacıları sorumlu tutuyor” (Los Angeles Times, 13.09.2018: 5)
- “Sosyal çalışmacı olmak isteyen genç, trafik ışığında beklerken başıboş bir kurşunla öldürüldü” (The Washington Post, 25.10.2018: WEB)
- “Sosyal çalışmacı Carry’de kamuoyu yararına konuşmalar yaptı”¹⁷ (Chicago Tribune, 05.03.2018: 33)
- “St Paul polisleri ve sosyal çalışmacılar güçlerini birleştiriyor” (Star Tribune, 02.08.2018: 3)
- “Eugene Jax, Sosyal çalışmacı, sevilen aile şakacısı”¹⁸ (Star Tribune, 13.10.2018: 4)
- “CPS daha fazla sosyal çalışmacı istihdam etmeye söz verdi” (Chicago Tribune, 17.07.2018: 5)
- “Öğretmenler, doktorlar ve sosyal çalışmacılar çocuk istismarını rapor etmediklerinde hapis cezası almalı mı?” (The Washington Post, 16.02.2018:

¹³ Long Island

¹⁴ Ölüm İlanı

¹⁵ Ölüm İlanı

¹⁶ Ölüm İlanı

¹⁷ Ölüm İlanı

¹⁸ Ölüm İlanı

WEB)

Örneklerin yarısı ABD gazetelerindeki ölüm ilanlarından oluşmaktadır. Ölüm ilanlarının beş tanesinin başlığında meslek bilgisi paylaşılmıştır. Sosyal çalışmanın başlıkta yer aldığı diğer bir haber ise yine genç bir sosyal çalışmacının silahla öldürülmesiyle ilgilidir. Sosyal çalışmacı haber aktörü ile ilgili bir nitelik olarak başlığa taşınmıştır (The Washington Post, 25.10.2018, 28.12.2018: WEB)

Sosyal çalışmayı başlığa taşıyan diğer konu ise bir çocuğun ölümüyle ilgili bir davada çeşitli suçlamalarda bulunan dört sosyal çalışmacıyla ilgili jüri kararını içermektedir. Bu haberde sosyal çalışmacılar “olumsuzluk” haber değeri doğrultusunda başlığa taşınmışlardır. Aynı konu gazetede iki gün üst üste haber yapılmıştır. Her iki haberde de sosyal çalışma başlıkta yer almıştır (The Los Angeles Times, 13.09.2018: 5-14.09.2018: 3).

Bir sosyal çalışmacı tarafından strese yönelik olarak gerçekleştirilen atölye çalışmasının (workshop) ele alındığı News Day haberinde ise okul sosyal hizmeti çerçevesinde gerçekleştirilen bir uygulamanın bilgisi aktarılmaktadır (News Day, 24.09 2018: WEB). Özellikle silahlı okul saldırılarının yaşandığı 2018 yılında okul ortamında stresin azaltılmasının haber değeri tartışılmazdır.

Sosyal çalışmanın başlıkta yer aldığı son haberde ise sosyal çalışmacılar bir meslek grubu olarak tanımlanmış ve polisler ile işbirliği yaptıkları dile getirilmiştir. İşbirliğinin içeriği ise alt başlıkta açıklanmıştır: “Takım çalışması, krizle karşı karşıya gelen insanlara yardım etmeyi amaçlıyor” (Star Tribune, 02.08.2018: 3). Bu haber, aynı zamanda alt başlık kullanımının da bir örneğini oluşturmaktadır. Gazeteler tarafından sıklıkla kullanılan alt başlıklarda, ana başlıkta verilen kısa bilgi aydınlatıcı bir cümle ile açıklanmaktadır. The Washington Post Gazetesinden gözümüze çarpan bir diğer örnekte başlık “Anket: Engelli bireylerin ve yaşlıların ulaşım hizmetlerini kullanmak için daha fazla yardıma ihtiyacı var” bilgisini içerirken alt başlık bize bu anketin neden yapıldığının açıklamasını yapmaktadır: “Ulusal bir pazarlama kampanyası, araç kullanamayan insanlara seçeneklerini bildirmeyi amaçlıyor” (07.12.2018: WEB). Alt başlık kullanımının örnekleme yer alan bütün gazeteler tarafından kullanıldığı gözlenmiştir. The Wall Street Journal’da yer alan örnekte ana başlıkta yapılan metafor için açıklayıcı ifade alt başlıkta detaylandırılmıştır: Ana başlık: “Polisin Silah Deposunda Yeni Bir Aracı Var: Ruh Sağlığı Uzmanları”. Alt Başlık: “Ülke çapındaki bölümler, zihinsel hastaları içeren

çağrılar için memurlar ve terapistler ile ekipler oluşturmaya başladı” (09.03.2018: WEB).

Sosyal çalışmanın başlığa taşındığı bir diğer haber ise Chicago Public Scholl’da (CPS) meydana gelen çocuklara yönelik istismar olayları ile ilgilidir. Olayın ortaya çıkmasının ardından CPS yetkililerinin kamuoyuna yaptıkları açıklamada daha fazla sosyal çalışmacının istihdamına yönelik vaatlerde buldukları görülmektedir. Sosyal çalışmanın başlıkta yer aldığı son haber de yine çocuk istismarına ilişkindir. Çocuk istismarına ilişkin vakaları bildirmedikleri durumlarda sosyal çalışmacıların hapis cezası alıp almaması tartışmaya açılmaktadır (The Washington Post, 16.02.2018: WEB).

b) Öncelik Verilen Temalar

NASW, sosyal çalışmanın misyonunu şu şekilde tanımlamaktadır: “İnsanların refah düzeyini artırmak ve savunmasız, baskı altında olan ve yoksulluk içinde yaşayan insanların ihtiyaç ve güçlenmelerine özellikle dikkat ederek, tüm insanların temel ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olmaktır”. Bu misyon çerçevesinde dezavantajlı gruplara öncelik vermekle birlikte hak temelli sosyal çalışma, tüm vatandaşların kendilerini gerçekleştirmelerine aracılık etmektedir. Bu bağlamda sosyal çalışmanın temsil edildiği haberler, geniş bir yelpazeye yayılmaktadır.

Sosyal çalışmanın medya temsilinde egemen olan temalar ve gazete haberlerinin bu temalar göre dağılımı Tablo 5.2.’de gösterilmektedir.

Tablo 5.2: Sosyal çalışmanın medya temsilinde egemen olan temalar ve gazete haberlerinin bu temalar göre dağılımı

	News Day	USA Today	Washington Post	The Wall Street Journal	The Boston Globe	The Los Angeles Times	Chicago Tribune	Star Tribune	The New York Post	The New York Times
Meslek olarak / Disiplin olarak sosyal çalışma	14	3	66	23	49	21	25	19	7	7
Dezavantajlı gruplar (yoksul, çocuk, kadın, engelli, yaşlı, göçmenler, azınlıklar, LGBTİ)	20	4	114	24	26	26	20	23	7	13
Tiyatro / sinema / edebiyat / TV	2	4	14	8	5	5	4	1	1	
Ünlüler	4	1	8	3	2		3		4	2
Okur mektubu	9		14	2	13	7	2	2	2	1
Haber aktörlerini tanımlamak üzere sosyal çalışma	21	3	70	26	21	8	6	10	12	12
Ölüm ilanı	3		22	3	54	15	36	14		11
Diğer (Şiddet, terör, doğal Afetler		6	32	5	4		5		5	

c) Meslek Olarak Sosyal Çalışma

Sosyal çalışma mesleğinin ve disiplinin ABD'deki tarihsel gelişimi gözlemlendiğinde bugün geldiği nokta şaşırtıcı değildir. Sosyal çalışma meslek olarak toplumsal yaşamın bir parçası haline gelmiştir ve örnekleme yer alan gazeteler üzerinde yapılan çözümleme mesleğin kamuoyu gündeminin de bir parçası olduğunu gözler önüne sermektedir. Bireyi ve toplumu ilgilendiren birçok konu sosyal çalışma ile bağlantılı olarak haberlerde yer alabilmektedir. Temalara göre dağılımı gösteren tablo yelpazenin genişliğini de ortaya koyan bir delil niteliğindedir.

Gazete haberleri incelendiğinde sosyal çalışmanın bireyin/toplumun güç kazanmasına ve bireyin kendini gerçekleştirme yönüne yönelik “saygın bir meslek” olarak temsil edildiği gözlenmektedir. Bu bakış açısının en güzel örneklerinden biri The New York Post Gazetesinin satırlarında gizlenmiştir: “Öğretmenliğin, sosyal çalışmadan sonraki en bilinçli (farkındalığı yüksek) meslek olduğuna bakmaksızın...” (21.12.2018: 23). Bu cümle ile, sosyal çalışmacıların bilinç düzeyi, insanları yetiştirmekten sorumlu meslek olan öğretmenlerden daha fazla görülmektedir. Sosyal çalışmanın ABD'deki gücü belki de bu imajından kaynaklanmaktadır.

Sosyal çalışma mesleğinin ABD'de (ve dünyada) gördüğü saygı oranına dair bilgi içeren bir haber The Washington Post Gazetesinde yayınlanmıştır. “Öğretmenler dünyanın neresinde saygı görüyor?” başlıklı haber, 2018 Küresel Öğretmen Statüsü Endeksi sonuçlarına yer vermektedir. Ankete katılanlardan, doktor, hemşire, avukat, kütüphaneci, yerel yönetici, sosyal çalışmacı, muhasebeci, polis memuru ve mühendis olmak üzere 14 mesleğin saygı derecesine göre sıralaması istenmiştir. Habere göre “Ülkelerin çoğunda¹⁹, öğretmenlerin sosyal statüleri sosyal çalışmacıların statüsüne benzer olarak görülmüştür. Amerika Birleşik Devletleri'nde katılımcılar, öğretmenlerin rolünü kütüphanecilerin rolüne eşitlemiştir” (The Washington Post, 15.11.2018: WEB). 2018 Küresel Öğretmen Statüsü Endeksi sonuçlarına bakıldığında ABD'deki katılımcıların yüzde 37'si öğretmenleri kütüphanecilerle benzer statüde görürken, yüzde 23'ü sosyal çalışmacıların statüsünde görmüştür. Öğretmenleri sosyal çalışmacılar ile eşleştirmenin arka

¹⁹ Almanya, İtalya, İsviçre, Tayvan ve Hollanda'da öğretmenler sosyal statüleri sosyal çalışmacılar ile benzer kabul edilmiştir.

planında öğretimi, insanları kişisel olarak destekleyen bir meslekle eşleştirme düşüncesi bulunmaktadır (www.varkeyfoundation.org)²⁰.

Sosyal çalışma mesleğinin kazancının diğer mesleklere kıyasla düşük olmasından dolayı sosyal çalışmacılara dair “daha fazla para kazanmak yerine sosyal çalışmayı seçti” vurgusu dikkati çekmektedir: “Freeman’ın dedelerinin her ikisi de varlıklıydı ancak onlar kariyerlerini ‘çok fazla para kazanamadıkları’ sosyal çalışma ile sürdürmeyi seçti” (The Los Angeles Times, 14.01.2018: 8). The Washington Post gazetesinde sosyal çalışmacı olmak isteyen bir genç için kaleme alınan şu sözler mesleğe ve sosyal çalışmacılara bakış açısını özetler nitelikte: “... sosyal çalışmacı olmak için okuyor... Hayalleri bir arabaya, bir malikaneye ya da herhangi bir Amerikan lüksüne sahip olmakla ilgili değil” (17.09.2018: WEB).

Fazla kazanmak yerine kamuya hizmeti seçen sosyal çalışmacıların devlet çalışanı oldukları da sıklıkla dile getirilmektedir (The Washington Post, 26.09.2018: WEB), (The Washington Post, 24.03.2018: WEB), (The Wall Street Journal, 29.06.2018: WEB), (USA Today, 28.12.2018: 3), (The New York Times, 04.05.2018: WEB), (The New York Times, 05.05.2018: WEB), (The New York Times, 14.04.2018: 1), (The Boston Globe, 02.02.2018: 7), (The Boston Globe, 23.07.2018: 9), (Star Tribune, 18.02.2018: 1). Sosyal çalışmacıların da içinde yer aldığı kamu çalışanlarının gelirlerinin düşüklüğü, iş yüklerinin fazlalığı bu haberlerde dile getirilirken konuya ilişkin çeşitli protestoların yapıldığı da görülmektedir: “Çalışanların iş yüklerinde ‘çarpıcı’ artış görüldüğünü söylediler. Örneğin endüstriyel standart 12 iken bazı sosyal çalışmacılar 20 dosya (vaka) üzerinde çalışmaktadır. Moran²¹, ‘İnsanların daha azıyla daha fazla iş yapması inanılmaz derecede üzücü’ dedi” (The Washington Post, 25.10.2018: WEB)

ABD örneklemini incelendiğinde sosyal çalışma mesleğinin insanların iyi kişilik özelliklerini öne çıkarmak için kullanıldığı görülmektedir. Bir trafik kazasında ölen 18 yaşındaki genç kız ile ilgili olarak kaleme alınan haber, genç kızın ailesinin

²⁰ Endeks sonuçları dünya ortalamasını sosyal çalışma mesleğinin saygınlık açısından 13. Sırada yer aldığını göstermektedir.

Endeks sonuçları Türkiye için tarandığında meslek grubu olarak sosyal çalışmacılara dair bir veri maalesef bulunamamıştır. Endekse göre Türkiye’den katılımcıların öğretmenleri kütüphaneciler benzer statüde gördükleri paylaşılmıştır.

²¹ AFSCME (ABD’deki kamu çalışanları sendikası) Başkanı

sözlerini içermektedir: “Asla kötü bir ruh hali olmadı. İnsanlara yardım etmek için her zaman oradaydı. Harika bir kalbi, harika bir ruhu ve harika bir kişiliği vardı. Bu çok üzücü”...Freddy Castro, kız kardeşinin sosyal çalışmacı olmak istediğini söyledi” (News Day, 28.12.2018: WEB). The Washington Post, trafik ışığında beklerken başıboş bir kurşunla öldürülen ve sosyal çalışmacı olmak isteyen gençle ilgili haberi sayfalarına taşıırken (25.10.2018: WEB), üniversitedeki pankek yeme yarışmasında hayatını kaybeden ve sosyal çalışmacı olmak için okula devam eden genç kız ise The Wall Street Journal gazetesinde haber olmuştur (29.10.2018: WEB). Sosyal çalışma bu haberlerde, haber aktörlerinin iyiliklerini vurgulamak üzere ön plana çıkarılmıştır. Benzer şekilde evanjelikler üzerine hazırlanmış olan “Evanjelik’ Kirli Bir Kelime Değildir” başlıklı haberde sosyal çalışma, evanjeliklerin aktivizme bağlılığının açıklamalarından biri olarak sunulmaktadır: “Evanjelikler, aktivizme olan bağlılığı paylaşırlar: evangelizm, misyonlar ve sosyal çalışma” (The Wall Street Journal, 01.02.2018: WEB).

Donald Trump Jr’ın eşi Venessa Trump’ın lise yıllarındaki sevgilisi (Latin Kings çetesinin üyesi) ile ilgili olarak kaleme alınan haberde de iyi yönü ortaya çıkarma vesilesi olarak sosyal çalışma kullanılmaktadır: “Mafya faaliyetleri yapmanın yanı sıra Latin Kings, evsizlere yemek vermek gibi sosyal çalışmanın da gururunu yaşıyorlar” (The New York Post, 09.05.2018: 20). Bu haberde sosyal çalışma mafya üyelerinin iyiliğinin altını çizmektedir. Evanjeliklerle ilgili haber de olduğu gibi bu haberde de sosyal çalışma ABD’deki olumlu imajı dolayısıyla haber aktörünü aklamak için bir araç konumundadır.

Sosyal çalışma, ABD gazetelerinde değişim yaratan yaratıcı bir meslek olarak sunulmaktadır. The Wall Street Journal değişim yaratma gücüne vurgu yapmaktadır: “James Danzig 10 yaşlarındayken bir sosyal çalışmacı, onun gözlerinin içine baktı ve “Değerlisin” dedi. Bu sözler vahiy gibiydi. Danzig bir biyografisinde “O sözleri bir cankurtaran halatı gibi tutmaya çalıştım” diyordu”. Danzing koruyucu aile bakımı sisteminde büyüyen bir çocuktur ve farklı koruyucu ailelerle birlikte kötü bir çocukluk geçirmiştir. 10 yaşındayken bir sosyal çalışmacı ile görüşmesi onun hayatı için dönüm noktası olacaktır (18.08.2018: WEB).

Bir diğer haber ise sosyal çalışmanın yaratıcı yönüne vurgu yapmaktadır. Yapay zekanın geldiği noktada bazı işlerin artık insanlar tarafından yapılmasına gerek kalmayacağı vurgulanan haberde yaratıcılık, strateji ve sosyalleşme gerektiren sosyal

çalışma mesleğinin şimdilik güvence altında olduğu belirtilmektedir (The Wall Street Journal, 14.09.2018: WEB).

The Chicago Tribune’de yer alan terk edilen bebeklere ilişkin haber, Illinois’deki Terk Edilmiş Bebekler Yasasının ardından terk edilen ve bundan dolayı zarar gören ya da ölen bebek sayısının arttığı belirtilmektedir. Haberde ebeveynlere, öğretmenlere, üniversite kampüs çalışanlarına, sosyal çalışmacılara ve dini liderlere çağrı yapılarak gençlerle ve genç yetişkinlerle konuşmaları ve konuyu gündemde tutmaları istenmektedir. İlgili kesimlerin harekete geçirici gücüne dayanarak yapılan çağrıda her yıl çocuk sahibi olabilecek bir gençliğin yetiştiği hatırlatılarak eğitimin devam etmesinin hayati önemine değinmektedir (06.04.2018: 14). Görüldüğü gibi toplumsal sorunlarla ilgili olarak (belirtilen diğer gruplarla birlikte) sosyal çalışmacıların gündem yaratma, harekete geçirme ve değişime destek olma potansiyeli bulunmaktadır.

ABD’de sosyal çalışma mesleğinin kamuoyu gözündeki yerini anlamamıza aracılık eden bir diğer haberde ise duygusal destek hayvanlarından söz edilmektedir. Bir ev sahibi, engelli kiracısı için sosyal çalışmacı tarafından hazırlanan bir mektuptan söz etmektedir: “2012 yılında ilk ESA²² mektubumu bir tıp profesyonelinden aldığımda önce inanmadım... Sosyal çalışmacı şunları yazmıştı: “George... Teşhisi ile ilgili bazı kısıtları var. Bu zorlukları hafifletmek, sahip olduğunuz evi tam olarak kullanabilme ve bağımsız yaşama yeteneğini artırmak için George’un engellilikle başa çıkmasına yardımcı olacak bir duygusal destek hayvanı reçete ediyorum” (The Wall Street Journal, 23.02.2018: WEB). Haberde sosyal çalışmacıdan “tıp profesyoneli” (a medical professional) olarak söz edilmekte ve duygusal destek hayvanı “reçete ettiği” (prescribing) belirtilmektedir. Evinde evcil hayvan istemeyen ev sahibi, sosyal çalışmacının bu reçetesi dolayısı ile durumu kabullenmek durumunda kalmıştır. Böylece haberin satır araları bize sosyal çalışmanın ve sosyal çalışmacıların ABD kamuoyu için önemini aktarmaktadır.

Sosyal çalışma mesleğinin ABD kamuoyu açısından önemini gözlemleyebileceğimiz bir diğer başlık ise siyaset haberleridir. Sosyal çalışma kelimesinin tarandığı siyaset haberlerinde partiler ve görevdeki yöneticilere dair hizmet kriterlerinden birinin sosyal çalışma alanında yapılan yatırımlar ya da görev verilen sosyal çalışmacı sayısı

²² ESA (Emotional support animal): Duygusal destek hayvanı

olduğu gözlenmektedir. Benzer şekilde seçim kampanyası yürüten yönetici adayları da sosyal hizmet alanı içinde sosyal çalışmaya dair neler yapacağını vaatlerini sunmaktadır. The Boston Globe, Massachusetts Valisi Charlie Baker'ın yönetimde olduğu 4 yılı değerlendirdiği haberde seçim vaatlerini değerlendirerek gerçekleştirip gerçekleştirmediğini belirtmiştir. Baker, seçim vaatlerinde Çocuk ve Aile Departmanında reform yapacağını belirtmiştir. Gazete konuya ilişkin değerlendirme yaparak iyileştirme olduğunu ancak çalışmaların devam ettiğini belirtmiştir: "... Son dört yılda, DFC²³'nin devlet tarafından finanse edilen bütçesi 180 milyon Dolar büyüdü, yüzlerce yeni sosyal çalışmacı işe alındı ve üzerlerindeki iş yükü (dosya sayısı) azaldı. Haziran 2016'da işçi başına 22 olan vaka yükü Ekim 2017'de işçi başına 19'a düşmüştür" (The Boston Globe, 09.09.2018: 6), (agy, 14.10.2018: 27).

Göreve başlamaya hazırlanan Ramsey Bölge Şerifinin vaatleri de sosyal çalışmacıları içermektedir: Şerif Fletcher, halk ve polis arasında güveni oluşturmak için geleneksel olmayan şerif yardımcılarını (öğretmen ve sosyal çalışmacı gibi) işe almayı amaçlamaktadır. Kolluk kuvvetlerinde dereceleri olmayan bu kişiler, iyi karar verme ve topluma bağlılık gibi niteliklere sahip olacaktır (Star Tribune, 23.12.2018: 1).

Sorunların çözümü için yetkililerin sosyal çalışma üzerinden vaatlerde (daha fazla sosyal çalışmacıya iş vermek, sosyal çalışmacılarla iş birliği yapmak vb.) bulunduğu ilişkin haberler ABD örneklemindeki farklı gazetelerde yer almaktadır. Kimi zaman bir politikacı, kimi zaman bir okul müdürü, kimi zaman yerel yöneticiler bu yönde açıklamalarda bulunmaktadır (The Wall Street Journal, 09.11.2018: WEB), (Chicago Tribune, 17.07.2018: 5).

Politikacılar, seçim çalışmalarında sosyal çalışmaya ilişkin hizmetler ya da sosyal çalışmacı sayıları ile ilgili vaatlerde bulunurken, sosyal çalışmacılar da kimi zaman meydanlarda politikacılara yönelik protestolara destek vermektedir. Sosyal çalışmacıların aktivist ve savunucu rollerinin bir gereği olarak kimi zaman yüksek vergileri (The Wall Street Journal, 07.12.2018: WEB), kimi zaman kamu çalışanlarının düşük gelirlerini (The Washington Post, 25.10.2018: WEB), kimi zaman yüksek mahkemede görevlendirilen (ve hakkında taciz suçlamaları olan) bir yargıcı (The Wall Street Journal, 06.10.2018: WEB), kimi zaman eğitim sistemindeki düşük maaşları (The New York Times, 17.05.2018: 18), kimi zaman da

²³ DFC (Department of Children and Families): Çocuk ve Aile Departmanı

sağlık sektörü çalışanlarının çalışma koşullarını (The Washington Post, 11.12.2018: WEB) protesto etmektedir.

Meslek olarak sosyal çalışmanın ABD örneğinde temsilini incelerken belirtilmesi gereken bir diğer nokta da sosyal çalışmacıların uzmanlık alanlarının haberlerde vurgulanmasıdır: Klinik sosyal çalışmacı, iş ilişkilerinde uzman sosyal çalışmacı, ilişkiler ve cinsel terapi konusunda uzman sosyal çalışmacı, otizm spektrumlu genç yetişkinlerde uzman klinik sosyal çalışmacı, yas uzmanı... (The Boston Globe, 23.01.2018:5), (Chicago Tribune, 09.09.2018: 6), (The Washington Post, 13.12.2018, 25.03.2018, WEB), (The Wall Street Journal, 10.12.2018: WEB), (agy, 04.09.2018: WEB).

Medyanın sosyal çalışmacıları nasıl temsil ettiğine ilişkin değerlendirmelerde bulunurken ABD örneğinin sosyal çalışmacıların medyayla ilişkileri konusunda da örnekler içerdiğini belirtmek gerekmektedir. Okur mektuplarına yer verilen sayfalar sosyal çalışmacıların gündeme ilişkin konular hakkındaki görüşlerini içermektedir. Sosyal çalışma öğrencisi ve emekli/aktif sosyal çalışmacılar kamuoyunun tartıştığı sosyal sorunlara ilişkin fikirlerini gazetelere göndermektedir. Mektup konusu sosyal çalışmacıların hizmet yelpazesinin genişliği ölçeğinde çeşitlilik göstermektedir: Evlat edinme sistemi, ABD sınırında ailelerinden ayrılan çocuklar (seperated children), göçmenler, ruh sağlığı, şiddet, bağımlılık, evsizler, koruma altındaki çocuklar... Sosyal çalışmacılar mektuplarında konu ile ilgili görüşlerini ve çözüm önerilerini dile getirmektedir. Bu yaklaşım sosyal çalışmacıların savunuculuk ve aktivistlik rollerinin gereğidir. Gündeme ilişkin fikir beyanı; konunun, sorunun, çözümün bir parçası olabilmeyi sağlamaktadır. Bir yıllık süreçte belirtilen konularda farklı gazetelerde yer almış 22 adet sosyal çalışmacı mektubu yayınlanmıştır (The Washington Post, The Wall Street Journal, The Boston Globe, The Los Angeles Times, Star Tribune, The New York Post, The New York Times, News Day, Chicago Tribune). Bu mektuplarda yazarın meslek bildiriminde bulunmadığı durumlarda gazeteler “Yazar bir (emekli) sosyal çalışmacıdır” şeklinde bildirimler yapmaktadır. Sosyal çalışmacıların gazeteleri görüş bildirme aracı olarak kullanması onların medyaya duyduğu güvenin bir göstergesi iken, medyanın sosyal çalışmacıların mesleklerini ön plana çıkarması da gazetelerin sosyal çalışma mesleğine ve sosyal çalışmacılara duyduğu saygının bir ifadesi olarak görülebilir.

Sosyal çalışmacıların medya kuruluşlarına yazdığı mektupların dışında bir de

gazetelerin ilgili bölümlerine mektup yazan vatandaşlar bulunmaktadır. Bireyler kendi hayatlarına ilişkin sorunları gazetede sorumlu kişiye yazmakta ve bölüm sorumlusu da başvuru konularına yönelik çözüm önerileri getirmektedir²⁴. Bu mektuplar ve verilen yanıtlar incelendiğinde farklı sorun alanlarına ilişkin olarak gazete yetkilisinin sosyal çalışmacı ile görüşme tavsiyesinde bulunduğu görülmektedir. The Washington Post, The Boston Globe, The Wall Street Journal, News Day, Chicago Tribune, The New York Post, The Los Angeles Times gazetelerinde yer alan 30 okur mektubunda bu yönde öneriler yer almaktadır. Farklı gazetelerde aile, ilişkiler, yaşlılık, engellilik, yoksulluk gibi konulara ilişkin problemlerin dile getirildiği bu mektuplarda çözümün bir parçası olarak sosyal çalışmacıların önerilmesi sosyal çalışmanın ve sosyal çalışmacıların ABD’de kamunun ve medyanın gündeminde yer aldığı bir göstergesidir.

Okur mektupları ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken bir diğer nokta ise; gazetelere sorunlarını bildirmek üzere mektup yazan bireylere yönelik olarak yetkili kişinin verdiği yanıtlar da sosyal çalışmacıyla görüşmeye dair tavsiyeler içermektedir.

Medya mecraları haberlerde inandırıcılığı artırmak için sıklıkla uzman görüşlerine yer verir. Böylece medya kuruluşları okura/izleyiciye şu mesajı vermektedir: «Sunduğumuz bilgi doğrudur, haberde görüş bildiren uzman da paylaşılan bilgiyi doğrulamaktadır». ABD gazetelerinde farklı haber içeriklerinde (sosyal sorunlar, dezavantajlı gruplar, iş yaşamı, aile, ilişkiler vb.) sosyal çalışmacıların uzman olarak görüş bildirmesi de mesleğin/ meslek elemanlarının medya ile ilişkilerinin geldiği noktanın bir göstergesidir.

Mesleğin temsili açısından önemli olan ve üzerinde durulması gereken bir diğer haber ise Boston Globe gazetesinde yayımlanmıştır. Gazete pazar ekinde (Globe Magazine) bir sosyal çalışmacıya (Amelia Earhart) dair dört sayfalık bir dosya hazırlamış ve dergi kapağında da ABD tarihine geçen bu kadına yer verilmiştir.

²⁴ Türkiye’de “Güzin Ablâ” olarak tanımlanan bu bölüm ABD Gazetelerinde “Ask Amy” (Amy’ye Sor) başlığı altında yer almaktadır.

Fotoğraf 5.4: Amelia Earhart hakkındaki dosya haberin kapak fotoğrafı

Kaynak: The Boston Globe, 05.08.2018: 1

Boston’da sosyal çalışmacı olarak görev yapan Amelia Earhart, pilot olarak Atlantik Okyanusu’nda yalnız başına uçan ilk kadın havacıydı. 1937 yılında uçağıyla dünyayı dolaşmaya çalışan Earhart’ın uçağı kaybolmuştur. Haber metni Earhart’ın uçuş kariyerine öncelik vermekle birlikte sosyal çalışmacı kimliği ana sayfada duyurulmuştur. “Uçmayı seven bir sosyal çalışmacıydı. Sonra tarihe geçmek için davet aldı.” spotuyla dergi kapağında tam sayfa fotoğraf ile yer verilen Earhart’ın haber metninde göçmenlerle çalışmalar yaptığına dair ayrıntılı bilgiler aktarılmıştır. Earhart tarihe uçuş kariyeri ile geçmiştir ancak gazete sosyal çalışmacı kimliğini de haberin büyük bölümünde vurgulamıştır (05.08.2018: 1-20,21,22,23).

İncelenen gazetelerde farklı temalardaki haberlerde kişileri tanıtmak amacıyla “sosyal çalışmacı” olarak mesleklerinin bildirildiği görülmektedir. The Washington Post Gazetesinde yayınlanan haberde bir kazada hayatını kaybeden bir gencin sosyal çalışma öğrencisi olduğunun bilgisi paylaşılmaktadır (28.12.2018: WEB). Chicago Tribune’de yayınlanan bir diğer haberde Tennessee’de gerçekleştirilen bir silahlı saldırı sonrasında ölen gençlerden birinin iki hafta içinde sosyal çalışma bölümünden mezun olacak bir öğrenci olduğu belirtilmektedir (26.04.2018: 9).

Los Angeles Times Gazetesinde ise California eyalet seçimleri ile ilgili olarak hazırlanan “Eyalet Anahtarı Yarışları” başlıklı haberde Eyalet Okulları Amirliği adaylarından Tonny Turmound’u tanıtmak için “Bay Area okullarında eski bir sosyal

çalışmacıdır” ifadesi kullanılmaktadır (30.10.2018: 2). Bütün gazetelerde farklı temalardaki haberlerde yer alan kişileri (ya da onların yakınlarını) tanıtmak üzere sosyal çalışma mesleğinin yer aldığı görülmektedir:

- Trafik kazasında hayatını kaybeden ve “sosyal çalışmacı” olmak isteyen bir genç kız (News Day, 28.12.2018: WEB),
- Evliliğinin 61. Yıldönümünü kutlayan ve “Stony Brook Üniversitesinde Sosyal Çalışma yüksek lisansı yapan” bir kadın (News Day, 21.08.2018: WEB),
- 60 yaşında metroda müzik festivali düzenleyen “eski bir sosyal çalışmacı” (Star Tribune, 17.06.2018: 5),
- St. Paul’daki bir hastanenin dermatoloji kliniğinde şırıngaların tekrar kullanımını sonucunda tekrarlı testler yapmak durumunda kalan “Minnesota Üniversitesi’nde Sosyal Çalışma Profesörü” Allina Healt (Star Tribune, 07.03.2018: 2),
- “Bir zamanlar sosyal çalışmacı olan” Senatör Karen E. Spilka (The Boston Globe, 27.07.2018: 1),
- Bebekken yasadışı yollarla ABD’ye getirilen ama bu durumun “başarılı bir sosyal çalışmacı olmasını engellemeyen” Alex Alparaoh (The Boston Globe, 09.11.2018: 4),
- Seks işçisi iken “bugün 21 yaşında sürekli çalışarak sosyal çalışmada bir kariyer peşinde olan Bennet” (The New York Post, 17.04.2018: 10),
- “30 yaşındaki bir sosyal çalışmacı olan” ve 10 yıl önce bir tartışmada kafasına gelen bir kurşunla bugün gözleri görmeyen bir maraton koşucusu (The New York Post, 30.10.2018: 40),
- “Loyola Üniversitesinden sosyal çalışma doktora derecesi alan” ve eşcinsel evliliği yapan Jeffrey Bulanda (The New York Times, 12.08.2018: WEB),
- Üniversitenin pankek yeme yarışmasında hayatını kaybeden Ms. Nelson, “sosyal çalışmacı olmak için okuyordu” (The Wall Street Journal, 29.10.2018: WEB).

Görüldüğü gibi sosyal çalışma mesleği gazetelerde haberlerde yer alan aktörleri tanıtmak amacıyla sıklıkla yer almaktadır. Çok sayıda haberin tarandığı bir diğer tema ölüm ilanlarıdır. “Death Notice”, “Remembering”, “Obituary Notice” başlıkları altında verilen bu ilanlar, ölen kişinin hayatıyla, işiyle ve ailesiyle ilgili bilgileri

içeren uzun metinlerden oluşmaktadır. Temalara göre haber dağılımında görüldüğü gibi incelenen dönem içerisinde sosyal çalışma/sosyal çalışmacı kelimelerini içeren 160 adet ölüm ilanı taranmıştır.

Sosyal çalışma mesleğinin medya temsiline ilişkin olarak üzerinde durulması gereken bir diğer konuda etik ile ilgili haberlerdir. The Wall Street Journal Gazetesinde ABD'deki rüşvet olaylarına ilişkin olarak kaleme alınan haber, New Mexico'daki bir sosyal çalışmacının rüşvet suçlamasıyla karşı karşıya olduğunu bildirmektedir. Habere göre sosyal çalışmacı çocukları devlet korumasında olan bir babanın duruşmasını hızlandırmak için rüşvet talep etmiştir (16.02.2019: WEB).

Etik bağlamında ele alınması gereken bir diğer haber ise The Boston Globe Gazetesinde yayımlanmıştır. Haber, bir yargıç ve aynı adliyede görevli bir sosyal çalışmacının adliye odalarında cinsel ilişkiye girdiklerini belirtmektedir. Haberde Yargıç Thomas Estes'in görevden alındığı belirtilirken, Klinik sosyal çalışmacı Tammy Cagle'nin yargıcın kendisine cinsel tacizde bulunduğu ve tehditle ilişkiyi sürdürdüğü iddiaları yer almaktadır (The Boston Globe, 24.03.2018: 2).

Bir diğer haber ise Avrupa'daki kitlesel saldırılar sonrasında başlatılan güvenlik önlemlerinin sosyal çalışmacılar için yarattığı bir etik çelişkiyi içermektedir. 2016'daki Brüksel'deki terörist saldırılardan sonra başlatılan güçlendirilmiş güvenlik önlemleri kapsamında Belçika hükümeti sosyal çalışmacılardan müracaatçılara yönelik olarak hissettikleri herhangi bir şüpheli radikalleşme belirtisini yetkililere bildirmeleri istenmiştir. Haberde aktarılan bu durum sosyal çalışmacıların müracaatçıya ilişkin bilgilerin ve görüşmelerin gizliliği açısından etik bir çelişki yaratmaktadır. Haberde Uluslararası Af Örgütü Uluslararası İnsan Hakları Savunma Grubu tarafından Belçika'daki bu durumu eleştirdiği belirtilirken, Belçika Dış İşleri Bakanın da konuya ilişkin görüşlerine yer verilmiştir: "Güvenlik önlemleri ve bireysel haklar arasındaki denge parlamentomuzda günden güne yer alan bir tartışmadır. Çok mu ileri gidiyoruz yoksa bu yeterli değil mi?" (The Wall Street Journal, 23.02.2018: WEB).

İş etiği çerçevesinde değerlendirilebilecek bir diğer haber de ise sosyal çalışmacılar bir çocuğun ölümü ile ilgili bir davada başkasının zarar görmesine neden olan ihmalden dolayı suçlu bulunmuştur (The Los Angeles Times, 16.02.2018: 5, 13.09.2018: 5, 14.09.2018: 3).

Akademik etik bağlamında The Los Angeles Times Gazetesinde yer alan bir haber Eyalet Meclisi Üyesi Sebastian Ridley-Thomas'ın oğlu Mark Ridley-Thomas ile ilgilidir. Habere göre Mark Ridley-Thomas, babasının bölgesindeki bir üniversite olan USC tarafından Kamu Politikaları ve Sosyal Çalışma Profesörü olarak işe alınmıştır. Mezuniyet derecesi olmayan Mark Ridley-Thomas'a üniversite tarafından sosyal çalışma alanında yüksek lisans yapması için burs verilmiştir. Bu olayın duyulmasının ardından Üniversite Ridley-Thomas'ın görevine son vermiş ve konuyla ilgili soruşturma başlatmıştır (03.08.2018: 1-12).

Görüldüğü gibi ABD medyası sosyal çalışma mesleğine ilişkin olarak genellikle olumlu bir bakış açısına sahiptir. Ancak inceleme dönemi olarak seçilen bir yıllık süreçte birkaç haber de sosyal çalışmacıların/akademisyenlerin etik uygunsuzluklarına yer vermiştir.

Sosyal çalışma mesleğinin ABD'deki medya yansımaları Ulusal Sosyal Çalışmacılar Birliği (NASW)'ne dair de temsiller içermektedir. NASW, ABD'de sosyal çalışma mesleğine ve sosyal çalışmacılara dair aktif rol üstelenmektedir. ABD gazetelerinde social work/social worker kelimelerinin tarandığı haberler incelendiğinde NASW'nun yalnızca beş haberde yer aldığı görülmektedir. Bu sayı, haberlerde sıklıkla temsil edilen sosyal çalışmacıların üyesi olduğu otorite kuruluş için az görünmektedir. Ancak bu çalışma kapsamında ABD gazeteleri üzerinde "Ulusal Sosyal Çalışmacılar Birliği" anahtar sözcülüğü ile arama yapılmadığını vurgulamak gerekmektedir.

NASW'nun haber metninde yer aldığı ilk örnek The Washington Post Gazetesi'nde yer almaktadır. Haberde göçmen ailelerin ABD-Meksika sınırında zorla ayrılması konu edilmekte ve 2. Dünya Savaşında yaşanan aile ayrılıklarına dair örneklerin yarattığı travmalar hakkında bilgi verilmektedir. Haberde günümüzde yaşanan bu durumun acımasız, zararlı, insanlık dışı olduğu belirtilmektedir. Amerikan Psikiyatri Birliği, Amerikan Psikoloji Derneği, NASW ve yaklaşık 10 bin akıl sağlığı uzmanı aile ayrımlarını kınamaktadır (19.06.2019: WEB). Aynı konuyla ilgili olarak gazeteye mektup yazan emekli bir sosyal çalışmacı, Mary A. Davis, aile birliğinin göçmenler için temel bir hak olduğunu belirtirken göçmen çocuklar için aile üyeleriyle birlikte kalmanın en iyi çözüm olacağı konusunda NASW ve Amerika Çocuk Refahı Birliğinin hemfikir olduğunu belirtmektedir (The Washington Post, 31.05.2018: WEB).

NASW'nun dezavantajlı bireylere dair gündeme taşınan konulara ilişkin görüşlerinin yer aldığı bir diğer haber ise LGBTİ bireylere yönelik dönüştürme terapisi hakkındadır. Haberde New York Eyalet Psikiyatri Birliği, New York Eyalet Psikoloji Derneği ve Ulusal Sosyal Çalışmacılar Derneğinin, küçüklerin cinsel yönelimini değiştirmeyi amaçlayan terapiye karşı çıktığı belirtilmektedir (The Wall Street Journal, 25.04.2018: WEB).

NASW'nun yer aldığı bir haberde ise NASW gibi kar amacı gütmeyen kuruluşların Boston'da yaşadığı sıkıntılardan söz edilmektedir. Adrian Walker tarafından kaleme alınan metinde State House'un NASW'da dahil olmak üzere pek çok kar amacı gütmeyen kuruluşa ev sahipliği yaptığı belirtilmektedir. Ancak Boston'daki emlak piyasasının hareketlenmesi ile hayırsever emlak sahipleri yavaş yavaş çekilerek yerlerine yenileri gelmeye başlamıştır. Bu dönüşüm süreci kar amacı gütmeyen kuruluşların ihtiyacı olan desteği de kaybetmesine neden olmaktadır. Örneğin NASW, State House'dan tahliye işlemlerine başlamıştır. NASW'dan Rebekah Gewirtz konuyla ilgili olarak şunları belirtmektedir: "... Boston yalnızca şirketler ve zengin yatırımların yeri olamaz. Onların zaten çok gücü var" (The Boston Globe, 19.03.2019: 1).

The New York Times'da federal kamu hizmeti kredisi affı ile ilgili olarak hazırlanan haberde krediden faydalanan bir sosyal çalışmacı ile bağlantılı olarak NASW yer almakta ve birliğin kar amacı gütmeyeceği ve kamu hizmeti yaptığı belirtilmektedir (14.04.2018: 1).

ABD gazeteleri üzerinde gerçekleştirilen tarama sonucunda ulaşılan haberler incelendiğinde sosyal çalışmacıların çalışma alanlarının her birini kapsayan haberler görülmektedir: sağlık alanı, eğitim alanı, adalet alanı, çalışma ve sosyal güvenlik alanı ve sosyal hizmet alanı. Mesleğin medyadaki temsili hakkında fikir edinebilmek adına bu çalışma alanlarının da ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir.

Sağlık Alanında Sosyal Çalışma

Sağlık alanında, hastane ortamında yürütülen sosyal çalışmaya dair 58 habere ulaşılmıştır. Bu haberlerden her biri sağlık alanındaki sosyal çalışmacıların rollerine vurgu yapmaktadır: Haberlerden birinde doğum sonrasında bebeğiyle yalnız başına kalan Senagalli bir göçmene bebek bakımı ile seçenekleri sunan bir sosyal çalışmacı yer almaktadır (The Wall Street Journal, 23.03.2018: WEB). The Washington Post

gazetesinde yer alan bir diğ er haberde ise sosyal ç aşı macı hamile bir kadının baş ka bir hastaneye transfer iş lemlerinin gerç ekleş tirilmesini sağ lamı ş tır (02.08.2018: WEB). Doktorların hastaları daha iyi tanınmasını sağ lamaya ç aşı ş an “Benim Hayatım, Benim Hikayem” programı ile ilgili bilgi veren haber, bu programda stajyer sosyal ç aşı macıların da görev aldığını belirtmektedir (The Washington Post, 28.04.2018: WEB).

Haberlerin iç erdiğ i bilgiler doç rultusunda sosyal ç aşı macıların dezavantajlı gruplar ile ilgili olarak hastanelerde oluş turulan ekiplerin iç inde görevlendirildiğ i göz lenmektedir. Chicago Tribune’de yayı mlanan “Evsiz hastalara yardım eden hastaneler” baş lıklı haber, evsiz hastalar iç in oluş turulan ekip iç erisinde sosyal ç aşı macıların da yer aldığını ifade etmektedir (14.01.2018: 5). Sağ lık alanında oluş turulan bir diğ er ekiple ilgili haber ise The Washington Post Gazetesinde yer almaktadır. Palyatif bakım ile ilgili hazı rlanan bu haberde hastaların bakım ekibi aç ıklanırken bir hemş ire, bir sosyal ç aşı macı ve bir papazı dahil etmektedir (15.12.2018: WEB). Bir diğ er haber, insan ticareti ile ilgili olarak sağ lık ç aşı ş anlarına farkındalık eđ itimi verildiğ ine dair bilgi aktarı rken; yalnız ca doktor ve hemş ireleri değ il, sosyal ç aşı macıları da iç eren bir eđ itim programı oluş turulduğ unu belirtmektedir (The Washington Post, 24.07.2018: WEB).

Sağ lık alanıyla bağ lantılı haberler incelendiğ inde sosyal ç aşı macıların sağ lık sisteminin önemli bir parç ası olduğu görü lmektedir. “Binlerce sağ lık ç aşı ş anı grevde” baş lıklı haber, Kaliforniya’da ruh sağ lığ ı uzmanı ve bakım personeli eksikliğ i nedeniyle sağ lık ç aşı ş anların bir hafta greve girdiğ ine dair bilgi verirken “Ulusal Sağ lık Hizmetleri Ç aşı ş anları Birliğ i tarafından temsil edilen yaklaşık 4.000 psikolog, terapist, sosyal ç aşı macı, psikiyatri hemş ireleri ve diğ er tıp uzmanları Cuma gününe kadar grev yapacaklarını söylüyorlar” ifadesini kullanmaktadır. Haberde aynı zamanda sosyal ç aşı macıların Ulusal Sağ lık Hizmetleri Ç aşı ş anları Birliğ inin üyesi olduğu bilgisini de paylaş maktadır (The Washington Post, 11.12.2018: WEB). Aynı haber USA Today gazetesinde “Kaliforniya Kaiser Sağ lık ç aşı ş anları greve baş ladı” baş lığ ı ile sunulmaktadır. Bu haberde de sosyal ç aşı macılar sağ lık sisteminin bir parç ası olarak yer almaktadır (12.12.2018: 3).

ABD gazeteleri ö rneklemesinde sağ lık alanı ile ilgili olarak dikkati ç eken bir diğ er konu ise ruh sağ lığ ıdır. Bir yıllık dönemi iç eren gazete taramalarında 10 gazetede ruh sağ lığ ı ile ilgili olarak hazı rlanan toplam 29 haberde sosyal ç aşı ş ma/sosyal ç aşı macı

kelimeleri bulunmuştur. The Washington Post gazetesinde yer alan haberde sosyal çalışmacılar ruh sağlığı profesyonellerinden biri olarak tanımlanmaktadır (23.07.2018: WEB). “Polis psikiyatrik kriz geçiren birçok insanla karşılaşiyor. Psikiyatristler yardımcı olabilir mi?” başlığı ile sunulan haberde polis departmanlarının Amerikan ruh sağlığı sisteminin fiili bir kolu haline geldiği ifade edilirken araştırma sonuçları ile ruh sağlığı problemleri yaşayan kişilerin polisle karşılaşma istatistiklerini paylaşarak psikiyatrik acil durumlara ilk müdahalede polisin rolünün konunun önemine dikkat çekmektedir. Haberde kriz geçiren bireylere yardım için polisin çeşitli alternatifleri olduğu belirtilirken, yaklaşımlardan bir tanesinin de “sosyal çalışmacılar gibi ruh sağlığı profesyonelleriyle ortak çalışmayı içerdiğine” vurgu yapmaktadır. Star Tribune’de yayımlanan “Bize bir krizi etkisiz hale getirmeyi öğretiyor” başlıklı röportaj da benzer bir içeriğe sahiptir. Hamline Üniversitesi’nden Kriminoloji ve Ceza Adaleti Yardımcı Doçenti Jillian Peterson, polisin çağrılara sosyal çalışmacılarla birlikte yanıt verdiği ve krizin ardından takip sağlayan örneklerin mevcut durumu değiştirebileceğini belirtmektedir (25.08.2018: 3). Aynı gazetede 31 Temmuz tarihinde yayımlanan bir diğer haberde ise polisin de psikiyatrik krize girenlerin çağrılarını terapistlerle buluşturmak istediği belirtilmektedir (1).

Farklı tarafların gerekliliğini dile getirdiği bu yaklaşımın örneği St. Paul Polisinin krizdeki insanlar için oluşturduğu ruh sağlığı biriminde görülmektedir (Star Tribune, 30.09.2018:1). Habere göre birim; üç memur, bir süpervizör ve iki lisanslı klinik sosyal çalışmacıdan oluşmaktadır. Birimde çalışanların sayısının artmasıyla kriz anında ve sonrasında müdahale imkanı bulan ekip, ruhsal kriz yaşayan insanlarla polis arasındaki ölümlerle sonuçlanan karşılaşmaları engellemeyi de amaçlamaktadır. Haberde paylaşılan istatistikler, programın başarısını gözler önüne sermektedir.

ABD örneğinde sosyal çalışmacıların ruh sağlığı profesyoneli olarak önemini gösteren diğer bir haber ise “Orta Yaş İntiharlarının Çevresindeki Gizem” başlığını taşımaktadır (The Wall Street Journal, 14.06.2018: WEB). Haberde orta yaş intiharlarının arttığı belirtilirken konuyla ilgili olarak uzmanlıklarına başvurmak üzere önce Weill Cornell Tıp Fakültesinde Öğretim Üyesi olan Psikiyatr Samantha Boardman’dan ve Tulane Üniversitesi Sosyal Çalışma Okulu’ndan Yardımcı Doçent olan Catherine Burnette’ten görüş alınmaktadır. Sosyal çalışma disiplininin ruh sağlığı alanında psikoloji disiplini kadar söz sahibi olması ABD örneği açısından

önemli bir veridir. Bu durumun örneği elbette yalnızca bu haber değildir. “Terapi Artık Politika Dışı Bir Alan Değil” başlıklı haberde terapi seanslarında danışan-uzman görüşmelerinde artık politikanın görüşmenin dışında tutulan bir alan olmadığını belirtilirken haberde konuyla ilgili olarak psikiyatrist, psikolog ve bir sosyal çalışmacının görüşlerine yer verilmiştir (The Wall Street Journal, 23.11.2018: WEB). Ruh sağlığı problemi yaşayan bireylerle ilgili olarak ailelerin suçlandığını belirten bir haberde alt başlık: “Uzmanlar diyor ki: akrabaları sinyalleri kaçırdığı için suçlamayın” açıklamasını içermektedir. Burada belirtilen uzmanlardan birisi Northwestern Üniversitesi Psikiyatri ve Davranış Bilimleri Profesörü ve bir klinik sosyal çalışmacıdır (Chicago Tribune, 06.05.2018: 4). Yine aynı gazetede “ruh sağlığı hizmetleri için talep büyüyor” haberinde sosyal çalışmacıların da içinde bulunduğu bir gruba verilen eğitimden söz edilmektedir (10.03.2018: 3).

ABD’deki ulusal gazetelerin bize verdiği bilgi; “Ruh sağlığı çalışanları” ifadesinin içinde sosyal çalışmacıların önemli bir yerinin olduğudur. Konu hakkındaki son ve belki de en çarpıcı örnek ise The Washington Post Gazetesi tarafından yayınlanmıştır: “Travma danışmanı olmak için çok özel bir eğitime ihtiyacınız var. Bu programlar sizi oraya götürebilir” başlıklı haberde psikoloji ve sosyal çalışma bölümleri hakkında bilgi aktarılmaktadır (17.10.2018: WEB).

ABD gazetelerinde sağlık alanında sosyal çalışma ile bağlantılı olarak yer alan bir diğer konu bağımlılıktır. Sosyal çalışmacılar bu sosyal sorun bağlamında da sistemin bir parçası olarak dikkat çekmektedir. Meslek, soruna çözüm arayışları noktasında gündeme gelmektedir. Bağımlılık farklı gazetelerde haber haline getirilirken konuyla ilgili politikalar ve bu politikalar doğrultusunda gerçekleştirilen uygulamalara dair sosyal çalışmacı görüşlerine yer verilmiştir. Bir haberde bağımlılık için oluşturulan bir ekibin üyesi iken diğer bir haberde ise yetkililer tarafından bu sorun için istihdam edileceği bildirilen meslek grubudur. Dolayısı ile NASW tarafından mesleğin uygulama alanları arasında sıralanan bağımlılık konusuna ilişkin haberlerde sıklıkla adı geçmektedir sosyal çalışmanın: (The Washington Post, 19.12.2018: WEB); (agy, 15.07.2018: WEB); (agy, 15.06.2018: WEB); (agy, 04.05.2018: WEB); (agy, 07.04.2018: WEB); (agy, 23.02.2018: WEB); (The Wall Street Journal, 28.11.2018: WEB); (agy, 29.09.2018: WEB); (agy,16.09.2018: WEB); (agy,12.05.2018: WEB); (agy,29.01.2018: WEB); (Newsday, 19.05.2018: WEB; (USA Today, 04.06.2018: 7); (The Boston Globe, 07.01.2018: 3); (agy, 23.06.2018: 2); (Chicago Tribune,

22.06.2018: 5); (Star Tribune, 25.05.2018: 3); (The New York Post, 09.09.2018: 14).

Eğitim Alanında Sosyal Çalışma

Sosyal çalışmacıların görev yaptığı bir diğer alan olarak eğitim de haberlerde yer alan temalar arasında bulunmaktadır. Bir yıllık süre içerisinde incelenen 10 gazetede eğitim alanında sosyal çalışma bağlamında değerlendirilebilecek 47 adet haber taranmıştır.

Sağlık sisteminde olduğu gibi eğitim alanında da sosyal çalışmanın sistemin önemli bir parçası olduğu görülmektedir haber temsillerinde. Eğitim sistemiyle ilgili haberlerde; sosyal çalışmanın meslek olarak önemi vurgulanmakta ve sosyal çalışmacıların görüşlerine yer verilmektedir. The Boston Globe Gazetesinde okullardaki zorbalık ile ilgili olarak hazırlanan haber metninde bir psikolog, bir okul yöneticisi ve üç sosyal çalışmacının sözleri yer almaktadır (13.10.2018: 4). Haberde ele alınan konuyla ilgili olarak uzman görüşlerine yer vermek, haberin inandırıcılığını artırmak başvurulan yöntemlerden biridir. Bu bağlamda herhangi bir konuya dair okuru ikna etmek için o konuda kamuoyunun gözünde en çok itibar sahibi olan kişinin/meslek grubunun ifadelerine yer verilir. The Boston Globe'un haberi bu bilgi doğrultusunda incelendiğinde sosyal çalışmacıların konuyla ilgili konumu anlaşılmaktadır.

The New York Times Gazetesinde yayımlanan bir başka haber sosyal çalışmacıların eğitim sistemi ile ilgili sözcülüğüne dikkat çekmektedir: "Kuzey Carolina Öğretmenleri İş Bırakma Hareketine Katıldı" başlıklı haber, ülke çapında farklı eyaletlerde gerçekleştirilen bir grevle ilgilidir. Öğretmenlerin maaşlarının düşüklüğü ile ilgili olarak başlayan bu harekette sosyal çalışmacılar da ön sıralardadır. The New York Times Gazetesinde yer alan haberde konuyla ilgili olarak yalnızca bir sosyal çalışmacının (Symone Kiddoo) ve Kuzey Carolina Eğitimciler Birliği başkanının sözlerine yer verilmiş olması önemlidir. Haberde ayrıca Symone Kiddoo'nun okulda gerçekleştirdiği çalışmalara ilişkin de bilgi aktarılmaktadır:

27 yaşındaki Symone Kiddoo, Durham'da bir okulda sosyal çalışmacıdır. Bayan Kiddoo Salı günü, Southwest İlkokulu ve Forest View İlkokulunda öğrencilere yüzlerce bağış yemek paketledi ve dağıttı. Bayan Kiddoo, 1400 öğrencinin yarısından fazlasının düşük gelirli ailelerden geldiği bu iki okulun tek sosyal çalışmacısıdır. Bayan Kiddoo'nun dağıttığı yemekler, iş

birakma günü okul kapalıyken öğrencilerin yemek yemesi içindi. Bayan Kiddoo günlerini masaları deviren bir öğrenci gibi davranışsal olaylara yanıt vermek ve bir ebeveyni ölmüş bir çocuğun krizlerine danışmanlık yapmak için harcıyor. O, tahtayı göremeyen bir öğrencinin gözlük almasını sağlıyor ve ihtiyacı olan öğrenciler için yemek ve kıyafet temin ediyor. Bayan Kiddoo bir yılda yaklaşık 42 bin Dolar kazanıyor ve ikinci bir işte Y.M.C.A'da havuz görevlisi olarak çalışıyor. Yürüyüşe öncelikle düşük ücret için değil, sosyal çalışmacılar, okul psikologları ve danışmanların işe alınması için daha fazla ruh sağlığı fonu için katıldığını söyledi. "Biz tuttuğumuzu koparıyoruz" dedi, az kaynakla çok şey başardı. Yine sosyal çalışmacıların bir okula atanmasıyla bunun daha kolay olacağını söyledi (The New York Times, 16.05.2018: 18).

Görüldüğü gibi öğretmen maaşlarının düşüklüğü sebebiyle yapılan greve ilişkin bu haberde bir okulda görev yapan sosyal çalışmacının yaptığı işler hakkında bilgi verilirken aynı zamanda bu meslek grubunun sorunları da ele alınmaktadır (17.05.2018: 18).

Öğretmen grevlerine ilişkin bir diğer haber ise The Los Angeles Times Gazetesinde yer almıştır. Haber başlığı Los Angeles'taki öğretmenlerin greve hazırlandığının bilgisini verirken, haber metninde Los Angeles Öğretmenler Birliğinin "30.000'den fazla öğretmeni, danışmanı, sosyal çalışmacıyı, hemşireyi ve kütüphaneciyi temsil ettiği" belirtilmektedir. Birlik, hükümet yetkilileri ile görüşmelerinde bu meslek grupları adına da karar almaktadır (23.10.2018: WEB). Dolayısı ile bu haberde de sosyal çalışmacıları da içeren bir pencere açılmaktadır.

Sosyal çalışma mesleği ve sosyal çalışmacılar eğitim sistemiyle ilgili bir sorgulama ya da revizyon teklifi olduğunda da gündeme taşınmaktadır: Virginia'daki öğretmenlerin iş hacminin azaltılması ile ilgili bir haberde "rehberlik danışmanlar ve sosyal çalışmacılar gibi kritik destek personeline dair yatırımların artması" alternatifler arasında sunulabilmektedir (The Washington Post, 28.12.2018: WEB).

The New York Post Gazetesinde okullardaki zorbalık ve artan şiddet olayları üzerine hazırlanan haberde Şehir Müfettişi Scott Stringer tarafından hazırlanan raporun sonuçlarına ve Stringer'in görüşlerine yer verilmektedir. Haberde okullardaki zorbalık olaylarına ve çocukların endişelerine dair oranlar ile birlikte sosyal

çalışmacı istihdamına ilişkin veriler de paylaşılmıştır: 2016-2017 döneminde en fazla şiddet olayının yaşandığı 612 okulun yüzde 36'sında tam zamanlı bir sosyal çalışmacı bulunmamaktadır. Her 612 öğrenci için bir sosyal çalışmacı bulunmaktadır. Bu bilgiler sosyal çalışmacıların okullardaki rolünün vurgulanması adına önem taşımaktadır. Sosyal çalışmacıların azlığı bu tür olayların artmasının nedenleri arasında görülürken çözüm önerilerinde de buna yönelik alternatifler geliştirilmektedir. Daha fazla sosyal çalışmacının istihdam edilmesi ve çocukların endişelerini tartışmak üzere düzenli 'danışma' toplantılarının gerçekleştirilmesi bu önerilerden bazılarıdır (19.06.2018: 2). Görüldüğü gibi sosyal çalışmacılar eğitim sistemindeki sorunların tanımlanmasında ve çözüm geliştirilmesinde önemli role sahip bir meslek grubu olarak yer almaktadır haberde. Benzer nitelikte bir haber de The Washington Post Gazetesinde yayımlanmıştır. ABD'deki silahlı okul saldırılarının ardından toplanan Okul Güvenliği Komisyon raporuyla ilgili değerlendirmeleri içeren haber "Okulların silahlara değil danışmanlara ihtiyacı var - ve Trump'ın güvenlik komisyonunun ciddiyetle ele almadığı 6 önemli şey daha var" başlığına sahiptir. Haberde Komisyonun okullardaki danışman ve ruh sağlığı personelinin eksikliği konusunu yeterince ele almadığına dikkat çekilmektedir. 96 bin devlet okuluna dair verilerin yer aldığı habere göre "...öğrencilerin yüzde 43'ünden fazlası psikolog olmayan okullara devam etmektedir. Ulusal olarak her 2 bin 106 öğrenci için sadece bir sosyal çalışmacı bulunmaktadır. Profesyoneller tarafından her 250 öğrenci için bir danışman önerilirken ulusal olarak her 444 öğrenci için sadece bir danışman bulunmaktadır... Okullarda polisi olan ancak danışman, psikolog, sosyal çalışmacı veya hemşiresi olmayan okullarda 14 milyondan fazla öğrenci bulunmaktadır. California'da okullarda sosyal çalışmacıların iki katı kadar polis görev almaktadır... Rakamlara rağmen federal hükümet, fonları danışmanlar yerine okul polislerinin işe alınmasına yönlendiriyor". Sonuç olarak haberde okullarda silaha değil, danışmana ihtiyaç olduğu vurgulanmakta ve sorunun çözümü için sosyal çalışmacıların da içinde yer aldığı meslek gruplarının gerekliliğine atıfta bulunmaktadır (21.12.2018: WEB).

Sosyal çalışmacı sayısının yetersizliğinin dile getirildiği ve yaşanan sorunlara çözüm olarak sunulduğu diğer bir haber ise Chicago Public School'da (CPS) meydana gelen çocuklara yönelik istismar olayları ile ilgilidir. Olayın ortaya çıkmasının ardından CPS yetkililerinin kamuoyuna yaptıkları açıklamada daha fazla sosyal çalışmacının

istihdamına yönelik vaatlerde buldukları görülmektedir. Bölge yetkilisinin yaptığı açıklamada 250 yeni sosyal çalışmacının işe alınacağı vurgulanmaktadır (Chicago Tribune, 17.07.2018: 5). Konuyla ilgili olarak yapılan bir diğer haberde ise Chicago Öğretmenler Birliği Üyesi Susan Sadlowski Garza çözüm arayışlarının bir parçası olarak, okul yetkililerine hitaben “tam zamanlı danışmanınız olmalı, tam zamanlı sosyal çalışmanız olmalı” şeklinde açıklamalarda bulunmuştur (Chicago Tribune, 29.11.2018: 1-6).

Eğitim sistemiyle ilgili olarak sosyal çalışmacıların sayılarının artması gerektiği her fırsatta haberlerde dile getirilen bir söylem olmakla birlikte ABD'nin Florida eyaletinde bir okulda yaşanan silahlı saldırı sonrasında içinde sosyal çalışmacıların da bulunduğu görevlileri ve yetkilileri eleştiren haberler de mevcuttur. The New York Post gazetesinde yayımlanan “Trajik gerçek ders: Yetkililer başarısız oldu” başlıklı haberde “Cruz (silahlı saldırgan), komşular, okul yetkilileri, sosyal çalışmacılar ve güvenlik güçleri tarafından iyi bilinen bir tehlikeydi. Sınıf arkadaşlarını öldürmekle tehdit etti (yazılı olarak) ve okuldan atıldı. Davranışları daha tehditkar hale gelse ve Broward polisleri evini çok kez ziyaret etse bile, memurlar yapacakları bir şey olmadığına inandılar. Ancak Miami Herald'ın ayrıntılı olarak belirttiği gibi yanıldılar.” (28.02.2018: 11).

ABD örneğinde okullarda gerçekleştirilen sosyal çalışmaya dair uygulama bilgilerini içeren haberlere de rastlanmaktadır. Topluluk okullarına dair uygulama örneği The Washington Post Gazetesinde haber haline getirilmiştir (16.12.2018: WEB). Hazırlanan haber “Kapıların biraz daha açılması gerekiyor: Topluluk okulları hayat dersleri veriyor” başlığını taşımaktadır. Kuzey Virginia'daki Walt Whitman Ortaokulu tarafından uygulanan program hakkında bilgi veren haberde okulun sosyal çalışmacısının, psikoloğunun ve danışmanlarının öğrencileri sosyal hizmetler ile bağlantılandığı belirtilmiştir. Öğrencilerin sosyal ve duygusal sorunlarla başa çıkmaları için yardımcı olmanın yanısıra okulun eğitim programına destek olunmakta ve ailelerin alabilmesi için gıda (patates, fasulye, pirinç, tavuk vb.) temin edilmektedir. Topluluk okullarına dair bir diğer haber ise aynı gazetenin 7 Eylül tarihli haberinde yer almaktadır: “Bir 'topluluk okulu'nun ne olduğunu bilmiyorsanız, bilmelisiniz. Buna bir göz at” başlığı ile yayınlanan haberde topluluk okulları ile ilgili bilgi aktarılırken New York City'deki Broome Street Academy Charter Lisesi örnek olarak sunulmaktadır. Topluluk okulu hareketinde okullar

öğrencilerin akademik, sağlık ve sosyal hizmete yönelik ihtiyaçlarını karşılamak üzere farklı ortaklarla (topluluk, işletme ya da yükseköğrenim) işbirliği yapmaktadır. Broom Street Academy bu program kapsamında 4 sosyal çalışmacı ve 2 rehber danışman ile hizmet sunmaktadır. Görüldüğü gibi her iki haberde hem topluluk okullarının işlevine dair bilgilendirme yapmakta hem de okul örneklerine dair aktarımda bulunmaktadır.

Adalet Alanında Sosyal Çalışma

Sosyal çalışmacılar adli birimlerde aile, birey, grup ve topluluk ile sosyal çalışma yürütebilmektedirler. ABD örnekleme bize bu alana dair de haber örnekleri sunmaktadır. Yapılan taramada adalet alanında sosyal çalışmacıların yer aldığı 23 adet haber bulunmuştur.

The Washington Post Gazetesinde yayınlanan “SENİ SAKINLEŞTİRECEK KİMSE YOK” başlıklı haberde federal hapishanelerde ruhsal hastalıkları bulunan mahkumlara yönelik bakım hizmetlerinin yetersizliğinden, sosyal çalışmacı ve danışmanların ruh sağlığı hizmetlerinde öncelikli olmadığı ve bu durumun hapishanelerdeki şiddet olaylarını artırdığından söz edilmektedir (The Washington Postu, 21.11.2018: WEB).

Sosyal çalışmacıların adli sosyal çalışma alanındaki görevlerini gündeme getiren bir diğer haber ise The Wall Street Journal Gazetesinde yayınlanmıştır (01.10.2018: WEB). Haberde ABD adli sistemindeki yaptırımlardan biri olan kefalet ile ilgili olarak tarafların görüşlerine yer verilmektedir. Yaptırıma yönelik eleştiri yöneltenler kefaletin tehdit oluşturmayan yoksul insanları haksız yere cezalandırdığını ve tehlikeli sanıkların serbest kalmaları için imkan sağladığını vurgularken, kefaleti savunanlar ciddi suçlarla suçlanan kişiler için hakimlerin yüksek kefalet ücreti talep ettiklerini ve serbest bırakılan insanların da sosyal çalışmacılardan yardım aldığını vurgulamaktadır.

Hapishanelerin rehabilite edici yönünü sorgulayan bir haber de The Boston Globe Gazetesi tarafından hazırlanmıştır. “Hayatım boyunca cehennemdeydim” başlıklı haber, Shaquille Brown’un zorlu geçen çocukluk yıllarını, ruhsal sağlık durumunu ve defalarca girdiği hapishanede yaşadıklarını içermektedir. Brown ilçe hapishanesindeyken uzmanlar tarafından yapılan değerlendirmede dürtülerini kontrol etmesini zorlaştıran duygusal ve zihinsel problemler yaşadığı belirtilmiş ve ilaç

tedavisine başlanmıştır. Ancak Brown'un eyalet hapisanesinde bulunduğu sürede avukatı klinik bir sosyal çalışmacının değerlendirmesini talep etmiş ve sosyal çalışmacının raporu Brown'un düzenli olarak ruh sağlığı tedavisine ihtiyaç duymadığı yönünde olmuştur. Bundan sonra yaşadıkları Brown için daha zorlu bir süreci başlatmış ve ruhsal tedavinin kesilmesi ile korku ve kaygıları artmış, daha saldırgan bir hale gelerek hapisanede hücre cezaları almıştır. Brown yıllar sonra hapisten çıktığında toplumsal hayata uyum sağlayamamış ve tekrar suç işleyerek hapisaneye dönmüştür. Haber hem eyalet hapisanesinde sosyal çalışmacının kararını hem hapisanelerin sağaltıcı yönünü hem de hapisane sonrası toplumsal uyum süreci ile ilgili düşünmeye sevk etmektedir (The Boston Globe – Sunday, 25.11.2018: 1-14-15).

Çocuk mahkemelerindeki araştırmacıların maaşına 30 yıldır zam yapılmamış olmasını ele alan haber de bu alanda görev yapan sosyal çalışmaları içermektedir. Çocuk mahkemelerindeki araştırmacılar, sosyal çalışmacılar ya da belirli kriterlere sahip avukatlardır (çocuk refahı davalarında üç yıllık deneyim, psikoloji ya da danışmanlıkta yüksek lisans derecesiyle birlikte çocuk refahı davalarında bir yıllık deneyim, çocuk refahı alanındaki bir lisans derecesine ve üç yıllık deneyime sahip olmak gibi). Habere göre ücretlere zam yapılmaması mahkeme araştırmacılarının alandan çıkma kararı alması gibi sonuçlara neden olmaktadır. Haberde konuyla ilgili olarak “40 yıllık deneyime sahip” bir sosyal çalışmacının görüşlerine başvurulmuştur: “Bizim işimizin sözde önemli olması gerekiyor, çocuklar adına bir şeyler yaptığımızı hissetmemiz gerekiyor. İhmal edildiğinizde, bunu saygı görmemek ve önemsenmemek olarak hissediyoruz... bu durum beni her şeyden, maddiyattan da daha çok rahatsız edebilir” (The Boston Globe, 08.05.2018: 1-7).

The Los Angeles Times Gazetesi, yıllar önce işlenen çocuk cinayetleriyle ilgili olarak hazırlanan haberde saldırıya uğrayan çocuklardan birinin sosyal çalışmacıya verdiği ifadedeki çelişkilere yer verilmiştir. Haberde mahkemeler tarafından suçlu bulunan ve temyize başvuran kişinin bir katil mi olduğu yoksa kendisine tuzak mı kurulduğu sorgulanmaktadır (05.07.2018: 5). Adli sosyal çalışma alanında sosyal çalışmacıların yer aldığı bir vakada bir çocuğun ölümüyle ilgili olarak bir davada dört sosyal çalışmacı ihmal sonucu başkasının zarar görmesine neden olmaktan suçlu bulunmuştur. Bu olay Los Angeles Times gazetesinde farklı tarihlerde üç kez haber yapılmıştır (The Los Angeles Times, 16.02.2018: 5, 13.09.2018: 5, 14.09.2018: 3).

“Düşük seviyeli suçlular için onarıcı adalet” başlıklı haberde ise küçük suçlar işleyen bireyler için uygulanan onarıcı adalet sistemi hakkında bilgi aktarılmaktadır. Habere göre bu sistem, bireyleri yargı sisteminden uzak tutarak ihtiyaç duyduğu hizmetleri sunmayı amaçlamaktadır. İnsanların hayatlarını tekrar yoluna koyabilmeleri ve topluma adapte olmalarını sağlamaya yönelik olan bu sistemde küçük suçlar işleyen bireyler şartlı tahliye memurları yerine sosyal çalışmacılar ya da diğer destek hizmetleri ile bağlantılandırılmaktadır. Dolayısı ile haber hem yeni sistemi hem de sistem içinde yer alan tarafların rolleri hakkında bilgi aktarmaktadır (Star Tribune, 24.12.2018: 8). Onarıcı adalet sisteminin olumlu yönlerinden bahseden benzer içerikli bir diğer haber de gazetenin 17 Aralık tarihli baskısında yer almıştır (7).

Dakota bölgesi de çocuk mahkemelerinin yerine ev ziyaretlerini ve danışmanlık hizmetlerini koyarak yeni bir yaklaşımı denemeye başlamıştır. Cezai stratejilerden araştırmalara dayanan yeni uygulamalara geçişin bir örneği olarak sunulan bu yeni sistemde okuldan kaçan çocuklar mahkemeler yerine sosyal çalışmacılara sevk edilmektedir. Sosyal çalışmacı, öğrenci ile yaptığı ön çalışmaların ardından aile ile görüşerek okuldan kaçmaya neden olan unsurları belirlemeye çalışmaktadır. Ardından terapiden ebeveynlik eğitimine kadar çeşitli stratejiler denenmektedir. Haberde uygulanan bu yeni sistem ve sosyal çalışmacıların rolü detaylı bir şekilde açıklandıktan sonra Minnesota Üniversitesi'nde Sosyal Çalışma Profesörü olan Timothy Zuel'in konuya dair görüşlerine yer verilmektedir (Star Tribune, 25.09.2018: 1). Bu haberde (ve Dakota Bölgesinde uygulanan bu yeni yaklaşımda) yalnızca çocuğu değil ailesini ya da soruna neden olan diğer unsurları da dikkate alan (çevresi içinde birey) bir bakış açısı görülmektedir. Böylece haberde sosyal çalışmanın hizmet alan kişiyi ve sorunu ele almasında etkili olan ekolojik sistem yaklaşımının bir örneğini sunmaktadır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Alanında Sosyal Çalışma

Sosyal çalışmacılar iş ortamının iyileştirilmesi yoluyla çalışanların iş ortamına uyumunun artırılmasına ve çalışmayla ilgili zorlukların aşılmasına yardımcı olurlar. ABD örneklemini içerisinde çalışma alanına yönelik örneklerin yer aldığı görülmektedir.

Chicago Tribune Gazetesinde yer alan “SOHBETE KATILMAKTAN KORKMA” başlıklı haberde bir insan kaynakları uzmanı ve bir sosyal çalışmacı insanların iş

yerlerinde grup içinde sessiz kalmalarının çeşitli nedenleri olduğunu vurgulamaktadır. Haber, bu iki uzmanın konuya ilişkin görüş ve önerilerini içermektedir (29.04.2018: 10). Benzer içerikteki bir haber aynı gazetede Eylül ayında “İşte katkı sağlamak için çaba göster” başlığı ile tekrar kaleme alınmıştır (07.09.2018: 8). Yine Eylül ayında yayımlanan “Toplantılarda susmamıza neden olan şey nedir?” başlıklı haber ise “iş ilişkilerinde uzmanlaşmış bir sosyal çalışmacı Pia Contessa-Black” in konuya ilişkin değerlendirmelerinden ve önerilerinden oluşmaktadır (09.09.2018: 6).

Los Angeles Times Gazetesi de Chicago Tribune Gazetesine aynı tarihlerde benzer başlıklarla aynı konuları sayfalarına taşımıştır. “İşyerinde sohbete katılmaktan korkma” (29.04.2018: 5); “Toplantılarda susmamıza neden olan şey nedir?” (09.09.2018: 5). Bu durum gazetelerin bu haberleri aynı ajanstan almalarından kaynaklanmaktadır. Böylece aynı haber aynı tarihte birden fazla gazetede yayımlanarak kamuoyu gündemine girmektedir.

The New York Times gazetesi “Sunday Business” sayfasını yeniden tasarlayarak farklı karakterlere ve ilgi çekici hikayelere yer vermeye başlamıştır. Gazete, bu bölümdeki makalelerin illüstrasyonunu yapan grafiker gazeteci, ve sosyal çalışmacı Wendy MacNaughton ile röportaj yaparak bu sayfada yayınlamıştır. “İşi Daha Renkli Hale Getirmek” başlığı atılan röportajda MacNaughton, gazetecilik, illüstrasyon ve sosyal çalışmayı nasıl birleştirdiğine dair ayrıntıları aktarmaktadır: “bu birleşim benim sosyal çalışmacı olarak aldığım eğitim ile bağlantılı. Sosyal çalışma uygulamaları kendini gerçekleştirme ve güçlendirmeyi teşvik etmeye odaklanır. Hikaye anlatımı açısından bunun anlamı, hikayeleri genellikle anlatılmayan insanların seslerini duyurmakla ilgilenmemdir” (The New York Times, 18.11.2018: 2). Bu röportaj, işi renklendirme açısından bilgi içermesinin yanısıra sosyal çalışmaya dair eğitim alan bireylerin gazetecilik açısından gösterdiği hassasiyeti de ortaya koymaktadır. Sosyal çalışmanın öncelikleri doğrultusunda dezavantajlı grupların sesini duyurmak öncelikler arasında yer almaktadır.

The Washington Post Gazetesi iş yerlerindeki taciz vakaları ile ilgili olarak taciz önleyici bir kurumsal eğitim çalışmaya yer vermiştir sayfalarında. Haber, bu çalıştay sırasında uygulanan bir egzersizden (kırmızı top) ve bu egzersizi ilk kez uygulayan Viola Spolin'den söz etmektedir. 1900'lerin başında sosyal çalışmacı olarak görev yapan Spolin kırmızı top egzersizi ile beden dilinin önemini vurgulamıştır. Bu

egzersizler ile farklı ülkelerden gelen göçmen çocukların birbirine uyumunu artırmayı amaçlayan Violin doğaçlama tiyatroun da öncüleri arasında kabul edilmektedir. Tiyatro, iş ilişkileri, kadın-erkek ilişkilerinin kesişimini içeren bu haber yüz yıl öncesinden bir sosyal çalışmacının uygulama pratiğini günümüze kadar taşımaktadır (30.11.2018: WEB).

Bu bölümde değinilmesi gereken bir diğ er tema ise “kariyer tavsiyesi” başlığı ile yapılan haberlerdir. Chicago Tribune’de “Çalışmak, ne zaman faturaları ödemenin bir yolundan daha fazlası olur?” başlıklı haber insanların kariyer seçimlerine dair değerlendirmeleri içermektedir. Konu ile ilgili görüşlerine başvuru lan uzmanlardan bir tanesi eski bir Çalışma Bakanlığı personeli, bir diğ eri de bir sosyal çalışmacıdır. Pam Farmworth isimli sosyal çalışmacı kariyer planlama ile değerlendirmeleri aslında toplumsal yapıya dair değ işimin de göstergesi. “Günümüzde kariyer belirleme fikrinin bir sorunsal olduğunu düşünüyorum. Geçmişte lise diplomasını aldığı nda ne olacağını bilirdin. Eğer baban bir duvarcı ise seçeneğ in bir duvarcı olmaktı. Okula gitmiş olsan bile mezun olduğ unda istediğ in iş türü hakkında bir fikrin vardı. Bugün böyle değ il... insanlar düşük ücretlere, görev değ işikliklerine, kendi hırslarına ve diğ er faktörlere tepki gösteriyorlar. Hareket etmeye devam etmek istiyorlar” (09.12.2018: 8).

“Şu anda ustalaşman gereken 5 kariyer becerisi” başlıklı bir diğ er haberde ise yazma, görüşme, önceliklendirme, başa çıkma, gerekli durumlarda işten ayrılabilme gibi becerilerin geliştirilmesi ile ilgili öneriler sunulurken “sosyal çalışma işlerine daha fazla zaman ayırmak” da tavsiyeler arasında yer almaktadır (Chicago Tribune, 11.11.2018: 7). Ayrıca farklı haberlerin içinde de kariyer tavsiyesi olarak sosyal çalışma mesleğ inden söz edilmektedir. The Washington Post Gazetesi’nde yer alan “Travma danışmanı olmak için çok özel bir eğitime ihtiyacınız var. Bu programlar sizi oraya götürebilir” başlıklı haberde psikoloji ve sosyal çalışma bölümleri hakkında bilgi aktarılmaktadır (17.10.2018: WEB).

Sosyal çalışmacıların sağlık sisteminin ve eğitim sisteminin birer parçası olarak onlarla birlikte greve gittikleri de farklı gazetelerin haberlerinde görölmektedir. Çalışma şartlarından, düşük ücretlerden şikayetçi olunan durumlarda yönetim kadrolarına hem kendi hem de diğ er çalışanların seslerini duyurabilmek için grev ya da gösterilere katılarak çalışma koşullarının ya da iş ortamlarının iyileştirilmesine yönelik savunuculuk rollerini yerine getirmektedirler (The Washington Post,

11.12.2018: WEB); (USA Today, 12.12.2018: 3); (The New York Times, 17.05.2018: 18); (Los Angeles Times, 23.10.2018: WEB).

Bunlar dışında sosyal çalışmaya dair iş ilanlarını ve sosyal çalışmacıların da içinde yer aldığı tanıtıcı reklamları da bu başlık altında değerlendirmek gerekir. Hastaneler, huzurevleri, hukuk büroları, kanser merkezleri, farklı gazetelerde yayımladıkları reklamlarda bünyelerinde çalıştırdıkları sosyal çalışmacıları ön plana çıkarmaktadırlar (The Los Angeles Times, News Day, The Boston Globe).

Sosyal hizmet, Sosyal Yardım Alanında Sosyal Çalışma

ABD örneklemini incelendiğinde sosyal çalışma mesleğinin yardım teması ile bağlantılı olarak haber haline getirildiği az örnek görülmektedir. Sosyal çalışma mesleği; sağlık, eğitim gibi alanlarda sistemin bir parçası olarak sunulurken, yalnızca birkaç haberde yardım ya da bağış ile ilgili olaylar ile ilişkilendirilmiştir. Bu temsil tercihi bize ABD’de dezavantajlı grupların topluma entegrasyonunda bağış/yardıma öncelik verilmediğini göstermektedir.

“LI öğrencileri ihtiyacı olanları sıcak tutmak için eşyaları toplar, bağışlar” başlıklı haberde ilkokul öğrencilerinin katıldığı bir yardım etkinliği hakkında bilgi verilmektedir. Farklı okullardan öğrenciler ihtiyacı olanlar için şapka, eldiven, bere, bot gibi eşyalar toplayarak bunları bağışlamışlardır. Haberde görüşlerine yer verilen sosyal çalışmacının sözleri bağışla ilgili olarak yardım yapılan kişilere yönelik acıklı ifadelerden ziyade bağışta bulunan öğrencilerin kazanımları ile ilgilidir: “öğrencilerin topluma geri vermeyi öğrenmeleri çok iyi... bu çalışma onlara, evlerinde sahip oldukları şeyleri takdir etmeyi hatırlattı” (News Day, 18.01.2018: WEB). Haberde kullanılan fotoğraf da yardım yapılan çocuklar değil yardımcı yapanlardır. Bu küçük ayrıntılar aslında yardıma bakış açısını değerlendirmek açısından da önemli ipuçları sunmaktadır.

Benzer bir bakış açısı Star Tribune’de yayınlanan “White Bear Lake gizli açlığa çözüm için komşudan komşuya yaklaşımıyla hareket ediyor” başlıklı haberde görülmektedir. White Bear Lake bölgesinde üreticiler hasatlarının bir bölümünü ihtiyacı olanlar için ayırarak ilgili merkezlere teslim etmektedir. Bağışçılar alıcılarla bir araya gelmeden yardım etmekte ve ihtiyacı olanların toplumsal hayata katılımına onları incitmeden, dışlamadan ve ötekileştirmeden destek olmaktadır. Sistemin haber olarak sunumu da benzer hassasiyetleri taşımaktadır. Yaşlılara hizmet veren bir

merkezin yetkilisi konuyla ilgili olarak “Yaşlılarımızın komşularının özellikle onlar için sebze yetiştirdiğini bilmeleri harika. Bu, onlara değer verildiğini gösteriyor” şeklindeki açıklamasıyla bu yardım mekanizmasının değerlendirilmesini yapmaktadır. Haberde kullanılan fotoğraf da haber içeriğini destekler biçimde yardımı alan bireyleri değil, sebze yetiştiricilerini göstermektedir (01.08.2018: 1).

“İyilik tohumlarını biçme” başlıklı haber ise başka türlü bir yardım çalışmasını içermektedir. Rodney Smith isimli bir genç, gazilerin, bekar ebeveynlerin, hastaların, yaşlıların ve ihtiyacı olan diğer bireylerin çimlerini ücretsiz olarak biçmektedir. Her yaz bu çalışmayı yapan ve sosyal çalışma yüksek lisansı yapmak isteyen Smith’in yaptığı yardıma ilişkin açıklaması diğer haberlerdeki bakış açısıyla örtüşmektedir: “İnsanların onları birisinin umursadığını bilmesini istiyorum” (13.07.2018: 3).

Koruma altındaki çocukların küçük dileklerini gerçekleştirmeyi hedefleyen Julie Ledy, “Kaostaki çocuklara yardım” haberi ile tanıtılmaktadır. Ledy koruma altındaki çocukların gerçekleştirilebilir küçük dilekleri için çaba harcamaktadır. Çocukların dilekleri birbirinden farklı; kimi zaman bir flüt, kimi zaman bir spor müsabakası bileti, kimi zaman bir yüzme dersi, kimi zaman ise yalnızca bir çift ayakkabı. Ledy çocukların dileklerini önemsiyor ve şöyle açıklıyor yardım çabasının amacını: “Bu dileklerin gerçekleşmesi farklı bir aileye yerleşmeye ya da onlarla bütünleşmeye hazırlanırken onların gelişimlerini ve refahlarını destekleyebilir” (Star Tribune, 03.04.2018: 1). Yine amaç sosyal entegrasyona destek olmak. Haber fotoğrafı yardım edilen çocukların umut dolu bakışları yerine yardım çalışmasını yapan Julie Ledy’nin sevgi dolu bakışlarını içermektedir.

Yardım temasını benzer kapsamda ele alan bir diğer haber de The New York Times gazetesinde yer almaktadır. İhtiyacı olan insanlar için yardım eden bireylerin hikayelerini kaleme alan haberde yardım yapanların vurguları yardımın amacını ortaya koymaktadır: “Hepimiz bu işte beraberiz”, “Verdiğim şey, komşularımın oyunda kalmasına, hayatta kalmasına, masada yemek yemesine ve bir şansı olmasına yardım ediyor”, “Küçük de olsa her yardım etki yaratır” (25.11.2018: 24).

The Wall Street Journall’da yayınlanan diğer bir yardım haberi, başlık ve fotoğraf itibarıyla Türkiye medyasında görmeye alışkın olduğumuz bir yardım haberi karşı karşıya olduğunun sinyallerini vermektedir. Göçmen ailelerin fotoğrafının yer aldığı haber fotoğrafı, çocukları ön plana çıkaracak şekilde kullanılmıştır. Çocuk

vurgusu haberlerde yardımı hak eden, masum ya da kurban etkisini artırmaktadır. ABD'nin sınırdaki çocukları ebeveynlerden ayırma politikasına yönelik eleştiriler nedeniyle yüz binlerce insanın başıta bulunduğunu belirten haber, Facebook'un göçmen aileleri için fon yaratma çabalarını içermektedir. Göçmen çocukların ailelerinden ayrılmasına tepki gösteren insanlar bu fonlara destek olmaktadır. Fon oluşturmak için başlatılan kampanya hakkında bilgi içeren haber, sosyal çalışmanın sosyal hizmet alanındaki örneklerinden birini sunmaktadır (21.06.2018: WEB). Diğer haber örneklerinde görülen “toplumsal entegrasyon için destek” vurgusunun yerini bu haberde “insani yardım” vurgusu almaktadır.

Yardım haberlerinde gözlenen bir diğer yaklaşım ise yapılan yardımın ya da sunulmuş desteğin insanlarda yarattığı değişimi ortaya koymaktır. The Washington Post Gazetesi, yıllar önce evsiz bir anneye yapılan yardımın sonucunda bugün bu kadının bir okulda yardımcı öğretmenlik yaptığının bilgisini içermektedir. Gazete, “evsiz kadına yardım” olarak tanımlamakla birlikte aslında kadın bir programa dahil edilmiştir. Çocuğuna bakım hizmeti sunulurken kendisi de okul öncesi eğitime dair kurs almıştır. CaShawn Thompson, bu program sayesinde bugün 2 yaş grubundaki çocuklara eleştirel düşünmeyi ve sosyalleşmeyi öğretmeyi hedefleyen bir yardımcı öğretmendir. Habere eşlik eden fotoğraf da Thompson'un bugünkü mutlu ve kendine güvenli duruşunu yansıtmaktadır (26.11.2018: WEB).

ABD'de dezavantajlı gruplar için (yoksullar, aileler ve çocuklar, hamile kadınlar, yaşlılar ve engelli insanlar) sağlık sigortası sağlayan Medicaid programı bulunmaktadır. Sosyal hizmet alanında sosyal çalışmacıların aktif olarak kullandığı Medicaid programı da haberlerde sıklıkla yer almaktadır (The Washington Post, 15.12.2018: WEB), (The Washington Post, 19.12.2018: WEB), (The Washington Post, 13.11.2018: WEB), (The New York Post, 29.07.2018: 36), (Star Tribune, 24.04.2018: 6), (Star Tribune, 21.01.2018: 1), (The New York Post Times, 17.05.2018: 18).

Yardım ve programlar dışında sosyal çalışmacıların okul ortamında yaptıkları yemek dağıtımını içeren haber (The New York Post Times, 17.05.2018: 18), bir kütüphanede evsizlere sundukları hizmetleri içeren haber (Chicago Tribune, 28.10.2018: 1-2) de yine sosyal hizmetler alanında sosyal çalışmacıların yaptığı faaliyetlerin örneğini sunmaktadır.

Sosyal çalışma mesleği ve meslek elemanlarının farklı çalışma alanlarıyla bağlantılı olarak temsilinin tematik çözümlemesi yukarıdaki detayları içerirken ABD örnekleminin sosyal çalışma disiplinine ilişkin sunduğu örnekler nelerdir?

d) Disiplin Olarak Sosyal Çalışma

ABD medyası, sosyal çalışma mesleğine ilişkin temsillerin yanısıra disipline dair haberler de içermektedir.

Medyanın akademiye duyduğu güvenin ilk ve en önemli göstergesi farklı içerikteki haberlerde uzman olarak görüşlerine yer verilen akademisyenlerin varlığıdır. Sosyal çalışma disiplini ile ilgili olan konularda meslekten ya da akademiden uzmanlar fikir beyan etmişlerdir. The Los Angeles Times Gazetesinde “Bakıcılar kendi travmalarıyla yüzleşiyor” başlıklı haber bu durumun bir örneğini sunmaktadır. ABD Adalet Bakanlığı, sosyal çalışmacılar ve ilk müdahale ekibinde yer alan diğer kişilerin suç mağdurları ya da diğer trajik olaylar kapsamında çalıştıktan sonra işle ilgili olarak yaşayabilecekleri travmaları ele almak üzere çeşitli ürünlerden oluşan bir çanta hazırladı. Çalışanların kendilerini umutsuz, yorgun, agresif ya da korkmuş hissetmelerinin önüne geçmek üzere yapılan bu uygulamaya dair Sosyal Çalışma Bölümünde Öğretim Üyesi olan Prof. Jessica Shaw’ın görüşleri alınmıştır. Shaw, bakım verenler ve ilk müdahale ekipleri için bu tür programlara duyulan ihtiyacın kitlesel saldırılar ve diğer büyük trajediler sonrasında netleştiğini belirtirken şunları ifade etmektedir: “Hastanelerde bulunan ve sadece ordaki kanı temizleyen insanlar var. ... Onların sağlık durumuna kulak vermemiz gerekiyor”. Konu hakkında uzman kişi olarak Shaw’ın bu sözleri okurda bu uygulamaların gerekliliğine dair inancı artırmaktadır (02.01.2018: 4).

Sosyal çalışma akademisyeninin görüşlerinin yer aldığı bir diğer haber ise #metoo²⁵ hareketi ile ilgilidir. Haber bu hareketin Çin’deki durumu ile ilgili bilgi verirken Sun Yat Sen Üniversitesinde Sosyal Çalışma ve Sosyoloji Doçenti olan Pei Yuxin’in konuya dair değerlendirmelerini içermektedir (The Los Angeles Times, 08.02.2018: 3).

Haber konusunda akademinin görüşüne yer veren bir diğer haber Chicago Tribune’de yayımlanmıştır. Huzurevlerinde ya da yaşlı bakımevlerinde yaşanan

²⁵ #metoo, cinsel tacize uğrayanların sosyal medyada içini dökerek farkındalık yarattığı bir konu başlığıdır (hashtag).

zorbalığı gündeme taşıdığı haberde Yaşı Yetişkinler Arasında Zorbalık: Görünmeyen Bir Salgını Tanımlamak ve Ele Almak” kitabının yazarı Sosyal Çalışma Profesörü Robin Bonifas’ın konu hakkındaki sözlerini okura iletmektedir (18.05.2018: 16). Aynı içerikteki haber 12 Mayıs tarihinde News Day gazetesinde yayımlanmıştır.

ABD örneğinde yer alan çoğu gazetede akademisyenlerin görüşlerine yer veren haberler bulunmaktadır:

Şiddet (Chicago Tribune, 03.09.2018: 3), (The Washington Post, 13.06.2018:WEB),

Demans (The Washington Post, 05.05.2018:WEB),

Aile - ilişkiler (The Washington Post, 13.03.2018:WEB),

Boşanma (The Washington Post, 12.11.2018:WEB), (The Wall Street Journal, 03.01.2018: WEB)

Emeklilik (The Washington Post, 24.09.2018:WEB), (The Wall Street Journal, 20.11.2018: WEB),

Göçmenler (The Washington Post, 29.06.2018:WEB),

İrk ayrımcılığı (The Washington Post, 21.06.2018:WEB),

Yaşlılık (The Wall Street Journal, 10.12.2018: WEB), (The Wall Street Journal, 18.07.2018: WEB), (The New York Times, 05.06.2018: WEB)

Ruh sağlığı (The Wall Street Journal, 14.06.2018: WEB)

Evsizler (USA Today, 28.09.2018: 8)

Sinema (USA Today, 15.10.2018: 2)

Adli sosyal çalışma (Star Tribune, 25.09.2018: 1)

Uzman görüşü dışında farklı konularla ilgili akademik çalışmaların gazete haberlerinde yer aldığı görülmektedir. News Day gazetesinde LGBTİ bireyler hakkında kaleme alınan haberde “Long Island Gay ve Lezbiyen Gençlik (LIGALY)” adıyla kurulan birlikten söz edilmektedir. Bu birliğin kuruluş fikrinin Stony Brook Üniversitesi’nde sosyal çalışma alanında gerçekleştirilen bir yüksek lisans projesinden doğduğu bilgisi paylaşılmaktadır. Teoriden pratiğe bir aktarımın sonucunda Long Island bölgesinde eşcinsel olarak büyümenin nasıl bir şey olduğuna dair paylaşımların yapıldığı bu birlik kurulmuştur (29.11.2018: WEB).

LGBTQ bireyler ve sosyal çalışma disiplinini bir arada sunan The Washington Post haberi ise bir fotoğrafçı olan Jess T. Dugan ile sosyal çalışmacı ve St. Louis'deki Washington Üniversitesi Öğretim Üyesi olan Vanessa Fabbre'nin çalışmalarından söz etmektedir. Fabre, gerontoloji çalışmalarında LGBTQ bireylerin görmezden gelindiğini fark ettiğinde translar ve özellikle trans kadınlar için yaşlanma deneyimleri üzerine çalışmaya karar vermiştir. Yolları kesişen fotoğrafçı Dugan ile Fabbre “Bu Kıyıda Hayatta Kalmak İçin: Transseksüel ve Cinsiyet Uyumsuzluğu Yaşayan Yaşlı Yetişkinlerle Fotoğraf ve Röportajlar ” kitabını hazırlamıştır. Fabbre sosyal çalışma disiplininden gelen bir araştırmacı olarak bu çalışmanın gerekliliğini şu şekilde açıklamıştır: “LGBTQ dünyasında yaşlanma konusundaki farkındalık eksikliği vardı ayrıca toplumun genelindeki homofobi, transfobi ve trans kimlikleri hakkındaki bilinç eksikliğinin de farkındaydık” (27.10.2018: WEB). Gerçekleştirilen bu çalışma akademik yönden bir eksikliği giderirken toplumsal açıdan da fayda sağlamış görünmektedir. Çalışmanın tirajı yüksek bir gazete haber olması ise toplumsal açıdan gördüğü kabulün bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Sosyal çalışma akademisyenlerinin yaptığı bir grup çalışmasının gazete sayfalarına taşındığı bir diğer örnek ise Chicago Tribune’de yer almaktadır. Illinois Üniversitesi Urbana-Champaign Sosyal Çalışma Okulundan bir araştırma ekibi, 2016 Ulusal Finansal Yeterlilik Çalışmasından gelen verileri çözümlemiştir. 3050 yetişkine dair verileri inceleyen grubun araştırma sonuçlarının yer aldığı haber aynı zamanda bu araştırmanın amaçlarını ve planlarını da içermektedir. Araştırma sonuçları ABD’deki genç yetişkinlerin neredeyse üçte birinin mali okuryazarlıklarının zayıf olduğunu ortaya koyarken haber başlığı konunun ve araştırmanın gerekliliğine dikkat çekmektedir: “Finansal okuryazarlık neden önemlidir?” (16.09.2018: 4).

Bir sosyal çalışmacı, bir akademisyen ve bir gencin dahil olduğu evlatlık olan gençlere ilişkin bir proje de The Boston Globe tarafından haber yapılmıştır. Evlatlık bir gencin hayalini sosyal çalışma teorisi ve pratiği ile buluşturan bu proje kapsamında www.RealTalkAdoption.com adresi üzerinden açılan bir web sitesi ile evlatlık olan gençlerin birbiri ile sohbet etmeleri planlanmıştır (23.12.2018: 3).

Chicago Tribune’de sosyal çalışma disiplininin yer aldığı bir diğer haber ise John Marshall Hukuk Fakültesi ile Chicago'daki Illinois Üniversitesi'nin birleşmesini ele almaktadır. Haberde görüşlerine yer verilen üniversitelerin yetkilileri (rektör - dekan) okulların müfredatlarının birleşmesinin her iki taraf için de faydalı olduğunu

belirtmişlerdir. Illinois Üniversitesi sağlık bilimi, mühendislik ve sosyal çalışma alanlarına hukuk derslerini dahil ederek kazanırken, hukuk fakültesi de gaziler ya da aile içi şiddet gibi vakalarda sosyal çalışma dersleri ile farklı bir bakış açısı kazanabilecektir (20.07.2018: 5).

Sosyal çalışma disiplinini de içine alan bir diğer haberde ise üç akademisyenin bir yıldır üzerinde çalıştığı projeye ilgili bilgi aktarılmaktadır. Habere göre bu üç akademisyen 20 aldatmaca makale yazarak farklı akademik dergilere sundular. İdeolojiden ve bilimsellikten uzak bir şekilde hazırlanan bu 20 makaleden 4 tanesi yayımlanmış, 3 tanesi kabul almış ama henüz yayımlanmamış, 7 tanesi değerlendirme aşamasında ve 6 tanesi de reddedilmiştir. Kabul alan makalelerden bir tanesi de feminist sosyal çalışma dergisinde yayımlanmıştır. Sadece ilgili alanların sözlüklerini kullanıp saygın dergilerin inceleme sürecinden geçerek kötü ya da anlamsız fikirler yayımlayabileceklerini kanıtlamış olan akademisyenler akademik dergilere ilişkin de bir sorgulama sürecini başlatmıştır (The New York Times, 05.10.2018: 1).

Görüldüğü gibi sosyal çalışma, ABD gazetelerinde haberlerde ele alınan konular için akademisyenlerinin görüşlerine sıklıkla başvurulmuş bir disiplindir. Ayrıca sosyal çalışma disiplinin üzerinde çalıştığı konular medyanın ilgisini çekebilecek pek çok başlığı da kapsamaktadır. Bu bağlamda ABD medyasında sosyal çalışma disiplini tarafından üretilen bilimsel bilgiye yönelik bir ilgi olduğunu söylemek mümkündür.

ABD medyası tarafından sosyal çalışma mesleğine ve disiplinine yönelik bir ilgi olduğu görülmektedir. Bu ilginin bir nedeni de sosyal çalışmanın üzerinde çalıştığı konuların medya tarafından ilgi çekici yönlerinin bulunmasıdır. Dezavantajlı gruplar medya için haber değeri taşıyan haber aktörleridir. Onlara ilişkin olaylar gazetelerin sayfalarından kamuoyuna aktarılmaktadır. Peki bu aktarım sürecinde ön plana çıkarılan unsurlar nelerdir?

e) Dezavantajlı Gruplar ve ABD Medyası

“Dezavantajlı gruplar” olarak hepsini iki kelimenin içinde toparlamaya çalışsak da aslında yoksunluk, yoksulluk, dışlanmışlık yaşayan çok fazla sayıda insanı içine almaktadır bu tanım. Bu gruplar ile yakından çalışan meslek grubu olarak sosyal çalışmanın medya yansıması da elbette çeşitli konuları içermektedir.

Tablo 5.2.’ye göre bir yıllık dönem içinde taranan haberlerden yaklaşık dörtte birinin

(277) dezavantajlı grupları içerdiğini söyleyebiliriz. Sosyal çalışma mesleğinin misyonu düşünüldüğünde bu oran şaşırtıcı değildir. Çocuklar, kadınlar, yaşlılar, engelliler, gaziler, yoksullar, göçmenler, azınlıklar, LGBTİ bireyler sosyal çalışmacılar aracılığı ile güçlenerek kimi zaman temel ihtiyaçlarını karşılamakta, kimi zaman hayata tutunmakta, kimi zaman ise toplumun bir parçası haline gelmektedirler. Bu bağlamda sosyal çalışmanın temsilinde ilk sırada yer alanlar elbette dezavantajlı gruplar olmaktadır.

Sosyal Programlar ile Hayata Tutunan Yoksullar

Dezavantajlı gruplardan biri olan yoksulların ABD gazetelerinde temsiline bakıldığında yoksulluğun büyük oranda “evsizlik” ile özdeşleştirildiği görülmektedir. Sosyal çalışma kelimesinin tarandığı yoksulluk temalı haberlerin büyük çoğunluğu evsizlerle ilgilidir.

Yoksullara ilişkin haberlerde ilk dikkat çeken unsur kamuoyunda farkındalık yaratmaya yönelik içeriktir: The New York Post gazetesi evsizlere hizmet veren kar amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan ödemelerdeki gecikmeyi sayfalarına taşıırken (29.05.2018: 2), The New York Times gazetesi ise evsiz öğrencilere yönelik haberlere yer vermektedir. Gazetede yer alan bir haberde evsiz öğrencilerin akranlarının gerisinde kaldığı ve kimi zaman bu durumun okulu bırakmalarına neden olduğu belirtilirken bir diğer haberde ise evsiz öğrenci sayısının her geçen gün artarken bu çocuklara yönelik harcamalarda bir artış olmadığı belirtilmektedir (16.10.2018: 19). The Washington Post Gazetesi ise “Evsiz ölümleri artıyor” başlıklı haberinde yükselen konut maliyetleri, hava şartları, bağımlılık, şiddetli saldırılar ve ölümcül virüsler nedeniyle evsiz ölümlerinde artış olduğunu ifade etmektedir (13.04.2018: WEB). Bir diğer haber ise “sentetik uyuşturucunun son kurbanları” olarak sunmaktadır evsizleri (The Washington Post Gazetesi 24.11.2018: WEB). Benzer içerikli bir diğer haber ise USA Today gazetesinin sayfalarında yer almıştır (28.09.2018: 8). Los Angeles Times gazetesinde yer alan yoksulluk temalı üç haber de yine evsizlik sorununa dikkat çekmektedir (15.02.2018: 4), (18.04.2018:7) (28.10.2018:18). Bu haberlerin metinlerinde habere konu olan olaya ilişkin bilgi ve görüş aktarımları dikkati çekmektedir. Yoksulluğun dramatik hale getirilmeden sunulduğu gözlenmektedir. Bu temsil biçiminin bir istisnası The Washington Post Gazetesinde görülmüştür: Venezuelladaki ekonomik kriz nedeniyle çocukların yetimhaneye bırakılma oranlarının arttığını vurgulayan haber dramatik haber girişi

ile dikkat çekmektedir: “Kalabalık bir oyun alanına doğru çağıran sosyal çalışmacı Magdelis Salazar ‘Küçükleri görmek ister misiniz?’ diye sordu. Öğle yemeğinden hemen sonra Venezuela’nın en büyük yetimhanesindeydik. Bu avlu çocukların önündeki engeldi. 3 yaşlarında küçük, tıknaz bir erkek çocuğu bir scooter’ın üzerinde oynuyordu. El Gordo deniyordu ona, şişman olan. Fakat birkaç ay önce buraya geldiğinde bir deri bir kemikti”. Bu duygusal tonun haberin tamamına hakim olduğu görülmektedir. Ayrıca çocukların yer aldığı haber fotoğrafları da trajik havayı desteklemektedir (12.02.2018: WEB).

ABD gazetelerinde sosyal çalışma bağlamında sunulan desteğin ya da yapılan yardımların yoksullar üzerindeki etkisine dikkat çekilmektedir. The Wall Street Journal gazetesinde yoksul öğrenciler hakkında hazırlanan haberde kendilerine imkân sunulduğunda yoksul öğrencilerin başarı göstergelerinin tırmanışa geçtiği vurgulanmaktadır (02.05.2018: WEB). Yoksul bireye verilen desteğin yarattığı değişimi gözler önüne seren bir diğer haberde ise evsiz bir annenin, dahil edildiği program sonrasında bugün bir okulda yardımcı öğretmen olarak çalıştığı belirtilmektedir (The Washington Post Gazetesi 26.11.2018: WEB). Star Tribune ise yoksul komşuları için hasatlarının bir bölümünü yetkili kurumlara veren insanların katıldığı bir program hakkında bilgi aktarmaktadır (01.08.2018: 1). Aynı gazetenin bir diğer haberinde ise uygulanan yoğun sosyal destek programı ile evsiz kamplarının boşalmaya başladığı bildirilmektedir (14.12.2018: 1). Bu haberlerde yardımı alanlar aracılığı ile haberi trajik hale getirmek yerine uygulanan programların ve yapılan yardımların yoksulların hayatına etkisi, katkısı ön plana çıkarılmaktadır. Bu sunum biçimi yoksulların topluma entegrasyonunda büyük önem taşımaktadır. “Yoksul” olarak tanımlanarak “bizden olmayan” bir gruba dahil edilen bu bireylerin içindeki yaşadıkları toplumun, sistemin bir parçası olabilmesine fırsat tanınmaktadır.

Yoksulluğun haberlerde yer alma biçimlerinden biri de resmi makamlar tarafından yapılan istatistiki verilere yönelik açıklamalardır. “Birleşmiş Milletler 18,5 milyon Amerikalının aşırı yoksulluk içinde olduğunu söylüyor. Trump’ın ekibi ise sadece 250 bin olduğunu söylüyor” başlıklı haber bunun bir örneğidir (The Washington Post: 25.06.2018: WEB). News Day gazetesinde yer alan haber de ise Long Island Sağlık ve Refah Konseyi’nin açıklamalarına yer verilmektedir: “Konseyin hesaplamalarına göre, dört kişilik bir ailenin Long Island’da yaşamak için 85.000 dolar civarında yıllık bir gelire ihtiyacı var” (08.03.2018: WEB).

Yoksullukla ilgili haberlerde; yoksullara yönelik olarak düzenlenen yardım programlarında sosyal çalışmacıların aktif bir şekilde görev yaptığı görülmektedir. Ayrıca bu haberlerde sosyal çalışmacıların görüşlerine yer verilmektedir. Örneğin sentetik uyuşturucu kullanan evsizlerle ilgili haberde uyuşturucunun evsizlere neden cazip geldiğine ilişkin bilgi, konunun uzmanı olan sosyal çalışmacılar tarafından aktarılmaktadır (24.11.2018: WEB).

Medyanın Masum Yüzü Çocuklar

ABD medyasının yoğun olarak yer verdiği diğer bir dezavantajlı grup ise çocuklardır. Toplumsal sorunlardan en çok etkilenen nüfus grubu olan çocuklar; hastalık, göç, ihmal, istismar, şiddet ve yoksulluk haberlerinin başrolünde yer almaktadır.

ABD-Meksika sınırında yaşanan göçmen krizine dair haberlerin büyük çoğunluğunda ailelerinden ayrılan çocuklara dair bilgiler yine bu çocukların fotoğrafları kullanılmıştır. İncelenen dönemde bütün gazetelerde bu haberleri görmek mümkündür. Çocukların görsel ve duygusal anlamdaki etkileyici gücünden faydalanarak okurların zihninde bir çerçeve çizen bu haberlerin hemen hepsinde Trump yönetiminin göçmenlerle ilgili aldığı kararları eleştiren ifadeler yer verilmektedir²⁶.

İhmal ve istismar vakaları da çocukların gündeme taşındığı haberler arasında ön sıradadır. Bu temayla ilgili olarak The Washington Post, Brezilya'daki (Amazon'da) kız çocuklarına yönelik cinsel istismar olaylarını "SESSİZ BİR SUÇ" başlığı ile sayfalarına taşıdığı dosya haber konuyu ayrıntılarıyla ele alarak farkındalık yaratmaktadır (09.11.2018: WEB). The New York Times Gazetesi ise New York'ta aile içi şiddet mağduru olan çocukların haberine yer vermiştir (08.10.2018:19). İhmal ve istismar konusunda hazırlanan bir diğer haber ise The New York Post gazetesinde yer almıştır. Annesi tarafından kötü muamele gören 5 aylık erkek çocuğun hayatını kaybetmesinin ardından anne tutuklanmıştır (13.06.2018:18). Aynı gazetede yer alan bir diğer haber ise California'da 13 çocuklarına işkence yapan anne-baba hakkında detay bilgilere yer vermektedir. Anne-babanın, "korku evi" olarak tanımlanan evde çocukları aç bıraktıkları, yatağa bağladıkları, işkence olarak tanımlanabilecek kadar

²⁶ Bu tema altında yer alan haberler "Sınırdaki Hayatlar: Göçmenler" Başlığı altında daha detaylı olarak ele alınacaktır.

kötü muamele ettikleri belirtilmektedir. Olay görgü tanıklarının ifadeleri ile aktarılmaktadır (17.01.2018: 8). İhmal ve istismarı sayfalarına taşıyan bir diğer gazetede The Los Angeles Times'tır. 10 yaşındaki Anthony, düzenli olarak annesi ve onun erkek arkadaşının istismarına maruz kalmış ve sonunda hayatını kaybetmiştir. Gazete, Anthony'nin ölümünü 1. Sayfadan duyurmuş 5. Sayfada ise konunun detayları hakkında bilgi aktarmıştır (14.08.2018:1,5). Chicago Tribune ise Chicago Public School'da (CPS) meydana gelen çocuklara yönelik istismar olayları ile ilgili habere yer vermiştir (17.07.2018: 5).

ABD medyasının çocuk ihmal ve istismarı vakalarına yönelik haberlerinde genellikle kötü sonuçlanan durumlarda (çocuğun ölümü vb.) gazete sayfalarının bu konuyu ele aldığı ve vaka özelinde aktardığı görülmektedir. Kimi zaman ise yine vaka özelinde ihmal ve istismar olaylarının başka olumsuz sonuçları haber haline getirilmektedir: Kardinal seviyesindeki bir din adamının geçmişte ihmal ve istismara ilişkin bir vakayı görmezden gelmesiyle ilgili olarak istifa noktasına geldiği görülmektedir (The Washington Post, 18.09.2018: WEB).

Bu temsil biçiminin istisnası olarak görülebilecek bir haber The Los Angeles Times gazetesinin sayfalarında yer almıştır. Haber, ihmal ve istismar vakası sonrasında hayatını kaybeden bir çocuğun ardından kaleme alınmıştır. Ancak diğer haberlerden farklı olarak bu haberde konuya ilişkin olarak devletin koruyucu yönü değerlendirilmektedir. "Veriler tacize uğrayan çocukları koruyabilir mi?" başlıklı haberde yetkililerin elinde olan istatistiki veriler ışığında tahmine dayalı çözümleme yapılması, koruyucu önlem olarak gündeme getirilmektedir (26.06.2018: 11).

İstismar vakalarıyla ilgili önemli ve bilgilendirici bir haber The Washington Post gazetesinde yer almıştır: "Çocuğunuz cinsel açıdan uygunsuz davranışlarla suçlandığında ne yapmalı?" başlıklı haber, çocukların cinsel istismarın faili oldukları durumlara dair ebeveynlere yol gösteriyor. Konu hakkında uzman bir sosyal çalışmacının çözüm önerilerinin aktarıldığı haber, ebeveynlerin her zaman çocuklarını cinsel istismardan korumayı düşündüklerini oysa kendi çocuklarının da fail olabileceği ihtimalini düşünmediklerine dikkat çekmektedir. Konuya dair istatistiklerin paylaşıldığı haber çocukların cinsel istismarının da az olmadığını vurgulayarak ebeveynleri uyarmaktadır (25.10.2018: WEB). Bu haber tarzı medyanın kamuoyunu bilgilendirme işlevinin bir örneğini sunmaktadır.

ABD medyasında istismar dışında da ebeveynlere yönelik bilgi içerikli haberler yer almaktadır. “Küçük çocukları, ölmek üzere olan sevdikleri birini ziyaret etmeye hazırlamanın beş yolu” başlıklı haber de bu amaçla hazırlanmıştır (The Washington Post, 31.07.2018: WEB). “Video oyunu bağımlısı çocuk? Sorunun çözümü için aranan şey burada” başlıklı haber ise ebevyenler için sorun yaratan bir diğer konuda çözüm önerilerini içermektedir (Chicago Tribune, 27.06.2018: 2). Bu noktada, farklı gazetelerde yer alan bu bilgilendirici haberlerde sosyal çalışmacıların belirtilen sorunların çözümü noktasında danışılacak uzman olarak önerildiği belirtilmelidir. ABD’de gerçekleşen silahlı saldırılarla ilgili olarak gençlerin daha fazla ruh sağlığı hizmetine ihtiyaç duyduğunu ve gençlerin terapistlere ve sosyal çalışmacılara ulaşma imkanlarının daha fazla olması gerektiğini vurgulayan bir diğer haberde ise sosyal çalışmacının yorumu spot cümle olarak öne çıkarılmıştır “küçük semptomları olan çocuklarla ilgili koruma ve erken müdahale sağlama girişimleri başarısız oldu” (The Los Angeles Times, 18.02.2018: 6). Görüldüğü gibi, kimi haberde sosyal çalışmacının kendisi konuya dair değerlendirme yapıp çözüm önerisi sunarken, kimi haberde ise sosyal çalışmacı problemin çözümü için başvurulması gereken uzman olarak tavsiye edilmektedir.

Sosyal çalışma ve çocuk kesişiminde önemli bir diğer tema ise evlatlık çocuklardır. ABD gazetelerinde sıklıkla gündeme getirilen bu temanın farklı bir uygulama örneği The Boston Globe gazetesinde görülmektedir. Gazete, devlet koruması altındaki çocuklara dair ilanlar yayımlamaktadır. İlanda devlet koruması altındaki çocuklar tanıtılırken nasıl evlat edinileceğine dair de bilgi aktarılmaktadır (17.06.2018: 15). Gazete bir yıllık dönem içinde farklı tarihlerde bu tür ilanlara yer vermiştir (11.03.2018:15), (29.04.2018: 5), (27.05.2018: 5), (10.06.2018: 5) (25.03.2018: 3), (02.09.2018: 4).

Fotoğraf 5.5: Evlatlık çocuk ilanı

Kaynak: The Boston Globe, 17.06.2018: 15

İletişim teknolojilerinin geliştiği günümüz dünyasında evlat edinme ile ilgili farklı bir uygulama haberi ise The New York Post gazetesinde yer almıştır. Habere göre ABD’de mevcut olan bağımsız evlat edinme sisteminde sosyal medya hesapları aktif olarak kullanılmaktadır. “Bebeğimizi evlat edinmek için Instagram’ı kullandık” başlıklı haberde sosyal medyanın evlat edinme sisteminde değişmelere neden olduğu belirtilmektedir. Habere göre çocuklarını evlatlık olarak vermek isteyen aileler ile bir çocuğun bakımını üstlenmek isteyen aileler instagram hesapları üzerinden birbirine ulaşmaktadır. Haber, internetin sosyal çalışmanın geleneksel uygulamalarını dahi değiştirme gücünü sahip olduğunu gözler önüne sermektedir: “Potansiyel tehlikelerine rağmen internet çağındaki özel evlat edinmenin savunucuları, web’in doğum yapan anneler ve anne olmayı umut eden kişiler arasında benzersiz iletişim olanakları sunduğunu söylüyorlar” (03.07.2018: WEB). Bu uygulama örneği Reamer’in sosyal çalışma için tanımladığı “dijital dönem”in karşılığı gibi görünmektedir.

Dijital döneme dair başka bir haber ise evlatlık gençlerin birbirleriyle iletişim kurmaları için hazırlanan web tabanlı bir uygulamayı aktarmaktadır (The Boston Globe 23.12.2018: 3). İletişim teknolojilerinin gelişimindeki hız, buna benzer haberlerin önümüzdeki günlerde artacağına müjdecisi gibidir. Bu yenilikçi uygulamalar dışında da evlat edinme sistemiyle ve koruyucu aileler ilgili haberler ABD gazetelerinde gündeme gelmektedir (The Boston Globe, 05.08.2018: 1-4), (The Los Angeles Times, 28.06.2018: 6), (The Los Angeles Times, 17.12.2018: 13), (The Chicago Tribune, 05.08.2018: 28).

Sosyal çalışmanın üzerinde çalıştığı bütün konular çocukla bağlantılıdır: Yoksulluk, kadın, göç, engelliler... Bütün dezavantajlı grupların bir parçasıdır çocuklar ve bütün sosyal sorunların omzuna yük yüklediğidir. Hal böyle iken sosyal sorunların gazete sayfalarına taşındığı noktada en çok ilgi çekendir içinde çocukların yer aldığı olaylar. Çocukların yer aldığı haberler olumsuz içeriğe sahipse insanlarda merhamet hissi uyandırmaktadır. Bu sebeple dünyanın her yerinde medyanın vazgeçilmezidir çocuklar. Uluslararası yapılar (Avrupa Birliği gibi), uluslararası örgütler (Birleşmiş Milletler gibi) ve ulusal sivil toplum örgütleri medya kuruluşları için çocukları korumaya yönelik kurallar koysa da örnekler ABD’de çocukları içeren olaylara yönelik haberlerin genellikle benzer temsil çerçeveleri ile sunulduğunu göstermektedir: dikkat çekici olana yönelerek olumsuz içerik ön plana

çıkarılmaktadır. Çocuğun yer aldığı görseli tercih edilmektedir. Başlıklarda ve metinlerde çocuklarla ilgili bölümler ön plana çıkarılmaktadır.

Sosyal Çalışmanın Mucizesi: Güçlü Kadınlar

İnceleme yapılan dönemde ABD gazetelerinin sosyal çalışma ve kadın temasını birleştirdiği haber sayısı 18'dir. Bir yıllık süre içinde incelenen 10 gazete için bu sayı az olmakla birlikte sosyal çalışmanın kadınlarla ilgili yaptığı çalışmalar hakkında fikir verir niteliktedir.

Haberlerden bazıları adli sosyal çalışma bağlamında suça dönüşen şiddet ya da taciz vakaları ile ilgili iken, bazıları ABD ve Kanada tarihinden kürtajın yasak olduğu dönemlerde kadınların yaşadığı insanlık dışı muameleyi aktarmaktadır. Yoksulluk da yine kadınların yaşantılarını sosyal çalışma ile bağlantılandırarak gazete sayfalarına taşıyan bir diğer temadır.

Geçmişte yaşanan taciz ya da istismar olaylarını aktarmaya yönelik #metoo hareketini içeren haberler The Washington Post (09.01.2017: WEB), The Los Angeles Times (08.02.2018: 2) ve Chicago Tribune (04.03.2018: 31) gazetelerinde yer almaktadır. The Washington Post Gazetesi #metoo hareketini Sanayi Devrimine kadar dayanan tarihi ile birlikte ele alırken diğer gazeteler hareketin Çin'de sansür ve işten çıkarmalar nedeniyle gücünü kaybettiğini dile getirmektedir. Bu haberler aslında ABD - Çin arasında kadın haklarının uygulamasına yönelik farklılıkları da ortaya koymaktadır. ABD'de de günümüzde cinsel taciz vakaları yaşanmaya devam etmektedir (gazetelerde yer alan haberler bu olayların örneklerini içermektedir). Ancak Çin, bu vakaların konuşulmasına ve gündeme getirilmesine imkan tanımayan bir potansiyele sahip görünmektedir. #metoo hareketini farklı bir yönden ele alarak ABD'deki seçimler ile bağlantılandıran Star Tribune haberinde ise bu hareketin kadınları motive edici yönüne dikkat çekilerek seçimlerde kadın aday sayısının arttığı dile getirilmektedir (28.01.2018: 10).

Haberlerde sosyal çalışma kadınları güçlendiren bir meslek olarak sunulmaktadır. Sosyal çalışmacıların dahil olduğu programlar/kuruluşlar/sivil toplum örgütleri kadınları güçlendirerek hayata tutunmalarına destek olmaktadır. Bir haberde evsiz bir anne yardımcı bir öğretmen haline gelirken (The Washington Post, 26.11.2018: WEB), bir diğer haberde evsiz bir kadın kişisel bakım hizmetleri sunmak üzere açılan bir merkezin kendisi için bir sıçrama tahtası olduğunu söylemekte ve "bana

umut veriyor” demektedir (The Bostan Globe, 09.12.2018: 3). Bu haberler dönüştürme gücü olmadığı düşünülen ve “sınıfaltı” olarak tabir edilen yoksul kesimdeki kadınların bile sosyal programlar aracılığı ile hayata tutunabileceğinin birer göstergesidir.

Sosyal çalışmanın kadınlara yönelik dönüştürme potansiyelini ortaya koyan bir haber ise Star Tribune Gazetesinde yayımlanmıştır. Bir sosyal çalışmacı öncülüğünde başlatılan ve mikro boyuttaki hibeler ile “kaynaklara erişimi olmayan kadınların fikirlerini eyleme geçirip ivme kazanmasına yardım” ediliyor (17.04.2018: 1). Bu haber aynı zamanda sosyal çalışma mesleğinin toplumu harekete geçirme rolünün bir örneğini sunmaktadır. Küçük miktar ile başlayan hibe uygulaması, programın yaygınlaşması ve destekçilerinin artmasıyla büyük miktarlara ulaşmıştır. Yine Star Tribune’de yayımlanan bir haber sosyal çalışma yüksek lisansı yapan bir kadının öncülüğünde fuhuş dolayısıyla cinsel sömürüye maruz kalan mağdurların hayatını değiştirmeye yönelik çalışmaları içermektedir (30.01.2018: 1).

Kadın temasını en çok işleyen gazete The Washington Post’tur. Bu çalışma kapsamında nicelikten ziyade niteliğin önemli olduğu dile getirilerek haberlerin sayısından ziyade içeriğinin dezavantajlı kesimlerin temsilini belirlediği vurgulanmaktadır. Ancak The Washington Post’ta yer alan haberler incelendiğinde sosyal çalışma ve kadın bağlantısının, kadınların toplumsal entegrasyonuna katkı sunmak üzerine kurulduğu görülmektedir.

Bu araştırma, sosyal çalışmanın medya içeriğinde görünürlüğünü incelerken, The New York Times Gazetesinde yer alan bir haber ise kadınların ticari sanat alanındaki görünürlüğünü ya da görmezden gelinmesini sorgulamaktadır. Frieze London sanat fuarında 2018 yılında gerçekleştirilen bir sergide “Sosyal Çalışma” başlıklı bölüm kadın sanatçılara ayrılmıştır. Fuarın sanat yönetmeninin sözleri sanat alanında kadınların görünür olmamasının çeşitli nedenleri olduğunu vurgularken, “Bazı sanatçılar ırk veya cinsiyet nedeniyle marjinalize edilmiş olabilir. Kadınlar genellikle yaşlıların ya da çocukların bakıcısı olarak farklı roller oynamak zorunda kalıyorlar ve sanatlarını bunların arasında yapıyorlar...” (02.10.2018: WEB). Bu sözler aslında kadınların pek çok iş alanının dışında kalmasının da nedenini açıklamaktadır. Bu sorgulamanın dünyanın pek çok ülkesinden takipçiye sahip olan bir gazetede yer alması konunun gündeme taşınması açısından kıymetlidir.

Engellilik bağımsızlığa engel değil

ABD örneklemini diğer dezavantajlı gruplarda olduğu gibi engelliler için de sosyal entegrasyonu ön plana çıkaran haberlere yer vermektedir. Haber örnekleri okurda engellilere yönelik acıma hissinden ziyade onlarla empati kurma ve onlara destek olma duygusu vermektedir.

“Acıya rağmen neşeli bir tavırla hareketlilik engelleri yenmek” başlıkla haber tam olarak engellilere yönelik bakış açısının özeti gibidir. Haberin kahramanı olan Catherine Sanderson’ın, sinir sistemi hasarına ve hareket problemlerine yol açan bir hastalığı bulunmaktadır. Geçmişte alkolik olan ve çeşitli programlara katılarak bu bağımlılığından kurtulan Sanderson, sağlık, konut gibi alanlarda hayata tutunmasını sağlayan yardımları içeren sosyal desteğin dışında kendisine alınan yeni scooter ile şehirde istediği yere ulaşımını da sağlamaktadır. Sanderson’un hayata bakış açısını şu sözlerle özetlemektedir: “Bağımsızlık... son derece önemli” (The New York Times, 02.01.2018: 13). Sanderson’un bu sözleri söyleyebilmesinin altında ABD’deki engellilere yönelik programlar ve onlara verilen destek bulunmaktadır. Medya ise hem engellilerin hayata bakış açısını hem de ABD toplumunun engellilere bakış açısını görünür hale getirmektedir.

Engellilerin bağımsız bir hayata sahip olma talebini dile getiren bir diğer haber The New York Post Gazetesinde yer almıştır. Bir sosyal çalışmacı olan Anthony Butler, on yıl önce bir tartışma sırasında kafasına isabet eden bir kurşun ile kör olmuştur. 2014 yılında bir meslektaşı kendisine spor yapmaya ve maraton koşmaya devam etmesini önermiştir. Bu, Butler’ın hayatını değiştirebilecek bir öneriydi. Butler’ın haberde yer verilen şu sözleri hayatındaki değişimi ortaya koymaktadır: “Kendime ait bir hayata sahip olmam ve çevremdeki diğer engelli insanların yanında olmam gerekiyordu”. Ve böylece Butler, kendisi için bir partner bularak maraton ve yarı maratonlarda koşmaya başlamıştır. Bir sosyal çalışmacının önerisi ile ilgi alanındaki etkinliklere zaman ayıran Butler, gelinen noktada kendine ait bir hayata sahip gibi görünmektedir. Zaman içinde partneri (Jessie Rix) ile sevgili olan Butler’ın hikayesi, gazete tarafından “Kör koşucu ve görebilen antrenör NYC Maraton’da aşkı buluyor” başlığı ile haber haline getirilmiştir. Alt metinde bir engellinin kendini gerçekleştirme hikâyesini anlatan haberin başlığı, hikâyenin en magazinsel yönünü ön plana çıkarmaktadır (29.10.2018: WEB).

Engellilerin toplum hizmetlerine erişimini konu edinen bir haber ise ulaşım hizmetlerinin engelliler ve yaşlılar için yetersiz olduğunu okurlarına iletmektedir. Gazete, bu durumun engelli ve yaşlı insanların kendilerini hakkı yenmiş, engellenmiş, izole edilmiş, kapana kısılmış ve başkalarına bağımlı hale gelmiş hissetmelerine neden olduğunu vurgulamaktadır. Konuya ilişkin olarak gerçekleştirilen bir çalışma, araç kullanamayan bu insanlara ulaşım seçeneklerini bildirmeyi amaçlamaktadır (The Washington Post, 07.12.2018: WEB). Dolayısı ile bu haberde de engellileri hayata katmanın yolları aranmaktadır. Diğer bir haber ise South St. Paul'de engellilerin konaklama konusundaki sorunlarına (ev kiralama vb.) yardımcı olacak bir sosyal çalışmacı çalıştırılmak istendiğinin bilgisini paylaşmaktadır (Star Tribune, 18.09.2018: 3).

Görüldüğü gibi ABD medyası engellilerin kısıtlılıklarını aşmak ve bağımsız yaşama yeteneklerini artırmaya yönelik haberleri okurlarına aktarmaktadır. Bir sosyal çalışmacının duygusal destek hayvanı reçete ettiği engelli, bu reçete ile ev sahibini evcil hayvan için ikna edebilmektedir (The Wall Street Journal, 23.02.2018: WEB).

Yılların Verdiği Bilgelik İle Sosyal Yaşamın Parçası Olmak: Yaşlılar

ABD örnekleminin yaşlılık temasında dikkat çekici olan vurgu “yaşlıları yaşama katmaktır”. Haberlerde yaşlıların toplumdaki izole olmaması, yalnız kalmaması, gençlerle bir arada bulunmasının olumlu etkileri ön plana çıkarılmaktadır: The Wall Street Journal Gazetesi “Amaç: Daha Az Yalnızlıkla Daha Uzun Yaşam” başlıklı haberde yalnızlığın özellikle yaşlılıkta sağlığı olumsuz etkilediğini vurgulamakta ve farklı örnekler ile konuya açıklık getirmektedir (28.04.2018: WEB). The New York Times Gazetesi, yaşlı yetişkinlerin toplumsal hayattan izolasyonu ile mücadele edebilmek için yaşlı ve gençler arasındaki ortak alanların ve etkileşimin artırılması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Kuşaklararası programların genç ve yaşlıların hayatlarına amaç/işlev kazandırdığını belirten haber, bu programlara katılan yetişkinlerin kendilerini daha mutlu, daha genç hissettiklerini, sevildiklerini ve kendileriyle ilgilenildiğini hissettiklerini belirtmektedir. Habere göre yaşlılarla etkileşim içinde olan çocuklar da daha yüksek düzeyde empati göstermiş ve davranışlarını düzenleme yetenekleri artmıştır (05.06.2018: WEB). Kuşaklararası programların yaşlılar ve gençler üzerindeki etkilerine değinen benzer içerikli bir haber de The Washington Post Gazetesinde yayınlanmıştır (18.09.2018: WEB). Kuşaklararası programlardan bir diğeri ise sosyal çalışma, tıp ve hemşirelik

öğrencilerinin belirli saatler için yaşlılara bakıcılık yapmasını içermektedir. Bakım hizmeti alan yaşlıların açıklamaları gençlerle birlikte olmaktan aldıkları memnuniyeti gözler önüne sermektedir (The Washington Post, 20.06.2018: WEB). Bu haberler bize ABD’de sosyal çalışmacıların sosyal entegrasyona ihtiyaç duyan yaşlılar için de sorun tanımlamasının ve çözümün bir parçası olduğunu göstermektedir.

ABD’de yaşlılığın özellikle demans hastalığı çerçevesinde sıklıkla gündeme taşınan bir konu olduğu dikkat çekmektedir. Özellikle Alzheimer üzerine yapılan çalışmalar, hastalıkla başetmek için alternatif uygulamalar farklı gazeteler tarafından okurlara aktarılmaktadır. News Day Gazetesi Alzheimer hastalarının ruh hallerinin iyileştirilmesinde müziği kullanan programların tanıtımını yapmıştır. Haberde aynı amaç için müziği kullanan bir sosyal çalışmacı ve gerontoloji uzmanının çalışmalarına yer verilmiştir (09.03.2018: WEB). Alzheimer hastalarında görülen Sundown Sendromu ile ilgili bilgi aktaran The Washington Post Gazetesi ise haberde nöroloji uzmanları ve bir psikiyatri profesöründen bilgiler aktarmış ve lisanslı sosyal çalışmacıların bu alandaki bakıcılara vereceği ücretsiz yardım hattı gibi çalışmaların önemine dikkat çekmiştir (08.12.2018, WEB). Aynı gazete “Demansla İyi Yaşamayı Öğrenmek” başlıklı haber demans tanısı konulan kişilere yönelik öneriler içermektedir: “Mümkünse deneyimli bir sosyal çalışmacı veya bakım yöneticisi yardımı ile ihtiyaçlarınızı ve bunları nasıl karşılayacağınızı yeniden değerlendirin” (09.08.2018:WEB). The Wall Street Journal Gazetesinde yer alan bir haber ise ABD’de özellikle kırsal bölgelerde yaşlı bireylerin sağlık hizmetlerinden faydalanma imkanlarının kısıtlı olduğunu ve bu konuda gönüllülerin devreye girdiğini aktarmaktadır. Konuya ilişkin görüşlerine yer verilen Sosyal Çalışma Profesörü Kristina Hash, yaşlıların geçmişlerine, topraklarına ve içinde yaşadıkları topluluğa bağlılıkları nedeniyle kırsal alanlarda yaşama konusunda ısrarcı olduklarını ifade etmektedir. Yaşlılar belirtilen nedenlerle kendi topraklarından ayrılmak istemezken, şehir merkezlerine ve dolayısıyla sağlık hizmetlerine uzakta kalmakta ve Alzheimer gibi hastalıkları olan bireyler için sosyal destek ihtiyacı artmaktadır (10.12.2018: WEB).

Demans hastalarının hafıza problemleri nedeniyle kendi kararlarını alamayacak duruma gelmesi bakım veren aile üyeleri arasında tıbbi bakım, finansman ve diğer konularla ilgili olarak tartışmalar çıkabilmektedir. “Demansın gizli yanı; Yaşamsonu kararları aile kavgalarını tetikledi” başlıklı haber hastalıkla ilgili bu bilgiyi gündeme

taşırken Alzheimer Derneğinden bir yetkili, bir hukukçu ve sosyal çalışmacının görüşlerini aktarmaktadır (USA Today, 30.10.2018: 1). ABD’de silahlanma konu gündemde iken demans hastaların evde silahlarının olup olmaması konusunu tartışmaya açan bir haberde doktorların ya da sağlık personelinin bu konu hakkındaki sorumlulukları da gündeme taşınmakta ve yine bir sosyal çalışmacının görüşü aktarılmaktadır (Chicago Tribune, 25.10.2018: 15).

ABD gazeteleri emeklilik dönemini de farklı içeriklerle haber haline getirmiştir. Konuya ilişkin ilk haber, çalışma hayatı sonrasında insanların kendilerini gerçekleştirebileceği özel bir dönem olarak resmetmektedir emekliliği. Haber çizilen bu resmi emeklilerin ifadeleri ile tamamlamaktadır: “Emekli olduktan sonra gerçekten bir yaşam olduğunu keşfettim”, “Hala yeteneklerimi kullanıyorum, ki bu harika, ama kendi şartlarımla, kendimi fazla programlamadan ve sevdiğim şeyi yaparak”, “Emeklilik bana yapmak istediğin ve asla yapacak zaman bulamadığım şeyleri yapmam için zaman verdi”. Emeklilerin “tutkularını sonuna kadar yaşadığını” belirten haber, son olarak emeklilik dönemi için öneriler sunmaktadır (News Day, 27.04.2018: WEB). Görüldüğü gibi emeklilik kenara çekilme değil, yeni bir oyuna katılma dönemi olarak sunulmaktadır.

Emeklilik temasında The Wall Street Journal Gazetesi tarafından hazırlanan bir haber ise konunun farklı bir yönüne dikkat çekerek emekliliği planlayan insanların anne-baba bakımı ve yetişkin çocuklarının bakım masrafları nedeniyle emekli olamadıklarının altını çizmektedir (16.11.2018: WEB). Görüldüğü gibi emekli olabilecek yaştaki insanlar yine bir kenarda değil, sorumlulukları itibariyle aile resminin tam da ortasında yer almaktadır.

Bakım evleri, yaşlı evleri de ABD örneğinde yaşlılık temasında haberlerde yer almaktadır. Bakım evlerindeki yaşlılara ilişkin farklı programlar veya etkinliklere ilişkin haberler, bu programlar ile yaşlıların sosyal yaşamın bir parçası olması arasındaki bağlantıya dikkat çekmektedir (The Boston Globe, 21.01.2018:5). Newsday gazetesi, bakım evleri, yaşlı evleri gibi yerlerde yaşlılar arasında zorbalığın bir problem haline geldiğini dile getirmektedir bir haberinde. Habere göre bağımsızlığını ve kontrol duygusunu kaybettiğini hisseden birçok yaşlı için kaybettiği gücü kazanmak gibidir zorba olmak. Kimi yaşlılar gücü elinde bulundurmak için zorbalığı seçerken diğerleri de bundan korunmaya çalışmaktadır. Haberde, konuyla ilgili kitap yazan bir Sosyal Çalışma Profesörünün görüşlerine yer

verilmektedir (12.05.2018: WEB). Aynı içerikteki haber Chicago Tribune Gazetesinde de yer bulmuştur (18.05.2018: 16).

The Washington Post Gazetesinin sayfalarında yer alan ve trans bireylerin yaşlılık deneyimlerini aktaran haber ise konuya ilişkin farkındalık yaratmak adına önem taşımaktadır. Yaşlılık konusunu LGBTİ bireyler özelinde ele alan bu haberdeki uzman kişi ise aynı zamanda akademisyen olan bir sosyal çalışmacıdır (27.10.2018: WEB).

The Washington Post Gazetesi yaşlılıkla ilgili olarak diğer gazetelerde ele alınmayan bir konuya dikkat çekmiştir: Doktor, hemşire, sosyal çalışmacı, yardımcı personel vb. huzurevlerinde (özellikle) çalışanlar ölümle sürekli yüz yüzedir, yoğun ve yorucu bir tempoda çalışmaktadır. Duygusal yoğunluk, tükenmişlik ve stres yaşamaktadır bu meslek grupları. Gazete, çalışanların bu koşullardan şikâyet etmek yerine, yaşamın anlamını daha derinden hissettikleri yönündeki açıklamalarına yer vermiştir. Bir bakım evinde çalışan ve sosyal çalışmacı olan Misty Durbin'in işiyle ilgili olarak yaşadığı çelişkili duyguları şu şekilde ktarılmıştır: "Bu iş, sahip olduğunuz herhangi bir inancı teyit edecek, ancak bazılarının yaşadığı acıları gördüğünüzde bu inançlara meydan okuyacak. Bu işi yapmak için; duaya, doğaya ya da meditasyona ihtiyacınız var" (09.09.2018: WEB). Aynı gazetede yer alan bir diğer haber ise yaşam sonu bakımında hastalar ve hasta yakınlarının hemşire, doktor ve sosyal çalışmacıların desteğine ihtiyaç duyduklarının altını çizmektedir (29.08.2018:WEB).

The Wall Street Journal Gazetesi ABD yaşlıların sayısı her geçen gün artarken bakım verenlerin sayısının azlığına dikkat çekmektedir (20.07.2018: WEB). ABD nüfusu yaşlanırken bakım yükünün farklı yönlerini sayfalarına taşıyan Star Tribune ise, ABD'de ailesindeki yaşlılara ya da engellilere bakan insanların işletmelerin verimliliğini düşürdüğünü belirterek bakıcı hizmetlerine ilişkin alternatif bir model hakkında bilgi vermektedir (30.12.2018: 8),

Örnekleme yer alan gazeteler incelendiğinde yaşlıların sosyal yaşama dahil olması, aktif olması, kuşaklararası programlar çerçevesinde çocuklar ve gençlerle etkileşim içinde olarak hayata tutunmasına dair haberler ABD medyasının (ve aslında dolaylı olarak ABD toplumunun) yaşlılar için çizdiği çerçeveye dair fikir vermektedir. Bu çerçeve içinde sosyal çalışmacılar ve sosyal çalışma akademisyenlerinin oynadığı aktif rol dikkat çekmektedir.

Kendileri Olmaya Çalışan LGBTİ Bireyler

ABD örneğinde yer alan gazetelerde sosyal çalışmanın LGBTİ bireyler ile birlikte yer aldığı haber sayısı diğer dezavantajlı gruplarla kıyaslandığında azdır. Yalnızca 8 haber bulunmaktadır ve bu haberlerin 6 tanesi aynı gazetede (The Washington Post) yer almıştır.

The Washington Post Gazetesi, diğer dezavantajlı gruplarda olduğu gibi LGBTİ bireylerin de seslerini duyurabildiği bir mecra olarak görünmektedir. Gazete, “Muhafazakar Kansas'ta yeni seçilen eşcinsel yasa koyucular tarih yazmaya çalışıyor” başlıklı haberde Kansas'ta Eyalet Temsilcilerinden biri olarak seçilen sosyal çalışmacı Susan Ruiz'i sayfalarına taşımıştır. Eşcinsel olan Ruiz'in geldiği bu nokta eşcinsel hakları için dönüm noktası olarak sunulsa da daha yapılacak çok şey olduğu belirtilmektedir (29.12.2018: WEB). Ancak gazetenin eşcinselleri içeren haberleri maalesef her zaman bu kadar olumlu olayları aktarmamaktadır. Kimi zaman da eşcinsellere yönelik nefret suçları yer almaktadır haberler arasında. Bir haber, 1998 yılında bir eşcinselle yönelik olarak işlenen korkunç cinayete dair detayları paylaşmaktadır: 21 yaşındaki üniversite öğrencisi Matthew Shepard, iki kişi tarafından işkence yapıldıktan sonra ölüme terk edilmiştir. Shepard eşcinsel haklarının bir sembolü haline gelmiştir. Bu haber Sosyal Çalışma Akademisyeni Walter Boulden'in eşcinsellerin penceresinden durumu değerlendiren açıklamalarını da içermektedir: “Özellikle benim jenerasyonum için, genel olarak eğer toplumun bir parçasıysan, işinde iyi olarak görülüyorsan insanların gey olduğunu anlaması en fazla bir rahatsızlık olarak algılanır. Toplum dışı (uyumsuz) olarak görülüyorsan, insanlar seni kişi olarak tanımıyorsa ve pek çok yönden sen onlar için yabancıysan daha az toleranslılar” (26.10.2018: WEB). İşte vurgulanan bu sosyal kabul zorluğu eşcinselleri toplumun dışına itmekte ve hatta onlara karşı işlenen suçları tetiklemektedir. Bu toplumsal izolasyon ancak LGBTİ bireyleri bir araya getiren ve onların gücünü artıran birlikler aracılığı ile engellenebilmektedir. Long Island'da kurulan LGBTİ ağı ve LGBTİ bireylere bir araya gelebilecekleri fiziksel ortamı sunan toplum merkezi LEGALY, tam da bu yalnız olmadığını hissettirme bağlamında LGBTİ bireylerin hayatın bir parçası olabilmesine olanak tanımıştır. “LGBT Ağı, Long Island'da gelecek nesillere ilham veriyor ve onları destekliyor” başlıklı haber, “hiçbir yere ait olmadıklarını düşünen insanlar için” (LGBTİ bireyler) kendilerini rahat hissedebilecekleri bir yer sunan bu birlikten ve merkezden

bahsetmektedir. Bu haber okurlara LGBTİ bireylerin sesini duyurmaktadır. Farklı bireylerin bu merkeze ilişkin görüşleri, bu bireylerin toplumun ne kadar dışında bırakıldıklarının da bir göstergesidir: “LIGALY, bana yalnız olmadığımı ve yanlış olmadığını, tamamen normal olduğumu ve tıpkı benim gibi başka çocuklar olduğunu gösterdi”, “LIGALY olmasaydı, bugün hayatta kalacağımı sanmıyorum”, “LIGALY olmasa nerede olurdu bilmiyorum”. Bu merkezin kuruluş fikri de sosyal çalışma bölümündeki bir yüksek lisans projesinden çıkmıştır. Projenin sahibi olan David Kilmnick, merkezin işlevini şu şekilde açıklamaktadır: “Toplumdaki zorluklara rağmen, kendi özgünlüklerinde olmalarına ve hayattan zevk almalarına izin verildi” (News Day, 29.11.2018: WEB).

The Wall Street Journal Gazetesi ise LGBTİ bireyler bağlamında sosyal çalışmacıların savunucu yönünü ön plana çıkarmaktadır. Dönüştürme terapisini ele alan haberde, Washington D.C ve 9 eyalette dönüştürme terapisinin masraflarının eyalet tarafından karşılanmasının yasaklandığı belirtilirken, New York'ta da LGBTİ aktivistleri, sosyal çalışmacılar, öğrenciler ve kanun koyucuların konuyla ilgili olarak Kongre binasında Cumhuriyetçilere (yani iktidara) karşı gösteri yaptığı söylenmektedir. Göstericiler, New York'ta da dönüştürme terapisini için diğer eyaletlerdeki gibi bir yasa çıkarılması ve masrafların eyalet tarafından karşılanmasının yasaklanması için toplanmışlardır. Göstericiler arasında yer alan Mathew Shurka, 16 yaşında böyle bir terapiye başladığını 21 yaşında (eyalet sigortasının kesildiği yas) gitmeyi bıraktığını, o dönemde hayatının tam bir facia olduğunu, şimdi ise anti-dönüştürme terapisini grubu üyesi olduğunu ve şimdi hayatında iyi bir noktada olduğunu söylemektedir (The Wall Street Journal, 25.04.2018: WEB). Haberde ayrıca psikoloji ve psikiyatri birlikleri ile NASW'nun da bu yasaya karşı çıktığı belirtilmektedir. Böylece haber, konuyu hem sorunu yaşayan kişinin gözünden değerlendirmekte, hem birliklerin görüşlerine yer vermekte hem de diğer eyaletlerden örneklerle açıklamaktadır. Okurun kafasında dönüştürme terapisine yönelik gösterilerin haklılığına yönelik bir çerçeve çizilmektedir.

LGBTİ bireyler açısından farkındalık yaratan bir diğer haber ise bu bireylerin yaşlılık dönemlerine dikkat çekmektedir. Gerontoloji çalışmalarında LGBTQ bireylerin görmezden gelindiğini fark eden Yardımcı Doçent Vanessa Fabbre, translar ve özellikle trans kadınlar için yaşlanma deneyimleri üzerine çalışmaya başlamış ve “Bu

Kıyıda Hayatta Kalmak İçin: Transseksüel ve Cinsiyet Uyumsuzluğu Yaşayan Yaşlı Yetişkinlerle Fotoğraf ve Röportajlar ” başlıklı kitabı yazmıştır. LGBTQ dünyasında yaşlanma konusundaki farkındalık eksikliği gidermeye çalışan Fabbre, çalışmalarıyla aynı zamanda toplumun genelinde homofobi, transfobi ve trans kimlikleri hakkında farkındalık yaratmaya çalışmıştır (The Washington Post, 27.10.2018: WEB). Fabbre'nin çalışmasının ABD'nin önemli gazetelerinden birinde haber olması ise amacına büyük ölçüde ulaştığını göstermektedir: Tirajı yüksek olan bu gazete, konuyu kamuoyunun gündemine taşımıştır.

Bu tema altında yer alan son haberde ise 4 transseksüel erkeğin dönüşüm süreçleri ile birlikte geçmişleri ve bugünlerine dair görüşleri aktarılmaktadır. Bu haber, öncelikle transseksüellerin kendi deneyimleriyle ilgili görüşlerine yer vererek bu bireyler hakkında farkındalık yaratmaktadır. Ancak haberin bir diğer özelliği ise ataerkil dünyada kadın olarak yaşadıkdan sonra hayatlarına erkek olarak devam eden bireylere yönelik toplumsal tutumlara yönelik de fikir vermesidir. Sinirbilimci olan Ben Barres'in deneyimi bunun önemli bir örneğidir: “40 yaşlarında, kariyerinin ortasındaydı ve profesyonel yaşamındaki değişikliklere hayret etti. Artık toplum onu erkek olarak görüyordu, fikirleri daha fazla ciddiye alınıyordu. Bir erkek tarafından sözleri kesilmeden bütün bir cümleyi tamamlamayı başarabildi. Transseksüel olduğunu bilmeyen bir meslektaşı, çalışmalarını ‘kız kardeşinden çok daha iyi’ olarak övdü bile” (The Washington Post, 20.07.2018: WEB).

Görüldüğü gibi ABD örneğinde LGBTİ ve sosyal çalışmayı bir araya getiren haber sayısı sınırlıdır. Ancak haberler incelendiğinde LGBTİ bireylerin yaşadığı sorunlara değinilmesi, konuya ilişkin akademik çalışmalara yer verilmesi, yasal düzenlemelerle ilgili eleştirilere yer verilmesi, LGBTİ bireylerin kendi deneyimlerinin kendi ifadeleriyle aktarılması var olan haberleri temsil açısından önemli bir noktaya taşımaktadır. Haberlerde sosyal çalışmacıların bu dezavantajlı grubun yanında yer alması, savunuculuk yapması, onlar adına ve onlarla birlikte hareket etmesi, LGBTİ bireylerin “kendi özgünlüklerini koruyabilmesi” vurgusu mesleğin bakış açısına ve bu alanda yaptığı çalışmalara dair bir çerçeve çizmektedir.

Sınırdaki Hayatlar: Göçmenler

Dezavantajlı gruplardan bir diğeri de göçmenler/mültecilerdir. ABD gazeteleri arasında sosyal çalışma ile bağlantılı olarak göçmenleri sayfalarına en çok taşıyan

gazete The Washington Post'tur. Bu gazetede bir yıllık süreçte toplam 36 adet haber taranmıştır.

ABD gazetelerinde göçmenlere ilişkin haberlerde “ailelerinden ayrı düşmüş çocuk” vurgusu ön plana çıkarılmıştır. 2018 yılında Trump yönetimi, “sıfır tolerans” politikasıyla ABD'nin Meksika sınırını yasa dışı yollardan geçen aileler hakkında yasal işlem başlatmış ve aileler ile çocuklar birbirlerinden ayrılarak ayrı gözetim merkezlerinde tutulmaya başlanmıştır. Haziran ayında bir hakim tarafından alınan bir karar ile çocukların aileleri ile birleştirilmesi yönünde uygulamaya geçilmiştir. Gazetelerde bu politikanın uygulama örnekleri haber haline getirilirken, çocukların bu uygulamadan olumsuz bir şekilde etkilendiği vurgulanmakta, hükümetin bu kararını eleştiren uzman görüşlerine yer verilmektedir. Bu dönemde çocukların ailelerinden alınması, hükümetin uygulamadan vazgeçmesi ve ailelerin yeniden birleşimi sık sık haber olmuştur ABD gazetelerinde: (The Washington Post, 12.10.2018, 20.09.2018, 10.09.2018, 28.07.2018, 26.07.2018, 20.07.2018, 19.07.2018, 18.07.2018, 15.07.2018, 02.07.2018, 01.07.2018, 29.06.2018, 26.06.2018, 23.06.2018, 20.06.2018, 19.06.2018, 18.06.2018, 27.05.2018, 18.05.2018, 19.03.2018, 03.03.2018, 22.01.2018, 21.01.2018:WEB); (News Day, 22.06.2018: WEB), (USA Today, 29.06.2018: 3; 28.06.2018: 1), (The Wall Street Journal, 22.07.2018, 15.07.2018, 04.07.2018, 22.06.2018, 21.06.2018: WEB) (The Boston Globe, 07.10.2018: 5), (The Los Angeles Times, 14.06.2018: WEB; 24.06.2018: 14), (The Chicago Tribune, 24.09.2018: 36; 17.06.2018: 33), (The New York Times, 03.07.2018: WEB; 23.06.2018: 15).

Konuya ilişkin kimi haberler ise göçmenlerin kendi ifadelerini yansıtmaktadır: The Washington Post Gazetesi, 15 yaşındaki kızı Gloria ile ABD sınırını geçip sığınma başvurusunda bulunan Miriam S.'in mektubunu yayınlamıştır. Miriam, kızının gözetim merkezinden nasıl alıp götürüldüğünü, kendisinin ve kızının hislerini yazdığı mektubunu şu sözlerle bitirmektedir: “Hikayemiz eşsiz değil. Temmuz ayından beri gözaltında tutulduğumuz Dilley'de çocuklarıyla görüşme karavanında bir araya gelen diğer annelerle her akşam konuşuyorum. Biz yaşadığımız travma ile birbirimize bağlıyız. Çocuklar, yeniden ayrı düşme korkusuyla annelerinden ayrılmayacak, uyumak ve okula gitmek bile istemeyecek. Anneler olarak aynı şeyden korkuyoruz. Sadece hikayemi paylaşmak için değil, buradaki tüm ailelerin hikayesini paylaşmak için de yazıyorum” (25.10.2018: WEB). Göçmen ailelerin yaşadıkları

deneyimi ve hislerini kamuoyuna aktarmak ve konuya ilişkin farkındalık yaratmak adına bu haber büyük önem taşımaktadır. Çünkü “öteki” olanın (göçmenlerin) sözleri, mektup aracılığı ile birebir aktarılmış hatta haber başlığına taşınmıştır: “Güvenlik arayışı ile sınırı geçtim. Onlarsa kızımı götürdüler”. Benzer hikayelerin, ailelerin ve çocukların ifadelerinin yer aldığı haberler, yaşanan dramı gözler önüne sermektedir:

- “Oğlunu hazırla, çünkü onu senden alıyoruz.”(The Washington Post, 26.06.2018: WEB).
- “Onu benden almalarından korkuyorum.” (Chicago Tribune, 22.07.2018: 31).
- “Lütfen beni yeniden kimsenin almasına izin verme” (The Washington Post, 01.07.2018: WEB).
- “Annemi gerçekten özleyorum.” (The Washington Post, 21.06.2018: WEB).
- “Onu benden aldıklarından beri uyuyamıyorum.” (The Wall Street Journal, 25.06.2018: WEB).

Trump yönetimi sınırdaki çocukları ailelerinden ayırma politikasını haziran ayı sonuna kadar sürdürebilmiş ve aileleri birleştirme kararı almıştır. Bu politikadan vazgeçilmesinde elbette gazetelerdeki eleştirel haberlerin de etkisi olmuştur. Çünkü bu haberler konu hakkında kamu farkındalığını artırmıştır. Konuya ilişkin gösteriler yapılmış, gönüllüler sınırda tutuklu bulunan ailelerin kefalet ücretlerini ödemek üzere örgütlenmiştir. Gönüllüler facebook hesapları ile bir araya gelerek ortak çalışmalar düzenlenmiştir.

Trump yönetiminin bu politika ile ilgili geri adımının ardından yapılan bir haberde bir sosyal çalışmacı olan Annette Tiscareño'nun konuya ilişkin şu açıklamasına yer verilmiştir: “Ülkemizin kendilerine yaptıklarından dolayı onlardan özür dilememiz gerektiğini düşünüyorum” (The Washington Post, 24.07.2018: WEB). Bu politikaya ilişkin olarak hükümetin sorumluluğunu dile getiren bir diğer uzman ise Teksas Üniversitesinde Sosyal Çalışma ve Psikiyatri Profesörü olan Luis H. Zayas'tır. Zayas'ın yorumu şu şekilde aktarılmıştır: “Hükümetimiz bunun için para ödemeli. Zarar verdik, hasarın düzeltilmesinden sorumlu olmalıyız. Ancak bu çocukların çoğu için üzücü olan şey, bu travmanın büyük ihtimalle tedavi edilemeyecek olmasıdır” (The Washington Post, 20.06.2018: WEB). Görüldüğü gibi sosyal çalışmacıların

uzman görüşüne göçmenler konusunda da başvurulmuştur. Ailelerinden ayrılan bu çocukların yaşadığı travmaya ilişkin olarak NASW'nun değerlendirmelerine yer veren haberler de bulunmaktadır (The Washington Post, 19.06.2018: WEB).

Trump Yönetimi aile ve çocukları ayırdığı için eleştirilmiştir. Ancak aile ve çocukları birleştirme kararının uygulaması ile ilgili olarak da eleştirilmiştir. Uygulamada yaşanan aksaklıklar gazete sayfalarında yerini almıştır. The Wall Street Journal, Trump Yönetiminin göçmen aileleri bir araya getirmek için kaotik bir çaba içinde olduğunu belirtmiş ve aileleri ayırmayı planlayan yönetimin bir araya getirme konusunda planları olmadığını bu yüzden de uygulamada sorunlar yaşandığını yazmıştır gazete. Avukatlar ve sosyal çalışmacıların açıklamaları da dayanak olarak gösterilmiştir (27.07.2018: WEB).

Ailelerinden koparılan çocuklara ilişkin yasanın uygulaması durdurulduktan birkaç ay sonra (Aralık ayında) The Wall Street Journal tarafından kaleme alınan başka bir haber ise Meksikalı sığınmacılar dolayısıyla ABD sınırında yaşanan olaylara dikkat çekmekte ve “ABD-Meksika sınırındaki gerginlikler, geçen on yıllardan gelen korkuyu canlandırdı” başlığı ile konuya dikkat çekilmektedir. Habere göre sınıra gelen çok sayıda göçmen sınırı geçmeye çalışırken sınır devriyeleri biber gazı ile müdahale etmiştir. Benzer olayların yaşandığı 1990'lı yıllara atıf yapılan haberde, o tarihlerde sınırı geçmeye çalışan binlerce göçmenin yakalandığı ya da vazgeçirilmeye çalışıldığı belirtilmektedir. Haber göçün nedenlerine çok yüzeysel olarak değinirken (ekonomik koşullar) sınırdaki göçmenleri “gerginlik yaratan, kargaşa çıkaran kişiler” olarak çerçevelemektedir (02.12.2018: WEB).

Göçmenlerle ilgili olarak The Washington Post Gazetesinde yer alan bir habere göre Guatemalalı yedi yaşındaki bir kız çocuğu ABD sınırında gözetim altına alındıktan sonra susuzluktan ve geçirdiği şoktan ölmüştür. Koruma altındaki göçmen çocuğun ölümü, sınırda göçmenlere ilişkin birimlerin sorgulanmasına neden olmuştur. Konuyla ilgili açıklama yapan Gümrük ve Sınır Koruma Komiseri Kevin McAleenan; Senato Yargı Komitesine, sınır devriyesi istasyonlarının ve bakım hücrelerinin pek çok aileyi ve çocukları idare etmek için uygun olmadığını söylemiştir. Daha fazla sağlık personeli ve sosyal çalışmacıya ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir (14.12.2018: WEB). Görüldüğü gibi sosyal çalışmacıların varlığı, diğer dezavantajlı gruplarda olduğu gibi göçmenler için de şartların iyileştirilmesi, daha iyi hizmet sunulması anlamını taşımaktadır.

f) Fotoğraflarla Resmedilen Sosyal Çalışma

Sosyal çalışmanın dezavantajlı grupları, medyanın gündeminde en çok yer alanlardır²⁷: Yoksullar, kadınlar, çocuklar, engelliler, yaşlılar, göçmenler... ABD örneğinde yer alan haberler incelendiğinde bu gruplar arasında medya tarafından görselliğinden en çok fayda sağlananlar ise çocuklardır. Göçmen çocuklar, yoksul çocuklar, devlet koruması altındaki çocuklar... Her biri farklı içerikteki haberlerin görselinde yer almaktadır.

Haberlerde aktarılan olaya dair çerçeve, öncelikle haber başlığı ve fotoğraflar aracılığı ile çizilmektedir. ABD-Meksika sınırında ailelerinden ayrı tutulan çocuklar dair haberler incelendiğinde birçoğunda çocuk fotoğraflarının kullanıldığı görülmektedir. Büyüklerin arkasına saklanmış, çaresizlik ve korku dolu gözlerle bakan çocukların yer aldığı bu fotoğraflar, okurun haberin kapsamı hakkında fikir sahibi olmasına yardımcı olmaktadır.

Fotoğraf 5.6: ABD-Meksika sınır politikasına dair bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Washington Post, 01.07.2018: WEB

The Washington Post Gazetesinin web sitesinde yer alan haberin başlığı olayın özetini sunmaktadır: “7 yaşındaki kız, “sıfır tolerans” sınır politikası kapsamında iki ay ayrı kaldıktan sonra annesiyle tekrar bir araya geldi”. Haberde kullanılan fotoğraf, küçük kızın çaresizliğini vurgular niteliktedir. Fotoğrafta, elinde oyuncak ile ağlamaklı gözlerle bakan bir kız çocuğu bulunmaktadır. Fotoğrafın üzerinde ise bu kız çocuğuna ait şu sözlere yer verilmektedir: “Beni bir daha senden almalarına asla

²⁷ Bu çalışma kapsamında, “social work” ve “social worker” anahtar kelimeleri ile tarama gerçekleştirilmiştir. Bu kelimeler kapsamında yapılan arama sonucunda ulaşılan haberler doğrultusunda değerlendirme yapılmaktadır. Dezavantajlı gruplara yönelik ayrıca bir arama gerçekleştirilmemiştir.

izin verme” (The Washington Post, 01.07.2018: WEB). Haber başlığı, fotoğraf ve fotoğraf üzerinde kullanılan yazı, okur için bir çerçeve çizmektedir. Sıfır tolerans politikasının sorgulanmasına neden olan haber, çocuğa karşı da acıma hissi oluşturmaktadır. Sınırdan ailesinden ayrı tutulan çocuklara ilişkin bir diğer haberde kullanılan fotoğrafta ise çocuk, bir kolun arkasına saklanmış korkulu gözlerle objektife bakmaktadır (The New York Times, 03.07.2018: WEB).

Fotoğraf 5.7: ABD-Meksika sınır politikasına dair bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The New York Times, 03.07.2018: WEB

Yazıya gerek bırakmayan görsel gücü yüksek diğer bir fotoğraf kullanımı ise The Washington Post Gazetesinde yer almıştır. Gücün simgesi asker postallarının yanında küçücük kız çocuğunun ayakları yer almaktadır bu fotoğrafta (20.06.2018: WEB). Chicago Tribune ise “Göçün genç kurbanları” başlıklı haberde yerde yatan bir kız çocuğunun fotoğrafına yer verilmiştir (22.07.2018: 31). Sayfanın üçte birini kaplayan bu fotoğrafın söyledikleri haberde anlatılanlardan daha çok etkilemektedir okuru.

Fotoğraf 5.8: ABD-Meksika sınır politikasına dair bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Washington Post, 20.06.2018: WEB

Fotoğraf 5.9: ABD-Meksika sınır politikasına dair bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Chicago Tribune, 22.07.2018: 31

The Wall Street Journal Gazetesinin web sitesinde yer alan haberde, Meksika sınırında iki ay ayrı kaldıktan sonra birleşen anne ve oğlu yer almaktadır. Haberde kullanılan fotoğraflar ile anne-oğul kavuşma anı, gözleri yaşlı duygusal anları, el ele ve mutlu gidişleri an be an aktarılmıştır (22.07.2018:WEB). Okur, ayrılık anlarına dair detayları haberden öğrenirken kavuşma anına birebir şahit olmaktadır.

Fotoğraf 5.10: ABD-Meksika sınırında birbirlerinden ayrı kaldıktan sonra biraraya gelen anne ve oğlunun fotoğrafı

Kaynak: The Wall Street Journal, 22.07.2018:WEB

Örneklerin gösterdiği gibi fotoğraf kullanımı, okurda olaya şahit olma hissi uyandırmasından dolayı, inandırıcılığı artırmak için kullanılan önemli unsurlardan biridir. Fotoğraf ayrıca, habere konu olan olayın dramatize edilmesine de aracılık etmektedir. Göç konusunun en dramatik unsuru çocuklar olduğu için fotoğrafların ana figürü de çocuklardır.

Çocukların fotoğrafları ile etkisi artırılan haber temalarından bir diğeri ise ihmal ve istismardır. Brezilya'da kız çocuklarına yönelik cinsel istismar olaylarını ele alan The Washington Post Gazetesi ipe serilmiş çamaşırlar arkasında koşan bir kız çocuğunun görselini kullanmıştır (09.11.2018: WEB). Los Angeles Times Gazetesi ise annesi ve onun erkek arkadaşının istismarına maruz kalarak hayatını kaybeden Anthony'nin fotoğrafını kullanmıştır (26.06.2018: 11). Çocuklara yönelik istismar her zaman gazeteler için ilgi çeken başlıklar olmuştur. Bir de fotoğraflar kullanılınca

habere ilgi artmakta ve haberin okur üzerindeki etkisi de daha fazla olmaktadır.

Fotoğraf 5.11: Çocuğun cinsel istismarına ilişkin bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Washington Post, 09.11.2018: WEB

Fotoğraf 5.12: Cinsel istismar mağduru bir çocuğa ilişkin haberin fotoğrafı

Kaynak: Los Angeles Times, 26.06.2018: 11

Devlet koruması altındaki çocuklar da kamuoyunda ilgi uyandıran ve hüzne sebep olan bir temadır. Haiti’de yeni oluşturulmaya başlanan Koruyucu Bakım Programını haber yapan Chicago Tribune Gazetesinin haber başlığı “Haiti’deki yetim çocuklar için yeni bir hayat”tır. Başlık, gazete sayfasının dörtte birini kaplayan bir çocuk fotoğrafının üzerinde kullanılmıştır. Ayrıca fotoğrafın diğer köşesinde de iki cümlelik bir spot yer almaktadır: “Yaralı bir yetim çocuk, 2010’daki yıkıcı ve ölümcül depremden sonra evlat edinilmek üzere Fransa’ya taşınmaya hazırlanıyor. Yeni bir program yetimleri Haiti’de tutmayı amaçlıyor” (05.08.2018: 28). Fotoğraf, başlık, spot... Okur, daha haber metnini okumadan “yetim” çocukların başlıkta vurgulandığı, yaralı bir çocuğun fotoğrafının kullanıldığı, içeriği dramatik bir haberle karşı karşıya olduğunun farkındadır. Haber metni Haiti’de uygulanacak bir program çerçevesinde artık yetim çocukların ülkelerinden ayrılmak durumunda kalmayacağı,

koruyucu bakım sistemi ile kendi ülkelerinde kalabileceklerine dair umut veren bir içeriği paylaşıyor olsa da fotoğrafta yer alan çocuk haberdeki duygusal tonu artırmaktadır, dramatize etmektedir. The Washington Post Gazetesi ise Venezuela'daki yoksulluğa dikkat çekilen haberde ailelerin çocuklarını yetimhanelere bıraktığını belirtmektedir. Haber bir yetimhaneye gerçekleştirilen ziyarete ilişkin detayları aktarırken fotoğraflarda ise yetimhanedeki çocuklar yer almaktadır (12.02.2018: WEB).

Fotoğraf 5.13: Haiti'de devlet koruması altındaki çocuklara ilişkin haberin fotoğrafı

Kaynak: Chicago Tribune, 05.08.2018: 28

Fotoğraf 5.14: Venezuelada devlet koruması altındaki çocuklara ilişkin haberin fotoğrafı

Kaynak: The Washington Post, 12.02.2018: WEB

Devlet koruması altındaki çocuklara ilişkin bir diğer paylaşım ise The Boston Globe gazetesinde yer almaktadır. Gazete evlat edinmeyi teşvik etmeye evlatlık çocuk ilanları paylaşmakta ve bu ilanlarda fotoğraflar kullanılmaktadır. Bu ilanlarda fotoğraflar, çocuğu tanıtmak ve onlara yönelik sempatiyi artırmak üzere yer almaktadır.

Fotoğraf 5.15: Evlatlık çocuk ilanları

Izaq is friendly, funny, and caring

Sunday's Child is a weekly column featuring a child currently in foster care awaiting adoption.

Izaq is a sweet, caring, and inquisitive boy of Hispanic descent. Those who meet him immediately notice how funny, warm, and engaging he is. Izaq is eager to please, and enjoys talking with adults and playing games with them. He also loves cooking, cars, Legos, Pokémon, and playing on his computer.

When asked what he wants to be when he grows up, he talks about wanting to help others and one of his dreams is to become an ambulance driver. Izaq responds well to praise and positive attention, and talks often about his desire to find a family who will love him.

At school Izaq receives extra support to help him catch up to his peers. His teachers describe him as eager to learn and to do well. In class, Izaq loves to be in a teaching position with his peers and is eager to share his knowledge. He volunteers often to read out loud and to go to the board.

Ready for adoption, Izaq is looking forward to finding a caring and permanent family that will love him unconditionally. An ideal family will provide

SUNDAY'S CHILD Izaq is a sweet, caring, and inquisitive boy of Hispanic descent. Those who meet him immediately notice how funny, warm, and engaging he is. Izaq is eager to please, and enjoys talking with adults and playing games with them. He also loves cooking, cars, Legos, Pokémon, and playing on his computer.

Izaq enjoys cooking and going to school.

Izaq with structure and consistency. His social worker is open to exploring a family of any constellation, including single-parent homes, as long as they have a strong support system in place. However, Izaq will do best in a family with at least one male parent, and where he can be the only or significantly youngest child in the home. A family should be open to helping Izaq make a slow transition from his current placement to a family setting.

Who can adopt? Can you provide the guidance, love, and stability that a child needs? If you're at least 18 years old, have a stable source of income, and room in your heart, you may be a perfect

match to adopt a waiting child. Adoptive parents can be single, married, or partnered; experienced or not; renters or homeowners; LGBTQ singles and couples.

The process to adopt a child from foster care requires training, interviews, and home visits to determine if adoption is right for you, and if so, to help connect you with a child or sibling group that your family will be a good match for.

To learn more about adoption from foster care, call the Massachusetts Adoption Resource Exchange (MARE) at 617-864-8273 or visit www.mare.org. The sooner you call, the sooner a waiting child will have "a permanent place to call home."

Brothers ready for their family

Sunday's Child is a weekly column featuring a child or children currently in foster care awaiting adoption.

Anthony and Brycen are brothers of Caucasian descent. Anthony, 12, is a sensitive, shy child who loves boats and going to the playground. Anthony also loves Michael Jackson's music. In addition to knowing many of his songs by heart, he has also learned how to dance like him!

Anthony likes to play soccer and has worked hard on his game skills.

Brycen is an inquisitive 5-year old boy who is said to be spunky and active. He is also a fast learner. Brycen enjoys playing on the swings, running, riding his bike, and swimming.

Legally freed for adoption, Brycen and Anthony have an older sibling and grandfather (they visit with monthly). There is a court order for at least two visits per year post-adoption. Any interested family will also need to be open to post-adoption visitation with their birth

parents. Their social worker is seeking an experienced two parent family that is willing to meet the boy's needs.

Who can adopt? Can you provide the guidance, love, and stability that a child needs? If you're at least 18 years old, have a stable source of income, and room in your heart, you may be a perfect match to adopt a waiting child.

Adoptive parents can be single, married, or partnered; experienced or not; renters or homeowners; LGBTQ singles and couples.

The process to adopt a child from foster care requires training, interviews, and home visits to determine if adoption is right for you, and if so, to help connect you with a child or sibling group that your family will be a good match for.

To learn more about adoption from foster care, call the Massachusetts Adoption Resource Exchange (MARE) at 617-864-8273 or visit www.mare.org. The sooner you call, the sooner a waiting child will have "a permanent place to call home."

Kaynak: The Boston Globe, 16.09.2018:3; The Boston Globe, 17.06.2018:15

ABD örneğinde çocukların fotoğraflarının kullanıldığı haberler elbette burada ele alınanlardan çok daha fazladır. Örnekte yer alan bütün gazetelerde dezavantajlı gruplara ilişkin temsillerde çocuk görsellerinin kullanıldığını söylemek mümkündür. UNICEF tarafından çocukların medya temsiline ilişkin olarak hazırlanan rapor, dünyanın farklı ülkelerinde konu hakkında yapılan araştırmaların sonuçlarını içermektedir. Rapora göre “Çocuğun özsaygısı veya yetişkinin çocuğa olan saygısı adına hiçbir katkısı olmadığı halde, duygü sömürsü yapmak için çocukların sefil durumlardaki fotoğraflarının ve tasvirlerinin kullanılması” medyanın çocuklarla ilgili temsillerinde sıklıkla görülmektedir (UNICEF, 2007: 37-38). ABD örneğinin de UNICEF raporunu doğrular nitelikte çocuk temsillerine yer verdiğini söylemek mümkündür.

ABD gazetelerinde yoksulluk haberlerinin daha ziyade evsizlerle ilgili olduğu daha önce vurgulanmıştı. Evsizler hakkında kaleme alınan haberlerde kullanılan fotoğraflar sokakta yaşayan insanların görüntülerinden oluşmaktadır. Dağınık halde yerlere saçılmış eşyalar, çadırlar, örtü altındaki bedenler, bakım açısından kötü durumdaki insanlar... Bu haberlerde de yazılanlardan önce fotoğraflar çekmektedir

okurları kendime. Önce fotoğrafların anlattıklarına dikkat etmektedir okur.

Fotoğraf 5.16: Yoksulluk temasının işlendiği bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Washington Post, 13.04.2018: WEB

Fotoğraf 5.17: Yoksulluk temasının işlendiği bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Los Angeles Times, 15.02.2018: 4

Fotoğraf 5.18: Yoksulluk temasının işlendiği bir haberin fotoğrafı

Kaynak: USA Today, 28.09.2018: 8

Fotoğraf 5.19: Yoksulluk temasının işlendiği bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Los Angeles Times, 18.04.2018: 7

Yoksullara ilişkin bir diğer tema ise yardım haberleridir. Ancak yardım haberlerinde Türkiye mediasından alışkın olmadığımız bir görsel kullanımı dikkati çekmektedir. Yardım yapılan yoksullardan ziyade, yardımı yapan kişilerin görsellerine yer verilmektedir. Böylece yoksulların “yoksunluğu, muhtaçlığı” görsel olarak araç haline getirilmeden aktarılmaktadır yardım haberleri. Bu haberler kapsamında yoksulluk dramatize edilmemekte, görsel şova dönüştürülmemektedir. Haberlerin metninde yoksulluk olgusunun yarattığı olumsuzluktan ziyade yapılan yardımların yoksullar üzerindeki olumlu etkisine dikkat çekilmektedir. Görseller de yardım yapanların mutluluğunu yansıtmaktadır.

Fotoğraf 5.20: Yardım/bağış haberinde yer verilen fotoğraf örneği

Kaynak: News Day, 18.01.2018: WEB

Fotoğraf 5.21: Yardım/bağış haberinde yer verilen fotoğraf örneği

Kaynak: Star Tribune, 01.08.2018: 1

ABD medyasının yaşlılar, engelliler, kadınlar ve LGBTİ bireylerle ilgili fotoğraf kullanımlarında da farklı bir bakış açısına sahip oldukları gözlenmektedir:

Haber metinlerinde yaşlıları ve engellileri toplumsal hayata dahil etmeye çalışan bir temsil dili tercih edilirken, haberlerde bunu destekleyen fotoğraflar kullanılmaktadır. Gülümseyen, hayattan zevk alan, gençlerle bir arada olan yaşlıların fotoğrafları yer almaktadır haberlerde. Engelliler için de benzer bir görsel temsil dikkat çekmektedir. Engellilere acıtmaktan ya da onları bir kenarda resmetmekten ziyade gündelik hayatın bir parçası olarak sunmaktadır ABD gazeteleri.

Fotoğraf 5.22: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Washington Post, 07.12.2018: WEB

Fotoğraf 5.23: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Washington Post, 18.09.2018: WEB

Fotoğraf 5.24: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: News Day, 27.04.2018: WEB

Fotoğraf 5.25: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Boston Globe, 21.01.218: 5

Fotoğraf 5.26: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Wall Street Journal, 01.10.2018: WEB

Fotoğraf 5.27: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Wall Street Journal, 28.04.2018: WEB

Fotoğraf 5.28: Engellilerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The New York Times, 02.01.2018: 13

Fotoğraf 5.29: Engellilerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The New York Post, 29.10.2018: WEB

ABD örneklemindeki gazetelerde, kadın temasındaki haberlerin söylemini destekleyen görsellerin yer aldığı görülmektedir. Kadınlar güçlü, hakkını arayan, ayaklarının üzerinde durabilendir. Şiddet, taciz gibi haberlerde ise yetkililerin görselleri kullanılmış ya da fotoğraf kullanımı tercih edilmemiştir. The Washington Post gazetesinde bir sosyal program kapsamında okul öncesi yardımcı öğretmenlik eğitimi alan evsiz bir kadının artık kendisini bu programa dahil eden okulda yardımcı öğretmenlik yaptığının bilgisi paylaşılmaktadır. Haberde kullanılan fotoğraf ise bu kadının gülen yüzünü ve güçlü duruşunu (eli belinde) yansıtmaktadır (26.11.2018: WEB).

Fotoğraf 5.30: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Washington Post, 26.11.2018: WEB

Fotoğraf 5.31: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Washington Post, 09.01.2018: WEB

Fotoğraf 5.32: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Star Tribune, 17.04.2018: WEB

LGBTİ bireylerin yer aldığı haberlerin görsellerinde ise; LGBTİ bireylerin haklarını arama ya da sosyal yaşama dahil olma yolunda birlikte hareket ettiklerinin ön plana çıkarıldığı (eylem fotoğrafları, etkinlik fotoğrafları, grup fotoğrafları vb.) görülmektedir. Ayrıca LGBTİ bireyler kürsüde konuşma yaparken ya da açıklama yaparken yansıtan fotoğrafların kullanımı da bu bireylerinin görüşlerinin yansıtılmasının görsel olarak vurgusunu içermektedir. Ayrıca LGBTİ'lerin bayrakları ya da bayrak renklerini içeren objelerin (şapka, ev, duvar vb.) fotoğrafları da haberlerde yer almaktadır. Onlara yönelik şiddete dikkat çeken haberlerde ise fiziksel anlamda zarar görmüş bireylerin fotoğraflarına yer verilmektedir.

Fotoğraf 5.33: LGBTİ bireylerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Washington Post, 29.12.2018: WEB

Fotoğraf 5.34: LGBTİ bireylerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: News Day, 29.11.2018: WEB

Fotoğraf 5.35: LGBTİ bireylerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Washington Post, 28.08.2018: WEB

Fotoğraf 5.36: LGBTİ bireylerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Washington Post, 29.12.2018: WEB

Fotoğraf 5.37: LGBTİ bireylerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: News Day, 29.11.2018: WEB

ABD gazetelerinde sosyal çalışma ve LGBTİ bireylerin birlikte yer aldığı haberlerde evliliklerin ya da evlat edinmelerinin de yer aldığı ve buna yönelik fotoğrafların da kullanıldığı görülmektedir.

Fotoğraf 5.38: LGBTİ bireylerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The Washington Post, 03.07.2018: WEB

Fotoğraf 5.39: LGBTİ bireylerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: The New York Times, 12.01.2018: WEB

Gazeteler, kendi çalışanları tarafından çekilen/hazırlanan görsel malzemelerin dışında söylemi desteklemek için haber ajansları çalışanları tarafından çekilen fotoğrafları da kaynak olarak kullanabilmektedir: Associated Press fotoğrafı (The Washington Post, 27.12.2018: WEB); Reuters fotoğrafı (The Washington Post, 24.12.2018: WEB); Associated Press fotoğrafı (The Los Angeles Times, 05.07.2018: 5); Associated Press fotoğrafı (The Los Angeles Times, 23.12.2018: 10); Associated Press fotoğrafı (The Boston Globe, 16.01.2018: 06); Associated Press fotoğrafı (The New York Post, 21.04.2018: WEB); Associated Press fotoğrafı (The New York Times, 07.12.2018: WEB).

Kimi zaman da gazeteler hazırladıkları haber içeriğini daha etkileyici ya da dikkat çekici hale getirmek için stok fotoğrafçılık hizmetleri sunan sitelerden görüntüler kullanmaktadır: Shutterstock (The Washington Post, 08.03.2018: WEB); iStock (The Washington Post, 23.03.2018: WEB); Getty images (Newsday, 13.12.2018: WEB); iStock (Newsday, 02.07.2018: WEB); iStock (The Wall Street Journal, 11.02.2018: WEB); Getty images (The New York Times, 03.07.2018: WEB); Getty images (The New York Post, 03.06.2018:26)

Fotoğraflar haber söyleminin en güçlü araçlarından biridir. Gazeteler fotoğraflar ile metin ve söylemin etkisini artırmaktadır. Fotoğraflar ve başlıklar haberde vurgulanmak istenen temanın sınırlarını çizmekte ve okur için okumayı kolaytırmaktadır. Başlığa ve fotoğrafa göz gediren okur, hangi temayla karşı karşıya olduğunu farkındadır ve temanın nasıl işlendiğine dair de bilgi sahibi olmaktadır.

g) Ünlüler ve Sosyal Çalışma

ABD gazetelerinde social work/social worker anahtar sözcüklerinin arandığı haberler

incelendiğinde aktör, aktris, devlet adamı/eşi, kraliyet ailesi üyesi gibi ünlü isimlerin yer aldığı toplam 37 haber görülmektedir: Hillary Clinton, Stephen Hawking, Megan Markle, Bill Cosby, Gwyneth Paltrow, Angelina Jolie, Brad Pitt, Stan Lee, Natalie West, Nelson - Winnie Mandela. Kamuoyunun çoğunluğu tarafından tanındıkları için “ünlü” olarak nitelendirilen bu isimler, yalnızca ABD’de değil dünya çapında tanınmaktadır. Peki bu isimler sosyal çalışma ile aynı haber çerçevesinde nasıl buluşmuştur?

Sosyal çalışma, toplumun tüm kesimlerinin refahını artırma amacı ile herkese hitap eden bir meslek olmakla birlikte dezavantajlı grupları önceliklendirmesi bağlamında özellikle bu kesimlerle çalışma yürütmektedir. Dolayısı ile sosyal çalışmanın medya temsilinde de tanınmayan, sıradan insanların yer aldığı haberlerin sayısı çok daha fazladır. Ancak sosyal çalışmanın her kesimin kendini gerçekleştirmesine destek olan yapısı, mesleği ünlüler ile de bir araya getirmektedir. Bu bağlamda eşinden ayrılırken uzmanların desteğini alan oyuncu Gwyneth Paltrow’un yer aldığı bir haberde iki sosyal çalışmacının çiftlerin boşanma süreçlerine ilişkin mesleki yorumları görülebilmektedir. Bu haber, ünlü bir ismi içermesi nedeniyle okurun ilgisini çekmektedir. Böyle bir haberde sosyal çalışmacıların uzman olarak yer alması, görüşlerine başvurulması önem taşımaktadır. Ancak bu önemi artıran, sosyal çalışmacıların uzman olarak ön plana çıkaran bir diğer unsur ise haberin başlığıdır. Çünkü başlıkta ve alt başlıkta uzman rehberler eşliğinde ayrılığın daha az acı verdiği bilgisi paylaşılmaktadır (The Wall Street Journal, 21.09.2018: WEB). Okur da, hazırlayanlar tarafından çizilen bu çerçeve içerisinde okumakta ve kodlamaktadır haberi. Dolayısı ile sosyal çalışmacılar ile daha önce hiç karşılaşmamış olsa dahi, bu haberi okuyanlar için “sosyal çalışmacı, uzmandır”, “ilişkiler konusunda bilgi sahibidir”, “ayrılıkları kolaylaştırıcıdır”, “ünlü isimlerin bile acısını azaltabilmektedir”. Haberin sunduğu bu alt metin, sosyal çalışmanın ve sosyal çalışmacıların kamuoyu gözündeki değerini artırmaktadır.

Sosyal çalışma mesleğinin organ nakli alanındaki uzmanlığına dikkat çeken bir haber ise News Day Gazetesinde yayınlanmıştır. Ünlü şarkıcı ve oyuncu Selena Gomez’e, arkadaşı aktris Francia Raisa’dan böbrek nakli yapılmıştır. 2017 yılında yapılan operasyon hakkında konuşan Raisa, o dönemde yaşadıklarını şu şekilde aktarmaktadır: “Ameliyat olacağımı biliyordum ancak zamana ihtiyacım vardı... sosyal çalışmacımı aradım. Bana, ‘Zor olacak, Alıcı güçlenecek ve vericiden daha

hızlı iyileşecek. Çünkü ihtiyacı olan şeyi alıyor. Sen kaybetmemen gereken bir şeyi kaybediyorsun. Bu zor olacak' dedi. Ve çok zordu. Selena ve ben depresyon geçirdik" (15.03.2018: WEB).

Diğer bir haber ise okurlara Hollywood yıldızı Angelina Jolie ise Brad Pitt'in boşanma aşamasındayken çocuklarıyla ilgili olarak sosyal çalışmacı ile görüşüklerini söylemektedir (The New York Post, 26.08.2019: 20). Bu haberde ise sosyal çalışmacı ile boşanma aşamasında çocuk görme hakkıyla ilgili görüşmeler yapıldığı belirtilmektedir. Sosyal çalışmacı yine uzmandır, mesleği dolayısıyla ünlü isimlerin bile çocuk görme hakkında etkisi olmaktadır.

Ünlü isimlerin yer aldığı bu haberlerde sosyal çalışma mesleğinin farklı uzmanlık alanlarına vurgu yapılmıştır. Mesleğin çok yönlü yapısı popüler isimlerin yer aldığı bu haberler aracılığı ile aktarılmıştır. Sosyal çalışmanın ön plana çıktığı Chicago Tribune'de yer alan bir haberde ise ABD'li oyuncu Natali West için "kariyer yerine diğergamlığı seçti" ifadesi ile diğer ailelere yardımcı olmaya çalışan West'in sosyal çalışma bölümünde yüksek lisans yaptığı bildirilmektedir (06.05.2018: 6). Sosyal çalışma yapmak ya da bu alanla ilgilenmek "fedakarlık" olarak sunulmaktadır.

ABD örneğinde sosyal çalışma, bir meslek olarak ünlü isimlerin ailelerinden birinin niteliği olarak da yer almaktadır. Mesleği ön plana çıkaran popüler isimlerden biri ise İngiltere Kraliyet ailesine gelin giden Meghan Markle olmuştur. Markle'in annesinin sosyal çalışmacı olduğu, kraliyet düğünü ile ilgili olarak kaleme alınan her haberde vurgulanmıştır: (Chicago Tribune, 22.05.2018: 3), (The Wall Street Journal, 17.05.2018: WEB), (The New York Post, 18.05.2018: 18), (The Washington Post, 16.05.2018, 17.05.2018, 22.05.2018: WEB). Sosyal çalışmacı yakını olan bir diğer ünlü isim ise ABD'li oyuncu Julia Louis-Dreyfus'dur. News Day Gazetesinde yer alan habere göre Dreyfus'un kız kardeşi sosyal çalışmacıdır (News Day, 13.12.2018: WEB).

The Washington Post gazetesinde İngiliz Fizik Profesörü Stephan Hawking'in ölümünün ardından bir haber hazırlanmıştır. Haberde Hawking'in çocuklarda da dahil olmak üzere pek çok kişiye ilham verdiği belirtilirken bu kayıpla başa çıkabilmeleri için çocuklara nasıl yardımcı olunabileceğine dair öneriler sunulmaktadır. Görüşlerine yer verilen uzman yine bir sosyal çalışmacıdır. Yas konusunda uzman klinik sosyal çalışmacı Lisa Zucker, cenaze törenine katılmak,

Hawking'in verdiği ilhamla ilgili mektuplar yazmak, Hawking onuruna STEM kulübü başlatmak gibi alternatiflerin çocukların kederlerini ilham ve eyleme dönüştürmelerine yardımcı olabileceğini belirtmektedir (15.03.2018: WEB).

Sosyal çalışma ve ünlülerin dünyasını birleştiren bir diğer haber ise The New York Times Gazetesinde yer almıştır. Spider-Man, X-Men ve Black Panther'in yaratıcılarından Stan Lee ile ilgili haber, yaşlılık döneminde yaşanan istismar türlerine örnek oluşturmaktadır. Keya Morgan isimli kişi, 95 yaşında olan ve 50 milyon Dolardan fazla varlığı bulunan Stan Lee'nin bakıcısı olduğunu iddia etmeye başlamıştır. Ancak Morgan hakkında, Lee'yi çeşitli kararlar almaya zorlamak, onu suiistimal etmek ve istismar etmek gibi çeşitli ithamlarla kısıtlama emri çıkarılmıştır. Bu karardan önce Lee'nin evi sosyal çalışmacıların da içinde bulunduğu yetkililer tarafından ziyaret edilmiş ve duruma ilişkin tespitlerde bulunulmuştur (15.06.2018: 2). Aynı içerikteki haber The Washington Post Gazetesinde de yer almıştır (14.06.2018: WEB).

Bill Cosby, cinsel saldırı suçundan yargılama sürecinde bulunması dolayısıyla gazete haberlerinde yer alan bir diğer ünlü isimdir. Cosby'nin vakasında mahkeme Yargıcının eşi Pennsylvania Üniversitesi'nde sosyal hizmet uzmanıdır ve cinsel saldırı mağdurlarının aktif bir destekçisidir. Bu nedenle sanık avukatları yargıcın değiştirilmesini talep etmişlerdir. Ancak bu talep reddedilmiş ve Cosby'nin yargılanmasına aynı yargıç ile devam edilmiştir (The New York Times, 22.03.2018: WEB), (The Boston Globe, 23.03.2018: 2) (The Boston Globe, 30.03.2018: 14).

Güney Afrika'nın eski Devlet Başkanı Nelson Mandela'nın eski eşi Winnie Mandela'nın ölümü de ABD gazetelerinde haber yapılmıştır. Her bir gazetede Mandelanın sosyal çalışmacı olduğu vurgulanmış ve aktivist yönüne dikkat çekilmiştir (The Washington Post, 02.04.2018; 03.04.2018, 04.04.2018: WEB), (The Wall Street Journal, 02.04.2018), (News Day, 03.04.2018: WEB).

Görüldüğu gibi ABD örnekleminde ünlülerin yer aldığı haberlerde de yer almaktadır sosyal çalışma. Uzmanlığına saygı duyulan bir meslek olarak sunulmaktadır. Kimi zaman boşanma ile ilgili kimi zaman yaşlılıkla ilgili açıklamalarda bulunmaktadır. Ünlü isimler, okur açısından haberin çekiciliğini ve okunma oranını artırmaktadır. Bu bağlamda ünlülerin yer aldığı haberlerde sosyal çalışmanın meslek olarak temsili, daha fazla okura ulaşma ve onlarda mesleğe dair bir algı oluşturma (var olan algıyı

güçlendirme ya da değiştirme) açısından önem arz etmektedir.

h) Sosyal Çalışma Hangi Sayfanın Haberidir?

Gazetelerin sayfa kullanımını konusunda dünyanın her yerinde geçerli olan kural, en dikkat çekici olanın 1. Sayfadan verilmesi ve iç sayfaların temalara göre kullanımudur: ekonomi, sağlık, eğitim, siyaset, mutfak, tv, hobi vb. Peki bu ayırmda sosyal çalışma nereye düşmektedir? ABD gazetelerinde hangi sayfa sosyal çalışma mesleğinin ya da sosyal çalışmacıların yer aldığı haberleri aktarmak için en uygundur?

Bu sorunun yanıtı aslında sosyal çalışmanın hizmet yelpazesinin genişliği ile doğru orantılıdır. Çünkü sosyal çalışma, bir gazetenin tüm sayfalarında yer alan temalar ile birebir bağlantılıdır. Sosyal çalışmanın temelinde insan vardır ve insanın olduğu her yer, her konu sosyal çalışma ile ilgilidir. ABD gazetelerine baktığımızda sosyal çalışmaya dair taranan haberlerin hemen her sayfada yer aldığı görülmektedir.

1.Sayfada en çok dikkat çekeceği düşünülen haberler yer almaktadır. Bu sayfada yer verilen haberlerin büyük çoğunluğunun çocuklarla ve özellikle de taciz olayları ile ilgili olduğu görülmektedir. “Olumsuz içerik ve çocuk” haberin değerini artıran iki öge olarak bu haberlerde birleşmekte ve haberi 1. Sayfaya taşımaktadır. Bu haberlerden bir tanesi “Çocuk istismarı vakaları artarken, araştırmacılar ayrılıyor” başlığına sahiptir. Haberde alt başlık ise “1987’de ücretlerin donmasıyla, çoğu işi yapmaya güçlerinin yetmeyeceğini söylüyor” açıklamasını yapmaktadır. Haber, çocuk istismarının son yıllarda arttığını buna rağmen çocuk mahkemesindeki araştırmacıların maaşlarına yıllardır zam yapılmadığını ve bu durumun bu mesleği yapan bireyleri zorladığını ve meslekten ayrılma noktasına kadar getirdiğini vurgulamaktadır. Haber girişi 1. Sayfada yapıldıktan sonra 7. Sayfada detaylar ve araştırmacıların görüşleri paylaşılmaktadır (The Boston Globe, 08.05.2018: 1-7).

Sosyal çalışmayı 1. Sayfaya taşıyan bir diğer tema ise akademik etik ile ilgili bir yolsuzluk haberidir. The Los Angeles Times Gazetesinde yer alan haber bir üniversitede uygun niteliklere sahip olmadığı halde görevlendirilen bir Profesör ile ilgilidir (03.08.2018:1-12). Dolayısı ile yine olumsuzluk haber değeri ön plana çıkarılmıştır.

Temaların sayfalara göre dağılıma bakıldığında, ABD örnekleminin sosyal çalışmanın hizmet yelpazesinin genişliğini birebir yansıttığını söylemek mümkündür.

Siyaset, ekonomi, magazin, moda, iş, yemek, sinema, televizyon, edebiyat, tiyatro, seyahat, spor, teknoloji, ilanlar... Sosyal çalışma, yoksulluk teması bağlamında ekonomi sayfasında yer alırken (The Washington Post, 25.06.2018: WEB), sosyal çalışma kapsamında uygulanan politikalar (The Boston Globe, 09.09.2018: 6) ya da ABD'nin sınır politikaları (The Wall Street Journal, 25.06.2018: WEB) bağlamında siyaset sayfasının haberi olabilmektedir. Eğitim alanında sosyal çalışma bağlamında eğitim sayfasında yer alan haberler mevcutken (The Washington Post, 16.12.2018: WEB), demans hastaları, ruh sağlığına ilişkin haberler ya da trans yaşlı bireyleri ele alan bir haber ile sağlık sayfasında yer alabilmektedir (The Washington Post, 27.10.2018: WEB). Yeni çıkan bir edebi eser sosyal çalışmayı kitap sayfasında okurların karşısına çıkarırken (Chicago Tribune, 11.02.2018: 8), bir dizi haberi dolayısıyla sanat ve eğlence sayfasında yer alabilmektedir (The Wall Street Journal, 20.11.2018: WEB). The Washington Post gazetesinde yiyecek sayfasında bir sosyal çalışmacının hazırladığı yemeklere ilişkin bilgi aktarılmaktadır (04.09.2018. WEB). Aynı gün, aynı gazetenin çizgi roman sayfasında da yine sosyal çalışma kelimesi yer almaktadır. Gazetelerde okur mektuplarında sorunlara çözüm olarak sunulan sosyal çalışmacılar seyahat sayfası için ise seyahate yönelik kaygılara ilişkin çözüm önerileri sunmaktadır (The Washington Post, 29.08.2018: WEB). Mobil uygulamaların ruh sağlığına etkisi ile ilgili olarak bilim sayfasında yer almaktadır sosyal çalışma (The Washington Post, 02.07.2018: WEB) ya da evsizler ile ilgili olarak sosyal konular sayfasında haber olabilmektedir (The Washington Post, 24.11.2018: WEB). Yerel ya da ulusal sayfalarda yer alan haberlerin dışında Asya, Avrupa, Dünya gibi sayfalar da sosyal çalışma haberlerinin yer aldığı sayfalar olabilmektedir. Çocuk eğitimi üzerine bir haber, sosyal çalışmayı aile ya da ebeveynlik sayfasının bir parçası haline getirmektedir (The Washington Post, 07.12.2018: WEB). İş hayatı sayfasında haber olan sosyal çalışma (The Los Angeles Times, 24.06.2018: 3) bir hukuk firmasının verdiği reklamda ilan sayfasında yer alabilmektedir (News Day, 18.12.2018: WEB). Bütün gazetelerde "Eğlence/Ünlüler/Magazin" Sayfaları da sosyal çalışmanın yer aldığı haberleri içermektedir. Örneğin bir kraliyet düğünü haberinde gelinin annesinin sosyal çalışmacı olduğu vurgulanmaktadır. Yaşam tarzı sayfası emeklilikten söz ederken bir sosyal çalışmacı örnek olarak yer almaktadır (News Day, 01.06.2018: WEB). İnanç/Değerler sayfası gönüllü çalışmalarından söz ederken sosyal çalışmaya değinmektedir (Star Tribune, 01.09.2018: 1). Kariyer sayfasında bir sosyal çalışmacı

ilanı göze çarpabilmektedir (The Boston Globe, 04.03.2018: 6). Maraton koşan görne engelli bir sporcu sağlık ve spor sayfasında haber olurken (The Washington Post, 31.10.2018: 40) bir sosyal çalışmacının yer aldığı tv şovu, tv sayfasında yılın en iyileri arasında yer alabilmektedir (The Washington Post, 27.12.2018: WEB). Okulda yaşanan bir silahlı saldırı olayı kamu güvenliği sayfasında aktarılmaktadır (The Washington Post, 14.12.2018: WEB). Dünyanın diğer ucunda gerçekleşen bir kadın hareketi dünya sayfasının kapılarını açmaktadır sosyal çalışmaya (The Los Angeles Times, 08.02.2018: 3). Vizyona giren bir film ise sinema sayfasına taşımaktadır bu mesleği (USA Today, 15.10.2018: 2). Kötü bir tatilin üstesinden gelmek için ipuçları ile seyahat sayfasında yer alan sosyal çalışma, (The Boston Globe- Sunday Travel, 26.08.2018:1) moda sayfasında da okur karşısına çıkmaktadır (The New York Times, 12.01.2018: WEB). Görüldüğü gibi çalışma alanının genişliği bütün sayfaların kapılarını açmıştır mesleğe.

Sosyal çalışmanın yer aldığı sayfaları bu kadar çeşitli kılan bir diğer unsur ise mesleğin toplumsal hayatta gördüğü kabuldür. “Meslek Olarak Sosyal Çalışma” başlığı altında belirtildiği gibi ABD’de sosyal çalışmanın mesleki saygınlığı yüksektir.

5.1.2.1.2. Şematik Yapılar

Eleştirel söylem çözümlemesi kapsamında makro yapının bir diğer bileşeni ise şematik yapılarıdır. Şematik yapılar çerçevesinde “Durum” başlığı altında haberlerdeki hikaye örgüsü, “Yorum” başlığı altında ise haber kaynaklarının açıklamaları yer almaktadır.

a) Hikâye Örgüsü (Durum)

Haberde ana olay, olayın işleniş biçimi, sonuçları, arka plan bilgisi, olayın geçtiği ortama ilişkin bilgiler, olay öncesine ilişkin bilgiler “durum” başlığı altında incelenir. Bu bilgilere haber metni aracılığı ile ulaşılmaktadır. Habercilik kurallarının bir sonucu olarak haberin hikaye örgüsünde en önemli bilgiler haberin en başında verilmektedir. Başlık, fotoğraf ve haber girişi birbirini tamamlar nitelikte haberin en dikkat çekici yönüne değinmekte ve olaya ilişkin detaylar ise haber metninin sonlarında yer almaktadır. İncelenen bütün haberlerde hikaye örgüsü bu şekilde kurgulanmıştır.

ABD gazetelerinde yapılan incelemede social work/social worker kelimeleri

üzerinde yapılan taramada toplam 1032 haber taranmıştır. Farklı temalarda hazırlanan bu haberlerde farklı sosyal sorunlar ya da farklı dezavantajlı gruplar yer almaktadır. Haberlerin en önemli ortak özelliği; sosyal sorunların neden olduğu ana olay ve bu olayın olumsuz sonuçları aktarılırken, bu sosyal sorunların yapısal nedenlerine ilişkin bilginin paylaşılmamış olmasıdır. Sosyal sorunlar medya aracılığı ile de, sorun olarak isimlendirilmektedir. Ancak arka planında yer alan gerçek nedenlerin üzerinde durulmaması ve getirilen anlık çözümler ile sosyal güç, eşitsizliğin devamı yönünde kullanılmaya devam etmektedir. Sorunların ekonomik yapıya dayanan temel sebeplerinin üzerinde durulmadığında “Yoksullar neden yoksuldur?”, “Yaşlı bakımı tarım toplumlarında sorun değilken neden sanayi toplumunda sorun haline gelmiştir?”, “Aileler neden çocukların bakım masraflarını karşılayamamaktadır?”, “İnsanlar neden kendi topraklarını bırakıp başka ülkelere göç etmektedir?” gibi sorular yanıtsız kalmaktadır. Haber yalnızca olay aktarımı yaparken, okur da böyle bir sorgulamanın peşine düşmemektedir.

Örneğin haberlerde yoksulluğun yapısal nedenlerine dair bir açıklama ya da arka plan bilgisi bulunmamaktadır. Sürdürülebilir çözüm arayan bir bakış açısı yoktur. Yapılan yardımlar yoksullara yönelik bireysel kurtuluş hikayeleri yaratmakla birlikte “yoksulluk/evsizlik” olgusunun bir çözümü yer almamaktadır haberlerde. İnsanlar yoksul oldukları için evsizdir, sokaklarda yaşamaktadır. Ancak neden yoksul olduklarına dair bir bilgi yoktur. Bu anlamda yoksullar sistemin bir parçası olarak, sistemin dışında kalan ötekiler olarak varlıklarını sürdürmeye devam edecektir. Yapılan yardımlar ya da uygulanan destekler ile mevcut durumun kötüye gitmesi önlenmektedir. Yoksullukta olduğu gibi göç olgusunda da yapısal nedenlere ya hiç yer verilmemiş ya da geçiştirilerek (ekonomik sıkıntılar) sunulmuştur. Hükümet politikaları (sıfır tolerans) eleştirilmekle birlikte kalıcı bir çözüm önerisine yer verilmemektedir haberlerde.

Dezavantajlı gruplarla ilgili olarak yapısal nedenlere yer verilen çok az haber bulunmaktadır. Kadın temasında yer alan haberlerden birkaçında ataerkil yapıyı eleştiren cümlelere yer verilmektedir: The New York Times, kadın sanatçıların önünün açılmadığı ve onlara kısıtlılığı bir alan tanıdığını belirtirken (02.10.2018: WEB), The Washington Post Gazetesi, #metoo hareketini Sanayi Devrimine kadar dayanan tarihi ile birlikte ele alarak, kadınların iş dünyasında yer edinme mücadelesinden söz etmektedir (09.01.2018: WEB). The Los Angeles Times

gazetesi ise Çin'deki güçlü ataerkil yapının sansür ve işten çıkarmaları nedeniyle hareketin gücünü kaybettiğini dile getirmektedir (08.02.2018: 2). Dolayısı ile yalnızca bu birkaç haberde kadınların yaşadığı sorunların sorumlusu ataerkil yapı olarak sunulmaktadır. Bu noktada kadın haklarına ilişkin hareketin günümüzde güçlenmiş olması ve bu konudaki sivil toplum örgütlerinin etkililiği de vurgulanmalıdır. Sivil toplum örgütleri sosyal sorunların gündeme taşınması için önemli araçlardır. Bu araştırma kapsamında kadın konusuna yönelik detaylı tarama yapılmamakla birlikte elde olan örnekler sınırlı da olsa yapısal eleştirilerin gazetelerde yer aldığını göstermektedir.

Okurun sosyal sorunlara/dezavantajlı gruplara ilişkin farklı haberler arasında bağlantı kurmasını sağlayacak bir diğer önemli temsil unsuru ise arka plan bilgisinin paylaşılmasıdır. Arka plan bilgisi, habere konu olan olayın önceki aşamaları hakkındaki açıklamalardır ve olayın sosyal, politik ve tarihsel yönüne dair bilgi vermesi nedeniyle önemlidir. Böylece olay anlaşılır hale gelmekte ve neden/sonuç ilişkisi kurularak haberdeki ideoloji anlamlandırılabilir (van Dijk, 1988, 54).

ABD örneğinde adli olaylara ilişkin haberlerde arka plan bilgisinin paylaşıldığı görülmektedir: Olay neydi, önceki duruşmada neler oldu gibi soruların yanıtları ile bu aşamaya gelene kadar neler yaşandığı açıklanmaktadır. Ayrıca ABD-Meksika sınırındaki göçmen ailelerle ilgili olarak uygulanan "sıfır tolerans" politikasına yönelik haberlerde de bu politikayı eleştirmeye yönelik olarak uygulamanın ne zaman başladığı, neler yaşandığı, ne zaman bu politikadan vazgeçildiğine ilişkin bilgilere yer verilmektedir. Böylece aynı konuya ilişkin haberlerin birbirleriyle bağlantıları kurulabilmektedir.

Adli haberler ve ailelerinden ayrı bırakılan göçmen çocuklar dışında ABD gazetelerinde sosyal çalışmanın uygulama konularına ilişkin arka plan bilgisine yer verilmediği görülmektedir.

Bağlamı, temel nedeni, arka plan bilgisi paylaşılmayan haberler ile nedeni sorgulamayan, kalıcı çözüme katkı sağlamayan bir temsil yapısı dikkati çekmektedir. Haberlere konu olan olaylar birbirinden bağımsız, kopuk, bireysel sorunlar olarak sunulmaktadır. Bu temsil biçimi, olayları bağlamından koparıp tek tipleştirirken, okurun haberi algılaması aşamasında ise medya tarafından hazırlanan çerçevelerin tekrarlı olarak kullanılmasını sağlamaktadır (İnal, 1995; 118-119). Okurun konuyu

sorgulamasına kapı açmamaktadır. van Dijk'ın belirttiği «gücün kötüye kullanımı, eşitsizliğin yeniden üretimi ve meşrulaştırılması» tam da bu temsil biçiminin sonuçları olarak karşımıza çıkmaktadır.

b) Yorum

Eleştirel söylem çözümlemesinin bu başlığı altında haber kaynaklarına ve haberlerdeki yorum bilgisine bakılacaktır. Haber kaynakları, habere konu olan olayın/durumun/bilginin ilk üreticileridir. Bu bağlamda haber kaynağı olayı/durumu yaşayan kişi/kişiler olabileceği gibi bilgiyi gazeteciler ile paylaşanlar da (olaya şahit olanlar, yetkili kişiler, kurumlar, haber ajansları vb.) olabilmektedir. Haber içinde egemen ideolojinin oluşturulmasında, olayın bu ideoloji çerçevesinde kurgulanmasında haber kaynakları da etkilidir. Egemen söylemin medyada yeniden kurulmasında görüşlerine başvurulmuş kaynaklar önem taşımaktadır. Haber olmak için seçilen olaya ilişkin bilgi, yorum bu kaynakların ifadeleri ile okura ulaşmaktadır. Dolayısı ile haber konusuna ilişkin çerçevesinin çizilmesinde, algının oluşturulmasında bu kaynakların ifadeleri belirleyicidir. Bu araştırma çerçevesinde önceliğimiz sosyal çalışmacılar ve dezavantajlı gruplar olduğu için, bu bölümde “Sosyal çalışmacıların görüşleri/yorumları haberlerde yer alıyor mu?” ve “Dezavantajlı grupların ifadeleri haberlerde aktarılıyor mu?” sorularına da yanıt aranacaktır.

ABD gazetelerinde sosyal çalışmanın yer aldığı haberlerde farklı kaynak kullanımları görülmektedir. Olayı yaşayanların kaynak olduğu durumlar göçmen ailelere ilişkin haberlerde görülmektedir. Haber olayı yaşayanların aktarımları ile hazırlanmaktadır: The Wall Street Journal tarafından hazırlanan “Danny’yi Almak: Anne ve Oğlu Yaklaşık İki Ay Aradan Sonra Bir araya Geldi” başlıklı haberde ABD sınırında oğlundan ayrılan Serrano Torres’un ifadeleriyle ayrılık süreci açıklanmakta ve ardından muhabir/fotoğrafçı aracılığı ile kavuşma anlarına şahitlik edilmektedir. (The Wall Street Journal, 22.07.2018: WEB)²⁸. Gazetelerin büyük çoğunluğu göçmenlerin aktarımlarından yararlanarak Trump Yönetiminin “Sıfır Tolerans” politikasını eleştiren haberler yapmışlardır. Hatta kimi haberlerde göçmenlerin sözlerine başlıkta yer verildiği de görülmektedir. Ancak ilgili bölümlerde belirtildiği gibi bu haberlerde

²⁸ Göçmenlere ilişkin haber örnekleri “Sınırdaki Hayatlar: Göçmenler” başlığı altında yer almaktadır.

çerçeve çizilirken yalnızca sonuca odaklı bir aktarım dikkati çekmektedir. Nedenler geçiştirilerek sunulmakta ve yalnızca yönetimin kararı eleştirilmektedir. Göçmenler dışında engelliler, yaşlılar, LGBTİ bireyler de haberlerde sözlerine/görüşlerine yer verilen gruplar arasında yer almaktadır. Ancak haberlerde bağlam ve arka plan bilgisinin bulunmaması nedeniyle dezavantajlı bireylerin sözleri bireysel paylaşımlar olarak kalmaktadır. Bu sözler; haberi seçen, yazan, aktaran kişiler tarafından çizilen çerçeveyi tamamlamak üzere kullanılmaktadır. Böylece güçsüz olan bu insanlara ilişkin temsillerin birbirleriyle birleşerek ilgili dezavantajlı grubun güçlenmesine izin verilmemektedir.

Dezavantajlı gruplara dair kimi haberlerde uygulanan politikalara ilişkin eleştirilerin yer aldığı ilgili bölümler altında belirtilmişti. Ancak hükümeti eleştirmek egemen ideolojiyi eleştirmek anlamına gelmemektedir. Dolayısı ile olayı yaşayanlar üzerinden aktarım yapılırsa da olayın/olgunun/durumun birebir yansıtıldığını söylemek mümkün değildir. Medya tam da bu noktada gerçeğin aynası olamamaktadır. Gerçeği egemen ideoloji doğrultusunda kırarak, yönlendirerek yansıtmaktadır. UNICEF'in raporunda belirtildiği gibi "Medya kişiler, kurumlar, olaylar veya olgulara ilişkin temsil üretir. Bu temsiller ise gerçekliği dışlamaz ancak bir düz ayna saydamlığı ve nötrlüğü de anlatmaz" (UNICEF, 2007: 36).

Gazetelerin her durumda habere konu olan olayı/durumu yaşayan kişilere birebir ulaşmaları ve olayı onlarla görüşmeler yaparak habere dönüştürmeleri mümkün olmamaktadır. Böyle durumlarda olaya şahit olanların ifadeleri ya da yetkili kurum/kuruluş/örgüt açıklamaları haber metninde aktarılmaktadır. Örneğin suça yönelik bir olayla ilgili olarak polis yetkilileri haber kaynağı olmakta ve haber bu kişilerin sözleri üzerinden hazırlanmaktadır:

- "Polis açıkladı: 14 yıldır cerebral palsy olan torununa bakıyordu, Sonra onu vurdu" (The Washington Post, 15.03.2018: WEB).
- "Bir polis kaynağı, Smith'in akıl hastalığı ile ilgili olarak "Bu kronik bir sorundu" dedi" (The New York Post, 30.09.2018: 9).
- "Polis, New York'a ne zaman taşındıklarının bilinmediğini; ancak doktorlar yenidoğan bebeklerin kanında opioid bulduktan sonra sosyal çalışmacıların geçen yıl Queens'deki evi ziyaret etmeye başladıkları söyledi" (The New York Times, 08.10.2018: 19).

- “Salt Lake City Polis Departmanı'ndan Dedektif Cooper Landvatter, “Topluluk sorunları söz konusu olduğunda sosyal çalışmacılar gerçekten sorunları çözmek isterken, Polisler sadece bir tür öncelik belirleme birimidir” dedi” (The Wall Street Journall, 09.03.2018. WEB).
- “Minnetonka Polis Şefi Scott Boerboom, yeni uygulamanın sürekli olarak ruhsal krizler nedeniyle polisi arayan insanların sayısını azalttığını ve sorunlarını daha iyi ele alabilecek uzmanlara yönlendirdiğini söyledi. Boerboom, “Günün sonunda Emniyet Müdürlüğü bir krizi yönetebilecek ve uzun vadeli çözümler sunabilecek donanımına sahip değil. Relate Rehberlik Merkezi gibi diğer servis sağlayıcıların yardımına ihtiyacımız var’ dedi” (Star Tribune, 31.07.2018: 1)

Kimi zaman da haber konusuna ilişkin yetkili kurum/kuruluş/örgüt açıklamaları haber haline getirilmektedir. ABD gazetelerinde haber konusuna göre hükümet yetkililerinin, resmi kurum/kuruluş sözcülerinin, birlik/dernek temsilcilerinin açıklamalarına, konuya dair yorumlarına yer verilmektedir.

- “Birleşmiş Milletler 18,5 milyon Amerikalının aşırı yoksulluk içinde olduğunu söylüyor. Trump’ın ekibi ise sadece 250 bin olduğunu söylüyor” (The Washington Post, 25.06.2018: WEB).
- “Amerikan Psikiyatri Birliği, Amerikan Psikoloji Derneği, Ulusal Sosyal çalışmacılar Birliği ve yaklaşık 10 bin akıl sağlığı uzmanı aile ayırımlarını kınamaktadır” (The Washington Post, 19.06.2018: WEB).
- “New York Eyalet Psikiyatri Birliği, New York Eyalet Psikoloji Derneği ve Ulusal Sosyal Çalışmacılar Birliği, bir çocuğun cinsel yönelimini değiştirmeyi amaçlayan terapiye karşı çıkıyor” (The Wall Street Journal, 25.04.2018: WEB).
- “Fed, her dönem ekonomi politikası olarak artış gösterdi... Başkan Jerome Powell, Çarşamba günü Fed’in faiz oranlarını çeyrek puan arttırmakla kalmadı, aynı zamanda bu yıl çoğu insanın beklediği gibi bir artış yerine iki artış daha olacağını söyledi” (The New York Post, 14.06.2018: 30).
- “Müdür, çocuk istismarı ile uğraşmaktan sorumlu sosyal çalışmacıların gerildiğini söylüyor. Wright Bölgesi, çocuk koruma hizmetlerine olan talebin artması baskısının altında zorlanıyor. Bölgenin

Sağlık ve İnsani Hizmetler Müdürü Jami Goodrum Schwartz, “İş yükümüzün katlanarak arttığını görüyoruz... Gerçekten gerildik” (Star Tribune, 25.02.2018: 6).

Gazeteler için bir diğer haber kaynağı, haber ajanslarıdır. Gazeteler haber kaynağına birebir ulaşamadıkları durumlarda haber ajanslarının hazırladığı haberleri sayfalarına taşımaktadırlar. Böylece haber ajansları ulusal ya da uluslararası düzeyde gündem belirleme aracı haline gelmektedir. ABD gazeteleri de anlaşmalı oldukları haber ajanslarının hazırladığı haberleri düzenleyerek okurları ile paylaşmaktadır. Gazetelerin haberleri incelendiğinde bütün gazetelerde Associated Press (AP)’den alınan haberler görülmektedir. ABD merkezli bir haber ajansı olan AP, çok yaygın bir ağa sahiptir.

- “Trump İdaresi Göçmen Aileleri Birleştirmek için Kaotik Bir Çabada”- Associated Press (The Wall Street Journal, 27.07.2018: WEB).
- “Eski Başkan Bush, Karısının Yasını Tutanları Selamlıyor” - Associated Press (Chicago Tribune, 21.04.2018: 5).
- “Stan Lee, eski danışmana karşı 3 yıllık sınırlama kararı aldı” - Associated Press (Newsday, 18.08.2018: WEB).
- “Füze saldırısına ilişkin Havaideki hatadan sonra güvenlik sistemi sorgulandı” - Associated Press (Newsday, 18.08.2018: WEB).

ABD’de sağlık sistemine ilişkin yasalarla ve gündemle ilgili olarak kar amacı gütmeyen haber hizmeti sunan Kaiser Health News isimli bir örgüt bulunmaktadır. The Washington Post gazetesinin sağlıkla ilgili haberlerde kaynak bildirerek bu örgütün haberlerine de yer verdiği görülmektedir: Texas Engelli Grupları Silah Tartışmasında Masada Bir Ses İstiyor (23.12.2018: WEB); “Oregon Eyaletinden Bir Çift Özel Yardımla-Ölüm Videolarında Görüldü” (07.03.2018: WEB); “Fırtına Sonrası Yorgun Porto Rico’daki Medicaid kesintileri Yeni Hastalıkları İşaret Ediyor” (06.08.2018: WEB); “Rapor Darülacezede Gözetim Eksikliği Olduğunu Söylüyor: Kaçırılan Ziyaretler, Kontrolsüz Acı ve Dolandırıcılık” (31.07.2018: WEB); Beşikten Mahkemeye: Trump Yönetimi Göçmen Bebekleri Mahkemeye Çağırıyor (18.07.2018: WEB); “Gözetim Merkezlerine Yerleştirilen Göçmen Aileler Sağlık Sorunlarıyla Karşı Karşıya Geliyor” (02.07.2018:WEB).

Haber için kaynak olarak diğer gazeteler tarafından hazırlanan haberleri kullanan gazeteler de bulunmaktadır: Los Angeles Times tarafından hazırlanan haberi (Chicago Tribune 18.07.2018: 6); The Washington Post haberi (Chicago Tribune 13.11.2018: 9).

Tematik Yapı bölümünde sosyal çalışmacıların uzmanlık alanlarına ilişkin olarak farklı konular çerçevesinde görüşlerine başvurulduğu belirtilmişti. Sağlık, eğitim, adalet, çalışma ve sosyal güvenlik ve sosyal hizmet alanlarına ilişkin farklı haber örneklerinde sosyal çalışmacıların ifadeleri kullanılmıştır. Haberin kurgusu içinde başlık, ana başlık, fotoğraf, giriş cümlesi ile ön plana çıkarılan bilgi, uzman olarak sözlere yer verilen sosyal çalışmacılar tarafından desteklenmektedir. Bu durum, bir yandan sosyal çalışmacıların farklı temalara ilişkin uzmanlığına duyulan saygının bir göstergesidir. Bir diğer yandan ise eleştirel söylem çözümlemesi bağlamında sosyal çalışmacıların medyanın çizdiği çerçevenin tamamlayıcısı olarak haberlerde yer aldıklarının bir göstergesidir.

Haberlerde haber kaynaklarının tanımları üzerinden gidilmesi, haber aktörlerinin yaşadıkları sorunların geçirilmesi, sisteme yönelik eleştirilere yer verilmemesi ve bireyselleştirilmiş temsiller haber metninin kapalılığının örnekleridir. Böylece okurun haber konusunu sorgulamasının önüne geçilmektedir. Çizilen çerçeve içinde haberi okuyanlar, medyanın sunduğunu kabullenmektedir.

5.1.2.2. Mikro Yapı

van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesinin ikinci kısmı ise mikro yapı incelemesinden oluşmaktadır. Mikro yapı incelemeleri kapsamında, sentaktik (sözdizimsel) uyum, kelime (lexical) seçimleri ve haberin retorikliği incelenmektedir.

5.1.2.2.1. Cümle Yapıları (Sentaktik Çözümleme)

Sentaktik çözümlemede cümleler kısa/uzun, etken/edilgen, basit/karmaşık olmaları açısından incelenmekte ve art arda gelen cümlelerin ve cümlenin bölümlerinin birbirleriyle olan ilişkilerine bakılmaktadır. Ayrıca cümlelerin atıfta bulunduğu verilerin birbirleriyle ilişkisini tespit etmek de önem taşımaktadır.

ABD gazetelerinde sosyal çalışmayı içeren haberler incelendiğinde karmaşık olmayan cümle yapıları dikkat çekmektedir. Özellikle polis/adliye haberlerinde kısa cümlelerle oluşturulmuş bir hikaye dili kullanılmaktadır:

Uyarı sesi geldiğinde, Caitlin Nelson yeme yarışmasındaki herhangi bir kişinin yapacağı şeyi yaptı - ağzını mümkün olduğunca çabuk şekilde yiyecekle doldurmaya başladı. Yiyecek krepti. Nelson profesyonel bir yeme yarışmacısı değildi. Fairfield, Conn'deki Sacred Heart Üniversitesi'nde okuyan 20 yaşında bir gençti ve yardım için para toplamayı amaçlayan okul onaylı bir etkinliğe katılmıştı. Ailesinin Pazartesi günü Bridgeport Yüksek Mahkemesi'nde açtığı davaya göre, geçen yılın Mart ayında yapılan yarışma başladıktan birkaç dakika sonra Nelson "kontROLSÜZ bir şekilde sallanmaya" başladı ve çöktü. Polis müdahale ettiğinde Nelson'ın ağzının pankekle doldurulmuş olduğunu gördüler. Bir memur "solunum yolundaki pankek hamurunun beton gibi olduğunu" söyledi. Nelson günler sonra öldü ve ölüm nedeninin solunum yolundaki tıkanma nedeniyle boğulma olduğu rapor edildi... (The Washington Post, 30.10.2018: WEB).

Okur mektuplarında da hikaye dili ve basit cümle kullanımı görülmektedir:

-Sevgili Amy, eski kocam "Bart" ı 30 yıldır tanıyorum. 18 yıl evliyedik ve altı yıl önce boşandık. Tüm parasını ve arkadaşlarını kaybetti. Şimdi para için bana geliyor. Yakın zamanda küçük bir trafik kazası geçirdi. Eski eşimin sigortası olmadığı için diğer sürücü polis çağırdı. Beni aradığında işteydim, ağlıyordu ve bağırıyordu. Bana gelebilecek tek kişi olduğumu söyledi. Benden çok acele araba sigortası için ödeme yapmamı ve arabayı bağlanmaktan kurtarmamı istedi. Ertesi günler araba sigortası için ödeme yaptım, onu polis merkezine götürdüm ve arabasını almak kurtarmak için para ödedim. Bu durumun yol açtığı duygusal ve finansal yükü karşılayamam. Ne zaman bunu ona söylesem, hiçbir şeyinin kalmadığı ve yaşamak için bir nedeninin olmadığı konusunda üstü kapalı bir şekilde tehdit ediyor. Bu manipülasyon ile işkence görüyorum. Bu çılgınlıktan kurtulmak için onu boşandım ve şimdi yine kapıma geldi. Kapıyı kapatmak ve kilitlemek istiyorum. Bilgece sözlerin var mı?

-Nazik ve merhametlisiniz, bu çok açık. Ama eski eş sarmalını birkaç hafta ya da ay ertelemek dışında onun için gerçekte ne yapıyorsunuz? Bu durum "eziyet" olarak tanımlıyorsunuz. Onun taleplerini yerine getirdiğinizde, gerçekten kendi kaygınızı yatıştırıyorsunuz ve üzüntüyü bastırmaya çalışıyorsunuz. Ama yapamazsınız. "Bart" duygusal olarak manipüle

ettiğinde uymanız için sizi eğitti. Her başarılı olduğunda o kendini daha iyi hisseder ve siz daha da kötü hissedersiniz. Bart'ın seçeneklerinin bittiğini duymaya ihtiyacı var. Bir sosyal çalışmacı, uygun fiyatlı konut, bazı finansal hizmetler ve tavsiyeler bulmasına yardımcı olabilir. Yerel Yaşlanma Ofisi ile başlayabilir. Telefon numarasını iletin - onun için bu işi yapmayın. Duygusal ve finansal tükenme riski altındaysanız - evet - kapıyı kapatıp kilitleyin ve sizinle iletişim kurmasını engelleyin. Kendinize iyi bakmak, sağlam ve kararlı bir şekilde ona şunları söylemeniz gerektiği anlamına gelir: "Hayır. Bu sefer değil. Ben tamamım (Newsday, 20.11.2018: WEB).

Benzer bir öyküsel anlatım dosya olarak hazırlanan haberlerde dikkati çekmektedir. Dosya haberler kimi zaman ABD tarihine geçen bir sosyal çalışmacıyı (Boston Globe, 05.08.2018: 20-24), kimi zaman cinsiyet değiştirenleri (The Washington Post, 20.07.2018: WEB), kimi zaman istismara uğrayan çocukları (The Washington Post, 09.11.2018: WEB) ele almaktadır.

ABD gazetelerinde sosyal çalışmayı ele alan haberlerde en karmaşık cümle yapısının ekonomi, sosyal programlar ve politika haberlerinde yer aldığı gözlenmektedir. Bu haberlerde uzun ve karmaşık cümleler içinde teknik terimler kullanılmaktadır:

- “United Way of New York City (UWNYC)²⁹ raporuna göre 2016 yılında Long Island'daki yaklaşık 268.000 hanehalkı, 23.850 dolarlık federal yoksulluk seviyesinden daha fazlasını yaptı, ancak bu temel yaşam maliyetlerini karşılamak için yeterli değildi. Bu masraflar arasında barınma, sağlık, ulaşım, gıda ve çocuk bakımı yer almaktadır” (Newsday, 08.03.2018: WEB).
- “De Blasio yönetimi, şehirdeki vergi mükelleflerine yılda 2 milyar Dolardan fazlaya mal olan krizi frenlemek için kar amacı gütmeyen kuruluşlardan yardım arasa bile, evsizlere yönelik hizmet sağlayıcılara ödeme söz konusu olduğunda borçlarını ödemiyor” (The New York Post, 29.05.2018: 2).
- “Resesyonun ardından ücretlerdeki büyük artış nedeniyle daralan

²⁹ United Way of New York City (UWNYC), düşük gelirli New York'luların son bulmasına ve kendi kendine yeten hayatlarını sürdürmelerine yardımcı olmaya adanmış kar amacı gütmeyen bir kuruluştur.

işgücü piyasası, Amerikan işçilerinin istikrarlı ama kayıtsız (ekonomik) büyümedeki ücret artışlarından memnun olmaya başladıklarının yeni bir işaretidir” (The Wall Street Journal, 02.02.2018: WEB).

Sentaktik çözümleme kapsamında cümlelerin aktif ya da pasif kurulması da haberdeki ideolojik çerçevelmeyi anlamak adına önemlidir. Şeker, cümle yapılarının pasif kurulmasının “faili gizlemek amacına hizmet ettiğini” ve genellikle fail egemen güçlerden (askerler, polisler, mahkemeler, devlet birimleri gibi) biri olduğunda bu kullanımın tercih edildiğini belirtmektedir (Şeker, 2003: 105). “Göçmenler gözaltına alındı”, “Hırsızlar tutuklandı”, “Göstericiler etkisiz hale getirildi”, “Yargılama sürecine başlandı” gibi kullanımlarla İnal’ın ifadesi ile egemen güçleri sorumluluktan arındıran bir dil kullanılmaktadır. Oysa “suçlu” ya da “zanlı” tarafın eylemleri her zaman aktif cümle yapıları ile sunulmaktadır (İnal, 1995: 119-120). Her gün farklı haberlerde “Genç kız intihar etti”, “Komşusunun altınlarını çaldı”, “Sevgilisini sokak ortasında öldürdü”, “Kaçak göçmenlerin botu battı” bu tercihlili kullanımın örnekleri de dikkatli gözler tarafından fark edilebilmektedir.

ABD gazetelerinin haberleri aktif/pasif cümle kullanımını açısından incelendiğinde bu yaklaşım gözlenmektedir: “Bölge savcılığına göre, Ocak 2013'ten Temmuz 2017'ye kadar Bronx'ta 879 kişi aşırı dozda opioid kullanımından öldü. Bunlardan 55’i ilçe'deki ceza adaleti sistemine dahil olmuştu. Onlardan her biri ortalama 8,9 kez tutuklandı” (The Wall Street Journal, 29.01.2018: WEB). Görüldüğü gibi haberde bağımlı bireylerin ölümü aktif cümle ile bildirilirken, tutuklama eylemi pasif cümle yapısı ile bildirilmektedir. Benzer şekilde The Washington Post gazetesi de bir göçmen kadının tutuklanmasına ilişkin haberde pasif cümle yapısını tercih etmiştir: “Miriam, sınırdan yasadışı olarak geçtiği için tutuklandığı ve sınır ajanlarının çocuğu götürdüğü 16 Haziran'dan bu yana 5 yaşındaki oğlunu görmedi” (26.06.2018: WEB).

Yetkilileri sorumluluktan arındıran dil kullanımının bir diğer örneği ABD sınırında gözetim altına alındıktan sonra ölen çocuğun haberinde görülmektedir. Haberin başlığında yetkililere dair kullanılan pasif dil haber metninde de tercih edilmektedir: “Ölümünden saatlerce önce ABD’ de gözaltındayken yere yığılan göçmen kız çocuğunun durumu(nun ciddiyeti) saatlerce fark edilmedi... Göçmenlik bürosu memurları, Guatemala'dan yedi yaşındaki bir kızın, babasıyla birlikte gözaltına alındıktan sonra susuzluktan ve geçirdiği şoktan öldüğünü söyledi”. Oysa aynı haberde göçmenler için aktif cümle yapısının örnekleri görülmektedir: “Bariyeri

aştı”, “sınırı geçti”, “öldü”... (The Washington Post, 14.12.2018: WEB).

Örneklerden görüldüğü gibi, okur için haberin makro yapısında kurulan çerçeve mikro yapı ile tamamlanmaktadır. Haberin başlığı, girişi, fotoğrafı okuru haber konusuyla ilgili bir konuma yerleştirirken cümle yapıları da bu çerçeveyi tamamlamakta ve okurun konumunu sağlamlaştırmaktadır. Farklı gazeteler tarafından tercih edilen bu söylemin tekrarlı sunumu sayesinde egemen yapının unsurları güçlerini korumaya devam ederken “öteki”, toplumsal yapının bir parçası olamamakta ve “öteki” olmayı sürdürmektedir.

5.1.2.2.2. Sözcüklerin Seçimi (Lexical Çözümleme)

Haberde kullanılan sözcükler de ideolojik tercihler doğrultusunda seçilmektedir. Sözcükler taraf olmanın ipuçlarını sunmaktadır. Sözcükler sosyal içermeyi sağlayabileceği gibi biz ve onlar ayrımını körükleyebilir. Haberlerdeki ötekileştirmenin en etkili aracı haline gelebilir sözcükler. Örneğin haber yazımında “belirtti”, “ifade etti”, “açıkladı”, “vurguladı”, “altını çizdi” gibi kelimeler seçilmişse, bu açıklamaları yapan kişinin desteklendiği izlenimi doğar. Oysa, “iddia etti”, “ileri sürdü”, “ortaya attı” gibi fiiller kullanıldığında muhabir veya editörün, bu açıklamalara katılmadığı dolaylı olarak hissettirilmiş olur (Şeker, 2003; 105).

The Los Angeles Times gazetesinde bu seçimli kullanımın bir örneği görülmektedir: Los Angeles Öğretmenler Birliği devlet arabulucusuyla yaptıkları görüşmeden sonuç alamadıkları için greve gitmeyi planlamaktadır. Bu olaya ilişkin olarak hazırlanan haberde sendika temsilcilerinin açıklamaları “iddia” olarak sunulmaktadır: “Ancak 30.000'den fazla öğretmeni, danışmanı, sosyal çalışmacıyı, hemşireyi ve kütüphaneciyi temsil eden birlik, Bay Beutner'in abarttığını ve daha ucuz bir anlaşma istediğini iddia ediyor”. Buna karşılık arabulucunun sözleri “Bay Beutner... “iflas edemeyiz dedi” şeklinde aktarılmaktadır (23.10.2018: WEB).

Protestoculara ilişkin benzer bir kelime seçimi Star Tribune gazetesinde görülmektedir. Çocuk koruma sistemi ile ilgili olarak toplanan göstericilerin talebi iddia olarak sunulmaktadır: “Ebeveynler, savunucular çocuk koruma sisteminde ırksal önyargı olduğunu iddia ediyorlar” (Star Tribüne, 10.10.2018: 1). İddiacılar bunu söylerken sistem yetkilileri elbette bunun doğru olmadığını belirtmektedir. The Washington Post gazetesinde yayımlanan bir diğer haberde ise eşcinsel olduğu için huzurevinin diğer sakinleri tarafından uzun süre sözlü ve fiziksel saldırıya uğradıktan

sonra huzurevine dava açan bir kadından söz edilmektedir. Haberde kadının yüzünde yara ve morluklarla olan fotoğrafı da kullanılmasına rağmen haber metninde kadının ya da avukatlarının söyledikleri hep iddia olarak sunulmaktadır: “Eşcinsel olduğu için saldırıya uğradığı iddia edilen kadın istismarı durdurmadığı için huzurevine dava açabilir” (28.08.2018: WEB). Aynı olay, Newsday gazetesinde huzurevlerinde yaşlılar arasında zorbalığın problem haline geldiğini gündeme getiren haber kapsamında ele alınmıştır. Ancak Newsday eşcinsel yaşlı kadının ifadelerini aktarırken “iddia etti, ileri sürdü” gibi ifadeler kullanmamıştır: “Wetzel hayatı boyunca böyle zorbalık görmüştü. Lezbiyen olduğunu öğrenen kızlar için kum torbası haline geldiğinde liseden ayrıldı. Yaşlı biri olarak, daha travmatik hissettiğini ve zorbalardan daha da korkunç olduğunu söyledi. Penceresinden bir mezarlık görünüyordu ve uzun uzun oraya bakıyordu, belki sadece oraya vardığında huzur bulabileceğini düşünüyordu. “Piranalar havuzunda bir insan gibi hissettim,” dedi” (12.05.2018: WEB). İki gazete tarafından hazırlanan bu haberler, aynı olaya ait farklı kelime seçimlerinin yarattığı anlam ve sunum farklılığına örnek oluşturmaktadır. Habercilikte dezavantajlı olanın yanında olmak, karşısında olmak ya da olayı birebir aktarmak mümkündür. Aynı olayın aktarımı için seçilen kelimeler okurun haberi farklı değerlendirmesinin aracı olabilmektedir. Bu açıdan kelime seçimleri önemlidir. Haber yazımında tercih edilen kelimeler, ele alınan konuya dikkat çekmeyi de sağlayabilmektedir. Kimi zaman merak, kimi zaman merhamet uyandırarak habere dikkat çekilmektedir. Örneğin “Haiti’deki yetim çocuklar için yeni bir hayat” başlıklı haberde devlet koruması altındaki çocuklar yerine “yetim çocuklar” denmiştir. Fotoğraf yazısında da “yaralı bir yetim çocuk”tan söz edilmektedir. Bu seçim, haberde ele alınan konunun olduğundan daha acıklı bir biçimde gösterilmesini sağlamakta ve okurun ilgisini artırmaktadır (Chicago Tribune, 05.08.2018: 28).

5.1.2.2.3. Haberin Retoriği

Eleştirel söylem çözümlemesinin bu bölümünde haberde inandırıcılığı artırmak için kullanılan unsurlara bakılmaktadır. Haberlerde çizilen çerçeveyi destekleyen unsurlar, haberde aktarılan ideolojinin okur zihninde daha kolay yer edinmesini sağlamaktadır. Gazeteler, okuru aktarılan olayın (hazırlanan kurgunun) gerçekliğine

ikna etmek için fotoğrafları³⁰, istatistiki bilgileri, sayısal verileri kullanmakta; görgü tanıklarının ifadelerine yer vermekte ya da uzman görüşüne başvurmaktadır. ABD örneğinde yer alan gazetelerde de bu unsurların hepsinden yararlandığı görülmektedir.

The New York Times gazetesi şehirdeki evsiz öğrencilere dair haberde okuru durumun ciddiyetine inandırmak için sayısal verileri kullanmaktadır: “Evsiz Öğrenci Sayısı: 114.659. ve bu bir Şehir Rekoru... Bu gece, New York'taki her 10 öğrenciden biri bir evsiz çadırında ya da akraba evinde uyuyacak... Politikacılar politik çözümleri tartışırken, 2010 yılında 69.244 olan geçici konuttaki öğrenci sayısı geçen bahar itibariyle 114.659'a çıkmıştır...144 devlet okulunda çocukların üçte biri evsiz... Her 1.660 evsiz öğrenci için tahminen 1 sosyal çalışmacı bulunmaktadır. İlk olarak 2016 yılında evsiz öğrenciler için 10.3 milyon Dolar tahsis edildi. Geçen yıl kent konseyinin kendi bütçesinden artırdığı 2 milyon Dolar ile evsiz öğrenciler için sosyal çalışmacılara ve diğer hizmetlere yapılan harcamalar 13.9 milyon Dolara çıkarıldı” (16.10.2018: WEB).

Eğitim alanında sosyal çalışma bağlamında The New York Post gazetesinde yayımlanan haber, Şehir Denetçisi Scott Stringer'in raporundan alıntılanan sayısal verileri içermektedir: “Stringer, zorbalık raporlarının son yıllarda istikrarlı bir şekilde arttığını ve şehirde şiddet olayların en çok yaşandığı okulların ne yazık ki rehber öğretmen ve sosyal çalışmacı açısından personel eksikliği olduğunu ortaya çıkardı... 2016-2017 öğretim yılında, şehirdeki çocukların yüzde 82'si zorbalık bildiriminde bulundu. Beş yıl önce bu oran yüzde 65'ti... 2016 -2017 öğretim yılında 6-12 sınıflar arasındaki çocukların yüzde 17'si okullarında kendilerini güvensiz hissettiklerini ve yüzde 23'ü binalarının etrafındaki alanların tehlike altında olduğunu söyledi... Rapora göre 2016-2017 yıllarında şiddet olayların sayısının fazla olduğu 612 okuldan yüzde 36'sında tam zamanlı çalışan sosyal çalışmacı yoktu” (The New York Post, 29.06.2018: 2). Şehir denetçisi tarafından hazırlanmış olan rapor ve bu raporda yer alan rakamlar elbette okur açısından haberin güvenilirliğini ve inandırıcılığını artırmaktadır.

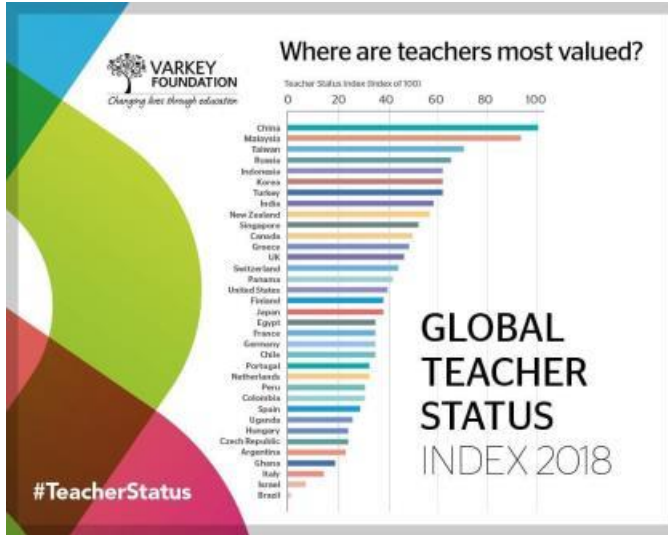
USA Today ise, ABD'de gerçekleştirilen saldırıları gerçekleştiren bireylere ilişkin

³⁰ Fotoğrafların haber söylemini destekleme açısından rolü “Fotoğraflarla Resmedilen Sosyal Çalışma” başlığı altında incelenmiştir.

verileri haber haline getirmiştir. Haber, Gizli Servisin bu saldırılardan önce saldırganlara yönelik işaretler olduğuna yönelik açıklamasını ve konuya ilişkin istatistikleri gündeme taşımaktadır: “Gizli servisin uzun bir incelemeye dayanan incelemesi ajans tarafından 2015 yılında yayınlandı. Raporda 2001-2013 yılları arasında hükümet tesislerini veya federal yetkilileri hedef alan 43 saldırıda yer alan şüphelilerin yarısından fazlasının paranoya, halüsinasyon ve intihar düşünceleri de dahil olmak üzere akıl hastalığı belirtileri yaşadığı tespit edildi. Yeni raporda yetkililer, şüphelilerin yüzde 64'ünün akıl hastalığı belirtileri gösterdiğini tespit etti. Olguların yüzde 25'inde saldırganlar, saldırılardan önce "hastaneye kaldırıldı veya psikiyatrik ilaçlar reçete edildi” (30.03.2018: 1). Paylaşılan bu veriler haberde paylaşılan bilginin doğruluğu konusunda okuru ikna etmektedir.

Haberde okuru ikna etmenin araçlarından biri de grafik kullanımıdır. The Washington Post gazetesi uluslararası ölçekte öğretmenlerin sosyal statülerine ilişkin hazırlanan araştırmayı sayfalarına taşımıştır. 2018 Küresel Öğretmen Durum Endeksi sonuçlarını içeren haberde grafik kullanımı ile endeks sonuçları görsel hale getirilmiştir (15.11.2018: WEB). Böylece haber metni görsel melzeme ile desteklenerek inandırıcılık artırılmaktadır.

Fotoğraf 5.40: Haberde grafik kullanımı örneği

Kaynak: The Washington Post, 15.11.2018: WEB

Görgü tanıklarının ifadeleri de haberin retoriği açısından önemlidir. Star Tribune gazetesinde Minnesota'daki opioid salgını ve bu salgının çocukların hayatı üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Haberde bu alanda çalışarak olaylara şahit olan kişilerin gözlemlerine ve görüşlerine yer verilmiştir: “St. Louis bölgesinde çocuk

koruma çalışanı olan Dennis Frazier, “Daha önce böyle bir şey görmedik” dedi. “Opiooid krizi ses patlaması gibi çok hızla yayıldı ve hazırlıksız yakalandık”... İnsani Hizmetler Delegatesi Emily Piper, "Kesinlikle daha proaktif bir yaklaşım benimsemeliyiz," dedi... Amy Langenfeld krize ilk elden tanık oldu. Minneapolis Hint Sağlık Kurulunda bir ebe hemşire olarak, hastalarının özellikle opiooid salgını tarafından sert bir şekilde zarar gördüğünü tespit etti. Geçen yaz, cüzdanında aşırı dozun etkilerini tersine çevirebilecek bir ilaç olan Narcan taşımaya başladı, çünkü birçok bağımlı hayatta kalmanın sınırındaydı. Hastalarının yüzde 20'sinin opiooid bağımlısı olduğunu tahmin eden Langenfeld, “Ölen birini kurtaramazsınız” dedi” (21.01.2018: 1). Bu şahitliklerin sonucunda sunulan görüşler okur için gerçek durumun aynasıdır. Olay ya da durum bu kişilerin gözleri ile görülmekte, okunmakta ve anlaşılmaktadır.

Haber retoriğinin tamamlayıcı bir diğer ögesi ise uzman görüşleridir. Medya mecraları sundukları bilginin inandırıcılığını artırmak için konuyla ilgili uzman görüşlerine yer vermektedir. Dolayısı ile haber söyleminin, egemen ideolojinin destekleyici unsurudur haberlerdeki uzmanlar. ABD gazetelerinde de sıklıkla uzman görüşlerine başvurulduğu görülmektedir. Bu araştırmanın kapsamında gazeteler üzerinde sosyal çalışmaya dair tarama yapıldığı için mevcut haberlerde uzman olarak görüşüne başvuru alanlar da sosyal çalışmacılar ya da sosyal çalışma bölümünün öğretim üyeleridir. ABD gazetelerinde dezavantajlı gruplara ilişkin haberlerde, sağlık, eğitim, adalet, sosyal güvenlik ve sosyal hizmet alanlarına giren çeşitli konuların işlendiği haberlerde egemen ideoloji tarafından çizilen çerçevede inandırıcılığı artıran görüş sosyal çalışmacılara ya da sosyal çalışma akademisyenlerine aittir. Bu var oluş bir yandan sosyal çalışmanın sosyal sorunlara ilişkin söz sahibi olması, sosyal çalışma mesleğinin ve disiplininin saygınlığı olarak okunabilecektir. Ancak eleştirel bir bakışın gözden kaçırmaması gereken bir diğer açı ise; sosyal çalışmanın egemen ideolojinin tamamlayıcısı olarak haberlerde etkin rol oynadığıdır.

ABD medyasında sosyal çalışmaya dair haberler üzerinde yapılan çözümleme sonucunda, ABD’de sosyal çalışmanın sosyal sorunlar bağlamında önemli bir meslek ve disiplin olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Ancak eleştirel söylem çözümlemesi, sosyal çalışmanın egemen ideolojinin haberler içinde yeniden üretilmesinin araçlarından biri olduğunun da ipuçlarını sunmaktadır. Bu bağlamda

ABD’de medyanın sosyal çalışmaya attığı önem ele alınırken, mesleğin ve disiplinin bu ülkedeki gelişim çizgisinin yanısıra sosyal çalışmanın egemen idelojiye verdiği destek de gözden uzak tutulmamalıdır.

5.2. Türkiye Örnekleme Üzerinde Söylem Çözümlemesi

Türkiye medyasında örneklem olarak seçilen gazeteler için tarama internet siteleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. 1 Ocak 2018 ile 31 Aralık 2018 tarihleri arasındaki dönem seçilerek “sosyal çalışma”, “sosyal çalışmacı”, “sosyal hizmet”, “sosyal hizmet uzmanı” kelimeleri ile tarama yapılmıştır.

5.2.1. Nicel Veriler

Gazetelerin (Hürriyet, Sabah, Sözcü, Posta, Haber Türk, Türkiye, Milliyet, Takvim, Yeni Şafak, Güneş) internet siteleri üzerinde “sosyal çalışma”, “sosyal çalışmacı”, “sosyal hizmet” ve “sosyal hizmet uzmanı” anahtar kelimeleri ile yapılan tarama sonucunda toplam 1021 habere ulaşılmıştır. Haberlerin gazetelere göre dağılımı incelendiğinde en çok haber Hürriyet gazetesinde (338) yer alırken, en az sayıda haber ise Türkiye gazetesinde (13) taranmıştır.

Tablo 5.3: Türkiye örnekleme üzerinde yapılan tarama sonucunda gazetelere göre haber dağılımı

Örneklem olarak seçilen gazeteler	2018 yılında sosyal çalışmaya / sosyal hizmete dair haber sayıları
Hürriyet	338
Haber Türk	178
Milliyet	172
Sabah	146
Sözcü	48
Posta	47
Takvim	36
Yeni Şafak	28
Güneş	15
Türkiye	13
Toplam	1021

Bu haberlerden 105 adedi “sosyal çalışma/sosyal çalışmacı” kelimelerini içerirken geri kalanı “sosyal hizmet/sosyal hizmet uzmanı” kelimelerinin taraması sonucunda ulaşılanlardır. Türkiye’de mesleğin/disiplininin ismi olarak “sosyal hizmet”in tercih ediliyor olması gazete tarama sonuçlarına da yansımaktadır. Ancak az sayıda

olmakla birlikte sosyal çalışma/sosyal çalışmacı kullanımları da görülmektedir.

Tarama sonuçları sayısal olarak değerlendirildiğinde Türkiye örnekleminin sosyal çalışmaya ilişkin haberlerinin ABD örnekleminde yapılan tarama sonuçlarına (1032) yakın olduğu gözlenmektedir. Yalnızca sayısal veriler boyutunda bakıldığında Türkiye gazetelerinde sosyal çalışmaya dair temsilin ABD medyası ile benzer olduğunu söylemek mümkündür. Fakat sayısal veri söylemi değerlendirmek adına yeterli değildir. Mesleğin/disiplinin Türkiye medyasında temsili açısından mevcut durum ancak eleştirel söylem çözümlemesi sonrasında ortaya çıkacaktır.

5.2.2. Söylem Çözümlemesi

Türkiye örnekleminde yer alan gazetelerden taranan haberler makro ve mikro yapı olarak iki bölümde ele alınarak çözümlenmiştir.

5.2.2.1. Makro Yapı

5.2.2.1.1. Tematik Yapılar

Türkiye örnekleminde yer alan haberler biçimsel özellikleri açısından incelendiğinde; en ilgi çekici bilginin başlıkta vurgulandığı, alt başlık ya da spotun habere ilişkin özet bilgiler sunduğu görülmektedir. Haber metni aktarılan olaya/duruma ilişkin detayları ve yorumları içermektedir. Fotoğraflar ise haberin etkisini artırmak ve habere dair çerçeve oluşturmak üzere kullanılmaktadır.

a) Haber Başlıkları

Haber başlıkları, bütün gazeteler için haberin albenisini artıran en önemli araçlardır. Türkiye örnekleminde yer alan gazeteler için de bu bilgi geçerlidir. Örnekleminde yer alan bütün gazetelerde en dikkat çeken, en dramatik olan, en ilginç olan bilgi haber başlığında okur ile paylaşılmaktadır:

- “Tacizcinin savunması şok etti! "Dili koptuktan sonra da...” (Milliyet, 06.12.2018: WEB)
- "Kaç defa saptığımı hatırlamıyorum" (Milliyet, 25.10.2018: WEB)
- “Kadına, gence esnafa müjde” (Takvim, 07.08.2018: WEB)
- “2 bin 504 engelli memur alımı tercihleri 29 Kasım'da başlıyor” (Güneş, 23.11.2018: WEB)
- "Ali dede" yeni evinde kedileriyle mutlu” (Haber Türk, 27.11.2018: WEB)
- 4 yaşındaki yeğenine sigara veren dayıya suç duyurusu (Haber Türk,

02.08.2018: WEB)

- “Anne vazgeçti devlet korudu” (Hürriyet, 03.12.2018: WEB)
- “Dehşet çiftliği... Çocuk kalıntısı bulundu” (Hürriyet, 08.08.2018: WEB)
- “Bin liranın altında emekli maaşı kalmayacak” (Posta, 13.08.2018: WEB)
- “Bakan'dan müjde! Aylık 150 lira ödeme yapılacak” (Türkiye. 08.11.2018)
- “Prof'a bak!” (Yeni Şafak, 01.04.2018: WEB)

Ulusal basının genel profili itibariyle habere ilgi çekmek adına gazetelerin basılı versiyonlarında büyük harf, büyük punto, renkli başlıklar vb. kullanımı dikkat çekmektedir. Gazetelerin internet sayfalarında belirli formatlar çerçevesinde haber girişi yapıldığı için bu tür farklı kullanımların sayısı daha sınırlıdır. İlgi çeken bilgiyi ileten başlıklar kimi zaman vurguyu artırmak adına büyük harflerle yazılmıştır:

- “EMEKLİYE, ÇALIŞANA, İŞSİZE HABER VAR” (Haber Türk, 07.09.2018: WEB)
- “İSTİSMARA ‘ÇOCUK GÖZÜ’YLE BAKIŞ ŞART” (Hürriyet, 07.05.2018: WEB)
- “YENİ SİSTEM GELİYOR! KİMLİK KARTI VE SÜRÜCÜ BELGELERİ...” (Sabah, 13.12.2018: WEB)
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığından GAZİLER GÜNÜNE ÖZEL KLİP (Sabah, 18.09.2018: WEB)
- “ÖĞRENCİYE YAZ MAAŞI Tam 500 bin genç” (Takvim, 10.07.2018: WEB)
- “BİNLERCE KİŞİYE MÜJDE” (Sabah, 31.05.2018:WEB)
- “ADNAN OKTAR ÇOCUKLARIMI KENDİ UÇAĞIYLA KAÇIRMIŞ” (11.07.2018: WEB)

Türkiye örneğinde yer alan gazetelerde de büyük punto kullanımı habere dikkat çekmek için kullanılan araçlardan biridir:

- “Dövdüğümü idda edip elimden almaya çalıştı” (Haber Türk, 02.09.2018: WEB)
- “BATMAN SEÇİM SONUÇLARI” (Yeni Şafak, 24.06.2018: WEB)
- “Türk Kızılayı BİRÇOK POZİSYONDA PERSONEL ALIMINI YAPIYOR” (Hürriyet, 11.10.2018: WEB)
- “Başkan Erdoğan: MİLLİ DİRENİŞİNİZİ DÜNYAYA GÖSTERİN” (Sabah,

04.08.2018: WEB)

- “Artık Bakanlıklar Bakmayacak O KURUMLAR BELEDİYELERE DEVREDİLDİ” (Güneş, 10.07.2018: WEB)
- “100 Günde 454 Proje” (Takvim, 13.12.2018: WEB)
- “Projenin Ayrıntıları Netleşti, ERDOĞANDAN 500 BİN ÜNİVERSİTELİYE MÜJDE” (Sözcü, 15.06.2018: WEB)

Renkli başlıklar da haberin diğerlerinden ayırt edici olmasını sağlamak için kullanılmaktadır:

- “Cinsiyet terörüne artık YETER!” (Haber Türk, 21.11.2018: WEB) - Beyaz zemin üzerinde siyah başlık
- “Dünya istismarla savaşıyor” (Haber Türk, 04.03.2018: WEB) - Beyaz zemin üzerinde siyah başlık
- “KIZILAY PERSONEL ALIMI YAPIYOR” (Hürriyet, 30.11.2018: WEB) – Kırmızı zemin üzerine sarı başlık
- “CELP YERLERİ AÇIKLANDI MI? **Bedelli askerlikte son gelişmeler...**” (Hürriyet, 05.11.2018: WEB) – Büyük harfli olan kısım siyah zemin üzerine beyaz başlık
- “**ÇOCUĞUN YERİ OKUL OLACAK**” (Sabah, 03.08.2018: WEB)
- “Güçlü sosyal devlet vizyonu” **ile 60 MİLYARLIK SOSYAL YARDIM**” (Takvim, 13.08.2018: WEB) – Tırnak içinde olan bölüm siyah zemin üzerine beyaz başlık
- “BEDELLİ ASKERLİKLE DEVLETİN KASASINA...” (Sabah, 03.08.2018: WEB) – Siyah zemin üzerine beyaz başlık
- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan dikkat çeken kadına şiddet videosu” (Yeni Şafak, 25.11.2018: WEB) – Siyah zemin üzerine beyaz başlık
- “SİYASETİ REZİL ETTİLER” (Sözcü, 14.06.2018: WEB) – Turkuvaz üzerine beyaz başlık

Güneş gazetesi bütün haberlerde kırmızı başlık kullanmayı tercih etmektedir. Dolayısı ile bu gazetede renkli başlık standart olarak kullanıldığı için bir dikkat çekme unsuru değildir:

- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk: Mobil ekip 11 binden

fazla çocuğa müdahale etti” (Güneş, 20.11.2018: WEB)

Güneş gazetesi haberi ayırt edici kılmak için fotoğraf üzerinde başlık kullanımını tercih etmektedir.

Fotoğraf 5.41: Güneş gazetesi fotoğraf üzerinde başlık kullanım örneği

Kaynak: Güneş, 13.06.2018: WEB

Güneş gazetesi dışındaki diğer gazetelerde de haber konusunu okur zihninde bir çerçeveye yerleştirmenin aracı olarak başlıkların fotoğraflar ile birlikte kullanıldığı görülmektedir. Fotoğraf ile kullanılan başlıklar haberi özetleyerek sunmaktadır okura.

Fotoğraf 5.42: Haber Türk gazetesi fotoğraf üzerinde başlık kullanım örneği

Kaynak: Haber Türk, 09.10.2018: WEB

Fotoğraf 5.43: Hürriyet gazetesi fotoğraf üzerinde başlık kullanım örneği

Kaynak: Hürriyet, 08.08.2018: WEB

Fotoğraf 5.44: Güneş gazetesi fotoğraf üzerinde başlık kullanım örneği

Kaynak: Güneş, 11.04.2018: WEB

Fotoğraf 5.45: Sabah gazetesi fotoğraf üzerinde başlık kullanım örneği

Kaynak: Sabah, 04.07.2018: WEB

Fotoğraf 5.46: Takvim gazetesi fotoğraf üzerinde başlık kullanım örneği

Kaynak: Takvim, 12.07.2018: WEB

Haber aktörlerinden alıntılarını aktaran haberlerde Türkiye örneğinde başlıkta tırnak işareti (“”) kullanılmaktadır:

- "İkinci 100 günlük eylem planımızın çalışmalarına başlıyoruz" (Sabah, 14.12.2018: WEB)
- "Yaşlılıkla ilgili yol haritası belirleyeceğiz" (Haber Türk, 30.12.2018: WEB)
- "Dövdüğümü iddia edip elimden almaya çalıştı" (Haber Türk, 02.09.2018: WEB)
- "Komşunuzdan gelen çocuk çılgınlıkları cinsel istismarın habercisi olabilir" (Hürriyet, 20.02.2018: WEB)
- "Sağlık çalışanları için kara yıl oldu" (Sözcü, 30.12.2018: WEB)
- "18 ayda 22 bin çocuk hamile kaldı" (Milliyet, 20.11.2018: WEB)
- "Adnan Oktar çocuklarımı kendi uçağıyla kaçırmış" (Takvim, 11.07.2018: WEB)
- "Bakan Selçuk: '2 bin 504 engellinin istihdamını sağlayacağız'" (Türkiye, 07.12.2018: WEB)
- "Dilekçelerime Aile Bakanlığı dışında ilgi gösteren kurum olmadı" (Yeni Şafak, 17.10.2018)

Başlığa kimlerin görüşlerinin aktarıldığı ayrı bir tartışma konusu olarak "Yorum" başlığı altında ele alınacaktır.

Türkiye örneği üzerinde başlıkla ilgili olarak incelenmesi gereken bir diğer soru

ise sosyal çalışma/ sosyal hizmetle ilgilidir “Sosyal çalışma/ sosyal hizmet başlıkta yer alıyor mu?” Türkiye gazetelerinde de sosyal hizmet/sosyal çalışma ve sosyal hizmet uzmanının yer aldığı haber başlıklar bulunmaktadır:

- “Skandalı ortaya çıkaran sosyal hizmet uzmanı anlattı! “16 yaşında çocuğun 4 yaşında çocuğu vardı” (Haber Türk, 20.01.2018: WEB)
- “Bakan Selçuk’tan “Sosyal Çalışma Programı” açıklaması” (Haber Türk, 17.11.2018: WEB)
- “Sosyal Hizmet bölümünün çalışma alanları nerelerdir?” (Hürriyet, 23.07.2018: WEB)
- “Sosyal hizmet modellerinden yararlanan çocuklara kura imkanı” (Hürriyet, 21.11.2018: WEB)
- “Kâhta’ya sosyal hizmet merkezi yapılacak” (Hürriyet, 29.08.2018: WEB)
- “Muratpaşa'nın sosyal hizmet projelerine övgü” (Hürriyet, 30.03.2018: WEB)
- “Sandıklı'da Sosyal Hizmetler Günü” (Hürriyet, 12.03.2018: WEB)
- “Ankara'da 'Okul sosyal hizmeti' çalıştayı düzenlendi” (Hürriyet, 06.03.2018: WEB)
- "500 bin gencimizi sosyal çalışmayla tanıştıracamız" (Milliyet, 13.06.2018: WEB)
- “Sosyal hizmet kuruluşları belediyelere devredilecek” (Güneş,10.07.2018: WEB)
- “Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan gençlere müjde: 100.000 gencimize yaz ayında sosyal çalışma imkanı veriyoruz” (Güneş,13.06.2018: WEB)
- “YTB'den 'aile ve sosyal hizmetler' uzmanlık bursu” (Güneş,11.07.2018: WEB)
- “Bakan Selçuk Sosyal Çalışma Programının, haziran, temmuz, ağustos ve eylül aylarında uygulanacağını bildirdi” (Güneş, 17.11.2018: WEB)
- “En fazla üniversiteli işsiz sosyal hizmetlerde” (Posta, 26.03.2018: WEB)
- “Sosyal çalışma modeliyle öğrenciye iş ve sigorta” (Sabah, 27.05.2018: WEB)
- “Sosyal hizmet modellerinden yararlanan çocuklara kura imkanı” (Sabah, 21.11.2018: WEB)
- “Ankara'da 'Okul sosyal hizmeti' çalıştayı düzenlendi” (Sabah, 06.03.2018: WEB)

- “Yüreğir sosyal hizmetin adresi” (Sabah, 03.03.2018: WEB)
- “Müge Anlı'da Elif öğretmen gelişmesi! (19 Kasım) Sosyal Hizmetler devreye girdi!” (Takvim, 19.11.2018: WEB)
- “YTB'den 'aile ve sosyal hizmetler' uzmanlık bursu” (Türkiye, 12.07.2018: WEB)
- “Sosyal hizmette ‘Aile bilgi sistemi’ dönemi başlıyor” (Türkiye, 11.02.2018: WEB)
- “Sosyal hizmet kuruluşları belediyelere devredilebilecek” (Yeni Şafak, 10.07.2018: WEB)

Örnekler incelendiğinde Sözcü gazetesi dışında bütün gazetelerde başlıkta mesleğe yer veren haberler bulunmaktadır. Başlıklarda sosyal hizmetin mesleğin adı olarak kullanıldığı görülmektedir. Sosyal çalışma ise Cumhurbaşkanlığı tarafından açıklanan gençlere yönelik bir programın adı olarak kullanılmaktadır³¹. Haber başlıklarından beş tanesi bu programa dair bilgi aktarmakta ve bunu gençlere müjde olarak sunmaktadır.

Sosyal çalışmayı başlığa taşıyan haberlerden büyük çoğunluğu yerel sosyal hizmetle ilgilidir. Özellikle belediyeler tarafından gerçekleştirilen çalışmalar ulusal basın tarafından haber haline getirilmiştir. Yeni açılan sosyal hizmet merkezleri, belediyeler tarafından verilen seminerler ve etkinlikler başlıklar aracılığı ile duyurulmuştur. Bu haberlerde sosyal hizmet meslekten ziyade mesleğin çalışma yürüttüğü alan adına atıfta bulunmaktadır.

Mesleğin ismine vurgu yapan tek haber, olumsuzluk haber değeri açısından ön plana çıkmaktadır: “Skandalı ortaya çıkaran sosyal hizmet uzmanı anlattı! “16 yaşında çocuğun 4 yaşında çocuğu vardı” (Haber Türk, 20.01.2018: WEB). Sosyal hizmet/sosyal çalışma kelimelerinin tarandığı 1021 haber içinden yalnızca bu haber başlığında mesleğin ismi yer alabilmiştir. Bu olay, “sosyal hizmet uzmanı”nın farklı gazetelerde spotta (Milliyet, 21.11.2018: WEB) ve ara başlıkta (Milliyet, 19.01.2018: WEB) yer almasına da vesile olmuştur.

Devlet koruması altında bulunan çocuklarla ilgili haberlerde de “sosyal hizmet”, “sosyal hizmet modelleri” ve “sosyal hizmetler” gibi farklı kullanımların başlıklarda

³¹ Sosyal Çalışma Programı, “Meslek Olarak Sosyal Çalışma” başlığı altında ele alınacaktır.

yer aldığı görülmektedir.

Akademik disiplin olarak sosyal hizmet bölümüne atıf yapan haberlerde de bölüm ismi olarak başlıkta yer almaktadır: “Sosyal Hizmet bölümünün çalışma alanları nerelerdir?” (Hürriyet, 23.07.2018: WEB), “YTB'den 'aile ve sosyal hizmetler' uzmanlık bursu” (Güneş,11.07.2018: WEB), “En fazla üniversiteli işsiz sosyal hizmetlerde” (Posta, 26.03.2018: WEB), YTB'den 'aile ve sosyal hizmetler' uzmanlık bursu” (Türkiye, 12.07.2018: WEB).

Türkiye örneğinde taranan haberlerde ara başlıklarda da mesleğe ve alana dair vurgu yapılmaktadır:

- “SKANDALI ORTAYA ÇIKARAN SOSYAL HİZMET UZMANININ GÖREV YERİ 2 KEZ DEĞİŞTİRİLDİ” (Milliyet, 19.01.2018: WEB)
- 2002'DE 2 MİLYAR LİRA SOSYAL HİZMET HARCAMASI YAPILIRKEN BUNU 38 MİLYAR LİRAYA ÇIKARDIK (Sabah, 21.02.2018: WEB)
- ÇOCUKLAR, SOSYAL HİZMETLER TARAFINDAN ALINDI (Hürriyet, 28.02.2018: WEB)
- SOSYAL HİZMETLERDEN PROF.'LUK ALMIŞ (Yeni Şafak, 01.04.2018: WEB)

Türkiye örneğinde başlıkta sosyal hizmetin yer almasının diğer bir sebebi ise Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte 2018 yılında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının kurulmuş olmasıdır. Örneklem olarak seçilen gazetelerde Bakanlığın isminin başlıkta yer aldığı haberler görülmektedir:

- “Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanı kim oldu³²?” (Haber Türk, 09.07.2018: WEB)
- “Ayşe Ergezen kimdir? Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakan Yardımcısı Ayşe Ergezen Nereli?” (Haber Türk, 25.07.2018: WEB)
- “Kurumun yeni adı ‘Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’” (Haber Türk, 04.08.2018: WEB)
- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nda nafaka çalışması” (Haber Türk, 16.10.2018: WEB)
- “SON DAKİKA: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 62 ilacı daha

³² Bakanlık, önce “Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı” ismi ile kurulmuş kısa bir süre sonra ise “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” olarak değiştirilmiştir.

- geri ödeme listesine aldı” (Haber Türk, 14.11.2018: WEB)
- Son dakika: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nda engelli memur alımı (Haber Türk, 23.11.2018: WEB)
 - “Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğünden "Kadın" konulu panel” (Hürriyet, 29.11.2018: WEB)
 - “Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı'nın ismi değişti” (Milliyet, 04.08.2018: WEB)
 - “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan o habere açıklama” (Milliyet, 13.08.2018: WEB)
 - “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk: Engelli haklarını en önemli meselelerimizden biri olarak gördük” (Güneş, 03.12.2018: WEB)
 - “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk: Türkiye ve Japonya arasındaki tarihi dostluğu daha da ileriye taşıyacağız” (Güneş, 27.11.2018: WEB)
 - “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk: Mobil ekip 11 binden fazla çocuğa müdahale etti” (Güneş, 20.11.2018: WEB)
 - “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk: Çoklu Doğum Yardım Programı'nı 12 Kasım'da uygulamaya başlıyoruz” (Güneş, 09.11.2018: WEB)
 - “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk: Çoklu doğumda aylık 150 lira ödeme yapacağız” (Güneş, 08.11.2018: WEB)
 - “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk: Türkiye'de anne ölümleri dünya ortalamasının altındadır” (Güneş, 26.10.2018: WEB)
 - “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk: Ekonomik saldırıları milletimizle önleyeceğiz” (Güneş, 12.10.2018: WEB)
 - “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk: Kız çocuklarımıza destek oluyoruz” (Güneş, 12.10.2018: WEB)
 - “Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk kimdir? Kaç yaşında ve nereli?” (Posta, 09.07.2018: WEB)
 - “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk: İstihdamı sağlayıcı tedbirler almak temel görevlerimizden” (Güneş, 15.10.2018: WEB)
 - “İçişleri Bakanı Soylu ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk, şehit Uzman Çavuş İnce'nin ailesini ziyaret etti” (Güneş, 09.10.2018: WEB)
 - “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: Türkiye'nin konukevi

kapasitesi Avrupa'nın üzerinde” (Güneş, 06.09.2018: WEB)

- “Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı'ndaki sosyal hizmet kuruluşları devredilebilecek” (Güneş, 10.07.2018: WEB)
- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk: İş gücüne katılım oranı en yüksek seviyeye ulaştı” (Sabah, 18.10.2018: WEB)
- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan flaş açıklama” (Sabah, 9.10.2018: WEB)
- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan Gaziler Gününe özel video klip” (Sabah, 18.09.2018: WEB)
- “Zehra Zümrüt Selçuk kimdir? - Yeni Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk oldu!” (Sabah, 10.07.2018: WEB)
- “Son dakika: Yeni sistemin Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk oldu” (Sabah, 09.07.2018: WEB)
- “Zehra Zümrüt Selçuk kimdir? Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk oldu...” (Sözcü, 10.07.2018: WEB)
- “Zehra Zümrüt Selçuk aslen nereli yeni Çalışma Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanı kim?” (Takvim, 09.07.2018: WEB)
- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk: Bugüne kadar 934 bin gencimize evlilik öncesi eğitim verdik” (Türkiye, 17.12.2018: WEB)
- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nda engelli memur alımı” (Türkiye, 23.11.2018: WEB)
- “Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nda iki genel müdür görevden alındı” (Yeni Şafak, 27.10.2018: WEB)
- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan dikkat çeken kadına şiddet videosu” (Yeni Şafak, 25.11.2018: WEB)

Medya çalışanları, gün içerisinde meydana gelen olaylar arasından haber değerleri (zamanlılık, yakınlık, önemlilik, sonuç ve insanın ilgisini çekme) çerçevesinde seçim yaparlar ve haber haline getirilecek olanları belirlerler. Sosyal çalışmaya dair haberler incelendiğinde olumsuzluk haber değerinin ön planda olduğu görülmektedir. Haberler genellikle sonuçları olumsuz olay ya da durumlara ilişkin aktarım yapmaktadır. Hem sosyal çalışmanın başlığa taşındığı haberlerin hem de dezavantajlı gruplara dair haberlerde en ilgi çekici bilginin aktarıldığı yerlerdir haber başlıkları. Türkiye ulusal gazetelerinde haberi diğer haberler arasında farklılaştırmak için

başlıklarda büyük-küçük harf kullanımı, büyük punto kullanımı, renkli zemin, renkli başlık kullanımları dikkat çekmektedir. Ayrıca görselliği yüksek olan fotoğrafların üzerinde yer verilen başlıklar da haberin ilgi çekici hale getirilmesinin diğer bir yoludur. Haberlerde etkili fotoğraf kullanımı, aynı zamanda okur için habere dair bir çerçeve oluşturmanın da önemli bir aracıdır. Okur boş bir cüzdan fotoğrafı gördüğünde yoksulluğa dair bir haberin karşısında olduğunu anlamaktadır. Haber başlıklarının da etkisiyle okur daha haber metnini okumadan neyle karşı karşıya olduğunu farkındadır.

Türkiye örneğinde taranan haberlerin başlıkları incelendiğinde sosyal çalışmanın hükümet tarafından uygulanan bir programın adı olarak yer aldığı gözlenmektedir. Sosyal hizmet, bazı haberlerde alan adı olarak, bazı haberlerde meslek olarak bazı haberlerde ise akademik disipline atıfta bulunmak amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca “sosyal hizmet uzmanı” şeklinde meslek elemanının adı olarak da kullanılmaktadır. Bu nedenle bir haber başlığında “sosyal hizmet” denildiğinde bunlardan hangisine atıf yapıldığı ancak haberin bağlamı içerisinde anlaşılabilir.

b) Öncelik Verilen Temalar

Sosyal çalışma insanı temel alan bakış açısı ile farklı ülkelerde insanların ihtiyaçlarını karşılamalarına destek olmaktadır. İhtiyaçlar ise ülkelerin gelişmişlik durumlarına göre farklılık gösterebilmektedir. Afrika ülkelerinde gıda ve temiz su kaynakları temel ihtiyaçlar olarak sıralanırken refah seviyeleri yüksek İskandinav ülkelerinin vatandaşları için farklı ihtiyaçlar tanımlanabilmektedir. Bu bağlamda sosyal çalışmanın öncelik verdiği gruplar ya da konular ülkeler arasında farklılaşabilmektedir. Haberler de ülke gündeminin yansıması olarak sosyal çalışmanın ağırlıklı olarak çalıştığı grup ya da toplumsal sorunla ilgili bilgiyi aktarmaktadır.

Sosyal çalışmanın Türkiye medyasında temsilinde egemen olan temalar ve gazete haberlerinin bu temalara göre dağılımı Tablo 5.4.’te yer almaktadır. ABD ve Türkiye arası karşılaştırma yapabilmek için aynı temalar üzerinde dağılım gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5.4: Sosyal çalışmanın medya temsilinde egemen olan temalar ve gazete haberlerinin bu temalara göre dağılımı

	Güneş	Haber Türk	Yeni şafak	Takvim	Türkiye	Sözcü	Sabah	Posta	Milliyet	Hürriyet
Meslek olarak / Disiplin olarak sosyal çalışma	2	32	5	4	1	19	28	6	14	111
Dezavantajlı gruplar (yoksul, çocuk, kadın, engelli, yaşlı, göçmenler, azınlıklar, LGBTİ)	10	87	11	23	7	13	61	18	89	92
Tiyatro / sinema / edebiyat / TV			1	1						1
Ünlüler		2					1			2
Okur mektubu			1							
Haber aktörlerini tanımlamak üzere sosyal çalışma										2
Diğer (Şiddet, terör, doğal Afetler vb.)		3	2	1	1		2		8	6
Bakanlık adında “Sosyal Hizmetler”	3	54	7	7	4	15	15	23	59	21
Yerel yönetimler ile sosyal çalışma			1			1	39		2	103

Tablo 5.4. incelendiğinde Türkiye örnekleminde yer alan haberlerin temalara göre dağılımının ABD örnekleminde bazı başlıklarda farklılık gösterdiği görülmektedir. Okur mektubu teması altında Türkiye gazetelerinde yalnızca 1 haber bulunmaktadır. Yeni Şafak gazetesi yazarı Fatma Barbarosoğlu'na hitaben yazılan okur mektubunda, bir velayet davası ile ilgili olarak sosyal çalışmacının (haberde sosyal hizmet uzmanı) rapor hazırlama sürecine ilişkin bir yaşamışlık paylaşılmaktadır:

Sosyal Hizmet Uzmanı olan hanımı adliyeden özel araba ile aldık. Akrabamızı, arkadaşımızı alır gibi. Hiçbir yere makbuz yatırmadık. Eve gelip gelmediğini belgeleyecek bir evrak takibi yok. Evimize geldi. Çocuklarla konuştu. Odalarını gezdi. Herşeyi beğendiğini söyledi. Çocuklara “Sizi annenize vereceğim”! dedi. Ziyaret bitti adliyeye kadar götürdük, ayrıldık.

Ne ses kaydı, ne olayın şahidi olacak başka bir kamu görevlisi, yok. Tek başına bir kadın. Ev gezmesine gelmiş komşu gibi. Geldi ve gitti. Hazırlanmış olduğu Sosyal İnceleme Raporu’nu mahkemeye son gün geç bir saatte teslim etti. Ertesi gün son celse karar çıktı. Rapor felaket gibiydi, itiraz ettik dinleyen yok. Çocuklara kiminle kalmak istedikleri usulen soruldu. Annemizle dediler. Çocukların tercihinin zıddına karar verilip, yüzlerine okundu. Çocukların ağlama ve bağıışlarını bastırmak için hakim: “Susun aile terbiyesi almadınız mı” diyerek azarladı. Kendimi ifade etmeme lütfen izin verin diye üç kez söz hakkı istedim dinlemedi, izin vermedi, kararı okumaya devam etti. Zihnim durdu, sustum... Aklıma gelen “İnil hükmü illa lillah” ayetini hakimin yüzüne okuyup çocukları da alıp salonu terk ettim (17.10.2018: WEB).

Türkiye örnekleminde sosyal çalışmacılara atıf yapan tek okur mektubu olumsuz bir deneyimi paylaşmaktadır.

İncelenen dönem içinde Türkiye’deki gazetelerde sosyal çalışmacılar tarafından yazılıp kamuoyu ile paylaşılmış bir mektup yer almamaktadır³³.

³³ 2018 yılındaki gazeteleri örneklem olarak tarayan bu araştırma kapsamında Türkiye’deki gazetelerde sosyal çalışmacılar tarafından kaleme alınan mektup/yazı bulunamamıştır. Araştırma için seçilen dönemin dışında kalmasına rağmen göz ardı edilmemesi gereken bir çabanın bu noktada dile getirilmesi gerekmektedir. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Türkiye’deki gazetelerde bulunmayan bir tema ise ölüm ilanlarıdır. Türkiye’de ölüm ilanlarında meslek bilgilerine yer verilmediğinden bu bölümde sosyal çalışma/sosyal hizmet kelimeleri yer almamaktadır. Türkiye örneğinde ABD örnekleminde farklı olarak “Yerel Sosyal Çalışma” ve “Bakanlık adında Sosyal Hizmetler” gibi farklı temalar bulunmaktadır. ABD örneğinde yer verilen temaların ardından bu konulara ilişkin detaylar aktarılacaktır.

c) Meslek Olarak Sosyal Çalışma/Sosyal hizmet

Türkiye örneğinde meslek ile ilgili olarak “sosyal çalışma”, “sosyal hizmet” ve “sosyal hizmetler” gibi birbirinden farklı ifadeler kullanılmaktadır. Bu ifadelerin anlam/içerik olarak karşılığı net değildir: “Sosyal hizmet” kelimesinin geçtiği bir haberde alan mı yoksa meslek mi kastedilmektedir? Türkiye örneğinde dezavantajlı gruplarla ilgili haberlerden bazılarında yalnızca Bakanlığın isminde (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) yer aldığı için “Sosyal Hizmetler” ifadesi kullanılmaktadır. Dolayısıyla haber taramasında bu haber sıralanmakta ve temalara ilişkin tablodaki sayıya eklenmektedir. Ancak gerçek anlamda sosyal çalışma mesleği ile ilgili bir temsili içermemektedir. Bu durum Türkiye örneğinde haberlerin temalara göre dağılımı açısından muğlaklığa neden olmaktadır.

Türkiye örneğinde “sosyal çalışma” kelimesi üzerinden tarama yapıldığında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi içinde uygulanan bir programın ön plana çıktığı görülmektedir. İŞKUR tarafından uygulanacağı belirtilen “Sosyal Çalışma Programı”, üniversite öğrencilerinin çalışma hayatıyla tanışmalarını ve çalışma disiplini kazanmalarını amaçlamaktadır. Program kapsamında gençler; doğanın korunması, kültürel mirasın restorasyonu, korunması ve tanıtılması, kütüphanelerin

Öğretim Üyesi Doç. Dr. Emel Yeşilkayalı, sosyal çalışmacı olarak görev yaptığı dönemde Milliyet gazetesinde blog yazarı olarak gündeme dair görüşlerini paylaşmıştır. 2009-2011 yılları arasında yazılan ve suça sürüklenen çocuklar, evlat edinme, koruyucu aileler, istismara uğrayan çocuklar, kadınlar, şiddet, yaşlılar gibi birbirinden farklı konuları ele alan bu yazılar bir sosyal çalışmacının mesleğe, hayata, yaşadığı ülkeye ve gündemdeki konulara dair bakış açısını sunmaktadır okura. Sosyal çalışma mesleği ve bir sosyal çalışmacı hakkında fikir vermektedir. Sosyal çalışmacıların savuncu, öğretici ve sosyal değişim ajanı rolleri bağlamında, medya ile ilişkiler bağlamında meslek adına örnek olması gereken bu yazılara <http://blog.milliyet.com.tr/sufi-su> bağlantısı üzerinden ulaşılabilir.

bakımı ve düzeni, kamu kurumlarının kültürel ve sosyal hizmetlerinin desteklenmesi gibi alanları çalışacaklardır. Görüldüğü gibi programın meslek olarak sosyal çalışmayla doğrudan bir bağlantısı bulunmamaktadır. 2018 yılı için uygulanması planlanan bu program örnekleme yer alan bütün gazeteler tarafından ara ara haber yapılmıştır. Bu haberler de sosyal çalışmanın medyada temsilinde sayısal anlamda bir veri iken, içerik olarak bakıldığında mesleğin temsili ile ilgili çözümlemenin dışında kalmaktadır.

Türkiye örnekleminde taranan haberler incelendiğinde sosyal çalışma mesleğine dair en dikkat çeken unsur; mesleğin ve meslek elemanlarının ismine dair kafa karışıklığıdır. Türkiye örnekleminde yer alan on gazetenin haberlerinde sosyal çalışma/sosyal hizmet/sosyal hizmetler; sosyal çalışmacı/sosyal hizmet uzmanı/sosyal hizmetler uzmanı/sosyal hizmet görevlisi/sosyal çalışma görevlisi/sosyal hizmet çalışanı/sosyal çalışma uzmanı gibi farklı kullanımlar yer almaktadır. Bu noktada gazeteler arası farklılıklar bir tarafa aynı gazetenin haberlerinde dahi farklı kullanımların tercih edildiği görülmektedir:

- “Gazete Habertürk'ten Fevzi Çakır'ın haberine göre mahkeme, sosyal hizmet uzmanlarından aldığı rapor doğrultusunda, ‘baba ile çocuk arasındaki görüşme gün ve saatlerinin yeniden düzenlemesine’ karar verdi.” (Haber Türk, 18.05.2018, WEB)
- “Caner Erkin de bunun üzerine 7 yaşındaki oğlu Çınar'ın velayetini talep etmişti. Geçen hafta görülen velayet davası 14 Eylül'e ertelendi ancak dava ile ilgili sosyal hizmetler uzmanı ve psikologların hazırladığı raporda Caner Erkin'in eski eşine yönelik kızgın ifadeleri dikkat çekti.” (Haber Türk, 04.06.2018, WEB)
- “Ucuza toptan alışveriş yapılan Costco marketlerinden aldığı kot pantolon ve tişörtleri giyen, kupon biriktiren ve ek işlerde çalışan bir sosyal hizmet görevlisi, yardım kuruluşlarına 11 milyon dolar miras bıraktı.” (Haber Türk, 29.12.2018: WEB)

Daha vahim bir kafa karışıklığının göstergesi ise aynı haberde mesleğin ismine dair iki farklı kullanımın birlikte yer alabilmesidir:

- “İstanbul'da Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde 2017 yılında yaşları 18'in altında 115 çocuğun hamile

olduğunun saptanmasına ve durumun polise bildirilmemesine ilişkin Başhekim Yardımcısı A.A. ve Sosyal Hizmet Uzmanı N.D.'nin yargılandığı davada, olayı savcılığa ihbar eden Sosyal Hizmetler Uzmanı İclal Nergiz 'tanık' olarak dinlendi” (Posta 17.01.2018: WEB)

- “Manavgat 1'inci Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davanın ilk duruşmasına tutuksuz sanık M.Y., şikayetçi G.K. ile tarafların avukatları ve sosyal hizmetler uzmanı katıldı... Duruşmaya katılan sosyal hizmet uzmanı da G.K.'nın sözlerine itibar edilebileceğini belirtti.” (Hürriyet, 26.11.2018: WEB)

- “Açtığı velayet davasının ilk duruşmasının Antalya 5. Aile Mahkemesinde yapıldığını belirten G.T, mahkemenin pedagog ve sosyal hizmet uzmanı atadığını aktardı... G.T, ‘Sosyal hizmetler uzmanıyla gidip görüştüm. İlerleyen günlerde evime gelip görüşme yapacaklar. Mahkeme sonunda torunumun velayetinin bana verileceğine inanıyorum.’ dedi.” (Milliyet, 25.03.2018: WEB)

- “CHP'li Şeker'in bilgi edinme başvurusuna gelen yanıtı göre sağlık bakanlığına bağlı hastanelerde 1490, özel hastanelerde 36, üniversite hastanelerinde ise 118 sosyal hizmet uzmanı “sosyal çalışmacı” ünvanıyla hizmet veriyor... Bu çocuklarımızın kaçı ile ilgili olarak sorumlu Sosyal Hizmetler Uzmanı vasıtasıyla İl Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şubesi'ne bildirim yapılmıştır?” (Sözcü, 19.11.2018: WEB)

Türkiye'deki bu kullanım farklılıkları, yurtdışından olayların aktarıldığı haberlerde de çeviri hatalarına neden olmaktadır. Haber Türk Gazetesinde yayınlanan haberde, ABD'deki bir sosyal çalışmacıya dair kullanılan ifadeler şunlardır: “ABD'de sosyal hizmetler görevlisi olarak çalışan Alan Naiman, 63 yaşında hayatını kaybetti. Naiman'ın yaşamı boyunca ucuza toptan alışveriş yapılan marketlerden aldığı kıyafetleri giyeterек, kupon biriktererek ve ek işlerde çalışarak biriktirdiği 11 milyon dolarlık mirası yardım kuruluşlarına bıraktı” (Haber Türk, 29.12.2018: WEB). Haber Türk Gazetesi tarafından “sosyal hizmetler görevlisi” olarak tanımlanan Alan Naiman, aslında bir sosyal çalışmacıdır. Aynı olayı aktaran USA Today gazetesi Alan Naiman'ı “social worker”(sosyal çalışmacı) olarak tanımlamaktadır (www.usatoday.com).

Benzer bir durum Hürriyet gazetesi tarafından hazırlanan “Öğretmene itibarda 7.

sıradayız” başlıklı haberde görülmektedir. Haberde “Dünya Öğretmen İtibar Endeksi” verilerine yer verilmekte ve ülkeler arası karşılaştırmanın sonuçları paylaşılmaktadır. Eğitimcilerin hangi meslekle benzer statüde görüldüğü ile ilgili olarak şu ifade kullanılmıştır: “Türkiye’de öğretmenler ‘doktor’ derken, genel katılımcılar ‘kütüphaneci’ cevabını verdi. İtibar endeksinde ilk sıralarda yer alan ülkelerde ise öğretmenlik tüm katılımcılar tarafından doktorla benzer düzeyde değerlendirildi. Eğitimde önde gelen Singapur, Kanada, Japonya ve Finlandiya gibi ekonomilerde ‘sosyal çalışma görevlisi’ öne çıkan cevap oldu” (14.11.2018: WEB). Bu haberde “sosyal çalışma görevlisi” olarak tanımlanan meslek raporun orijinalinde “sosyal çalışmacı” (social worker) olarak ifade edilmektedir (www.varkeyfoundation.org). Bu haberler sosyal çalışma ve sosyal çalışmacılara dair diğer ülkelerle uyuşmayan bir tanımlama yapıldığını göstermektedir. Türkiye gazetelerinde sosyal çalışmaya dair kullanımlar karmaşıktır. Öğretmenlere dair saygınlığa ilişkin bu haber, bir yandan Türkiye’de mesleğe ve meslek elemanlarının ismine ilişkin karmaşayı gösterirken bir yandan da diğer ülkelerde öğretmenlik mesleği ile eşit statüde görülen sosyal çalışma mesleğinin Türkiye’deki yerini sorgulamamıza neden olmaktadır. Çünkü haberde belirtildiği gibi “eğitimde önde gelen ülkelerde” sosyal çalışma mesleği itibar listesinde öğretmenler ile aynı statüde görülürken, Türkiye’de “sosyal çalışma” mesleği statü değerlendirmesinde yer alamamıştır.

Türkiye örneklemindeki haberler incelendiğinde, meslek olarak sosyal çalışmaya yer veren haberlerde dahi mesleğin amacı, meslek elemanlarının görevi hakkında netlik yoktur. Hürriyet gazetesinde yer alan haber konuya ilişkin önemli bir örnek sunmaktadır: “Başkası değil, kendin ol” başlıklı haber, üniversite sınavına girecek olan gençlere bölüm tercih yapmaları için tavsiyeler içermektedir. Bu haberde “sosyal hizmet uzmanlığı”, yardım mesleği olarak tanıtılmaktadır: “Yardıms sever, sempatik, anlayışlı, sabırlı ve duyarlı bir kişilik yapınız yoksa öğretmenlik, rehberlik ve psikolojik danışmanlık, sosyal hizmet uzmanlığı gibi yardım mesleklerini düşünmemelisiniz” (11.08.2018: WEB). Hürriyet gazetesindeki bir diğer haber, yine “yardım” üzerinden tanımlamaktadır sosyal çalışmayı: “Özellikle terör olaylarının "çukur" eylemleri ile arttığı süreçten itibaren kapsamlı desteklerini bölgeye aktaran Bakanlık, sosyal çalışma görevlileri aracılığıyla terör mağduru aileler ile çocuk, yaşlı, engelli ve ihtiyaç sahibi tüm bireylere hem maddi hem de

manevi yardım yaptı” (20.06.2018: WEB). Bu cümlelerin fiili, sosyal çalışma mesleğinin uluslararası tanımından kopulan ve mesleği yardım mesleğine indirgeyen bakış açısını sunmaktadır. Sosyal çalışma “yardım yapmanın”, “yardım götürmenin”, “ihtiyaçları karşılamının” ötesinde bireyin ve toplumun güç kazanmasına destek olan bir meslektir.

Hürriyet gazetesinde yer alan bir diğer haber “ihtiyaç sahiplerine” dağıtılan ramazan kolileri ile ilgilidir: “Van Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Daire Başkanlığı, 20 bin aileye Ramazan kolisi dağıtımına başladı. Sosyal hizmet uzmanları tarafından il genelinde tespit edilen ihtiyaç sahibi ailelere gıda ve temizlik maddelerini içeren iki adet Ramazan kolisi veriliyor. Kapıda teslim edilen ramazan kolilerinin içerisinde pirinç, mercimek, bulgur, kuru fasulye, toz şeker, çay, zeytin, makarna, sıvı yağ, un ve temizlik ürünleri bulunuyor” (19.05.2019: WEB). Sabah gazetesi de sosyal çalışmacıları benzer bir şekilde resmetmektedir: “Antalya Büyükşehir Belediyesi, Toptancı Hali içinde kurduğu aşevi ile ihtiyaç sahiplerine her gün sıcak yemek ulaştırıyor. Aşevinde her gün 2 bin kişi için 3 çeşit yemek hazırlanıyor. Diyetisyenler de kalori ve besin hesaplamaları ile yemekleri ve malzemelerin hangi oranda kullanılacağını belirliyor. Yemek yardımı alan ihtiyaç sahibi vatandaşlar 6 ayda bir sosyal hizmet uzmanları tarafından kontrol ediliyor” (26.04.2018: WEB). Hürriyet gazetesinde yer alan başka bir haber ise, bir engelli merkezinde çalışan “sosyal hizmet uzmanının” yaptığı işler hakkında bilgi vermektedir: “Birim sorumlusu Sosyal Hizmet Uzmanı Burcu Küçüktüncel, gelen vatandaşlara engelli hakları konusunda danışmanlık hizmeti verip sosyal kart, hasta yatağı, nakdi yardım gibi konularda müracaatları alıyor” (24.08.2018: WEB). Görüldüğü gibi farklı gazetelerde yer alan haberlerde çizilen bu çerçeve içinde sosyal çalışmacı, yaratıcı bir meslek yapmaktan ziyade yardımlara aracılık eden bir teknisyen rolündedir.

Takvim gazetesi tarafından hazırlanan “60 milyarlık sosyal yardım” başlıklı haber, sosyal çalışma mesleğinin dışında sosyal hizmet alanının da yardıma (özellikle maddi yardıma) indirgenmiş bir örneğini sunmaktadır:

60 milyarlık sosyal yardım

Başkan Recep Tayyip Erdoğan'ın ortaya koyduğu 'güçlü sosyal devlet vizyonu' ile dar gelirli aileleri korumaya yönelik sosyal hizmetler

için düğmeye basıldı. Bu kapsamda dar gelirli vatandaşların ihtiyaçlarının yerind tespiti için yaklaşık 1 milyon haneye ziyaret gerçekleştirilecek, sosyal hizmet merkezi 320'ye çıkacak.

Çocuklara yönelik bugün 20'ye yakın ilde uygulanan sosyal ve ekonomik destek hizmet modeli tüm illere yayılacak. Yılsonuna kadar yaklaşık 60 milyar liralık sosyal yardım gerçekleştirilecek. Yeni dönemde alt gelir grubuna barınmadan eğitime kadar her alanda destekler artarken, yerel yönetimler de buna odaklı politikalara öncelik verecek. Yaklaşık 4 milyon aileye 40 farklı türde sosyal destek verilecek. Engelli, yaşlı, çocuk, gazi, şehit aileleri başta olmak üzere toplumun tüm kesimlerine yönelik destekler artacak (13.08.2018: WEB)

Sosyal hizmet alanında yardım işlevini ön plana çıkaran bir diğer haber de Haber Türk gazetesinde yer almaktadır. “Muhtaç ailelere kömür yardımı kararı Resmi Gazete’de” başlıklı haberde il ve ilçelerde kömürün dağıtım organizasyonunu denetleyecek yapılar arasında “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler”in yer aldığı belirtilmektedir (30.12.2018: WEB).

Örneklem çerçevesinde yapılan inceleme sonucunda Türkiye’deki gazetelerde sosyal hizmetin, dezavantajlı gruplar için aynı (gıda, kömür, medikal malzeme vb.) ya da nakdi yardımları (eğitim yardımı, doğum yardımı) içeren bir meslek/alan olarak yer aldığı görülmektedir. Bu alandaki diğer boyutlardan ziyade yardımlar ön plana çıkarılmaktadır.

Türkiye gazetelerindeki birkaç haberde sosyal çalışmacıların kamu çalışanı olduğu belirtilmektedir. Haber Türk gazetesi “Memurlukta görevde yükselme şartları nelerdir? Kamuda görevde yükselme yönetmeliği” başlıklı haberde unvan değişikliği yapabilecek kadrolara dair meslekleri sıralarken “sosyal çalışmacı”ları listeye eklemiştir (21.05.2018: WEB). Sabah gazetesi ise “CTE Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği sınav duyurusu yapıldı” başlıklı haberi ile sosyal çalışmacıların Ceza İnfaz Kurumu 2. Müdürü kadrolarına atanabileceğinin bilgisini paylaşmaktadır (20.12.2018: WEB). Bu haberler meslek olarak sosyal çalışmanın kamuya hizmet eden yönünü ortaya koymaktan uzak bir şekilde hazırlanmıştır. Konuyla ilgili olarak Hürriyet gazetesinde yer alan bir diğer haber ise “115 hamile çocuk' skandalını ortaya çıkaran İclal Nergiz'e 'yılın memuru' ödülü” başlığı ile sunulmuştur. Haberde

İstanbul Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ndeki 115 hamile çocuğa dair skandalı ortaya çıkaran sosyal hizmet uzmanı İclal Nergiz'e Batman'da çıkarılan bir dergi tarafından “yılın memuru” ödülünün verildiği bildirilmektedir (08.03.2018: WEB). Aynı haber aynı tarihte Sözcü gazetesinin sayfalarında da yer almıştır. Bu haberde üstü kapalı biçimde sosyal çalışmacının savunucu rolüne atıf yapılmaktadır. Ancak bu haberlerden hiçbirisi kamu çalışanı olarak sosyal çalışmacıların yürüttükleri çalışmalara dair bilgi içermemektedir.

Türkiye örneğinde sosyal çalışmanın siyaset haberlerindeki yerine baktığımızda siyasi aktörler tarafından sosyal hizmet alanına ilişkin vaatler verildiğini ve bunların yerine getirilip getirilmemesinin de siyasetteki başarı kriteri olarak değerlendirildiği görülmektedir. Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın seçilmesinin ardından uygulamaya başlanan “100 Günlük İcraat Programı” kapsamında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın görev alanına giren konularla ilgili olarak da hedefler belirlenmiştir. Türkiye örneğinde yer alan bütün gazetelerde bu program ile ilgili haberlere yer verirken sosyal hizmet alanına ilişkin icraatlara dair de aktarımlarda bulunulmuştur: İstihdam, yoksullara yapılan yardımlar, kronik hastalara yardım, çoklu gebeliklerde doğum yardımı, sosyal ve ekonomik destekler, gençler için çalışma programı, sosyal hizmet merkezi sayısında artış... Alana dair vaatleri ve icraatları içeren bu haberler sosyal çalışmacılara dair sayısal bilgileri, çalışma koşullarını vb içermemektedir. Haberlerde yer alan seçim vaatleri de sosyal çalışmacıların (veya sosyal hizmet uzmanlarının) sayısının artırılacağı, çalışma koşullarının iyileştirileceği yönünde bir bilgiyi içermemektedir.

Türkiye örneğinde yer alan haberlerde sosyal sorunlara yönelik olarak sosyal çalışmacıların sayısının artırılması ve kurulan ekiplerde görevlendirilmesi yönünde fikir beyanları bulunmaktadır. CHP Milletvekili Dr Ali Şeker, “Hamile Çocuk Skandalı”nın ardından açıklama yapmış ve bu açıklamaya haberlerde yer verilmiştir: “Çocuk gebeliklerin önlenmesi, çocuk gelinlerin önüne geçilmesi ve çocuk evliliklerin çocuklarımızda yarattığı sosyal tahribatın iyileştirilmesi için sosyal hizmet uzmanlarına büyük görev düştüğünü belirten Şeker, ‘Sağlık Bakanlığı sosyal hizmet uzmanı sayısını bir an evvel arttırmalı. Vakaların tespiti ve adli makamlara hızla aksettirilmesi için sağlık personeline gerekli eğitim ciddiyetle verilmeli. Çocuklarımız çocukluklarını gerektiği gibi yaşayabilmeli, oyunlarını oynayıp okullarına gidebilmeli. Bağımsız, eşit, özgür bireyler olarak bu hayattaki yerlerini

alabilmeleri için gerekli tüm tedbirlerin alınması devletin temel görevidir” Bu haber aracılığı ile bir milletvekilinin ağzından sosyal hizmet uzmanı sayısının artırılmasının gerekliliği halka aktarılmaktadır. Bir politik aktörün dile getirdiği şu sözler aynı zamanda ara başlık olarak kullanılmıştır: “SOSYAL HİZMET UZMANI SAYISI BİR AN EVVEL ARTTIRILMALI” (Sözcü, 19.11.2018). Bu örnek politik aktörlerin açıklamalarının başlıklarda yer verilerek ön plana çıkarıldığını da göstermektedir. Milliyet gazetesi de benzer şekilde Milletvekili Şeker’in sözlerini sayfalarına taşımıştır: “CHP’li Şeker, çocuk gebeliklerin önlenmesi, çocuk gelinlerin önüne geçilmesi ve çocuk evliliklerin çocuklarda yarattığı sosyal tahribatın iyileştirilmesi için bu uzmanlara (sosyal çalışmacılar) büyük görevler düştüğünü söyledi” (20.11.2018: WEB).

Mersin’de Türkiye Kent Konseyleri Platformu 24’ncü dönem Başkanı Yasmina Lokmanoğlu, çocuk istismarının siyasi, toplumsal ve hukuki pek çok yönü bulunan bir sorun olduğun ve bu nedenle sorunun çözümünde “sosyal hizmet”in de sürece dahil olması gereken disiplinlerin arasında yer aldığını belirtmektedir (Hürriyet, 05.07.2018: WEB). Çocuk istismarı ile ilgili olarak “sosyal hizmet uzmanlarının” görevlerine vurgu yapan bir haber de Sabah gazetesinde yayınlanmıştır: “Sosyologlar, psikologlar, pedagoglar, sosyal hizmet uzmanları, ilahiyatçılar ve ilgili akademisyenler, toplumda oluşan duyarlılığın sonuçlarını tartışmalı, kurumlara ve topluma öneriler sunmalıdır” (04.07.2018: WEB).

Sosyal çalışmacıların çözümün parçası olarak sunulduğu bir diğer öneri ise bir akademisyenden gelmektedir. Üsküdar Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Nevzat Tarhan, bağımlılıkla mücadele kapsamında özel psikologlardan, sosyal çalışmacılardan oluşan rehabilitasyon ekipleri kurmak gerektiğini belirtmektedir (Sözcü, 12.03.2018: WEB). Milliyet gazetesi ise “Nadir hastalıklar hakkında herşey” başlıklı haberde bu hastalıklarla ilgili olarak Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Metabolizma ve Beslenme Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. H. Neslihan Önenli Mungan’ın görüşlerine yer vermektedir. Mungan “bu hastalıkları takip ve tedavi eden merkezlere psikolog ve sosyal hizmet uzmanı desteği verilmesi” gerektiğini dile getirmektedir (28.08.2018: WEB). Sabah gazetesinde yer alan haberde ise çocuk beslenmesi konusu ele alınmış ve Fenerbahçe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Muazzez Garipoğlu’nun görüşlerine yer verilmiştir. Garipoğlu’na göre iştahsızlığın tedavisinde doktor, diyetisyen, psikolog,

sosyal hizmet uzmanı, konuşma terapisti gibi meslekleri içeren multidisipliner bir yaklaşımı gerektirmektedir (28.11.2018: WEB). Sosyal çalışmacıların diğer meslek grupları ile ortak çalışma yapması gerektiğini dile getiren bir diğer isim ise Geriatri Uzmanı Prof. Dr. Teslime Atlı'dır. Atlı yaşlı nüfusun sorunlarının saptanmasının büyük önem taşıdığını belirtirken bu sürecin farklı meslek gruplarının katılımı ile gerçekleştirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir: "Yaşlı hastanın değerlendirilmesinde tıbbi değerlendirme yanında, ayrıntılı sosyoekonomik, psikolojik-mental, fonksiyonel ve ilaç-beslenme değerlendirmesi yapılmalıdır. Böyle bir değerlendirme sadece hekim tarafından yapılamayacağından; tercihen geriatri uzmanı olan bir doktor, hemşire, fizyoterapist, diyetisyen, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, yaşlı bakım elemanından oluşan bir ekip tarafından yapılmalıdır" (Hürriyet, 24.03.2018: WEB). Sosyal çalışmacıların ekibin parçası olarak önerildiği bir diğer haber ise Haber Türk gazetesinde yer almıştır. Haberde palyatif bakım hakkında bilgi verilirken Palyatif Bakım Derneği Başkanı Algoloji Uzmanı Prof. Dr. Meltem Uyar, palyatif bakım için aralarında doktor, hemşire, psikolog, fizyoterapist, sosyal çalışmacı ve manevi destek uzmanının yer aldığı kalabalık bir ekibi ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir (23.08.2018: WEB). Sosyal çalışmacıların çözümün bir parçası olarak sunulduğu bir diğer sosyal sorun ise mültecilerle ilgilidir. Haber Türk gazetesinde yer alan haberde açıklama yapan Marmara Üniversitesi İstanbul Pendik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Bölümünden Dr. Veysi Çeri, gerek dünyada gerekse de Türkiye'de yapılan çalışmalara göre mülteci çocukların büyük bir kısmında psikiyatrik hastalıklar olduğunu söylemektedir. Çeri, çözüm için şunları ifade etmektedir: "Bu sorun ilk kez bizim başımıza gelmedi, dünyayı yeniden keşfetmenin bir anlamı yok. Daha önceki mültecilerle yüzleşmiş toplumlarda ne yapılmışsa aynısını yapabiliriz. Önerilen şu, mültecilerin yoğunluklu yaşadığı bölgelerde özelleşmiş çocuk psikiyatrisi servisleri açılmalı, buralara mültecilerin kültürlerini bilen, gönüllük esasına bağlı psikiyatrlar, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları ve çocuk gelişim uzmanları gidebilir" (01.05.2018: WEB). Görüldüğü gibi Türkiye örneğinde sosyal çalışmacıların farklı sorun alanlarında çözümün bir parçası olarak yer alması önerisi daha çok akademisyenlerden gelmektedir.

Sosyal çalışmacılar, savunucu ve aktivist rollerinin gereği olarak kimi zaman bir uygulamanın, kimi zaman ise sistemin sorgulanmasının önünü açan protestolara

dahil olabilmektedir. Ancak Türkiye’de protesto haberlerinde sosyal çalışmacıların bireysel olarak katılımını aktaran haberler bulunmamaktadır. Bunun yerine sosyal hizmet çalışanlarının üyesi olabildiği sendikaların katılımı gözlenmektedir. Özellikle Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası³⁴ sağlık çalışanlarına yönelik şiddet olayları, sağlık çalışanlarının çalışma koşulları, işten atılan akademisyenler gibi farklı konulardaki eylem haberleriyle gazete sayfalarında yer almıştır (Sabah, 23.06.2018: WEB; Sabah, 13.02.2018: WEB; Hürriyet, 09.10.2018: WEB; Hürriyet, 04.10.2018: WEB; Hürriyet, 03.10.2018: WEB; Hürriyet, 13.08.2018: WEB; Hürriyet, 28.06.2018: WEB; Hürriyet, 22.06.2018: WEB; Hürriyet, 11.05.2018: WEB; Hürriyet, 05.02.2018: WEB). Protesto haberlerinde yer alan bir diğer örgüt ise Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikasıdır³⁵ (Hürriyet, 17.08.2018: WEB). Sağlık çalışanlarına yönelik bir protesto haberinde ise SES ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği birlikte yer almışlardır (Hürriyet, 20.09.2018: WEB). Mesleki birlik olarak haberlerde yer alan bu örgütlerin içinde Türkiye’de sosyal çalışmacıların temsilinde birebir meslekle bağlantılı olan Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUD)’dir. Sosyal çalışmanın medyada temsiline odaklanan bu çalışmada elbette bu derneğin haberlerdeki varlığı da önem taşımaktadır. SHUD sağlık çalışanlarına yönelik bu protesto haberi dışında bir de ruh sağlığı ile ilgili olarak gündeme gelmiştir. Dernek, 10 Ekim Dünya Ruh Sağlığı gününde Türkiye Psikiyatri Derneği, Türk Nöropsikiyatri Derneği, Türk Psikologlar Derneği ile birlikte konuya ilişkin bir açıklama kapsamında Hürriyet ve Sözcü gazetelerinde yer almıştır (10.10.2018: WEB). Türkiye, sosyal çalışmanın uygulama alanında yer alan çok sayıda konunun her gün medyaya yansıdığı bir ülkedir. Ancak SHUD, yalnızca sağlık çalışanları ve ruh sağlığı ile ilgili olarak üç kez haber olabirmiştir. Bn haberlerin dışında bir kez de “okul sosyal hizmeti çalıştay” ile ilgili olarak gündeme taşınmıştır³⁶. Bu durumun

³⁴ Sağlık ve sosyal hizmet iş kolunda örgütlü bir sendika olup, buralarda görev yapan tüm sağlık ve sosyal hizmet emekçilerinin (Tabip, Hemşire, Ebe, Sağlık Memuru, Yardımcı Hizmetli, Genel İdare Hizmetli (memur) Teknik Personel, Laborant, Diş Tabibi, Eczacı, Diyetisyen, Psikolog, Fizyoterapist, Öğretmen, Sosyal Hizmet Uzmanı, Biyolog, Kimyager, Odyometrist vb.) üye olabildiği bir sendikadır.

³⁵ Sendikaya; sağlık ve sosyal hizmetler hizmet kolunda olduğu belirtilen kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan ve Kamu Görevlileri Sendikalan ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika üyesi olabilecek tiim kamu görevlileri üye olabilmektedir.

³⁶ Bu haber, Eğitim Alanında Sosyal Çalışma başlığı altında değerlendirilecektir.

pek çok alt nedeni bulunmakta ve bu nedenleri tartışmak bu çalışmanın çerçevesinin dışında kalmaktadır. Ancak mesleğin örgütlü gücü olan SHUD için bu temsil sayısı medyada ve dolayısıyla kamuoyunun gündeminde sınırlı bir varoluşa işaret etmektedir.

Türkiye örneğinde sosyal çalışmacıların uzmanlık alanlarına ilişkin bildirimde bulunan tek haber Hürriyet gazetesinde yayınlanmıştır. Belçika'daki mültecilerle ilgili haberde şu ifadeye yer verilmiştir: “Refakatsiz veya ailelerinden ayrı düşmüş çocukların kabulü, gözlenmesi ve uyumunda uzmanlaşmış sosyal hizmet görevlileri...”(26.10.2018: WEB). Ancak bu haberde belirtilen “sosyal hizmet görevlileri” sosyal çalışmacı mıdır sorusunun yanıtı ise maalesef havada kalmaktadır. Bu haber dışında taranan hiçbir haber sosyal çalışmacıların uzmanlık alanına değinmemektedir.

Türkiye’de incelenen gazetelerde farklı konulardaki haber aktörlerini tanımlamak üzere sosyal çalışma mesleğinin (haberde sosyal hizmet uzmanı olarak kullanılmış) yer aldığı yalnızca 2 haber bulunmaktadır (Hürriyet, 06.09.2018: WEB); (agy, 22.06.2018: WEB). Kendi alanlarıyla ilgili haberlerde sınırlı da olsa Türkiye gazetelerinde yer bulan sosyal çalışmacılar, gazete sayfalarına taşınan diğer olayların dışında kalmaktadır.

Sosyal çalışma mesleğinin Türkiye medyasındaki temsiline meslek etiği çerçevesinden bakıldığında; 2018 yılının Ocak ayında ortaya çıkan bir olay yıl boyunca medyanın ilgisini çekmiş ve sıklıkla gazetelerde yer verilmiştir. Haberlere göre İstanbul Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nde görev yapan sosyal hizmet uzmanı Ş.İ.N., 5 aylık süreçte hastaneye 115 hamile çocuğun geldiğini fark etmiştir. Ş.İ.N.’nin iddiasına göre bu çocuklara ilişkin olarak Hastanenin diğer Sosyal Hizmet Uzmanı N.D. tarafından adli birimlere bildirimde bulunulmamıştır. Sosyal Hizmet Uzmanı Ş.İ.N. konuyu önce hastane yönetimine ve ardından da Cumhuriyet Savcılığına bildirmiştir. Bu olay, inceleme, sorgulama, karara bağlama gibi farklı aşamalarında Türkiye örneğinde yer alan bütün gazetelerde (Türkiye gazetesi dışında) tekrarlı olarak haber yapılmıştır. Sosyal çalışmacı N.D. görevinin gereğini yerine getirmemiş ve hamile çocukların daha fazla mağdur olmasında rol oynamıştır. İclal Nergiz’in başvurusunun ardından konuyla ilgili soruşturma başlatılmıştır. Olay tüm ülke gündeminde tartışırken Adalet Bakanı Abdülhamit Gül de bu soruşturmaya ilişkin açıklamalarda bulunmuştur:

“Mağdurların tümü ifadeye çağırılmıştır. Gerek kamu görevlisinin suçu bildirmeme, gerekse çocuğun cinsel istismarı suçuyla ilgili soruşturmalar devam etmektedir. Bu soruşturmalarla ilgili bir cumhuriyet başsavcı vekili ve 2 cumhuriyet savcısı görevlendirilmiştir” (Hürriyet, 18.01.2018: WEB). Sosyal çalışmacı N.D. davaya ilişkin iddianamede “şüpheli” olarak tanımlanmış ve "Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi" suçundan 7 ay 15 günden 3 yıl 6 aya kadar hapsi istenmiştir (Hürriyet, 21.11.2018: WEB).

Etik bağlamında gazete sayfalarında yer alan bir diğer olay ise Samsun'daki bir hastanede silahlı saldırı sonucunda ölen bir doktorla ilgilidir. Doktorun ölümüyle ilgili olarak; içinde hastanede görevli sosyal çalışmacının (haberde sosyal çalışmacı olarak kullanılmış) da yer aldığı 11 personel hakkında “görevi kötüye kullanmak” iddiasıyla dava açılmıştır. Bu olay Sözcü, Hürriyet ve Habertürk gazetelerinde aynı gün haber yapılmıştır (07.07.2018: WEB).

Türkiye’de yürütülen FETÖ Operasyonları bağlamında gözaltına alınan bir akademisyenle ilgili haberlerde de akademisyenin profesörlük unvanını aldığı bölüm olarak “sosyal hizmet/ler” bölümünün adı geçmektedir (Takvim, 11.04.2018: WEB; Yeni Şafak, 01.04.2018: WEB). Söz konusu akademisyen ile ilgili soru işaretleri Yeni Şafak gazetesinde şu ifadelerle dile getirilmektedir: “Osman Karakaya'nın, İstanbul Sadi Konuk Hastanesi Kardiyoloji Bölümü'nde doçent olarak çalıştığı sırada, Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü'nden ‘profesör’lük aldığı ortaya çıktı. 'Prof.' olduktan sonra aynı hastanede tekrar görev alan Karakaya, sonrasında da Adli Tıp Kurumu'nda göreve geldi. Karakaya'nın, kendi alanı tıp olmasına rağmen profesörlüğünü sosyal hizmetlerden alması dikkat çekti” (01.04.2018: WEB). FETÖ operasyonları kapsamında gözaltına alınan bir sosyal çalışmacının haberi ise Sabah gazetesinde yer almaktadır (10.09.2018: WEB). “Sosyal Hizmet” kelimesinin tarandığı etikle bağlantılı olan bir diğer haberde ise PKK terör örgütü ile ilgili operasyonlar kapsamında Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikasının Eş Başkanının gözaltına alındığının bilgisi paylaşılmaktadır (Sabah, 26.11.2018: WEB).

Sağlık Alanında Sosyal Çalışma

Türkiye örneğinde sağlık alanında sosyal çalışma ile ilgili haberlerde sosyal çalışmacılar yer almaktadır. Bu alanda gündeme en çok taşınan haber, hamile

çocuklarla ilgili olaydır³⁷. İstanbul'daki bir hastanede görev yapan sosyal çalışmacı, 115 hamile çocuğa ait bilgilerin sorumlu görevliler tarafından yetkililere iletilmediğine dair bildirimde bulunmuştur. Olay, farklı aşamalarıyla 2018 yılında farklı tarihlerde gazetelerde yer almıştır. Olayın olumsuzluk içermesi ve çocuklarla ilgili olması haber olarak seçilmesinde etkili olmuş ve tekrarlı olarak gündeme gelmesini sağlamıştır.

“Hamile çocuk skandalı”, sosyal çalışmacıların görev ve sorumluluklarına ilişkin bazı bilgilerin de haberlerde paylaşılmasına vesile olmuştur: “Edirne İl Genel Meclisi Kadın Haklarını ve Kız Çocuklarını Koruma Komisyonu'nca, önceki gün yapılan meclis toplantısında sunulan raporda, 2017 yılında 186 gebe çocuğun, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne bildirildiği kaydedildi. Raporda, 186 çocuk için Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne bağlı sosyal çalışma görevlileri aracılığıyla sosyal inceleme raporları hazırlandığı, ailelere ve çocuklara gerekli rehberlik ile danışmanlığın yapıldığı belirtildi. Raporda, ayrıca incelemeler sonucu 31 çocuk hakkında Aile Mahkemesi'nde 'sağlık tedbiri', 2 çocuk için de 'danışmanlık tedbiri' kararı çıkarıldığı kaydedildi” (Hürriyet, 09.03.2018: WEB). Haber sayesinde kamuoyu sosyal çalışmacıların sağlık alanındaki görevlerinin bir bölümüyle ilgili bilgi sahibi olabildiği görülmüştür.

“Hamile çocuk” olayını gündeme getiren kişi olarak sosyal çalışmacı İclal Nergiz, farklı haberlere de konu olmuştur: Hastane yönetime karşı açmış olduğu “mobbing davası” (Hürriyet, 28.08.2018: WEB); (Haber Türk, 29.08.2018: WEB); hastanedeki görevinin değiştirilmesi (Hürriyet, 01.02.2018: WEB); (agy, 05.02.2018: WEB), bir üniversite tarafından “yılın memuru” ödülünü alması (Sözcü, 08.03.2018: WEB) gibi haberlerle kamuoyunun gündeminde yer almıştır. Bu haberler, sosyal çalışmacının görevlerine ya da sorumluluklarına ilişkin bilgi vermemekle birlikte mesleğin kamuoyunun gündeminde kalmasını sağlamıştır.

Sosyal çalışmacıların kanser hastaları bağlamında hastanelerde yürüttükleri çalışmalar hakkında bilgi aktarımında bulunan bir haber Hürriyet gazetesinde yer almıştır. “Tükenmişlik sendromuna son” başlıklı bu haberde kanser hastalarının ailelerinin yaşadığı psikolojik sorunlara dikkat çekilmekte ve sürece destek olacak

³⁷ Olaya ilişkin detaylar “Meslek Olarak Sosyal Çalışma” başlığı altında meslek etiğine ilişkin bölümde paylaşılmıştır.

manevi bakım uzmanları hakkında bilgi verilmektedir:

MANEVİ BAKIM UZMANLARI

Psiko-onkoloji merkezlerinde hasta ve yakınlarının ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik gerekli destek süreçlerini düzenleyecek ve yönetecek bireysel ya da grup terapi odaklı psikiyatrist, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, hemşire ve manevi bakım uzmanları ile hizmet veriliyor (Hürriyet, 08.05.2018: WEB).

Bu haberlerin dışında hastane sosyal hizmet birimlerinin yürüttüğü çeşitli çalışmalar da gazetelerde yer almaktadır. Özellikle Ankara Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesi sosyal hizmet birimi tarafından yürütülen çalışmaların olumlu bir çerçeve içinde gazete haberlerine yansıdığı görülmektedir:

- *Kemoterapi gören annelerin çocukları için kreş... Hastanenin sosyal hizmet uzmanı ve projenin mimarı Arzu İncediş ise dört ay önce bu merkezin hayalini kurmaya başladıklarını belirtti. İncediş, bir kanser hastasıyla görüşmesi sonucunda, bu projenin şekillendiğini, sonrasında ise Şefkat Evi Çocuk Eğlence Merkezi'nin oluşturulması için harekete geçtiklerini anlattı. (Milliyet, 31.10.2018: WEB). (Aynı olay Hürriyet gazetesi tarafından 01.11.2018 tarihinde benzer bir içerikle haber yapılmıştır)*
- *Kanser hastalarından şehitliklere ziyaret... Hastanenin Sosyal Hizmet Uzmanı Arzu İncediş, gazetecilere yaptığı açıklamada, Kanser Haftası etkinlikleri kapsamında buraya geldiklerini belirtti. "Onlarla birlikte çok farklı duygular yaşadık" diyen İncediş, şunları dile getirdi: "Bizler de kendi iç dünyamızda şehitlik duygusunu yaşayarak çok farklı bir gün geçirdik. Farklı projeler üretmeye gayret ediyoruz. Buradan kanser hastalarına söyleyebileceğim tek şey lütfen tanı aldıktan sonra kendilerini suçlamaktan vazgeçsinler. Bizlere bir şekilde ulaşsınlar bizler de yardımcı olalım. Ev dışında farklı sosyal etkinliklerle kendilerini güçlendirmeye çalışsınlar (Sabah, 09.04.2018: WEB).*
- *Kanser hastalarına 'Şefkat Eli Mağazası... Hastane Başhekimi Prof. Dr. Fevzi Altuntaş, mağazanın açılışında yaptığı açıklamada, kanser hastalarının, "Şefkat Eli Mağazası"ndan, etiketli, hiç kullanılmamış ürünleri alabileceklerini belirtti. Hastane sosyal hizmet uzmanları tarafından hastaların ihtiyaçlarına yönelik değerlendirme anketi yapıldığını ifade eden*

Altuntaş, "Takip ettiğimiz hastalarda kimin neye ihtiyacı var biliyoruz. Kanser hastalığı akut bir süreç değil, kronik ve uzun bir süreç. Biz de tahminen ihtiyacı olanları biliyoruz. Ancak bilmediğimiz de olabilir. Onlar da rahatlıkla gelip ihtiyacını beyan edip alıp gidebilir" dedi (Sabah, 04.04.2018: WEB).

- *Kanser hastası iki kadının umre hayali gerçek oldu... Hastane sosyal hizmet uzmanı Arzu İncediş, Kanser Haftası'nda hastaların kendilerini iyi hissetmeleri için etkinlikler yaptıklarını belirterek, her sene 3 hastanın Umre'ye gönderileceğini ifade etti (Sabah, 03.04.2018: WEB).*

Bu örnekler Ankara Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesinin Sosyal Hizmet Biriminin hastaların yaşam kalitesini artırmak adına yaptığı çalışmaların tirajı yüksek gazetelerin ilgisini çekebileceğini göstermektedir. Haberler aynı zamanda hastanenin sosyal çalışmacısının açıklamalarına da yer vermektedir. Böylece sosyal çalışmacı dezavantajlı grupların sesi olarak medya aracılığı ile sözlerini duyurabilmektedir. Bu örnekler sosyal çalışmacıların kurum/kuruluşları özelinde gerçekleştirdiği projeler ile çalıştıkları örgütleri aşan işler yapabileceklerini de göstermektedir.

Sağlık alanında yürütülen sosyal çalışma bağlamında bir diğer hastane örneği Hürriyet gazetesinde yer almıştır. "Turgutlu Devlet Hastanesinde 'Sosyal Market' açıldı" başlıklı haberde hastane bünyesinde "ihtiyaç sahipleri" için açılan marketten söz edilmektedir; "Sosyal Market hakkında bilgi veren Turgutlu Devlet Hastanesi Başhekimisi Uzm. Dr. Ümit Aksoy, "İşleyiş, servis hekim ve hemşirelerinin ihtiyaç sahibi hastaları sosyal hizmet uzmanlarına iletmesi ve ihtiyacının sosyal marketten karşılanması esasına dayanmaktadır" (07.12.2018: WEB).

Türkiye örneklemini incelendiğinde sağlık alanındaki tek haberde sosyal çalışmacılar, dezavantajlı gruplarla ilgili olarak oluşturulan ekiplerin içinde yer almaktadır. Sözcü gazetesinde organ nakli konusunda yasal sürece dair bilgi içeren haber, bu süreçte sosyal çalışmacıların da yer aldığını göstermektedir. Habere göre akraba dışı kişilerden organ nakli için etik komisyon kurulması gerekmektedir ve "valilik tarafından görevlendirilen bir sosyal hizmet uzmanı" da bu komisyonda üye olarak görev yapmaktadır (26.02.2018: WEB).

Türkiye örnekleminde sağlık alanındaki çeşitli gelişmelere dair protesto haberleri de yer almaktadır. Bu haberlerde sosyal çalışmacıların üye olduğu sendika ya da

derneklerin isimleri yer almaktadır. Dolayısı ile bu haberlerdeki temsiller bireysel değil örgütsel boyuttadır. Haberde protesto edilen konuya dair açıklama varsa bu, bir sosyal çalışmacıya değil; sendika ya da dernek yetkililerine aittir.

Türkiye gazetelerinde de ruh sağlığı ile ilgili yedi haber yer almaktadır. Haber Türk, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülen bir proje kapsamında ruh sağlığı merkezleri açılacağına bilgisini vermektedir. Ancak haberde sosyal çalışmacılara dair bilgi bulunmamaktadır (10.12.2018: WEB).

Ruh sağlığı ile ilgili bir diğer haber konusu, Dünya Ruh Sağlığı Günüyle ilgilidir. 10 Ekim Dünya Ruh Sağlığı Gününde Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği de dahil olmak üzere çeşitli dernekler ortak açıklama yapmıştır. Bu açıklama kapsamında, ruh sağlığı ile ilgili olarak Türkiye Psikiyatri Derneği, Türk Nöropsikiyatri Derneği, Türk Psikologlar Derneği gibi alanın önde gelen dernekleri ile birlikte SHUD'nin de haberlerde yer alması önemlidir (Sözcü, Hürriyet: WEB). Ancak bu haberlerde sosyal çalışmacılara dair özel bir bilgi yer almamaktadır, Sosyal çalışmacıların bu alanda yaptıkları faaliyetlerden söz edilmemektedir. Dolayısı ile sosyal çalışmacıların bu alandaki varlığının altını çizen bir haber bulunmamaktadır.

Hürriyet gazetesinde yer alan bir haberde, Elazığ'da açılan 'Yüksek Güvenlikli Adli Psikiyatri Hastanesi'ne ilişkin bilgi aktarılmaktadır. Haberde hastanenin fiziksel imkanlarının yanısıra kadro bilgilerine dair de açıklamalar yer almaktadır. Bu kapsamda hastanede 2 adet “sosyal hizmet uzmanı” çalıştığı belirtilmiştir (20.09.2018: WEB). Aynı gazetede Toplum Ruh Sağlığı Merkezleri hakkında da haberler yapılmıştır. Haberlerde bu merkezlerin bireylerin toplum içinde tedavisinde etkili olduğu dile getirilirken bu merkezlerde “sosyal hizmet uzmanları”nın çalıştığı belirtilmektedir (09.06.2018: WEB; 10.03.2018: WEB). Bu haberlerde “sosyal hizmet uzmanı” yer almaktadır ama içerik olarak bakıldığında sosyal çalışmacıların bu alanda ne yaptığına, nasıl katkı sunduğuna dair bir aktarım bulunmamaktadır.

Türkiye örneğinde bağımlılık konusunun, sosyal çalışmacılar (haberlerde sosyal hizmet uzmanı) ile birlikte ele alındığı haberler bulunmaktadır. Bu haberler arasında en çok dikkat çekenler, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın açıklamalarını içerenlerdir. Hürriyet gazetesi Erdoğan'ın açıklamalarını başlığa ve spota taşımıştır:

*“Cumhurbaşkanı Erdoğan: Bağımlılıkla terör birbirine benzer...
CUMHURBAŞKANI Recep Tayyip Erdoğan, “Bağımlılıkla terör birbirine*

benzer. Bunlarla etkin mücadelenin yolu, sivrisineklerle uğraşmak, yanında bataklığı kurutmaktır. Bunu başarmamız lazım. Kaynağını kesmediğimiz de bağımlılıktan kaynaklanan sıkıntıların önüne sadece polisle, jandarmayla sosyal hizmet uzmanıyla, sağlık personeliyle geçmemiz mümkün değildir' dedi” (26.11.2018: WEB).

Bu haber, Türkiye'deki en yetkili isim tarafından bir sosyal sorun bağlamında mesleğe dair yapılan bir açıklamayı içermektedir. Aynı açıklama Milliyet gazetesi tarafından da haber haline getirilmiştir (28.11.2018: WEB). Yetkili isimlerin yaptığı/yapacağı bu açıklamalar mesleğin toplum tarafından daha fazla tanınmasını sağlayacaktır. Çünkü politik seçkinler ve tanınmış kişiler, kamuoyunun ilgisini çektikleri için haber değerleri yüksektir. Bu bağlamda politik seçkinlerin yer aldığı haberlerin de okunma oranı yüksektir.

Hürriyet gazetesinde yer alan bir diğer haber ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya'nın bağımlılık ile ilgili açıklamalarını gündeme taşınmıştır. Haberde Bakanlık ve Yeşilay arasında imzalanan protokol ve uygulamaya geçirilecek olan proje hakkında bilgi aktarılmaktadır: “Yeşilay ve Bakanlık arasında 2 Temmuz 2018'de imzalanan protokol ile Sosyal Uyum Birimlerinde YEDAM Modeli uygulanacak. Bağımlılıkla mücadele kapsamında önemli bir adım olan bu iş birliği neticesinde Yeşilay; Türkiye genelinde 40 Sosyal Uyum Biriminde bağımlılık alanında uzman psikologları ve sosyal hizmet uzmanlarını istihdam ederek, bireye ve aileye bağımlılık sorununa karşı çözüm sunacak” (02.07.2018: WEB). Sosyal çalışmacılar bağımlılık sorununun çözümü için çalışacak meslek gruplarından biri olarak tanımlanmaktadır bu haberde.

Bağımlılıkla sosyal çalışmacıları bir arada sunan bir diğer haber grubu ise bağımlılıkla mücadele seminerleridir. Özellikle yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen bu seminerler sosyal çalışmacılar tarafından verilmektedir (Hürriyet, 20.09.2018: WEB); (agy, 19.10.2018: WEB); (agy,15.05.2018: WEB); (agy, 12.04.2018: WEB); (agy, 12.02.2018: WEB); (Sabah, 14.09.2018. WEB); (agy, 13.04.2018: WEB).

Sağlık alanında sosyal çalışma, Türkiye gazetelerinde yer verilen konulardan biridir. Ancak bu haberlerde sosyal çalışmacıların alana katkıları hakkında sınırlı bilgi paylaşılmakta ya da bu konular hiç yer almamaktadır. Gazete sayfalarında

yürüttükleri projelerini tanıtan sosyal çalışmacılar bulunmakla birlikte sağlık alanında gündemdeki konularda sosyal çalışmacıların görüşlerine yer verilmemektedir.

Eğitim Alanında Sosyal Çalışma

Eğitim alanında sosyal çalışmaya dair haber sayısı çok azdır. Bu durum Türkiye’de okullarda sosyal çalışmanın etkinleştirilmemiş olmasında da kaynaklanmaktadır. İncelenen dönem içerisinde yaklaşık 10 haber taranmıştır.

Haberlerden 2 tanesi yurt dışındaki Türkler için açılması planlanan haftasonu okullarından söz etmektedir. Haberde Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından yürütülecek projenin, Kanada, Almanya ve Hollanda’daki Türk kökenli çocukların “dilini ve dinini unutmamasının önüne geçmek için” hazırlandığı belirtilmektedir: “Türkiye kökenli çocuklara iki saat Türkçe dersleri, üç saatlik bölümü de tarih, din, sanat ve sosyal çalışmalar olmak üzere haftada beş saat ders verilecek” (Haber Türk, 11.08.2018: WEB; 22.08.2018: WEB). Sabah gazetesinde yer alan bir haberde ise Almanya’da göçmen çocukların başarısını artırmak için okullara “sosyal hizmet uzmanları” alınacağı belirtilmiştir (11.04.2018: WEB)

Türkiye’de eğitim alanında sosyal çalışmaya dair bir haber Sabah gazetesinde yayınlanmıştır. “Öğrencilere okulda ‘devlet ana’ şefkati” başlıklı haberde öğrencileri tehlikelerden uzak tutmak için 30 ilde “Mobil Sosyal Hizmet Birim”lerinin kurulacağı belirtilmektedir: “Hükümet, öğrencileri uyuşturucu, istismar, alkol ve benzeri tehlikelerden 'devlet ana' şefkatiyle korumak için kolları sıvadı. Okullara, uzman pedagog ve sosyal hizmet çalışanlarından oluşan 'mobil sosyal hizmet birimleri' geliyor”. Haberde ayrıca Bakan Selçuk’un konuya dair açıklamalarına yer verilirken şu ifadeler ön plana çıkarılmıştır: “Devlet öğrencilerin okuldaki ebeveyni gibi olacak”. Görüldüğü gibi haberde sosyal çalışmacılardan ziyade bu projedeki devlet rolü ön plana çıkarılmaktadır. Başlık ve haber girişi “devlet ana şefkatinden” söz etmektedir. Konuya dair açıklama da bir sosyal çalışmacı tarafından değil, Bakan tarafından yapılmıştır (17.12.2018: WEB). Konu ayrıca Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanının konuşmalarında da yer almıştır (Hürriyet, 13.12.2018: WEB); (Güneş, 20.11.2018: WEB).

2018 yılında Türkiye’deki gazetelerin sayfalarına taşınmış bir diğer olay ise Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği tarafından Ankara’da düzenlenen “Okul Sosyal Hizmeti

Çalıştayı”dır. Bu çalıştay Doğan Haber Ajansı³⁸ tarafından haber haline getirilmiştir. Hürriyet ile Sabah gazeteleri ajans tarafından hazırlanan metni yansıtmıştır sayfalarında (06.03.2018: WEB). Haberde SHUDER Okul Sosyal Hizmeti Komisyon Başkanı Prof. Dr. Nurdan Duman, Dünyada ve Türkiye’de geline noktada çocukları ve gençleri korumak için okullarda “psikososyal çalışmalar” yürütmenin öneminden bahsederken, “okul sosyal hizmet uzmanı, psikolojik danışma ve rehberlik uzmanı, okul psikoloğunun” bu çalışmaları yürütecek ekipte yer aldığını belirtmektedir. Bu haberde de sosyal çalışmanın meslek olarak önemini vurgulayan bir açıklama yer almamaktadır.

Türkiye örneğinde eğitim sistemi ile sosyal çalışmacıları bir araya getiren haberler çok azdır. Bu haberlerde de sosyal çalışmacıların eğitim sistemine dair herhangi bir açıklamasının yer almadığı görülmektedir. Az sayıdaki haberde kamu kurumu ya da STÖ temsilcilerinin açıklamalarına yer verilmiştir. Türkiye gazetelerinde sosyal çalışmacıların eğitim alanında yürüttükleri faaliyetlere ilişkin bilgi paylaşılmamıştır. Eğitim sistemi için sosyal çalışmacıların önemi ise SHUD tarafından düzenlenen çalıştay (Hürriyet, Sabah, 06.03.2018: WEB) dışında bir de adli alandaki sosyal çalışmayla bağlantılı olarak Antalya Kent Konseyinin hazırladığı raporda gündeme getirilmiştir:

Çocuğa karşı işlenen suçlarda yargı sisteminin olaya ‘çocuk gözü’ ile bakabilmesinin alınacak kararları ciddi ölçüde etkileyeceğinin belirtildiği raporda, “18 yaş altı çocuk ve gençlere hizmet veren kurs, yurt, pansiyon gibi kurumlar sık denetlenmeli. Bu kurumlarda psikolog, sosyal hizmet uzmanları çalıştırılmalı... Okullarda çocukları madde bağımlılığı ve suça sürüklenmeye karşı koruyan ‘Okul Sosyal Hizmeti’ birimlerinin kurulması, kız çocuklarının okula devamının sağlanması, her çocuğa yaşına uygun cinsel eğitim verilmesi, çocukla çalışan meslek elemanlarına cinsel istismarı önleme konusunda eğitim verilmesi ve toplum merkezleri, aile danışma merkezleri, mahalle kültür merkezleri, mobil ekip gibi bilinçlendirmeye yönelik kurumların yaygınlaştırılması gerekir (07.05.2018: WEB).

³⁸ Gazetelerin basıldığı tarih itibariyle ismi Doğan Haber Ajansı olan bu ajans, 2018 yılının Haziran ayında Demirören Grubuna satılarak Demirören Haber Ajansı ismini almıştır.

Adalet Alanında Sosyal Çalışma

Türkiye’de sosyal çalışmacılar, adalet alanı bağlamında toplam 26 haberde yer almıştır. Ayrıca bu alanla ilgili olarak Bakanlık isminin tarandığı 41 haber daha bulunmaktadır. Görüldüğü gibi Türkiye gazetelerinde sosyal çalışmacılar, sağlık ve eğitim alanlarına kıyasla adalet alanında daha fazla yer almıştır. Mesleğin kamuoyuna duyurulması adına bu haberlerin sayısının fazla olması önemlidir. Ancak adli alandaki haberlerin olumsuz içeriği düşünüldüğünde sosyal çalışmacıların olumsuzlukla birlikte gündeme getirildiği haberlerin fazlalığı dikkat çekmektedir.

Güneş, Takvim, Posta ve Türkiye gazetelerinde sosyal çalışmacıların adli alan içinde yer aldığı bir haber bulunmamaktadır. Bunun dışındaki bütün gazetelerde konuyla ilgili haberlere yer verilmiştir.

Adalet alanında sosyal çalışmacılar, velayet davalarında hakimlerin karar süreçlerini kolaylaştıracak sosyal inceleme raporlarını hazırlamaktadır. Haber Türk gazetesinde yer alan bir haber, okurlara bu süreçle ilgili bilgi vermektedir: “Eylül ayında Karşıyaka 1’inci Aile Mahkemesi’nde görülen duruşmada, annesiyle yaşadığı olumsuzlukları anlatan O.B., velayetinin babasına verilmesini istedi. Bu gelişme üzerine, çocuğun velayetini tedbiren baba N.M.B.’ye veren mahkeme, pedagogdan rapor istedi. Sosyal hizmet uzmanı pedagog, anne, baba ve çocukla birebir görüşmeler yaptı. Mahkemeye sunduğu raporda, O.B.’nin velayetinin baba N.M.B.’ye verilmesinin çocuğun yüksek yararına olacağı kanaatine vardığını ifade etti” (09.12.2018: WEB). Demirören Haber Ajansı tarafından hazırlanan ve yayın organlarına dağıtımı yapılan bu haber, aynı tarihte ve aynı metinle Hürriyet ve Milliyet gazetelerinde de yer almıştır (09.12.2018: WEB). Böylece aynı gün içinde Türkiye’de tirajı en yüksek 10 gazeteden 3 tanesinde sosyal çalışmacıların adliye alanında üstlendiği görevlerden birine dair bilgi içeren bir haber kamuoyuna aktarılmıştır.

Yeni Şafak gazetesinde yer alan bir köşe yazısı da sosyal çalışmacıların sosyal inceleme raporunu hazırlama sürecine ilişkin bir okurun deneyimini paylaşmaktadır: “Sosyal Hizmet Uzmanı olan hanımı adliyeden özel araba ile aldık. Akrabamızı, arkadaşımızı alır gibi. Hiçbir yere makbuz yatırmadık. Eve gelip gelmediğini belgeleyecek bir evrak takibi yok. Evimize geldi. Çocuklarla konuştu. Odalarını gezdi. Herşeyi beğendiğini söyledi. Çocuklara ‘Sizi annenize vereceğim!’ dedi.

Ziyaret bitti adliyeye kadar götürdük, ayrıldık” (17.10.2018: WEB). Haber, sosyal çalışmacıların ev ziyaretlerine ilişkin bilgi vermekte ve bir rol tanımlamaktadır. Sosyal çalışmacıları tanımayanlar, bu paylaşım ile çizilen bir çerçeveye yerleştirmektedir bu meslek grubunu.

Haber Türk gazetesinin bir haberi ise “kişisel ilişki kurulması” davasında sosyal çalışmacıların hazırladıkları rapordan söz etmektedir: “...mahkeme, sosyal hizmet uzmanlarından aldığı rapor doğrultusunda, ‘baba ile çocuk arasındaki görüşme gün ve saatlerinin yeniden düzenlemesine’ karar verdi” (18.05.2018: WEB). Sözcü gazetesi de sosyal çalışmacıların adalet alanındaki diğer bir sorumluluğunu gündeme getirmiştir. “Okul servisinde taciz skandalı” başlıklı haber, 4 yaşındaki bir çocuğun okul servisinin şoförü ve eşi tarafından cinsel istismara uğradığına ilişkin iddiayla açılan davadan söz etmektedir. “Sosyal hizmet uzmanı”, bu dava kapsamında çocuğun ifadesini alarak şu açıklamaları yapmıştır: “Ben duruşma öncesi mağdureyle görüşüm bana da anlatmakta direnç gösterdi. Bu yaş çocuklarda böylesi bir olay sonrası bu sorulara bu tip tepkileri göstermesi normaldir. Evet hayırlı cevaplardan kaçınmak için ilk aklına gelen cevabı verirler. Bu yaş grubu itibariyle normal bir durumdur. Fiziksel ve zihinsel gelişimi yaşına uygundur. Mağdurenin beyanlarına itibar edilip edilmemesi hususu da mahkemenizin takdiridir”. Gazete, bu bölüm için “UZMAN EŞLİĞİNDE YAŞADIKLARINI ANLATTI” ara başlığını kullanmıştır (10.02.2018:WEB). Başlık aracılığı ile yapılan bu tanım, sosyal çalışmacıların kamuoyu gözündeki olumlu imajına katkı sağlamaktadır. Ayrıca bu haber sosyal çalışmacıların çocuklardan ifade almak gibi hassas bir görevi yerine getirdiğine dikkat çekmektedir. Sosyal çalışmacıların bu görevine ilişkin bir diğer haber de Sabah gazetesinde yayınlanmıştır. “Liseli kıza fuhuş yaptırmakla suçlanan sanığa 11 yıl hapis” başlıklı haberde, mağdur olan liseli kızın ifadesi “sosyal hizmet uzmanı ve pedagog” eşliğinde alınmıştır (26.07.2018: WEB). Milliyet gazetesinde “Kızına soğan fırlatıp, tokat atan babaya dava” başlıklı haberde çocuğun ifadesinin avukatı ve sosyal çalışmacılar eşliğinde alındığı belirtilmektedir (20.10.2018: WEB).

Bir diğer duruşma haberinde ise sosyal çalışmacı (haberde sosyal hizmet uzmanı), cinsel tacize uğrayan kişinin mevcut durumuna ilişkin değerlendirmelerde bulunarak bu kişinin “sözlerine itibar edilebileceğini” belirtmektedir (Sabah, 26.11.2018: WEB). Haberlerde görüldüğü gibi mahkeme heyetinin mağdura ilişkin değerlendirme yapabilmesinin, karar alabilmesinin kolaylaştırıcılarından sosyal

çalışmacılar.

Türkiye örneğinde ayrıca adalet alanına ilişkin mevcut süreçlerin, kuruluşların ve yapıların değerlendirildiği haberler de bulunmaktadır: Haber Türk gazetesinde “Cezaevinden çıktı, kendi işinin patronu oldu” başlıklı ile yer verilen haber, adli alan ile ilgili önemli bir sürece işaret etmektedir. Suçlulara yönelik olarak hapis cezası yerine alternatif ceza tedbirlerinin uygulanmasının bireylerin hayatındaki olumlu sonuçlarına vurgu yapan haberde, örnek yaşam hikayeleri aktarılmaktadır. Habere göre “Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, suç için öngörülen cezalara alternatif tedbir kararlarının (kamu hizmetinde çalışma, tedavi, vb.) toplum içinde yerine getirilmesini sağlayıp hükümlüleri topluma yeniden kazandırıyor... Bu kapsamda mahkûmlar; denetim süresinde ya da koşullu salıverilmeleri sonrası sosyolog, psikolog ve sosyal çalışmacılarla bireysel görüşmeler, grup çalışmaları, seminerler ve etkili zaman yönetimi gibi iyileştirme süreçlerine tabi tutuluyor” (18.06.2018: WEB). Bu haber, uygulanan program kapsamında hayatında değişim yaşanan bireyleri gündeme taşımıştır: Tekstil atölyesi kuran Can, Mobilya atölyesi kuran Nevzat, Otobakım servisi kuran Berkan. Bu gençlerin hikayelerine şahit olmaktadır okur. Ancak haberde, program kapsamında çalışan uzmanların görüşlerine yer verilmemektedir. Bunun yerine programı uygulayan kuruluşlar (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı ile İŞKUR) ön plana çıkarılmıştır.

Sabah gazetesi de Çocuk İzlem Merkezlerinin güçlendirilmesine ilişkin bir haberi gündeme taşımıştır. Haberde Adana Cumhuriyet Başsavcısının ÇİM’ler ile ilgili incelemelerde bulunduğuna ilişkin bilgi aktarılırken şu ifadeler yer verilmiştir: “ÇİM’de görev yapan pedagog, psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarından oluşan adli görüşmecilerle bir araya gelen yargı mensupları, merkezin işleyişi ve kapasitesinin artırılması konusunda görüş alışverişinde bulundu” (02.05.2018: WEB). Bu haber ile kamuoyu sosyal çalışmacıların adalet alanında görev yaptığı bir diğer noktayı tanımaktadır. Haberde Çocuk İzlem Merkezlerinin “...istismarın önlenmesi ve istismara uğrayan çocuklara bilinçli, etkin bir şekilde mühadale edilmesi amacıyla hizmet” verdikleri belirtilmektedir. Haber, sosyal çalışmacıların ya da diğer ÇİM çalışanlarının görüşlerini paylaşmamaktadır. Konunun uzmanı yerine yetkili bir isim olarak Adana Cumhuriyet Başsavcısı’nın açıklamaları yansıtılmaktadır. Başsavcı “Çocuk istismarıyla mücadelede en önemli merkez” olarak tanımlamaktadır

ÇİM'leri. Cumhuriyet Başsavcısının “en önemli merkez” dediği ÇİM'lerde çalışan meslek grubu olarak bu haberde yer almak sosyal çalışma açısından elbette önemlidir. Ancak hem bu merkezleri daha iyi tanatılabilmek hem de merkezin çalışmalarını içeriden bir göz olarak daha iyi değerlendirebilmek için sosyal çalışmacıların da görüşlerine başvurulabilirdi. Çocuk İzlem Merkezleri ile ilgili bir diğer haber ise Milliyet gazetesinde yer almaktadır. Haberde Sabah gazetesinde olduğu gibi konunun uzmanları yerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya'nın açıklamalarına yer verilmektedir: "Çocuk İzlem Merkezlerinde, savcı, doktor, sosyal hizmet uzmanı ve psikolog eliyle bütün işlemler tek seferde gerçekleştirilerek çocuğun ikincil örselenmesinin önüne geçilmektedir. Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) bu anlamda atılmış önemli bir adımdır. Çocuk İzlem Merkezlerini 81 ilde aktif hale getirmek için ilgili Bakanlıklarımızla çalışmalarımızı sürdürüyoruz" (04.06.2018:WEB).

2018 yılı içinde farklı gazetelerin sayfalarına yansıyan adli alanla ilgili önemli bir proje bulunmaktadır. “Adalet Köprüsü Olmaya Var Mısın Projesi” kapsamında aralarında şiddet mağduru kadın, suça sürüklenen çocuk ve uyuşturucu suçlularının da bulunduğu toplam 50 mağdur ve suç faili, kendilerine 'yaşam koçluğu' yapacak adalet gönüllüleri ile eşleştirilmiştir. Proje kapsamında mağdur ve suç faillerinin suçtan uzak durmaları ve ihtiyaçlarının tespiti ile mağduriyetlerinin giderilmesi amaçlanmaktadır. Bu projede sosyal çalışmacılar (haberlerde sosyal hizmet uzmanı) da seçilen yaşam koçları arasında yer almaktadır. Ayrıca doktor, psikiyatr, psikolog, Yeşilay üyesi, akademisyen, okul müdürü, aile danışma uzmanı da yaşam koçu olarak seçilenler arasındadır (Sabah, 19.07.2018: WEB; Milliyet, 06.05.2018: WEB; 06.05.2018: WEB). Adana Cumhuriyet Başsavcılığı Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, Çukurova Üniversitesi ve Adana Sanayi Odası iş birliğiyle yürüten bu proje, bireylerin hayatında olumlu etkiler yaratma potansiyeline sahiptir. “Proje kapsamında yaşam koçluğu yapacak olan kişiler 10 ay boyunca suç mağduru ve faillerine psiko-sosyal, kültürel ve rehberlik desteği, mesleki eğitim verilerek iş desteği sağlanması, eğitim süreçleriyle ilgilenilmesi, uyuşturucu kullananların tedavilerinde yardımcı olunması gibi konularda destek verecek” (Milliyet, 06.05.2018: WEB). Haberde sosyal çalışmacılar, yaşam koçu olarak diğer meslek grupları arasında yer almış, ön plana çıkarılmamıştır. Oysa belirtilen destek unsurları, sosyal çalışmacıların mesleki yeterliliklerinin sadece bir parçasıdır. Sosyal

çalışmacılar günlük çalışmalarında haberde belirtilen yaşam koçluğunun gerektirdiği bütün destek unsunlarını hizmet alanlara sunmaktadır.

Türkiye örneğinde adalet sistemi ile ilgili bağlantılı haberlerin bir bölümünde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın yer aldığı görülmektedir. Bakanlık, medya tarafından gündeme getirilen ve kamuoyunda tartışılan olaylara müdahale ederek sosyal devlet rolünü yerine getirmektedir. Özellikle kadına yönelik şiddet ile çocuklara yönelik ihmal ve istismar vakalarında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı avukatları aracılığı ile davalara müdahil olarak katılmaktadır:

- “Bakanlık Çocuğun İcrayla Teslimi Davasına müdahil olacak” (Haber Türk, 30.08.2018: WEB)
- “Kızına cinsel istismarla suçlanan babaya beraat” (Haber Türk, 28.12.2018: WEB)
- “Kız arkadaşını otomobille ezen sanık, yeniden hakim karşısında!” (Haber Türk, 25.12.2018: WEB)
- “Serviste unutulmuş Alperen’in ölümüyle ilgili 3 kişiye hapis” (Haber Türk, 17.12.2018: WEB)
- “Minik Yağmurun gözyaşları yürekleri dağladı” (Sözcü, 29.08.2018: WEB)
- “Kızına cinsel istismarda bulunduğu iddia edilen baba hakkında karar çıktı” (Milliyet, 28.12.2018: WEB)
- “Doğum günü partisindeki cinsel istismara 15 yıl hapis cezası!” (Milliyet, 20.12.2018: WEB)
- “Engelli kadına kuaförde darp iddiası davası! Bakanlık müdahil oldu” (Milliyet, 18.12.2018: WEB)
- “Küçük Alper'in ölümüyle ilgili son dakika gelişmesi” (Milliyet, 17.12.2018: WEB)
- “Cumhuriyet savcısının kızına cinsel saldırıda bulunmuştu! Mahkemede...” (Milliyet, 11.12.2018: WEB)
- “Kan donduran ifadeler: Herkes bilirdi, elleri yüzü hep mosmordu” (Milliyet, 27.11.2018: WEB)
- “İzmir'de 14 yaşındaki kız çocuğuna cinsel istismara ceza yağdı” (Milliyet, 27.11.2018: WEB)
- “Kuma yüzünden intihar etmişti! Yargıtay kocanın cezasını az buldu ve...” (Milliyet, 09.11.2018: WEB)

- “9 kişiyi hunharca öldürmüştü! Ceza yağdı...” (Milliyet, 07.11.2018: WEB)
- “12 yaşındaki çocuğa cinsel istismar davasında şoke eden ifadeler” (Hürriyet, 13.11.2018)

Türkiye örneğinde adalet alanındaki haberlerde sosyal çalışmacıların diğer alanlara göre daha fazla yer aldığı görülmektedir. Haberlerde daha çok “Sosyal hizmet uzmanı” tanımlanan sosyal çalışmacılar mahkeme için sosyal inceleme raporu hazırlama, ev incelemesi yapma, mağdur ifadesini alma gibi görevleri ile gündeme taşınmıştır. Ancak haberlerin büyük bir bölümünde habere konu olan olaya ilişkin olarak sosyal çalışmacıların görüşleri yerine siyasal seçkinlerin ya da bürokratların açıklamalarına yer verilmiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Alanında Sosyal Çalışma

Türkiye’de çalışma ve sosyal güvenlik alanı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın görev ve sorumluluk sınırları içinde yer almaktadır. Bu bağlamda genel sağlık sigortası, asgari geçim indirimi, asgari ücret, engelli ve yaşlılara yönelik bakım maaşları, mesleki yerterlilik, iş sağlığı, istihdam, mevsimlik işçiler gibi konulara dair haberlerin her biri Bakanlık ile ilişkilendirilerek sunulmuştur. Bu konulara dair haberlerde Bakan ya da Bakanlık yetkililerinin açıklamalarına yer verilmiş ya da Bakanlık icraatları sıralanmıştır. Ancak bu haberlerde sosyal çalışma veya sosyal çalışmacılar yer almamaktadır.

Türkiye’de meslek elemanları için “sosyal çalışmacı” yerine “sosyal hizmet uzmanı” kullanımının yaygın olduğu bilinmektedir. Ancak Türkiye örneğindeki iş ilanlarına bakıldığında iş unvanı olarak “sosyal çalışmacı”nın “sosyal hizmet uzmanı”ndan daha çok kullanıldığı görülmektedir:

“Sosyal çalışmacı”: (Hürriyet, 27.05.2018: WEB; Haber Türk, 29.10.2018: WEB; Haber Türk, 22.05.2018: WEB; Haber Türk, 18.05.2018: WEB; Haber Türk, 10.04.2018: WEB; Yeni Şafak, 18.04.2018: WEB; Yeni Şafak, 19.05.2018: WEB; Yeni Şafak, 07.05.2018: WEB; Takvim, 18.05.2018: WEB; Takvim, 07.05.2018: WEB; Sözcü, 07.05.2018: WEB; Sabah, 31.05.2018: WEB; Sabah, 18.05.2018: WEB).

“Sosyal hizmet uzmanı”: (Hürriyet, 30.11.2018: WEB; Hürriyet, 29.11.2018: WEB; 23.10.2018:WEB; Hürriyet, 11.10.2018)

Bu ilanlar aracılığı ile Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Türk Kızılayı personel

alımı yapmaktadır. Görüldüğü gibi büyük kamu kurumları ve köklü bir sosyal hizmet kuruluşudur personel alımı yapılan yerler. Aranılan meslek elemanı da aynıdır. Ama farklı unvanlarla ilana çıkılmaktadır.

Türkiye örneğinde çalışma ve sosyal güvenlik alanındaki haberlerin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile bağlantılandırıldığını ve bu haberlerde sosyal çalışmacıların yer almadığını söylemek mümkündür. Gazetelerde paylaşımı yapılan iş ilanları ise mesleğe bilgi vermek bir tarafa okurun kafasında karışıklığa neden olmaktadır.

Sosyal Hizmet, Sosyal Yardım Alanında Sosyal Çalışma

Türkiye örneğinde yer alan haberlerde sosyal çalışma mesleği özellikle “yardım teması” ile ilişkilendirilmektedir. “Meslek Olarak Sosyal Çalışma” başlığı altında belirtildiği gibi sosyal çalışma “yardım mesleği” olarak tanımlanmaktadır. Türkiye gazetelerinde “yardım” teması ile ilgili 58 haber yer almaktadır. Bu haberler, Bakanlıktan yerel yönetimlere kadar farklı seviyelerdeki yardım programlarına dair bilgileri içermektedir. Hükümetin icraat programları, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanının açıklamaları ya da siyasi seçkinlerin vaatleri, dezavantajlı gruplara yönelik “yardımları” içermektedir. Hükümet ya da bakanlıklar tarafından sunulan hizmetler “yardım” olarak yansıtılmaktadır okura. Milliyet gazetesi Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın yoksul bir aileye ilişkin hizmetini “vatandaşa uzanan yardım eli” olarak gündeme taşımaktadır (03.12.2018: WEB). Hürriyet gazetesi de “Derme çatma evde korku içinde yaşayan aileye devlet sahip çıktı” başlıklı haberde devletin “yardım eli”nden söz etmektedir: “HAKKARİ'nin Yüksekova ilçesine bağlı Köşkünü köyü Dağdibi mezrasında banyosu, tuvaleti olmayan, tek odalı derme çatma evde yaşam mücadelesi veren 4 kişilik Onma Ailesi için Yüksekova Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü yardım elini uzattı” (16.04.2018: WEB).

Türkiye örneğinde yer alan gazetelerde dezavantajlı gruplara yönelik hizmetler içinde özellikle parasal destekler “yardım” temasıyla yer almaktadır: Takvim gazetesi “Yoksula 60 milyon lira” başlıklı haberde “Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ortaya koyduğu 'güçlü sosyal devlet vizyonu' yeni sistemle beraber her alanda kendini hissettirecek” ifadesi kullanılmaktadır. Ancak bu “güçlü sosyal devlet vizyonu” parasal yardımlar üzerinden tanımlanmaktadır: “Bugüne kadar dar

gelirli kesime 240 milyar Liranın üzerinde sosyal yardım ulaştıran hükümet yeni dönemde de koruma programlarını güçlendirecek. Bu yılın sonuna kadar yaklaşık 60 milyar liralık sosyal yardım gerçekleştirilecek” (12.07.2018: WEB). Milliyet gazetesi de “yardım” vurgusunu ön plana çıkarmıştır: “Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi yüzleri güldürdü. Bu yıl 2 milyon kişiye nakdi yardım, 6.8 milyon kişiye 5.8 milyar liralık sağlık primi, 3.2 milyon çocuğa eğitim ve sağlık desteği sağlandı” (12.11.2018: WEB).

Sabah gazetesi, “Bakan Zehra Zümrüt Selçuk: Söz verdik, gerçekleştirdik” başlıklı haberde Bakanlık icraatlarıyla ilgili olarak Bakan Selçuk’un açıklamalarına yer vermektedir: “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın icraatlarına ilişkin yapılan bilgilendirme şu şekilde: ‘Cihaza bağımlı olan ihtiyaç sahibi ağır kronik hastalarımıza elektrik fatura desteği veriyoruz, kesintisiz güç kaynağına yönelik ihtiyaçlarını karşılıyoruz. Söz konusu program kapsamında, muhtaç durumda olduğu tespit edilen ve evde bakım yardımı almayan vatandaşlara aylık 200 TL'ye kadar elektrik fatura desteği sağlanıyor. İkiz ve üzeri doğumlarda ihtiyaç sahibi 5 bin aileye destek olmak amacıyla, 0-2 yaş aralığında çocuk başına 150 TL çoklu doğum yardımı programını hayata geçirdik ve başvurularını sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları üzerinde almaya başladık” (13.12.2018: WEB). Yine Sabah gazetesi Bakanlığın bir diğer “yardım” faaliyeti hakkında haber yapmıştır: “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: ‘2018-2019 eğitim öğretim döneminde 18 bin 295 öğrenciye toplam 44.077.126,50 TL eğitim ve öğretim yardımı ödüyöruz” (09.10.2018: WEB). Sabah gazetesinin bir diğer haberi, “Sosyal Yardımda Artı Dönemi” ne geçileceğini belirterek “...yardımdan faydalanan insanların sosyal hizmet, istihdam, eğitim ve sağlık gibi kamu hizmetlerine erişimleri artırılacak” denilmektedir. Ancak haber bu hizmetlerden ziyade yine yardıma yönelik rakamları ön plana çıkarmaktadır: “Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verilerine göre, son 16 yılda yardım harcamalarının GSYH'ye oranı yaklaşık 3 katına çıkarıldı. Sosyal yardım ve hizmetlere ayrılan bütçe 2002 yılına göre yaklaşık 32 kat artırılarak, 1,6 milyar liradan 50,8 milyar liraya yükseltildi. Bu dönemde ihtiyaç sahibi vatandaşlara yaklaşık 240 milyar lira sosyal yardım yapıldı” (28.09.2018: WEB). Bu haber Yeni Şafak gazetesinde de benzer şekilde yardımın parasal yönü ön plana çıkarılarak sunulmuştur: “2002 yılında sosyal yardım ve hizmetlere ayrılan kaynak 1,6 milyar lira iken 2017 yılında bu rakam 50,8

milyar liraya yükseldi. Yani 2002 yılına göre sosyal yardım ve hizmetlere ayrılan kaynak miktarında yaklaşık 32 katlık bir artış sağlandı. Ayrıca 2002 yılında 4 türde sosyal yardım verilirken şu anda farklı kesimler için 40 ayrı türde sosyal yardım programı sunuluyor. Bu da günümüzde sosyal yardımların çok farklı kesimleri kapsadığının işareti” (01.10.2018: WEB). Hürriyet gazetesi de hükümetin “parasal yardımları” nı kamuoyuna duyurmaktadır: “Bütçeden 2019 yılında sosyal yardımlara aktarılacak kaynak belli oldu. Buna göre toplam 19 kalemdede yapılacak yardımlar için 62 milyar TL ayrılacak. Söz konusu rakam, sosyal yardım bütçesinde yüzde 22’lik artış anlamına geliyor. Bu yıl bütçeden yapılan sosyal yardımların büyüklüğü ise toplam 43.4 milyar TL olacak” (24.11.2018: WEB).

Haber Türk gazetesi ise “2019’da 32,1 milyar lira sosyal yardım yapılacak” başlıklı haberde Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak’ın açıklamalarına yer vermektedir: “Bakan Albayrak, ekonomik büyüme sayesinde elde edilen refah artışından her sosyal kesimin pay almasını sağladıklarını, bu amaçla sosyal yardımlar alanında birçok yeni uygulamayı hayata geçirdiklerini söyledi. Bakan Albayrak’ın, bu yılki 50.8 milyardan gelecek yıl 62.1 milyar liraya çıkacağını belirttiği sosyal yardımların ayrıntıları, Aile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın bütçesinde ortaya çıktı” (29.10.2018: WEB). Haberde hükümetin yapacağı parasal yardım ön plana çıkarılırken bu mesajı desteklemek için görsel olarak da para fotoğrafı kullanılmıştır.

Fotoğraf 5.47: Sosyal yardım haberlerinde para fotoğrafı kullanımı örneği

Kaynak: Haber Türk, 29.10.2018: WEB

Türkiye örneğinde yer alan gazetelerde, 2018 yılı içerisinde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından çalışmaları yürütülen konulara ilişkin haberleri “yardım” vurgusu ile kamuoyuna aktarmıştır: “öğrencilere eğitim yardımı” (Türkiye, 10.10.2018: WEB; Sözcü, 09.10.2018: WEB), “çoklu doğum yardımı” (Yeni Şafak, 09.11.2018: WEB), “sosyal yardımda ‘artı’ dönem” (Takvim,

29.09.2018: WEB), “elektrik desteği yardımı” (Milliyet, 12.10.2018), “sel mağdurlarına yardım” (Milliyet, 23.11.2018: WEB), “kömür yardımı” (Milliyet, 30.12.2018: WEB), “doğum yardımı” (Hürriyet, 05.12.2018).

Sosyal yardımlar başlığı altında ele alınması gereken bir diğer konu ise yerel yönetimlerin çalışmalarıdır. Türkiye rnekleminde yer alan gazetelerde belediyelerin yaptığı çalışmalar yine “yardım” olarak yansıtılmıştır: Sabah Gazetesi, “Soğuk kentin sıcak yuvası” başlıklı altında Ankara Büyükşehir Belediyesinin barınma evine ilişkin habere yer vermektedir: “2009 yılından itibaren 8 bin 639 vatandaşı misafir eden Ulus'taki Barınma Evi; barınma, yemek, yıkanma ve giysi yardımı sağlayarak binlerce evsiz ya da kimsesiz vatandaşa kucak açıyor... Onlardan biri de sokakta müzisyenlik yapan Mehmet Kce. Barınma evi sayesinde kiş günü dışarda kalmaktan kurtulduğunu belirten Kce, "Bir süredir Barınma Evi'nde kalıyorum. Burada sadece barınma değil, kıyafet yardımı da yapılıyor. A'dan Z'ye zengin bir sosyal hizmet veriyorlar” (22.12.2018: WEB). Belediyenin vatandaşa verdiği hizmet, gazete tarafından “yardım” olarak tanımlanırken, Barınmaevinde kalan vatandaş, yürütülen faaliyet için “sosyal hizmet” ifadesini kullanmaktadır. Sabah gazetesi Adana Büyükşehir Belediyesinin yatalak hastalar için sunduğu bir hizmeti yine “yardım” olarak yansıtılmaktadır okura: “İnsan merkezli sosyal belediyecilik hizmetlerinde çığır açan Adana Büyükşehir Belediyesi, yatalak hastaların evde tedavisini kolaylaştırmak amacıyla motorlu ortopedik hasta yatağı, havalı yatak ve karyola yardımlarını başlattı” (02.08.2018: WEB). Hürriyet gazetesi de aynı hizmeti yine “yardım” olarak taşımıştır sayfalarına: “Adana Büyükşehir Belediyesi, yatalak hastaların evde tedavisini kolaylaştırmak amacıyla motorlu ortopedik hasta yatağı, havalı yatak ve karyola yardımlarını başlattı” (31.07.2018: WEB). Hürriyet gazetesi, Van Büyükşehir Belediyesinin ramazan ayında yaptığı gıda paketi dağıtımını okurlarının bilgisine sunmuştur. Haberde Belediyenin yaptığı bu çalışma da “yardım” olarak tanımlanmış ve Belediyenin Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Daire Başkanı Erkan Akın'ın sözlerine yer verilmiştir: “Devletin şefkat elini her zaman vatandaşa uzatacaklarını belirten Akın, ‘...Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Dairesi Başkanlığı olarak bu yıl birçok ihtiyaç sahibi aileye yardımda bulunduk. Yardımlarımız devam edecektir’ dedi” (19.05.2018: WEB). Haberde açıklamalarına yer verilen belediye yetkilisi için de bu hizmetler “yardım”dır.

Hürriyet gazetesi, Antalya Büyükşehir Belediyesinin “sosyal yardım merkezi”ni yine

“yardım” teması altında gündeme getirmiştir: “Antalya Büyükşehir Belediyesi, bir mağazayı andıran sosyal yardım merkezlerinde ihtiyaç sahiplerine ikinci el eşya ve kıyafet yardımı yapıyor. Bu merkezlerden 4 yılda 95 bin vatandaş faydalandı” (06.04.2018: WEB). Hürriyet gazetesinin bir diğer haberi de Van Büyükşehir Belediyesinin sağlık alanında yaptığı bir çalışmaya aittir: “Van Büyükşehir Belediyesi dar gelirli vatandaşlara yaptığı yardımları sürdürüyor. Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığına bağlı ekipler, İpekyolu İlçesi’ne bağlı Halılağa Mahallesinde halk arasında emes olarak bilinen MS (Multipl skleroz) hastası 28 yaşındaki Ahmet Yalçın’a ulaştı. Sosyal Hizmet uzmanlarının yaptıkları çalışmalar sonucunda Yalçın’ın ihtiyaçları tek tek tespit edildi” (04.04.2018: WEB). Habere göre sosyal çalışmacı ihtiyaçları tespit eden, belediye ise yardımı gerçekleştirendir.

Belediyeler sorumlu oldukları alanlarda yaşayan vatandaşlara çeşitli alanlarda “hizmet” sunmaktadır. Sosyal hizmetler de yerel yönetimlerin çalışma alanlarından birisidir. Yerel yönetimlerin yaptığı diğer çalışmalar “hizmet” olarak tanımlanırken sosyal hizmet alanında yer alanların hepsi “yardım” olarak yansıtılmaktadır.

Bu başlık altında ele alınması gereken bir konu ise sosyal medya üzerinden duyurulan yardım talepleridir. Reamer’in sosyal çalışma açısından yeni dönem olarak belirttiği “dijital çağın” etkileri elbette yardım haberlerinde de görülmektedir. Sosyal medya üzerinden yardım talebinde bulunanlara yönelik yardım kampanyaları da Türkiye örneğinde haber olarak yer almaktadır. Sabah gazetesi kanser hastası bir genç kızın Facebook üzerinden yayınladığı yardım talebine yer vermiş ve yerel yöneticilerin bu talebi karşılamak üzere harekete geçtiğinin bilgisini paylaşmıştır (14.09.2018: WEB). Aynı haber Hürriyet gazetesinde de “Ece yaşama tutunabilmek için yardım bekliyor” başlığı ile yer almıştır (12.09.2018: WEB).

Sosyal medya üzerinden insanlara ulaşmaya çalışan bir genç kızın haberi ise Haber Türk gazetesinde yayınlanmıştır. Haberde, sosyal medya üzerinden yardım talebinde bulunan genç kız ile ilgili olarak Bakanlık tarafından takip ve soruşturma başlatıldığının bilgisi paylaşılmış ve şu ifadelerle yer verilmiştir: “18 yaşındaki Bahar Doğrul, sosyal medyada yayınladığı bir video ile amcası tarafından cinsel istismara uğradığını ileri sürerek yardım istemişti. Genç kızın açıklamaları sosyal medyada kısa sürede yayıldı” (26.07.2018: WEB). Bu haber Milliyet gazetesinde de benzer bir içerikle iki gün üst üste haber yapılmıştır (26.07.2018, 27.07.2018: WEB).

Örneklerin yansıttığı gibi Türkiye örneğinde “yardım” teması altında sıklıkla yer almıştır sosyal çalışmaya dair haberler. Bu haberlerde yetkili kurum/kuruluşlar tarafından sunulan hizmetlerin “yardım” başlığı altında lanse edildiği görülmektedir. Yardım çalışmaları, sosyal çalışma mesleği açısından toplumsal entegrasyonu sağlamanın araçlarından biridir. Ancak Türkiye’de haberlerden okunan amaç, dezavantajlı olanı topluma dahil etmek değil de yapılan yardımı ön plana çıkarmaktadır.

d) Disiplin Olarak Sosyal Çalışma

Türkiye örneğinde sosyal çalışma disiplinine ilişkin haberler yer almaktadır. Türkiye’de bölümün adı “sosyal hizmet” olarak belirlendiği için, haberlerde de bu şekilde kullanılmaktadır.

Sosyal çalışma akademisyenleri, Türkiye gazetelerinde de haber konusuna göre görüş beyanında bulunmuş ya da araştırmalarının sonuçlarını paylaşmıştır. Milliyet gazetesinde “Utanç tablosu” başlığı ile verilen haberde çocuk istismarı ile ilgili olarak sosyal çalışma akademisyenlerinin yaptığı bir araştırmanın sonuçları paylaşılmaktadır: “Biruni Üniversitesi’nden Prof. Dr Aliye Mavili ile Alanya Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü’nden Özkan Bilgin, Samsun ve Ordu’daki üç çocuk destek merkezinde, 9-17 yaş aralığındaki 54 mağdur kız çocuğunun ruhsal durumunu mercek altına aldı. ‘Kurum Bakımındaki Cinsel İstismar Mağduru Çocuklara İlişkin Bir Araştırma’ başlıklı çalışmada istismar mağduru çocuklar üzerinden genel tablo çizildi” (04.03.2018: WEB). Haberde, akademisyenlerin açıklamalarına yer verilmemekle birlikte araştırma sonuçları detaylarıyla sunulmaktadır. Aynı konuyla ilgili olarak sosyal çalışma bölümü öğretim üyesinin görüşlerinin aktarıldığı bir haber ise Hürriyet gazetesinde yayınlanmıştır. Cinsel istismar vakalarına ilişkin haberde Altınbaş Üniversitesi Sosyal Hizmetler Programı Bölüm Başkanı Hülya Türk Çataloluk’un görüşlerine yer verilmiştir: “...aile içi istismarın çoğu zaman bir kereyle kalmayıp tekrar ettiğine dikkat çekti ve istismara uğramış çocukların nasıl fark edilebilecekleri hakkında ipuçları verdi” (20.02.2018: WEB).

Sosyal Çalışma disiplini ile ilgili bir diğer haber ise Cumhuriyet Üniversitesinden bir araştırma görevlisinin hazırladığı projeye aittir. Habere göre geridönüşüm ile ilgili proje kapsamında farklı fakültelerde kâğıt, plastik ve metal atıklar için geri dönüşüm kutuları yerleştirilmiştir. Haber, ayrıca Araştırma Görevlisi Şadiye Tek’in projeye

ilişkin açıklamalarını da aktarmaktadır okura (Hürriyet, 09.01.2018: WEB)

Sosyal çalışma disiplinine atıfta bulunan bir diğer habere göre Maltepe Üniversitesi'nde 'Cerebral Palsy Akademik Araştırmalar Birimi kurulacaktır ve bu birim disiplinlerarası bir çalışma potansiyeline sahip olacaktır: "...genetik, fizyoterapi ve rehabilitasyon, özel eğitim ve çocuk gelişimi, psikoloji ve nöropsikoloji, sosyal hizmet, hemşirelik ve gereksinim duyulan yeni disiplinlerin programlara eklenmesi sağlanarak Cerebral Palsy'lilere daha kapsamlı hizmet sunulacak" (Hürriyet, 14.12.2018: WEB).

Türkiye'deki farklı üniversitelerce düzenlenen etkinlikler de gazete haberlerine yansımıştır. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu (SBMYO) Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü de Dünya Talasemi Etkinliği düzenlemiş ve etkinliğe bir "sosyal hizmet uzmanı" konuşmacı olarak katılmıştır (Hürriyet, 10.05.2018: WEB).

Hürriyet gazetesi Kırklareli Üniversitesi Sosyal Hizmetler Kulübü ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün birlikte düzenlediği İşaret Dili ile Tanışma ve Tanıtma Semineri'ni okurlarına duyurmaktadır. Etkinlikte; Rektör, İl Müftüsü, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürü, İl Müftülüğünde Görevli Engelli Hizmetleri Koordinatörü ve Sosyal Hizmetler Kulübü Başkanı olan öğrenci birer konuşma gerçekleştirmiştir. Etkinliğin içeriğini ve konuşmacıları tartışmak elbette bu araştırmanın kapsamı dışındadır. Ancak bir üniversite ve il müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen bu organizasyonda alanın uzmanı olan akademisyenler yerine müftülük çalışanlarının konuşma gerçekleştirmiş olması da şaşırtıcıdır. Bu etkinliğin Üniversite çatısı altında gerçekleştirilmiş olması ve üniversitedeki bir öğrenci kulübü tarafından düzenlenmesi bu haberin "sosyal çalışma disiplini" teması altında değerlendirilmesine neden olmaktadır (12.12.2018: WEB).

Sabah gazetesi ise "Sakarya Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencileri" tarafından gerçekleştirilen bir proje ödevini sayfalarına taşımıştır. Habere göre Sosyal Hizmet Bölümü öğrencileri, "...Prof. Dr. M. Zafer Danış tarafından "Sosyal Hizmet Kuram ve Yaklaşımları 2" dersi kapsamında verilen proje ödevi kapsamında "Çocuklara Mahremiyet Eğitimi" üzerine bir sosyal sorumluluk projesi gerçekleştirdiler". Haberde çok kısaca ilköğretim okulu öğrencilerine verilen eğitimin detaylarından söz edilmektedir (09.04.2018: WEB). Sakarya

Üniversitesinde gerçekleştirilen bir diğer etkinlik ise 'Sosyal Başarı ve Girişimcilik Zirvesi' dir: “Sosyal Hizmet ve Yaşam Boyu Eğitim Derneği'nce gerçekleştirilen, ev sahipliğini Sakarya Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı Prof. Dr. Mehmet Zafer Danış'ın üstlendiği 'Sosyal Başarı ve Girişimcilik Zirvesi'nde uzmanlar, başarılı ve sağlıklı yaş alma, kariyer geliştirme, güçlü birey, güçlü aile ve toplum, yaşam boyu gelişim konularında sunumlarda bulundu” (Hürriyet, 12.11.2018: WEB).

“Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencileri” tarafından gerçekleştirilen bir etkinliğin haberi de Sabah gazetesinde yayınlanmıştır: “...5 kişilik öğrenci grubu "Kampusta Bir Gün" projesini hayata geçirdi. Öğrenciler proje ile Manisa Özel Eğitim Okulu öğrencileri ile onların üniversite yaşamını 1 günlüğüne de olsa görmeleri ve oradaki üniversite havasını solumalarını sağladı” (24.12.2018: WEB). Manisa Celal Bayar Üniversitesini gündeme taşıyan bir diğer gelişme ise üniversite bünyesinde kurulan “Bağımlılık Araştırma ve Uygulama Merkezi”dir: “Merkezin kurulması ile MCBÜ Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalında bağımlılığa yönelik olarak yapılan çalışmaların yanında, diğer tıp branşları ve sosyal hizmet alanının da katkısıyla kurumsal bir bütünlük sağlanacak” (Hürriyet, 02.2.2018: WEB).

Sabah gazetesinde yer alan haberde SANKO Üniversitesinde iştahsız çocuklar konusunun ele alındığı bir panel düzenlendiği belirtilmektedir. Panelde konunun multidisipliner bir şekilde ele alınması gerektiği vurgulanırken “sosyal hizmetin” de sürece dahil olması gereken disiplinlerden birisi olduğu dile getirilmektedir (28.11.2018: WEB). Hitit Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen Adli Sosyal Hizmet Kongresinde gerçekleştirilen bir sunum “Çocuğunu paylaşma” başlığı ile Hürriyet gazetesinin sayfalarına taşınmıştır (02.11.2018: WEB).

“Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin” dahil olduğu bir diğer proje ise Ankara’da gerçekleştirilmiştir. Sabah gazetesinde yer alan habere göre “Başkent Üniversitesi, Kıymet Necip Tesal İlkokulu öğrencilerine yaz okulu programı hazırladı. 25 Haziran-27 Temmuz tarihlerinde Ankara’da yürekleri ısıtan eğitimin adresi Çankaya Dikmen'deki çöp ve kâğıt toplayan öğrencilerinin gittiği okul oldu. Geçimlerini çöp ve atık kâğıt toplayarak sağlayan minikler yaz okulu sayesinde Ankara'nın güzel gezilecek yerlerini keşfettiler... Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nden 11 öğrenci 2017-2018 yaz staj uygulaması kapsamında Yukarı Dikmen Mahallesi'nde sosyal yapı analiz raporu hazırladı” (Sabah,

11.09.2018: WEB). Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü ayrıca Antalya Muratpaşa Belediyesi ile de ortak bir çalışma yürüterek çocuklar için yaz okulu projesi yürütmüştür (Hürriyet, 26.07.2018: WEB): (Hürriyet, 12.07.2018: WEB). Bir diğer öğrenci etkinliği ise Uşak Üniversitesinde gerçekleştirilmiştir. Üniversitenin Sosyal Hizmet Topluluğu, bir köy okulunda kütüphane oluşturmuştur (28.11.2018: WEB).

İstanbul Gelişim Üniversitesi (İGÜ) Sosyal Hizmet Bölümü ile ilgili bir haber ise Üniversitenin akreditasyon süreci ile ilgilidir. Accreditation Agency in Health and Social Sciences kuruluşu tarafından akreditasyon denetçisi olarak görevlendirilen Almanya Vechta Üniversitesi Sosyal Hizmet Öğretim Üyesi Prof. Dr. Christine Meyer, İGÜ Sağlık Bilimleri Yüksek Okulu'nu incelemiştir (Hürriyet, 08.12.2018: WEB).

Güneş gazetesi “YTB'den 'aile ve sosyal hizmetler' uzmanlık bursu” başlıklı haberinde Yurtdışı Türkler Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)'nin yurt dışında yaşayan ve üniversitelerin aile ve sosyal hizmetlere uygun bölümlerinden mezun vatandaşlara uzmanlık bursu vereceği bildirilmektedir (11.07.2018. WEB). Aynı haber, aynı içerikle Türkiye (12.07.2018: WEB) ve Hürriyet gazetesinde de (11.07.2018. WEB) yer almıştır.

Sözcü gazetesi ise Açık Öğretim Fakültesi sınavlarına giriş için gerekli belgelerin yayınlandığına dair haber yapmış ve bu haberde 2015-2016 yılında yeni açılan lisans programlarından birinin de “sosyal hizmet” olduğunun bilgisi paylaşılmıştır (09.01.2018: WEB). Benzer içerikteki bir haber Sabah gazetesinde de yayınlanmıştır (14.11.2018: WEB).

Türkiye'deki gazetelerde üniversite sınavı öncesinde tercih yapacak öğrenciler için “sosyal hizmet” bölümüne ilişkin bilgiler de paylaşılmıştır. Hürriyet gazetesi “Sosyal Hizmet bölümünün çalışma alanları nelerdir?” başlıklı haberde mesleği ve bölümü tanıtan bilgilere yer vermektedir: “Sosyal Hizmet, bireylerin, ailelerin, grupların ve toplumun yaşam kalitelerini, koşulları değiştirerek ya da mevcut koşullardan daha iyi bir biçimde yürütülmesini hedefleyen bir çalışma alanıdır. Bu alandan mezun öğrenciler birey, aile, grup ve toplumun sorunlarla başetme kapasitelerini geliştirecek sosyal politika ve programların planlanıp hayata geçirilmesini sağlarlar. Sosyal Hizmetler Bölümünü bitirenlere “Sosyal Çalışmacı / Sosyal Hizmet Uzmanı” unvanı

verilir. Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu'na göre sosyal hizmet faaliyetlerinin belirlenmesinde, ülke ihtiyaçlarına öncelik verilirken, ulusal değerler kadar evrensel değerleri de gözeten bir yaklaşım izlenmelidir” (23.07.2018: WEB). Sabah gazetesinde yer alan haber de “sosyal hizmet” bölümünün eşit ağırlıklı bölümlerden biri olduğuna dikkat çekmektedir (01.08.2018: WEB).

Posta gazetesi ise üniversite bölümlerine ilişkin haberi işsizlik rakamları üzerinden hazırlamış ve “En fazla üniversiteli işsiz sosyal hizmetlerde” başlığını kullanmıştır. Haberde konuyla ilgili rakamlara da yer verilerek mevcut tablo kamuyunun dikkatine sunulmuştur: “İLK 3'TE SOSYAL HİZMETLER, SANAT VE BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ VAR Yükseköğrenim mezunların arasında işsizliğin en yüksek görüldüğü alan yüzde 26.4 ile sosyal hizmetler olarak belirlendi. Toplam 70 binlik iş gücüne rağmen 51 bin civarında mezunun istihdam edildiği bu alanda, 18 bini aşkın kişi işsiz kaldı” (Posta, 26.03.2018: WEB). Posta gazetesi, TÜİK verilerini derleyerek bölümdeki işsizlik rakamlarına dikkat çekerken Hürriyet gazetesi ise bir akademisyenin görüşleri üzerinden yansıtmıştır “sosyal hizmetler”in iş durumunu. Haberde iş olanakları yüksek alanlar arasında sayılmaktadır sosyal hizmetler: “Şu anda iş olanakları sağlık, sosyal hizmetler, mühendislik, güvenlik alanlarında daha yüksek ancak bu alanlar yakın gelecekte varolan şekliyle ihtiyaçları karşılamaya yetmeyecek ve farklılaşacak”. Haberde gençlere önerilerde bulunmak adına, geleceğin mesleklerini sayarken “sosyal hizmet”i de eklemektedir: “Geleceğin mesleklerini seçmeye çalışın... Gelecek on yılın meslekleri bilgi ve yenileşme çağındaki değişime paralel olarak sağlık, endüstri, iletişim ve medya çalışmaları, sosyal hizmet alanlarında olacak” (26.07.2018. WEB). Bu haberde dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta; sosyal hizmetin hem alan hem de meslek adı olarak kullanılmasıdır. Bu kullanım “Türkiye’de Sosyal Çalışma” başlığı altında belirtilen kavram kargaşasının bir örneğini sunmaktadır.

Bu başlık altında ayrıca “Sosyal Hizmet” bölümü öğrencilerinin mezuniyet haberleri de yer almaktadır: Üsküdar Üniversitesi (Hürriyet, 11.07.2018: WEB); İzmir Katip Çelebi Üniversitesi (Hürriyet, 02.07.2018: WEB); Maltepe Üniversitesi (Hürriyet, 30.06.2018: WEB).

Türkiye örneğinde sosyal çalışma disiplinine ilişkin haberler yer almaktadır ancak haber içeriklerine bakıldığında akademinin ürettiği bilginin ya da akademisyenlerin görüşlerinin yansıtıldığı haberlerin az olduğu görülmektedir.

Türkiye’de bir yıllık süreçte ülkenin satışı yüksek on gazetesinde yalnızca birkaç haberde sosyal çalışma akademisyenlerinin fikirlerine yer verilmiştir.

Türkiye’de bir yıllık süre içinde gazetelerde sosyal çalışma mesleğinin temsilinde ve disiplinin ürettiği bilginin medya aracılığı ile duyurulması noktasında yukarıda aktarılan tablo ortaya çıkarken acaba sosyal çalışmanın üzerinde çalıştığı dezavantajlı gruplar Türkiye medyasında nasıl yer almaktadır?

e) Dezavantajlı Gruplar ve Türkiye Medyası

“Dezavantajlı” olanlar çeşitli nedenlerle ekonomik ve sosyal entegrasyon şansı az olan insanlardır. Bu gruplar sosyal çalışmanın odak noktasındadır. Bu bağlamda sosyal çalışmanın medya temsilinde bu grupların da ele alınması gerekmektedir.

Türkiye örneğinde 411 haberde dezavantajlı gruplar yer almaktadır. Ancak bu haberlerin her birinde sosyal çalışma ya da sosyal çalışmacılar bulunmamaktadır. Türkiye örneğinde taranan kelimelerden birisi de “sosyal hizmet” olduğu için, dezavantajlı grupların olduğu haberlerde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Bakanının da yer aldığı görülmektedir.

Sosyal Hayatın Çeperindeki Yoksullar

Yoksullar, Türkiye’de medyada sıklıkla yer alan dezavantajlı grupların başında gelmektedir. Türkiye gazetelerinde yoksullara yönelik tanımlamalar “hayatı idame ettirmek için yeterli ekonomik imkanlara sahip olamamak” (mutlak yoksulluk) çerçevesinde yapılmaktadır: “Muhtaç”, “yoksul”, “dar gelirli”, “kimsesiz”, “evsiz” “ihtiyaç sahibi”. Haberlerde yoksulluğun sosyal ve siyasal yoksunlukları içeren yönüne değinilmemektedir.

Bir diğer önemli bulgu ise Türkiye örneğinde yoksulların özellikle kendilerine yapılan yardımlar bağlamında gündeme gelmesidir. Yoksullara “yardım eli uzanmakta” ve bu yardımlar ile “yoksulların yüzü gülmekte”dir. Yardım elini uzatan kimi zaman bir vatandaş, kimi zaman belediye, kimi zaman Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, kimi zaman ise Cumhurbaşkanıdır. Yardım haberleri incelendiğinde yoksullar için sunulan hizmetlerin de yardım başlığı altında yansıtıldığı görülmektedir³⁹. Türkiye gazetelerinde “yoksulların fiziksel anlamda

³⁹ Sosyal Hizmet, Sosyal Yardım Alanında Sosyal Çalışma başlığı altında yardımla ilgili haberlere yer verilmiştir.

hayatta kalmaları için yardım yapmak” vurgusu bulunmaktadır. Dolayısı ile Türkiye örneğinde yardımlar aracılığı ile sosyal hayata entegre olabilmiş bir yoksul bulunmamaktadır. Aksine yoksullar yardım sonrasında da yine sosyal hayatın dışında ya da çeperinde bir noktadadır. Haberlerde yansıtılan çerçeveye bakıldığında; yoksullar yoksulluklarını sürdürmeye devam etmektedir. Türkiye örneğinde yardımlar yoksulluğun trajedisi içinde sunulmaktadır. Bu durumda yapılan yardımların (ya da sunulan hizmetlerin) amacı yoksulları yoksulluktan kurtarmak değil; yalnızca yoksulların “yüzünü güldürmek” midir?

- “Karnındaki bebeği üşümesin diye hastanede yatıp kalkan hamile kadın ve işsiz eşi Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından geçici süre sığınma evine yerleştirildi. Doğuma kadar sıcak bir yuva sözü alan hamile kadın mutluluktan il müdürünün boynuna sarıldı” (Milliyet, 03.12.2018: WEB).
- “Bursalı esnafın askıda sıcak çorba uygulaması dar gelirli vatandaşların yüzünü güldürdü” (Sabah, 23.12.2018: WEB).
- “HOBİSİ KİMSESİZ ÇOCUKLAR İÇİN MUTLULUK OLDU” (Haber Türk, 26.11.2018: WEB).
- “Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin sosyal karnesi de yüzleri güldürdü. Bu yıl 2 milyon kişiye nakdi yardım, 6.8 milyon kişiye 5.8 milyar liralık sağlık primi, 3.2 milyon çocuğa eğitim-sağlık, 65 yaş üstü 1 milyonun üzerinde vatandaşa 4.1 milyar liralık destek sağlandı. Yoksul ailelerin kirasını devlet öderken dar geliriye bu yıl 33 binin üzerinde konut verildi” (Milliyet, 12.11.2018: WEB).
- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın 23 pilot ilde uygulamaya başladığı ‘Okul Destek Projesi’yle hayali gerçekleştirilen 2 bin 500 çocuğun yüzü güldü...” (Milliyet, 01.10.2018: WEB).

Türkiye örneğinde yoksullara dair paylaşılan veriler yapılan yardımlara ilişkindir:

- “2019’da 32,1 milyar lira sosyal yardım yapılacak” (Haber Türk, 29.10.2018: WEB).
- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: “2018-2019 eğitim öğretim döneminde 18 bin 295 öğrenciye toplam 44.077.126,50 TL eğitim ve öğretim yardımı öduyoruz” (Sözcü, 09.10.2018: WEB).

- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 18 bin 925 şehit ve gazi çocuğu öğrenciye eğitim yardımı verileceğini duyurdu” (Posta, 09.10.2018: WEB).
- “SON 16 YILDA 240 MİLYAR LİRA YARDIM” (Takvim, 28.09.2018: WEB).
- “Sosyal yardımlar son 16 yılda 33.5 kat arttı” (Milliyet, 12.11.2018: WEB).

Yoksulların yardımlar içinde resmedildiği bu haberlerde sosyal çalışmacıların rolü nedir? Bu çerçeve içinde sosyal çalışmacılar da daha ziyade yardıma ihtiyacı olanları ya da ihtiyaç duyulan yardımı belirleyen rolündedir. Sosyal çalışmacılar ihtiyaç tespiti yaparken, çalıştıkları kurum/kuruluşlar da yardımları gerçekleştirmektedir. Bu haberlerde sosyal çalışmacıların görüşleri yer almamaktadır.

İhmal ve İstismar Mağduru Çocuklar

Türkiye’de çocuklar, farklı toplumsal sorunların medyadaki yüzü olmakla birlikte en çok ihmal ve istismar bağlamında gündeme taşınmıştır. 2018 yılının başında sağlık alanında ortaya çıkan “hamile çocuk skandalı” yıl boyunca farklı gazeteler tarafından okura aktarılmıştır:

- “İddianameye girdi: Hamile çocuklara "Rızasıyla ilişkiye girdi" raporu verdiler” (Güneş, 11.04.2018: WEB).
- “Şoke eden rapor: 115 değil 1260 çocuk anne” (Sözcü, 11.10.2018: WEB)
- “115 hamile çocuk skandalında tutuklanan 5 çocuğun Suriyeli olduğu ortaya çıktı” (Posta, 09.04.2018: WEB).
- “2017’nin ilk 5 ayında “hamile çocuk” sayısı 158’miş” (Haber Türk 09.10.2018: WEB).
- “115 hamile çocuk skandalında tüyler ürperten gerçek ortaya çıktı” (Sabah, 20.01.2018, WEB).
- “Aile Bakanı 'Hamile çocuk skandalı' ile ilgili önemli açıklama” (Milliyet, 19.01.2018: WEB).
- “Mağdur çocuklar tek tek dinlenecek” (Yeni Şafak, 20.01.2018: WEB).
- “Hamile çocuk skandalında yeni gelişme” (Takvim, 20.01.2018: WEB).
- “115 hamile çocuk” soruşturması: 15 yaşın altındaki çocukların ifadeleri alınmaya başladı” (Hürriyet, 24.01.2018, WEB).

“Hamile çocuk skandalı”, çok fazla sorumlu tarafın olduğu bir olay olarak gazetelerin ilgisini çekmiş ve gazetelerde sıklıkla yer almıştır. Bu olay hastanede görevli sosyal çalışmacı tarafından ilgili makamlara bildirimde bulunularak gündeme getirilmiştir. Olayı ortaya çıkaran sosyal çalışmacı mesleki sorumlulukları gereği “skandalı ortaya çıkarmış” ve “tanık olarak ifade vermiştir”:

Duruşmada 'Tanık' sıfatıyla dinlenen Sosyal Hizmetler Uzmanı İclal Nergiz, 9 Mayıs 2017 tarihinden Kanuni Sultan Süleyman Hastanesi'nde Tıbbi Sosyal Hizmetler Birimi'nde göreve başladığını belirterek, şunları söyledi:

"Hastane içerisinde 'PANATES' isimli sistemden Acil kadın doğum, gebe poliklinikleri, çocuk acil ve diğer çocuk polikliniklerinden gönderilen konsilikasyon talepleri üzerine gönderilen çocuklarla ilgili ayrıntıya girmeden ön görüşme yapıp bilgi notuyla birlikte dosyaları ilgili savcılığa gönderiyorduk. 9 Mayıs 2017'den sonra göreve başladığımda görev yaptığım birime gönderilen 18 yaş altında çocuklarla ilgili daha önceden birkaç kez konsilikasyon gönderildiğini görünce daha önce bu çocuklar ile ilgili işlem yapılmış olması halinde yeniden işlem yapılmaması gerektiğinden önceki yapılan işlemlerin kayıtlarına baktığımda herhangi bir işlem yapılmadığını görünce geçmişe yönelik inceleme yapma ihtiyacı duydum. 115 çocuk hakkında herhangi bir işlem yapılmamış olduğunu tespit ettim. O dönemde Başhekim yardımcısı olan sanık A.A.'ya eksiklikleri tesipt ettiğime dair yazılı ve sözlü bildirimde bulundum. Yasal süre olan 2 ay tutanağa cevap verilmesini bekledim. Sanık A.A. 'Hallediyoruz' dedi. A.A. ile görüşüp 2 aylık süre dolmasına rağmen işlem yapılmadığını benim listeyi tamamlayıp işlemleri yapıp bildirimde bulunmam gerektiğini söyledim. Sanık A.A.'da 'Bu işleri hallediyorum, siz kendi işlerinize bakın' dedi.

2 aylık yasal süre dolduğu için, cevap gelmediğinden dolayı ben de dilekçe yazarak düzenlemiş olduğum tutanağa ilişkin cevap verilmesini talep ettim. Çünkü bu dosyaları kapatabilmek için, adli mercilere bildirildiğine dair başhekimlikten gelecek üst yazı lazımdı. Ancak yazılar gelmedi. Ben de A.A. ile bizzat görüşüp dilekçeme dair cevap verilmediği için geriye yapabileceğim tek şeyin bu çocuklar ile ilgili Cumhuriyet Savcılığı'na suç

duyurusunda bulunmak olduğunu söyledim. Bunun üzerine A.A. beni Toplum ve Ruh Sağlığı Merkezi'nde görevlendirdi. Ben de tüm dosyaları düzenleyerek Ç.Ş.'ye devrettim. Eksikleri kendisine söyledim" (Hürriyet, 21.11.2018: WEB).

İclal Nergiz'in ifadesine ve basına yönelik açıklamalarına ilişkin detaylar diğer gazeteler tarafından da paylaşılmıştır (Milliyet, 22.11.2018: WEB); (Posta, 21.11.2018: WEB); (Sözcü, 21.11.2018).

Türkiye gündeminde uzun süre tartışılan bu olayın dışında, istismar vakaları dolayısıyla çocukların sıklıkla haberlerde yer aldığı görülmektedir. Dava süreci başlamış olan vakalara ilişkin haberlerde sosyal çalışmacıların çocukların ifadesini alan ya da mahkemenin karar almasını kolaylaştırmak üzere görüş bildiren meslek çalışanları olduğu görülmektedir⁴⁰. Çocuk ihmal ve istismarına ilişkin vakaların bazıları çocukların ölümü ile sonuçlanmış ve bu durumda gazeteler tarafından tekrarlı olarak gündeme taşınmıştır.

Dijital çağ ile birlikte çocuklara yönelik istismarın bir de dijital boyutu ortaya çıkmıştır. Milliyet gazetesi "İstismarcıların dijital tuzakları" başlıklı haber ile çocuk bu sürece dikkat çekmektedir. Haberin spotu, içeriğin özetini sunarken; haberde görüşüne başvurulmuş kişileri de "uzman" olarak tanıtmaktadır: "Uzmanlar, internet ortamında çocukla yaşıtı gibi tanışıp güvenini kazandıktan sonra sanal ya da gerçek ortamda seksüel kötü davranışlarda bulunan istismarcılara karşı ailelere gerekenleri anlattı..." Spotta sözü edilen uzmanlardan birisi "Sosyal Hizmet Uzmanı İmdat Artan"dır. Artan, haberde istismarcıların çocukları hazırlama süreci olarak tanımlanan "Grooming" hakkında bilgi vermekte ve uyarılarda bulunmaktadır (Milliyet, 16.06.2018: WEB). Milliyet gazetesi ayrıca "Çocuk İstismarını Önleme Çalışmaları" toplantısı aracılığı ile Dijitalde Çocuk" araştırmasının sonuçlarını kamuoyunun gündemine taşımıştır (23.11.2018: WEB). Sabah gazetesi ise sosyal medyada çocuklara yönelik suçlulara karşı görev yapan "sosyal medya timi"ni haber yapmıştır (17.09.2018: WEB).

Türkiye örneğinde aileleri tarafından ihmale ve istismara uğrayan çocukların devlet koruması altına alındığını belirten haberler yer almaktadır. Bu haberlerde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı "koruyucu yapı" olarak sunulmaktadır:

⁴⁰ "Adalet Alanında Sosyal Çalışma" başlığı altında bu temsilin örnekleri incelenmiştir.

- “Tornavidalı şiddet uygulayan anne babaya hapis cezası verildi” (Haber Türk, 06.10.2018: WEB)
- “Diyarbakır’da kız çocuğu evlendirilmekten son anda kurtarıldı” (Haber Türk, 06.09.2018: WEB)
- “Antalya’da ağaç altına bırakılmış bebek bulundu” (Haber Türk, 02.04.2018: WEB)
- “Bakanlık Yağmur için düğmeye bastı!” (Sözcü, 30.08.2018: WEB)
- “12 yaşındaki uyuşturucu bağımlısı Rabia Çakır sosyal hizmetlere verildi!” (Sabah, 05.03.2018: WEB)

Bakanlığın müdahil olduğu olaylardan bazıları ise sosyal medya paylaşımları sonucunda ortaya çıkmaktadır. Ailelerinin sosyal medya paylaşımları ile ihmal ya da istismara uğradığı tespit edilen çocuklar, “devlet koruması altına” alınmaktadır:

- “Sosyal medya paylaşımı üzenine koruma altına alındılar” (Haber Türk, 19.12.2018: WEB)
- 4 yaşındaki yeğenine sigara veren dayıya suç duyurusu (Haber Türk, 02.08.2018: WEB)
- “Kocasını terk etti diye çocuklarını dövüp kameraya çekti” (Haber Türk, 21.12.2018: WEB)
- “Canlı yayındaki rezalete Aile Bakanlığı el koydu: Çocuk koruma altına alındı” (Yeni Şafak, 06.12.2018: WEB)

Türkiye örneğinde çocuklarla ilgili olarak yetkili isimlerin açıklamaları da haberler arasında önemli yer tutmaktadır. Bu haberlerde açıklamalarına yer verilen isimler arasında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı ön plana çıkmaktadır. Böylece aileyi ve dezavantajlı grupları desteklemekle ve onlara yönelik çalışmalar yapmakla sorumlu en yetkili isim çocuklar adına beyanda bulunmaktadır:

- “Bakan Kaya: Sıfır tolerans ilkesiyle hareket ediyoruz” (Milliyet, 04.06.2018: WEB)
- “Aile Bakanı 'Hamile çocuk skandalı' ile ilgili önemli açıklama” (Milliyet, 19.01.2018: WEB)
- “Bakan duyurdu! Hedefimize ulaştık” (Milliyet, 15.11.2018: WEB)
- “Yerleştirmeleri artık yılda üç kez yapacağız” (Haber Türk, 24.12.2018:WEB)

- “Bakan Selçuk'tan flaş açıklama: 10 bin 748 çocuğumuza ulaştık” (Posta, 15.11.2018: WEB)
- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk: Mobil ekip 11 binden fazla çocuğa müdahale etti” (Güneş, 20.11.2018: WEB)
- “Bakan Selçuk: Çocuklarını sokakta çalışmaya zorlayan ailelere adli işlem başlattık” (Yeni Şafak, 08.11.2018. WEB)

Çocuk başlığı altında ele alınması gereken bir diğer haber grubu ise koruyucu aileye yönelik haberlerdir. Farklı gazetelerde koruyucu aile olmayı, evlat edinmeyi teşvik eden haberler yer almıştır: (Milliyet, 17.10.2018: WEB); (Haber Türk, 11.11.2018: WEB); (Yeni Şafak, 17.10.2018:WEB); (Sabah, 01.02.2018: WEB); (Hürriyet, 07.05.2018: WEB).

Devletin koruması altında olan çocuklara ilişkin farklı içerikteki haberler de incelenen dönemde kamuoyunun dikkatine sunulmuştur. Milliyet gazetesi devlet koruması altında bulunan gençlerin üniversite sınav başarısını haber haline getirmiştir: “Bakanlık, 2018 yılında bünyesindeki yetiştirme yurtlarında kalan ve üniversite sınavlarına katılan her iki gençten birini üniversiteli yaptı. Bu yurtlarda kalan 526 gençten 251'i üniversitelerin çeşitli bölümlerine girmeyi hak etti (09.09.2018: WEB). Bu haberin aktarımında dikkat çeken unsur sınav başarısının gençlerden ziyade Bakanlığa atfedilmesidir. Devlet koruması altındaki çocuklara yönelik istihdam haberleri de yine Bakanlığın programlarını ve çalışmalarını ön plana çıkararak sunulmaktadır (Milliyet, 11.07.2018: WEB). Diğer gazetelerde de istihdam teşvikine ilişkin benzer içerikteki haberler yer almıştır: (Takvim, 08.11.2018: WEB); (Haber Türk, 24.12.2018:WEB); (Yeni Şafak, 21.11.2018: WEB); (Sabah, 24.12.2018: WEB); (agy, 21.11.2018: WEB).

Sokak çocukları ile ilgili olarak gazetelerde aktarılan haberlerde de yine çocuklardan ziyade politik seçkinler ön planda yer almaktadır: Bakanlık, hükümet, Cumhurbaşkanının eşi... Ayrıca bu haberlerde sokak çocukları ya da çalışan çocuklar yerine projelerden, teşviklerden söz edilmektedir: Milliyet gazetesi, sokak çocuklarına Bakanlık tarafından sunulan “desteği” haber yapmıştır (05.09.2018: WEB). Emine Erdoğan tarafından başlatılan “çocuk işçiliği ile mücadele seferberliği” ise Takvim gazetesi (03.08.2018: WEB) ve Sabah gazetesi (27.02.2018: WEB) tarafından gündeme getirilmiştir.

Çocuklar, sosyal sorunları pek çok yönüyle en zor biçimde yaşayan ve en derinden yaralanan dezavantajlı grup olarak Irak'taki iç savaştan da "kurtarılmıştır". Aileleri DAEŞ'e katılan ve Irak'ta sahipsiz kalan Türk çocuklar Türkiye gazetelerinde haberlerde yer almıştır. Farklı tarihlerde Türkiye'ye getirilen bu çocuklar yaşadıkları kötü günlerin ardından "devlet korumasına" alınmıştır. Bu haberler Türkiye'ye getirilen çocukların "gülen yüzlerini" gizlemeden, mozaiklemeden yansıtmıştır okura (Milliyet, 11.10.2018: WEB); (agy, 20.10.2018: WEB); (Haber Türk, 10.10.2018:WEB).

Haberlerde çocuklar vaka özelinde bireysel olarak ele alınmaktadır. Ancak ihmal ve istismara yönelik haberlerin arttığı dönemlerde sorunun çözümüne yönelik olarak çocukları bir grup olarak ele alan ve çözüm önerilerini içeren haberler de yapılmıştır. Haber Türk gazetesi Cinsel İstismar Tasarısının Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulduğu hakkındaki haberde cinsel istismar suçlularına verilecek cezaların ağırlaştırılmasının tartışıldığının bilgisini paylaşmaktadır (10.04.2018: WEB). Hürriyet gazetesinde yer alan "Çocuk istismarını önlemenin en kolay yolu: Okullarda cinsel eğitim" başlıklı haber ise ODTÜ Kuzey Kıbrıs Kampüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı Bölüm Koordinatörü Doç. Dr. Aslı Bugay Sökmez'in görüşlerini yansıtmaktadır. Sökmez, konunun siyasi, toplumsal ve hukuki pek çok yönü olduğuna dikkat çekerek çözüm noktasında farklı mesleklerin bir arada çalışması gerektiğine dikkat çekmektedir: "...hukukçular, sağlıkçılar, sosyal hizmet uzmanları, psikolojik danışmanlar ve eğitimciler hep birlikte çalışmalı (05.03.2018: WEB). Sökmez, "sosyal hizmet uzmanlarını" da çözüm için çalışması gereken mesleklerin arasında saymaktadır.

Çocuk konusunda sosyal çalışmacıları ekibin bir parçası olarak gören bir yaklaşım ise Hürriyet gazetesi köşe yazarı Cengiz Semercioğlu tarafından paylaşılmıştır: "...Şişli Belediyesi çok doğru bir projeyi başlattı. Belediyede çalışan toplam 246 psikolog, sosyal hizmet uzmanı, spor eğitmeni, öğretmen ve sağlık görevlisi sokaklara çıktı. İstismarı Önleme Ekibi diyorlar buna..." (18.07.2018: WEB).

Çocuklar Türkiye örneğinde özellikle ihmal ve istismar haberlerinin başrolündedir. Görsellerde, haber başlıklarında ve haber girişlerinde çocuklar ön plandadır. Bireysel örnekler üzerinden aktarılan haberler ağırlıkta olsa da birkaç haberde konuyu sosyal bir sorun olarak ele alınmaktadır. Çocukların yer aldığı haberlerde politik seçkinlerin rolü ön plandadır. Cumhurbaşkanı ve Bakan konuyla

ilgili açıklamalarda bulunurken sosyal çalışmacıların görüşlerine yer verilen haberlerin sayısı sınırlı kalmaktadır.

Şiddetin Kısıtladığı Kadınlar

2018 yılında Türkiye örneğinde “sosyal çalışma” ve “sosyal hizmet” anahtar sözcükleri ile yapılan taramada kadın temasında yaklaşık 81 haber taranmıştır. Ancak medya içeriğine söylem çözümlemesi yapıldığında Türkiye örneğinde kadınların “şiddet” mağduru olarak resmedildiği görülmektedir. Haberlerin büyük bölümü, şiddet gören kadınlarla ilgili adli vakaları gündeme taşımaktadır:

- “Kayınbiraderinin öldürdüğü Kırgız kadının cenazesi ülkesine gönderildi” (Hürriyet, 05.03.2018: WEB)
- “Kan donduran ifadeler: Herkes bilirdi, elleri yüzü hep mosmordu” (Milliyet, 27.11.2018: WEB)
- “Cinayet davasında 'Sperm insan vücudunda kaç gün kalabilir?' raporu istendi” (Milliyet, 14.11.2018: WEB)
- “9 kişiyi hunharca öldürmüştü! Ceza yağdı...” (Milliyet, 05.11.2018: WEB)
- “Kız arkadaşını otomobille ezen sanık, yeniden hakim karşısında!” (Haber Türk, 25.12.2018: WEB)
- “Vurduğu kadın mahkemeye tekerlekli sandalye ile geldi” (Haber Türk, 08.12.2018: WEB)
- “Duyun bu çılgılığı” (Sabah, 05.04.2018: WEB)

Adli vakaya dönüşen bu olaylarda kadınların mağduriyetinin altı çizilerken, kadınlara bu mağduriyeti yaşatanların aldıkları ceza ön plana çıkarılmaktadır.

Kadına yönelik şiddet, adli vakaların dışında da gündeme gelmiştir Türkiye örneğinde. Politik ve ekonomik seçkinler, medyaya erişim güçlerini ya da haber olma potansiyellerini kullanarak gazete sayfalarında “kadın” temasıyla ilgili görüş bildirmektedir:

- “Soylu ‘Kadın cinayetleri yüzde 22 azaldı’” (Milliyet, 27.11.2018: WEB)
- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: Türkiye'nin konukevi kapasitesi Avrupa'nın üzerinde” (Güneş, 06.09.2018: WEB)
- “Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında 71 bin polis, 65 bin sağlık personeli, 48 bin din görevlisine eğitim verdiklerini, ayrıca bu yıl 32 bin kamu personeline de ulaştıklarını belirten Selçuk, ‘Milli Savunma Bakanlığı

ile Eylül'de başlayan iş birliğimiz çerçevesinde bedelli askerlik yapan 45 bin kişiye aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadele konulu seminerler verdik' dedi" (Türkiye, 17.12.2018: WEB); (Yeni Şafak, 17.12.2018: WEB).

- "Emine Erdoğan, 'Geleceği yazmaya niyetli genç kızlarımızı teknoloji dünyasına davet ediyorum. İnsanı kendine esir eden değil, insana hizmet eden teknoloji dünyasına davet ediyorum' dedi" (Milliyet, 28.11.2018:WEB).
- "Cumhurbaşkanı Erdoğan: 'Cinsiyet ayrımcılığı kültürümüzde yok'" (Milliyet, 24.11.2018: WEB)
- (Adalet Bakanı Abdülhamit Gül) "'Mağduriyetleri gidermek istiyoruz'" (Milliyet, 11.10.2018: WEB)
- "Emine Erdoğan 'Let's Talk' ödül törenine katıldı" (Haber Türk, 26.10.2018: WEB)
- "Ümit Boyner: "Kadına kadın, çocuğa çocuk diyoruz" (Hürriyet, 07.03.2018: WEB)

Bu haberler, kadınların yaşadığı sorunların kadınların dışındaki seçkinler tarafından tanımlandığını, açıklandığını, kabul ya da reddedildiğini göstermektedir. Toplumsal sorunlar, dezavantajlı grupların anlatımı ile değil; gücü elinde bulunduranların ifadeleri ile gündeme gelebilmektedir. Ve maalesef gücü elinde bulunduranlar da kendi pencerelerinden yansıtmaktadır sorunları. Kadın cinayetleri sürerken, kadına yönelik cinsel suçlar sürerken bir bakan, kadın cinayetlerinin azaldığını; bir diğeri ise konukevlerinin yeterliliğini gündeme getirmektedir.

Ancak Hürriyet gazetesinin gündeme taşıdığı bir haber, Türkiye'nin kadına yönelik şiddet ve cinsiyet eşitliği karnesinin Bakanların çizdiği tablo kadar iyi olmadığını göstermektedir: "Gelenekler ve Kadın Çalıştay'ında konuşan Dr. Türkegül Kocaoğlu, Türkiye'de 2018 yılında, Kasım ayına kadar 363 kadının erkekler tarafından öldürüldüğünü söyledi. Türkiye'nin cinsiyet eşitliği sıralamasında da 144 ülke arasında 130'uncu sırada bulunduğunu belirten Kocaoğlu, annelere 'Kadın haklarından yana barışçıl evlatlar yetiştirin' çağrısı yaptı" (27.11.2018: WEB).

Kadın temasının diğer sosyal sorunlardan farkı bu konudaki sivil toplum örgütlerinin ve uluslararası örgütlerin yapılanmalarının güçlü olmasıdır. Bu örgütler de medyada konuya ilişkin görüşlerini yansıtabilmektedir. Örneğin, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı, Türkiye'nin konukevi kapasitesi Avrupa'nın üzerinde olduğunu belirtirken (Güneş, 06.09.2018: WEB), Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı yetkilisi Aslı

Eilf Sakallı Türkiye’de sığınmaevi sayısının 137 olduğu belirterek, bu sayının yetersiz olduğunu belirtiyor: “Nüfusu 10 milyon olan İsveç’te bile 161 sığınak var. Türkiye’deki sığınak sayısının artması için bütçe ayrılması gerek. Sadece sığınak yapmak yetmiyor. Oradaki çalışmaların nasıl gittiğinin, çalışanların da korunup korunamadığının incelenmesi gerekiyor. Bütçe ayrılmayınca mevcut yerlerdeki çalışmalar da niteliksiz olabiliyor” (Hürriyet, 05.09.2018: WEB). Bu durumda Mor Çatı Vakfının bu açıklaması medyada yer almasa okura ulaşan bilgi, sorumlu Bakanın açıklaması ile “sınırlı” kalacaktır.

Milliyet Gazetesi ise BM Kadın Biriminin kampanyasını okurlarına duyurmaktadır: “BM Kadın Birimi (UN Women), tüm dünyada 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü’nden başlayarak 10 Aralık İnsan Hakları Günü’ne kadar süren Kadına Yönelik Şiddete Karşı 16 Günlük Aktivizm kampanyası süresince şiddete karşı kayıtsız kalmamaya ve ses çıkarmaya dikkat çekmek amacıyla ateş böceklerinin eşsiz iletişim yöntemini kampanyasının odak noktasına yerleştirecek” (24.11.2018: WEB). Aynı haber Haber Türk ve Hürriyet gazeteleri tarafından da okurlara aktarılmıştır (24.11.2018: WEB).

Bir diğer STÖ açıklaması ise Almanya’dan Türkiye gazetelerine ulaşmıştır. Hürriyet gazetesi kadına karşı şiddetin önlenmesini hedefleyen uluslararası İstanbul Sözleşmesi’nin 1 Şubat 2018 tarihinde Almanya’da yürürlüğe girdiğini duyurduğu haberinde Alman Protestan Kilisesi Sosyal Hizmet Derneği Diakonie Yönetim Kurulu Üyesi Maria Loheide’nin açıklamalarına yer vermiştir. Loheide, İstanbul Sözleşmesi'nin kapsamlı bir şekilde uygulanmasını talep ederken, “şiddetten korunmanın insan haklarının bir parçası olduğunu” ve "her kadının gelirinden, servetinden, geldiği yer yerden, oturma izni statüsünden ve sağlık açısından engellerinden bağımsız olarak şiddetten korunmaya hakkı olduğunu” vurgulamaktadır (01.02.2018: WEB).

Mottosu “Dünya kadınlarının sesi” olan Soroptimistlerin Bursa Kulübüne ilişkin röportaj, sivil toplum örgütünün çalışmalarına ve amaçlarına ilişkin açıklamaları içermektedir. Dünya çapında örgütlenmeye sahip olan Soroptimistler, amaçlarını şu şekilde ifade etmektedir: “... toplumun, özellikle kadınların kültürel ve ekonomik kalkınmasına, eğitim ve sosyal hizmet yollarıyla yardımcı olmaya çalışmaktayız” (Hürriyet, 08.06.2018:WEB).

Kadınların yaşadığı sorunlara dikkat çeken bir diğer STÖ haberinde ise Ankara Barosunun 2011 yılında başlattığı Gelincik Projesi kapsamında açılan Gelincik Merkezi hakkında bilgi aktarılmaktadır. Gelincik Merkezinin amacı fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddete maruz kalan kadın, çocuk ve LGBTİ bireylere hukuki destek vermektir. Gelincik Merkezi Başkanı Yardımcısının açıklamaları merkezden daha çok kadınların yararlandığını göstermektedir: "7 yılda Türkiye genelinde 53 bin kadın merkeze başvuru yaptı. 3 bin 926 mağdura avukat ataması yapıldı". Haberde ayrıca kadınların yaşadığı sorunlara dair de bilgi verilmektedir: "2017 yılında 260 kadının öldürüldüğünü belirten Yüksel, "Bunların 17'sinin intihar ettiği söylenildi. Bu rakam, kadın cinayetleri açısından çok büyük. Cinsel istismar, maalesef ülkemizde giderek artıyor. Bununla ilgili ve çocuklara istismar için bize başvuran kadınlarımız var. Bunların yanında ensest vakaları da artmış durumda. Bu kişilere de hukuki yardıma bulunuyoruz. Gönüllü avukatlarımızla davalarını takip ediyoruz" (Hürriyet, 08.04.2018: WEB). Görüldüğü gibi sivil toplum örgütlerinin açıklamaları, kadın konusunda otorite sahiplerinin çizdiği tabloyu bulanıklaştırmaktadır. Okuru konuyu düşünmeye sevk etmektedir. Ancak her sivil toplum örgütünün medyada yer alabilme gücüne sahip olmadığı da bir gerçektir.

Sivil toplum örgütlerine ilişkin göz önünde bulundurulması gereken bir diğer bilgi ise bazı sivil toplum örgütlerinin yönetim kademelerinde ekonomik ve politik seçkinlerin kendileri, eşleri ya da akrabalarının görev aldığıdır. Bu durumda sivil toplum örgütü yetkililerinin yaptığı açıklamalarda söylenen sözler, bilinen tekrarı olmaktan öteye gitmemektedir. Örneğin Kadın ve Demokrasi Derneği'nin (KADEM) Başkan Yardımcısı Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın kızı Sümeyye Erdoğan Bayraktar'dır. Milliyet Gazetesinin gündeme taşıdığı KADEM tarafından düzenlenen "3. Uluslararası Kadın ve Adalet Zirvesi"nde konuşma yapanlar Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve eşi Emine Erdoğan'dır. Bu durumda bir sivil toplum örgütünün düzenlediği etkinlik yine ülke yönetiminde olanların açıklamalarını yansıtmaktan öteye gidememektedir (24.11.2018: WEB).

Türkiye'de kadın temasında "şiddet" başlığı ön plana çıkarken toplumda şiddeti azaltmak için farklı kesimlere yönelik seminerler düzenlenmektedir. Gazetelerde de bu seminerlere yer verilmektedir: (Haber Türk, 23.09.2018:WEB); (Milliyet, 23.09.2018: WEB); (Posta, 23.09.2018: WEB). Seminerlerden bazılarında "sosyal hizmet uzmanları" bilgi aktarımında bulunmaktadır (Hürriyet, 06.12.2018: WEB);

(agy, 29.11.2018: WEB); (agy, 29.11.2018: WEB); (agy, 07.03.2018: WEB); (Sabah, 22.12.2018: WEB); (agy. 25.04.2018: WEB). Bu haberlerde sosyal çalışmacılar eğitim veren uzman rolündedir. Birkaç haberde ise bu uzmanların konuya dair görüşlerine yer verilmektedir: Sabah gazetesinde yer alan haberde Kayseri’de seminer veren “Sosyal Hizmet Uzman Hilal Kavafoğlu”nun paylaştığı bilgiler haber metninde kullanılmış ve ayrıca başlığa da taşınmıştır: "İlkokul mezunu ya da okulu bitiremeyen kadınlar, gelir düzeyi yüksek olmayan kadınlar, daha çok şiddet görüyor. Eğitim, şiddetin azalmasına çok büyük katkı sunuyor. Çünkü şiddet sonucu kurum ve kuruluşları başvuran kadın sayısı çok az. Ülkemizdeki kadınların yüzde 88'i gördüğü şiddet için hiçbir kuruma başvuru yapmıyor. Yüzde 7'si polise, yüzde 3'ü savcılığa, yüzde 2'si sağlık kuruluşuna başvuruyor" (22.02.2018: WEB). DHA tarafından hazırlanan bu haber benzer bir içerikle Hürriyet gazetesinde de yer almıştır (22.02.2018: WEB). Böylece Türkiye’nin yüksek tiraja sahip olan iki gazetesi aynı gün bir sosyal çalışmacının görüşlerini okurları ile paylaşmıştır.

Hürriyet gazetesinin haberine göre Ankara Büyükşehir Belediyesi, EGO şoförlerine “kadına yönelik şiddeti önleme ve toplumsal farkındalık kazandırmak amacıyla teorik eğitim” düzenlemiştir. Eğitimi veren Sosyal Hizmet Uzmanı Emine Koç, eğitimin amacıyla ilgili olarak şu açıklamaları yapmaktadır: “Eğitimlerin özellikle erkeklere verilmesi ile aslında biz daha çok kadına ulaşmış oluyoruz. Kadına yönelik şiddeti önlemek için bugün burada olmak son derece anlamlı. Dünyanın her yerinde şuan ‘şiddetle nasıl mücadele edebiliriz’ konuşuluyor. Şoförlerin hem kendi yaşamlarında bir duyarlılık oluşturmak, hem de otobüs içinde bulunan kadın yolculara nasıl davranılması gerektiği ile ilgili neler yapabilecekleri hakkında farkındalık kazandırmayı amaçlıyoruz” (28.11.2018: WEB).

Türkiye örneğinde kadınların istihdamına yönelik projeler de yer almaktadır. Mamak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından yürütülen bir proje kapsamında “Vakıftan yardım alan ve çalışabilecek durumda olan kadınlar”, “yaşlı, engelli ve bakıma muhtaç kişilerin evlerini temizlemek”tedir (28.08.2018: WEB). Bir “sosyal hizmet uzmanı”nın da görev yaptığı proje, kadınların bu temizlik karşısında para kazanmasına vesile olmakla birlikte, meslek edindirme gibi bir potansiyeli yoktur. Dolayısı ile sürdürülebilir bir gelecek sunmamaktadır kadınlara. Kadınları “iş sahibi” olmaya yönlendiren bir proje ise Antalya Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirilmektedir. “Kadınlar Başarıyor” başlıklı haberin verdiği

bilgiye göre; Belediyenin Aile Eğitim ve Sosyal Hizmet Merkezi'nde eğitim alan kadınlar, “iş sahibi” olabilmektedir (Sabah, 01.07.2018: WEB); (Hürriyet, 29.06.2018: WEB). Kadınların iş gücüne katılmasına ilişkin bir diğer proje ise Ticaret Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı arasında imzalanan işbirliği protokolü ile gerçekleştirilecektir. Haberde, kadın kooperatifleri ile ilgili olarak imzalan protokol kapsamında gerçekleştirilecek çalışmalar hakkında bilgi aktarılmaktadır (Haber Türk, 30.10.2018: WEB); (Milliyet, 31.10.20218: WEB). Kadın istihdamına ilişkin bir diğer proje ise İŞKUR tarafından yürütülmektedir. “İşte Anne Projesi” ile kadınların anne olduktan sonra iş hayatına hazırlanması planlanmaktadır (Haber Türk, 20.09.2018: WEB); (Posta, 20.09.2018: WEB).

Türkiye örneğinde kadınlar “şiddet mağduru” olarak temsil edilmektedir. Birkaç haberde konuyla ilgili seminer verdiği belirtilen sosyal çalışmacıların bu konudaki rolü, bilinçlendirme çalışmaları yapmak şeklinde gösterilmektedir. Seminer veren sosyal çalışmacılardan iki tanesinin konuya ilişkin açıklamaları da haberde yer almaktadır. Ancak kadın konusu daha çok politik ve ekonomik seçkinler tarafından aktarılmaktadır Türkiye gündemine. “Mağdur” kadınlar haberlerde görsel olarak yer alsada onların sözlerine yer verilmemektedir. Sivil toplum örgütü yetkililerinin açıklamaları, iktidar sahiplerininin kadın konusuna ilişkin beyanlarını sorgumaya sebep olmaktadır. Ancak iktidar sahipleri haberlerde sıklıkla yer alırken, sivil toplum örgütlerinin açıklamaları her zaman gazete sayfalarına taşınmaz. Konuya ilişkin açıklama yapma önceliği politik seçkinlerde olunca, okurun kafasındaki çerçeve de onların sözleri ile çizilmektedir.

Türkiye örneğinde birkaç projede kadınların “iş sahibi” olabileceği vurgulanmakla birlikte, konuya dair örnek bulunmamaktadır. Bu projelerin çok azında sosyal çalışmacılar (haberde sosyal hizmet uzmanı) görev alırken, bu haberlerde sosyal çalışma mesleğine ya da sosyal çalışmacılara vurgu yapılmamaktadır.

Bakıma Muhtaç Engelliler

Türkiye örneğinde engellilere dair haber içeriklerine bakıldığında ise toplumsal entegrasyon ve engellilere destekten ziyade, “sosyal yardım” ve “istihdam vaatlerinin” ön planda olduğu görülmektedir. Diğer sosyal sorunlarda olduğu gibi

engellilerle, onların mevcut durumları ilgili olarak da siyasi seçkinlerin açıklamaları yer almaktadır gazetelerde:

- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk: Engelli haklarını en önemli meselelerimizden biri olarak gördük” (Güneş, 03.12.2018: WEB)
- (Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat) Oktay, “...engelli bireylere eğitimde, sağlıkta ve istihdamda fırsat eşitliği sağlanması için önemli adımlar atıldı...” (Milliyet, 22.12.2018: WEB).
- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk, ‘Yeni bir hizmet modelimizi de açıklamak isterim; engelli ve yaşlılara yönelik hizmet veren resmi ve özel tüm kuruluşlarda gündüzlü hizmetlerin verilmesi ve bu hizmet modelimizin yaygınlaştırılmasını hedefliyoruz. Bu sayede çok kısa bir süre içerisinde engellisine bakan adanmış hayatlara bir nefes vermeyi amaçlıyoruz’ dedi” (Milliyet, 03.12.2018: WEB).
- *ENGELLİ MEMUR SAYISI YAKLAŞIK 10 KAT ARTTI ‘Her birey çalışma hayatına katılabilir’ anlayışımız ile engellilerimizin çalışma hayatına daha etkin katılımını önemsiyoruz. Bu minvalde, 2011’de yaptığımız düzenlemeyle dünyada ilk defa merkezi Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavını (EKPS) hayata geçirdik. Engelli istihdamına verdiğimiz destekle, 2002 yılında 5 bin 777 olan engelli memur sayımızı bugün yaklaşık 10 katına çıkarmanın gururunu yaşamaktayız. Ayrıca engellilerin istihdamını kolaylaştıran korumalı iş yeri, engelli iş koçluğu gibi uygulamalarımızla yaklaşık 123 bin engelli kardeşimiz çalışma hayatına devam ediyor. Verdiğimiz hibe destekleriyle de kendi işlerinin sahibi olmaları için teşvik ediyoruz* (Haber Türk, 24.12.2018: WEB); (Türkiye, 17.12.2018: WEB); (Sabah, 24.12.2018: WEB); (Posta, 23.12.2018. WEB).

Yetkili isim açıklamalarında ön plana çıkan diğer bir konu ise engellilere yönelik atama haberleridir:

- “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk, ‘2 bin 504 engelli memur alımı için tercihler 29 Kasım’da başlıyor’ dedi” (Güneş, 03.11.2018: WEB)
- Bakan Selçuk: ‘2 bin 504 engellinin istihdamını sağlayacağız’ (Türkiye, 07.12.2018: WEB)
- “Bakan Sarıeroğlu, ‘İnşallah 2 bin 500 engelli kardeşimizin söz verdiğimiz

atamasını da mart ayı içerisinde gerçekleştireceğiz” (Hürriyet, 19.01.2018: WEB)

- (Bakan Zehra Zümrüt Selçuk) “Kadın, genç ve engellilerin istihdamda daha fazla yer almaları için ise 1 milyar 84 milyon lira ilave destek sağlanması amacıyla 15 iş kulübü açıldı. Yine 251 engelliye hibe desteği vererek kendi işini kurmaları, 102 bin gencin de kurs ve programlardan yararlanması sağlandı” (Yeni Şafak, 20.11.2018: WEB).

Engelli Memur alımına ilişkin haberler de yıl boyunca farklı gazeteler tarafından kamuoyunun gündemine taşınmıştır (Haber Türk, 23.11.2018: WEB); (agy, 15.11.2018: WEB); (Yeni Şafak, 23.11.2018: WEB); (Türkiye, 23.11.2018: WEB); (Posta, 24.11.2018: WEB); (Posta, 23.11.2018: WEB); (Posta, 10.09.2018: WEB).

Diğer dezavantajlı gruplarda olduğu gibi engellilerle ilgili haberlerde de görüşlerini ifade etme önceliği otorite sahiplerine aittir. Peki Türkiye gazetelerinde engelliler kendilerini ifade edebiliyor mu? Birkaç haberde engellilerin kendi sorunlarını tanımladıkları görülmektedir: Haber Türk gazetesinin haberine göre görme engelli bir öğretmen olan Müge Turanlı, “hafif düzeyde otizmli çocuklar”ın eğitim aldığı bir sınıfa öğretmen olarak atanmış, ancak atamanın ilk gününde sınıfta ders yaparken İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden aranarak "atamasında bir yanlışlık olduğu, göreve devam edemeyeceği" söylenmiştir. Turanlı, konu hakkında Milli Eğitim Müdürlüğüne şikâyet dilekçesi vermiş, aynı zamanda da Twitter hesabından yaptığı paylaşım ile konuyu kamuoyunun gündemine sunmuştur: “Amacım bir şekilde dikkat çeksin ve başka insanlar bunu yaşamasın diyerek bir kolektif bilinç oluşturmaktır”. Müge Turanlı, haberde olaya ilişkin detaylı açıklamalar yaparak yaşananları okura aktarmaktadır. Turanlı aynı zamanda engellilerin yaşadıkları sorunlara dikkat çeken önemli sözler söylemektedir: “Bir haksızlığa uğrayıp ses çıkarmadığında bu unutulup gidiyor ama karşı çıktığında ses getirebiliyor. Toplumda engelli insanlar olarak çok fazlayız ve bir şekilde kendini ifade edemeyenlerimiz kıyıda köşede kalıyor. Bir şeyleri yapabilecek potansiyelleri olsa bile ya cesaret edemiyorlar ya da o ortam oluşturulmadığı için çalışmıyorlar” (Haber Türk, 03.12.2018).

Diğer bir haberde ise serebral palsi hastası olan Muhammed Metin engelli bireylerin yaşadığı sorunları ve çözüm önerilerini ele alan bir rapor hazırlamış ve Sözcü

gazetesine bu rapor ile ilgili açıklamalarda bulunmuştur: ‘Raporumda, engellilerin okul, oyun parkı, alışveriş merkezi gibi her yere gidebileceklerini, arkadaş edinebileceklerini, öğrenebileceklerini, çalışabileceklerini, sosyalleşebileceklerini, herkes gibi yaşamlarını sürdürebileceklerini, fırsat verildiğinde onların da her alanda başarıya ulaşabileceklerini göstermeyi amaçladım’. Metin ayrıca raporunda sosyal çalışma mesleğinin engelli bireyler ve aileleri açısından işlevini açıklayarak bir diğer önerisini gündeme getirmektedir: “Her engelli ailenin aile hekiminin yanında bir de sosyal hizmet uzmanı olması gerekir. Sosyal hizmet uzmanları, engelliliğin öğrenildiği andan itibaren ailelere psikolojik destek ile bilinçlenme eğitimleri vermeli ve tüm yaşamları boyunca yanlarında olmalı (26.07.2018: WEB).

Engellilerin kendilerini ifade edebildiği bir diğer haberde ise Mardin Büyükşehir Belediyesinin sosyal sorumluluk projesi olarak açtığı “Down Kafe”nin “özel” garsonları açıklamalar yapmaktadır. Belediyenin Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığında görevli kafe sorumlusu, proje ile down sendromlu çocukların “topluma kazandırılması”nın amaçlandığını belirtirken, çıktılara bakıldığında çocukların sosyalleştiğini, kendilerini daha iyi ifade ettiklerini, öz güvenlerinin arttığını ve çocukların topluma entegre olduğunu ifade etmektedir. Haberde ayrıca Kafede çalışan Down Sendromlu Semanur Güneri’nin ifadelerine yer verilmiştir: “Çalışmak çok güzel. Ben çok mutluyum. Çay, kahve, pasta, salep yapıyorum. Pastayı müşteriler beğeniyor. En çok muzlu ve çilekli pasta seviyorlar. Onları getiriyorum”. Güneri’nin sözleri ayrıca ara başlık olarak da kullanılmıştır: “ÇOK MUTLUYUM” (Haber Türk, 16.11.2018: WEB).

Türkiye örneğinde diğer dezavantajlı gruplarda olduğu gibi “yardım” vurgusu ön plana çıkmaktadır. Engelliler, farklı gazeteler tarafından hazırlanan sosyal yardım haberlerinde diğer dezavantajlı gruplar ile birlikte yer almaktadır⁴¹: Kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler, gaziler, şehit yakınları... Engelliler özelinde “yardım” vurgusu ile haberlerde yer verilen bir hizmet ise “Evde bakım maaşı”dır. (Haber Türk, 13.12.2018: WEB); (agy, 29.10.2018: WEB); (Hürriyet, 01.09.2018: WEB); (Sözcü, 06.12.2018: WEB); (agy, 27.09.2018: WEB). Gazetelerden bazıları bu hizmeti “Evde bakım yardımı” olarak yansıtmıştır: (Sabah, 13.12.2018: WEB); (agy, 09.03.2018: WEB); (Posta, 12.10.2018: WEB) (Milliyet, 09.11.2018: WEB);

⁴¹ “Sosyal Hizmet, Sosyal Yardım Alanında Sosyal Çalışma” başlığı altında detayları ile incelendiği için bu başlık altında tekrar bu konuda açıklama yapılmayacaktır.

(Hürriyet, 13.12.2018. WEB).

Türkiye gazetelerinde engelliler adli alana ilişkin haberlerde de yer almaktadır. Adli vakaya dönüşen bu olaylarda engelliliğin ön plana çıkarıldığı görülmektedir: “Engelli kadına kuaförde darp iddiası davası!” başlığı ile Milliyet gazetesinde yer alan haberde; başlık ve haber girişi ile vurgulanan engelli bireye saldırı olayı, haberde kullanılan fotoğraf ile de desteklenmiştir. Fotoğraf karesinde engelli ve habere göre “mağdur” birey, korkmuş bir ifade ile yanındaki kadına sığınmaktadır; kadın ise üzgün bir ifade ile yer almakta ve küskünlüğünü, kırgınlığını belirtir şekilde çekim yapılırken makineye bakmamaktadır (18.12.2018: WEB). Böylece haberdeki her bir detay, engelliye “mağdur” olarak sunmaktadır. Olayda engelli bireyi darp ettiği iddia edilen bireyin açıklamalarına da yer verilmektedir. Ancak haberdeki genel çerçeve bu açıklamaları işlevsiz kılmaktadır.

Fotoğraf 5.48: Engelli bir bireyin yer aldığı haberin fotoğrafı

Kaynak: Milliyet, 18.12.2018: WEB

Adli alanda yer alan bir diğer haberde ise bir öğretmen tarafından zihin engelli öğrencilerin istismar edildiği bildirilmektedir. “Sosyal hizmet uzmanı ve avukatlar huzurunda” ifadeleri alınan çocukların beyanlarının ardından öğretmen “cinsel istismar suçundan” 15 yıl hapis cezası almıştır (Hürriyet, 09.01.2018: WEB). Olay, hem engelli çocukları hem istismarı bir arada içermesi nedeniyle olumsuzluk haber değeri ile gazete sayfasında yer alabilmiştir.

Engelli bireylere ilişkin önemli bir haber ise özel eğitim yönetmeliğinde gerçekleştirilen değişikliktir. Bu kapsamda engelli bireyler için 45 dakika olan bir ders süresi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında olduğu gibi 40 dakika olarak

değiştirilmiştir. Kontenjanı 100'den fazla merkezlerde zorunlu olan müdür yardımcılığı, isteğe bağlı hale getirilmiştir. Kurumdan eğitim alan engelli birey sayısının 600 ve üzerinde olması durumunda sosyal hizmet uzmanı veya sosyal çalışmacının zorunlu personel olarak görevlendirilmesine yönelik düzenleme yapılmıştır (Posta, 05.07.2018: WEB). Sözcü, Hürriyet, Takvim ve Milliyet gazeteleri habere daha geniş yer vererek farklı bir noktaya daha dikkat çekmiştir: “Daha önce de yasal değişiklik yapılarak yasalardaki ‘Özürlü’ ifadesi ‘Engelli’ olarak değiştirmişti. ‘Öğrenci ve kursiyer’ ifadesi de engellilere ilişkin terminolojiye uygun hale getirilerek ‘Engelli birey’ şeklinde düzenlendi” (05.07.2018: WEB).

Engelli bireylerin üniversite eğitim süreçlerine ilişkin Milliyet gazetesinde yer alan haber ise YÖK tarafından yapılan açıklamayı gündeme taşımaktadır: “YÖK, engelli öğrencilerin YKS tercihlerini yaparken mekanda, sosyokültürel faaliyetlerde ve eğitimde erişilebilirlik konularında öne çıkan üniversiteleri takip etmeleri önerisinde bulundu”. Haberde ayrıca “engelsiz üniversitelere” ilişkin bilgi verilerek erişilebilirlik konusunda farklı seviyelerde olan üniversiteleri tanımlamaya yarayan “turuncu/mavi/yeşil bayraklı” üniversiteler sıralanmaktadır (02.08.2018: WEB). Bu haberde yer alan üniversitelerin engelli bireylerin hayatını nasıl değiştirdiği ise Hürriyet gazetesinde yer alan bir diğer haberde görülmektedir. İstinye Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü öğrencisi görme engelli Ezgi Polat için ‘Ezgi’nin Kütüphanesi’ni kurmuştur. Arkadaşlarının seslendirdiği kitaplardan oluşan kütüphane için Ezgi’nin açıklamaları ise “engelsiz üniversitelerin” önemini ortaya koyar niteliktedir: “...Aşçılık Bölümü Başkanı Çağla Özer ailemi çağırdı ve böyle bir kütüphane kurduklarını söyledi. Çok mutlu oldum ve kendilerine çok teşekkür ediyorum. Çünkü ben okulu bitiremezdim. Sadece bu sene değil, üniversite bile bitmezdi. Bu proje sayesinde yeniden kanatlandım diyebilirim” (26.05.2018: WEB). Örnekte görüldüğü gibi düzenlemelere ilişkin haberler bilgi verme amaçlı olarak önem taşımaktadır. Ancak bu düzenlemelerin dezavantajlı bireylerin hayatında yarattığı değişimin aktarıldığı haberler okur açısından daha etkiliyecedir.

Milliyet gazetesi ise “İki kolunu kaybetti ama pes etmedi! Resimlerle yaşama tutundu” başlıklı haberde engellerine rağmen hayata tutunan Yusuf Akgün’ün hikayesi paylaşılmaktadır. Akgün, 6 yaşında yüksek gerilime kapılarak iki kolunu kaybetmiş ve ailesi tarafından Çocuk Esirgeme Kurumuna bırakılmıştır. Engeline rağmen “pes etmeyen” ve kolları olmamasına rağmen ağzıyla resim yapmayı

öğrenen Akgün ile ilgili şu bilgiler paylaşılmaktadır haberde: “Akgün, resmin yanısıra yüzme ve atletizmle de uğraşarak uluslararası alanda dereceler elde etti. Daha sonra Atılım Üniversitesi Moda Tekstil ve Tekstil Mühendisliği Bölümünü burslu olarak bitiren Akgün, mezun olduktan sonra engelli çocuklar başta olmak üzere çocukların yüzme dersi, resim dersi gibi sosyal aktiviteler gerçekleştirmelerine yardımcı oluyor”. Cumhurbaşkanının resmini yapan Akgün, bir tören sırasında resmi kendisine armağan etmiştir. Haberde bu bilgilerin yanısıra bir de tören anından bir kare paylaşılmıştır. Akgün’ün gururu ve mutluluğu fotoğraftan görülebilmektedir (27.12.2018: WEB). Haberde Akgün’ün hikayesi kendi sözleri ile aktarılmaktadır okura. Yaşadığı zorluklara rağmen kendini gerçekleştirmeyi mümkün kılan Akgün, topluma entegre olmuş bir engelli olarak haberlere yansımıştır.

Türkiye’de yerel yönetimler de engelli bireylerle ilgili olarak verdikleri hizmetler bağlamında gazetelerde yer almaktadır. Kimi zaman engelliler için açılan bir lokal, kimi zaman onlara yönelik olarak düzenlenen bir eğitim/seminer, kimi zaman engelliler için yerel düzeyde imzalanan bir protokol ya da belediyenin engelliler için sağlamış olduğu ulaşım olanakları gazete sayfalarında yer almıştır⁴²: (Sabah, 25.08.2018: WEB), (agy, 09.03.2018: WEB). (agy, 27.02.2018: WEB); (Hürriyet, 08.12.2018: WEB); (Hürriyet, 04.12.2018: WEB). (agy, 03.12.2018: WEB); (agy, 04.11.2018: WEB); (agy, 09.10.2018: WEB); (agy, 24.08.2018: WEB); (agy, 31.07.2018: WEB); (agy, 11.05.2018: WEB); (agy, 30.01.2018: WEB); (agy, 19.01.2018: WEB); (agy, 02.04.2018: WEB); (agy, 03.03.2018: WEB); (Sabah, 16.03.2018: WEB).

Yerel yönetimlerin çalışmaları içinde engellilerin istihdamına yönelik olarak ön plana çıkan birkaç örnek bulunmaktadır: Mardin Belediyesinin açtığı Down Kafe’nin yanısıra Hürriyet gazetesi de engelli gençlere yönelik bir istihdam imkanını sayfalarına taşımıştır. Habere göre Ayvalık Belediyesi Özel Çocuklar Eğitim Evi’nde eğitim gören 20 zihinsel engelli öğrenci galoş üreterek harçlıklarını çıkarmaktadır. Ayvalık Belediye Başkanı konuya dair açıklamasında engellileri sosyal yaşama kazandırmak istediklerini belirterek “Öğrencilerimiz hem meslek öğreniyorlar hem de eğitim alıyorlar” demektedir (15.08.2018: WEB).

⁴² Yerel yönetimler tarafından yürütülen çalışmalar “Yerel Yönetimler ve Sosyal Çalışma” başlığı altında detaylı olarak ele alınacaktır.

Türkiye örneğinde engellilerle ilgili pek çok haber yayınlanmıştır. Peki sosyal çalışmacıların bu haberlerdeki rolü nedir? Engellilerle ilgili çok sayıda haber olmasına rağmen sosyal çalışmacıların da yer aldığı az sayıda haber bulunmaktadır:

Sözcü gazetesi, engelli bireyler için çalıştığı kuruma karşı savunuculuk rolünü yerine getiren bir sosyal çalışmacıya yer vermiştir sayfalarında: “Konya’daki özel bir engelli bakımevinde bir süre görev yapan Sosyal Hizmet Uzmanı, bakımevinde şahit oldukları hakkında Bakanlığa şikayette bulundu... Sosyal Hizmet Uzmanı olarak görev yaptığı özel bakım ve rehabilitasyon merkezinde çalıştığı döneme ait tutanak tutan Ali Şahin isimli vatandaş merkezde yaşananlarla ilgili şikayette bulundu.” (06.08.2018: WEB). Sabah gazetesinde yer alan bir haber ise değişim ajanı olarak harekete geçiren yönüne dikkat çekmektedir: Antalya’da Alanya Eğitim ve Araştırma Hastanesinin “Sosyal Hizmet Uzmanı Kaan Sağlam ve hastane yönetimi” tarafından görme engelli vatandaşların sorunlarına dikkat çeken bir etkinlik düzenlemiştir. Haberde “Sosyal Hizmet Uzmanı Kaan Sağlam”, etkinliğin amacına ilişkin açıklamalarda bulunmaktadır: "Bu etkinlikte çalışanlarımızın da görme engellilere yaklaşımı konusunda bilinçlendirilmesini hedefledik. Bu çalışmayla insanlar görme engelli vatandaşlarımızın neler hissettiğini anlayarak onların dünyalarında bir gezinti yaptı" (23.01.2018: WEB).

Yerel yönetimlerin sosyal hizmet uygulamalarında da “sosyal hizmet uzmanlarının” yer aldığı örnekler bulunmaktadır. Engellilere yönelik sosyal yardım haberlerinde sosyal çalışmacılar “ev ziyaretleri yapan” ya da “ihtiyaçları tespit eden” rolünde yer alabilmektedir (Hürriyet, 04.04.2018: WEB); (Sabah, 09.03.2018: WEB). Yerel yönetimler tarafından açılan merkezlerde diğer meslek grupları ile birlikte “sosyal hizmet uzmanının” da görev yaptığı belirtilmektedir. Ancak bu haberlerde sosyal çalışmacıların yaptığı çalışmalara ya da rollerine ilişkin bilgi aktarılmamaktadır (Hürriyet, 20.05.2018: WEB).

Engellilik Türkiye örneğinde sıklıkla işlenen bir konudur. Bu haberlerde ön plana çıkan tema ise “bakım ihtiyacı”dır. Türkiye örneği engellileri desteğe ve bakıma ihtiyacı olan dezavantajlı grup olarak sunmaktadır. İstihdama yönelik haberlerde sosyal entegrasyon vurgusu yapılsa da çok az haberde topluma entegre olabilmiş engelli profili çizilmektedir.

Emekli Maaşı İle Gündem Olan Yaşlılar

Türkiye örnekleminde “yaşlılar” sosyal yardım haberlerindeki “yardıma muhtaçlar” arasında yer almaktadır. Bu haberler dışında ise en çok “emekli maaşları” ile ilgili olarak gündeme gelmektedirler. Örnekleme yer alan gazetelerde emekli maaşlarına yapılan zamlar, bakım maaşları, bayram ikramiyeleri, yaşlılık maaşları gündeme taşınmaktadır. Bu haberlerde “Maaşlara ne kadar zam yapılacaktır?”, “Bakım maaşı ile ilgili düzenlemeler neler?”, “Bakım maaşları ne zaman alınacaktır?”, “Nereye başvuru yapmak gerekiyor”, “Bakım maaşı ne zaman son buluyor?” gibi soruların yanıtlarına yer verilirken yaşlı bireylere dair bilgi ya da görüş paylaşımı bulunmamaktadır: (Hürriyet, 06.09.2018: WEB); (agy, 01.09.2018: WEB); (agy, 14.08.2018: WEB); (agy,10.08.2018: WEB); (Milliyet, 13.08.2018: WEB); (agy, 27.08.2018: WEB); (age, 23.08.2018: WEB); (Sabah, 08.08.2018: WEB); (Haber Türk, 13.12.2018: WEB); (agy, 08.08.2018: WEB); (agy, 27.08.2018: WEB); (Posta, 15.08.2018: WEB); (agy, 13.08.2018: WEB); (Takvim, 08.08.2018: WEB). Bu haberler; yaşlıların toplumsal entegrasyon sorunları bir tarafa, onların ekonomik sorunlarını dahi yansıtmaktan uzak bir içerikle sunulmaktadır.

Türkiye gündemine “aktif yaşlanma ve yaşlı haklarını” taşıyan bir gelişme, Cumhurbaşkanlığı tarafından açıklanan 100 Günlük Eylem Planı’dır. Bu planda yaşlanma ile ilgili de bir madde bulunmaktadır: “Aktif yaşlanma ve yaşlı hakları konusunda farkındalık oluşturmak amacıyla 2019 yılının "Yaşlı Yılı" ilan edilmesi ve Uluslararası Yaşlılık Şurası’nın düzenlenmesi”. Eylem planındaki bu madde gazeteler tarafından ön plana çıkarılmamış ya da üzerinde tartışmalar yapılmamıştır. Gazeteler planın farklı maddelerini başlığa taşıırken, yaşlanma ile ilgili bu madde de sayfalarda yerini almıştır: (Hürriyet, 13.12.2018: WEB); (Milliyet, 22.12.2018: WEB); (Sabah, 14.12.2018: WEB); (Yeni Şafak, 17.12.2018: WEB); (Türkiye, 17.12.2018:WEB). Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürü Orhan Koç, Bakanlığın yetkili ismi olarak 2019 yılında gerçekleştirilecek şura ile ilgili açıklama yaparken aynı zamanda Bakanlık görüşünü dile getirmektedir. Aktif ve sağlıklı yaşlanmayı her zaman çok önemsediklerini belirten Koç, yaşlıların kendilerini huzurevine kapatarak, adeta hayattan elini çekerek bir yaşam sürmelerini istemediklerini, onların hayata katılımlarının önemli olduğunu ifade etmiştir (Haber Türk, 30.12.2018: WEB).

Yaşlılar; huzurevleri, bakımevleri ya da yaşlı evleri bağlamında da haberlerde yer

almaktadır: Milliyet gazetesi bir huzurevinde çıkan yangına yer verirken (29.09.2018: WEB), Haber Türk gazetesi ise Trabzondaki bir huzurevinde yaşlıların yemeklerine idrar kesici ilaç katılması ile ilgili iddiaları gündeme taşımaktadır (03.02.2018: WEB). Huzurevlerine ilişkin olumsuz içeriğe sahip bu haberlerin dışında huzurevlerinde/yaşlıevlerinde kalan bireylerin buralarda yaptıkları faaliyetler de gazeteler tarafından paylaşılmaktadır. Hürriyet gazetesinin “Kıdemli Muratpaşa sakinlerinde sahne heyecanı” başlıklı haberde Yaşlılara Saygı Haftası kapsamında Belediyenin yaşlıevlerinde gerçekleştirilecek etkinlikler için son hazırlıklarını yapan yaşlılardan söz edilmektedir. Haber ayrıca Antalya Muratpaşa belediyesi sınırları içindeki yaşlıların sayısı, yaşlıevlerinin sayısı ve bu merkezlerde sosyal hizmet uzmanlarının çalıştığına dair bilgileri de içermektedir. Haber fotoğrafı da sahnede toplu fotoğraf çekimine katılan yaşlı sakinlerinin mutluluklarını okura aktarmaktadır. Haberin başlık seçimi yaşlı bireylere karşı gösterilen hassasiyeti yansıtmaktadır. Başlıkta “yaşlı” yerine “Kıdemli Muratpaşa sakinleri” ifadesi kullanılmıştır (17.03.2018: WEB).

Yaşlılara saygı haftası kapsamında gerçekleştirilen bir diğer etkinlik ise Ankara Güven Hastanesi Geriatri Merkezi'nde düzenlenen konserdir. Etkinliğin haberinde Geriatri Uzmanı Prof. Dr. Teslime Atlı'nın “yaşlanma” üzerine değerlendirmeleri yer almaktadır. Atlı yaşlı nüfusun sorunlarının saptanmasının büyük önem taşıdığını belirtirken bu sürecin farklı disiplinleri içerdiğine dikkat çekmektedir: “Yaşlı hastanın değerlendirilmesinde tıbbi değerlendirme yanında, ayrıntılı sosyoekonomik, psikolojik-mental, fonksiyonel ve ilaç-beslenme değerlendirmesi yapılmalıdır. Böyle bir değerlendirme sadece hekim tarafından yapılamayacağından; tercihen geriatri uzmanı olan bir doktor, hemşire, fizyoterapist, diyetisyen, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, yaşlı bakım elemanından oluşan bir ekip tarafından yapılmalıdır” (Hürriyet, 24.03.2018: WEB).

Yaşlı bireylere yönelik bir diğer etkinlik ise Çanakkale'de düzenlenmiştir. Bu etkinlikte sosyal yaşam evi katılımcıları tarafından sahnelenen Ay Pansiyon isimli tiyatro oyununun senaryosu Sosyal Hizmet Uzmanı Okyar İğli tarafından yazılmıştır. Haberde oyunla ilgili olarak şu bilgilere yer verilmektedir: “Ay Pansiyonda kalan kadınların sıradan olmayan duruşlarına ve aralarındaki dostluğa da dikkat çekilen oyun, izleyenlerden büyük beğeni aldı” (Hürriyet, 20.03.2018: WEB). Haberde sosyal çalışmacının yaptığı sanatsal bir çalışmayla ilgili olarak “kadınların sıradan

olmayan duruşları” ifadesi kullanılmaktadır. Bu ifade, sosyal çalışmacıların hayata dair sahip oldukları alternatif perspektifin de altını çizmektedir. Haber aynı zamanda bir sosyal çalışmacının yapabileceği faaliyetlerin zenginliği hakkında da fikir vermektedir.

Türkiye örneğinde ayrıca yerel yönetimlerin yaşlılarla ilgili çalışmalarına da yer verilmektedir: Antalya Muratpaşa Belediye Başkanı katıldığı bir etkinlikte yaşlılar için yürüttükleri çalışmalar (yaşlı evleri, evde bakım, nakil ambulansları vb.) hakkında bilgi vermektedir katılımcılara (Hürriyet, 02.11.2018: WEB). Balçova Belediyesi de 80 yaşın üzerindeki vatandaşlara “1 doktor, 1 psikolog, 1 sosyal hizmet uzmanı ile fen işleri müdürlüğü ve semtevi sorumlusundan oluşan ekip” ile evde bakım hizmeti sunmaktadır (Milliyet, 13.12.2018: WEB). Antalya’da ise yaşlılara yönelik lokal hizmeti vermeye başlanmıştır (Sabah, 25.08.2018: WEB)

Haber Türk gazetesi de yaşlı bir vatandaşla ilgili bir yardım haberine yer vermektedir: Evindeki sobayı tutuşturmak isteyen 83 yaşındaki Ali Meşe’nin evinde yangın çıkmış ve “Ali Dede” yangın sonrasında kucağında kedisiyle yer almıştır haberlerde. Olayın ardından Mudurnu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı öncülüğünde biraraya gelen yardımseverlerin katkılarıyla “Ali Dede” için bir ev inşa edilmiş ve kendisine teslim edilmiştir. Artık “Ali Dede” kedileriyle yeni evinde mutludur. Haberde yer alan yaşlı vatandaş “Ali Dede” olarak tanımlanmakta ve böylece okurun onu aile üyelerinden biri gibi görmesi ve onunla bağ kurabilmesi sağlanmaktadır. Ayrıca haberin aktarım dili ve kullanılan fotoğraflar haberdeki duygusal tonu artırmakta ve “acıma hissi” uyandırmaktadır (27.11.2018: WEB).

Fotoğraf 5.49: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Haber Türk, 27.11.2018

Hürriyet gazetesi de “Asiye nine, 119’uncu yaş gününü kutladı” başlıklı haberde Tatvan Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü tarafından evde bakım hizmeti alan “Asiye nineye” doğumgünü için pasta alınarak gerçekleştirilen ziyareti okurları ile

paylaşmıştır. Haberde “Asiye nine”nin açıklamalarına da yer verilmiştir: “Uzatılan mikrofona 4 oğlunun, 5 kızının olduğunu belirten Asiye nine, oğlunun, gelininin ve torunlarının kendisine çok iyi baktıklarını ve mumnun olduğunu söyledi”. Haberde okuru haberdeki yaşlı bireye yakınlaştıran bir dil tercih edilmiştir (18.04.2018: WEB).

Kırklareli’nde ise Valiliğe bağlı il müdürlüklerinin katılımı ile “Yaşlılarımızın mutluluğu için buradayız” etkinliği düzenlenmiştir. Haber fotoğraftan ve haber içeriğinden anlaşıldığı kadarıyla yaşlıların mutluluğu için biraraya gelenlerin yanında yaşlılar bulunmamaktadır. Etkinliğin asıl amacının yaşlı bakım teknikerliği bölümünü tanıtmak olduğu görülmektedir (Hürriyet, 18.05.2018: WEB).

Antalya’da açılan palyatif bakım merkezi de belediyenin sosyal hizmet alanındaki çalışmalarından biri olarak gazete sayfalarında yerini almıştır (Hürriyet, 20.11.2018: WEB). Haber Türk gazetesinde yer alan “Türkiye yaşıyor, palyatif bakım yaygınlaşmalı” başlıklı haberde palyatif bakım hakkında bilgi verilmektedir. Haberde Palyatif Bakım Derneği Başkanı Algoloji Uzmanı Prof. Dr. Meltem Uyar’ın açıklamalarına yer verilmektedir. Uyar, palyatif bakım için aralarında doktor, hemşire, psikolog, fizyoterapist, sosyal çalışmacı ve manevi destek uzmanının yer aldığı kalabalık bir ekibe ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir (23.08.2018: WEB).

Haber Türk gazetesinde Dünya Alzheimer Günü dolayısıyla, hastalığa dair bir haber yer almıştır. Alzheimer hastalığının belirtileri, hasta sayılarına ilişkin bilgiler ve bakım verenlere önerilerin yer aldığı haberde ayrıca Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlıklı Yaşlanma Araştırma ve Uygulama Merkez Müdürü Dr. Öğr. Üyesi Hilal Özkaya’nın açıklamalarına yer verilmiştir. Özkaya, bakım süreci ile ilgili olarak “sosyal hizmet anlayışı içinde sosyal çalışmacıların sosyal destek vermesi” gerektiğini dile getirmektedir (21.09.2018: WEB).

Alzheimer ile ilgili Hürriyet gazetesinde de bir haber yayınlanmıştır. “Alzheimer Danışma Hattı kuruluyor” başlıklı haberde Antalya Muratpaşa Belediyesi tarafından kurulacak danışma hattına dair bilgi verilmektedir. Haberde danışma hattı için çalışacak olan “uzman gerontologlar, sosyal hizmet uzmanları, psikolog ve sosyologların eğitimlerinin devam ettiği” belirtilmektedir. Haberde diğer meslek grupları ile birlikte sayılan sosyal çalışmacılara dair bir rol tanımı bulunmamaktadır. Danışma hattının amacı bağlamında bu meslek gruplarının yürüteceği çalışma

hakkında açıklama yapılmaktadır: “Hasta yakınlarına uzun vadeli bu hastalığın yaratacağı olumsuz duygularla başetme yöntemlerinden, hastanın günlük hayatını nasıl düzenlenmesi gerektiğine Alzheimere dair akla takılan tüm sorular ve sorunlar Danışma Hattı aracılığıyla çözüme kavuşturulacak” (15.02.2018. WEB).

Türkiye örneklemindeki haberlerde yaşlılar ya da yaşlılık bir sosyal sorun olarak yer almamaktadır. Yalnızca birkaç haberde yaşlılığa dair sorunlar tanımlanmakta ve çözüm önerileri dile getirilmektedir. Bunların dışında yaşlılar emekli maaşları ve huzurevi etkinlikleri bağlamında gündemde yer alabilmektedir. Türkiye örnekleminde sosyal çalışmacıların sorun tanımının bir parçası olmadığı görülmektedir. Birkaç haberde sosyal çalışmacıların yaşlılarla ilgili ekiplerde yer alması gerektiği dile getirilmekle birlikte sosyal çalışmacıların yaşlılarla ne tür çalışmalar yaptıklarına ya da ne gibi görevler üstlendiklerine dair bilgi içermemektedir haberler.

LGBTİ Bireyler mi (!)

Türkiye örnekleminde sosyal hizmet/sosyal çalışma taramalarının sonucunda yalnızca 2 haberde LGBTİ bireylerden söz edildiği görülmektedir. “Gizlenerek çalışıyorlar” başlığı ile Hürriyet gazetesinde yayınlanan haber, Kaos GL Derneği’nin Türkiye’deki LGBTİ (Lezbiyen, gey, biseksüel, trans, interseks) çalışanlar hakkında 2017 yılında yaptığı araştırmanın sonuçlarına yer vermektedir. Kamudan 75, özel sektörden 166 kişinin katılım sağladığı araştırmaya göre LGBTİ çalışanlar üst düzey pozisyonlarda kendilerine yer bulamıyor ve çoğunlukla cinsel kimliklerini gizlemek zorunda kalıyorlar. Ankete katılanların mesleklerine bakıldığında öğretmen, psikolog, öğretim üyesi, sağlık personeli, sosyal hizmet uzmanı, mimar, bankacı, bilişim uzmanı yer almaktadır. Ancak haber mesleklerle ilgili bir gerçeğe dikkat çekmektedir: “Rapora göre bu veri LGBTİ bireylerin özellikle bu alanlarda çalıştığını değil, anketin bu alanlara ulaşabildiğini gösteriyor” (01.07.2018:WEB). Hürriyet gazetesinde yer alan bu haber, LGBTİ bireylerin çalışma alanında yaşadıklarına dair sunduğu bilgilerle okurda bir farkındalık yaratmaktadır.

Diğer sosyal sorunlarda olduğu gibi sivil toplum örgütlerinin gücü, LGBTİ bireylerin gündeme taşınması için de önem taşımaktadır. İncelenen haberde görüldüğü gibi LGBTİ bireylerin çalışma alanında yaşadığı sorunlar Kaos GL Derneği’nin gücü ile Hürriyet okurlarına ulaşabilmiştir.

LGBTİ bireylerden söz eden bir diğer haber ise mültecilerin yaşadığı sorunlar bağlamında gündeme taşınmıştır. Haberde mültecilerin uydu kentlere yönlendirilmesinin bu illerdeki muhafazakar yapı nedeniyle LGBTİ bireyler için riski artıracığına değinilmektedir (Sözcü, 06.02.2018: WEB)⁴³. Bu haberde ise LGBTİ bireylerin sorun yaşadığı notkalardan biri, bir sosyal çalışmacı tarafından gündeme taşınmaktadır.

LGBTİ bireyler bu haberler dışında Türkiye örneklemindeki diğer haberlerde kendilerine yer bulamamıştır. Kendi seslerini, sözlerini duyurabilmek bir tarafa sorunları ile gündeme dahi gelememektedir. Bu bağlamda LGBTİ bireylerin sorunlarının henüz Türkiye'deki egemen yapılar tarafından “toplumsal sorun” olarak kabul görmediği söylenebilir. Egemen yapının sorun olarak tanımlamadığı, medyada da yer bulamamaktadır. Bu “görmezden gelme” ve “yok sayma” LGBTİ bireylerin yaşadığı toplumsal izolasyonu artırmaktadır.

Mazlum Mülteciler

Türkiye örnekleminde yer alan gazeteler, incelenen bir yıllık dönem içerisinde mültecilerle ilgili haberlere yer vermişlerdir. Gazeteler özellikle Suriye iç savaşından kaçarak Türkiye'ye kaçan mültecileri sayfalarına taşımıştır.

Mültecilerin yer aldığı haberlerde özellikle çocukların ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Sabah gazetesinde “Sığınmacı çocuklara anneleriyle eğitim” başlığı ile verilen haberde Suriye'den gelerek Türkiye'ye sığınan çocukların yerleştirildiği merkezde kendilerine sunulan hizmetlerle ilgili bilgi aktarılmaktadır. Haberde çocukların anneleriyle birlikte çeşitli etkinliklere katıldıkları ve böylece çocukların “yaşadıkları acı dolu günlerin etkisinden kurtulmaya çalıştığı” ifade edilmektedir. Merkeze ilişkin olarak verilen bilgilerde çocukların psikolojik ve gelişimsel süreçlerinin takip edildiği ve bu çalışmaların “ilgili meslek uzmanlarınca” yürütüldüğü belirtilmektedir. Bu meslek uzmanlarının kimler olduğu ve ne tür çalışmalar gerçekleştirdikleri ise haber metninin devamından anlaşılmaktadır: “Çocuk Koruma Merkezi Proje Yöneticisi Çağla Toğan, merkezde Mart 2017'den itibaren Ankara'da yaşayan dezavantajlı sığınmacı çocuklara yönelik psikososyal destek çalışmaları yürütüldüğünü belirtti. Çocuk ve genç dostu alanlarda, her yaş

⁴³ Bu haber, ana tema olarak mültecilerle ilgili olduğundan haberin detayları “Mazlum Mülteciler” başlığı altında ele alınmıştır.

grubundaki çocuklar için ihtiyaç temelli etkinlikler gerçekleştirildiğini dile getiren Toğan, merkezde psikolog ve sosyal hizmet uzmanının bulunduğunu söyledi” (Sabah, 23.01.2018: WEB). Bu haber, aynı içerik ile Hürriyet gazetesinde de yayınlanmıştır (22.01.2018: WEB). Mülteci çocuklara yönelik benzer bir çalışma da Yozgat'ta yürütülmüştür. “Yozgat'ta mülteci çocuklar savaşın izlerini oyuncak yaparak unutuyor” başlıklı habere göre; “mülteci çocuklar” ile “sosyal hizmet merkezinden destek alan çocuklar” birlikte oyuncak yapmakta ve oyuncakları birbirlerine hediye etmektedirler. Bu etkinlik ile çocukların kaynaşması ve eğlenerek “savaşın izlerini az da olsa silmeleri” amaçlanmaktadır (Sabah, 15.03.2018: WEB). Hürriyet gazetesi de mülteci çocuklara yönelik olarak Osmaniye’de düzenlenen mahremiyet eğitimini sayfalarına taşımıştır (14.04.2018: WEB).

Mülteci çocukların gündeme taşındığı bir diğer haber, Haber Türk gazetesi tarafından “Her 10 mülteci çocuktan 6’sında psikiyatrik hastalıklar var” başlığı ile paylaşılmıştır. Haberde konuyla ilgili açıklama yapan Marmara Üniversitesi İstanbul Pendik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Bölümünden Dr. Veysi Çeri, mülteci çocukların büyük bir kısmında psikiyatrik hastalıklar olduğunu söyleyerek çözüm için şunları önermektedir: “...mültecilerin yoğunluklu yaşadığı bölgelerde özelleşmiş çocuk psikiyatrisi servisleri açılmalı, buralara mültecilerin kültürlerini bilen, gönüllük esasına bağlı psikiyatrlar, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları ve çocuk gelişim uzmanları gidebilir" (01.05.2018: WEB). Bu haber ile sosyal çalışmacılar mülteci sorunu ile ilgili çalışması gereken meslek gruplarından biri olarak kamuoyuna duyurulmaktadır.

Gazetelerde mültecileri kapsayan projeler de haber olarak yer almaktadır: Milliyet gazetesi, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) önderliğinde ve Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) ortaklığında Avrupa Birliği finansmanı ile hayata geçirilen "Mahir Eller Projesi"nin açılış toplantısına katılan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk’un açıklamalarına yer vermiştir. Selçuk, Türkiye'nin yaklaşık 4 milyon mülteciye ev sahipliği yaptığını belirtirken savaşın açtığı yarayı derinden hisseden kadın, çocuk, engelli ve yaşlılardan oluşan dezavantajlı gruplara yönelik çalışmalar yürütüldüğünün ve bu çerçevede 2014-2018 yılları arasında 421 bin mülteciye psikososyal destek hizmeti verildiğini belirtmiştir. Mültecilerin istihdama katılmasının da önemli olduğunu ifade eden Selçuk, gerçekleştirilecek olan proje ile yaklaşık 13 bin mülteciye ulaşılabileceğini

açıklamıştır (14.11.2018: WEB).

Sabah gazetesindeki bir diğer haberde ise Hayata Destek Teknoloji Sınıfı projesinden söz edilmektedir. Proje, Türk ve mültecilerin online ortamda bir araya getirilerek Türkiye'deki 3.5 milyon sığınmacıya teknoloji sınıflarında dil ve eğitim olanağı sunmayı amaçlamaktadır (25.03.2018: WEB). Hürriyet gazetesi tarafından da paylaşılan bu haberde mülteciler toplumsal entegrasyonunun öneminden söz edilmektedir (16.03.2018: WEB).

Türkiye örneklemini mültecilerle ilgili olarak ilgili kurumların düzenlemelerini de içermektedir: İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, belgesiz göçmenlerle ilgili olarak kamu kurumlarına bir yazı göndererek, konuya ilişkin önlem almalarını istemiştir (Milliyet, 24.12.2018: WEB). İçişleri Bakanlığının mültecilerle ilgili bir açıklamasında ise İstanbul'a daha fazla Suriyeli mülteci kaydı alınmayacağı ve mültecilerin uydu kentlere yönlendirileceği bilgisi verilmiştir. Sözcü gazetesinde yer alan bu haberin spotunda “Uzmanlar, uydu kentlere yönlendirilen hassas grupların risk altında olduğu görüşünde” ifadesi kullanılmıştır. Haberde görüş bildiren uzmanlardan birisi de Sosyal Çalışmacı İlksen Gürsoy'dur. Gürsoy, uydu kentlerin daha muhafazakar olması dolayısıyla kadınlara ve LGBTİ bireylere yönelik riski artırdığını, ayrıca mültecilerin iş bulma olasılığını düşürdüğünü ifade ederken, Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün gerçekleştireceği bu uygulamanın hassas gruplar için mağduriyeti artırdığını belirtmektedir. Gürsoy'un açıklamaları haberdeki ara başlıklardan biri olarak da kullanılarak ön plana çıkarılmıştır (06.02.2018: WEB).

Mülteci haberlerinde Türkiye ve yetkili kurumlara yönelik olarak “sahip çıkmak” vurgusu yer almaktadır. Suriye'deki savaştan kaçan ve sığınma kampında kalan “Mahir bebek” tedavi için Türkiye'ye getirilmiştir: “Mahir bebeğin rahatsızlığından haberdar olan ancak maddi imkânsızlıklar nedeniyle tedavi ettiremeyen aileye Türk Kızılayı sahip çıktı”(Sabah, 03.02.2018: WEB). Kızılay'ın başrolde olduğu bir diğer haber ise Milliyet gazetesinde “Kızılay kavuşturdu” başlığı ile yer almıştır. Haberde savaş nedeniyle ailelerinden kopan kişilerin Türk Kızılayı tarafından birbirine kavuştuğu belirtilmekte ve haberde 4 çocuğun yıllardır göremedikleri ailelerine kavuşma hikâyeleri anlatılmaktadır. Bu haberde aynı zamanda mülteci bir kız çocuğunun açıklamalarına da yer verilmektedir: “Suriyeli kız çocuğu E., “İdlip'de evimizin yakınına düşen bombanın patlaması sonucu ağır yaralandım. Beni Türkiye'ye tek başıma getirdiler. Çok şükür burada tedavim oldu ve sağlığıma

kavuştum. Ben Türkiye'ye geldiğimde ailem orada kaldı ve uzun süre kimseden haber alamadım. 1.5 yıldır ailemden kimseyi görmemiştim, çok mutlu oldum” diye konuştu” (16.12.2018: WEB). Haber, hikaye dili ile yazılmış ve kullanılan fotoğraflar ile olayın dramatize edilmesi sağlanmıştır. Çocukların yalnız ve mutsuz görüntüleri ve ailelerin gözleri yaşlı kavuşma anları fotoğraflar aracılığı ile okura aktarılmıştır. Suriyeli kız çocuğunun ailesi ile kavuşma hikayesi, benzer bir içerikle Haber Türk gazetesi tarafından da paylaşılmıştır (23.11.2018: WEB). Takvim gazetesi de Türk askerleri ve Türk Kızılayı tarafından mültecilerle ilgili olarak sınırda yürütülen faaliyetler hakkında bilgi vermektedir: Erzak yardımları, sağlık hizmetleri vb. Haberde askerlerin bir çocuğu sevdiği ve yardım malzemesi dağıttığı fotoğraf üzerinde “MAZLUMLARIN UMUDU TÜRKİYE” başlığı ile okur için bir çerçeve çizilmekte ve haber metni de bu çerçeveyi desteklemektedir (03.02.2018: WEB).

Türkiye örneğinde ayrıca diğer ülkelerin mültecilere ilişkin çalışmaları ya da aldıkları kararlar da yer almaktadır: Hürriyet gazetesinde yer alan “Belçika'ya 9 ayda 3.075 çocuk geldi” başlıklı haberde, bu mültecilerle ilgili olarak Belçika hükümeti tarafından yürütülen çalışmalara ilişkin bilgi aktarılmaktadır. Haberde Belçika'daki mülteci çocukların sayısı artarken “Refakatsiz veya ailelerinden ayrı düşmüş çocukların kabulü, gözlenmesi ve uyumunda uzmanlaşmış sosyal hizmet görevlilerinin” çalıştığı belirtilmektedir (26.10.2018: WEB). Sabah gazetesi ise Almanya'da göçmen kökenli çocukların başarısını artırmak için okullara “sosyal hizmet uzmanları” alınacağını bilgisini paylaşmaktadır (11.04.2018: WEB).

Haber Türk gazetesi ise, ABD'nin BM'ye bağlı Filistinli Mültecilere Yardım Kuruluşu (UNRWA)'na yaptığı yardımları sonlandırma kararını okurları ile paylaşmaktadır. Haberde ABD yetkililerinin açıklamaları ve UNRWA'ya yönelik bilgiler yer almaktadır. Haberde ayrıca Filistin'de yürütülen yardım çalışmaları ve Filistinli çocuklara ilişkin görsel malzeme de kullanılmıştır (01.09.2018: WEB).

Mülteciler tüm dünyayı etkileyen ve dünya gündeminde yer alan bir toplumsal sorun olarak farklı platformlarda tartışmaya açılmaktadır. Bu bağlamda farklı ülkelerin katılımıyla Brüksel'de Suriyeli mültecilerle ilgili olarak gerçekleştirilen toplantıda Türkiye'nin mültecilere ev sahipliği yapması “benzersiz bir cömertlik” olarak nitelendirilmiştir (Haber Türk, 25.04.2018: WEB).

Yerel yönetimler tarafından mültecilere yönelik olarak gerçekleştirilen çeşitli çalışmalar da haberlerde yer almıştır: Mülteci kadınlara yönelik eğitimler verilmektedir (Sabah, 08.02.2018: WEB); (Hürriyet, 07.02.2018: WEB). Mülteciler için yardım konvoyu gönderilmektedir (Sabah, 02.03.2018: WEB). Ayrıca yerel yönetimler sivil toplum örgütleri ile işbirlikleri yapmaktadır (Hürriyet, 24.01.2018: WEB).

Türkiye örneğinde mültecilere yönelik haberlerde çocukların ön plana çıktığı görülmektedir. Çocukların kullanımı, okurun bu haberlere ilgisini artırmaktadır. Ayrıca fotoğraflarda çocukların kullanılması haberde aktarılan trajik hikayeye büyük katkı sağlamaktadır. Suriyeli çocuklar, bu anlamda medyaya önemli bir malzeme sağlamaktadır. Bunun dışında sosyal uyumlarını artırmak ve sosyal sorun olarak çözüme kavuşturmak üzere yetkililer tarafından mültecilere/göçmenlere yönelik olarak alınan kararlar ve yürütülen çalışmalar da gazete haberlerinde yer almaktadır. Türkiye örneğinde mültecilerin kendi ifadeleri yalnızca bir haberde yer alabilmiştir. Sosyal çalışmacıların görüşlerine de bir haberde yer verilmiştir. Buna karşılık yetkili isimler konu hakkında açıklamalarda bulunmaktadır. Türkiye’de mültecilerle ilgili olarak “sahip çıkan”, “koruyan”, “cömert olan”, “iyileştiren”, “mazlumların umudu olan” bir Türkiye’den söz edilmektedir. Böylece bu alanda görev yapan mesleklerden ziyade ülke ve kurumlar ön plana çıkarılmaktadır.

f) Bakanlık Adında “Sosyal Hizmetler”

Gazeteler üzerinde gerçekleştirilen taramalarda ABD ve Türkiye arasında öncelik verilen temalar bağlamında küçük farklılıklar olduğu belirtilmişti. Türkiye’deki gazeteler üzerinde gerçekleştirilen taramada “sosyal çalışma” kelimesinin dışında “sosyal hizmet” kelimesi ile de arama yapılmıştır. Türkiye’de sosyal çalışma, “sosyal hizmet” olarak isimlendirildiği için taramada anahtar sözcüklerden biri olarak seçilmiştir. Tarama sonucunda “sosyal hizmetler”in bakanlığın isminde geçmesi dolayısıyla çok sayıda habere ulaşılmıştır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye’de sosyal çalışmanın çerçevesi içinde yer alan konuların çoğu için politika üreten ve öncü çalışmalar yapan sorumlu devlet kurumudur. Bu bağlamda taranan haberlerden bazıları sosyal çalışmayı doğrudan içermemekle birlikte dezavantajlı gruplarla ya da çalışma alanıyla bağlantılıdır. Türkiye’de bu konulara ilişkin genel çerçeveyi anlamak adına haberler çözümlene dışında tutulmamış ve ayrı bir tema olarak ele alınması uygun görülmüştür.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2018 yılı Temmuz ayı itibariyle kurulmuştur. Türkiye örneklemini üzerinde yapılan taramada Temmuz ayından sonraki döneme ait haber sayısının fazlalığı Bakanlık isminin de taramalarda çıkmasından kaynaklanmaktadır.

Sosyal çalışmanın faaliyet yürüttüğü alanlara ilişkin Bakan/Bakanlık ve yetkili kuruluş açıklamalarının yer aldığı haberler, ilgili dezavantajlı gruba ilişkin başlık altında değerlendirilmiştir. Türkiye örnekleminde toplumsal sorunlara ilişkin yetkili isim açıklamalarının ön plana çıkarıldığı düşünüldüğünde Bakanlığın yer aldığı haberlerin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Bu haberler sosyal çalışmanın konularına ilişkin “tanımları” ve “çözümleri” yani temel çerçeveyi içermektedir. Kamu otoritesinin sosyal sorunlara ilişkin bakış açısını sunmaktadır. Bu çerçeve her zaman (hatta çoğu zaman) sorunu yaşayanların bakış açısı ile uyuşmamaktadır. Ancak egemen ideolojinin aktarımı bağlamında medya, güçlü olanın perspektifinden baktığı için Bakanlık haberlerinin tarama sonuçlarına dahil edilmesi bu araştırma için bir kez daha önemli hale gelmektedir.

Bakanlığın yer aldığı bu haberlerden bazıları sosyal çalışmanın alanında yer almayan konulara ilişkindir. Yaklaşık 40 haberde sosyal çalışmadan farklı gelişmeler aktarılmıştır: Atama haberleri, bütçe açıklamaları, ekonomik gelişmeler, soru önergeleri, bedelli askerlik vb.

g) Yerel yönetimler ile Sosyal Çalışma

Türkiye örnekleminin ABD örnekleminde farklılaştığı bir diğer tema ise yerel yönetimler tarafından yürütülen sosyal hizmet faaliyetleridir. Bu faaliyetlerden bir kısmı sosyal çalışmaya ilişkindir ancak bazıları belediyenin vatandaşlara yönelik sosyal hizmetleridir. Örneğin Türkiye’de belediyeler özellikle dağıttıkları “yardım paketleri” ile sıklıkla gündeme gelmektedir. “Sosyal Hizmet, Sosyal Yardım Alanında Sosyal Çalışma” başlığı altında yerel yönetimlerin bu tür hizmetlerine değinilmiştir. Bu tür hizmetler, sosyal çalışmanın hedefinde yer alan dezavantajlı gruplara yönelik olmakla birlikte sosyal çalışma değildir. Sosyal çalışma, dezavantajlı grubun ihtiyacı bağlamında çeşitli yardımları içerebilir ancak sosyal çalışmanın mesleki altyapısı, ilkeleri ve bütüncül yaklaşımı bundan çok daha fazlasını gerektirmektedir. Sosyal hizmetler ile dezavantajlı grupların yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik yardım ve destekler sunulurken, sosyal çalışmanın

temelinde bireye yardım etmek değil, bireyi kendine yeterli hale getirmek yer almaktadır. Bu açıklamalar bağlamında yerel yönetimler (özellikle belediyeler) tarafından yürütülen ve medyaya yansıyan çalışmaların çoğunun “sosyal hizmet” olduğu söylenebilir. Ancak belediyelerin sosyal hizmet birimlerinde görev yapan sosyal çalışmacılar tarafından yürütülen çalışmalar da bulunmaktadır. Sosyal çalışmacılar kimi haberlerde seminer vererek kamuoyu farkındalığını artırmakta, kimi haberlerde bir sosyal hizmet merkezinde başvuru sahiplerine danışmanlık yapmaktadır. Kimi zaman evde bakım hizmetleri bağlamında bireylerin ihtiyaçlarını tespit etmekte, kimi haberlerde ise projeler üreterek dezavantajlı bireylerin hayata tutunmalarına destek olmaktadır. Bunlar, “sosyal çalışma”dır ancak “sosyal hizmet” olarak yansımaktadır haberlere. Bu da Türkiye örneğininin “sosyal hizmet” ve “sosyal çalışma” kavramlarına dair kafa karışıklığının sonucudur. Bu kafa karışıklığı içinde sosyal çalışmacıların meslek olarak yürüttükleri çalışmaların alandaki yardım faaliyetlerinden farkı kalmamaktadır. Hürriyet gazetesinde yer alan haber bu hizmetlere ilişkin bir örnek içermektedir: “Balçova'da yaşlı nüfus çok fazla olduğu için ayrı çalışma programı yürüttüklerini ifade eden Balçova Belediye Başkanı Mehmet Ali Çalkaya, ‘Sürekli olarak yaşlı vatandaşlarımızın evlerine giden bir ekibimiz var. Doktorumuz, psikoloğumuz, sosyal hizmet ve teknik destek uzmanımız yaşlı vatandaşlarımızı her gün evlerinde ziyaret ediyor. Onların sağlık problemleri ve evlerindeki ihtiyaçlarla ilgileniyorlar. Hasta yatağı gibi ihtiyaçlarını karşılıyoruz” (05.11.2018: WEB); (Milliyet, 20.12.2018: WEB). Hürriyet gazetesinin diğer bir haberinde ise sosyal çalışmacılar yalnızca ev ziyareti yapmaktadır: “Semtevi ve Halk Sağlığı Anabilim Dalı Başkanlığı’nın yaptığı tespitlerde belirlenen 1078 yaşlı vatandaş ile tek tek görüşüldü. Müdahalede öncelikli yaşlı vatandaşlar tespit edildikten sonra 1 doktor, 1 psikolog, 1 sosyal hizmet uzmanı ile fen işleri müdürlüğü ve semtevi sorumlusundan oluşan ekip yaşlı vatandaşları ziyaret etmeye başladı” (27.07.2018: WEB). Sabah gazetesi de Antalya Büyükşehir Belediyesi’nin Toptancı Hali içine kurduğu aşevinin bilgisi aktarmaktadır okurlarına: “Antalya Büyükşehir Belediyesi, Toptancı Hal içinde kurduğu aşevi ile ihtiyaç sahiplerine her gün sıcak yemek ulaştırıyor. Aşevinde her gün 2 bin kişi için 3 çeşit yemek hazırlanıyor. Diyetisyenler de kalori ve besin hesaplamaları ile yemekleri ve malzemelerin hangi oranda kullanılacağını belirliyor. Yemek yardımı alan ihtiyaç sahibi vatandaşlar 6 ayda bir sosyal hizmet uzmanları tarafından kontrol ediliyor. Görüldüğü gibi “sosyal hizmet uzmanı”, diğer çalışanlar ile birlikte “sağlık

problemleri ilgilenen ve evdeki ihtiyaçlarla ilgilenen”, “ev ziyaretleri yapan” ya da “ihtiyaç sahibi vatandaşları kontrol eden” olarak yer almaktadır haberlerde. Bu durumda ya sosyal çalışmacı görevini “mesleğin tanımına uygun bir şekilde” yerine getirememekte ya da görevini yapsa dahi haberlere yansımamaktadır.

Belediyelerin yürüttüğü sosyal hizmet çalışmaları, belediyeler tarafından reklam amacı ile de kullanıldığı için Türkiye örneğinde sıklıkla belediye faaliyetlerine yönelik haberler yer almaktadır. Sosyal hizmetler, belediyelerin vatandaşa en yakın olduğu, “hakla dokunduğu” çalışmalarıdır. Bu anlamda sosyal hizmetler için ayrılan bütçelerin gözle görülür hale getirilmesi vatandaşın belediyenin “çalıştığını” düşünmesi adına önem taşımaktadır. Belediye başkanları seçimle göreve geldikleri için halkı iyi işler yapıldığına ikna etmek, tekrar seçilmenin araçlarından biridir. Bu bağlamda yoksullara, engellilere, yaşlılara, kadınlara, çocuklara ve mültecilere yönelik hizmetler belediyelerin basın/halkla ilişkiler birimleri tarafından basına servis edilmekte ve hazırlanan haberler gazetelerin “Yerel Haberler” sayfaları ile okura duyurulmaktadır. Belediyeler tarafından yürütülen bu hizmetler Türkiye örneğinde bütün gazeteler tarafından paylaşılmakla birlikte; Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinde yoğun olarak yer almaktadır⁴⁴.

Türkiye örneğinde yerel sosyal hizmet/sosyal çalışma bağlamında yer alan önemli bir gelişme de “Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığının taşra teşkilatında yer alan sosyal hizmet kuruluşlarının Cumhurbaşkanlığı kararıyla belirlenecek esaslar çerçevesinde il özel idareleri, belediyeler ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına devredilebilmesi”dir (Yeni Şafak, 10.07.2018: WEB); (Takvim, 10.07.2018: WEB). Bu gelişme, merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin sosyal hizmet çalışmalarına ilişkin farklılıklarını tartışmayı gerektirmektedir. Ancak konu bu iki gazete dışında gündeme bile taşınmamıştır.

h) Ünlüler ve Sosyal Çalışma

Türkiye örneğinde anahtar sözcükler üzerinden yapılan taramada ünlülerin yer aldığı 5 haber bulunmaktadır. Haberlerde yer alan ünlü isimler; Futbolcu Caner Erkin, Oyuncu Julia Roberts ve Şarkıcı Gülben Ergen’dir. Her bir ünlü ismin sosyal çalışma ile aynı haberde yer almasının farklı nedenleri bulunmaktadır.

⁴⁴ Belediyeler tarafından dezavantajlı gruplarla ilgili olarak yürütülen çalışmalar, ilgili bölümlerde paylaşıldığı için tekrardan kaçınmak üzere bu başlık altında yer verilmemiştir.

Haber Türk gazetesi futbolcu Caner Erkin'in, çocuğunun velayetini almak üzere açtığı dava sürecine dair haber yapmıştır. Haberde yer alan bilgilere göre Caner Erkin, “sosyal hizmet uzmanları” ile görüşmeler yapmış ve eski eşiyle ilgili çeşitli açıklamalarda bulunmuştur. Gazete “Caner Erkin'den çok konuşulacak açıklamalar” başlığı ile yayınladığı haberde açıklamaların magazin yönünü ön plana çıkararak sunmaktadır (04.06.2018: WEB). Aynı gazetede yer alan bir diğer haber ise sosyal çalışmacıların velayet davalarındaki çalışma süreçleri hakkında daha çok bilgi içermektedir: “Beşiktaşlı futbolcu Caner Erkin'in oğlu Çınar'ı alabilmek için açtığı velayet davasında psikolog ve sosyal hizmet uzmanı tarafından hazırlanan 'Sosyal İnceleme Raporu' mahkemeye ulaştı. İki uzman Çınar, Asena Atalay ile anne ve babası, Caner Erkin ve eşi Şükran Ovalı, Çınar'ın öğretmenleriyle tek tek görüştü”. Haberde ayrıca “uzmanların” görüşme notlarına ilişkin paylaşımlar da yapılmıştır (30.05.2018: WEB). Ayrıca haberde sosyal çalışmacıların “uzman” olarak tanımlanması da okurun algısı açısından önem taşımaktadır. Hürriyet gazetesinin aynı olaya ilişkin haberinde mahkemeye raporu hazırlayan “sosyal hizmet uzmanı ve psikolog” için “bilirkişi” ifadesi kullanılmaktadır (30.05.2018: WEB). Böylece ünlü bir futbolcunun uyandıracığı merak ile kamuoyu sosyal çalışmacıların velayet davalarında yürüttüğü çalışmalar hakkında fikir sahibi olabilmektedir.

Sabah gazetesi ünlü oyuncu Julia Roberts'ın rol aldığı bir dizi ile bilgi aktarmaktadır okurlarına. Habere göre yeni başlayacak olan ve gizli bir devlet tesisinde çalışan insanların hayatının ve tesiste yaşınanaların anlatılacağı dizide Julia Roberts “sosyal hizmet görevlisi” Heidi'yi canlandıracak (21.07.2018: WEB). Bu haberde “sosyal hizmet görevlisi” olarak tanımlanan meslek aslında “sosyal çalışmacı”dır. Haberde doğru ifade ile kullanıldığında ünlü bir Hollywood oyuncusu ile sosyal çalışmanın aynı haberde yer alması okurların mesleğe dair bilgisini artıracaktır. Bu haberle ilgili önemli bir diğer bilgi ise ünlü bir oyuncunun sosyal çalışmacı rolünü canlandığı bir dizinin dünyanın her yerinden takip edilen bir platformda yayınlanacak olmasıdır.

Ünlüleri sosyal çalışma ile buluşturan bir diğer haber ise Hürriyet gazetesinde yayımlanmıştır. Oyuncu Gülben Ergen, Acıbadem Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanı ve İmdat Derneği Kurucusu Prof. Dr. Oğuz Polat'la görüşme gerçekleştirmiş. Bu görüşmede çocuk istismarı ile müdahale ekibinde sosyal çalışmacıların diğer meslek gruplarıyla birlikte çalışması gerektiği dile getirilmektedir (12.03.2018: WEB). Haber hem ünlü bir ismi içermesi, hem çocuk istismarını ele alması, hem de uzman bir profesörün görüşlerini içermesi

bağlamında ilgi çekmektedir. Bu kadar ilgiyi toplayan bir haberde sosyal çalışmacıların yer alması da mesleğin kamuoyu gözündeki imajının olumlanması bağlamında önemli ve gereklidir.

Türkiye’de ünlüler ve sosyal çalışmanın bir arada yer aldığı haber sayısı azdır. Türkiye’de yer alan 5 haberin 3’ü aynı olaya ilişkin olduğu için sınırlı bir temsil söz konusudur. Mesleğe dair bilgi aktarımı ve saygınlığın artırılmasına yönelik çalışmalarda bu bilginin göz önünde bulundurulması fayda sağlayacaktır.

i) Sosyal Çalışma Hangi Sayfanın Haberidir?

Türkiye’de sosyal çalışma ile ilgili haberlerin yer aldığı sayfalar haber içeriğine ve haberde yer alan kişilere göre değişmektedir. Önemli politik aktörlerin yer aldığı ya da ülke gündemini ilgilendiren haberler 1. Sayfada yer almaktadır. Gazetelerin internet versiyonlarında ise bu haberler anasayfada yayınlanmaktadır. Gazetelerin arşivlerinden 2018 yılına ait tarama yapıldığı için haberlerin anasayfada yer alıp almadığına ilişkin bilgi mevcut değildir⁴⁵. Bu bağlamda Türkiye örneklemindeki haberler siyaset, ekonomi, sağlık, eğitim gibi temalara göre değerlendirilecektir.

Türkiye gazetelerinde sosyal çalışma/sosyal hizmet taramasının sonucunda incelenen haberlerin gündem, yaşam, siyaset, ekonomi, sağlık, eğitim, 3. Sayfa, kitap, iş/yaşam, Dünya, Avrupa sayfalarında haber olarak yer aldığı görülmektedir.

Türkiye örnekleminde yer alan gazeteler aynı konulardaki haberlere farklı sayfalarda yer vermektedir: Haber Türk gazetesi yoksulluk ve sosyal yardıma ilişkin haberleri iş/yaşam sayfasında paylaşıırken (09.10.2018: WEB); (28.09.2018: WEB), Yeni Şafak gazetesi yetkili isimlerin açıklamaları ile aktarılan bu haberlere Türkiye ekonomisi sayfasında yer vermiştir (21.11.2018. WEB). Milliyet gazetesi Bakan gibi yetkili isimlerin yaptığı açıklamalara ilişkin haberleri

⁴⁵ Arşiv taraması haberlerin anasayfada yer alıp almadığına ilişkin bilgi içermemekle birlikte konunun gündem olma sıklığına bakarak “Hamile çocuk skandalı”nın anasayfadan paylaşıldığını tahmin etmek zor değildir. Bu olayı ortaya çıkaran kişi olarak Sosyal Çalışmacı İclal Nergiz’in adı ve mesleği de elbette anasayfadan kamuoyunun gündemine girmiştir.

Benzer şekilde yetkili kişilerin (Cumhurbaşkanı ve Bakanların vb.) açıklamalarının da halkın ilgisi ile doğru orantılı olarak anasayfadan paylaşıldığını söylemek mümkündür.

siyaset sayfasından aktarıırken (27.11.2018: WEB), sosyal yardım haberlerine ekonomi sayfasında yer vermektedir (30.12.2018: WEB).

Adli vakaya dönüşen olaylar, kadına yönelik şiddet haberleri, çocuğun ihmal ve istismarına yönelik haberler gündem, yaşam ya da 3. Sayfa haberleridir: Haber Türk gazetesi bu haberlere gündem sayfasında yer vermektedir (25.12.2018: WEB); Yeni Şafak gazetesi ise 3.Safya başlığı altında paylaşım yapmaktadır (20.10.2018: WEB). Sözcü gazetesi bu haberleri gündem başlığı altında toplarken (29.08.2018: WEB) Sabah gazetesi ise adli haberleri yaşam sayfasından ulaştırmaktadır okura.

Engelli ya da yaşlı maaşlarına ilişkin haberler ekonomi sayfalarında yer alırken (Sözcü, 27.09.2018: WEB) yaşlıların sağlık sorunlarına ilişkin haberler sağlık sayfasından aktarılmaktadır (Haber Türk, 30.12.2018: WEB). Kanser gibi kronik hastalıklar (Sabah, 03.04.2018: WEB) ve ruh sağlığına ilişkin haberler de sağlık sayfalarında yer almaktadır (Haber Türk, 10.12.2018: WEB); (Sözcü, 10.10.2018: WEB).

Takvim gazetesi engellilere yönelik özel eğitim yönetmeliğindeki değişikliği yaşam sayfasından duyururken (05.07.2018: WEB), Sözcü gazetesi ise bu haberleri eğitim sayfasında paylaşmıştır (05.07.2018: WEB.)

Üniversite ya da diğer kademelerdeki öğrencilere yönelik haberler eğitim (Sözcü, 07.08.2018: WEB); (Hürriyet, 14.12.2018: WEB) ya da kampüs başlıklı sayfalardan (Hürriyet, 28.11.2018: WEB) okura ulaşmaktadır.

Yeni Şafak ve Takvim gazeteleri Müge Anlı tarafından hazırlanan televizyon programı kapsamında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı müdahil olduğu konuları Televizyon sayfasından duyurmuştur (06.12.2018: WEB); (19.11.2018: WEB). Hürriyet gazetesi ise Türkiye'deki enstet olaylarına dair gündem oluşturan "Kardeşini Doğurmak" isimli kitabın tanıtımı ile sosyal çalışmayı kitap/sanat sayfasına taşımıştır (08.03.2018: WEB).

Avrupa'daki mültecilere/göçmenlere ilişkin haberler ile sosyal çalışma Avrupa ya da Dünya sayfalarının haberi haline gelmektedir (Sabah, 11.04.2018: WEB); (Hürriyet, 26.10.2018: WEB). Türkiye'nin farklı kentlerinde dezavantajlı gruplarla ilgili olarak gündeme gelen haberler ile sosyal çalışma yerel/bölgesel haberler sayfasında yer almaktadır. Sabah gazetesi yerel haberleri bölgeye ya da şehire göre

isimlendirdiği sayfadan duyurmaktadır: Akdeniz (14.09.2018: WEB); Başkent Ankara (11.09.2018: WEB); Karadeniz- Doğu Anadolu (11.04.2018: WEB); Marmara (09.04.2018: WEB); Egeli Sabah (14.03.2018: WEB); Güney (08.03.2018: WEB). Hürriyet gazetesi ise İstanbul ve Ankara dışından gelen haberleri yerel haberler sayfasında paylaşmaktadır (03.12.2018: WEB); (27.11.2018: WEB).

j) Fotoğraflarla Resmedilen Sosyal Çalışma

Türkiye örneğinde incelenen haberlerde en çok çocuk fotoğraflarının yer aldığı görülmektedir. Haberlerde olaya dair okurun kafasında bir çerçeve yaratmanın araçlarının haber başlığı ve fotoğraflar olduğu daha önce belirtilmiştir. Türkiye örneklemini için de bu bilgi geçerlidir. Pek çok haberde başlık ile habere dair kısa bir bilgi sunulmakta, haber girişi ile haberin özeti sunulurken, fotoğraflar ile verilmek istenen mesaj netleştirilmektedir. Milliyet gazetesinde yer alan “Utanç tablosu” başlıklı haberde haber girişi, habere ilişkin özet bilgiyi içermektedir: “Çocukların cinsel istismarıyla ilgili araştırmada, istismarcıların yüzde 25.9’unun aileden olduğu ortaya çıktı. İstismarcıların çoğu istismarın gizli kalması için çocukları korkuttu”. Başlık ve spotta verilen bilginin tamamlayıcısı ise haberde kullanılan ağzı bir yetişkin tarafından kapatılmış çocuk fotoğrafıdır ve fotoğraf metinden daha çok şey söylemektedir (Milliyet, 04.03.2018: WEB).

Fotoğraf 5.50: Çocukların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Milliyet, 04.03.2018: WEB

Çocuklar farklı temaların görsel malzemesi durumundadır: Yoksulluk, mülteciler, istismar vb. Hürriyet gazetesinde yayınlanan ve kadınlara yönelik sığınmaevlerinin sayısının ve niteliklerinin artırılması gerektiğini dile getiren bir haberde, “Derya’lar kurtulsun diye sığınma evleri bütçe bekliyor” başlığı ile yayınlanmıştır. Haberde Hopa’da bir sığınmaevinde ölen Derya’nın fotoğrafı kullanılmaktadır (Hürriyet,

05.09.2018: WEB). Sığınmaevinde baygın halde bulunduktan sonra iki yıl boyunca solunum cihazına bağlı olan Derya, iki yılın sonunda hayatını kaybetmiştir. Derya'nın ölümünden dolayı sığınmaevinde kalan kadınlardan birine dava açılmış olsa da haberde sığınmaevinin nitelikleri ve sayısı ile ilgili olarak bu olay gündeme getirilmiş ve Derya'nın fotoğrafı kullanılmıştır.

Fotoğraf 5.51: Çocukların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Hürriyet, 05.09.2018: WEB

Çocuk fotoğraflarının kullanıldığı bir diğer haber ise Sözcü gazetesinde yer almaktadır. 2018 yılında Türkiye gündeminde yer alan “çocuk hamileler” ilgili haberde mülteci çocukların şartları gündeme getirilmiştir. Bu bağlamda haberde; sınırda, dikenli tellerin ardında olan ve annesinin kucağında yer alan bir çocuk fotoğrafı paylaşılmıştır (18.01.2018: WEB).

Fotoğraf 5.52: Çocukların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Sözcü, 18.01.2018: WEB

Sabah gazetesi “Kalbi delik Mahir bebek Ankara'ya getirildi” başlıklı haberde tedavi için Ankara'ya getirilen “Mahir bebeğin” hikayesi paylaşılmaktadır (03.02.2018: WEB). Haberde mutsuz bir ifadeyle annesinin kucağında yer alan Mahir bebeğin büyük bir fotoğrafı kullanılmıştır.

Fotoğraf 5.53: Çocukların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Milliyet, 03.02.2018: WEB

Milliyet gazetesinde yer alan ve mülteci çocukları ele alan bir diğer haberde ise, çeşitli nedenlerle ailelerinden ayrılarak Türkiye'ye gelen ve uzun sürenin ardından "Türk Kızılay"ı tarafından" ailelerine kavuşturulan 4 çocuğun hikâyesi anlatılmaktadır. Bu haberde kullanılan fotoğraflarda ise, çocukların ailelerinden ayrıken mutsuz halleri, çocukların aileleri ile buluşma anı, bir babanın kolları açık şekilde oğlunu beklediği an okura aktarılmaktadır (16.12.2018: WEB).

Fotoğraf 5.54: Suriyeli mülteci çocuğun ailesine kavuşma hikâyesine ait haberin fotoğrafları

Kaynak: Milliyet, 16.12.2018: WEB

Bu haberdeki fotoğraf kullanımı Meksika sınırında ailesinden ayrı tutulan bir çocuğun annesine kavuşma anını aktaran The Wall Street Journal haberi

(22.02.2018: WEB) ile birebir aynıdır. Türkiye örneklemini de ABD örnekleminde olduğu gibi, fotoğraflar aracılığı ile okurda olaya şahit olma hissi uyandırarak inandırıcılığı artırmaya çalışmaktadır. Ayrıca mülteciler gibi özünde dramatik olan bir sorunu daha da dramatize ederek sunmaktadır.

Türkiye örnekleminde haberlerin büyük bölümünde çocukların fotoğrafları mozaiklenerek kullanılmamaktadır. Ancak Hürriyet gazetesinde sevgi evlerine yönelik ziyareti içeren bir haberde çocukların yüzleri çiçekler ile kapatılmıştır (21.11.2018: WEB). Böylece devlet koruması altındaki çocuklar haberde de korumaya alınmıştır.

Fotoğraf 5.55: Devlet koruma altındaki çocuklara ilişkin haber fotoğrafı örneği

Kaynak: Hürriyet, 21.11.2018: WEB

Henüz 1 günlükken ailesi tarafından ağaç altına terk edilen ve devlet koruma altına alınan bebek ise maalesef diğer çocuklar kadar korunmamış ve yüzünün net olarak görüldüğü fotoğrafıyla birlikte Hürriyet gazetesinin haberinde yer almıştır (02.04.2018: WEB).

Fotoğraf 5.56: Devlet koruma altındaki çocuklara ilişkin haber fotoğrafı örneği

Kaynak: Hürriyet, 02.04.2018: WEB

Türkiye örneğinde çocuklara yönelik cinsel istismar haberlerinde farklı gazeteler tarafından çocukların yüzünü göstermeyen stok fotoğrafların kullanımının tercih edildiği görülmektedir.

Fotoğraf 5.57: Milliyet gazetesi stok fotoğraf kullanım örneği

Kaynak: Milliyet, 27.11.2018: WEB

Fotoğraf 5.58: Sabah gazetesi stok fotoğraf kullanım örneği

Kaynak: Sabah, 04.07.2018: WEB

Fotoğraf 5.59: Milliyet gazetesi stok fotoğraf kullanım örneği

Kaynak: Milliyet, 16.06.2018: WEB

Okul servisinde tacize uğradığı iddia edilen bir çocuk ile ilgili haberde görsel olarak okul servisi kullanılırken (Sözcü 10.02.2018 WEB); okul servisinde unutulduğu için ölen Alperen'in fotoğrafı gazeteler tarafından mozaiklenmeden kullanılmıştır (Milliyet, 19.07.2019: WEB); (Haber Türk, 17.12.2018: WEB).

Fotoğraf 5.60: Çocukların yer aldığı bir haberin fotoğrafları

Kaynak: Milliyet, 19.07.2019: WEB

Çocuk işçiliği ve sokakta çalışan çocuklara ilişkin haberlerde de etkili çocuk görselleri kullanılmaktadır. Takvim gazetesi çocuk işçiliği ile mücadeleye başladığını belirttiği haberinde tarlada çalışan çocuklara ait bir görseli kullanmaktadır (03.08.2018: WEB).

Fotoğraf 5.61: Çocukların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Takvim, 03.08.2018: WEB

Milliyet gazetesinde de sokakta çalışan çocuklar için verilen destekler hakkında bilgi aktarılırken iki küçük kız çocuğuna ait fotoğraf kullanılmaktadır (05.09.2018: WEB).

Fotoğraf 5.62: Çocukların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Milliyet, 05.09.2018: WEB

Çocuklara dair etkili bir diğer fotoğraf ise erken yaşta evliliklerle ilgili haberde Hürriyet, Milliyet ve Haber Türk gazetelerinde kullanılmıştır. Haberde erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele çalışmalarının arttığı belirtilmektedir. Haber fotoğrafında ise yüzükleri kırmızı bir kurdele ile bağlı gelin ve damat elleri görülmektedir. Ancak gelinin eli bir çocuk elidir. Fotoğraf, haberin etkisini artırmaktadır.

Fotoğraf 5.63: Çocukların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Milliyet, 28.10.2018: WEB

Türkiye gazetelerinde dezavantajlı gruplarla ilgili haberlerin büyük çoğunluğunda yetkili isimler açıklamalar yapmaktadır. Bu haberlerin görselinde de dezavantajlı gruplar yerine açıklamayı yapan kişilerin fotoğrafı yer almaktadır.

Yoksullarla ilgili haberlerde Türkiye örnekleminin ekonomik yoksulluğu ön plana çıkaran fotoğrafların kullandığı görülmektedir. Yardım ve destek haberlerinin ağırlıklı olduğu yoksulluk temasında boş cüzdan, para fotoğraları ve yardım kolileri dikkat çekmektedir.

Fotoğraf 5.64: Yoksulluk temasının ele alındığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Takvim, 12.07.2018: WEB

Fotoğraf 5.65: Yoksulluk temasının ele alındığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Takvim, 13.08.2018: WEB

Fotoğraf 5.66: Yardım/bağış haberinde yer verilen fotoğraf örneği

Kaynak: Hürriyet, 18.05.2018: WEB

Yardım haberlerinde dikkat çeken bir diğer unsur ise yardım yapılan yoksulların kötü durumdaki yaşam koşullarının fotoğraflar aracılığı ile yansıtılmasıdır. Hürriyet gazetesinde “Derme çatma evde korku içinde yaşayan aileye devlet sahip çıktı” başlıklı haberde aileye yapılan yardım anlatılırken, fotoğraf, ailenin derme çatm evini okur ile paylaşmaktadır (Hürriyet, 16.04.2018: WEB).

Fotoğraf 5.67: Yardım/bağış haberinde yer verilen fotoğraf örneği

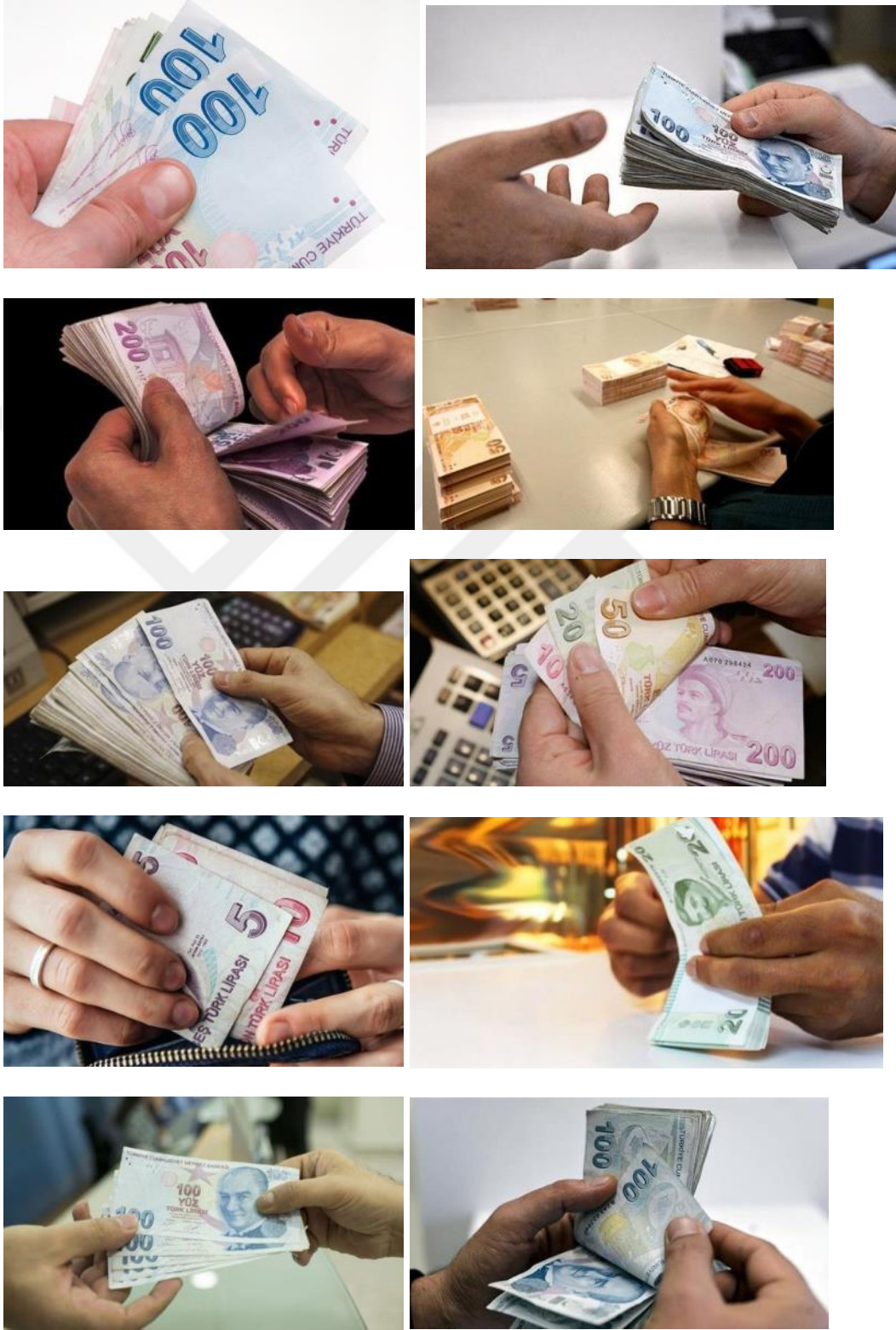

Kaynak: Hürriyet, 16.04.2018: WEB

Türkiye örneğinde destek ve yardım haberlerinde sıklıkla para fotoğrafı kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanımın en yoğun örneği ise Takvim gazetesinde görülmektedir. “Kadın, çocuk, engelli ve yaşlıya yeni destek müjdesi” başlıklı haberde görseller eşliğinde desteğe ilişkin bilgiler paylaşmaktadır. Ancak haberde

kullanılan görsellerden tamamı para fotoğraflarıdır (24.05.2018:WEB).

Fotoğraf 5.68: Takvim gazetesi para fotoğrafı kullanım örneği

Kaynak: Takvim, 24.05.2018:WEB

Türkiye örneğinde kadınlar daha çok şiddet haberlerinin mağduru oldukları için

bu haberlerde şiddet gören kadınların fotoğrafları yer almaktadır. Bazen şiddeti anlatan temsili fotoğraflar kullanılırken bazen de gerçek hayatta şiddet gören kadınların fotoğraflarına yer verilmektedir:

Fotoğraf 5.69: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Hürriyet, 24.11.2018: WEB

Fotoğraf 5.70: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Sabah, 22.02.2018: WEB

Fotoğraf 5.71: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Milliyet, 27.11.2018: WEB

Fotoğraf 5.72: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Sabah, 05.04.2018: WEB

Görüldüğü gibi Türkiye örneğinde güçlü ve meslek sahibi kadın vurgusu yok denecek kadar azdır. Güçlü kadın fotoğrafları ise yetkili açıklamalarını içeren kadının toplum için öneminden söz eden haberlerde görülmektedir.

Fotoğraf 5.73: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Milliyet, 22.11.2018: WEB

Yerel yönetimlerin eğitimlerine katılan kadınların fotoğrafları da kimi zaman “kadınların başardığının göstergesi” olarak sunulmaktadır:

Fotoğraf 5.74: Kadınların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Sabah, 01.07.2019: WEB

Türkiye gazetelerindeki yetkili açıklamalarında yaşlı ve engellilerin topluma entegre olmasının hedeflendiği belirtilmekle birlikte bu iki gruba dair haberlerin genelinde topluma dahil olmayan ve bakıma muhtaç olan, mahzun ve mutsuz bireyler resmedilmektedir. Ya da bu kesimlerin bakım ihtiyacını vurgulayan temsili resimler yer almaktadır. Yaşlıların bu genel tablonun dışına çıktığı fotoğraflar çeşitli etkinlikler kapsamında sahneye çıkanlardır. Emekli maaşları ya da diğer desteklere ilişkin haberlerde para fotoğrafları kullanılmaktadır. Engelliler ise yerel yönetimler tarafından yürütülen çeşitli projeler kapsamında mutlu karelerin bir parçasıdır. Bir diğer mutlu engelli ise yaşadığı zorluklara ve engeline rağmen ağzıyla yaptığı resimlerle hayata tutunan Yusuf Akgün'dür.

Fotoğraf 5.75: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Hürriyet, 05.11.2018: WEB

Fotoğraf 5.76: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Haber Türk, 23.08.2018

Fotoğraf 5.77: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Milliyet, 20.12.2018: WEB

Fotoğraf 5.78: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Hürriyet, 01.09.2018: WEB

Fotoğraf 5.79: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Sabah, 25.08.2018: WEB

Fotoğraf 5.80: Yaşlıların yer aldığı bir haberin fotoğrafı

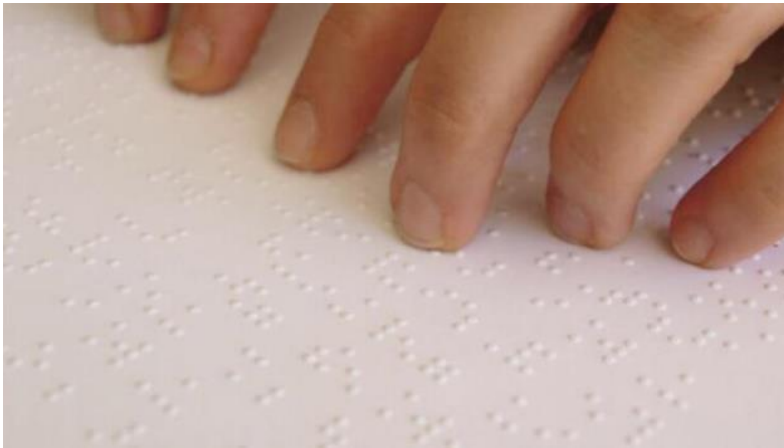
Kaynak: Hürriyet, 30.06.2018:WEB

Fotoğraf 5.81: Engellilerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Sözcü, 27.09.2018: WEB

Fotoğraf 5.82: Engellilerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Hürriyet, 05.07.2018: WEB

Fotoğraf 5.83: Engellilerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Haber Türk, 14.11.2018: WEB

Fotoğraf 5.84: Engellilerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Milliyet, 27.12.2018: WEB

Fotoğraf 5.85: Engellilerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Sabah, 09.03.2018: WEB

Fotoğraf 5.86: Engellilerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Sabah, 27.02.2018: WEB

LGBTİ bireylere dair tek haberde bayrak renklerini içeren ve farklılığı vurgulayan bir fotoğraf kullanılmıştır.

Fotoğraf 5.87: LGBTİ bireylerin yer aldığı bir haberin fotoğrafı

Kaynak: Hürriyet, 01.07.2018: WEB

Türkiye örneğinde yaşlı ve engelliler, sınırlandırılmış hayatların içinde resmedilmektedir. LGBTİ bireyleri ön plana çıkaran tek haberde ise onların fotoğrafı yer almamaktadır.

Türkiye gazeteleri kendi kaynakları ile yetişemedikleri haberlerde haber ajanslarının ve stok fotoğrafçılık hizmeti sunan sitelerin görüntülerine yer verilmektedir:

Doğan/Demirören Haber Ajansının Fotoğrafarı (Hürriyet, 12.12.2018: WEB); (Hürriyet, 29.11.2018: WEB); (Haber Türk, 01.11.2018: WEB); (Milliyet, 20.10.2018: WEB); (Sabah, 13.12.2018: WEB); (Sözcü, 18.01.2018: WEB)

İhlas Haber Ajansı Fotoğrafları (Haber Türk, 09.01.2018: WEB); (Hürriyet, 26.11.2018: WEB); (Sabah, 22.02.2018: WEB); (Sözcü, 29.08.2018: WEB)

Anadolu Ajansı (Haber Türk, 08.01.2018: WEB); (Hürriyet, 01.01.2018: WEB); (Milliyet, 04.06.2018: WEB); (Posta, 24.11.2018: WEB); (Sabah, 18.10.2018: WEB); (Sözcü, 06.12.2018: WEB); (Türkiye, 17.12.2018: WEB)

Getty images: (Haber Türk, 14.11.2018. WEB)

Okurun zihninde çerçeve oluşturmanın araçlarıdır haber fotoğrafları. Başlıklar, haber girişleri, spotlar ile birleşince haber konusuna dair biri mesaj vermektedir okura. Böylece bu mesaj çerçevesinde düşünmeye başlar okur. Türkiye gazetelerinde de kimi haberlerde fotoğraflar metinden çok şey anlatmaktadır.

5.2.2.1.2. Şematik Yapılar

Durum ve yorum olmak üzere iki bölümden oluşan şematik yapılar, haberlerdeki hikaye örgüsünü ve haber kaynaklarının açıklamalarının çözümlemesini içermektedir.

a) Hikaye Örgüsü (Durum)

Günlük hayat içerisinde meydana gelen olaylar medya mensupları tarafından seçilerek haber haline getirilmektedir. Bir olayın haber olarak aktarımı sırasında ana olay, sonuçları, olayın geçtiği ortama ilişkin ilgiler, olayın arka plan bilgisi ve olay öncesine ilişkin bilgilerin tamamı ya da bir bölümü haber metninde yer almaktadır. Hikaye örgüsü başlığı altında bu bilgiler incelenmektedir.

Türkiye örneğinde hikaye örgüsü en önemli bilgilerin en başta, detay bilgilerin ise haberin sonlarına doğru paylaşıldığı görülmektedir. Başlık en ilgi çekici olan bilgiyi dikkat çekici bir şekilde okura aktarmaktadır. Haber girişi ya da spot, haberin özet bilgisini aktarırken, haber metninin kalan bölümünde olaya ilişkin detaylardan söz edilmektedir.

Türkiye örneğinde yer alan haberler incelendiğinde bütün haberler sosyal sorunlara ilişkin bir olayı/gelişmeyi aktarmaktadır. Olay ya da gelişme okurla paylaşılırken sosyal sorunların temel nedenleri yer almamaktadır haberlerde. Bireysel yaşamışlıklar olarak yoksullardan, mültecilerden, yaşlılardan söz edilmektedir. Ancak hiçbir haber yaşlılık sorununun sanayi devrimi sonrasında değişen toplum yapısı ve ailenin geldiği noktanın sonuçlarından biri olduğuna değinmemektedir. Yaşlılar,

çalışan çocukları için sorun ise daha fazla huzurevi/yaşlıevi yapılmalıdır. Ancak bireylerin çalıştığı bu sistem sorgulanmamalıdır. Haberlerde de bu sorgulamanın yapılmamasını sağlayacak şekilde paylaşımlar yapılmaktadır: Haberdeki aile “yoksulluk içindedir”, kendilerine yardım yapılır. Ama neden bu aile yoksuldur? Yoksulluk ve yardım haberlerinin hiçbirinde bu bilgi paylaşılmamıştır. Benzer şekilde mültecilere yönelik haberlerde insanların “ülkelerindeki iç savaştan kaçarak Türkiye’ye sığındığı” belirtilmektedir. Onların çadır kamplarındaki perişan halleri, yardım talepleri/ihtiyaçları yer almaktadır haberlerde. “Peki bu iç savaş neden çıkmıştır? Uluslararası güçlerin bu iç savaştaki payı nedir?” gibi bir sorgulama yoktur. Oysa sosyal çalışma bireyi tek başına ele almaz. Yaşadığı sorunu değerlendirebilmek için çevresi içinde ele alır. Sorunu yaratan yapısal unsurları değerlendirerek gerekli durumlarda makro boyutta çalışmalar yapar. Ancak sosyal çalışmanın yer aldığı bu haberlerde sosyal sorunların neden sorun haline geldiği tartışılmamaktadır. Çünkü mevcut sistem içinde gerçek anlamda bu sorunlara ilişkin çözüm aranmamaktadır. Gazeteler de haberler ile böyle bir sorgulamanın aracı olmamaktadır.

Türkiye örneklemindeki haberlerin genelinde olayın sosyal, politik ve tarihsel yönüne dair bilginin, yani arka plan bilgisinin bulunmadığı görülmektedir. Bu bilgiler aslında sosyal sorunların yapısal nedenleri ile de bağlantılıdır. Örneğin kadın konusundaki sosyal - politik nedenler ve kadın konusunun tarihsel süreçte nasıl bir gelişim izlediği, kadın-erkek eşitsizliğinin ya da toplumsal cinsiyet konusunun nasıl günümüzdeki noktaya ulaştığının yanıtlarını da içerecektir. Böylece kadınların yaşadığı sorunlara ilişkin neden-sonuç bağlantısı kurulabilecektir. Ayrıca arka plan bilgisi ile aynı konudaki haberler bir bütünlük içinde ele alınabilmektedir. Şiddet gören kadına yönelik bir haber diğer kadın haberleri ile bağlantılı bir şekilde değerlendirilebilmektedir. Ancak Türkiye örnekleminde haberlerde bu yönde bir arka plan bilgisi bulunmamaktadır. Bu nedenle de aynı sosyal soruna yönelik haberler, okur tarafından birbirinden kopuk şekilde algılanmaktadır. Bu durumda okur sosyal sorunları bireysel sorunlar olarak görmekte ve onların olumsuz sonuçlarına şahitlik etmektedir.

Sosyal sorunların olumsuz sonuçları aktarılırken olayın geçtiği ortama ilişkin de bilgiler paylaşılabilir. Şiddet gören kadın örneğinde kadının saldırıya uğradığı yer belirtilmektedir: “İstanbul Ataşehir’de yeni tanıştığı genç kıza evinde cinsel

saldırı teşebbüsünde bulunduğu iddia edilen sanığın, 16 yıl 6 aya kadar hapis cezası istemiyle yargılanmasına başlandı” (Milliyet, 11.12.2018: WEB). Kadına yönelik şiddet haberlerinde “sokak ortasında”, “evinin önünde”, “ailesinin evinde” gibi ifadelerle saldırının geçtiği yere ilişkin bilgilerin aktarıldığı görülmektedir. Yoksullara ilişkin haberlerde ise evlerinin durumu haber metni ve fotoğraflar aracılığı ile okurlar ile paylaşılmaktadır: Hürriyet gazetesinde “Derme çatma evde korku içinde yaşayan aileye devlet sahip çıktı” başlıklı haberde yoksul ailenin yaşadığı eve ilişkin detaylar paylaşılmaktadır: “HAKKARİ'nin Yüksekova ilçesine bağlı Köşkünü köyü Dağdibi mezrasında banyosu, tuvaleti olmayan, tek odalı derme çatma evde yaşam mücadelesi veren 4 kişilik Onma Ailesi için Yüksekova Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü yardım elini uzattı” (16.04.2018: WEB). Okur, yoksul ailenin yaşadığı evin durumunu metinden ve haber fotoğrafından görebilmektedir.

Türkiye örneğinde yalnızca adliye alanındaki haberlerde olayın kısa geçmişine ilişkin bilgiler aktarılmaktadır. Örneğin Hürriyet gazetesinde hamile çocuk skandalına ilişkin haberde “NE OLMUŞTU?” başlığı altında olayın daha önceki aşamalarına ilişkin bilgi aktarılmaktadır (18.01.2018: WEB).

Yapılan çözümleme sonucunda Türkiye örneğinin sosyal sorunları sorgulanmasına fırsat vermeden yansıttığı görülmektedir. Böylece mevcut yapı bütün sorunlarıyla birlikte devam ederken, medya da bu düzenin sürdürülmesinin aracı haline gelmektedir.

b) Yorum

Türkiye örneğinde haber kaynakları kimlerdir? Haberlerde kimlerin ifadeleri yer almaktadır? Bu soruların yanıtları yorum başlığı altında incelenecektir. Haber kaynakları haberde ele alınan olayı yaşayanlar ya da olayı habercilere aktaranlardır.

Gazeteler kimi durumlarda olayı/durumu yaşayanların açıklamaları ile hazırlamaktadır haberi. Milliyet gazetesinde yer alan “İki kolunu kaybetti ama pes etmedi! Resimlerle yaşama tutundu” başlıklı haberde Yusuf Akgün, hayatına ilişkin bilgileri doğrudan kendisi tarafından aktarılmaktadır (27.12.2018: WEB). Ancak dezavantajlı gruplarla ilgili her haber onların aktarımı ile hazırlanmamaktadır. Ayrıca çok az sayıdaki haberde sosyal sorunları yaşayan dezavantajlı grupların olaya/konuya ilişkin açıklamalarına yer verilmektedir. Türkiye örneğindeki pek çok haberin yetkili kurum ve kuruluşların açıklamaları bahçlamında şekillendiği görülmektedir.

Böylece güç sahiplerinin olay ve durum tanımları yansımaktadır okura. Cumhurbaşkanı ve bakan gibi yetkili isimlerin farklı konulara ilişkin açıklamalarına önceki bölümlerde değinilmişti. Bunun dışında farklı kuruluşların/örgütlerin yetkilileri tarafından yapılan açıklamalar da gazetelerde yer almıştır:

- “İzmir Tabip Odası Yönetim Kurulu Üyesi Dr. Fatih Sürenkök, " Şu anda tüm Türkiye'de 2 bine yakın çocuk hastamız kök hücre bağıışı için sıra bekliyor. 2 bin çocuğumuzun kök hücre bağıışı ile hayatı kurtulacak ve aramıza sağlıklı olarak dönebilecekler. Bir yıl içinde 80 bin kök hücre bağıışçısı verileri bilgi bankasına kaydedildi. Bağıışların 800 binlere, 1 milyona çıkması gerekiyor..." dedi (Hürriyet, 26.11.2018: WEB).
- “Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Merkez Yönetim Kurulu, ‘11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü’ne ilişkin açıklama yaptı. Açıklamada, Hürriyet’in haberleri ile gündeme gelen ‘hamile çocuklar’ sorununa geniş yer verildi” (Hürriyet, 11.10.2018: WEB).
- “Sağlık-Sen Aydın Şube Başkanı A. Baki Karaer, sağlık alanında yaşanan şiddet olaylarının bitirilmesi için gerekli adımların bir an önce atılması gerektiğini belirtti” (Sabah, 09.02.2018: WEB).
- “Tüketici Sorunları Derneği önemli bir basın açıklaması yaptı ve sosyal medyada yayılan 'karaciğer donörü aranıyor' konulu bildirimler konusunda vatandaşları uyardı. TÜSODER Genel Başkanı Dr. Deniz Öner, bu tip çağrılarının arkasında yatabilecek tehlikeleri sıraladı” (Sözcü, 26.02.2018: WEB).
- “UNICEF Türkiye Temsilcisi Philippe Duamelle de ‘Uluslararası camianın Türkiye’nin yükünü paylaşması gerekir. Son mülteciler ülkelerine dönene kadar çalışmalara devam etmemiz, bu şekilde kaynakları farklı ortaklardan, Avrupa Birliği’nden gelecek kaynakları harekete geçirmek için çabalarımıza devam etmemiz gerekiyor’ dedi” (Milliyet, 26.04.2018: WEB).

Gazetelerin her durumda olayı yaşayanlara birebir ulaşma imkanı bulunmamaktadır. Böyle durumlarda haber ajansları haber kaynağı olarak bilgi vermektedir gazetelere. Türkiye örneğinde yer alan haberler incelendiğinde Anadolu Ajansı, Doğan/Demirören Haber Ajansı ve İhlas Haber Ajansı gazetelerin haber kaynakları durumundadır:

- “Kuma intiharı davasında ceza artırım gerekçesi: Kadınlık onuru...” – Demirören Haber Ajansı (Milliyet, 28.11.2018: WEB)
- “Bir babanın büyük dramı! Oğlunu bu şekilde görebiliyor”- İhlas Haber Ajansı (Hürriyet, 11.09.2018: WEB)
- “Sosyal medya paylaşımı üzerine koruma altına alındılar” – Anadolu Ajansı (Haber Türk, 19.12.2018: WEB)
- “Yanlışlıkla kolum çarptı’ diyen taciz sanığına 3 yıl 4 ay hapis” – Demirören Haber Ajansı (Sabah, 26.11.2018: WEB)
- “Kemoterapi gören annelerin çocukları için kreş” – Anadolu Ajansı (Sözcü, 31.10.2018: WEB)
- “ALO 170’e günlük 50 bin başvuru” – Anadolu Ajansı (Hürriyet, 15.8.2018: WEB)

Peki Türkiye örneğinde “Sosyal çalışmacıların görüşleri/yorumları haberlerde yer alıyor mu?” Çocuk istismarı, kadına yönelik şiddet ve mültecilerle ilgili az sayıdaki haberde sosyal çalışmacıların açıklamalarına yer verilmiştir.

Türkiye örnelemi kamu yetkililerinin açıklamalarını ön plana çıkarmıştır. Dezavantajlı olanların yorum ya da açıklamaları yok denecek kadar azdır. Haberlerde alternatif görüşler yer almamaktadır. Böylece haberler egemen yapının tanımları doğrultusunda oluşturulmakta ve okurun sorgulamasına fırsat vermeyen bir çerçevede sunulmaktadır.

5.2.2.2. Mikro Yapı

Bu başlık altında haberlerdeki sentaktik (sözdizimsel) uyum, kelime (lexical) seçimleri ve haberin retoriği incelenmektedir.

5.2.2.2.1. Cümle Yapıları (Sentaktik Çözümleme)

Türkiye örneleminden taranan haberler cümleler etken/edilgen, kısa/uzun, basit/karşımaşık olmaları açısından incelendiğinde sosyal çalışmanın yer aldığı haberlerin çoğunda basit ve kısa cümle yapıları dikkat çekmektedir. Dezavantajlı grupların ele alındığı haberlerde kısa cümlelerle oluşturulmuş hikaye anlatımı dikkat çekmektedir:

İzmir’de kadın doğum uzmanı olan doktor A.M.B. ile göz doktoru N.M.B., 1999 yılında mutlu bir yuva hayaliyle evlendi. 2001 yılında ise çocukları O.B. dünyaya geldi. Ancak çift, çocuklarının da dünyaya gelmesinden sonra

sık sık tartışmaya başladı. Mutlu evlilikleri bozuldu, 2002 yılında da anlaşmalı olarak boşandı. O.B.'nin velayeti de anne A.M.B.'de kaldı... Velayet davası sürdüğü sırada O.B., mayıs ayında annesini cep telefonundan görüntülü olarak aradığında, iddiaya göre onu alkollü ve yanında da tanımadığı bir erkekle gördü. O.B. bu nedenle annesi ile muayenehanesinde tartıştı. Bir başka zamanda da annesinin evine giden O.B., evde bir erkek olduğunu gördü. Bu duruma sinirlenen O.B., beyzbol sopasıyla annesinin evine zarar verdi, eşyaları kırdı (Milliyet, 09.12.2018 WEB).

Polis/adliye haberlerinde de hikaye dili kullanılmaktadır:

Polis merkezindeki telefon çaldı. Arayan 14 yaşında bir çocuktur. Kendi düşüğünü ihbar etti, panikle telefonu kapattı. Polis düşüğü bastı. Gelinlik giydirilmiş küçük kız kurtarıldı. Elif, şimdi devlet gözetiminde ve ailesinin yanında. Okula dönmenin hayalini kuruyor” (Hürriyet, 10.11.2018: WEB)

Antalya'da garsonluk yapan Hüsne Aslan ile kız kardeşi Cennet Aslan, 19 Şubat 2015 gecesi eğlenmek için bara gitti. Bir süre sonra kız kardeşlerin yanına, Hüsne Aslan'ın erkek arkadaşı Şahin Koçar geldi. Gecenin sonunda Koçar'ın otomobiline binip evlerine dönmeyi planlayan kız kardeşlerle Şahin Koçar arasında tartışma çıktı. Tartışma üzerine Koçar'ın aracından inmeye çalışan Hüsne Aslan, otomobilin tekerleğinin altında kalarak can verdi. Olayın ardından tutuklanan Şahin Koçar hakkında 'olası kast ile öldürmek' suçundan 25 yıla kadar hapis istemiyle dava açıldı. Antalya 6'ncı Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki yargılama sonunda Koçar, 16 yıl 8 ay hapse mahkum edildi (Haber Türk, 24.12.2018:WEB).

Yardım haberlerinde de basit cümle yapıları ve hikaye dili tercih edilmektedir:

Yüksekova ilçesine yaklaşık 10 kilometre uzaklıkta bulunan Köşkünü köyü Dağdibi mezrasında yaşayan Ahya Onma, evlendikten sonra çobanlık yaparak ailesinin geçimini sağlamaya başladı. Ancak Onma, yaşadığı epilepsi hastalığı nedeniyle 3 yıl önce bu mesleğini bırakmak zorunda kaldı. Dağdibi mezrasında babasının kendisine verdiği bir odada yaşamını sürdüren Ahya Onma, 2 çocukları olunca eşi ile birlikte mezrada bir yakınlarının kendilerine verdiği derme çatma eve taşındı. Aradan geçen zaman içerisinde aile bakım ve onarım yapamadığı için eski olan 2 odalı

evin 1 odasının tavanı da kısmen çöktü (Hürriyet,16.04.2018: WEB)

Basit cümle yapısı ile oluşturulan haberlerin dışında ekonomi ve politika haberlerinde kullanılan cümleler daha karmaşık ve uzundur:

- *Günlük 2,15 doların altında geliri olan nüfusun toplam nüfusa oranının 2002 yılında yüzde 3 seviyesindeyken bugün bu oranının sıfırlandığını ve yoksulluğun azaldığını anlatan Oktay, Türkiye'de hanehalkı borcunun diğer ülkelere kıyasla çok düşük seviyede olduğunu söyledi. Oktay, şöyle konuştu: '2018 yılı ikinci çeyrek itibarıyla hanehalkı borcunun GSYH'ye oranı dünyada yüzde 59, gelişmiş ülkelerde yüzde 73, gelişmekte olan ülkelerde yüzde 36 iken Türkiye'de sadece yüzde 16'dır. Halkın refahı açısından bir başka gösterge asgari ücrettir. İktidara geldiğimiz 2002 yılı sonundan bu yana asgari ücrette enflasyonun oldukça üzerinde artışlarla ciddi iyileşmeler sağladık, asgari ücretlilerin hayat standartlarını yükselttik. Asgari ücret 2002 yılı aralık ayında net 184 lira iken 2018 yılı aralık ayında net bin 603 lira olmuştur. Bu dönemde asgari ücrette gerçekleşen artış nominal olarak enflasyon artışının 2 katından fazla olmuştur (Milliyet, 22.12.2018: WEB).*
- *Geldiğimiz nokta itibarıyla, sosyal güvenlik sistemimiz bugün 22,5 milyon aktif sigortalı, 12,5 milyon pasif sigortalı, 34,8 milyon 'bakmakla yükümlü', 10,4 milyon 'diğer sigortalı' olmak üzere toplam 80,2 milyon kişiyi hizmet kapsamına almaktayız. Sistemin mali bünyesine baktığımızda ise SGK'deki bütçe açığının GSYH'ye oranı yıllar itibarıyla sürekli iyiye doğru gitmekte. 2008'de yüzde 2,6 seviyesindeyken bu oranın yılın sonunda yüzde 0,66'ya kadar inmesini bekliyoruz (Sözcü, 26.12.2018: WEB)*
- *BAGEV Başkanı Ali Çandır, üreticinin yaşadığı enflasyonu tüketiciye yansıtması durumunda açığın giderek büyüyeceğine dikkati çekti. Ali Çandır, şunları söyledi: 'TÜFE ve ÜFE'nin birbirine yaklaşması ÜFE'deki nispi düşüşle mi, yoksa TÜFE'deki nispi yükselişle mi olacağı büyük ölçüde döviz fiyatlarındaki eğilime bağlı olacaktır. Üretici kesim, üzerinde birikmiş olan maliyet odaklı enflasyon yükünü gecikmeli de olsa tüketici kesime yansıtmak zorunda kalacaktır. Aksi halde büyük risk, üretimden vazgeçme durumu olacaktır (Hürriyet, 03.05.2018: WEB).*

Haberlerdeki çerçevelemenin cümle yapılarına yansımalarının bir boyutu da fiillerin aktif/pasif kullanımınıdır. Haberin içeriğine göre birini haklı ya da haksız göstermenin aracı olabilmektedir bu kullanım. İktidar sahibi haber aktörünü olumsuz eylem bağlamında sorumluluktan kurtarmak için pasif cümle yapıları tercih edilirken, olumlu içerikte aktif bir dil tercih edilmektedir. Hürriyet gazetesinden bir örnek aynı haber içerisinde aktif/pasif cümle kullanımını göstermektedir: “Belçika’ya 9 ayda 3.075 çocuk geldi... FEDASIL’den Mieke Candaele tarafından yapılan açıklamada, bu yılın ilk 9 ayında 3 bin 75 mülteci çocuğun Belçika’ya geldiği belirtildi” (26.10.2018: WEB). Mülteci çocuklara dair cümle aktif olarak kurulurken, Belçika’da mülteci adaylarının kabulü ve ağırlanması için çalışan federal şube (Fedasil) yetkilisinin özne olduğu cümle pasif olarak kurulmaktadır.

Pasif cümle yapısının en çok tercih edildiği ve öznenin sorumluluktan kurtarıldığı haberlerin faili genellikle polis ve mahkemelerdir:

- *Manavgat’ın Side Mahallesi’nde kız çocuğuna fuhuş yaptırıldığı ihbarı üzerine jandarma tarafından geçen nisan ayında Osman Sarı’nın evine baskın düzenlendi. Evde Osman Sarı ile birlikte lise öğrencisi Y.G. adlı kız ile Ç.G.G. adlı erkek gözaltına alındı. Osman Sarı, sevk edildiği sulh ceza hakimliğince ‘Çocuğu fuhşa teşvik etmek ve çocuğun fuhşuna aracılık etmek’ suçundan tutuklandı (Hürriyet, 26.07.2018:WEB).*
- *Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nde 2017 yılında yaşları 18’in altında 115 çocuğun hamile olduğunun saptanmasına ve durumun polise bildirilmemesine ilişkin Başhekim Yardımcısı A.A. ve Sosyal Hizmet Uzmanı N.D.’nin yargılandığı davada, olayı savcılığa ihbar eden Sosyal Hizmetler Uzmanı İclal Nergiz "tanık" olarak dinlendi (Milliyet, 21.11.2018: WEB).*
- *İstanbul Bağcılar’da yaşayan Metin Ç., geçtiğimiz senelerde eşine boşanma davası açtı. 5 yıl süren mahkeme süresince kızının velayeti geçici olarak anneye verildi. Bu süre zarfında kızıyla zaman zaman görüşen baba Metin Ç., açtığı dava ile yaz tatilinde kızının bir ay kendisinde kalması hakkını kazandı. Bir aylık süre sonunda ayrılamayan baba kız, eski eşin açmış olduğu icra davasıyla ayrılmak zorunda kaldı... Metin Ç. ve kızı Yağmur, sonunda polis aracına binerek karakola gitti. Karakolda Yağmur annesine teslim edildi (Sözcü, 29.08.2018: WEB).*

Türkiye örneklemindeki haberlerin cümle yapılarına dair incelemede dezavantajlı gruplara dair adliye haberlerinde ve yardım haberlerinde hikaye dilinin tercih edildiği görülmektedir. Karmaşık ve uzun cümleler ise ekonomi ve politika haberlerinde kullanılmaktadır.

Medya, haberlerdeki kelime seçimleri ya da cümle yapıları ile de egemen ideolojiye dair çerçeveleme yapmaktadır. Makro ve mikro yapı bu bağlamda birbirini desteklemektedir. Büyük resimde görülmesi istenenler sunulmakta, istenmeyenler gizlenmektedir. Egemen yapıyı destekleyen açıklamalara yer verilmekte diğerleri görmezden gelinmektedir. Mikro yapı da medyanın temsil tercihlerini desteklemektedir.

5.2.2.2.2. Sözcüklerin Seçimi (Lexical Çözümleme)

Türkiye örnekleminin kelime seçimlerinde ideolojik bir etki var mıdır? Kelimeler aracılığı ile haberlerde taraf olunmakta mıdır? Bu başlık altında bu soruların yanıtları aranacaktır.

Türkiye örnekleminde yetkili isimlerin açıklamalarına sıklıkla yer verildiği daha önceki bölümlerde belirtilmişti. Bu açıklamaların aktarıldığı haberlerde alternatif görüşlere yer verilmemekte, tek taraflı bildirim yapılmaktadır. Haberlerde yetkili ismin sözlerini, “belirtti”, “ifade etti”, “açıkladı”, “vurguladı”, “altını çizdi” gibi kelimelerle gündeme getiren gazeteler, iktidar sahiplerinin sözlerini sorgulamaya mahal vermeden sunmaktadır. Bu haberlerde yer verilmeyen karşıt görüşler farklı bir haberde yayınlansa bile okurun haberler arasında bağlantı kurabilmesi her durumda mümkün değildir. Ayrıca haberlerin yayınlandığı tarih, bulunduğu sayfa, haberin büyüklüğü ve habere dair çerçeveleme gibi tercihler karşıt görüşün okur tarafından algılanmasını etkilemektedir.

Kelime seçimlerine ilişkin bir diğer örnek “hamile çocuk skandalı” ile ilgili haberlerde görülmektedir. Bu olayla ilgili olarak Hürriyet gazetesinde yer alan haberde kelime seçimleri ile taraf olunduğu görülmektedir. Haberde valilik ile ilgili söylenenler “iddia” olarak ifade edilirken, vali bu “iddiaları” yanıtlamaktadır:

VALİLİK SORUŞTURMA İZİNİ VERMEDİ İDDİASI...

Kayıtlara göre, hamile oldukları tespit edilen çocukların 77’si 15 yaşın üstünde. 38 çocuğun ise 15 yaşından önce hamile kaldıkları anlaşıldı. Yasal zorunluluğa rağmen bu kayıtların polise bildirilmediği, savcılığın talebiyle

sorumlu başhekim yardımcısı Dr. A. A. ve Sosyal Hizmet Uzmanı N.D. için soruşturma izni istendiği, valiliğin ise 4 Aralık 2017 tarihli yazısıyla iki görevli hakkında bu izni vermediği iddia edildi...(İstanbul Valisi Vasip Şahin ‘Şu anda bizim vermiş olduğumuz karar, bölge idare mahkemesi tarafından inceleniyor. Ya bizim kararımız onanacak yahut bizim kararımız kaldırılarak yargılamanın önü açılacaktır’ dedi (19.01.2018: WEB).

Türkiye örneğinde kelime kullanımlarına ilişkin olarak önemli bir vurgu ise devletin rolüne ilişkindir. Haberlerde devlet “koruyucu”, “kurtarıcı”, “sahip çıkan”dır. Devlet, kamu kurumları/kuruluşları ya da yetkililer, dezavantajlı olanlara sahip çıkarak onları buldukları kötü koşullardan kurtarmaktadır:

- “O aileye devlet sahip çıktı” (Milliyet, 03.12.2018: WEB).
- “Anne vazgeçti devlet korudu” (Hürriyet, 03.12.2018: WEB).
- “Derme çatma evde korku içinde yaşayan aileye devlet sahip çıktı” (Hürriyet, 16.04.2018: WEB).
- “NBA’de Los Angeles Lakers forması giyme hayali saplantıya dönüşen Mehmet, uzun süre Atatürk Havalimanı’nda kalıp ABD uçuşlarını beklemişti. Daha sonra yetkililerin sahip çıktığı 23 yaşındaki basketbolcu,...” (Hürriyet, 12.09.2018: WEB).
- “Diyarbakır’da kendisinden 7 yaş büyük biriyle evlendirilmek üzere olan 14 yaşındaki kız çocuğu polis ekiplerince düğün salonundan kurtarıldı” (Haber Türk, 06.09.2018: WEB).
- “Mahir bebeğin rahatsızlığından haberdar olan ancak maddi imkânsızlıklar nedeniyle tedavi ettiremeyen aileye Türk Kızılayı sahip çıktı” (Sabah,03.02.2018: WEB).

Türkiye örneğinde dezavantajlı gruplara yönelik olarak kullanılan ifadeler, bu grupların çaresizliğini, yardım ihtiyacını ön plana çıkarmaktadır. “Muhtaç” insanlar için yardım yapılmaktadır (Haber Türk, 30.12.2018: WEB); (Takvim, 30.10.2018: WEB). “İhtiyaç sahiplerine” belediyeler tarafından sosyal hizmet sunulmaktadır (Sabah 27.11.2018: WEB). “Dar gelirli aileler” sosyal programlar ile korunmaktadır (Sabah, 13.08.2018: WEB). “Mazlum göçmenler” Türkiye’ye sığınırken (Takvim, 03.02.2018: WEB), “minik” olarak tanımlanan çocuklar devletin gerekli

düzenlemeleri yapmasını istemektedir (Sözcü, 29.08.2018: WEB). Türkiye örneklemindeki gazeteler habere ilgi çekmek adına dezavantajlı grupları tanımlamak için duygulara hitap eden kelimeler kullanmaktadırlar. Bu ifadeler ile gazeteler, mağdur olanları bir kez daha mağdur etmektedir.

5.2.2.2.3. Haberin Retoriği

Türkiye örneklemindeki gazeteler de seçtikleri olaylar bağlamında kendi kurguları ile haber metinleri hazırlamaktadır. Bu kurgunun gerçek olduğuna okuru inandırmak için farklı araçlar kullanmaktadırlar. Etkili fotoğraflar⁴⁶, grafikler, sayısal veriler, olaya tanık olanların açıklamaları ve uzman görüşleri Türkiye'deki gazetelerin “gerçeği” söylediklerine okuru ikna etmek için kullandığı araçlardır.

Hürriyet gazetesi “Sosyal yardıma 62 milyar TL” başlıklı haberde kamu bütçesinden sosyal yardım için ayrılan miktarın detaylarını sayısal verilerle açıklamaktadır okura:

Sosyal yardımlar içinde önemli kalemlerden biri olan engellilerin evde bakımlarına 2019 yılında 8.5 milyar TL ayrılacak. Bu kapsamda halen evde bakım için aylık 1179 TL'lik ödeme yapılırken, 18 yaşından küçük engelli yakınının bakımını sağlayan kişilere ise aylık 434 TL ödeniyor. Engelli eğitim desteği kapsamında da gelecek yıl 3.4 milyar TL'lik harcama yapılacak. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın son verilerine göre sadece genel sağlık sigortası prim desteğinden 6.8 milyon kişi yararlanırken, şartlı eğitim ve sağlık yardımlarından da 3.2 milyon çocuk yararlanıyor. Öksüz - yetim yardımından 57 bin çocuk, evde bakım yardımından 513 bin 276 kişi, gıda yardımlarından da 2.7 milyon kişi faydalanıyor (24.11.2018: WEB).

Farklı kalemlere ayrılan bu miktarların detayları, okuru sosyal yardım için ayrılan bütçenin büyüklüğüne inandırmaya yardımcı olmaktadır.

Milliyet gazetesi “Sakıncalı site sınır tanımıyor” başlıklı haberde Çocuk ve Haklarını Koruma Platformu tarafından hazırlanan raporun verileri ile konuya dikkat çekmekte ve okuru çocuklara yönelik tehlikenin büyüklüğüne ikna etmeye çalışmaktadır: ‘Dijitalde Çocuk’ raporuna göre çocuklar internette günde 2.7 saat geçiriyor.

⁴⁶ Türkiye örnekleminde haber fotoğraflarının kullanımı “Fotoğraflarla Resmedilen Sosyal Çalışma” başlığı altında incelenmiştir.

Ebeveynler sınırlama koyuyor ama internette vakit harcayan çocukların yüzde 78'i sakıncalı sitelere karşı korunmuyor... Araştırmaya göre, çocuğu internette giren ebeveynlerin yalnızca yüzde 8'i sakıncalı sitelere karşı program uygulama kullanıyor. Yüzde 14'lük dilim ise korunma programı kullanıp kullanmadığının farkında bile değil. Çocukların yüzde 17'si ebeveynlerinin sınırlamalardan rahatsız olurken, yüzde 33'ü sınırlamaları bilmiyor” (23.11.2018: WEB).

Sabah gazetesi ise “Türkiye ekonomisi 8 yıldır aralıksız büyüyor” başlıklı haberde Türkiye'nin GSYH büyüme oranlarını yıllara göre bir tablo sıralaması ile paylaşarak okuru ekonominin büyüdüğüne inandırmaktadır:

Türkiye'de 2008-2017 dönemindeki GSYH büyüme oranları (yüzde) şöyle

<i>Yıllar</i>	<i>Yıllık</i>
2008	0,8
2009	-4,7
2010	8,5
2011	11,1
2012	4,8
2013	8,5
2014	5,2
2015	6,1
2016	3,2
2017	7,4 (Sabah, 29.03.2018: WEB)

Görgü tanıklarının ifadeleri de okuru haberin “gerçekliğine” inandırmanın araçlarından biridir. Haberde aktarılan olaya tanık olan kişilerin gördüklerini/bildiklerini açıkladıkları cümleler, okuru ikna etmektedir. Milliyet gazetesinde tanığın sözlerinin ikna ediciliği o kadar yüksektir ki tanığın cümleleri başlığa taşınmıştır: “Kan donduran ifadeler: Herkes bilirdi, elleri yüzü hep mosmordu... İzmir'in Buca ilçesinde, eşi S.C.yi yumruklayıp, oklava ve kemerle döverek parmağını kırdığı iddia edilen Uğur C.nin tutuksuz yargılanmasına devam edildi. Duruşmada tanık olarak dinlenen B.B., S.C.nin eşinden şiddet gördüğünü herkesin bildiğini belirterek, "Kocasından dayak yediği için elleri yüzü hep mosmordu" dedi. Sanık Uğur C. ise duruşmaya gelmedi” (Milliyet, 27.11.2018: WEB).

Uzman görüşleri de haberde aktarılanlar için inandırıcılığı artırmaktadır. Türkiye örnekleme de sosyal çalışma ile ilgili haberlerde uzman görüşlerine yer vermektedir. Uzman olarak seçilen kişiler kimi zaman yetkili isimler, kimi zaman psikologlar,

kimi zaman sosyal çalışmacılar, kimi zamanda sosyal çalışma akademisyenleridir. Türkiye rnekleminde sosyal çalışmacıların uzman olarak görüş bildirdiği haberlerin sayısı azdır. Türkiye’de sosyal çalışmacıların kendi alanlarına giren konuların çoğunda yer al(a)madığı görülmektedir.

Görüldüğü gibi uzman görüşleri, haberlerde sunulan çerçevenin tamamlayıcısı olarak yer almaktadır. Bu bağlamda eleştirel söylem erevesi kapsamında konunun ideolojik boyutundan bakıldığında haberlerde yer alan uzmanlar da egemen söylemin szcleridir. Haberler incelendiğinde sosyal çalışmanın ideal birey, ideal toplum için öneriler sunarak toplumsal sürdürülebilirliğe katkı sağladığı görülmektedir. Sorunların yapısal nedenlerine dair tartışma yapılmadan, mevcut olanı koruyarak sorunu yatıştıran çözümler sunulmaktadır. Mevcut durum ise egemen ideolojiyi korumaya hizmet etmektedir. Yoksul ise mikro krediler, sosyal yardımlar ya da sosyal programlar ile toplumun bir parçası olarak tutulmaya devam etmektedir. Ama yoksulluğun temel nedenlerine dair bir tartışma ya da çözüm içermemektedir. Göçmenlerle ilgili olarak daha insancıl politikalar önerilmektedir. Ancak gn temel nedenleri tartışılmamaktadır. Endüstriyel sosyal hizmet anlamında bireyin sistemin daha güçlü bir parçası olması için öneriler getirilmektedir. Böylece sosyal çalışma, toplumsal sürdürülebilirliği sağlayarak medyanın ideolojik rolüne katkı sunmakta ve liberal ideolojinin korunmasını sağlamaktadır. Türkiye’de haberlerde yer alan sosyal çalışmacıların rolü de bu çerçevede çizilmektedir. Ancak Türkiye’de sosyal çalışma mesleği, henüz medyaya ideolojik olarak destek sunacak temsil gücüne ulaşmamış görünmektedir.

ALTINCI BÖLÜM: SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İnsanı ve insan refahını odağına alan sosyal çalışma, insan haklarının ve sosyal adaletin sağlanması yolunda bireyin toplumsal entegrasyonunu hedefler. Bu bağlamda toplumun tüm kesimleri ile çalışan bir disiplin ve meslek olarak sosyal sorunlar ile mücadele eder. Bireylerin sorunlarla mücadele etme kapasitesini artırmak için bireyle ve çevresiyle çalışır, grup ve topluluk düzeyinde uygulamalar yapar, kimi zaman ise sosyal sorunlar için makro boyutta faaliyetler gerçekleştirir. Sosyal sorunlarını nedenlerini bulmak, nedenlere dair politika üretme süreçlerine dahil olmak da sosyal çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır.

Sanayi devriminin ardından yaşanan sosyal değişimin yol açtığı sosyal sorunlar, sosyal çalışmanın bir bilim ve meslek olarak ortaya çıkmasında rol oynamıştır. Dönemin ekonomik ve sosyal şartlarından doğan sosyal çalışmanın yaygın kabul gören bir meslek olabilmesi ancak 1. Dünya Savaşı'nın ardından gerçekleşebilmiştir. Aradan geçen uzun yıllar, sosyal çalışmanın bir meslek ve disiplin olarak çerçevesinin belirlenmesini sağlamıştır. Türkiye'de ise Osmanlı İmparatorluğundan kalan sosyal hizmet uygulamaları Cumhuriyet döneminde sosyal çalışmaya dönüşmeye başlamıştır. Mesleğin ve disiplinin tanımlanması ancak 1960'lı yıllarda gerçekleştirilmiştir.

Sosyal çalışmanın ortaya çıktığı ülkelerde alana ve mesleğe dair kavram seçimi yapılırken ikili bir tanımlama tercih edilmiştir: Mesleği tanımlamak için “sosyal çalışma”, uygulama alanı ise “sosyal hizmet” ifadeleri kullanılmıştır. Türkiye’de alana ve mesleğe dair kavram seçimi yapılırken uluslararası tercihlerin dışına çıkılmış ve hem alan için hem de meslek için “sosyal hizmet” kavramı kullanılmıştır (Tomanbay, 2016: 105). Uluslararası literatürde pek çok mesleğin içinde yer aldığı bir uygulama alanını tanımlayan “sosyal hizmet”, Türkiye’de aynı zamanda mesleğin adı olarak (sosyal çalışmanın yerine) kullanılmaya başlanmıştır. Dezavantajlı grupların yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik yardım ve destekler sunan alanı tanımlayan “sosyal hizmet” kavramının meslek adı olarak seçilmesi ile sosyal çalışma mesleğinin bilimsel temelleri, değerleri ve yetenekleri arka planda kalmıştır. Bu kullanım tercihi ile Türkiye’de hem konuya dair bir kafa karışıklığı oluşmuş hem de mesleğin toplum ile bütünleşmesinin önüne geçilmiştir. Konunun bir diğer sonucu ise Türkiye’de sosyal çalışma disiplini açısından uluslararası literatür ile kopukluklar

yaşanmasıdır. Bu araştırma kapsamında uluslararası literatürde olduğu gibi mesleğin adı “sosyal çalışma”, alanın adı da “sosyal hizmet” olarak kullanılmıştır.

Sosyal çalışma, insanların doğuştan sahip olduğu haklara ulaşabilmeleri adına onları güçlendirmeye çalıştığı için “insan hakları mesleği” olarak tanımlanmaktadır. Sosyal çalışma, insanlara hakkı olan hizmetleri sunarken bireyler için sosyal adaleti sağlamayı hedeflemektedir. Sosyal adalet; toplumun kırılgan, incilenebilen, dezavantajlı gruplarına öncelik vermeyi gerektirmektedir. Bu bağlamda sosyal çalışma, toplumun tüm kesimleri ile çalışmayı hedeflemekle birlikte önceliği dezavantajlı gruplara vermektedir. Dezavantajlı gruplar, çeşitli nedenlerle sosyal ve ekonomik olarak daha az bütünleşme şansı olan insanlardır. Sanayi devriminin ortaya çıkardığı sorunlar ile sosyal entegrasyon bağlamında kopukluklar yaşamaya başlayan dezavantajlı gruplar, 1980’li yılların ardından bütün dünyayı etkisi altına alan küreselleşme ile daha zor yaşam koşullarına mahkum olmuştur. Çünkü küreselleşme sosyal sorunları derinleştirmiş, küresel ölçüğe taşımış ve sorunlara değişken bir yapı kazandırmıştır. Bu ortamda sorunlara çözüm bulmak zorlaşırken, dezavantajlı olarak tanımlanan yoksullar, evsizler, kadınlar, çocuklar, yaşlılar, eşcinseller, engelliler, göçmenler, mülteciler gibi grupların mağduriyeti de artmıştır. Sosyal çalışmacılar da bu grupların mağduriyetlerinin giderilmesi, onların toplumla bütünleşebilmesi ve ötekileştirilmemeleri için çalışmalarını sürdürmektedir.

İnsanı odak noktasına alan ve insan hakları mesleği olarak tanımlanan sosyal çalışmaya yönelik toplumsal algı nasıl oluşmaktadır? Sosyal çalışma, insanların yaşam kalitesinin artırılması yolunda insanlara dokunan bir meslek ve disiplin olarak yalnızca hayatına dokunduğu insanlar tarafından mı tanınır? 21. Yüzyılda bir mesleğe dair tanınma yalnızca yüzyüze iletişim ile gerçekleşebilir mi? Çağımızın bilgi toplumunda bir meslek ve disipline dair bilgi edinmenin en önemli aracı medyadır. Çünkü medya günlük hayat içerisinde kitlelere her konu hakkında çok fazla mesaj yayım(n)lamaktadır. Farklı konular/olaylar, her gün medya profesyonelleri tarafından işlenerek medya metinlerine dönüştürülmektedir. Sosyal çalışma da elbette medyanın kendi süzgecinden geçirerek insanlara aktardığı konulardan birisidir.

Bu çalışmanın temel amacı, sosyal çalışmanın Türkiye’deki toplumsal algısının olumlu yönde gelişimi için katkı sağlamaktır. Sosyal çalışma mesleğinin ve disiplininin gelişimi, toplumsal algının gelişimi ile doğru orantılıdır. İnsanların alana

ve mesleğe dair bilgisi ve beklentisi mevcut algı ile şekillenmektedir. Bu anlamda medyanın topluma sunduğu “gerçekliğin” çözümlenmesi önem taşımaktadır. Medya sosyal çalışma, sosyal çalışmacılar ve dezajantajlı gruplar hakkında verdiği mesajlar ile hedef kitleye neler söylemektedir? Nasıl temsil etmektedir bu konuları? Medya, kamuoyuna sosyal çalışmaya dair nasıl bir çerçeve sunmaktadır? Bu temel sorular çerçevesinde şekillenen bu araştırmada Türkiye’deki durumu daha iyi anlayıp karşılaştırma olanağı bulabilmek için ABD medyası da sürece dahil edilmiştir. Bu bağlamda “Sosyal çalışma mesleğinin güçlü bir profile sahip olduğu ABD medyası ile Türkiye arasında temsil farklılıkları var mıdır?” sorusu da araştırma açısından önem taşımaktadır.

Araştırma kapsamında sosyal çalışmaya dair medya içeriğine daha geniş bir perspektiften bakabilmek adına nitel araştırma yöntemlerinden eleştirel söylem çözümlemesi tercih edilmiştir. Medya metinlerinin eleştirel bir yaklaşımla incelenmesi ele alınan konuya dair nelerin sunulduğunun, nelerin görmezden gelindiğinin, kimlerin ön plana çıkarıldığının, kimlerin sesinin kısıldığının, hangi unsurlar ile konunun doğallaştırıldığının ya da marjinalleştirildiğinin, inandırıcılığı artırmak için nelerin araç olarak kullanıldığının görülmesi açısından önem taşımaktadır.

Medya, her gün birbirinden farklı konularla ilgili içerik üretmektedir. Bu içerik kimi zaman bir çizgi film, kimi zaman bir film, kimi zaman ise bir haber için üretilir. Medyanın ürettiği bu metin türleri içerisinde kamuoyu üzerinde en çok etkisi olan haberlerdir. Çünkü “gerçeğin kendisi” olarak sunulan haberler karşısındaki birey, haber metinlerinin medya profesyonelleri tarafından üretildiğini düşünmemektedir. Peki bu üretim süreci nasıl işlemektedir? Bu süreçte etkili olan unsurlar nelerdir? Hayatın doğal akışında her gün binlerce olay gerçekleşir. Ancak medya mecraları bu olaylardan bazılarını seçerek haberler için hazır hale getirirler. Olayı aktarmak için bir metin hazırlanır; gazete için en uygun fotoğraf seçilir; televizyon için en çarpıcı video görüntüleri montajlanır; ilgi çekici başlıklar belirlenir ve hazırlanan içerik hedef kitleye ulaştırılır. Medyanın bu aktarım süreci temsil kavramı ile ifade edilmektedir. Peki temsil süreci tesadüfi bir şekilde mi işlemektedir? Bu soru, farklı bakış açılarından farklı şekilde yanıtlanabilir. Ancak bu araştırmanın kuramsal çerçevesi ve seçilen yöntem bağlamında şunları söylemek mümkündür: Medya ulaştığı her bilgiyi kendi “doğruları” çerçevesinde şekillendirir, yeniden

anlamlandırır ve okura aktarır. Bu anlamı yeniden üretme sürecinde egemen ideoloji, en etkili unsurdur. Eleştirel iletişim kuramları, medyanın kapitalist sisteme meşruiyet kazandıran ve bireyleri sisteme entegre eden araç konumunda olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda medya, toplumdaki eşitsizliği yeniden üretmektedir. Egemen ideolojiyi medya aracılığı ile yeniden üretmek için bazı bilgiler ön plana çıkarılırken; bazı bilgiler küçültülerek sunulmakta; bazıları ise saklanarak gözden uzak tutulmaktadır. Medya sunduğu/sunmadığı bilgiler ile okur/izleyici için bir çerçeve sunmaktadır. Medya, bu çerçeve ile egemen ideolojiyi her gün yeniden üretmekte ve üretilen bu ideoloji okur ya da izleyiciler tarafından içselleştirilmektedir. Bu noktada sosyal çalışmanın medyada nasıl temsil edildiği önem kazanmaktadır. Çünkü sosyal çalışma, egemen ideolojinin mağdur ettiği ya da mağduriyetini artırdığı kesimlerin (yoksul, yaşlı, çocuk, kadın, engeli) topluma entegrasyonu yönünde çaba harcamaktadır. Bu entegrasyon sürecini sosyal çalışmanın ideolojik yönü olarak açıklayan araştırmacılar, mesleğin/disiplinin ideolojik yönünü “büyük resim” olarak tanımlamaktadır. Siyasal ideolojiler gibi ideal toplum, ideal insan tasarımına yönelik sosyal çalışma, sosyal sorunların uç noktalara ulaşmasını engelleyerek kapitalizmin aşırılıklarını gidermektedir. Bu bakış açısı makro boyutta sosyal çalışmayı ideal bireyi, ideal topluma adapte eden ideolojik bir araç olarak medya ile aynı tarafta resmetmektedir. Araştırma kapsamında temel sorulara yanıt aranırken bu resim de gözlerden uzak tutulmayacaktır.

Araştırmada yöntem olarak Teun van Dijk’ın eleştirel söylem çözümlemesi modelinden yararlanılmıştır. Model, sosyal gücün kötüye kullanımı ve eşitsizliğin haber metinleri aracılığı ile yeniden üretilerek nasıl meşrulaştırıldığını incelemek imkanı sunduğundan sosyal çalışma ve iletişim disiplinlerinin kesiştiği bu çalışma için uygun görülmüştür. Modelin seçilme nedenlerinden birisi ise disiplinlerarası bir yaklaşıma sahip olmasıdır.

Araştırma kapsamında öncelikle Türkiye ve ABD haber medyasını temsil edebilecek örneklem seçilmiş ve belirlenen anahtar kelimeler çerçevesinde bu medya mecraları üzerinde tarama yapılmıştır. Araştırma evrenini Türkiye ve ABD’de yayınlanan ulusal çaptaki günlük gazeteler oluşturmaktadır. Her iki ülkede en yüksek tiraja ulaşan ilk 10 gazete örneklem olarak seçilmiştir.

Türkiye ulusal basınından seçilen gazeteler: Hürriyet, Sabah, Sözcü, Posta, Haber Türk, Türkiye, Milliyet, Takvim, Yeni Şafak, Güneş

ABD ulusal basınından seçilen gazeteler: USA Today, The Wall Street Journal, The New York Times, New York Post, Los Angeles Times, The Washington Post, Star Tribune, Newsday, Chicago Tribune, Boston Globe

Belirlenen gazetelerin 1 Ocak ve 31 Aralık 2018 tarihlerini kapsayan bir yıllık (2018 yılı) yayınları çözümlenmeye dahil edilmiştir.

ABD’de yayımlanan gazetelere ilişkin tarama tam metin haberlere erişim sağlayan bir veri tabanı olan LexisNexis Akademik Haber İndeksi (LexisNexis Academic News Index) veri tabanı üzerinden gerçekleştirilmiştir. LexisNexis veri tabanında belirlenen tarih aralığında “social work” ve “social worker” olarak belirlenen iki İngilizce anahtar kelime ile arama yapılmıştır. Veri tabanı gazetelerin WEB yayınları ve basılı örneklerini birlikte taramaktadır.

Türkiye’de yayınlanan gazetelere ilişkin tarama ise gazetelerin web siteleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Türkiye örneğinde; sosyal çalışmaya ilişkin olarak Türkiye’de oluşturulan terminoloji dikkate alınmış ve 4 anahtar kelime için tarama yapılmıştır: “Sosyal çalışma”, “sosyal çalışmacı”, “sosyal hizmet” ve “sosyal hizmet uzmanı”.

LexisNexis Akademik Haber İndeksi ile 10 gazete üzerinde “social work” ve “social worker” anahtar kelimeleri ile yapılan tarama neticesinde toplam 1032 habere ulaşılmıştır. Bir yıllık dönem içinde en çok haber The Washington Post (340) gazetesinde yer almıştır. Konuya ilişkin en az sayıda haber ise USA Today (21) gazetesinde taranmıştır.

Türkiye örneğinde yer alan gazetelerin internet siteleri üzerinde “sosyal çalışma”, “sosyal çalışmacı”, “sosyal hizmet” ve “sosyal hizmet uzmanı” anahtar kelimeleri ile yapılan tarama sonucunda toplam 1021 habere ulaşılmıştır. Haberlerin gazetelere göre dağılımı incelendiğinde en çok haber Hürriyet gazetesinde (338) yer alırken, en az sayıda haber ise Türkiye gazetesinde (13) taranmıştır. Bu haberlerden 105 tanesi “sosyal çalışma/sosyal çalışmacı” kelimelerini içerirken geri kalanı “sosyal hizmet/sosyal hizmet uzmanı” kelimelerinin taraması sonucunda ulaşılanlardır. Türkiye’de mesleğin/disiplininin ismi olarak “sosyal hizmet”in tercih ediliyor olması gazete tarama sonuçlarına da yansımaktadır. Ancak az sayıda olmakla birlikte sosyal çalışma/sosyal çalışmacı kullanımları da görülmektedir.

Tarama sonuçları sayısal olarak değerlendirildiğinde Türkiye örneğinin sosyal

çalışmaya ilişkin haber sayısının ABD örneklemeden yapılan tarama sonuçlarına (1032) yakın olduğu gözlenmektedir. Yalnızca sayısal veriler boyutunda bakıldığında Türkiye gazetelerinde sosyal çalışmaya dair temsilin ABD medyası ile benzer olduğunu söylemek mümkündür. Ancak araştırmanın asıl amacı söylem çözümlemesi bağlamında iki ülke arasında karşılaştırma yapmaktır.

Eleştirel söylem çözümlemesi van Dijk'ın tanımladığı gibi “makro yapı” ve “mikro yapı” olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi kapsamında makro yapı, haberlere dair genel çerçevenin nasıl oluşturulduğunu ortaya koymaya çalışırken, mikro yapı ise metin boyutunda bu çerçevenin nasıl desteklendiğinin ipuçlarını sunmaktadır.

Makro yapıya dair çözümler tematik ve şematik yapı bölümleri altında gerçekleştirilmiştir. Tematik yapı bağlamında haberde ön planda tutulan bilginin ne olduğu ve haberin hangi temalar bağlamında önceliklendirildiği incelenmektedir. Bu kapsamda haber başlıkları, haberdeki temalar ve fotoğraflar önem taşımaktadır.

Habercilik kuralları gereğince haberlerdeki en dikkat çekici bilgi başlıkta paylaşılmaktadır. Bu bağlamda ABD ve Türkiye örnekleminde sosyal çalışmaya dair haber başlıkları incelendiğinde olumsuzluk haber değerinin ön planda olduğu görülmektedir. Bu bilgi gazetecilerin sosyal çalışmaya dair olaylar arasından seçim yaparken, olumsuz içeriğe sahip olanları tercih ettiğini göstermektedir. Örnekleme yer alan gazetelerin hazırladığı haberlerin büyük bölümü olumsuz gelişmeleri aktarmaktadır. Başlıklar da bu olumsuz tablo içinde en ilgi çekebilecek bilgiyi sunmaktadır okura.

Her iki ülkenin ulusal gazetelerinde de haberi diğer haberler arasında farklılaştırmak için büyük-küçük harf kullanımı, büyük punto kullanımı, renkli zemin, renkli başlık, alt-üst başlık kullanımları dikkat çekmektedir. İki ülke gazeteleri arasındaki bir diğer ortak özellik ise görsel anlatım gücü yüksek olan fotoğrafların üzerinde yer verilen başlıklardır. Bu kullanımda haber başlığı ve fotoğraf okur için haberi bir çerçeveye yerleştirmektedir. Okurun karşısına kimi zaman yoksulluğu simgeleyen boş bir cüzdan fotoğrafı, kimi zaman ise gözü yaşlı bir çocuk fotoğrafı çıkmaktadır. Bu fotoğraflar okurun haber hakkında fikir oluşturmasını sağlamaktadır. Fotoğraf ve haber başlıklarının da etkisiyle okur daha haber metnini okumadan neyle karşı karşıya olduğunun farkına varmaktadır: yoksulluk, ihmal/istismar... Başlıklar ve

fotoğraflar aracılığı ile yapılan bu çerçeveleme hem Türkiye hem de ABD gazeteleri tarafından gerçekleştirilmektedir.

Türkiye örneklemindeki haber başlıklarında “sosyal çalışma”, hükümet tarafından uygulanan bir programın adı olarak kullanılırken; “sosyal hizmet” bazı haberlerde alan adı olarak, bazı haberlerde meslek adı olarak, bazı haberlerde ise akademik disipline atıfta bulunmak amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca “sosyal hizmet uzmanı” şeklinde meslek elemanının adı olarak da kullanılmaktadır. Bu nedenle bir haber başlığında “sosyal hizmet” denildiğinde bunlardan hangisine atıf yapıldığı ancak haberin bağlamı içerisinde anlaşılabilir. Dolayısı ile Türkiye’de sosyal çalışma/sosyal hizmet kullanımları arasındaki kafa karışıklığı ilk olarak haber başlıklarında ortaya çıkmaktadır. Oysa ABD medyasında “sosyal çalışma” (social work) ile atıf yapılan yalnızca mesleğin kendisidir. ABD örnekleminde mesleğe dair bu net kullanım, haber başlığından itibaren çerçeveyi netleştirmektedir.

Sosyal çalışma, toplumun her kesimini hedef alan bir meslek ve disiplin olarak geniş bir çalışma alanına sahiptir ve gazetelerde sosyal çalışmanın yer aldığı haberlere bakıldığında pek çok farklı temanın bulunduğu görülmektedir. Tablo 6.1. sosyal çalışmanın medya temsilinde egemen olan temaları ve her iki ülke örneklemindeki haberlerin bu temalara göre dağılımlarını göstermektedir:

Tablo 6.1: Sosyal çalışmanın medya temsilinde egemen olan temalar

	ABD	Türkiye
Meslek olarak / Disiplin olarak sosyal çalışma	234	222
Dezavantajlı gruplar (yoksul, çocuk, kadın, engelli, yaşlı, göçmenler, azınlıklar, LGBTİ)	277	411
Tiyatro / sinema / edebiyat / TV	44	3
Ünlüler	27	5
Okur mektubu	52	1
Haber aktörlerini tanımlamak üzere sosyal çalışma	189	2
Ölüm ilanı	158	-
Diğer (Şiddet, terör, doğal Afetler	51	23
Bakanlık adında “Sosyal Hizmetler”	-	208
Yerel yönetimler ile sosyal	-	146

çalışma		
Toplam	1032	1021

Tablo 6.1. incelendiğinde haberlerde öncelik verilen temalar bağlamında Türkiye örnekleme ile ABD örnekleme arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. ABD örnekleminde yer alan bazı temaların Türkiye’de olmadığı, Türkiye’de olan temaların ise ABD örnekleminde yer almadığı görülmektedir. Temalar sırası ile incelenerek ülkeler arası benzerlik ve farklılıklar açıklanacaktır.

ABD örnekleminde incelenen haberlerde sosyal çalışma mesleği/disiplini merkezde yer almaktadır. Farklı temalar altında sıralanan haberlerin her biri sosyal çalışma ile bağlantılıdır. ABD örnekleminde taranan haberlerin bu netliği Türkiye örnekleme için geçerli değildir. Türkiye örnekleminde “sosyal çalışma”, “sosyal hizmet” ve “sosyal hizmetler” gibi birbirinden farklı ifadeler kullanılmaktadır. Bu ifadelerin anlam/içerik olarak karşılığı net değildir. Türkiye örneklemindeki dezavantajlı gruplarla ilgili haberlerden bazılarında yalnızca Bakanlığın isminde (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) yer aldığı için “Sosyal Hizmetler” ifadesi kullanılmaktadır. Dolayısıyla haber taramasında bu haberler de yer almakta ve temalara ilişkin Tablo 6.1.’deki sayılara eklenmektedir. Ancak gerçek anlamda sosyal çalışma mesleği ile ilgili bir temsili içermemektedir. Bu durum Türkiye örnekleminde haberlerin temalara göre dağılımı açısından muğlaklığa neden olmaktadır.

Türkiye örnekleminde taranan haberler incelendiğinde sosyal çalışma mesleğine dair en dikkat çeken unsur; mesleğin ve meslek elemanlarının ismine dair kafa karışıklığıdır. Türkiye örnekleminde yer alan on gazetenin haberlerinde sosyal çalışma/sosyal hizmet/sosyal hizmetler; sosyal çalışmacı/sosyal hizmet uzmanı/sosyal hizmetler uzmanı/sosyal hizmet görevlisi/sosyal çalışma görevlisi/sosyal hizmet çalışanı/sosyal çalışma uzmanı gibi farklı kullanımlar yer almaktadır. Bu noktada gazeteler arası farklılıklar bir tarafa aynı gazetenin haberlerinde de farklı kullanımların tercih edildiği görülmektedir. Daha vahim bir kafa karışıklığının göstergesi ise aynı haberde sosyal çalışma mesleği için iki farklı ünvanın (sosyal hizmet görevlisi/ sosyal hizmetler görevlisi gibi) birlikte yer alabilmesidir. ABD örnekleminde ise mesleğin ve meslek elemanının adı nettir.

ABD örnekleminde haberlerde sosyal çalışma mesleği güçlü ve saygın bir duruşa sahiptir. Sosyal çalışma, bireyin/toplumun güç kazanmasına ve bireyin kendini

gerçekleştirmesine yönelik değişim yaratan, harekete geçiren, yaratıcı ve saygın bir meslek olarak temsil edilmektedir. Haberlerde uzmanlıkları dolayısıyla farklı konularla ilgili açıklamalarına yer verilmektedir sosyal çalışmacıların. Türkiye örneklemindeki haberler incelendiğinde, mesleğin ABD gazetelerindeki o güçlü ve saygın duruşu görülememektedir. Meslek olarak sosyal çalışmaya yer veren haberlerde dahi mesleğin amacı, meslek elemanlarının görevi hakkında netlik yoktur. Türkiye örnekleminde “sosyal hizmet uzmanlığı” yardım mesleği olarak tanıtılmaktadır. Bu bağlamda sosyal çalışma mesleğinin uluslararası tanımından kopulmakta ve meslek yardım faaliyetine indirgenmektedir. Bu çerçevede içinde sosyal çalışmacı, yaratıcı bir meslek yapmaktan ziyade yardımlara aracılık eden bir teknisyen rolünde resmedilmektedir. Türkiye’de çok az sayıda haberde uzman profilinde olan sosyal çalışmacılar, yalnızca bu haberlerde (çocuk istismarı, mülteciler, kanser hastalığı) fikir beyanında bulunabilmiştir.

ABD gazetelerinde sosyal çalışma, insanlardaki iyiliği vurgulamak için kullanılan ve daha fazla para kazanmak yerine tercih edilen bir meslektir. ABD örnekleminde sosyal çalışmacılar için yapılan “fedakârlık/diğergamlık” vurgusu maalesef Türkiye örnekleminde bulunmamaktadır.

ABD örneklemini, sosyal çalışmacıların varlığının sosyal sorunlara çözüm olarak önerildiği örnekleri içermektedir. Bu haberler sosyal çalışmanın harekete geçiren, değişim yaratan yönüne vurgu yapmaktadır: Okullara yapılan silahlı saldırılar için, çocuklara yönelik cinsel istismar suçları için sosyal çalışmacı sayılarının artırılması hep gündemde yer almaktadır. Politikacılar, okul müdürleri, yerel yöneticiler sık sık sosyal çalışmacıların sayısının artırılmasına dair açıklamalarda bulunmaktadır. Politikacıların seçim vaatleri, sosyal çalışmacıların sayısının artırılmasını ve iş yüklerinin azaltılmasını içermektedir. Türkiye örnekleminde incelenen haberlerde de sosyal sorunlara yönelik olarak sosyal çalışmacıların sayısının artırılması ve kurulan ekiplerde görevlendirilmesi yönünde fikir beyanları bulunmaktadır. Ancak Türkiye örnekleminde daha az sayıda haberde bu öneriler yer almakta ve bu açıklamaların büyük çoğunluğu akademisyenler tarafından yapılmaktadır. Dolayısı ile bilimsel toplantılarda teori boyutunda öneri getirilmekte ancak uygulamanın içinde yer alan isimlerin açıklamalarında bu konuya değinilmemektedir.

ABD ile Türkiye örneklemini arasındaki bir diğer önemli fark ise, ABD’de sosyal çalışmacıların uzmanlık alanlarının haberlerde sıklıkla yer almasıdır: Klinik sosyal

çalışmacı, iş ilişkilerinde uzman sosyal çalışmacı, ilişkiler ve cinsel terapi konusunda uzman sosyal çalışmacı, otizm spektrumlu genç yetişkinlerde uzman klinik sosyal çalışmacı, yas uzmanı... Türkiye’de haberlerde böyle bir kullanım görülmemektedir. Türkiye’de yalnızca haberlerde değil, sosyal çalışmacıların çalışma hayatında da bu tür uzmanlıkları vurgulanmamaktadır. Örneğin ABD medyasında klinik sosyal çalışmacıların çeşitli konulardaki değerlendirmelerine yer verildiği düşünüldüğünde; Türkiye’de klinik sosyal çalışmacı (sosyal hizmet uzmanı) yok mu sorusu akıllara gelmektedir. Bu sorunun yanıtı Yanardağ ve Özmete’nin çalışmalarında yer almaktadır: “Ülkemizde ise, klinik sosyal hizmet alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları bulunmasına karşın, ülke genelindeki tanımlamalara ve uygulama izinlerini içeren yasa/ mevzuat alt yapısına ihtiyaç duyulmaktadır” (2017: 203). Uygulamayı gerçekleştiren uzman olarak klinik sosyal çalışmacılar bulunmakta ancak mevzuat yetersizliği sosyal çalışmacıların bu uzmanlığını kullanmasının önüne geçmektedir. Konunun mevzuat yönünün yetkililer tarafından ele alınması gerekmektedir. Bu noktada Türkiye’deki yüksek lisans programlarının böyle bir uzmanlaşmaya yönlendirmediğinin de altının çizilmesi gerekmektedir.

ABD’de sosyal çalışmacılar aktivist ve savunuculuk rollerinin gereği olarak kimi zaman sisteme karşı yapılan protesto gösterileri ile haberlerde yer almakta ve protesto konularına ilişkin görüşlerini aktarmaktadır. ABD’deki haberlerde yer alan bu protestolar kimi zaman sağlık, kimi zaman eğitim sistemiyle ilgilidir. Kimi zaman eşcinsellerin hakları için, kimi zaman ise politikaların kararlarına yönelik protestolara katılmaktadır. Birbirinden farklı bu konuların tamamında haberde sosyal çalışmacıların açıklamaları yer almaktadır. Türkiye’de ise protesto haberlerinde sosyal çalışmacıların bireysel olarak katılımı yerine sosyal hizmet çalışanlarının üyesi olduğu sendika ve derneklerin (Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası, Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikası, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği) katılımı görülmektedir. Bu haberlerde sosyal çalışmacıların bireysel açıklamaları yer almazken, sendika/dernek yetkililerinin açıklamalarına yer verilmektedir.

Türkiye sosyal çalışmanın uygulama alanında yer alan çok sayıda konunun her gün medyaya yansıdığı bir ülkedir. Ancak sosyal çalışmacıların mesleki birliği olarak Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, yalnızca sağlık çalışanları ve ruh sağlığı ile ilgili olarak üç kez haber olabilmıştır. Bn haberlerin dışında bir kez de “okul sosyal hizmeti çalıştayı” ile ilgili olarak gündeme taşınmıştır. Bu durumun pek çok alt

nedeni bulunmakta ve bu nedenleri tartışmak bu çalışmanın çerçevesinin dışında kalmaktadır. Ancak mesleğin örgütlü gücü olan SHUD için bu temsil sayısı medyada ve dolayısıyla kamuoyunun gündeminde sınırlı bir varoluşa işaret etmektedir. ABD örneğinde NASW'nun da az sayıda haberde yer aldığı görülmektedir ancak ABD'de saygın ve güçlü bir imaja sahip olan mesleğin medyadaki temsili, örgütlü gücün önüne geçmiş gibi görünmektedir. Türkiye'de ise mesleğin imajının güçlenmesi adına SHUD'nin daha aktif bir görünüm sergilemesi önem taşımaktadır.

Sosyal çalışma mesleğinin temsili açısından ABD ile Türkiye arasında fark yaratan bir diğer unsur ise haberlerdeki aktörleri tanımlamak üzere sosyal çalışma mesleğinin kullanılmasıdır. ABD gazetelerinde taranan haberlerin yaklaşık beşte birinde (189 haber) farklı konulardaki haberlerin aktörlerine dair bilgilendirmelerde kişilerin sosyal çalışmacı oldukları vurgulanmaktadır. Bu sayı, sosyal çalışma mesleğinin hayatın ne kadar içinde olduğunun da bir göstergesidir. Türkiye'de incelenen gazetelerde ise farklı konulardaki haber aktörlerini tanımlamak üzere sosyal çalışma mesleğinin (haberde sosyal hizmet uzmanı olarak kullanılmış) yer aldığı yalnızca 2 haber bulunmaktadır. Türkiye gazetelerinde kendi alanlarıyla ilgili haberlerde sınırlı da olsa yer bulan sosyal çalışmacılar, gazete sayfalarına taşınan diğer olayların/haberlerin dışında kalmaktadır.

ABD medyasında sosyal çalışmacıların temsiline ilişkin önemli bir tema da okur mektuplarıdır. Bireyler kendi hayatlarına ilişkin sorunları gazetede ki sorumlu kişiye yazmakta ve bölüm sorumlusu da başvuru konularına yönelik çözüm önerileri getirmektedir. Bu mektuplara yönelik yanıtlar incelendiğinde farklı sorun alanlarına ilişkin olarak gazete yetkilisinin sosyal çalışmacı ile görüşme tavsiyesinde bulunduğu görülmektedir. Aile, ilişkiler, yaşlılık, engellilik, yoksulluk gibi farklı konulara ilişkin konularda sosyal çalışmacıların çözüm için önerilmesi, sosyal çalışmanın ve sosyal çalışmacıların ABD'de toplum ve medya ile ne kadar bütünleştiğinin bir göstergesidir. Türkiye'de ise tarama sonuçlarında bir adet okur mektubu yer almıştır. Bu mektupta ise sosyal çalışmacılara dair olumsuz bir tablo çizilmektedir.

Okur mektupları bağlamında ABD örnekle mi için altı çizilmesi gereken bir diğer nokta ise sosyal çalışmacıların gazetelere yazdıkları mektuplardır. Sosyal çalışma öğrencisi ve emekli/aktif sosyal çalışmacılar kamuoyunun tartıştığı sosyal sorunlara ilişkin fikirlerini mektuplar ile gazetelere göndermektedir. 2018 yılı içinde sosyal çalışmacılar pek çok konu hakkında görüşlerini bildirmek için gazeteler mektuplar

göndermiştir: Evlat edinme sistemi, ABD sınırında ailelerinden ayrılan çocuklar (seperated children), göçmenler, ruh sağlığı, şiddet, bağımlılık, evsizler, koruma altındaki çocuklar... Bu yaklaşım sosyal çalışmacıların savunuculuk ve aktivistlik rollerinin gereğidir. Gündeme ilişkin fikir beyanı; konunun, sorunun, çözümün bir parçası olabilmeyi sağlamaktadır. Bu mektuplarda yazarın meslek bildiriminde bulunmadığı durumlarda gazeteler “Yazar bir (emekli) sosyal çalışmacıdır” şeklinde bildirimler yapmaktadır. Sosyal çalışmacıların gazeteleri görüş bildirme aracı olarak kullanması onların medyaya duyduğu güvenin bir göstergesi iken, medyanın sosyal çalışmacıların mesleklerini ön plana çıkarması da gazetelerin sosyal çalışma mesleğine ve sosyal çalışmacılara duyduğu saygının bir ifadesi olarak görülebilir. Türkiye gazetelerinde sosyal çalışmacılara dair böyle bir mektup paylaşımı bulunmamaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de sosyal çalışmacıların medyaya mesafesinin de tartışılması gereken noktalardan biri olduğu belirtilmelidir. ABD’de sosyal çalışma öğrencileri bile gündeme dair fikir bildirme gücünü görebilmektedir kendisinde. Türkiye’de de sosyal çalışmacıların medyayla daha yakın bir işbirliği içinde olması ve gündeki konulara dair fikir bildirmesi mesleğin medyada yer almasına aracılık edecektir.

Sosyal çalışmacılar, sağlık; eğitim; adalet; çalışma ve sosyal güvenlik ile sosyal hizmet, sosyal yardım alanlarında çalışmalar yapmaktadır. Araştırma kapsamında bu alanlara ilişkin haberlerde sosyal çalışmacıların varlığı/rolü incelenmiştir. ABD örneğinde sosyal çalışmacılar sağlık, eğitim, adalet ve çalışma alanlarında sistemin önemli bir parçası olarak yer almakta ve bu alanlarda yürüttükleri çalışmalar hakkında bilgi paylaşılmaktadır. Sosyal çalışmacılar bu alanlarda sorun tanımlamasında ve çözüm getirilmesinde aktif rol almaktadır. Bu haberlerde sosyal çalışmacıların alana dair görüşlerine yer verilmektedir. ABD gazetelerinde sosyal çalışma ile yardım temasını birlikte ele alan az sayıda haber bulunmaktadır. Bu temsil tercihi bize ABD’de dezavantajlı grupların topluma entegrasyonunda bağış/yardıma öncelik verilmediğini göstermektedir. Az sayıdaki yardım haberinde ise sosyal çalışmacıların güçlendirmesi ve sunulan destekler ile ortaya çıkan değişim aktarılmaktadır. Aldığı destek ile yeni bir hayat kuran bir kadın, eğitim desteği ile başarısı artan yoksul çocuklar vb. Yardım haberlerinde yapılan yardımın herkes için olduğu vurgulanmaktadır. Toplumsal içerme bağlamında yoksulların da sistemin içinde kalabilmesidir yardımların amacı. Bu haberlerde kullanılan fotoğraflar da bu

çerçeveyi vurgulamaktadır. Yardım yapılanların çaresizliği yerine yardım yapanların mutlu yüzleri vardır haberlerde.

Türkiye gazetelerinde ise sosyal hizmet ve yardım alanına ilişkin haberlerin sayısı fazladır. Bölüm başında belirtildiği gibi sosyal çalışma mesleği, daha çok yardım üzerinden tanımlanırken, sosyal çalışmacılar da yardımlar için tespit yapan memurlar olarak resmedilmektedir. Sosyal hizmet ve sosyal yardım alanında Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmalar yoksulların hayatın bir parçası olmaktan ziyade hayatta kalmasına yöneliktir. Türkiye’deki yardım haberlerinde yardımı alanların kötü koşulları gözler önüne serilmektedir. Başlık, spot ve fotoğraflar ile çizilen bu çerçeve ile dezavantajlı olan yoksullar bir kez daha ötekileştirilmekte ve mağdur edilmektedir. Kimi zaman ise sosyal çalışmacılar da bu tablonun içinde yer almaktadır.

Türkiye örneğinde sosyal çalışmacıların sağlık ve adalet alanlarındaki haberlerde yer aldığı görülmektedir. ABD örneğindeki kadar güçlü bir imaj ile olmasa da meslek elemanlarının bu alanlarda yürüttükleri çalışmalara ilişkin bilgi aktarılmaktadır. Türkiye’de sağlık alanında sosyal çalışma mesleğini ön plana çıkaran olay “hamile çocuk skandalı”dır. Türkiye’de sağlık sistemiyle ilgili en çok haberin yapıldığı bu olay, Galilee’nin sosyal çalışma ve medya ilişkisinde dikkat çektiği noktayı doğrular niteliktedir: Sosyal çalışma, sistemde büyük başarısızlıklar olduğunda ya da çocuklarla ilgili olaylar yaşandığında haber yapılmaktadır (2005). Bu haber çocuklarla ilgili olarak bir sosyal çalışmacıyı “kurtarıcı” olarak resmetmesi adına önemlidir. Sağlık sistemine dair diğer haberler incelendiğinde Türkiye’de sosyal çalışmacıların alana dair görüş ya da yorumlarının haberlerde yer almadığı görülmektedir. Ancak sosyal çalışmacıların alanda yürüttükleri projelerin haberlerde yer aldığı görülmektedir. Hastanelerde gerçekleştirilen sosyal çalışma uygulamaları, projeyi hazırlayan sosyal çalışmacının açıklamaları ile haberlerde yer alabilmiştir. Bu haberler, sosyal çalışmacıların çalıştıkları birimlerdeki bireysel çabalarının önemini göstermektedir.

Türkiye örneğinde adalet alanındaki haberlerde sosyal çalışmacıların diğer alanlara göre daha fazla yer aldığı görülmektedir. Haberlerde “sosyal hizmet uzmanı” olarak yer alan sosyal çalışmacılar, mahkeme için sosyal inceleme raporu hazırlama; ev incelemesi yapma; mağdur ifadesini alma gibi görevleri ile gündeme taşınmıştır. Ancak haberlerin büyük bir bölümünde sosyal çalışmacıların görüşleri yerine siyasal

seçkinlerin ya da bürokratların açıklamalarına yer verilmiştir.

Türkiye örneğinde eğitim ve çalışma alanında sosyal çalışmaya dair haberlerin sayısı azdır. Bu bağlamda sosyal çalışmacılar, eğitim ve çalışma alanına ilişkin sorunların tanımlanmasında ve çözüm geliştirilmesinde ABD örneğindeki meslektaşları kadar aktif rollere sahip değildir.

Sosyal çalışma disiplininin medya mecralarında nasıl yer aldığı da önem taşıyan diğer bir konudur. ABD örneğinde inceleme yapılan dönemde akademisyenlerin şiddet, yaşlılık, aile, göçmenler, ruh sağlığı, evsizler gibi farklı konularda sıklıkla görüş bildirdikleri ve çeşitli projelerle gündeme geldikleri görülmektedir. ABD gazetelerinde yer alan haberler incelendiğinde sosyal çalışma disiplini tarafından üretilen bilginin uygulamaya dair haberlerde sıklıkla yer aldığı görülmektedir. Bu durum teori-uygulama bütünlüğü açısından da ABD'nin Türkiye'den iyi bir noktada olduğunu göstermektedir. Türkiye'de bir yıllık süreçte ülkenin satışı yüksek on gazetesinde yalnızca birkaç haberde sosyal çalışma akademisyenlerinin fikirlerine yer verilmiştir. Türkiye örneğinde sosyal çalışma akademisyenlerinin projeleri bağlamında gündeme geldiği iki haber bulunmaktadır. Bu haberlerden birisinde akademisyenlerin açıklamalarına hiç yer verilmemiş ve yalnızca araştırma sonuçları paylaşılmıştır. Geridönüşümle ilgili bir projenin yer aldığı diğer haberde ise sosyal çalışma akademisyeni çok kısa ifadelerle projesine dair bilgi aktarmıştır. Bunların dışında öğrenci kulüplerinin etkinliklerinin yer almaktadır Türkiye örneğinde.

Mevcut tabloda Türkiye, sosyal çalışma mesleğinin temsilinde ve disiplinin ürettiği bilginin medya aracılığı ile duyurulması konusunda ABD medyasının gerisinde bir noktadadır. Türkiye'deki sosyal çalışma akademisyenlerinin haberlerde yer almaması düşündürücüdür. Bu noktada akıllara takılan sorular şunlardır: Sosyal çalışma akademisyenlerinin ürettiği bilgi medyanın ilgisini çekmiyor mu? Sosyal çalışma akademisyenlerinin görüşleri medya için önemli değil mi? Sosyal çalışma akademisyenleri ulaştıkları bilgileri medya ile paylaşmak istemiyor mu? Sosyal çalışma akademisyenleri ile medya arasındaki ilişki güçlü değil mi? Sosyal çalışma akademisyenleri ve medya arasında ilişki var mı? ABD örneği bu sorulardan çoğunun yanıtını sunmaktadır bize. Bu bağlamda eksik olan Türkiye'de sosyal çalışmaya dair araştırma yapan insanlar ve medya arasındaki ilişkidir. Üniversite çatısı altında üretilen bilginin görünür olması; uygulamaya aktarılması ve halk gözünde muteber olması, medya-akademisyen ilişkisinin gücü ile doğru orantılıdır.

Dezavantajlı grupların temsili de ABD ve Türkiye medyasının bu gruplara bakış açısına ve sosyal çalışmanın rolüne ilişkin ipuçları sunmaktadır:

- Her iki ülke medyası da yoksullara ilgi göstermekte ve haberlerde yer vermektedir. ABD örneğinde yoksullar daha çok evsizler üzerinden temsil edilmektedir. ABD gazetelerindeki yardım haberlerinde “yoksulların sosyal hayata tutunmasına destek vermek” misyonu yansıtılmaktadır. Türkiye gazetelerinde ise “yoksulların fiziksel anlamda hayatta kalmaları için yardım yapmak” vurgusu bulunmaktadır. Dolayısı ile Türkiye örneğinde yardımlar aracılığı ile sosyal hayata entegre olabilmiş bir yoksul bulunmamaktadır. Aksine yoksullar yardım sonrasında da yine sosyal hayatın dışında ya da çeperinde bir noktadadır. Haberlerde yansıtılan çerçeveye bakıldığında; yoksullar yoksulluklarını sürdürmeye devam etmektedir. ABD’de sosyal çalışmacılar yoksullarla ilgili haberlerde de görüşlerine yer verilen uzmanlar olarak yer almaktadır. Türkiye gazetelerinde ise yoksullukla ilgili haberlerde sosyal çalışmacıların görüşlerine yer verilmemiştir.
- Çocuklar ABD ve Türkiye örneğinde farklı sosyal sorunların medyadaki yüzüdür. Yoksulluk, göç, istismar, kadın, yaşlılık gibi sosyal sorun alanlarının medya yansımada çocuklar kullanılmaktadır. Haber başlıklarında, haber girişlerinde, görsellerde çocuklar üzerinden yapılan anlatımlar dikkat çekmektedir. Türkiye örneğinde çocuklara yönelik ihmal ve istismar haberleri çoğunluktadır. Adli ya da polisiye vaka olarak sunulan bu haberlerde çocuklara yönelik istismar, bireysel olarak sunulmaktadır. Ancak bu haberlerin yoğunlaştığı dönemlerde Türkiye örneğindeki gazeteler konuyu sosyal bir sorun olarak ele almaktadır. Bu dönemlerde politik seçkinlerin konuyla ilgili açıklamaları ön plana çıkarılırken, sosyal çalışmacılar birkaç haberde çocukların ifadesine eşlik eden uzman olarak resmedilmektedir. ABD örneği çocuklarla ilgili haberlerde sosyal çalışmacılara daha aktif bir rol biçmekte ve alandaki birikimi sosyal çalışmacıların görüşleri ile kamuoyuna aktarmaktadır.
- Kadın teması altında yer alan haberler incelendiğinde; Türkiye örneğindeki haber sayısının (81), ABD örneğindeki haberlerden (18) fazla olduğu görülmektedir. Ancak haberlerin içeriğine bakıldığında Türkiye örneğinde kadınların “şiddet mağduru” olarak temsil edildiği

görülmektedir. Çoğu adli vakaya dönüşmüş şiddet olayının haberi yansımaktadır gazetelere. Sosyal çalışmacıların bu sosyal sorun bağlamındaki rolü ABD'deki kadar güçlü değildir. ABD'de sosyal çalışmanın dönüştürme potansiyelinin altını çizen haberlerde sosyal çalışmacıların öncü olduğu projeler ile kadınların hayatında önemli değişimler yaşanmaktadır. Sosyal çalışma mesleğinin müdahalesi ile güçlenen kadınlar topluma entegre olabilmektedir. Türkiye örneğinde ise birkaç projede kadınların “iş sahibi” olabileceği vurgulanmakla birlikte, konuya dair bir örnek bulunmamaktadır. Bu çalışmaların çok azında sosyal çalışmacılar (haberde sosyal hizmet uzmanı) görev alırken, haberlerde sosyal çalışma mesleğine ya da sosyal çalışmacılara vurgu yapılmamaktadır. Türkiye gazetelerinde sosyal çalışmacılar yalnızca birkaç seminerde “kadına yönelik şiddet” konusunda basına açıklamalarda bulunabilmişlerdir. Bunun dışında kadın konusu daha çok politik ve ekonomik seçkinler tarafından aktarılmaktadır Türkiye gündemine. “Mağdur” kadınlar haberlerde görsel olarak yer alsada onların sözlerine yer verilmemektedir. Yalnızca sivil toplum örgütlerinin yer aldığı haberlerde kadın konusunda iktidar sahiplerinin yaptığı açıklamaları geçersiz kılan ifadeler bulunmaktadır. Ancak bu açıklamaların yer aldığı haberler, iktidar sahiplerinin yer aldığı haberlerle kıyaslanamayacak kadar az sayıdadır. ABD örneğinde birkaç haberde kadınların yaşadığı sorunların tarihsel geçmişi ve yapısal nedenlerine de değinilmektedir. Türkiye örneğinde böyle bir arkaplan bilgisi bulunmamaktadır.

- Engellilik Türkiye örneğinde sıklıkla işlenen bir temadır. Bu temaya ait haber sayısı ABD örneğinden çok fazladır. Ancak ABD örneğinde yer alan az sayıdaki haberde, engellilere yönelik “engelleri aşmak” ve “bağımsızlık” vurgusunu ön plana çıkarmaktadır. Bu temsil içinde sosyal çalışmacılar da güçlendiren ve engellerin aşılmasına katkı sağlayan profesyonellerdir. Türkiye'deki haberlerde ise engellilere yönelik olarak ön plana çıkan konu “bakım ihtiyacı”dır. Türkiye örneği engellileri yardıma ve bakıma ihtiyacı olan dezavantajlı grup olarak sunmaktadır. İstihdama yönelik haberlerde sosyal entegrasyon vurgusu yapılsa da çok az haberde topluma entegre olabilmiş engelli profili çizilmektedir. Türkiye örneğinde sosyal çalışmacılar engellilere yönelik yardım ihtiyaçlarını belirleyen meslek gruplarından biri olarak yansıtılmaktadır.

- ABD örneklemindeki haberlerde yaşlılar sosyal yaşamın bir parçası olarak sunulmakta ve yaşlılar için gençlerle etkileşimin önemine değinilmektedir. Yaşlılık, emeklilik; hayata dair ikinci bir şans gibi yer almaktadır ABD örnekleminde. Yaşlıların topluma entegrasyonu haberlerde üzerinde durulan konulardan biri olarak dikkat çekmektedir. Türkiye örneklemindeki haberlerde ise yaşlılar ya da yaşlılık bir sosyal sorun olarak yer almamaktadır. Yalnızca birkaç haberde yaşlılığa dair sorunlar tanımlanmakta ve çözüm önerileri dile getirilmektedir. Bunların dışında yaşlılar emekli maaşları ve huzurevi etkinlikleri bağlamında gündemde yer alabilmektedir. ABD örnekleminde sosyal çalışmacılar, yaşlılara dair sorun tanımlarını yapan ve çözüm önerilerini getirenlerdir. Türkiye örnekleminde ise sosyal çalışmacıların sorun tanımının bir parçası olmadığı görülmektedir. Birkaç haberde sosyal çalışmacıların yaşlılarla ilgili ekiplerde yer alması gerektiği dile getirilmekle birlikte sosyal çalışmacıların yaşlılarla ilgili olarak ne tür çalışmalar yaptıklarına ya da ne gibi görevler üstlendiklerine dair bilgi içermemektedir haberler.
- ABD örnekleminde LGBTİ bireylere dair haber sayısı diğer temalara göre daha azdır. Ancak örnekleminde yer alan haberler, LGBTİ bireylerin yaşadığı sorunların pekçoğuna dair bilgi aktarmaktadır: Sosyal kabul problemleri, LGBTİ bireylere yönelik şiddet, dönüştürme terapisi gibi yasal düzenlemeler, yaşlılıkta yaşadıkları sorunlar, çalışma hayatında yaşadıkları sorunlar vb. ABD örnekleminde yer alan haberlerin neredeyse tamamında LGBTİ bireyler yaşadıkları sorunlara dair kendi açıklamalarını yapmaktadır. Bu haberlerde sosyal çalışmacılar LGBTİ bireylere yönelik çalışmalar yürüten, onlar adına savunuculuk yapan, onlarla birlikte hareket eden bir meslek grubu olarak temsil edilmektedir. Türkiye örnekleminde ise LGBTİ başlığı altındaki tek haberde LGBTİ bireylerin çalışma alanında yaşadığı sorunlardan söz edilmektedir. Ancak bu haberde bu bireylerin kendi ifadeleri yer almamakta ve sosyal çalışmacılara dair ABD örneklemindeki gibi bir çerçeve çizilmemektedir.
- Türkiye ve ABD örneklemini mülteci/göçmen haberlerine dair çok benzer bir temsil diline sahiptir. Haberlerde çocukların ön plana çıktığı görülmektedir. Çocukların kullanımı, okurun bu haberlere ilgisini artırmaktadır. Ayrıca fotoğraflarda çocukların kullanılması haberde aktarılan trajik hikayeye büyük

katkı sağlamaktadır. Hem Suriyeli çocuklar, hem Meksika sınırındaki çocuklar bu anlamda medyaya önemli bir malzeme sağlamaktadır. Bunun dışında sosyal uyumlarını artırmak ve sosyal sorun olarak çözüme kavuşturmak üzere yetkililer tarafından mültecilere/göçmenlere yönelik olarak alınan kararlar ve yürütülen çalışmalar her iki ülkede de gazete haberlerinde yer almaktadır. Ancak ABD örneğinde göçmenlerin ifadelerine daha fazla yer verildiği görülmektedir. Türkiye’de ise yalnızca bir mülteci çocuğun sözleri yer alabilmiştir. Bunun dışında ABD’de göçmenlerle ilgili çalışmalarda sosyal çalışmacılara yönelik vurgu daha fazladır. Türkiye’de yalnızca bir haberde bir sosyal çalışmacının görüşlerine yer verilmiştir. Türkiye’de mültecilerle ilgili olarak “sahip çıkan”, “koruyan”, “cömert olan”, “iyileştiren”, “mazlumların umudu olan” bir Türkiye’den söz edilmektedir. Böylece bu alanda görev yapan mesleklerden ziyade ülke ve kurumları ön plana çıkarılmaktadır.

İki ülke arasında dezavantajlı grupların temsiline yönelik kısmi benzerlikler bulunmakla birlikte farklılıklar daha fazladır. ABD medyası dezavantajlı grupların sözlerine daha çok yer vermekte ve sosyal çalışma mesleğine dair daha net bir çerçeve çizmektedir. Türkiye’de ise dezavantajlı gruplarla ilgili olarak daha çok politik seçkinler ve kamu kurumları ön plana çıkarılmaktadır. Peki bu aşamada gözlenen farklılıklar egemen ideolojinin haberler aracılığı ile yeniden üretimi noktasında iki ülke medyasının farklı konumlarda olduğunu mu göstermektedir? Sorunun yanıtı çözümlemenin ilerleyen aşamalarında ortaya çıkacaktır. Bu bağlamda şimdilik yanıtı olmayan bu soruya tekrar dönülecektir.

Öncelik verilen temalar bağlamında devam edildiğinde Türkiye örneğinin ABD gazetelerinde yer almayan iki temayı içerdiği daha önce belirtilmişti. Bunlardan ilki “Bakanlık Adında Sosyal Hizmetler”dir.

Türkiye’deki gazeteler üzerinde gerçekleştirilen taramada “sosyal çalışma” kelimesinin dışında “sosyal hizmet” kelimesi ile de arama yapılmıştır. Türkiye’de sosyal çalışma, “sosyal hizmet” olarak isimlendirildiği için taramada anahtar sözcüklerden biri olarak seçilmiştir. Tarama sonucunda “sosyal hizmetler”in bakanlığın isminde geçmesi dolayısıyla çok sayıda habere ulaşılmıştır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye’de sosyal çalışmanın çerçevesi içinde yer alan konuların çoğu için politika üreten ve öncü çalışmalar yapan sorumlu devlet

kurumudur. Bu bağlamda taranan haberlerden bazıları sosyal çalışmayı doğrudan içermemekle birlikte dezavantajlı gruplarla ya da çalışma alanıyla bağlantılıdır. Türkiye’de bu konulara ilişkin genel çerçeveyi anlamak adına haberler çözümlene dışında tutulmamış ve ayrı bir tema olarak ele alınması uygun görülmüştür.

Türkiye örnekleminin ABD örnekleminde farklılaştığı bir diğer tema ise yerel yönetimler tarafından yürütülen sosyal hizmet faaliyetleridir. Bu faaliyetlerden bir kısmı sosyal çalışmaya ilişkindir ancak bazıları belediyenin vatandaşlara (özellikle dezavantajlı gruplara) yönelik sosyal hizmetleridir. Seçimle göreve gelen belediye başkanları için sosyal hizmet faaliyetleri reklam aracı haline getirildiğinden bu faaliyetler sıklıkla haberlerde yer almaktadır: Yardım çalışmaları, seminerler, evde bakım hizmetleri, çeşitli konulardaki merkez faaliyetleri, yürütülen projeler belediye başkanlarının açıklamaları...

Çalışmalar, belediyelerin sosyal hizmet birimleri tarafından gerçekleştirilmekte ve bu birimlerde sosyal çalışmacılar da görev yapmaktadır. Ancak haberlerde yalnızca sosyal hizmet başlığı altında paylaşım yapılmaktadır. Sosyal çalışmacıların mesleki birikimleri çerçevesinde yaptıkları uygulamalar da “sosyal hizmet” olarak aktarılmaktadır. Böylece Türkiye’de sosyal hizmet alanı ve sosyal çalışma mesleğine ilişkin kafa karışıklığı yerel yönetimlerin çalışmalarına dair haberlere de yansımaktadır.

Medyadaki sosyal çalışma haberlerini incelemek, sosyal çalışmanın hizmet verdiği grupları görmek adına da yararlı olmuştur. Haberlerin büyük bölümü tanınmayan, dezavantajlı bireylerdir. Ancak sosyal çalışmanın her kesimin kendini gerçekleştirmesine destek olan yapısı, mesleği ünlüler ile de bir araya getirmektedir. ABD gazetelerinde bir yıllık dönemde 37 haberde aktör, aktris, devlet adamı/eşi, kraliyet ailesi üyesi gibi ünlü isimlerin yer almıştır: Hillary Clinton, Stephen Hawking, Megan Markle, Bill Cosby, Gwyneth Paltrow, Angelina Jolie, Brad Pitt, Stan Lee, Natalie West, Nelson - Winnie Mandela. Türkiye’deki gazetelerde ise sosyal çalışma mesleği ve ünlüleri buluşturan 5 haber taranmıştır. Bu haberlerden 3 tanesi futbolcu Caner Erkin ile ilgilidir. Diğer haberlerde ise Julia Roberts ve Gülben Ergen yer almaktadır. Ünlülerin yer aldığı bu haberlerde boşanma, velayet, istismar, organ nakli, yaşlılık, cinsel saldırı gibi birbirinden farklı konularda sosyal çalışmacıların görev tanımlarına ilişkin bilgiler paylaşılmıştır. Haberlerin çoğunda sosyal çalışmacılar alanında uzman kişiler olarak tanıtılmıştır. Uzmanların yaptığı

çalışmalar, kimi zaman ünlü isimlerin hayatlarının kalitesini artırmak adına önem taşıırken (boşanma sürecini kolaylaştırma, organ nakli konusunda danışmanlık vb.), kimi zaman ise mahkeme heyetinin karar almasını sağlamak kadar mühimdir.

Ünlü isimler, okur açısından haberin çekiciliğini ve okunma oranını artırmaktadır. Bu bağlamda ünlülerin yer aldığı haberlerde sosyal çalışmanın meslek olarak temsili, daha fazla okura ulaşma ve onlarda mesleğe dair bir algı oluşturma (var olan algıyı güçlendirme ya da değiştirme) açısından önem arz etmektedir. Mesleğe dair bilgi aktarımı ya da mesleğin imajına yönelik medya planlamalarında bu bilginin göz önünde bulundurulması fayda sağlayacaktır.

Bu araştırmanın ortaya koyduğu önemli bir diğer sonuç ise sosyal çalışmanın gazetelerdeki hangi sayfanın haberi olduğuna ilişkindir: Türkiye örneklemini, sosyal çalışmanın yer aldığı haberler konusunda ABD örneklemini kadar geniş bir yelpazeye sahip değildir. Temaların sayfalara göre dağılıma bakıldığında, ABD örnekleminin sosyal çalışmanın hizmet yelpazesinin genişliğini birebir yansıttığını söylemek mümkündür. Sosyal çalışma, ABD gazetelerinde birbirinden farklı sayfalarda yer almaktadır: Siyaset, ekonomi, magazin, moda, iş, yemek, sinema, televizyon, edebiyat, tiyatro, seyahat, spor, teknoloji, ilanlar... Türkiye ve ABD’de görev yapan sosyal çalışmacıların meslek olarak tanımları aynıdır, görev ve sorumlulukları aynıdır, bağlı oldukları etik ilkeler aynıdır. Ancak mesleğin tekamülü ve toplumsal kabulü noktasında iki ülke arasındaki mevcut farklılıklar medya temsilinde de ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda Türkiye gazetelerinde sosyal çalışma daha sınırlı bir alanda yer alabilmektedir: gündem, yaşam, siyaset, ekonomi, sağlık, eğitim, 3. Sayfa, kitap, iş/yaşam, Dünya, Avrupa.

Sosyal çalışmaya dair haberler, yer aldığı birbirinden farklı sayfalar ile okurlara ulaşırken bu haberlerin yalnızca metinleri değil, fotoğrafları da okurlara çok şey anlatmaktadır. Haberde okurun kafasında olaya dair çerçeve oluşturmanın araçlarından biri de kullanılan fotoğraflardır. Bu bilgi, hem Türkiye hem de ABD örneklemini için geçerlidir. Pek çok haberde başlık ile habere dair kısa bir bilgi verilmekte, haber girişi ile haberin özeti sunulurken, fotoğraflar ile verilmek istenen mesaj netleştirilmektedir. ABD ve Türkiye örneklemini fotoğraf kullanım tercihlerine bağlı olarak bazı dezavantajlı gruplara yönelik haberlerde benzerlik göstermekte; bazılarında ise ayrışmaktadırlar. Çocuklara yönelik yoğun fotoğrafı kullanımı iki ülke medyasının benzer noktalarından biridir. Çocuklar, ABD ve Türkiye’de farklı

sosyal sorunların görsel malzemesi durumundadır: Yoksulluk, mülteciler, istismar vb. Özellikle mülteci/göçmen haberlerinde iki ülke örnekleminin fotoğraf kullanımı birbirine çok benzemektedir. Çocukları ön plana çıkaran fotoğraflarda mülteci/göçmenlerin olumsuz koşulları ön plana çıkarılmaktadır, çocukların korku dolu bakışları yansımaktadır okura. Yoksullara/evsizlere dair haberlerin görsel dili de birbirine benzemektedir. ABD’de fotoğraflarda evsizlerin yaşadığı kötü koşullar gözler önüne serilirken, Türkiye’de yosulların derme çatma evleri yer almaktadır haberlerde. Ancak yoksullara yönelik yardım haberlerinde iki ülke medyasının fotoğraf kullanım tercihleri ayrışmaktadır. Türkiye’de yardım haberlerinin fotoğraflarında yardım yapılan bireyler ön plana çıkarılırken, ABD gazetelerinde ise yardımı yapanların mutlu yüzleri yer almaktadır fotoğraf karelerinde. Böylece Türkiye örnekleminde yoksulluğa dair yardım haberlerinde fotoğraflar da haberin dramatik tonuna katkı sağlamakta, yoksulları topluma dahil etmekten ziyade onları dışarda bırakmaktadır.

ABD ve Türkiye medyasının fotoğraf kullanımı konusunda ayrıştığı bir diğer dezavantajlı grup ise kadınlardır. Türkiye örnekleminde kadınlar daha çok şiddet haberlerinin mağduru oldukları için bu haberlerde şiddet gören kadınların fotoğrafları yer almaktadır. Bazen şiddeti anlatan temsili fotoğraflar kullanılırken bazen de gerçek hayatta şiddet gören kadınların fotoğraflarına yer verilmektedir: Yüzleri, gözleri morarmış, vücutları yara bere içinde kadınlar. Türkiye örnekleminde ABD örnekleminde olduğu gibi güçlü ve meslek sahibi kadın vurgusu yok denecek kadar azdır. Güçlü olan kadınlar yalnızca politik ve ekonomik seçkinlerdir.

Yaşlı, engelli ve LGBTİ bireylerin fotoğraflarla temsilinde de ABD ve Türkiye arasında farklılıklar bulunmaktadır. ABD örnekleminde hayatın içinde ve bağımsız yaşlı ve engelli fotoğrafları kullanılmaktadır. Bu fotoğraflar ABD örnekleminin sosyal hayattan kopmamış, mutlu yaşlı bireylere ve kendi kendi yeterli engelli bireylere ilişkin haber çerçevesini tamamlamaktadır. Türkiye örnekleminde ise sınırlandırılmış hayatların içinde resmedilen yaşlı ve engelliler görülmektedir. Türkiye örneklemindeki bu fotoğraflar ise Türkiye medyasında yer alan bakıma/yardıma muhtaç yaşlı ve engelli profillerini tamamlamaktadır. ABD örnekleminde LGBTİ bireylerle ilgili az sayıda haber taranmıştır. Ancak bu haberlerin her birinde LGBTİ bireyler için güçlü bir görsel dil kullanılmıştır: Haklarını arayan, kalabalıklar önünde konuşma yapan, insanların içinde yer alan LGBTİ bireyler. Türkiye örneklemindeki

tek haberin fotoğrafında ise LGBTİ bireylerin kendisi yoktur.

Görüldüğü gibi bir haber fotoğrafları, haber metnindeki bilgiyi desteklemektedir. Okur için metnindeki bilgiyi, grubu, bireyi konumlandırmaktadır. Okurda haber konusuna dair fikir oluşmasında katkı sağlamaktadır.

Eleştirel söylem çözümlemesindeki makro yapı incelemesinin ikinci bölümü ise haberdeki hikaye örgüsünü ve haber kaynaklarının açıklamalarına yöneliktir. ABD ve Türkiye örneğinde hikaye örgüsünde; en önemli bilgiler haberin girişinde, detay bilgiler ise haberin sonlarına doğru paylaşılmaktadır. Başlık en ilgi çekici olan bilgiyi dikkat çekici bir şekilde okura aktarmaktadır. Haber girişi ya da spot, haberin özet bilgisini sunarken, haber metninin kalan bölümünde ise olaya ilişkin detaylardan söz edilmektedir.

Türkiye ve ABD örneğindeki haberlerin genelinde olayın sosyal, politik ve tarihsel yönüne dair bilginin, yani arka plan bilgisinin bulunmadığı görülmektedir. Bu bilgiler aslında sosyal sorunların yapısal nedenleri ile de bağlantılıdır. ABD örneğindeki kadın temalı birkaç haberde konunun yapısal nedenlerine değinilmiştir. Bunun dışında sosyal sorunlar bireyler boyutunda sunulmaktadır. Böylece aynı sosyal soruna yönelik haberler, okur tarafından birbirinden kopuk şekilde algılanmaktadır. Her bir yoksul, kendi koşullarında yoksuldur. Her bir kadın kendi dünyasındaki şiddetin mağdurudur. Oysa bu sosyal sorunların tarihsel, kültürel, ekonomik, toplumsal boyutları bulunmaktadır. Türkiye örneğindeki hiçbir haberde bu boyutlar bulunmamaktadır. Yani Türkiye örneğinde hiçbir sosyal soruna dair arkaplan bilgisi yer almamaktadır. ABD örneğinde ise yalnızca kadınlara dair birkaç haberde ataerkil yapıyı ve konunun tarihsel boyutunu irdeleyen bilgiler yer almaktadır. Bunların dışındaki sosyal sorunlar , “sosyal sorun” olarak tanımlansa dahi haberlerdeki temsilleri bireyseldir. Bu nedenle her bir haber, bu haberlerdeki yaşanmışlıklar, sorunlar birbirinden kopuktur. Haberlerde arkaplandaki bu bağlantı kurulmadığında; okur tarafından da kendisine sunulan çerçeve ile konumlandırılmaktadır. Bu durumda egemen ideolojiye ve sisteme dair bir sorgu oluşmaz ve mevcut yapı korunur. Bu araştırma kapsamında gerçekleştirilen çözümleme, Türkiye ve ABD örneğinin sosyal sorunları sorgulanmasına fırsat vermeden yansıttığını göstermektedir. Bütün gazetelerde nedenleri sorgulamayan ve kalıcı çözüme katkı sağlamayan bir temsil yapısı dikkati çekmektedir. Böylece mevcut yapı bütün sorunlarıyla birlikte devam ederken, medya da bu düzenin

sürdürülmesinin aracı haline gelmektedir. van Dijk'ın belirttiği «gücün kötüye kullanımı, eşitsizliğin yeniden üretimi ve meşrulaştırılması» tam da bu temsil biçiminin sonuçları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Medyada sosyal sorunların bireysel olarak temsil edilmesinin bir diğer boyutu ise sosyal çalışmada kuramsal bağlamda vurgulanan ekolojik sistem yaklaşımının haberlere yansımıyor olmasıdır. İnsanlar çevreleri ile dinamik ve karşılıklı etkileşim içinde olduklarından bireye dair bir sorunun tanımlanmasında ve çözümünde bireyin içinde bulunduğu çevreye dair değişkenlerinde sürece dahil edilmesi gerekmektedir. “Çevresi içinde birey” ifadesi ile özdeşleşen ekolojik sistem yaklaşımı ile tanımlanan sistemler bütüncül bir şekilde ele alınmadan sorun tanımlaması gerçekleştirilemez ve bu bağlamda çözüm de sürdürülebilir olmaz. Medyanın temsillerine bakıldığında sorunlar bireyseldir. Sorunların arka planı, bağlamı yoktur. Bu durumda sorun bütün boyutlarıyla (ilişkili olduğu sistemlerin tamamını dahil edecek şekilde) ele alınmamaktadır. Medya sorun tanımlamasını bireyler üzerinden yaparak ideolojiyle bağlantılı sistemlerin sorunlara katkısını gözlerden uzak tutmaktadır.

Egemen ideolojiyi yeniden üretme sürecinde medyada kimlerin sözlerine yer verildiği de önem taşımaktadır. Örneğin sorunları yaşayan insanların sözleri haberlerde yer alıyor mu? Türkiye örneğinde sorunu yaşayanlar yerine politik seçkinlerin sözleri yer almaktadır: Yoksullar, kadınlar, yaşlılar, engelliler, çocuklar yerine hep kurum ve kuruluş yetkilileri konuşmaktadır. Çok az sayıda haberde engelli bireyler sorun yaşadıkları konulara dair fikir beyan edebilmiştir. Kadın konusunda birkaç sivil toplum örgütünün alternatif açıklamaları sunulurken, diğer dezavantajlı grupların sorunlarına dair STÖ açıklaması da bulunmamaktadır. Türkiye’de sosyal çalışmaya dair bütün konular iktidar sahipleri tarafından tanımlanmakta, açıklanmakta, öneriler getirilmektedir. ABD örneğindeki birkaç haberde göçmenlerin, engelli bireylerin, yaşlıların ve LGBTİ bireylerin kendi ifadelerinin haberlere yansıdığı görülmektedir. Bu haberlerde yaşadıkları sorunlara dair tanımlamalar yapan bireyler yer almaktadır. Ancak alternatif açıklamalar da (STÖ açıklaması, dezavantajlı bireylerin açıklamaları) medya profesyonellerinin kontrolünden/süzgecinden geçmektedir. Bu durumda alternatif açıklamalar da yine medya tarafından şekillendirilmektedir. Alternatif görüşlerin yer aldığı haberlerin yer aldığı sayfa, haberin sayfadaki konumu, haberin büyüklüğü, diğer haberler arasında nasıl sunulduğu vb. bilgiler de önem taşımaktadır. Politik seçkinler okura birinci

sayfadan ulaşırken, STÖ açıklamaları i sayfalarda küçük haberler olarak sunulabilmektedir. Ya da aynı sayfadaki bir diğer haberin ön plana çıkarılması ile alternatif görüşler görünmez hale getirilebilmektedir. Bu durumda okura ulaşan ereve yine otorite tarafından izilendir. Böylece haberler egemen yapının tanımları doğrultusunda oluşturulmakta ve okurun sorgulamasına fırsat vermeyen bir çerçevede sunulmaktadır.

Eleştirel Söylem zmlemesinin Mikro Yapı İncelemesinde ise makro yapının çizdiği büyük resmin detayları şekillendirilmektedir. Haberlerdeki cümle yapıları incelendiğinde Türkiye ve ABD rneklemının etken/edilgen, kısa/uzun, basit/karşmaşık cümle kullanım tercihlerinin birbirine benzediği görülmektedir. Dezavantajlı gruplara yönelik haberler kısa cümlelerle oluşturulmuş hikaye dili ile anlatımı içerirken, ekonomi ve politika haberlerinde kullanılan cümleler daha karmaşık ve uzundur. Dezavantajlı gruplara dair haberlerde amaç, basit bir dille ve kısaca olan olayı aktarmaktır. Bu haberlerin birçoğu polis/adliye haberidir. Bu bağlamda yaşanan olay ve gelinen nokta aktarılarak haber tamamlanır. Ekonomi ve politika haberlerinde ise konunun farklı boyutları teknik terimlerle açıklanarak okuru alınan kararların ya da gerçekleştirilen uygulamaların iyiliğine ikna etme çabası bulunmaktadır. Bu nedenle bu haberler daha karmaşık ve daha uzundur.

Haberlerdeki erevelemenin cümle yapılarına yansımasının bir boyutu da fiillerin aktif/pasif kullanımıdır. ABD ve Türkiye rnekleminde, iktidar sahibi haber aktörünü olumsuz eylem bağlamında sorumluluktan kurtarmak için pasif cümle yapıları tercih edilirken, olumlu içerikte aktif bir dil tercih edilmektedir. Bu bağlamda medyanın egemen ideolojiyi okura sunma şekli aynıdır. Makro ve mikro yapı bu bağlamda birbirini desteklemektedir. Büyük resimde görülmesi istenenler sunulmakta, istenmeyenler gizlenmektedir. Egemen yapıyı destekleyen açıklamalara yer verilmekte diğerleri görmezden gelinmektedir. Mikro yapı da kelime seçimleri ve cle yapıları ile medyanın temsil tercihlerini desteklemektedir.

Türkiye rneklemindeki haberlerin büyük bölümünde devletin rolü ön plana çıkarılmakta ve bu haberlerde devlet; “koruyucu”, “kurtarıcı”, “sahip çıkan” kelimeleri ile tanımlanmaktadır. Dezavantajlı olan grupları tanımlamak için ise duygulara hitap eden kelimeler kullanılmaktadırlar: muhtaç, ihtiyaç sahibi, dar gelirli, mazlum vb. ABD rnekleminde ise kimsesiz çocuklar için “yetim” ifdesi kullanılmaktadır. Bu ifadeler ile gazeteler; haberin dramatik yönünü artırmakta;

okurda acıma hissi oluşturmakta ve habere daha fazla ilgi çekmeye çalışmaktadır. Ancak bu yaklaşım dezavantajlı grupların toplum ile bütünleşme olanaklarını azaltmakta ve okurun gözünde onları ötekileştirmektedir. Böylece dezavantajlı olanlar bir kez daha mağdur olmaktadır. Mesleği gereği dezavantajlı olanların yanında yer alan, onlara destek olan, onları güçlendiren ve onların ötekileştirilmesini önlemeye gayret eden sosyal çalışmacılar ise kimi zaman bu haberlerdeki aktörlerden biri olabilmektedir.

Türkiye ve ABD örneklemindeki gazeteler seçtikleri olaylar bağlamında kendi kurguları ile haber metinleri hazırlamaktadır. Bu kurgunun gerçek olduğuna okuru inandırmak için farklı araçlar kullanmaktadırlar: Etkili fotoğraflar, grafikler, sayısal veriler, olaya tanık olanların açıklamaları ve uzman görüşleri. Bu araçların her biri, haberdeki olay ya da durum ile ilgili olarak okura bir şeyler söylemekte ve okuru haberde çizilen çerçevenin doğruluğuna ikna etmektedir. Kimi zaman okuru ikna eden uzmanlardan biri de sosyal çalışmacılardır. Özellikle ABD örnekleminde pek çok haberde sosyal çalışmacılar ve sosyal çalışma akademisyenlerinin açıklamaları yer almaktadır. Bu açıklamalar, bir yandan uzman olarak sosyal çalışmacılara olan saygının bir ifadesi iken bir yandan da okurun ikna edilmesi çalışmalarının bir parçasıdır. Çünkü sosyal çalışmacılar da haberde çizilen çerçeveyi tamamlamak için oradadır. Bu durumda sosyal çalışmacılar da egemen ideolojinin yeniden üretimi bağlamında medyanın yanında saf tutmaktadır. İdeolojik olarak kapitalizmin yarattığı sorunların tehlikeli sınırlara ulaşmadan güvenli sınırdaki tutulmasını sağladığı iddia edilerek eleştirilen sosyal çalışma, aynı zamanda medyanın ideoloji üretimine de destek olmaktadır.

Medya ve sosyal çalışma arasındaki ilişki bağlamında ABD örneği incelendiğinde karşılıklı olarak işleyen bir süreç gözlenmektedir. Medya, okurun dikkatini çekmek için sosyal çalışmanın dezavantajlı gruplarının cazibesine muhtaçtır. Okuru haberlerde aktarılanların doğruluğuna ikna etmek için sosyal çalışmacıların ve akademisyenlerin açıklamalarına ihtiyaç duymaktadır. Sosyal çalışmacılar ise makro boyutta çalışmalar yapabilmek, yaptığı çalışmaları duyurabilmek ve meslek imajını koruyabilmek için medyanın gücüne muhtaçtır. Karşılıklı olarak birbirini tamamlayan bu iki yapı, ideolojinin yeniden üretimi bağlamında da aynı tarafta görünmektedir. Bu bulgu, Doç. Dr. Tarık Tuncay'ın sosyal çalışmanın ideolojik yönüyle ilgili açıklamalarını ileri bir seviyeye taşımaktadır. Mesleğin toplumu

biçimlendirme ideali, medya aracılığı ile tekrarlı bir ideoloji üretiminini de sağlamaktadır. Bu bağlamda ABD’de sosyal çalışmacıların medyadaki güçlü varoluşu sosyal çalışmanın meslek olarak bu ülkede geldiği aşamayı göstermenin yanısıra sosyal çalışmanın ideolojik araç olarak gücünün de bir göstergesi olabilir. Türkiye’deki sosyal çalışma ise henüz bu tartışmaların yapılabileceği mesleki olgunluğa ve ideolojik güce ulaşmış değildir.

Türkiye ve ABD haber medyasına yönelik yapılan bu incelemenin sonucunda sosyal çalışma mesleğinin ve sosyal sorunların temsili bağlamında iki ülke arasında çeşitli farklılıklar bulunduğu ortaya çıkmıştır. Eleştirel söylem çözümlemesinin makro ve mikro boyutlarında çıkan bu farklılıklar, iki ülke medyası aracılığı ile egemen ideolojinin yeniden üretildiği gerçeğini değiştirmemektedir. Bu bağlamda incelenen gazeteler arasında söylem farkı bulunmamaktadır.

Konunun ideolojik boyutu bir tarafa bırakıldığında, örnekleme yer alan haberler, sosyal çalışmanın olumsuz gelişmeler bağlamında gazete sayfalarına daha çok yansıdığını göstermektedir. Bu durum sosyal çalışmanın hedef kitesinde öncelik verilen dezavantajlı gruplarla ve mesleğin çalışma alanları ile bağlantılıdır. Ancak incelenen haberler, sosyal çalışmacılar tarafından farklı alanlarda hayata geçirilen projelerin de medya tarafından ilgiyle karşılandığını göstermektedir. Ankara’daki bir hastanede görev yapan bir sosyal çalışmacı, hazırladığı üç proje ile Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinde yer alabilmiştir. Görüldüğü gibi sosyal çalışmacıların yarattığı olumlu değişim de gazetelerde haber olabilmektedir. Ancak bu süreci mümkün kılabilmek için sosyal çalışmacılar ile medya arasında süreklilik arz eden bir ilişki olması gerekmektedir. Aldridge’ın belirttiği gibi amaçlı ve hedefli çalışmalar yürütmek için medya ilişkileri sosyal çalışmacılar tarafından dikkatli bir biçimde planlanmalıdır (Aldridge, 1990).

Araştırma sonuçları, ABD örnekleminde sosyal çalışmacıların olumlu bir imaja sahip olduğunu göstermektedir. Türkiye’de bazı haberlerde “uzman” olarak yer alsa da medyada mesleğe dair net bir imaj sunulduğunu söylemek mümkün değildir. Türkiye’de sosyal çalışma mesleğinin medyadaki imajı bağlamında; öncelikle mesleğin ismine dair kafa karışıklığının giderilmesi gerekmektedir. Bu konuda netlik sağlanmasının ardından sosyal çalışma mesleği/disiplini ile medya arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesi adına yol alınabilecektir. Bu iyileştirme hem medya çalışanlarının hem de sosyal çalışmacıların çabasını gerektirmektedir.

Dolayısı ile Türkiye, sosyal çalışma ve medya ilişkileri bağlamında yolun başında görünmektedir ve konuya dair gerçekleştirilecek bilimsel araştırmalar da bu yolda sağlıklı ilerlemeye katkı sağlayacaktır. Sosyal çalışma akademisyenlerinin mesleğin medyadaki imajı üzerine çalışma gerçekleştirmeleri gerekmektedir.

YEDİNCİ BÖLÜM: ÖNERİLER

Bu çalışmanın temel amacı, sosyal çalışmanın Türkiye’deki toplumsal algısının olumlu yönde gelişimi için katkı sağlamak olarak belirlenmiştir. Dolayısı ile mevcut durumu ortaya çıkarmanın yanısıra konuya ilişkin yapılacaklara dair önerilerin tartışılması, teorinin pratiğe taşınmasına olanak sağlayacaktır.

- Türkiye’de sosyal çalışma mesleği ve disiplininin ismi üzerinde uzlaşa sağlanmalıdır. Sosyal hizmet/sosyal hizmetler/sosyal hizmetler uzmanı/sosyal hizmet uzmanı/sosyal çalışmacı/sosyal çalışma görevlisi/sosyal hizmet görevlisi gibi farklı kullanımlar hem haberleri oluşturan medya çalışanları hem de haberin alıcısı durumunda olan okur için kafa karışıklığına sebep olmaktadır.
- Türkiye’deki medya mecralarında “yardım mesleği” olarak tanıtılan sosyal çalışma, bu imajdan kurtarılmalıdır. Meslek güçlendiren, değişim yaratan, insan haklarının gerçekleştirilmesine aracılık eden yönleri bağlamında tanıtılmalıdır.
- Sosyal çalışma akademisyenleri disiplinin çalışma alanında yer alan konularla ilgili medya içeriğinde yer almalıdır. Bu bağlamda medyada kendi alanlarında yayın yapan görevliler ile işbirliği yapmalıdır. Böylece hem medya çalışanları disiplini ve mesleği daha yakından tanıyacak hem de gündeme getirdikleri konularla ilgili olarak doğru kişilerden bilgi almış olacaktır. Bu işbirliği, dezavantajlı grupların medyadaki temsili noktasında da daha olumlu sonuçları beraberinde getirecektir.
- Sosyal çalışma lisans eğitiminde kişisel/kişilerarası iletişim becerilerinin yanısıra kitle iletişimine yönelik yetkinlikleri geliştirecek dersler eklenmelidir.
- Sosyal çalışmacılar, akademisyenler, sosyal çalışma bölümlerinde eğitim alan öğrenciler e-posta ya da mesajlar yoluyla medya mecralarına ulaşarak gündemdeki konularla ilgili görüş bildiriminde bulunmalıdır.
- Sosyal çalışmaya dair projelerde iletişim uzmanlarına yer verilmesi medya ile ilişkiler bağlamında kolaylaştırıcı bir adım olabilir.
- Sosyal çalışmacılar ve akademisyenler sosyal sorunlar bağlamında yer aldıkları medya mecralarında konunun sosyal, politik ve tarihsel yönüne

değınmelidir. Sorunların yapısal nedenlerinin ve arka plan bilgilerinin gündeme getirilmesi toplum nezdinde bir sorgulamayı tetikleyecek ve sosyal sorunu yaşayan insanların güç kazanmasına destek olacaktır. Ayrıca bu çaba, bireylerin yaşadıkları sorunun/durumun sorumlusuymuş gibi gösterilmesinin önüne geçerek, sorunun tanımlanmasında ve çözümünde bireyin içinde bulunduğu çevrenin ve mevcut yapının da sürece dahil edilmesini sağlayacaktır (ekolojik sistem yaklaşımının gereğı olarak). Sosyal sorunlar bağlamında çözüme kısa sürede ulaşmak mümkün olmasa dahi karanlığa bir kibrit yakmak mesleki sorumluluğun bir gereğı olarak yerine getirilmelidir.

- Sosyal çalışma disiplini tarafından üretilen bilginin gündelik yaşama taşınması adına akademisyenlerce yürütölen araştırmaların/projelerin sonuçları hakkında medyaya bilgi aktarılmalıdır. Akademisyenlerin yoğunluğu bağlamında bu noktada SHUD tarafından desteklenmeleri uygun olacaktır.
- SHUD'nin mesleğın temsili açısından daha aktif rol üstlenmesi gerekmektedir. Bu çerçevede stratejik medya planları hazırlanmalı ve iletişim uzmanlarının desteğıyle uygulanmalıdır.
- SHUD'nin kamuoyuna açılan yüzü olarak web sitesi ve diğeri sosyal medya mecraları çağın gerekleri doğrultusunda yenilenmeli ve aktif olarak kullanılmalıdır.
- Sosyal çalışmacıların yürüttükleri çalışmalar/sorumlulukları/görev tanımları kamuoyuna anlatılmalıdır. SHUD tarafından hazırlanan infografikler ve kısa süreli tanıtıcı filmler sosyal medyada paylaşarak kamuoyunun gündemine taşınmalıdır.
- Sosyal çalışmanın uygulama örnekleri ile yaratıcı yönü gündeme taşınmalıdır.
- Sosyal çalışmacıların alanlarında (çocuk, gerontoloji, klinik, iş ilişkileri vb.) uzmanlaşmalarının önünü açacak akademik altyapı sağlanmalıdır. Ayrıca konuya dair gerekli mevzuat değışikliklerinin sağlanması bağlamında SHUD tarafından girişimler başlatılmalıdır.

- Medya çalışanlarının sosyal çalışmacılara ve sorumluluk alanlarına ilişkin fikir edinebilmelerine yönelik olarak üniversiteler ve SHUD tarafından mevcut medya mecralarına yönelik seminer çalışmaları gerçekleştirilmelidir.
- Sosyal çalışmanın halka anlatılması noktasında ünlü isimler ile işbirliği yapılmalıdır. Böylece konunun kamuoyu gözündeki çekiciliği artırılmış olacaktır.
- İletişim fakültelerinin (özellikle gazetecilik bölümlerinde) müfredatında sosyal çalışmaya ve dezavantajlı gruplara dair farkındalığı artırmaya yönelik dersler yer almalıdır.
- Dezavantajlı gruplara dair gelişmelerin aktarıldığı haberlerde “sosyal içermeyi” gözönünde bulunduran bir perspektif benimsenmelidir. Bu gruplar ötekileştirilmeden, marjinalleştirilmeden, trajik hale getirilmeden temsil edilmelidir.
- Dezavantajlı gruplar, toplumsal adalet bağlamında yaşadıkları sosyal sorunlarla ilgili olarak medya aracılığı ile kendi seslerini duyurabilmelidir. Medya mecraları hazırladıkları içeriklerde bunu göz önünde bulundurmalıdır.
- Türkiye medyasında sosyal sorunlarla ilgili olarak politik seçkinler yerine konunun uzmanı olan isimler görüş bildirmelidir.
- Yerel sosyal hizmetler bağlamında yürütülen çalışmalar “yardım” vurgusundan kurtarılmalıdır. Bu çalışmaların hak eden vatandaşlara sunulan hizmetler olduğu göz önünde bulundurulmalı ve yetkili isimlerin açıklamaları bu yönde oluşturulmalıdır.

Araştırmacı tarafından bu başlık altında dile getirilen öneriler, araştırma sürecince gerçekleştirilen okumaların ve araştırma bulgularının ışığında geliştirilmiştir. Ancak bu önerilerin konunun farklı taraflarınca genişletilip derinleştirilmeye muhtaç olduğu bir gerçektir. Sosyal çalışma ve medya bağlamında Türkiye literatürü için ilk adım olan bu çalışma vesilesi ile bu başlık altında sıralanan bilgiler, sonraki araştırmalar için bir zemin oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adaklı, G. (2014). Neoliberalizm ve Medya: Dünya'da ve Türkiye'de Medya Endüstrisinin Dönüşümü. *Mülkiye Dergisi*, 34 (269): 67-84.
- Adams, R. vd. (2015). *Sosyal Hizmet Temel Alanlar ve Eleştirel Tartışmalar*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Ademhan, Ç. (2012). Türkiye’de Eşitsizlikler ve Potansiyel Sorunlar: Sosyal Hizmet İçin Bir Öneri, İ. Cılga vd. (Der.), *Sosyal Hizmet Yazıları*, Ankara: SABEV Yayınları, 1-20.
- Akçelik, A. B. (2010). *Televizyon Programlarında Yoksulluğun Temsili: Kimse Yok mu* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akbaş, E. (2017). *Sosyal Çalışmada Çağdaş Eleştirel Perspektifler*, Ankara: SABEV Yayınları.
- Aksoy, S. (2010). Yoksulluğun Türkiye Yazılı Basınında Sunumu. *Journal of Yasar University*, 5 (19): 3221 – 3236.
- Aktaş, M. (2018). Türkiye’deki Suriyeliler: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (42): 129-154.
- Akyıldız, F. (2010). “Sosyal Devlet Tarihe Gömülürken ‘Kamu Yararı’ ve ‘Sosyal Hizmet’ Kavramlarını Yeniden Düşünmek”. VII. Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR), H. Aydın (Der.), *Küreselleşme Karşısında Kamu Yönetimi ve Hizmeti*, No. 210, Kahramanmaraş: KSÜ Yayınları, 49-61.
- Aldridge, M. (1990). Social Work and the News Media: A Hopeless Case?. *The British Journal of Social Work*, 20 (6): 611-625.
- Alemdar, K. (1996). *İletişim ve Tarih*, Ankara: İmge Yayınları.
- Althusser, L. (2003). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Altıntaş, M. (2017). *Haberlerde Cinsiyetçilik ve Kadın Odaklı Habercilik: Ana Akım Medya ile Alternatif Medya Haberlerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- “An intensely private social worker who duct-taped his shoes left a surprise \$11M to kids”, USA Today, <https://www.usatoday.com/story/news/nation/2018/12/28/social-worker-left-surprise-11-m-childrens-charities/38807249/>, [16.03.2020].
- Arar, Y. B. (2006). Televizyon ve Gazete Haberlerinde “1 Mayıs” Temsilleri: Bir Medya Okuryazarlığı Çalışması, N. Türkoğlu (Der.), *Medya Okuryazarlığı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını
- Arklan, Ü. (2013). Bilgi Toplumu ve İletişim: Bilginin Yayılması Sürecinde Kitle İletişim Araçları ve İnternet. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 5 (3): 67-80.
- Artan, T. & Kumbasar, B. (2017). Sosyal Hizmet Mesleğinde Etkili İletişim. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 1 (2): 51-63.

- Aslan, K. (2004). *Haber Nasıl Okunur?* İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Asoy, E. (2018). Toplumsal Cinsiyet Ayrımı Ve Cam Tavan Sendromu Üzerine Oyun Teorisi Modeli: Cam Tavanın Kırıldığı Oyun Dengesi. *Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 2-2: 85-95.
- Atılğan, S. (2014). Küreselleşme ve Günümüzde Medya Sektörü. *Marmara İletişim Dergisi*, 11 (11): 233-246.
- Avrupa Birliği. “Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma”, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=751&langId=en>, [18.02.2019].
- Aydın, D. (2009). Tinerçilerin Bir Korku Nesnesi Olarak Temsili. *Toplum ve Kuram*, (2): 43-52.
- Ayhan, B. & Çavuş, S. (2014). İzleyici Araştırmalarında Değişim: Kullanımlar ve Doyumlardan Bağımlılığa. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 8 (2), 32-60.
- Aykurt, A. Y. (2017). Medyanın Söylemleri Üzerinden Sosyal Hizmet Dilinin Analizi. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 5 (1): 138-161.
- (2010). *Yapısal Yanlılık Perspektifinden Medyada Yoksulluk; Haberlerde Yoksulluğun Temsili* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ayyıldız, M. T. (2018). *Engellilerin İstihdam Sorunlarına Yönelik Kamu Politikaları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Aziz, A. (2012). *İletişime Giriş*. (4. Baskı). İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Bak, G. (2017). 1980’li Yıllardan Günümüze Türk Yazılı Basınında Çocuk Olgusu. *İNİF E- DERGİ*, 2 (2), 163-188.
- Bayrak, S. (2007). *Doksanlı Yıllardan Günümüze Türkiye’de Yoksulluk Kavramının Medyada Ele Alınmış Biçimleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Barış, İ. (2009). Sokakta Yaşayan Çocuklar ve Aileleri. *Sosyoloji Konferansları*, (39): 87-114.
- Barutçu, İ. (2004). *Babîli Tanrıları Simavi Ailesi*, İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Başaran, F. (2016). İnsanın İletişim Hakkı, N. Yıldız (Der.), *Yamuk Hakikat*. Ankara: Ütopya yayınevi, 70-89.
- Bauman, Z. (2010). *Küreselleşme Toplumsal Sonuçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bello, W. (1998). *Karanlık Zafer*, Ankara: İmge Yayınevi.
- Bello, W. & Malig, M. (2008). Küreselleşmecî Projenin Krizi ve George W. Bush’un Yeni Ekonomisi, A. V. Freeman (Der.), *Küreselleşmenin Krizi*. İstanbul: Yordam Kitap, s. 108-123.
- Bennett, W. L. (2000). *Politik İllüzyon ve Medya*. İstanbul: Nehir Medya.
- “Beyond Standard Practice: Social Work and the Media”. The New Social Worker Magazine. https://www.socialworker.com/feature-articles/practice/Beyond_Standard_Practice%3A_Social_Work_and_the_Media/, [16.05.2019].

- Bıçakçı, İ. (2012). Kitle İletişimi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (9): 283-291.
- Bilgili, C. (2005). Medya(nın) Ekonomisi ve Medya Ürününe Etki Biçimleri. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (3): 95-112.
- Bostan, K. (2017). The Place and Importance of Foundations in Ottoman. *The Journal of International Scientific Researches*, 2 (7): 119-128.
- Bora, A. (2005). *Yoksul Çocukların Medyada Temsili*. <http://bianet.org/bianet/bianet/70342-yoksul-cocuklarin-medyada-temsili>, [22.11.2018].
- Boztepe, V. (2017). Televizyon Haberlerinde Suriyeli Mültecilerin Temsili. *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi*, 4 (1): 91-122.
- Bourdieu, P. (2000). *Televizyon Üzerine*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Buğra, A. (2016). *Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Buğra, A. & Keyder, Ç. (2003). *Yeni Yoksulluk ve Türkiye’nin Değişen Refah Rejimi*, Ankara: UNDP.
- (2015). *Sosyal Politika Yazıları*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bullock, H. vd. (2001). Media Images of the Poor. *Journal of Social Issues*. 57 (2): 229-246.
- Burcu, E. (2011). Türkiye’de Engelli Bireylere İlişkin Kültürel Tanımlamalar: Ankara Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28 (1): 37-54.
- Burton, G. (1995). *Görünenden Fazlası*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Buz, S. (2003). Aile Politikalarına Mülteciler Boyutunda Bir Bakış, *Aile ve Toplum*, 2 (6): 55- 61.
- Büyükbakkal, C. (2007), Medyada Kadın Olgusu. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (28):19-30.
- Büyükkantarcıoğlu, S. N. (2012). Söylem İncelemelerinde Eleştirel Dilbilimsel Boyut: Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Ötesi. Ö. Özer (Der.), *Haberî Eleştirmek*. Konya: Literatürk Yay.
- Cılga, İ. (2009). Sosyal Dışlanmanın Dinamiği, Bilimin, Mesleğin Dışlanması ve Öngörüler. *Toplum ve Sosyal Hizmet* 20 (2): 7-26.
- Cinisli, N. A. (2012). *Ulusal Basında Özürlülük İmajının Sosyal Model Açısından Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Cordoba, P. S. (2016). “Social Work and the News Media”. <https://researchbank.rmit.edu.au/eserv/rmit:161826/Cordoba.pdf>, [15.05.2019].
- Curran, J. (1993). İletişim Araçları Üzerine Çalışma: Kuramsal Yaklaşımlar, *İLEF Yıllık*, (M. Özbek Çev.), 228-253.
- Çamur, A. (2004). *Charity Programmes: Representation of Poverty In Turkish Television* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

- Çarkçı, Ş. (2011). *Engellilerin Mesleki Eğitimi ve İstihdamı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çavuşoğlu, T. (2014). *Sosyal Hizmet Tarihinde Kilometre Taşları*, Ankara: Kadın ve Sosyal Hizmetler Vakfı.
- Çeken, H. vd. (2008). Eşitsizliği Derinleştiren Bir Süreç Olarak Küreselleşme ve Yoksulluk. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 9 (2): 79-95.
- Çeker, S. (2008). *Anadolu Selçukluları Zamanında Gelişen Fütüvvet Teşkilatı ve Bu Teşkilatın Halkın Eğitimine Olan Katkıları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya.
- Çelik, G. (2016). Erkekler (de) Ağlar!, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Erkeklik İnşası ve Şiddet Döngüsü. *Fe Dergi*, 8 (2): 1-12.
- Çoban, S. (2014). "Nazilerden Öğrendiler", <https://m.bianet.org/bianet/siyaset/156110-nazilerden-ogrendiler>, [10.05.2019].
- Çoban, A. İ. vd. (2018). Sosyal Hizmet ve Sosyal Gelişim İçin Global Ajanda: Felsefesi, Gelişimi, Kapsamı. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29 (2): 292-306.
- Çolakoğlu, B. E. (2011). *Reklamlarda Sosyal Temsil Alanı Olarak Yaşlı Kuşağın Sunumu* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Danış, M. Z. (2006). Davranış Bilimlerinde Ekolojik Sistem Yaklaşımı. *Aile ve Toplum*, 3 (9): 45-53.
- Daver, B. (1953). İnsan Hakları ve Mülteciler Meselesi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 8 (01): 185-199.
- Dedeoğlu, G. (2013). Medya ve İletişim Çalışmalarında Teun A. van Dijk'ın Yaklaşımı Bağlamında Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Söylem Olarak Haberin Çözümlemesi. *Sosyal Bilimler Dergisi* 3 (1): 38-58.
- Demirbaş, T. (2017). Nefret Söylemi ve Nefret Suçları. *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, 19 (Özel Sayı): 2693-2701.
- Demircioğlu, Z. & Atik, A. (2016). Televizyon Haberleri Yoluyla Erkek Egemen Söylemin Yeniden İnşası: Kadın Cinayeti Haberleri Örneği. *Atatürk İletişim Dergisi*, (11): 125-138.
- "Dezenformasyonla geçen bir asır". Radikal Gazetesi. <http://www.radikal.com.tr/yorum/dezenformasyonla-gecen-bir-asir-624860>, [13.05.2019].
- Doğan, İ. (2014). Sosyal Dışlanmanın Anlaşılması: Muğlaklık ve Çok Boyutluluk. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 66-67 (1-2): 127-157.
- Doyuran, L. (2018). Medyatik Bir Çalışma Alanı Olarak Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Televizyon Dizileri Örneğinde). *Erciyes İletişim Dergisi*, 5 (4): 301-323.
- Dumanlı, R. (1996). *Yoksulluk ve Türkiye'deki Boyutları*, Ankara: DPT Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, DPT Uzmanlık Tezleri Yayın No: DPT: 2449.

- Durna, T. (2014). Azınlıklar, Ötekiler ve Medya. *İlef Dergisi* 1 (1): 151-160.
- Dursun, Ç. (2001). *TV Haberlerinde İdeoloji*, Ankara: İmge Yayınevi.
- “Dünyadaki engelli sayısı gün geçtikçe artıyor”, Milliyet Gazetesi,
<http://www.milliyet.com.tr/dunyadaki-engelli-sayisi-gun-dunya-2788055/>,
[01.03.2019].
- “Dünyadaki internet trafiğinin yüzde 15’ini Netflix harcıyor”.
<https://www.cnnturk.com/ekonomi/dunya/dunyadaki-internet-trafiginin-yuzde-15ini-netflix-harciyor>, [08.05.2019].
- Dünya Sağlık Örgütü. (2002). “Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu”.
https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1, [28.02.2019].
- Dünya Sağlık Örgütü, “Violence against women”.
https://www.who.int/gho/women_and_health/violence/en/, [28.02.2019].
- Dünya Sağlık Örgütü, “What is Healthy Ageing?”.
<https://www.who.int/ageing/healthy-ageing/en/>, [04.03.2019].
- Ecevit, Y. (2003), Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışılabilir?. *C.Ü Tıp Fakültesi Dergisi*, (Özel Sayı): 83-88.
- Ekitli, G. B. & Çam, O. (2017). Bakım Sürecinde Zorlandığımız Alan LGBTİ’ye Yönelik Bir Gözden Geçirme. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 8 (3):179–187.
- Erath, P. & Littlechild, B. (2016). *Avrupa’da Sosyal Çalışma*, Ankara: SABEV Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2005). *İletişimi Anlamak* (2. Baskı). Ankara: Erk Yayınları.
- (2018). “Diktatörlüğün Medyası”,
<https://erdoganirfan.blogspot.com/2018/09/yeni-kitap-1.html>, [11.06.2019].
- (2018). “TV Haberleri Kirletilmiş Ruhun Günlük Gıdası”,
<https://erdoganirfan.blogspot.com/2018/09/yeni-kitap-2.html>, [11.06.2019].
- “Kitle İletişimi:
Ekonomik ve Siyasal Pazar İçin Bilinç Yönetimi”.
<http://www.irfanerdogan.com/intro2com/massmedia.html>, [11.06.2019].
- Erdoğan, İ. & Alemdar, K. (2005). *Öteki Kuram* (2. Baskı). Ankara: Erk Yayınları.
- Erdoğan, M. (2018). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, N. (2007). Ağır Çekim Yoksulluk, N. Erdoğan (Der.), *Yoksulluk Halleri*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Freeman, A. (2008). Ulusların Eşitsizliği. A.V. Freeman (Der.), *Küreselleşmenin Krizi*, İstanbul: Yordam Kitap, 62-107.
- Freeman, A. & Kagarlitsky, B. (2008). Dünya İmparatorluğu mu, Yoksa İmparatorluklar Dünyası mı? A.V. Freeman (Der.), *Küreselleşmenin Krizi*, İstanbul: Yordam Kitap, 7-61.
- Friedlander, A. W. (1966). *Sosyal Refah Hizmetlerine Başlangıç*. Ankara: SSYB Yayınları.

- Galilee, J. (2005). "Literature Review On Media Representations Of Social Work And Social Workers, 21st Century Social Work", Scottish Executive, London. <https://tr.scribd.com/document/65060346/Social-Workers-and-the-Media>, [14.05.2019].
- "Gazete Tirajları". <http://gazetetirajlari.com/HaftalikTirajlar.aspx>, [18.07.2019].
- Genç, Y. (2015). Engellilerin Sosyal Sorunları ve Beklentileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 15 (35/2): 65-92.
- Gilens, M. (1996). Race and Poverty in America: Public Misperceptions and the American News Media. *The Public Opinion Quarterly*, 60 (4): 515-541.
- "Global Teacher Status Index". <https://www.varkeyfoundation.org/what-we-do/policy-research/global-teacher-status-index-2018>, [09.10.2019].
- Goffman, E. (1986). *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. New York: Northeastern University Press.
- Gölcü, A. & Dağlı, A. (2017). Haber Söyleminde 'Öteki'yi Aramak: Suriyeli Mülteciler Örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (28):11-38.
- Gönenç, E. (2012). Kitle Kültürü ve Kitle İletişimi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (13): 129-138.
- Güldalı, O. (2018). Baskı Karşıtı Sosyal Hizmet: Modern Dünya-Sistemi Açısından Eleştirel Bir Değerlendirme, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29 (1): 228-243.
- Güler, M. A. (2014). *Sosyal Dışlanma Bağlamında Yeni Toplumsal Hareketler: Yunanistan, Arap Baharı, İspanya Ve Amerika Birleşik Devletleri Örnekleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürüz, D. & Yaylacı, G. Ö. (2004). *İletişimci Gözüyle İnsan Kaynakları Yönetimi*, İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Güven, S. (2014). *Çocukların Medyada Temsili: İyi, Kötü ve Mağdur Çocuk* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü. "Tarihçe". <http://www.shy.hacettepe.edu.tr/tr/menu/tarihce-9>, [17.01.2019].
- Hackett, R. (1998). Bir Paradigmanın Önemini Yitirışı: Haber Medyası Çalışmalarında Yanlılık ve Nesnellik. *İletişim Yıllık*, 31-72.
- Hampton, M. (2005). Media Studies and the Mainstreaming of Media History, *Media History*, 11(3): 239-246.
- Halıcı, C. (2007). *Gazete Haberlerinde Kadına Yönelik Şiddet: Posta ve Takvim Gazetelerinde Kadına Yönelik Şiddet Haberleri Üzerine Bir Araştırma* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Hall, S. (1999). İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Geri Dönüşü. M. Küçük (Der.), *Medya İktidar İdeoloji*, Ankara: Ark Yayınları.
- Hardt, M. & Negri, A. (2001). *İmparatorluk*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- (2004). *Çocukluk*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hirschfeld, U. (2009). Towards a Political Theory of Social Work and Education. *Educational Philosophy and Theory*, 41 (6): 698-711.
- “History of Social Work” <https://www.historyofsocialwork.org/eng/index.php>, [15.01.2019].
- Hoşcan, Ö. (2006). *The Media Portrayal Of Homosexuality in the Turkish Press Between 1998 and 2006* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). ODTÜ, Medya ve Kültürel Çalışmalar Bölümü, Ankara.
- Hyslop, I. (2018). “Social Work, Capitalism And Social Justice: Big And Small Pictures”. <http://www.reimaginingocialwork.nz/2018/08/social-work-capitalism-and-social-justice-big-and-small-pictures/>, [30.04.2019].
- Ife, J. (2017). *İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet*. Ankara: Nika Yayınları.
- IFSW. “Global Definition of the Social Work”. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>, [10.12.2018].
- Işık, M. (2005). Medya ve Demokrasi Paradoksu: Medya Yoluyla Demokrasinin Tehdit Edilmesi, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3 (4): 114-121.
- Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M. (2001). *Nöbetleşe Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- “İlk kez nefret suçları tanımlandı”. Hürriyet Gazetesi. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/ilk-kez-nefret-suclari-tanimlandi-40265961>. [10.03.2019].
- İnal, A. (1995). Yazılı Basın Haberlerinde Yapısal Yanlılık Sorunu. *Toplum ve Bilim*, (67): 111-134.
- (1996). *Haberi Okumak*, İstanbul: Temuçin Yayınları.
- (1997). Haber Metinlerine Eleştirel Bir Bakış: Temel Sorunlar ve Örnek Çalışmalar, *İLEF Yıllık*: 1994-1995: 135-163.
- İnceoğlu, Y. (2006). Medyayı Doğru Okumak, N. Türkoğlu (Der.), *Medya Okuryazarlığı*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını, 4-7.
- İnsel, A. (2001). İki Yoksulluk Tanımı ve Bir Öneri. *Toplum ve Bilim*, (89): 62-72.
- (2005). “Yoksulluk, Dışlanma ve STK’lar”. https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/02/01/insel_std_6.pdf , [07.02.2019].
- İstanbul Üniversitesi, Sosyal Hizmet Kuramları, https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/19_20_Guz/sosyal_hizmet_kuramlari/2/index.html . [21.09.2020].
- Jahan, A. & Rahman, M. (2016). Media and Social Work. *International Journal of Science and Research*, 5 (8): 71-74.
- Kadir Has Üniversitesi, Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi (2016). “Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Ve Kadın Algısı Araştırması”. <http://www.khas.edu.tr/cms/kadin/dosyalar/files/Report%202016%20TR%20>

BAP.pdf, [26.02.2019].

- Kahneman, D. & Tversky, A. (1984). Choices, Values, and Frames. *American Psychologist*, (39): 341-350.
- Kalaycı, I. & Özkul, M. (2017). Geleneksel Kalabilsem Modern Olabilsem: Modernleşme Sürecinde Yaşlılık Deneyimleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 8 (18): 90-110.
- Kara, B. (2016). Globalleşme Sonucu Söylemler ve Medya Bağlamında İdeoloji. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (14): 149-161.
- Karadağ, E. Y. (2015). “Türkiye Perspektifinden Sivil Toplum ve Sosyal Hizmet Çerçevesinde Sivil Toplum Örgütlerinin Toplumsal Önemi”.
https://www.academia.edu/26047573/T%C3%9CRK%C4%B0YE_PERSPEKT%C4%B0F%C4%B0NDEN_S%C4%B0V%C4%B0L_TOPLUM_VE_SO SYAL_H%C4%B0ZMET_%C3%87ER%C3%87EVES%C4%B0NDE_S%C4%B0V%C4%B0L_TOPLUM_%C3%96RG%C3%9CTLER%C4%B0N%C4%B0N_TOPLUMSAL_%C3%96NEM%C4%B0?auto=download, [15.10.2018].
- Karaduman, S. S. (2009). *Televizyon Haberlerinde Egemen İdeoloji ve Farklı Kimliklerin Temsili* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- (2017). Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Eleştirel Haber Araştırmalarına Katkısı ve Sunduğu Perspektif. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4 (2): 31-46.
- Karakan, B. (2018). *Türkiye’de Sosyal Dışlanma ve Dezavantajlı Gruplar: Engelliler Üzerine Tanımlayıcı Bir Çalışma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karakaya, S. (2006). Türk Medyasında Haberin Manüplasyonu ve Dezenformasyon, N. Türkoğlu (Der.), *Medya Okuryazarlığı*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını, 176-178.
- Karakuş, B. (2015). Sosyal Hizmet Mezunlarının Kadro ve Ünvanı “Sosyal Hizmet Uzmanı/Sosyal Çalışmacı”. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26 (2): 169-190.
- Karakuş, H. ve Karakuş, E. (2012). Yoksulluğun Medyadaki Temsili: Kimse Yok mu Gönüllüler Programı Örneği. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (35): 135-146.
- Kaya, Y. (2014). Türkiye Ekonomisinin Dönüşümleri Işığında Tabakalaşma. L. Sunar (Der.), *Türkiye’de Toplumsal Değişim*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 155-176.
- Kaylı, D. Ş. & Şahin, F. (2016). *Sosyal Politikanın Cinsiyet Halleri*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Kazancı, M. (2006). Althusser, İdeoloji ve İdeoloji İle İlgili Son Söz, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (24): 67-93.
- Khalaf, S. & Ilgar, R. (2017). Suriyeli Mülteciler ve Türkiye’de Mülteci Sorunu. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2 (2): 40-51.

- Kılıç, D. (2011). Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Basında Eşcinselliğin Sunumu: Hürriyet ve Sabah Örneği (2008-2009). *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1 (1): 143-169.
- Kılıçaslan, S. C. & Akkuş, P. (2016). Türkiye’de Heteropatriarkal Sistem Baskısı Altında LGBTİ’lerin Sosyal Hizmet İhtiyaçları. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 14 (56): 28-54.
- Kongar, E. “Medyadaki Ucuz Kahramanlar Sahte Demokratlar”.
https://www.kongar.org/medyanotu/535_Ucuz_Kahramanlar_Sahte_Demokratlar.php, [12.05.2019].
- Koşar, N. & Tufan, B. (1999). Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Tarihçesine Bir Bakış. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, (Yaşam Boyu Sosyal Hizmet Prof. Dr. Sema Kut’a Armağan Sayısı): 1-20.
- Kovacı, P. (2016). *Femen ve LGBTİ Gruplarının Televizyon Haberlerinde Temsili* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Krysiak, J. & Finn, J. (2015). *Etkili Uygulama İçin Sosyal Hizmet Araştırması*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Kural, S. A. (1995). Türkiye’de Medya, Hegemonya ve Ötekinin Temsil. *Toplum ve Bilim*, (67): 76-108.
- Kurnaz, Ş. A. (2007). Çocuk Yoksulluğu. *Aile ve Toplum*, 3 (12): 47-55.
- Kuruoğlu, H. & Salman, S. (2017). Medyada Yaşlılık ve Türk Sinemasında Yaşlılık Temsili. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR)*, 2 (3):1-23.
- Kut, S. (1988). *Sosyal Hizmet Mesleği Nitelikleri Temel Unsurları Müdahale Yöntemleri*. Ankara.
- Küçükali, A. (2014). Engellilere Uygulanan Sosyal Politikaların Değerlendirilmesi: Atatürk Üniversitesi Örneği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (1): 59-86.
- “Leading daily newspapers in the United States”.
<https://www.statista.com/statistics/184682/us-daily-newspapers-by-circulation/>, [26.06.2019].
- Mansfield, H. C. (1979). The Media World and Democratic Representation. *Government and Opposition*, 14 (3): 318-334.
- Mason, S. (2018). “A Warped View Of Social Work İn The Media İs Unfair – And Dangerous”, <https://www.theguardian.com/social-care-network/social-life-blog/2018/may/16/media-social-work-press-state-children>, [15.05.2019].
- Mora, N. (2011). Media and Globalization. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (36): 242-251.
- Murduck, G. (1980). Class, power and the press: problems of conceptualization and evidens, H.Chiriston (Der.), *The Sociology of Journalism and the Press*, İngiltere: J.H Brookers Ltd.
- Mutlu, E. (1995). *İletişim Sözlüğü*. Genişletilmiş 2. Basım, Ankara: Ark Yayınları.
- Mülteciler Derneği. “Türkiyedeki Suriyeli Sayısı”.
<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, [10.03.2019].

- NASW. "Ethical Standards". <https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-English>, [05.11.2018].
- Neuman, W. L. (2006). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Yayınodası.
- Niven, K. (2017). "Why can't social workers share success stories with the media?". <https://www.theguardian.com/social-care-network/social-life-blog/2017/oct/03/why-cant-social-workers-share-success-stories-media>, [15.05.2019].
- Okumuş, A. vd. (2011). Geleneksel İlan ve Advertorial (tanıtıcı reklam) Uygulamalarının Reklam Ve Reklamı Yapılan Ürünün Algısına İlişkin Değerlemelerinin Faktör Analizi Temelli İncelenmesi, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 40 (2): 176-194.
- Olgundeniz, S. S. (2010). *Televizyon Dünyasında Çocuğun Temsili: Televizyon Dizilerinde ve Reklamlarda Çocuk Kimlikleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Onursoy, S. (2005). "Gazetelerde Görsel Tasarım Yanlılığı". *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3 (4): 142-151.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye'de Kadın ve Eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (33): 93-112.
- Özbek, N. (2006). Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyal Yardım Uygulamaları, H. İnalçık & M. Seyitdanlıoğlu (Der.), *Tanzimat: Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, (2. Baskı), Ankara: Phoneix Yayınevi, 419-441.
- Özdemir, G. Y. (2008). AB Sosyal Politikasının Kavramlarını Yeniden Düşünmek: Güvenceli Esneklik, Sosyal Diyalog ve Sosyal Dışlanma Üzerine Notlar. *Memleket Siyaset Yönetim*, 3 (7): 61-85.
- Özerkan, Ş. (2002). Medya, Dil ve İdeoloji. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1 (12): 63-76.
- Özkaya, A. (1997). Medya ve Körfez Savaşı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, (52): 567-579.
- Öztabak, M. Ü. (2017). Engelli Bireylerin Yaşamdan Beklentilerinin İncelenmesi. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (9): 355-375.
- Öztürk, A. (2018). *Ötekileştirmenin İnşası ve Etkinliği Bağlamında Televizyon Haberleri: Suriyeli Sığınmacılar* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, M. (2011). *Türkiye'de Engelli Gerçeği*. İstanbul: MÜSİAD Cep Kitapları.
- Paftalı, E. (2013). *Yakın Dönem (1996-2013) Türk Sinemasında Engellilerin Temsili* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Pan, Z. & Kosicki, G. M. (1993). Framing Analysis: An Approach to News Discourse. *Political Communication*, (10): 55-75.
- Pandır, M. vd. (2015). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi. *Marmara İletişim Dergisi*, (24):1-26.
- Parrillo, V. N. (2008). *Encyclopedia of Social Problems*. Thousand Oaks, Calif: SAGE Publications, Inc.

- Pehlivan, M. (2018). Yaşlılıkta Yoksulluk ve Yalnızlık İlişkisi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Peyrot, M. & Burns, S. L. (2010). *New Approaches to Social Problems Treatment* (Vol. 1st ed). Bingley: Emerald Group Publishing Limited.
- Pierson, J. (2011). *Understanding Social Work: History and Context*. Glasgow: Open University Press.
- Pirinç, G. (2017). *Suçta Konu Olan Çocukların Basında Temsili* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Polat, H. (2018). Geleneksel Medyada Temsil Sorunu: Alternatif Bir Mecra Olarak Yeni Medya. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 38 (38): 45 – 60.
- Postman, N.& Powers, S. (1996). *Televizyon Haberlerini İzlemek*, İstanbul: Kavram Yayınları.
- Reamer, F. (2013). Social Work in a Digital Age: Ethical and Risk Management Challenges. *Social Work*, 58 (2):163-172.
- (2014). The Evolution of Social Work Ethics: Bearing Witness, *Advances in Social Work*, 15 (1): 163-181.
- Reid, W. J. (1977). Social Work For Social Problems. *Social Work*, 22 (5): 374-381.
- Reid, W. J. and Misener E. (2001). Social Work in The Press: A Crossnational Study. *International Journal of Society Welfare*, (10): 194–201.
- Robinson, B. (2008). Küresel Kapitalizmin Krizi: Latin Amerika'dan Görünüş. A. Freeman (Der.), *Küreselleşmenin Krizi*, İstanbul: Yordam Kitap, 193-233.
- Sabater, J. (2016). İspanya'da Sosyal Politika ve Sosyal Çalışma. P. Earth & B. Littlechild (Der.), *Avrupa'da Sosyal Çalışma*, Ankara: SABEV Yayınları, 232-250.
- Salihoğlu, S. (2007). *2006 Yılında Türkiye'de Üç Yazılı Basın Organında Yer Alan Çocuk Haberleri'nin İçerik Analiz Yöntemi İle Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Serpen, A. S. & Hasgöl, E. (2015). Sosyal Hizmet Uygulamalarında Empatinin Önemi ve Yardım İlişkisi Üzerindeki Etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (35): 37-52.
- Sheafor, B. and Horejsi, C. (2012). *Sosyal Hizmet Uygulaması*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Shoemaker, P. ve Reese S. D. (2002). İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi, S. İrvan (Der.), *Medya Kültür Siyaset*, (2. Baskı), Alp Yayınevi, Ankara, 127-178.
- Smith, D. A. (2001). Globalization and Social Problems, *Social Problems*, 48 (4): 429-434.
- Soyak, A. (2004). Yapısal Uyum Programları ve Yoksulluk İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Bilim ve Ütopya Dergisi*, (125): 36-45.

- Soyseçkin, İ. S. (2016). Balance between Work and Family Life: Middle Class Working Mothers in Turkey. *Fe Dergi* 8 (1):130-143.
- Stratford, T. (1998). Kadınlar ve Basın, A. Belsey & R. Chadwick (Der.), *Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar*, Ankara: İletişim Yayınları.
- Şeker, S. D. (2008). *Türkiye'de Sosyal Transferlerin Yoksulluk Üzerindeki Etkileri*. Ankara: DPT Uzmanlık Tezi.
- Şen, F. (2017). Bir 'Öteki' Olarak Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Anaakım ve Alternatif Medyada Temsili. *Atatürk İletişim Dergisi*, (12): 27-42.
- Şen, F. & Avşar, Z. (2012). Türkiye'de Neoliberal Politikaların Haber Medyasına Yansımaları: Anaakım Medyanın Ekonomi Haberleri Üzerine Bir İnceleme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (35): 42-60.
- Şenses, F. (2002). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*. (2. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları.
- (2004). Neoliberal Küreselleşme Kalkınma İçin Bir Fırsat mı Engel mi? S. Dedeoğlu & S. Turan (Der.), *Kalkınma ve Küreselleşme*, Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- Şentöregil, M. (2017). *Suriyeli Çocuk Sığınmacıların Türk Yazılı Basınında Temsili* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Talas, C. (1997). *Toplumsal Politika*. 5. Baskı, Ankara: İmge Yayınevi.
- Taşdelen, M. Ç. (2017). Tüketim Kültürüne Alternatif Bir Bakış: Yaşlılık Değerinin Tüketimi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (49): 283-294.
- Taşgın, N. Ş. ve Özel, H. (2011). Türkiye'de Sosyal Hizmetlerin Dönüşümü. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22 (2): 175-190.
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/>, [30.01.2019].
- T.C. Dışişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. "Şartlı Mülteci". http://www.goc.gov.tr/icerik3/sartli-multeci_409_546_550, [05.04.2019].
- T.C. Resmi Gazete. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10233.pdf>, [09.04.2019].
- Teater, B. (2015). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Terkan, B. (2007). Basın ve Siyaset İlişkisinin Gündem Belirleme Modeli Çerçevesinde Bir Analizi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17): 561-584.
- (2014). Yazılı Basında Kadın İmajı. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 2 (4): 149-167.
- Tokgöz, O. (2000). *Temel Gazetecilik*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Tomanbay, İ. (1999). *Sosyal Çalışmayı Yapılandırmak*. Ankara: SABEV Yayınları.
- Topuz, H. (2006). Medya Eğitimi: Medya Çözümlemesi, N. Türkoğlu (Der.), *Medya Okuryazarlığı*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını, 1-3.
- Torun, A. (2015). "Öteki ve Biz İlişkisinde Yeni Medya".

https://www.academia.edu/20718984/_%C3%96TEK%C4%B0_ile_B%C4%B0Z_%C4%B0L%C4%B0C5%9EK%C4%B0S%C4%B0NDE_YEN%C4%B0_MEDYA, [12.10.2018].

- Tower, K. (2000). In Our Own Image Shaping Attitudes About Social Work Through Television Production. *Journal of Social Work Education*, 36 (3): 575-585.
- TRT Okul (2016). "Sosyal Hizmet Kuruluşları". <https://www.dailymotion.com/video/x51h514>, [11.10.2018].
- Tufan, B. vd. (2009). Sosyal Bir Hak Olarak Sosyal Hizmet. *Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu Bildiriler*, Ankara: Belediye-İş Sendikası Yayınları, 76-86.
- Tuncay, T. (2018). "Sosyal Çalışma Mesleğinin Teorisi ve Pratiği Arasında Köprü Kurmak Part 1". <https://www.youtube.com/watch?v=uuzKakIidbs>, [05.11.2018].
- (2018). "Sosyal Çalışma Mesleğinin Teorisi ve Pratiği Arasında Köprü Kurmak Part 2". <https://www.youtube.com/watch?v=dDNj6M-GmSc>, [05.11.2018].
- Tuncay, T. & Erbay, E. (2006). Sosyal Hizmetin Temel Hedefi: Sosyal Adalet, Güçlendirmeyle Retorikten Pratiğe. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 17 (1): 53-69.
- Tutal, N. (2005). *Küreselleşme İletişim Kültürlerarasılık*, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- TÜİK. "İstatistiklerle Yaşlılar, 2017". <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27595>, [05.03.2019].
- TÜİK, "Nüfus İstatistikleri". <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, [27.02.2019].
- TÜİK. "Yoksullukla İlgili Tanımlar". http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/GYKA_2014/turkce/metaveri/tanim/yoksullukla-ilgili-taniimler/index.html, [04.04.2019].
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. "Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi Genel Tavsiye Kararları". [https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararlari/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_\(1-29\).pdf](https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararlari/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_(1-29).pdf), [28.02.2019].
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, "Medya ve Çeşitlilik Kılavuzu". <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/medya-ve-cesitlilik-kilavuzu.html>, [30.09.2019].
- Türkiye Körler Federasyonu. "Medyanın Engellilere Bakışı". <http://www.korlerfederasyonu.org.tr/medyaninbakisi.asp>, [15.10.2018].
- Türk Kızılay. "Tarihçemiz". <https://www.kizilay.org.tr/Kurumsal/tarihcemiz>, [01.11.2018].
- Türk, M. S. (2014). Algı Yönetimi ve İletişim: Algının Ötesinde Bir Gerçeklik Var mı?, *Algı Yönetimi*, Alfa Yayınları.

- Türk Tabipler Birliği. “Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme”.
http://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&view=article&id=686:engeller-haklarina-k-slee&catid=6:uluslararasılg&Itemid=36, [28.02.2019].
- Uçar, C. (2011). *Kadın Yoksulluğu ile Mücadelede Sosyal Politika Araçları ve Etkinlikleri*. Ankara: Afşaroğlu Matbaası.
- UNDP Türkiye. “Türkiye İnsani Gelişme Endeksinde 64. oldu”
http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/presscenter/articles/2018/09/turkiye-_nsani-gelime-endeksinde-64--oldu0.html, [07.02.2019].
- UNESCO. “Education strategies for disadvantaged groups: some basic issues”.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000114204>, [07.02.2019].
- UNHCR, “Mülteci kimdir?”. <https://www.unhcr.org/tr/multeci-kimdir>, [10.03.2019].
- UNICEF. (2007). “Çocuk Hakları ve Gazetecilik Uygulamaları”.
<http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Cocuk%20Haklari%20ve%20Gazetecilik.pdf>, [04.12.2019].
- UNICEF. (2016). “Çocuklara Kötü Muamelenin Önlenmesi: Bu Konuda Harekete Geçilmesine ve Kanıt Toplanmasına Yönelik bir Kılavuz”.
https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43499/9241594365_tur.pdf?sequence=21&isAllowed=y, [20.02.2019].
- Utma, S. (2018). Dijital Çağda Medyanın Psikolojik Gücü: Algı Yönetimi Perspektifinden Kuramsal Bir Değerlendirme, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(Özel Sayı): 2903-2913.
- Üğümü, P. vd. (2017). Reklamlarda Lgbti+ Bireylerin Toplumsal Cinsiyet Ve Tüketim Kültürü Çerçevesinde Sunumu. *Global Media Journal TR Edition*, 7(14): 239-265.
- Üstün, İ. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Hesaba Katabiliyor Muyoruz?*. (2. Baskı), Ankara: Uzerler Matbaacılık.
- van Dijk, T. (1988a). *News as Discourse*. New Jersey: Lawrence Earlbaum Assoiates Publicaiton.
- (1988b). *News Analysis*. New Jersey: Lawrence Earlbaum Assoiates Publicaiton.
- (1993). Principles of Critical Discourse Analysis. *Discourse and Society*, 4 (2):249-283.
- (1999). “Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları”. M. Küçük (Der.), *Medya İktidar İdeoloji*, (2. Baskı), Ankara: Ark Yayınları.
- (2015). Critical Discourse Analysis (new version). Handbook of Discourse Analysis (Eds. In D. Tannen, H. Hamilton, & D. Schiffrin), Second Edition. 2 vols. (vol. 1, pp. 466-485). Chichester: Wiley Blackwell.
- (2016). “Sociocognitive Discourse Studies”.
<http://www.discourses.org/OldArticles/Sociocognitive%20Discourse%20Studies.pdf>, [21.05.2019].

- Vardal, Z. B. (2015). Nefret Söylemi ve Yeni Medya. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(1): 132-156.
- Varol, S. (2011). Frankfurt Okulu'ndan Postmodernizme Televizyona Dair Eleştirel Perspektifler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 2 (1): 118-134.
- Vickers, K. (2007). Aging and Media: Yesterday, Today and Tomorrow. *Californian Journal of Health Promotion*, 5(3): 100-105.
- Yanardağ, M. Z. ve Özmete E. (2017). Bir Mesleki Uygulama Alanı Olarak Geçmişten Geleceğe Klinik Sosyal Hizmet, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 28 (1): 203-225.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Genişletilmiş 10. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. vd. (2017). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Konusundaki Farkındalığın Belirlenmesine Yönelik Akademisyenler Üzerine Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 1 (2): 37-46.
- Yıldırım, Ş. B. (2011). *Engellilere İlişkin Haberlerin Hak Haberciliği Bağlamında Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Yılmaz, E. B. & Cural, M. (2009). OECD Ülkelerinde Yoksulluk: 1980 Sonrası Gelişimin Analizi. *Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (7): 67-90.
- Yüceol, M. H. (2005). Küreselleşme, Yoksulluk ve Emek Piyasası Politikaları. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (2): 493-512.
- Yüksel, F. T. vd. (2018). Şizofreni ve Medya: Damgalamanın Önlenmesi. *Sosyal Hizmet Dergisi*, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını: 14-22.
- Yüksel, S. E. (2018). Küreselleşmenin Sinema Endüstrisine Etkileri: Türkiye'de Üretim-Dağıtım-Gösterim İlişkileri Üzerine Bir İnceleme. *Selçuk İletişim Dergisi*, 11 (1): 331-348.
- Zastrow, C. (2013). *Sosyal Hizmete Giriş*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Zengin, O. ve Altındağ, O. (2016). Bir İnsan Hakları Mesleği Olarak Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 27 (1): 179-190.
- Zugazaga, C. B. vd. (2006). Social Worker Perceptions Of The Portrayal Of The Profession In The Newsand Entertainment Media: An Exploratory Study. *Journal of Social Work Education*, 42 (3): 621-636.
- "26 Milyarderin serveti 38 milyar insanın servetine eşitlendi". Habertürk Gazetesi. <https://www.haberturk.com/26-milyarderin-serveti-38-milyar-insanin-servetine-esitlendi-2298559-ekonomi>, [31.01.2019].

ÖZGEÇMİŞ

Adı : Aylin
Soyadı : YILDIRIM AYKURT
E-Mail : ay_hit@yahoo.com

A. EĞİTİM

Doktora: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet ABD, 2020, İstanbul.

Yüksek Lisans: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik ABD, 2010, Ankara.

Lisans: Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, 2002, Ankara.

B. İŞ DENEYİMİ:

Yıl	Kurum
2003	Kamil Koç Otobüsleri A.Ş.- Yolculuk Dergisi
2004	Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Mezunları Vakfı - Tanıtım ve Organizasyon Birimi
2005	Kolin İnşaat A.Ş. – Halkla İlişkiler Birimi
2006	Milli Prodüktivite Merkezi - Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Bölüm Başkanlığı
Ağustos 2011	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Verimlilik Genel Müdürlüğü – Tanıtım Bölümü
Ağustos 2012 – Ekim 2015	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı IPA Program Otoritesi – Tanıtım Bölümü
Ekim 2015-...	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı İstanbul İl Müdürlüğü

C. EĞİTİM PROGRAMLARI

Eğitim Programı	Tarih	Yer
Proje Geliştirme ve Devlet Yardımları Eğitimi	5/7 Şubat 2013	Ankara
IPA Uygulama Eğitimi	15-18 Nisan 2013	Ankara

İletişim Yetenekleri ve Takım Çalışması Eğitimi	9-10 Kasım 2013	Kızılcahamam
Stratejik İletişim Eğitimi	19-20 Mart 2014	Ankara
Medya İlişkileri Eğitimi	9-10 Nisan 2014	Ankara
Etkinlik Yönetimi Eğitimi	2-3 Haziran 2014	Ankara
İletişim ve AB Görünürlük Kuralları Eğitimi	29-30 Mayıs 2014	Erzurum
Sosyal Medya Eğitimi	1-2 Temmuz 2014	Ankara
Etkili Sunum Teknikleri Eğitimi	23-24 Ekim 2014	Ankara
Liferay Temel Eğitim	11-12 Mayıs 2015	Ankara

D. PROJELER

- İller Düzeyinde Verimliliği Artırma Projeleri – Organizasyon Sorumlusu
- Bölgesel Rekabet Operasyonel Programı Tanıtım Projesi – Proje Koordinasyon Birimi

E. YAYINLAR

Makale

- Aykurt, A. Y. (2008); “Medya metinlerini doğru anlamak için Medya Okuryazarlığı”, Anahtar Dergisi, Şubat, s.18-19
- Aykurt, A. Y. (2008);“Kitle İletişim Araçları ve Dil Kirlenmesi”, Anahtar Dergisi, Eylül, s. 18-19
- Aykurt, A. Y. (2009);“Toplumsal Cinsiyet ve Yeniden Üretimi”, Anahtar Dergisi, Nisan, s.24-27
- Aykurt, A. Y. (2010);“Küreselleşmenin Derinleştirdiği Yoksulluk”, Anahtar Dergisi, Ağustos, s. 40-43
- Aykurt, A. Y. (2011); “Tüketim Kültürü ve Alışveriş Merkezleri”, Anahtar Dergisi, Mart, s. 20-23
- Aykurt, A. Y. ve Balkaya, L. (2011); “Örgütsel İletişimin İşgören Verimliliğine Etkisi”, Anahtar Dergisi, Aralık, s. 18-23.
- Aykurt, A. Y. ve Şeşen, E. (2017). “Toplum Örgütlenmesinde Sosyal Medya”, European Scientific Journal (ESJ), VOL 13, NO 20.
- Aykurt, A. Y. (2017); “Medyanın Söylemleri Üzerinden Sosyal Hizmet Dilinin Analizi”, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 5(1), s. 138-161.

Doktora Tezi

- Aykurt, A. Y. (2020); “Sosyal Çalışmanın Medya Yansımaları: ABD-Türkiye Örnekleri”, Doktora Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, 367 s., Danışman Prof. Dr. İlhan Tomanbay.

Yüksek Lisans Tezi

- Aykurt, A. Y. (2010); “Yapısal Yanlılık Perspektifinden Medyada Yoksulluk; Haberlerde Yoksulluğun Temsili”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, 194 s., Danışman Doç. Dr. Bedriye Poyraz.

Kitap Bölümü

- Yıldırım, A. (2003); “Turgay Üçöz ile Söyleşi”, Kendi Anlatımlarıyla Duayen Gazeteciler 1, Ed. Süleyman Coşkun, İLAUM, Ankara Üniv. Basımevi.

Diğer Yayınlar

- İVME Dergisi 1. Sayı Yazı Kurulu (Rekabetçi Sektörler Programı Tanıtımı için hazırlanan süresiz yayım), Nisan 2015.
- İVME Dergisi 2. Sayı Yazı Kurulu, Ağustos 2015.
- İVME Dergisi 3. Sayı Yazılı Kurulu, Şubat 2016.